

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV FILOZOFICKÉ FAKULTY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

KONFESE – PROFESE – SPOLEČNOST.
KAREL ALOIS VINAŘICKÝ (1803 – 1869) A JEHO DOBA.

Vedoucí práce: doc. Dagmar Blümllová, CSc.

Autor práce: Marcela Brabencová

Studijní obor: ČJ-D/SŠ

Ročník: 6.

České Budějovice 2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 25. dubna 2012

Marcela Brabencová

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování doc. Dagmar Blümlové, CSc. za odborné vedení mé práce spojené s mnoha podnětnými připomínkami, cennými radami a neskonale podporou. Dále děkuji Mgr. Ivě Prokešové a Prom. historikovi Karolu Bílkovi, pracovníkům Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze, za ochotu a vřelý přístup při mém studiu pozůstalosti Karla Aloise Vinařického. Martině Sudové, vedoucí Městského muzea v Týně nad Vltavou, děkuji za umožnění studia materiálů uložených v Městském muzeu a za další podnětné informace. Dále moc děkuji Bc. Romaně Kmochové, archivářce v Národním technickém muzeu v Praze, která mi umožnila studium cenných vzpomínek Luisy Hálové navzdory uzavření badatelný archivu muzea, Václavu Kulhánkovi, kancléři biskupství českobudějovického, za inspirativní a v mnohém motivující setkání a Ing. Petru Sladovnickovi za nezištnou pomoc při statistickém zpracování dotazníkového výzkumu. Veliký dík patří též všem pracovníkům a pracovnícím Národního archivu a Státního oblastního archivu v Praze a dále Státního okresního archivu v Českých Budějovicích. V neposlední řadě bych chtěla s láskou poděkovat všem svým přátelům, kteří při mně stáli a podporovali mne ve chvílích největšího vyčerpání, stejně jako své rodině, která mi poskytla to nejcennější – zázemí, klid a svou trpělivost.

Věnováno Tominkovi a Filípkovi.

Anotace

Diplomová práce představuje významnou, a přece v dnešní době málo známou, osobnost katolického kněze Karla Aloise Vinařického (1803 – 1869). Díky dosud ne příliš známým pramenům rekonstruuje jeho místo v české obrozenecké společnosti 19. století. Cílem práce je tak podat ucelený obraz jeho života na základě sociálních rolí, které ve společnosti zastával, a tím jeho osobnost představit ve zcela jiném světle, než byla představována doposud.

První kapitola předkládané práce slouží k základnímu seznámení s osobností Karla Aloise Vinařického, s jeho literární tvorbou i vlastní sebereflexí. V dalších kapitolách je Vinařický představován jako milující a milovaný člen rodiny, příkladný kněz, neohrožený účastník převratných událostí roku 1848 a následně jako člen ústavodárného říšského sněmu, neúnavný pracovník na poli českého školství a člověk s křehkým zdravím. Závěrečná kapitola pak přináší pohled na to, jak se zrodila a dále vyvíjela tradice spojená se jménem Karel Alois Vinařický. Pozornost je věnována i stavu současného povědomí o jeho osobnosti s ohledem na proběhlý dotazníkový výzkum.

Závěrečný přehled literatury má spolu s přílohami umožnit samostatné studium a pomoci k snazšímu pochopení líčených jevů. Tato práce je dílčím příspěvkem ke studiu společnosti 19. století a její zjištění a následné závěry mohou být použity k dalšímu vědeckému bádání v této problematice.

Annotation

This diploma thesis introduces an important, but today a not very well known character, Catholic priest Karel Alois Vinařický (1803-1869). Thanks to not very known sources it reconstructs his place in the Czech revivalist society of the 19th century. The aim of this thesis is to present a compact picture of his life based upon the social roles that he held in the society, and through that to introduce his character in a different guise than it has been introduced up till now.

The first chapter of this presented work gives us a basic introduction of the character of Karel Alois Vinařický, with his literary works and his own self reflexes. In the following chapters Vinařický is presented as a loving and beloved family member, an exemplary priest, a dauntless participant of revolutionary events of the year 1848 and further on as a constitutive member of the imperial assembly, a relentless worker in the field of Czech education and a person with brittle health. The last chapter brings us a view upon how the tradition connected with the name of Karel Alois Vinařický started and also how it developed. Attention is also dedicated to how much is known about his character nowadays carried out through a research questionnaire.

The final summary of literature including the annexes should enable an individual research and help understand the described features. This work is a partial contribution to the studies of 19th century society and its findings and resulting conclusions can be used for further research in this field.

Obsah

Úvod	10
1. A čím jsem byl, tím jsem byl rád	25
1.1. Dětská a studentská léta	25
1.2. Arcibiskupským ceremoniářem	28
1.3. Kovářským farářem	31
1.4. Vltavotýnským děkanem	33
1.5. Vyšehradským kanovníkem	36
1.6. To vše jsem přeložil a napsal	38
1.6.1. Překlady	38
1.6.2. Původní tvorba	45
1.7. A tím vším jsem byl	58
2. Líbám vás všechny. Váš upřímný švagr, bratr a strýc	78
2.1. Upřímný vnuk a syn	79
2.2. Upřímný bratr, švagr a strýc	89
2.2.1. Antonie a Václav Hála	97
2.2.2. Aloisie a Jan Krouský	106
2.2.3. Barbora a František Hampeis	109
2.2.4. Magdalena	110
2.2.5. Milovaná drobotina	112
2.2.6. Další úryvky z rodinné korespondence	123
2.3. Širší příbuzenstvo	126
2.4. Něco víc než příbuzenské pouto	132
3. Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí	139
3.1. Teologická studia	139
3.2. V arcibiskupských službách	142
3.3. Na faře v Kováni	156
3.4. Děkanát v Týně nad Vltavou	164
3.5. Kanovnictví na Vyšehradě	187
3.5.1. Časopis pro katolické duchovenstvo	188
3.5.2. Časopis katolického duchovenstva	196
3.5.3. Dědictví sv. Prokopa	198
3.5.4. Čtyřicet let knězem	202

3.5.5. Kauza jezuité	203
4. Zavítali nám dnové nového věku!	211
4.1. Do pražských červnových bouří	211
4.2. Deputace za kraj boleslavský a bydžovský	222
4.3. Poslancem říšského sněmu	232
5. Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí	251
5.1. Vývoj obecného školství v 2. pol. 18. století – v 2. pol. 19. století	251
5.2. Student Vinařický a jeho školní léta	254
5.3. Práce pro školu	261
5.3.1. Pamětní spis	265
5.3.2. Kovář	268
5.3.3. Týn nad Vltavou	270
5.3.4. Vyšehrad	281
5.4. S dětmi a pro děti	287
6. Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví	306
6.1. Lékařská péče v 2. pol. 18. století – 1. pol. 19. století	306
6.2. Zdraví Karla Aloise Vinařického	313
6.3. Zdraví rodiny	333
6.3.1. Magdalena Vinařická	334
6.3.2. Jan Krouský	338
6.3.3. Rodina Hálova	341
6.4. Zdraví přátel	342
6.4.1. Antonín Fährnich	342
6.4.2. Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk	344
6.4.3. František Josef Sláma	345
6.4.4. Josef Černý	347
6.4.5. Václav Staněk	349
6.4.6. Josef František Smetana	351
6.4.7. Pomoc a pohostinnost Karla Aloise Vinařického	352
6.5. Epidemie cholery	355
7. Sluší se ctíti a vážit si věčně - Karla Aloisa Vinařického	364
7.1. Poslední vůle a úmrtí	365
7.2. Pamětní desky a oslavy	374
7.3. Výstavy	389

7.4. Čestné měšťanství	400
7.5. Výročí	402
7.6. Učitelská jednota Vinařický v Týně nad Vltavou	404
7.7. Ulice a uličky	407
7.8. Televize	410
7.9. Literární pozůstalost	411
7.10. Co dnes víme o Karlu Aloisi Vinařickém	418
Závěr	421
Soupis pramenů a literatury	423
Seznam příloh	438

Úvod

Karel Alois Vinařický (1803 – 1869), katolický kněz, básník, tvůrce literatury pro děti, překladatel antické a humanistické literatury, obhájce českého jazyka a české školy, sestavovatel čítanek a slabikářů, literární historik a kritik, filolog a editor. Výčet všech jeho činností je úctyhodný, nicméně i přes jejich šíři a rozmanitost, zůstává dnes Karel Alois Vinařický znám jen úzkému okruhu vzdělanců.

Sama jsem ještě před zadáním diplomové práce měla jen mlhavé povědomí o tom, kdo tento muž je. Když o něm byla učiněna zmínka v rámci specializačního semináře z historie, tušila jsem jen, že je to někdo spojený s dějinami školství v 19. století. Nic víc, nic míň. Ale nedalo mi to a pátrala jsem po bližších informacích o jeho životě. První, s čím jsem se měla možnost seznámit, bylo encyklopedické heslo v *Ottově slovníku naučném*¹ a heslo v *Lexikonu české literatury*.² A zůstala jsem jen užasle hledět. Nepředpokládala jsem totiž, že by byl původcem takového množství literární tvorby, studií a překladů, že by se znal s takovými významnými postavami českého národního obrození, jakými byl např. František Palacký, Václav Hanka, František Ladislav Čelakovský, Josef Frič, Josef Krasoslav Chmelenským či Václav Staněk a už vůbec by mne nenapadlo, že by se za svůj život mohl podílet na tolika kulturních a vlasteneckých počinech.

V němém úžasu jsem zůstala i poté, co jsem zjistila, v jak ostrém kontrastu stojí jeho plodný život se skutečností, že literární a kulturní historie o něm poskytuje jen velmi málo informací a k tomu zejména informací, které se v průběhu let nijak výrazně neměnily a nepřinášely v oblasti jeho života nic nového a objevného.

Výběr tématu mé diplomové práce byl tímto zjištěním jasný – Karel Alois Vinařický a jeho život. Úkolem mé práce je zaplnit mezeru v literárněhistorickém bádání o jeho životě a zasadit jeho osobnost do širšího kulturně historického kontextu českých dějin 1. poloviny a počátku 2. poloviny 19. století. Cesta ke splnění takto vytyčeného cíle vede méně tradiční cestou, než by bezpochyby bylo prosté sepsání jeho životopisu. Namísto toho se soustředí na jednotlivé sociální role, které v době svého života zastával a pomocí nich jsem se rozhodla nahlížet na Vinařického zcela jinak, než se zatím doposud dělo. Chci tak zejména předejít opakování již dávno zjištěných informací, i když musím dodat, že i k tomu nezbytně v mé práci dochází, ale hlavně

---

¹ Jan OTTO, *Ottův slovník naučný* 26, Praha 1907, s. 715 – 719.

² *Lexikon české literatury U-Ž*, Praha 2008, s. 1352 – 1358.

chci Vinařického ukázat ve zcela jiném světle, než v jakém byl doposud podáván a zbavit ho tak letitého nánosu nejrůznějších kliše a polopravd.

Pro získání co největšího možného okruhu poznatků vztahujících se ke zkoumanému tématu jsem použila několik metod práce a jejich vzájemné kombinace. V práci byly samozřejmě použity obecné vědní metody jakými jsou induktivní a deduktivní metoda. Pro hledání odpovědí na obecné otázky jsem využívala metody přímé. Předkládaná diplomová práce se pohybuje v rozmezí kulturních dějin a literárněhistorické práce.

V průběhu jeho života nevznikla žádná samostatná studie či snad kniha, která by se jeho životu věnovala nějak více. Za zmínku stojí jen stručné heslo, které bylo uveřejněno v Jungmannově *Historii literatury české*, jejíž druhé vydání vyšlo v roce 1849.³ Autorem hesla je sám Karel Alois Vinařický. Václav Vladivoj Tomek, který byl v té době pověřen dohledem nad tiskem druhého vydání a sestavováním rejstříku autorů, totiž tehdy činné literární tvůrce obeslal dopisy s žádostí o potřebné životopisné údaje a Vinařický mu byl v tomto směru opravdu nápomocen. I když nevznikla žádná studie, která by se během Vinařického života věnovala přímo jeho osobnosti, přesto se mi do rukou dostala hned dvě unikátní svědectví o jeho životě. Jedná se o Vinařického autobiografii s názvem *Lebens-Skizze*,⁴ ve které dovedl svůj život, s ohledem na datum jejího vzniku, až do roku 1859. Vinařický v době jejího vzniku žádal o uvolněné místo kanovníka starobylé vyšehradské kapituly a potřeboval svým volitelům představit svou dosavadní duchovní kariéru a další důležité mezníky ve svém životě. Velmi cenným svědectvím se pro mne stal i životopis, který sepsal Václav Otakar Slavík pod názvem *Karel Vinařický*.⁵ I v tomto případě se na životopisu podílel Vinařický. Všechny tři životopisné pokusy vzniklé ještě za jeho života jsou tak současně Vinařického určitou sebereflexí. Mohla jsem se tak seznámit s Vinařickým jako člověkem, který v první řadě hájil práva a zájmy katolické církve, a to na všech svých duchovních působištích, kde se během svého života vyskytl, dále s největší zodpovědností zastával roli vychovatele v rodině hraběte Františka Jindřicha Šlika, s osobní statečností hájil v revolučních dnech roku 1848 Prahu, a chtěl ji tak uchránit od bombardování. Seznámila jsem se také

---

³ Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1849², s. 651. Jeho život je zde ve stručnosti podán ovšem jen do konce ledna 1849, kdy se stěhoval do nového působiště, Týna nad Vltavou, kde byl jmenován děkanem.

⁴ Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze (dále jen LA PNP), osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

s člověkem, který se s prospěchem českému národu účastnil zasedání ústavodárného říšského sněmu, udivoval své okolí svou plodnou spisovatelskou činností, bojoval za český jazyk a za rozvoj českého školství.

Plastičnost, se kterou se mi díky výše zmíněným biografiím Vinařický vyjevil, určuje další rozvržení mé práce.

V rozmezí několika desítek let po jeho smrti se objevily první vážné pokusy o seriózní biografii, nutno ale dodat, že to byly spíše životopisné náčrty.⁶ Z nich nejzajímavější a nejpodnětnější je životopis *Vinařický Karel Alois*⁷ od Václava Otakara Slavíka, který zůstal dochovaný v rukopisu a bohužel nikdy nebyl publikován. Jedná se v podstatě o předělaný životopis *Karel Vinařický*, doplněný o informace z posledních let života Vinařického. Ani po roce 1900 se neobjevila významnější životopisná studie.⁸ Přelomovým a pro mou práci asi nejvýznamnějším životopisem Karla Aloise Vinařického je studie vycházející na pokračování v rozmezí let 1922 – 1930 v Časopisu katolického duchovenstva pod názvem *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*,⁹ jejíž autorem je Jan Šafránek. Šafránek v ní podal dosud nepřekonaný popis Vinařického životních osudů, literární tvorby a analýzu korespondence. Autor studii o jeho životě považoval za své poslání a Vinařickému se svým studiem věnoval bezmála dvacet let¹⁰ a výsledkem je ucelený životopis, který jako jeden z hlavních zdrojů svých informací využívá poprvé i Vinařického korespondenci. Z novějších studií¹¹ je třeba

---

⁶ Jan JEŽEK, *Naše hroby. Stručné životopisy spisovatelů a umělců českých, jichž těla na hřbitovech pražských odpočívají*, Praha 1881, s. 13 – 15; Josef KOVÁŘÍČEK, *Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 469 - 475, 506 - 523, 537 – 556; Jan Vítězslav KRECAR, *Ze života Karla Al. Vinařického*, Svobodný občan 16, 1887, s. 1 – 2; Václav KREDBA, *Karel Vinařický*, in: Kytice. Almanach pro mládež československou, Praha 1880, s. 7 – 22; Vojtěch KRYŠPÍN, *Tři upřímní přátelé české mládeže*, Praha 1876, s. 4 - 16; Vojtěch KRYŠPÍN, *Upomínka na K. A. Vinařického*, Posel z Budče 29, 1870, s. 251; Rupert M. PŘECECHTĚL, *Československý Plutarch II.*, Praha 1875, 210 – 218; Maxmilian REGAL, *Karel Alois Vinařický. Mládí a činnost jeho v Praze*, in: Výroční zpráva obecní realky v Lounech za školní rok 1897-98, Louny 1899, s. 3 – 17; Stanislav ŘEHÁK – KAMENICKÝ, *Karel Alois Vinařický*, in: Drobné verše, Nové město nad Metují 1887, s. 45 – 48; Václav ŠTULC, *Karel Al. Vinařický*, Časopis katolického duchovenstva (dále jen ČKD) 10, 1869, s. 47- 65.

⁷ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy cizí, Slavík Václav Otakar – Vinařický Karel Alois – životopis.

⁸ Karel EICHNER, *Karel Vinařický*, Čechie 2, 1903, s. 125 – 126; Jan ŠAFRÁNEK, *Památce Karla A. Vinařického*, Věstník českých spisovatelů 10, Praha 1903, s. 169 – 172 a 249 – 254; *Karel Alois Vinařický*, Slánský obzor, 42, 1934, s. 31.

⁹ Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 - 1930.

¹⁰ „Bylo [psaní] mi v těžkých povinnostech mého stavu oasou, na niž umdlévající duch okřival a nových nabíral sil k úkolům dalším.“ Týž, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 70, 1930, s. 447.

¹¹ Ve většině případů se jedná jen o stručné novinové či časopisecké články, které si dávají za cíl Vinařického pouze připomenout, zejména při výročí jeho narození či úmrtí. Jan ČEČRDLE, *Zapomenutý učitel národa Karel Alois Vinařický*, Slánská radnice 4, s. 12; Luděk BENEŠ, *Osobnosti Mladoboleslavska*, Mladá Boleslav 2009, s. 238 – 239; Luděk BENEŠ, *Spisovatel Vinařický měl zprvu německé vzdělání. Počestil se až na fakultě*, Boleslavský deník ze dne 6. března 2003; Luděk BENEŠ,

jmenovat příspěvek Františka Morkese *Karel Alois Vinařický (K 130. výročí úmrtí rodáka ze Slaného)*¹² a dále příspěvek Dagmar Blümlové *Karel Alois Vinařický (1803 – 1869)*,¹³ oba přinášejí v mnohém nový pohled na osobnost Vinařického. Zdůrazňují Vinařického zásluhy v oblasti českého školství, jeho vlastenecké cítění a Dagmar Blümlová navíc i jeho přátelskou povahu a jeho osobní statečnost v době, kdy v Týně nad Vltavou v roce 1850 pomáhal nemocným nakažených cholerou.

Z encyklopedií a slovníků¹⁴ je heslo Karel Alois Vinařický v největší úplnosti zachyceno v *Lexikonu české literatury U-Ž*¹⁵ a to včetně základní bibliografie dovedené až do roku 2006.

K tomu, že je dnes Vinařický mnohdy neprávem označován za konzervativce, za katolického zpátečníka a reakcionáře, literáta spíše formálního, dopomohly některé velké syntézy dějin české literatury.¹⁶ „V satirických ‚Sněmeh zviřat‘ (1841 a 1863)...se postavil ostře proti zruďným zjevům v nových proudech kulturních, literárních i politických za doby bujícího liberalismu, jehož mluvčí z mládeže se ozvali polemicky proti zbožnému legitimistovi.“¹⁷ Nebo Jan Jakubec píše: „Básnické nadání neměl; vynikal smyslem pro jasné podání a pro formální propracovanost...jako obhájce konservativních řádů se stavěl [v díle *Sněmy zviřat*] proti vyrovnání protiv stavovských, proti emancipaci bezprávných tříd – byly mu luzou, z jejíž vlády mu nabíhala husí kůže, - proti zřízení konstitučnímu a jeho parlamentarismu, v jehož zástupcích viděl jen ztištěné sobce, prázdné mluvky a kývaly. Naproti tomu předvedl starý režim

---

V Kování žil významný překladatel a básník, Mladá fronta dnes. Středočeské vydání ze dne 31. ledna 2003; Libor DOBNER, *Obrozenec kněz Karel Alois Vinařický*, Slánské listy 3, 2003, s. 12; Karel HERČÍK, *Co víme o vlasteneckém knězi Karlu Aloisi Vinařickém*, Boleslavský deník ze dne 3. dubna 1995; Jiřina KÁDNEROVÁ, *Osobnosti středočeského kraje*, Praha 1987, s. 136; Eva KUČEROVÁ, *Za Vinařickým jezdili do Kováně osobnosti národního obrození: ohrožené a méně známé památky Mladoboleslavska*, Boleslavský deník ze dne 11. prosince 2005; Rudolf PRAVDA, *Z galerie jihočeských vlasteneckých kněží III.*, Setkání 2, 2004, s. 5; Martin REISSNER, *Opomíjený básník a teoretik*, Ladění 1, 2003, s. 38 – 40; Zdislav TIETZE, *Karel Alois Vinařický*, Kladenský deník ze dne 20. října 1999; Zdislav TIETZE, *Národní buditel Karel Alois Vinařický*, Kladenský deník ze dne 20. června 1997.

¹² František MORKES, *Karel Alois Vinařický. K 130. výročí úmrtí rodáka ze Slaného*, Slánský obzor, 1999, s. 110 - 114.

¹³ Dagmar BLÜMLOVÁ, *Sto tváří z jihočeské kulturní historie*, Pelhřimov 2000, s. 34 – 37.

¹⁴ Otakar CHALOUPKA – Jaroslav VORÁČEK, *Kontury české literatury pro děti a mládež*, Praha 1984, s. 48 – 49; *Komenského slovník naučný X.*, Praha 1938, s. 473; *Malý slovník naučný II*, Praha 1926, s. 2044; *Masarykův slovník naučný 7*, Praha 1933, s. 661; *Ottův slovník naučný 26*, Praha 1907, s. 715 – 719; *Slovník naučný 9*, Praha 1872, s. 1102 – 1106.

¹⁵ *Lexikon české literatury U-Ž*, Praha 2008, s. 1352 – 1358.

¹⁶ Jan JAKUBEC, *Dějiny literatury české II. Od osvícenství po družinu Máje*, Praha 1934, s. 624 – 630; Jan Václav NOVÁK – Arne NOVÁK, *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*, Praha 1995,⁴ s. 364 – 365; Jan MUKAŘOVSKÝ, Jan (ed.), *Dějiny české literatury II*, Praha 1960, s. 661.

¹⁷ Jan Václav NOVÁK – Arne NOVÁK, *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*, Praha 1995⁴, s. 364.

absolutistický jen ve velebné záři. Útočil na moderní materialismus a na nové směry v literatuře... Vinařický nenáviděl nové proudy samé....Dostával se hloub a hloub do proudů katolické reakce; veliká vážnost, s kterou se k němu vzhlíželo, strhovala do těch proudů také jiné; u mladší generace si svým reakcionářstvím zastíral okno, že často neviděla dobře jeho skutečné zásluhy v české osvětě.“¹⁸

Z novějších prací, která se věnuje životu Karla Aloise Vinařického, lze uvést diplomovou práci Hany Pleškové.¹⁹ Ani ta ovšem nepřináší nové informace, spíše zohledňuje a shrnuje starší příspěvky, zejména životopisnou studii Jana Šafránka.²⁰ Autorka v podstatě vytěžila Jana Šafránka s tím, že občas na dokreslení použila vhodnou a Šafránkem nepublikovanou citaci z edice Vinařického korespondence.²¹ Velký nedostatek práce vidím v tom, že autorka naprosto minimálně pracovala s pozůstalostí Karla Aloise Vinařického uloženou v LA PNP, i když v úvodu psala, že využívala i rodinnou korespondenci uloženou v právě zmiňované pozůstalosti, která vydána v souborné edici nebyla. Nicméně v textu její diplomové práce po tom nejsou žádné stopy. Nepracovala ani s dalšími archivními fondy, které by bylo zapotřebí prostudovat pro kvalitní práci o životě Karla Aloise Vinařického.

Prozkoumáním výše zmíněné odborné literatury jsem zjistila, že kolem Vinařického osobnosti existuje stále mnoho neprobádaných míst, díky jejichž osvětlení a bližšímu prozkoumání by se osobnost Karla Aloise Vinařického mohla dočkat náležitého zhodnocení. Kladla jsem si proto množství otázek, které mohly o Vinařickém prozradit něco nového nebo které mohly ukázat dávno publikované názory ve zcela jiném světle.

Jak se Vinařický choval v nejužším rodinném kruhu, co pro svou rodinu znamenal a co znamenala rodina pro něj? Jak na sebe pohlížel Vinařický, jak se vnímal a hodnotil? Proč si za svou životní cestu vybral cestu duchovní? Jak se v tehdejší společnosti projevila jeho osobní neohroženost a statečnost? Co ho vedlo k obhajobě českého jazyka a českého školství? Jak to, že dokázal porozumět dětské duši daleko více než jakýkoliv rodič? Po prvních zmínkách o nejrůznějších nemocech, o nichž se zmiňoval ve své korespondenci, se objevila i tato otázka: Jaké bylo jeho zdraví? A determinovalo ho v jeho činnosti a v životě vůbec? Jaký byl vůbec život v 19. století ve stínu hrozeb

---

¹⁸ Jan JAKUBEC, *Dějiny literatury české II. Od osvícenství po družinu Máje*, Praha 1934, s. 626 – 627 a 630.

¹⁹ Hana PLEŠKOVÁ, *Karel Alois Vinařický. Ze života venkovského kněze 19. století: diplomová práce*, České Budějovice 1994.

²⁰ Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 - 1930.

²¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I - III. Korespondence od roku 1820 - 1859*, Praha 1903 – 1914; Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925.

různě závažných chorob, se kterými si tehdejší medicína nevěděla vůbec rady? Poslední otázky, které jsem si kladla, souvisely s minimálními znalostmi dnešních obyvatel České republiky o Karlu Aloisi Vinařickém. Jak je možné, aby se muž tak velikého formátu a morálních kvalit zcela ztratil z povědomí generací minulých i těch současných? Co bylo učiněno pro uchování jeho odkazu? A jak rychle se jeho odkaz vytrácel? Těmto otázkám odpovídá i rozvržení mé práce do sedmi kapitol.

Na většinu svých otázek jsem získala odpovědi z pramenů. Z archivních pramenů jsem ve své práci využila fondy Literárního archivu Památníku národního písemnictví, Národního archivu, Národního technického muzea, Státního oblastního archivu Praha, Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského, Státního okresního archivu Mladá Boleslav, Městského muzea v Týně nad Vltavou a Státního okresního archivu České Budějovice.

Podkladem pro mé bádání se stala literární pozůstalost Karla Aloise Vinařického uložená v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, čítající 20 kرتونů.²² Prošla jsem celou pozůstalost, která obsahuje korespondenci přijatou a odeslanou,²³ rukopisy jeho literární tvorby i odborných studií, vlastní doklady²⁴ i doklady cizí, zápisky, koncepty, výstřižky i kresby. Jedná se o fond, který je svým složením vyvážený. Písemnosti Karla Aloise Vinařického měly poměrně šťastný osud, neboť byly uchovány vcelku, a to zásluhou Václava Otakara Slavíka, manžela jeho neteře, Julie Hampeisové. Jako nejcennější pro svou práci považuji jeho korespondenci, deníky, které si vedl v letech 1819 – 1823, jeho vlastní doklady a životopisy, které se v pozůstalosti nacházejí. Pro mou závěrečnou kapitolu byla velmi cenná i ta část pozůstalosti,²⁵ která se vztahuje k Václavu Otakarovi Slavíkovi. Jedná se o fragment písemností, vztahující se k edici Vinařického spisů a korespondence a dále tisky a

---

²² LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický.

²³ V opravdu obsáhlé korespondenci můžeme vymezit několik okruhů pisatelů. Jsou to především přední čeští vlastenci (např. František Ladislav Čelakovský, Václav Hanka, Josef Krasoslav Chmelenský, Josef Jungmann, František Palacký, Václav Staněk, Pavel Josef Šafařík aj.), vysocí šlechtici (např. Bedřich Berchtold, Karel Chotek, Hanuš Kolovrat-Krakovský, Lev Thun aj.), vysocí katoličtí duchovní (např. Augustin Bartoloměj Hille, Jan Valerián Jirsík, František de Paula Pištěk, Jan Ladislav Pyrker aj.), přátelé z dob jeho působení v Kování (např. Antonín Fährnich, Václav Kára, Antonín Marek, František Vetešník, Vincenc Zahradník aj.), přátelé z dob jeho působení v Týně nad Vltavou (např. Vojtěch Lanna, František Josef Sláma, František Jaroslav Vacek-Kamenický aj.) a okruh spolupracovníků Časopisu katolického duchovenstva či orkuh pedagogů a školských pracovníků. Zajímavá je rodinná korespondence, která se ovšem ve fondu vyskytuje jen v malém počtu exemplářů. Většina z rodinné korespondence je totiž uložena ve Státním okresním archivu v Mladé Boleslavi (dále jen SOkA Mladá Boleslav) v rodinném archivu Krouských. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice.

²⁴ Opis křestního listu, vysvědčení ze studií v Praze a ve Vídni, doklady o působení v roce 1848, jmenování čestným měšťanem Vyšehradu až po poslední vůli a úmrtí oznámení.

²⁵ V pozůstalosti se jedná o 20. kرتون.

výstřižky o průběhu slavností spojených se jménem Karla Aloise Vinařického. Ve sbírkách Památníku národního písemnictví je Vinařický ještě zastoupen v dalších fondech. Pro předkládanou práci jsem proto využila ještě Vinařického odeslanou korespondenci uloženou ve fondech Františka Ladislava Čelakovského,²⁶ Karla Jaromíra Erbena,²⁷ Josefa Jirečka²⁸ a Antonína Marka.²⁹

Dalším významným pramenem byl fond s názvem *Rodinný archiv Krouských*,³⁰ uložený ve Státním okresním archivu Mladá Boleslav. Jedná se o fond, který je ve své podstatě pozůstalostí jednotlivých členů rolnické rodiny Krouských. Nejvýznamnějším členem rodiny byl Jan Krouský, který si v roce 1843 vzal za ženu Vinařického sestru Alosii. A právě proto se v tomto fondu nachází i část věnovaná Vinařickému. Nejcennější částí fondu, která souvisí se životem Vinařického, jsou jeho dopisy rodině Krouských. Dále je zde uložena i korespondence s ostatními členy rodiny – s otcem, sestrami či švagrem Václavem Hálou, manželem Vinařického sestry Antonie a Františkem Hampeisem, manželem Vinařického sestry Barbory. Jejich vzájemné dopisy nebyly nikdy publikovány právě pro svůj soukromý ráz, takže pro mou práci znamenaly opravdu veliký přínos, neboť mi podhalily více z osobního života Karla Aloise Vinařického, a tím zbořily některé polopravdy jinak spojené s jeho životem. Ve fondu se dále nacházejí tištěné Vinařického práce a některé práce v opisech, podklady o slavnostech, které proběhly ve Slaném v období 23. – 24. července 1870 a v Týně nad Vltavou v období 2. – 3. září 1871, kterými byl Vinařický uctěn a při té příležitosti mu také byly odhaleny pamětní desky³¹ a ještě obsahuje různé drobné památky³² na Vinařického.

Unikátní pramen, se kterým přede mnou pracovala pouze doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc.,³³ se nachází v archivu Národního technického muzea v Praze.

---

²⁶ LA PNP, osobní fond Františka Ladislava Čelakovského, korespondence vlastní – přijatá, dopisy Karla Aloise Vinařického.

²⁷ Tamtéž, osobní fond Karla Jaromíra Erbena, korespondence vlastní – přijatá, dopisy Karla Aloise Vinařického.

²⁸ Tamtéž, osobní fond Josefa Jirečka, korespondence vlastní – přijatá, dopisy Karla Aloise Vinařického.

²⁹ Tamtéž, osobní fond Antonína Marka, korespondence vlastní – přijatá, dopisy Karla Aloise Vinařického.

³⁰ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice.

³¹ Ve Slaném to byla pamětní deska na jeho rodném domě v Soukenické ulici a v Týně nad Vltavou se jednalo o pamětní desku na nové školní budově na Malém náměstí, která vznikla právě díky Karlu Aloisi Vinařickému.

³² Pro práci byly důležité zejména tyto: pamětní křestní a biřmovací list Magdaleny Vinařické, báseň *Na hrob Karlu Vinařickému*, jediný dochovaný dopis Vinařického bratra Josefa a poslední vůle Vinařického otce z roku 1840.

³³ Pavla VOŠAHLÍKOVÁ, *Z moci úřední. Úřady a úředníci za vlády Františka Josefa I.*, Český časopis historický 92, 1994, s. 460 – 474. Paměti Luisy Hálové použila, aby dokázala, jak nelehké bylo živobyť

Jedná se o paměti Luisy Hálové,³⁴ neteře Karla Aloise Vinařického. Paměti zachycují její vzpomínky na rodinu Vinařických, Hálovu a Neffovu. Unikátnost tohoto pramenu spočívá v tom, že jej sepsala přímá členka Vinařického rodiny, seznamuje nás s některými doposud málo známými fakty z Vinařického života a dále nám představuje jednotlivé členy všech zmíněných rodin. Tento pramen je důležitý zejména pro druhou kapitolu mé práce s názvem *Líbám Vás všechny. Váš upřímný švagr, bratr a strýc*, která se týká rodinného zázemí Karla Aloise Vinařického.

Ve Státním oblastním archivu Praha se nacházejí matriky narozených, oddaných a zemřelých ze Slaného a Smečna,³⁵ které jsem využila ve své druhé kapitole. I když si Vinařický vedl docela podrobné informace ve svých denících o narozeních a úmrtích jednotlivých členů své rodiny, přesto jsem se rozhodla ověřit si jeho údaje v matričních záznamech. Potvrdilo se, že Vinařického deníkové záznamy³⁶ nejsou ve všech případech spolehlivé.

Národní archiv Praha disponuje fondy – Archiv pražského arcibiskupství³⁷ a Archiv kolegiální kapituly vyšehradské.³⁸ Z těchto fondů jsem měla možnost čerpat informace pro svou třetí kapitolu s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*. Nejvíce jsem využila materiály týkající se života v arcibiskupském semináři a týkající se vzniku a vedení Časopisu pro katolické duchovenstvo (a později Časopisu katolického duchovenstva).

Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského obsahuje sbírku Slavín,³⁹ v níž jsou uloženy doklady k životu a dílu významných pedagogů. Vedle toho poskytuje i informace o jiných kulturních pracovnících, kteří měli úzký vztah

---

v početné úřednické rodině Václava Hály a jaké byly strategie Václava Hály, aby svou početnou rodinu uživil.

³⁴ Archiv Národního technického muzea (dále ANTM), fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638.

³⁵ Státní oblastní archiv Praha (dále jen SOA Praha), Matrika (1739 – 1755), Smečno 4, matrika narozených, sign. M24 – 10/4; Tamtéž, Matrika (1802 - 1814), Slaný 9, matrika narozených, sign. M24 – 1/9; Tamtéž, Matrika (1815 - 1832), Slaný 10, matrika narozených, sign. M24 – 1/10; Tamtéž, Matrika (1784 - 1814), Slaný 8, matrika oddaných, sign. M24 – 1/8; Tamtéž, Matrika (1784 - 1814), Slaný 25, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/25; Tamtéž, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26.

³⁶ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1819 - 1823.

³⁷ Národní archiv Praha (dále jen NA Praha), Archiv pražského arcibiskupství.

³⁸ Tamtéž, Archiv kolegiální kapituly vyšehradské.

³⁹ Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského, Slavín: Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869).

k pedagogice a školství. Doklady k jednotlivým osobnostem jsou různě obsáhlé. O Vinařickém se tu nacházejí jen kusé materiály.⁴⁰

I Městské muzeum v Týně nad Vltavou mi poskytlo zajímavé, byť kusé, možnosti, jak obohatit vznikající práci. Fond s názvem *Karel Alois Vinařický* je sice neuspořádaný, ale protože se jedná jen o malé množství materiálů, nebylo těžké si ho celý projít. Nachází se v něm pamětní listina položení základního kamene k nové školní budově, kopie různých dopisů pořízené z korespondence uložené v LA PNP, životopisné náčrty, novinové výstřižky, programy slavností, kresby či úmrtní oznámení. Zde jako na jediném místě jsou uloženy kázání Karla Aloise Vinařického. Ve sbírkách muzea se nacházejí i dva portréty Karla Aloise Vinařického, některá jeho díla a pamětní cínová medaile, která vznikla u příležitosti oslav naplánovaných na 2. – 3. září 1871, kdy byl slavnostně vysvěcen prapor pěveckého spolku Puchmír a odhaleny pamětní desky Antonínu Jaroslavu Puchmajerovi a Karlu Aloisi Vinařickému.

Poslední pramennou základnu mi poskytl Státní okresní archiv České Budějovice. Pro účely práce jsem využila fond učitelské jednoty Vinařický,⁴¹ která vznikla v Týně nad Vltavou v roce 1879. Další fond, který jsem se rozhodla ke své práci využít, je fond děkanského úřadu v Týně nad Vltavou.⁴² Bohužel fond je neuspořádaný a nepřístupný, nicméně mi z něho byla s ochotou zapůjčena k bádání alespoň *Pamětní kniha IV.*,⁴³ která byla na děkanství vedena a která mi poskytla informace o významných okamžicích života na děkanství. Další prameny, které jsem ze SOkA České Budějovice použila, byly zdigitalizované kroniky⁴⁴ a matriky.⁴⁵ Kroniky mi vhodně posloužily pro dokreslení všedních i slavnostních dnů v Týně nad Vltavou a vltavotýnskou matriku zemřelých z let 1847 – 1862 jsem použila pro zmapování epidemie cholery v Týně nad Vltavou v roce 1850.

Další velkou skupinu tvořily prameny vydané. V poměrně velké míře jsem využila edice korespondencí. V první řadě je třeba uvést korespondenci Karla Aloise

---

⁴⁰ 2 vyobrazení Karla Aloise Vinařického, některé jeho básně, pochvalné lístky pro žáky, dva rodinné dopisy, obrázky k *České abecedě* a základní informace formou stručného životopisu.

⁴¹ Státní okresní archiv České Budějovice (dále jen SOkA České Budějovice), Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou. Fond obsahoval zejména stanovy, oběžníky, zápisy ze schůzí, záznamy o pořádaných kurzech, přednáškách a hospodářské záležitosti spolku.

⁴² SOkA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou.

⁴³ Tamtéž, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

⁴⁴ Digitalizovaná Kronika obecní školy Týn nad Vltavou <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupna dne 21. října 2011), Kronika dívčí školy Týn nad Vltavou <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/944> (přístupna 30. ledna 2012), Kronika obce Týn nad Vltavou <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupna dne 21. října 2011).

⁴⁵ Digitalizovaná matrika zemřelých Týn nad Vltavou (1847 – 1862) <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/8128/> (přístupna 28. února 2012).

Vinařického,⁴⁶ dále Jana Krouského,⁴⁷ Františka Ladislava Čelakovského,⁴⁸ Františka Palackého, Josefa Krasoslava Chmelenského⁴⁹ a Františka Sušila.⁵⁰ Ve své práci jsem zužitkovala i vydané paměti. Největší výpovědní hodnotu o životě Karla Aloise Vinařického měly *Paměti* Josefa Václava Friče,⁵¹ který na Vinařického vzpomínal s láskou, neboť u něj trávil své prázdniny a nebo u něj pobýval se svým otcem v rámci schůzek vlastenecké společnosti. V textu práce byly využity i další paměti,⁵² které se ale Vinařického osobně přímo nijak nedotýkaly.

V práci s některými typy pramenů jsem využívala metodu sondy a komparace. Jednalo se zejména o práci s novinami a časopisy, na jejichž člancích jsem si mnohdy ověřovala tvrzení zjištěná v korespondenci. A právě noviny a časopisy byly hojně zastoupenou skupinou vydaných pramenů, se kterými jsem pracovala. Periodika jsou nezastupitelným svědkem doby, ve které vycházejí. Karel Alois Vinařický byl literárně činný a taktéž velmi často publikoval odborné statě. Jeho jméno se tedy v novinách či časopisech objevovalo právě ve spojitosti s jeho tvorbou, ale jelikož byl i veřejně činnou postavou, mnohdy se o něm objevila zmínka právě ve spojitosti s jeho funkcemi, které během svého života zastával. V největší míře jsem využívala časopisy katolické,⁵³ učitelské,⁵⁴ regionální,⁵⁵ ovšem nejvíce potřebných informací jsem získala z Časopisu pro katolické duchovenstvo (Časopisu katolického duchovenstva) a Časopisu českého Muzea.⁵⁶ Z novin mi nejvíce posloužily tyto centrální deníky - Národní noviny, Národní politika a Pražské noviny.

Prameny a literatura, shromážděné v heuristické fázi, mi umožnily rozdělit práci, mimo úvod a závěr, do sedmi kapitol. Po prostudování existujících životopisných studií a po zralé úvaze týkající se možností, které mi poskytuje pramenná základna, jsem se

---

⁴⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I-III. Korespondence od roku 1820 - 1859*, Praha 1903 – 1925; Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925.

⁴⁷ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel (1840-1876)*, Praha 1932.

⁴⁸ František BÍLÝ, *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského I – IV*, Praha 1907 – 1939; František Ladislav ČELAKOVSKÝ, *Sebrané listy*, Praha 1865.

⁴⁹ Emil AXMAN, *Korespondence J. K. Chmelenského K. Vinařickému*, Časopis Musea království Českého 89, 1915, s. 167 – 178, 306 – 315, 395 – 496.

⁵⁰ Pavel Julius VYCHODIL, *Z doby Sušilovy. Sběrka dopisů*, Praha b.d.

⁵¹ Josef Václav FRIČ, *Paměti I – III*, Praha 1957 – 1963.

⁵² Josef JUNGMANN, Josef, *Zápisky*, Praha 1998; Václav STOKLAS (ed.), *Dr. B. Bolzano: Autobiografie*, Praha 1913; Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života I - II*, Praha 1904 – 1905.

⁵³ Blahověst.

⁵⁴ Beseda učitelská, Škola a život.

⁵⁵ Budivoj, Slánský obzor.

⁵⁶ Jeho další názvy - Časopis Společnosti vlasteneckého museum w Čechách či Časopis Musea království Českého.

rozhodla, že budu Vinařického sledovat v následujících sociálních rolích. Zaměřila jsem se na něj jako na bratra, švagra, strýce, tedy jako na člena rodiny, dále jako na katolického kněze, na politicky aktivního člověka a člena ústavodárného říšského sněmu a na osobu činnou v oblasti českého školství. To celé zarámováno úvodní a závěrečnou kapitolou.

Má snaha směřovala k výstavbě vnějšího i vnitřního světa Karla Aloise Vinařického a celkového ukotvení jeho osobnosti do široké sítě sociálních vztahů v období jeho života. Při tom jsem použila historicko – antropologický přístup, ve kterém jsem se v určitých náznacích snažila i v malé míře o psychologický a psychoanalytický přístup. Přitom jsem při rekonstrukci jednotlivých životních etap Karla Aloise Vinařického postupovala metodou individuální autobiografie

V jednotlivých kapitolách jsem se snažila dodržovat pravidla chronologického postupu, ale důležitý pro mne byl i celkový dějinný kontext, proto je práce mnohdy založena na kombinaci diachronního a synchronního přístupu.

První kapitola plní úlohu úvodního seznámení s osobností Karla Aloise Vinařického. Jelikož předkládaná práce není klasickou biografií a z života Vinařického si vybírá vždy jen důležité události ilustrující a dokazující vytyčené sociální role, je taková kapitola nezbytná. S pomocí této kapitoly chci čtenáři umožnit vstup do světa Karla Aloise Vinařického a zmapovat klíčové okamžiky jeho životní poutě, nezbytné pro celkovou orientaci v následujících kapitolách. V kapitole jsem z dostupné literatury využila již výše zmíněné příspěvky⁵⁷ o jeho životě. Součástí kapitoly je i základní seznámení s jeho původní literární tvorbou a s překlady. Vinařický jako literát do dnešních dnů zajímá literární historiky asi nejvíce,⁵⁸ tudíž byla tato stránka Vinařického

---

⁵⁷ Viz informace na s. 12 – 14.

⁵⁸ Dokazují to následující studie nebo knihy, které se buď zaobírají čistě tvorbou Vinařického nebo jeho tvorbu zasazují do širších kontextů literárního vývoje v 19. století: František BAČKOVSKÝ, *O básnické činnosti K. A. Vinařického*, *Obzor* 9, 1886, s. 163 – 167 a 178 – 181; Josef BARTOCHA, *O starších překladech velebásní Homerových u nás*, *Listy filologické a paedagogické* 8, 1881, s. 263 – 268; Josef HENDRICH, *Vergilius v českých překladech*, *Sborník filologický* 8, 1922, s. 337 – 346; Miroslav HÝSEK, *Jungmannova škola kritická*, *Listy filologické* 46, 1919, s. 183 – 223; Jan JEŽEK, *Zásluhy duchovenstva o řeč a literaturu českou (od r. 1780 – 1880)*, Praha 1880; Karel NEJDL – Jan MIESSLER, *Jean de Carro a jeho Karlovy Vary. Příspěvek k dějinám českého národního obrození*, *Karlovy Vary* 1958; Ondřej KOUPIL, *Vznik Vinařického překladů Vergilia*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného. *Vysoké Mýto* 7. – 8. listopadu 1996, *Vysoké Mýto* 1997, s. 129 – 137; Josef KUČERA, *Plavba v Podolí*, *Marginálie* 23, 1950, s. 274 – 280; Martin C. PUTNA, *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848 – 1918*, Praha 1998; Jiří, SKALIČKA, *Ideově zápolení předbřeznové satiry. Alegorické skladby K. Vinařického a Fr. M. Klácela*, in: Josef Šimon KVAPIL (ed.), *Sborník prací literárněvědných*, Praha 1964, s. 5 – 19; Květa SGALLOVÁ, *Časoměrné vzorce a metra v českém národním obrození*, *Česká literatura* 54, 2006, s. 17 – 25; Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Literární úvaha*, *Osvěta* 4, 1884, s. 289-297; Jaroslav VLČEK, *Z dějin české literatury*, Praha 1960; Čeněk ZÍBRT, *Básně J. E. Vocela, B. Němcové, K.*

života vyobrazena jen v úvodní kapitole, aby se předešlo opakování již známého. Navíc úkolem této práce nebyla literární interpretace Vinařického tvorby. S tímto cílem vznikla v roce 1983 diplomová práce s názvem *Karel Alois Vinařický (Život a dílo)*.⁵⁹ Autorkou práce je Eva Kratochvílová, která nás ve své práci, více než s životem, seznamuje právě s Vinařického tvorbou.⁶⁰ K úvodnímu seznámení s životem Karla Aloise Vinařického má posloužit i jeho vlastní sebereflexe na základě životopisů, jejichž autorem byl právě on sám. Je to unikátní pohled do jeho duše a na to, co pokládal ve svém životě za důležité, a tak i vhodné pro zaznamenání.

V druhé kapitole se zaměřuji na Vinařického jako na milujícího a milovaného člena rodiny. Doposud k této stránce jeho života nikdo nepřihlédl. Je to velká škoda, neboť v tomto směru se Vinařický ukazuje jako člověk nesmírně citlivý, starostlivý, přátelský, neustále připravený se o členy své rodiny i při svých skromných poměrech postarat. Pro absenci vlastních dětí byl plný lásky, kterou rovnoměrně dělil mezi všechny své neteře a synovce. Volně jsem k této kapitole připojila i zamýšlení se nad jeho možným mileneckým vztahem k Johanně Sauchové. V této kapitole se snažím o to, aby Vinařický sestoupil z výšin nedotknutelnosti, tam kam se dostal pro všechny své veřejné zásluhy a naopak sestoupil na zem ve své obyčejné lidskosti.

Třetí kapitola mapuje Vinařického životní poslání katolického kněze, od prvotní volby budoucího povolání,⁶¹ přes teologická studia až po jeho jednotlivá duchovní působiště. Pohybujeme se tak v Praze, v Kování u Mladé Boleslavi, v Týně nad Vltavou,⁶² abychom se zase s Vinařickým vrátili zpátky do jeho milované Prahy. Podrobněji jsem se zaměřila na vznik Časopisu pro katolické duchovenstvo v roce 1828,⁶³ v jehož pozadí stál právě Vinařický i na jeho obnovené vydávání s pozměněným názvem Časopis katolického duchovenstva, jehož redaktorem se v roce 1860 stal. V závěru života je na Vinařického pohlíženo jako na člověka popudlivého, nevrlého, urážlivého a ve velké míře i neústupného. Takový názor byl přiživován zejména díky

---

Vinařického, B. Jablonského a j., nevydané v albu na oslavu stříbrné svatby Ferdinanda V. r. 1856, Osvěta 41, 1911, s. 529 – 541. K tomu patří ještě základní syntézy dějiny české literatury, které byly uvedeny výše na s. 13.

⁵⁹ Eva KRATOCHVÍLOVÁ, *Karel Alois Vinařický (Život a dílo): diplomová práce*, České Budějovice 1983.

⁶⁰ Soustředila se zejména na *Sněmy zvířat, Varito a lyru a Jana Slepého*.

⁶¹ Zde mi byla největší oporou tato kniha - Jiří VOMÁČKA, *Severočeští Bolzanovci*, Liberec – Ústí nad Labem 2000.

⁶² V tomto směru jsem nejvíce pracovala s těmito knihami: Josef SAKAŘ, *Dějiny města Týna nad Vltavou a okolí. Díl IV. 1849-1900*, Týn nad Vltavou 1937; Martina SUDOVÁ – Lubomír PROCHÁZKA, *Vltavotýnský poutník aneb Týnem nad Vltavou a okolím ze všech stran*, Praha 2007.

⁶³ Podrobné informace jsem našla v této studii: Klement BOROVIČ, *Před čtyřiceti lety*, ČKD 9, 1868, 81 – 95.

brožura,⁶⁴ kterou napsal, aby se vyjádřil k otázce opětovného usazení jezuitů v Praze v roce 1866. V podkapitole s názvem *Kauza jezuité* se pokouším tento zkreslený názor vyvrátit.

Že byl Vinařický člověkem mnoha tváří a že se nespokojil jen s pasivním přihlížením vývoji tehdejší společnosti, dokazuje čtvrtá kapitola, ve které se Vinařický objevuje v pozici angažovaného člověka, který hájí práva své země a statečně bojuje proti zvlí,⁶⁵ se kterou se proměňoval vývoj nastolený v roce 1848⁶⁶ jen v prázdná slova a přísliby nemožného. Politický život si vyzkoušel, když byl zvolen jako zástupce boleslavského kraje na ústavodárném říšském sněmu,⁶⁷ který zasedal ve Vídni a poté v Kroměříži. Byla to sice krátká kapitola v běhu jeho života, nicméně pro mne v mnohém důležitá, neboť ukázala Vinařického osobní statečnost a neohroženost a hlavně jeho chuť aktivně se účastnit veřejného života a tím bojovat proti útrpnému snášení nastalých událostí.

V následující páté kapitole se věnuji školské oblasti,⁶⁸ ve které si Vinařický za svou činnost vydobyl největší zásluhy a vůbec se zasloužil o své trvalé místo v dějinách českého školství. Po úvodním seznámení s vývojem obecného školství v druhé pol. 18. století a v 1. pol. 19. století, sleduji vlastní studentská léta Karla Aloise Vinařického, protože právě Vinařického prvotní špatné zkušenosti nabyté tehdejší školní praxí, zejména výukou v německém jazyce a kázeňskými tresty, v mnohém zformovaly jeho zájem o školství a pedagogické působení. Dalším okruhem, o který se ve spojení Vinařického s oborem školství zajímám, je jeho praktická činnost, která spočívá ve zvelebování školních budov a zakládání nových, stejně jako v zakládání nejrůznějších nadací, které měly potřebným pomoci v jejich touze po získání adekvátního školního vzdělání, se zvláštním přihlédnutím na Vinařického zásluhy

---

⁶⁴ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Jesuité. Odpověď Národním Listům*, Praha 1866.

⁶⁵ V tomto ohledu mi velmi pomohly tyto zdroje: Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929; Jan ŠAFRÁNEK, *Vinařický o poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského do Prahy v roce 1848*, Osvěta 45, 1915, s. 432 – 438.

⁶⁶ Jako hlavní literaturu k roku 1848 jsem využila následující knihy: Miroslav BROFT - Oldřich MAHLER, *Události pražské v červnu 1848*, Praha 1989; Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929; Arnošt KLÍMA, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931

⁶⁷ K poznatkům o ústavodárném říšském sněmu jsem využila tyto publikace: Jindřich SPÁČIL, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*, Kroměříž 1933, s. 37; Otto URBAN, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849*, Praha 1998.

⁶⁸ K celkovému uchopení tématu kapitoly mi posloužily tyto knihy: Otakar KÁDNER, *Vývoj a dnešní soustava školství I.*, Praha 1929; Jan ŠAFRÁNEK, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů I – II*, Praha 1913 – 1918; Zdenka VESELÁ, *Vývoj českého školství*, Praha 1988.

v oblasti prosazování českého jazyka do běžné výuky.⁶⁹ V závěru této kapitoly pak můžeme Vinařického spatřit jako neúnavného sestavovatele školních čítanek a slabikářů,⁷⁰ ale také autora původních pedagogických děl a sbírek básniček, říkanek a hádanek pro děti.

Několikrát v běhu svého života Karel Alois Vinařický prodělal velmi vážné onemocnění. O průběhu všech svých onemocnění informoval svou rodinu a nejbližší přátele. Díky tomu mohla vzniknout šestá kapitola. Naskytla se mi totiž jedinečná příležitost rekonstruovat na základě zjištěných informací Vinařického neustále se měnící zdravotní stav a pokusit se ze zjištěných údajů odvodit, jaký měl jeho zdravotní stav vliv na jeho rozhodnutí a vůbec na jeho způsob života. Snažila jsem se o náhled na dobové prožívání stavu nemocného v kontextu celkového vývoje lékařské vědy a možností tehdejší léčby.⁷¹ V kapitole jsem se snažila pomocí obrazu zdravotního stavu představit i další Vinařickému blízké osoby, abych tak mohla ukázat, jaké jednotlivé nemoci sužovaly člověka v 19. století. V závěru kapitoly jsem se věnovala popisu cholery epidemie, se kterou Vinařický přišel do styku v roce 1832 a 1850. Při zpracování údajů o průběhu cholery epidemie ve Slaném roku 1832 a v Týně nad Vltavou roku 1850 jsem využila statistické metody za použití názorných tabulek a grafů.

Celá práce se uzavírá poslední sedmou kapitolou, která si klade za cíl zjistit, jak si generace minulé i současné poradily s odkazem Karla Aloise Vinařického. Pomocí nejrůznějších druhů Vinařickému projevené úcty⁷² v různém časovém odstupu od jeho

---

⁶⁹ Vinařického *Pamětní spis* vyšel v českém znění zde: Václav Otakar SLAVÍK, *Z literární pozůstalosti kan. K. A. Vinařického*, Časopis Musea Království českého 46, 1872, s. 343 – 358. Dalším zdrojem informací o vývoji jazykové otázky mi byla tato studie: Josef HANZAL, *Jazyková otázka ve vývoji obrozeneckého školství*, Československý časopis historický 16, 1968, s. 317 – 339.

⁷⁰ Nejpodstatnější informace o Vinařického pedagogické tvorbě a další tvorbě pro děti viz: Jan JEŽEK, *Zásluhy Karla Al. Vinařického o české školství*, ČKD 20, 1879, s. 241 – 249; Vojtěch KRYŠPÍN, *Fr. L. Čelakovský a K. Vinařický o českém slabikáři*, Beseda učitelská 10, 1878, s. 124 – 126 a 133 – 135; Vladimír MAYER, *K. A. Vinařický a Fr. L. Čelakovský jako autoři školních čítanek*, Český jazyk a literatura 20, 1969 – 70, s. 62 – 70; František MORKES, „*Psátí pro děti je mnohem těžší než pro učené...*“, Informatorium 13, 2006, s. 16; Vlasta ŘEŘICHOVÁ, *K. A. Vinařický a počátky formování české čítankové tradice*, Studia Philologica 2, 1991, s. 107 – 115; Karel STRAKA, *Karel Alois Vinařický a česká škola*, in: Vltava. Sborník jihočeského katolického učitelstva 1918-1928, s. 42 – 49; Emanuel STRNAD, *Didaktika školy národní v 19. století*, Praha 1978; Karel Alois VINAŘICKÝ, *Původ novějších čítanek školních*, Školník 16, 1866, 181 – 182; Zdeněk ZAPLETAL, *Literatura pro mládež a četba české mládeže za obrození*, Brno 1986.

⁷¹ Z ohledu tohoto jsem nejvíce využila tyto knihy: Milada ŘÍHOVÁ a kol., *Kapitoly z dějin lékařství*, Praha 2005; Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995; Daniela TINKOVÁ, *Tělo, věda, stát. Zrození porodnice v osvícenské Evropě*, Praha 2010.

⁷² Oslovy spojené s odhalováním pamětních desek, výstavy, udělení čestného měšťanství, vzpomínky na Vinařického v obdobích spojených s výročím jeho narození či úmrtí, pojmenování ulic, televizní pořady, uspořádání literární pozůstalosti aj.

smrti se snažím ukázat, jak rychle se na Vinařického zapomínalo, spíš než aby byl jeho odkaz připomínán. Veškerá má zjištění v tomto ohledu potvrdilo i mé dotazníkové šetření, které ukázalo celkově mlhavé povědomí o osobnosti Karla Aloise Vinařického. Při zpracování zjištění vyplývajících z dotazníkového šetření, které proběhlo s cílem zjistit stupeň povědomí o osobnosti Karla Aloise Vinařického, jsem opět použila statistickou metodu.

Tristní znalost Karla Aloise Vinařického je v ostrém kontrastu s tím, jak byla jeho osobnost pro společnost 19. století téměř nepostradatelná. Vždyť bez Vinařického se neobešel téměř žádný velký vlastenecký podnik. To, že jeho jméno upadlo v propadliště dějin, je nesmírná škoda, neboť byl a dle mého názoru stále je, osobností v mnohém inspirující.

1. A čím jsem byl, tím jsem byl rád.⁷³

*Poznávej pravdu, zamiluj krásu, chtěj dobrému,
a vyhledávej prospěchu bližního svého,
kdož určení svého žádost učiniti toužebně žádáš!⁷⁴*

1.1. Dětská a studentská léta⁷⁵

Královské město Slaný se může pyšnit tím, že se v něm 24. ledna 1803⁷⁶ narodil Karel Alois Vinařický (PŘÍLOHA 1 - 5). Vinařického rodný dům měl č. p. 129 (PŘÍLOHA 6), ovšem dnes bychom tento dům našli v Soukenické ulici s č. p. 68 (PŘÍLOHA 7).

Z opisu křestního listu⁷⁷ (PŘÍLOHA 8) je patrné, že ještě tentýž den, kdy se narodil, byl i Karel pokřtěn. Křtil ho slánský děkan Matěj Šimák a celý křest se odehrával v děkanském kostele sv. Gotharda (PŘÍLOHA 9). Kmotry mu byli kupec Karel Sládek, komorná Aloisie Ríkl a Marie Nedvěďová ze Slaného, dcera kupce.

Karel se narodil do rodiny manželů Josefa Vinařického a Antonie, rozené Payrové.⁷⁸

Vzdělávat se začal v soukromé opatrovně, kterou si pro malé děti zřídil slánský punčochář Šarapatka. Bylo to jediné místo, kde se mu mohlo dostat českého vzdělání. Na toto období později nevzpomínal se zvláštní láskou. Vždyť mu bylo pět a půl roku, když se stal svědkem přísného trestání žákovské nekázně. Jeden z lenivých žáků byl potrestán za svou lenivost posazením věnce z cibulí na hlavu, což mělo symbolizovat oslovský věnec. Celá příhoda na něj udělala silný dojem, který ho naplnil odporem k Šarapatkově opatrovně.

V roce 1809⁷⁹ se stal žákem piaristické hlavní školy. V první třídě se ještě výuka odehrávala v českém jazyce. Ovšem jinak tomu bylo ve třídách vyšších. Učení se odehrávalo v němčině a pro Vinařického se stalo doslova trápením. Německým

⁷³ Jan NERUDA, *Knihy veršů*, Praha 1873, s. 187.

⁷⁴ LA PNP, fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁷⁵ K této části života Karla Aloise Vinařického se nejvíce vyjadřují tyto studie: Josef KOVÁŘÍČEK, Josef, *Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 469 – 472; Václav KREDBA, *Karel Vinařický*, in: Kytice. Almanach pro mládež československou, Praha 1880, s. 5 – 13; Rupert M. PŘECECHTĚL, *Československý Plutarch II.*, Praha 1875, s. 210 – 213; Maxmilian REGAL, *Karel Alois Vinařický. Mládí a činnost jeho v Praze*, in: Výroční zpráva obecní realky v Lounech za školní rok 1897-98, Louny 1899 s. 3 – 6. Nejobsáhlejší a nejucelenější studii k Vinařického životu je tato studie: Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 – 1930.

⁷⁶ Tamtéž. V deníku z roku 1822 se Vinařický na s. 9 chybně zmiňuje: „Karel Vinařický narodil jsem se dne 23. ledna 1803 v půl 6^{tý} hod.“ Srov. Opis křestního listu viz PŘÍLOHA 8.

⁷⁷ Tamtéž, doklady vlastní, křestní list – opis z roku 1821.

⁷⁸ Bližší informace v kapitole s názvem *Líbám Vás všechny. Váš upřímný bratr, švagr a strýc.*

⁷⁹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

výkladům nerozuměl, nedokázal v němčině odpovídat, a proto býval velmi často trestán. „Vzpomínka na tuto duševní porobu a tvrdou klopotu, z níž bylo mu popřáno vyváznouti jen pílí neúpornou, bývala Vinařickému i v pozdním ještě věku trpkou a nechybíme, řekneme-li, že tato křížová cesta, kterou prošel, vstúpila do srdce jeho živou touhu, aby českým dětem českého vyučování dosíci usiloval.“⁸⁰

Studentem gymnázia se stal v listopadu 1813⁸¹. Teprve v těchto letech byl odměněn za několikaletý zápas s němčinou, neboť již byl schopen v němčině plynule číst i psát a to bez větších obtíží. Gymnaziální studia dokončil v roce 1818 a na podzim téhož roku se mu otevírají brány filozofického studia v Praze.⁸² Právě Praha působila snad nejvíce na jeho národní uvědomění. Osudovým mužem se mu zde stal Bernard Bolzano,⁸³ vyučující na pražské univerzitě náboženství. Okouznil ho natolik, že jeho duši zasáhla myšlenka, která ho už neopustila, a to myšlenka stát se knězem podle jeho vzoru. A tak když se po studiích ve Vídni rozhodoval, jaká bude jeho další životní etapa, věděl s naprostou jistotou, že se chce stát studentem teologie⁸⁴ a svou životní pouť věnovat kněžskému povolání.

Ve Vídni, jak bylo zmíněno výše, tehdy žil jeho zámožný strýc Václav Vinařický, který ho k sobě ve třetím roce jeho filozofických studií pozval, aby u něj ve studiích pokračoval. Vinařický se opravdu rozhodl školní rok 1820/1821 strávit ve Vídni. Jak příjemný byl pro něj život mimo školu, o to krušnější byl potom ve škole. „Byl jsem ve Vídni v metafysice a měl jsem skládati zkoušku z latiny a řečtiny. Byli zkoušeni dva Poláci, a za mnou v lavici seděl spolužák (Rehbeek), který mi klepal na rameno, a já se ohlédl, abych slyšel, co chce. V tom pan professor patheticky a rozhněván řekl: ‚So seid ihr Slaven. Euere Muttersprache habt ihr nicht gelernt, deutsch kennt ihr nicht und Latein um so weniger; und doch unterscheidet sich der Mensch vom Viehe durch seine Sprache.‘ Slova ta bodla mi hluboko v duši a pan professor netušil, že mne bodnutím takovým pohnul k tomu, aby se řeči mateřské sám hleděl naučiti, když tě ve školách

---

⁸⁰ Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, 63, 1922, s. 79.

⁸¹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822, s. 11 – 14.

⁸² Tamtéž, s. 14 – 18.

⁸³ Bližší informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

⁸⁴ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822, s. 19 – 25. Zmínky o teologickém studiu pokračují v deníku z roku 1823. V tomto deníku nejsou stránky číslovány a deník končí záznamem z 16. července. „Dne 16. července gsem podstoupil zkaužky (s powolenjm bohosloweckého ředitelstwa) pod Panem Prof. Koppmanem z hermeneutiky, z wšeobecného a zvláštného uwedenj do kněh nowého zákona a z wykládanj blahowěstj sw. Marka, a listu swate Pawla k Římanům.“ Tamtéž, deník 1823.

k tomu nikde nebylo příležitosti; on toho nechtěl jistě učiniti.“⁸⁵ Teprve ve Vídni si mladý Vinařický uvědomil, jak důležitý je jeho mateřský jazyk, kterému ve školách, kterými zatím procházel, nebyl dán téměř žádný prostor. Stejně tak na to vzpomínal i v dopise, který napsal v březnu 1824 Josefu Františkovi Smetanovi⁸⁶: „Nyní nechť o sobě co promluví. Před třemi ještě léty nemnoho jsem sobě všímal (bohužel!) své mateřštiny, ano i všeliké k jejímu vzdělání podniknuté od jiných práce za směšné a marné jsem držel. Než počínaje pak o věcech ne povrchně toliko soud vynášeti, jinak věc považoval jsem. V cizině matku jsem poznal!“⁸⁷ V Praze probuzené národní cítění, které ve Vídni tonulo v přemíře cizích věd a přednášek v cizích jazycích, se tady ucelilo a ještě více zasáhlo duši a srdce mladého studenta.

Strýc Václav se v mladém Karlovi shlédl, a proto si velmi přál, aby se ve Vídni usadil. Vinařický ho v tomto směru musel zklamat. Měl ho sice velmi rád a za umožněná studia mu byl velmi vděčný, ale klíčila v něm po pražských Bolzanových přednáškách myšlenka na kněžské povolání a u strýce definitivně uzrála. Nedbal tedy přemlouvání strýce, aby ve Vídni zůstal, a jakmile zde úspěšně zakončil filozofická studia (PŘÍLOHA 10), spěchal pěšky zpátky do Čech s úmyslem věnovat se vytouženému teologickému studiu. Na podzim roku 1821 byl skutečně přijat do pražského arcibiskupského semináře.

Svou bystrostí a ušlechtilým chováním na sebe strhl pozornost prefekta semináře Ignáce Mráze. V době, kdy Vinařický začal svá teologická studia, hledala hraběcí rodina Šliků⁸⁸ nějakého alumna⁸⁹, který by u nich přijal místo vychovatele jejich dětí. Mráz nemohl nabídnout (PŘÍLOHA 11) nikoho lepšího než Vinařického, se kterým měl jen ty nejlepší zkušenosti. Byla to pro Vinařického veliká pocta, vždyť byl teprve prvním rokem v arcibiskupském semináři a mezi studenty byl jedním z nejmladších.

---

⁸⁵ Jan HALOUZKA, *Životopis Beneše Methoděje Kuldy, unfulovaného sídelního kanovníka staroslavné královské kapituly vyšehradské, muže práce a oběti*, Praha 1895, s. 78.

⁸⁶ Josef František Smetana se narodil 11. března 1801 ve Svinišťanech u České Skalice. V roce 1821 začal navštěvovat arcibiskupský seminář a v roce 1823 vstoupil do řádu premonstrátů. V roce 1826 dokončil teologická studia. V roce 1829 – 1831 sloužil jako kaplan v Úterném u Bezdržic. V roce 1831 začal učit na plzeňském gymnáziu fyziku, později i český jazyk. V roce 1834 získal titul doktora filozofie na pražské univerzitě. Patřil mezi české vlastenecké kněze. Jeho základním cílem bylo pozvednout vzdělání národa na vyšší úroveň a zabránit jeho germanizaci. To znamenalo vedle uplatnění českého jazyka ve škole a celé společnosti, i výchovu k svobodnému duchu. Byl také znalcem přírodopisu, své studie publikoval v časopisech. Zemřel 18. února 1861 v Plzni.

⁸⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820-1833*, Praha 1903, s. 7.

⁸⁸ Bližší informace v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

⁸⁹ Alumnus je student kněžského semináře.

Jakmile získal povolení, že se může věnovat studiu teologie externě, přijal bez váhání nový úřad. Jelikož s hrabaty pobýval v Teplicích nebo na kopidlnském panství, bylo povolení k externí studiu opravdu nezbytné. Hraběcí rodina si jej natolik oblíbila, že se z vychovatele stal skutečným členem hraběcí rodiny a zejména hraběcí děti⁹⁰ jej nesmírně zbožňovaly. Dostávalo se mu času, který mohl věnovat studiu, navazování osobních styků s předními českými vlastenci, dokonce se mu podařilo odbourávat předsudky rodiny Šliků k české kultuře. Na kopidlnském zámku se tak odehrávala česká představení, seznamoval je s českými dějinami a „probouzející“ se českou literaturou. Ještě v červenci 1825 pobýval s hraběcí rodinou v Teplicích, pak se ale vrátil do Prahy, kde úspěšně dokončil teologické studium. 26. srpna 1825 mu bylo vydáno absolutorium (PŘÍLOHA 12).

1.2. Arcibiskupským ceremoniářem⁹¹

Karel Alois Vinařický dokončil teologická studia jako dvaadvacetiletý. Podle zvyklostí ale nemohl být vysvěcen na kněze před 24. rokem života. Mohl dál pokračovat jako vychovatel u Šliků, kde si již vybudoval pozici skvělého učitele a všemi lidmi oblíbeného člověka, ovšem pro své výborné vlastnosti neunikl ani zraku pražského arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk,⁹² který si mladého teologa povolal k sobě a nabídl mu u sebe místo ceremoniáře.⁹³ Bylo jistě nesmírně příjemné pomyšlení, že si ho k sobě žádaly dvě tak vznešené osoby, jakými byl hrabě Šlik a arcibiskup Chlumčanský. Ale jelikož si za svou životní dráhu vybral povolání kněžské, rozhodl se, že přijme úřad ceremoniáře u arcibiskupa. Tím definitivně skončilo jeho vychovatelství v hraběcí rodině Šliků, které ho obohatilo o cenné didaktické a pedagogické zkušenosti, které později nejednou využil.

---

⁹⁰ Jednalo se o Teklu (1818 – 1834), Albínu (1819 – 1896), Jindřicha Františka (1820 – 1859) a Františku (1821 – 1867), jejichž otec byl František Josef Jindřich (1789-1862) a matka Marie Sofie, rozená hraběnka z Eltzu.

⁹¹ K této části života Karla Aloise Vinařického se nejvíce vyjadřují tyto studie: Josef KOVÁŘÍČEK, Josef, *Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 472 – 475 a 506 - 507; Václav KREDBA, *Karel Vinařický*, in: Kytice. Almanach pro mládež československou, Praha 1880, s. 13 - 15; Rupert M. PŘECECHTĚL, *Československý Plutarch II.*, Praha 1875, s. 213 - 214; Maxmilian REGAL, *Karel Alois Vinařický. Mládí a činnost jeho v Praze*, in: Výroční zpráva obecní realky v Lounech za školní rok 1897-98, Louny 1899 s. 6 - 17. Nejobsáhlejší a nejucelenější studii k Vinařického životu je tato studie: Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 – 1930.

⁹² Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk se narodil 15. listopadu 1749 v Hořticích u Volyně. Na kněze byl vysvěcen v roce 1772. V roce 1801 byl jmenován litoměřickým biskupem a od roku 1815 působil jako pražský arcibiskup. Zemřel 14. června 1830 v Praze.

⁹³ Ceremoniář, též duchovní obřadník. Osoba, která má na starosti péči o správné a důstojné konání posvátných úkonů.

V Dolních Břežanech (PŘÍLOHA 13), tehdy letní arcibiskupském sídle, byl v roce 1825 v památný den svátku svatého Václava vysvěcen na kněze. Jednalo se o vysvěcení neobyčejné, které se jen málokomu za takových podmínek udělovalo. Arcibiskup udělil Vinařickému hned dvě výjimky. Dostalo se mu vysvěcení, a to mu nebylo ani 23 let, a vysvětil ho arcibiskup Chlumčanský sám, i když tato funkce náležela světícímu biskupovi.

Krátce na to byl přidělen nejvyššímu purkrabímu Františku Antonínu Kolovratu Libšteinskému⁹⁴ do Měcholup, aby zde zastupoval nemocného faráře. Když se v listopadu konečně vrací zpět do Prahy, je ihned ustanoven exhortátorem⁹⁵ na technice za nemocného kněze Vincence Pražského.

Rok 1826 je už zcela ve znamení práce v úřadu arcibiskupského ceremoniáře. V Praze se záhy ocitl v předních řadách českých vlastenců.⁹⁶

Nebylo významného podniku na podporu „české věci“, kterého by se Vinařický neúčastnil. Do této doby spadají jeho překlady antických autorů i původní básnické skladby.⁹⁷ Velkým literárním podnikem, u jehož založení Vinařický stál, byl v roce 1828 vznik Časopisu pro katolické duchovenstvo. U zrodu této myšlenky⁹⁸ stála touha působit na široké lidové vrstvy, zvelebit mateřský jazyk a časopis měl v neposlední řadě napomáhat i vyššímu vzdělání československého duchovenstva.

Zaměstnání u Chlumčanského ho naplňovalo, Vinařický se cítil spokojeně. Arcibiskup ho měl skutečně rád, podporoval ho v jeho vlasteneckých snahách a vůbec mu dopřával sluchu. Jediné, co Chlumčanskému vytýkal, bylo množství práce, kterou ho někdy pověřoval.

S množstvím práce si ani neuvědomoval, jak rychle mu čas vedle Chlumčanského utíkal. Velmi rychle se tak přiblížily poslední měsíce a dny, které ještě mohl strávit pod ochranným dohledem staříckého arcibiskupa. Ten, který s ním tak otcovsky jednal, zemřel 14. června 1830. Vinařický v posledních chvílích arcibiskupa Chlumčanského

---

⁹⁴ František Antonín Kolovrat Libšteinský se narodil 31. ledna 1778 v Praze. Byl to český šlechtic a rakouský státník. Patřil k zakladatelům Národního muzea, jemuž věnoval svou knihovnu a sbírku minerálů, a k mecenášům české vědy. Zemřel 4. dubna 1861 ve Vídni.

⁹⁵ Exhortátor byl autorem a přednášečem povzbudivých duchovních promluv ke studentům.

⁹⁶ Přátelské styky ho pojily s Františkem Palackým, Františkem Ladislavem Čelakovským, Josefem Krasoslavem Chmelenským, mladým Josefem Jungmannem, Františkem Josefem Slámou, Josefem Vlastimilem Kamarýtem, Antonínem Markem, Antonínem Fährnichem, Vincencem Zahradníkem aj.

⁹⁷ K literární tvorbě původní a překladové níže text na s. 38 – 58.

⁹⁸ Velmi na něj působil příklad Františka Palackého a vznik časopisu s názvem Časopis Společnosti vlasteneckého museum w Čechách v roce 1827.

pobýval zrovna na vizitačních cestách a tak ho zpráva o jeho úmrtí opravdu zasáhla. Byl jí překvapen. Ztrácel s jeho osobou otcovského ochránce, dobrodince, přítele a rádce.

Nemilé bylo i zjištění, že při rychlém sdělování poslední vůle na Vinařického nebylo v jeho nepřítomnosti pamatováno. Ocítl se v nejistém postavení a bez důchodu. Vincenc Zahradník⁹⁹ se ho snažil 24. srpna 1830 svými slovy povzbudit a uklidnit: „Že Vás nebožtík p. arcibiskup právě otcovsky miloval, o tom žádné pochybnosti není. Že však v testamentu svém Vás obzvláštním způsobem obmysliti zapomenul, náhodou se stalo, neb raději řízením Božím. Nicméně ztráta Vaše i mne bolí, anť Vám z té duše i časného zaopatření žádám. Milostivé nebe Vám velmi vzácnější dalo bohatství, nežli Vám zemřelý pán Vás zůstaviti mohl.“¹⁰⁰

Na uvolněný arcibiskupský post byl jmenován Alois Josef Kolovrat Krakovský.¹⁰¹ S novým arcibiskupem se proměnila i nálada Vinařického. Ve svém úřadě již nebyl tak spokojen jako to bývalo za arcibiskupa Chlumčanského. V květnu 1831 v něm proto uzrála myšlenka zúčastnit se konkurzu na místo profesora českého jazyka a literatury na olomoucké akademii. A to i za cenu toho, že by si tímto místem nijak finančně nepolepšil. Jeho naděje byly ale zmařeny.

Jak moc toužil po životě někde jinde, dokazují Vinařického slova, která napsal 11. února 1833 v listu Janu Körnerovi¹⁰²: „Má bezděčná služba nedopouští mně, abych se v některých hodinách zaměstnávatí mohl, čím by srdce i mysl rády chtěly. Nyní byla by příležitost, abych z těchto tuhých pout vyváznu.“¹⁰³ Na Kování se uvolnilo místo na faře (PŘÍLOHA 14). Vinařický to zkusil. I kdyby to ale nevyšlo, byl pevně rozhodnut podniknout jiný konkurz, jen aby mohl změnit prostředí. To ovšem nakonec nemusel. Z dvaceti žadatelů, kteří se ucházeli o uvolněnou faru kováňskou, byl nakonec vybrán Vinařický a fara byla svěřena do jeho péče. Stalo se tak 24. dubna 1833. Do nového

---

⁹⁹ Vincenc Zahradník se narodil 29. prosince 1790 v Mladé Boleslavi. Od roku 1807 studoval na biskupském semináři v Litoměřicích. V roce 1813 byl vysvěcen na kněze. V roce 1816 si jej k sobě povolal Josef František Hurdálek do Litoměřic za svého kaplana, sekretáře a správce biskupské knihovny. Napsal mnoho pojednání z teologie, katechetiky, logiky, etiky, psychologie a pedagogiky. Od roku 1830 působil jako farář v Křešicích, kde také 31. srpna 1836 zemřel na tyfus.

¹⁰⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820-1833*, Praha 1903, s. 180.

¹⁰¹ Alois Josef Kolovrat Krakovský se narodil 21. ledna 1759 v Praze. Byl to český šlechtic, kanovník a prelát olomoucké kapituly, později biskup královehradecký (1812) a arcibiskup pražský (1830). Zemřel v Praze 28. března 1833.

¹⁰² Jan Körner se narodil 6. května 1788 v Třeboni. Byl rektorem biskupského kněžského semináře a profesor na ústavě bohosloveckém v Českých Budějovicích. Zemřel 11. února 1853 v Českých Budějovicích.

¹⁰³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820-1833*, Praha 1903, s. 316.

působitě odcházel již po smrti arcibiskupa Krakovského, který zemřel 28. března 1833.¹⁰⁴

1.3. Kováňským farářem¹⁰⁵

Nový život v Kováni, který se před Karlem Aloisem Vinařickým otevíral, sliboval mnohé. 26. dubna 1833 již skládal přísahu v Litoměřicích, 28. dubna si prohlédl Kován, ještě se podíval do Slaného, kde na týden bohužel ulehl na lůžko v horečkách s chřipkou a jakmile mu to zdraví dovolilo, odebral se do Prahy, kde si ještě vyřídil nezbytné věci, aby se s čistým svědomím mohl přestěhovat do nového působitě a již 15. května stál na kováňské kazatelně a o čtyři dny později byl slavnostně instalován na faru kováňskou.¹⁰⁶

Na šestnáct let, které na faře strávil, bude Vinařický později vzpomínat s upřímnou radostí jako na nejkrásnější období svého života. Nové povolání mu poskytovalo více samostatnosti, volného času a více příjmů. „Ptáte se mne: Jak se mi daří? odpovídám: díky, chvála Bohu, dobře. Jak mi zdraví přeje? také dobře; a jaké spokojenosti na mysli požívám? lepší než kdy jindy. O můj milý, od té doby, co jsem na Kovani, volněji sobě oddychuji, anobř ožívám. Moje násilným v předešlé službě prsou namáháním¹⁰⁷ na polo již podryté zdraví utužuje se opět, bylot' již podle vyjádření Dra Baura na náklonku. Blahodějná proměna se mnou se udála. Pomyslím-li nazpět, zdá se mi doba přesazení mého jako sen.“¹⁰⁸

Přes všechny tyto výhody byly dny, kdy se Vinařickému zastesklo po Praze a zejména po přátelích, kteří v ní žili. Kdykoli se procházel krajinou, upíral svůj zrak směrem k Praze a spínal k ní ruce v upřímné touze spatřit ji a své přátele. A že se nestýskalo jen jemu dosvědčuje i list Josefa Černého¹⁰⁹ z 30. května 1833: „Na setkání

---

¹⁰⁴ Bližší informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹⁰⁵ K této části života Karla Aloise Vinařického se nejvíce vyjadřují tyto studie: Josef KOVÁŘÍČEK, *Josef, Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 507 – 523 a 537 - 548; Václav KREDBA, *Karel Vinařický*, in: Kytice. Almanach pro mládež československou, Praha 1880, s. 15 – 20; Rupert M. PŘECECHTĚL, *Československý Plutarch II.*, Praha 1875, s. 214 – 215. Nejkomplexnější studií k celému životu je tato studie: Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 – 1930.

¹⁰⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 47.

¹⁰⁷ Arcibiskup Krakovský totiž nedoslýchal a tak musel Vinařický předčítat a mluvit nahlas a tím násilím namáhal své plíce.

¹⁰⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 47.

¹⁰⁹ Josef Černý se narodil 3. září 1785 v Hořicích. 22. srpna 1810 byl vysvěcen na kněze. V únoru 1829 převzal na pobídnutí arcibiskupa Chlumčanského administrátorství u karmelitánek na Hradčanech a tento

ptá se přítel přítele, zda-li jaké zprávy o Vás obdržel. Já každodenně otevřenou hubou k Bubenči hledím, bych aspoň větříčku od Vás sem vějíčímho drobátko vlokati mohl. Věru stýská se mé duši po Vás. Ach jak velice lituji oněch hodin, kdež jsem Vám šachů odepřel. Nyní teprv cenu přítele poznávám, an ho již není.“¹¹⁰

Ovšem bylo by nesprávné se domnívat, že kontakty s pražskými a jinými přáteli skončily. Ba naopak, ve Vinařického případě vůbec neplatilo, že „sejde z očí, sejde z mysli“. Přátelské svazky se ještě více utužily vzájemnou korespondencí¹¹¹ a návštěvami,¹¹² díky kterým kováňská fara pravidelně ožívala. Živě se tu debatovalo, hledaly se cesty, jak je třeba zvelebit české písemnictví a co by se mělo udělat pro český národ. Vinařický se velmi rychle spřátelil s kněžími z okolí, kteří stejně jako on přispívali nemalou měrou k probouzení lidu k českému vědomí. A tak celé okolí díky takovým kněžím brzy vynikalo vlasteneckou uvědomělostí.

Své kněžské povinnosti plnil svědomitě. Spisovatelská činnost,¹¹³ které se i na novém působišti věnoval, nikdy jeho práci kněze neomezovala a nijak mu neubírala času, který věnoval svým věřícím ovečkám. Většina jeho literárních prací, a mezi nimi ty nejdůležitější a nejvýznamnější, vznikly právě zde.

V prosinci 1846 byl litoměřickou konzistoří jmenován čestným děkanem.

Kde jen mohl, pobízel svých krajanů ke vzdělávání, k četbě dobrých českých knih, podporoval je v jejich odebírání a snažil se, aby v mladoboleslavském kraji byly zakládány v co nejhojnější míře místní knihovny. O Vinařickém bylo zkrátka všude slyšet. Nejedem mladoboleslavský krajan se mohl přesvědčit o jeho národním cítění. Žil vzorným životem, pomáhal svým krajanům, přinášel hojné oběti české literatuře, v mnohých svých názorech a zásadách byl neohrožený a pevný a se statečností ukazoval na křivdy páchané na českém národu. V mladoboleslavském kraji byste těžko hledali oblíbenějšího člověka. Ze všech dosavadních prací ho vytrhl bouřlivý rok 1848.¹¹⁴ Právě pro svou popularitu byl zvolen v roce 1848 do čela deputace boleslavského a bydžovského kraje. Tak mohl hájit názory svých krajanů. Jeho osoba tak vstoupila i do

---

úřad vykonával svědomitě až do své smrti. Zemřel 18. prosince 1834. Karel VINAŘICKÝ, *Nekrolog Josefa Černého*, Časopis pro katolické duchovenstvo (dále jen ČpKD) 8, 1835, s. 735 – 740.

¹¹⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 5.

¹¹¹ Hojně si dopisoval např. s Františkem Ladislavem Čelakovským, Václavem Staňkem, Josefem Vlastimilem Kamarýtem či Josefem Krasoslavem Chmelenským aj.

¹¹² Za „svým“ Vinařickým zajížděl např. Václav Hanka, František Palacký, Josef Jungmann ml., František Ladislav Čelakovský, Pavel Josef Šafařík ad. Vinařického charakterizovala pohostinnost, takt a štědrost.

¹¹³ K tomu bližší informace níže na s. 38 – 58.

¹¹⁴ Bližší informace v kapitole s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

politického dějiště. Tak mohl opět prokázat svou osobní neohroženost. V červnových dnech toho roku se s deputací odebrali do Prahy. Jejich kroky mířili k zemskému správci hraběti Leopoldu Lvu Thunovi¹¹⁵ a k veliteli knížeti Alfredu Windischgratzovi.¹¹⁶

16. června horečnatě vyjednávali zrušení vojenského obléhání Prahy. „V poledne v 1 hodinu odjela deputace z Mladé Boleslavi a byla ještě toho samého dne na večer v Pražském hradě vlídně a přátelsky přijata od Jeho Osvícenosti Generálů Velitele knížete z Windisch-Grätzu a od Jeho Excellenci Pána Presidenta zemské vlády hraběte Lva Thuna a na její nejsnažnější prosby bylo jí uděleno ubezpečení, že Jeho Osvícenost ani okamžení dlíti nebude, zavedených přísných nařízení zmírniti a i dokonce od nich upustiti, jak mile se okáže město nakloněno ku přijetí stanovených podmínek.“¹¹⁷ Když Pražané zachovají klid, jistě už nepadne ani jediné střelné rány navíc. Snažili se tedy pro Prahu vyjednat mír, aby byla ušetřena bombardování. Přispěl¹¹⁸ tak k ukončení boje, který by pro Prahu skončil beznadějně. Na Pražském hradě Vinařický dokázal, že za národ dokáže bojovat nejen v čase klidu, ale i v čase, kdy mu hrozí nebezpečí.

O důvěře mladoboleslavských občanů hovořila i další věc. Byly jí volby do říšského sněmu. Brzy po deputaci, které se účastnil, byl zvolen 20. července 1848 jako poslanec do říšského sněmu ve Vídni za mladoboleslavský kraj. Ze 110 hlasů možných jich získal 93. Na konci července se již nacházel ve Vídni a horlivě se účastnil na sněmovních jednáních a to i po té, co se sněm musel přestěhovat do Kroměříže. V lednu 1849 musel ovšem svůj mandát složit, neboť byl povolán do Týna nad Vltavou, aby se zde ujal děkanského úřadu.

---

¹¹⁵ Leopold Lev Thun se narodil 7. dubna 1811 v Děčíně. Byl to český šlechtic a rakouský politik. Pocházel ze starého, bohatě rozvětveného šlechtického rodu původem z Tyrol, jehož jedna větev se v 17. století usadila v Čechách. Po studiích práv na pražské univerzitě nastoupil do státní služby. Ve 40. letech se účastnil vlasteneckého ruchu v Praze, napsal několik vlasteneckých spisků, a dokonce se snažil naučit česky. Po vydání oktrojované ústavy v roce 1849 zasedl ve Schwarzenberkově vládě jako ministr kultu a vyučování. Ačkoli z titulu svého úřadu provedl mnohé školské reformy, jeho účast ve vládě nevzbuzovala v českém prostředí již jen smíšené pocity, ale otevřené nepřátelství. Zemřel 17. února 1888 ve Vídni.

¹¹⁶ Alfred Windischgrätz se narodil 11. května 1787 v Bruselu. Byl to rakouský polní maršál. Svou vojenskou kariéru rozvíjel za napoleonských válek jako poručík jezdeckta. Poměrně rychle získal vysoké vojenské hodnosti a v roce 1840 se stal velícím generálem v Čechách. V roce 1848 v čele císařských vojsk potlačil červnové povstání v Praze. Zemřel 21. března 1862 ve Vídni.

¹¹⁷ Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1930, s. 164.

¹¹⁸ Vedle Vinařického byli ale ještě členy deputace: Josef Flakl, měšťan a sněmovní poslanec mladoboleslavský Jan Krouský, rolník v Katusicích, František Zych, měšťan z Turnova, Tomáš Weber, měšťan z Jičína, František Beck, právník z Hostína.

1.4. Vltavotýnským děkanem¹¹⁹

Nerad se loučil s kovářskou krajinou, se kterou se již tolik sžil, kde si zvykl a kterou si tolik zamiloval. Tak jako to pro něj byla chvíle smutná, o to radostnější to byly chvíle pro vltavotýnské občany. V Týně nad Vltavou se připravovali na to, že se nedávno osiřelého děkanství (PŘÍLOHA 17) ujme slovatný kněz, vlastenec a básník Karel Alois Vinařický. Po kanonické investici v budějovické biskupské rezidenci, která proběhla 7. února 1849, přijel 22. února 1849 do Týna nad Vltavou. Představiteli města a zástupem osadníků byl uvítán velmi srdečně a s upřímným nadšením. „Vděčně jsa pamětliv na nejlaskavější přijmutí a uvítání dne 22. února b. r., přemýšlel jsem, jak bych nějakým zřejmým způsobem svůj vděk slavné Radě a Obci zdejší na jevo dáti měl. I zdálo se posléze vhod, vyvoliti dílo vlastenské a obcím velmi užitečné, totiž Velký slovník německo-český, ježž na důkaz své vděčnosti a oddanosti slavné Radě a Obci zdejší nejuctivěji věnuji.“¹²⁰

Jakmile si zařídil všechno potřebné na děkanství a sžil se se svou novou funkcí a s novým působištěm, obrátil svou pozornost zejména na místní školu a možnosti jejího zvelebení. Jeho úsilí směřovalo zejména k tomu, aby místní farní škola byla povýšena na školu hlavní. Potom by si samozřejmě taková škola zasloužila novou a důstojnější budovu. Veškeré myšlenky týkající se výstavby nové budovy mu zabraly mnoho času a přidělaly mu také mnoho starostí. Slibné přípravy k vystavění náležité budovy hrozily zhroucením. Část týnského obyvatelstva totiž zaujala vůči Vinařickému negativní postoj a ani noví městští představitelé zvolení roku 1855 neměli moc chuť zažehnat spory některých místních obyvatel s děkanem a do stavby se jim také moc nechtělo. Se vši nadějí se ale Vinařický svěřuje svému švagrovi Janu Krouskému v dopise z 24. listopadu 1857: „Příští rok se má již svážeti stavivo na naši novou školu. R. 1859 má se počít stavěti.“¹²¹

Navzdory všem příkořím a překážkám se 21. března 1859 dočkal položení základního kamene nové školní budovy (PŘÍLOHA 16).

---

¹¹⁹ K této části života Karla Aloise Vinařického se nejvíce vyjadřují tyto studie: Josef KOVÁŘÍČEK, *Josef, Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 548 - 553; Václav KREDBA, *Karel Vinařický*, in: *Kytice. Almanach pro mládež československou*, Praha 1880, s. 20 - 21; Rupert M. PŘECEHTĚL, *Československý Plutarch II.*, Praha 1875, s. 215 - 216. Nejkomplexnější studií k celému životu je tato studie: Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 - 1930.

¹²⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 3.

¹²¹ Tamtéž, s. 292.

Týnské děkanství se díky vlastenecké a vědecké práci Vinařického změnilo v „dílňu ušlechtilých plodů školské výchovy.“¹²² Zde vznikaly na vyzvání ministerstva kultury a vyučování důležité školní učebnice¹²³ pro národní školy, které se ještě velmi dlouho používaly ve školních lavicích a dlouho nebyly nikým překonány. Vedle této činnosti se i tady věnoval básnickému skládání a další literární tvorbě.¹²⁴

V roce 1855 byl pověřen funkcí soběslavského vikáře a to rozhodnutím budějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka,¹²⁵ který ho o celém záměru informoval 2. dubna 1855: „Důstojný pan vikář soběslavského traktu chce se 15. června b. r. odebrati na odpočinití. Zasloužilejšího, hodnějšího nástupce nenajde, leč v osobě Vaší!“¹²⁶ O rok později se stal díky novému rozdělení českobudějovické diecéze vltavotýnským vikářem. Veškeré učitelské záležitosti si vyžadovaly svědomitou a pečlivou práci. Musel vést pravidelné výroční zprávy s přehledem vikariátních vizitací, mnoho času mu také zabralo dopisování s budějovickou konzistencí. Všechnu práci odváděl s největším možným nasazením, nic nezanedbával. A protože dozor a správu škol, jež mu díky vikářské funkci byly svěřeny, vykonával výborně a bezchybně, rozhodl se budějovický biskup Jirsík, že by bylo nanejvýš vhodné, aby pečoval o školství v celé budějovické diecézi. Proto si tak vroucně přál, aby se mu dostalo uprázdněného kanovníckého místa v Českých Budějovicích. K jistě nemalé škodě budějovické diecéze k tomu ale nedošlo.¹²⁷

Za Vinařickým se do Týna nad Vltavou opět sjížděli jeho přátelé,¹²⁸ takže ani zdejší ulice a jiné vltavotýnské prostory nebyly ochuzeny o jejich společné procházky. Stejně jako v Praze a v Kování i na děkanství se živě diskutovalo či vedly soukromé přátelské rozhovory. Na prázdniny sem jezdily i děti jeho přátel.¹²⁹

Pomalou měrou se blížil k šedesátému roku svého věku a plně si uvědomoval, že jeho síly a kdysi mladická vitalita pomalu ochabují. Díky vší zapálenosti, která mu v jeho

---

¹²² Josef SAKAŘ, *Dějiny města Týna nad Vltavou a okolí. Díl IV. 1849 – 1900*, Týn nad Vltavou 1937, s. 8.

¹²³ Bližší informace v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

¹²⁴ K tomu bližší informace níže na s. 38 – 58.

¹²⁵ Jan Valerián Jirsík se narodil se 19. června 1798 v Kácově. Byl to český katolický duchovní, spisovatel, vlastenec. Na kněze byl vysvěcen v roce 1820. Roku 1846 se stal kanovníkem svatovítské kapituly. V letech 1851 - 1883 působil jako čtvrtý biskup českobudějovický. Zvelebil českobudějovickou diecézi a vynaložil obrovské úsilí na rozvoj českého školství v Českých Budějovicích. Zemřel 23. února 1883 v Českých Budějovicích.

¹²⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 215

¹²⁷ Bližší informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹²⁸ Pobyl zde např. Josef Wenzig, Karel Jaromír Erben, František Špatný, Jan Karel Škoda, František Brauner, Hugo Toman ad.

¹²⁹ Byly to děti Františka Ladislava Čelakovského, Václava Staňka či Josefa Friče.

děkanským úřadě rozhodně nechyběla, a různým činnostem, kterými se neustále zaměstnával nebo byl zaměstnáván, neměl skoro žádné volné chvíle. Věděl, že stárne, a protože ještě chtěl ke zdárnému konci dovést ne jeden literární počín, rozhodl se, že si podá žádost o uprázdněné kanovnické místo na Vyšehradě. Svě důvody objasňoval Jakubu Navarrou¹³⁰ svým dopisem z 20. února 1859: „Zde [Týn nad Vltavou] mnohonásobné zaměstnání: jednání, psaní, rejstříkování a podpisování atd. o drahý čas denní mne připravují, že mi nezbývá ani večerní chvíle, abych mohl některé literární práce, kterých za úkol životní jsem si vytknul, dokonati.“¹³¹ Nejvíce se obával toho, že bude volba na toto uprázdněné místo nějak ovlivněna,¹³² že nebudou kapitulárove svobodně volit, a on tak vytoužené místo nezíská. Dalším důvodem, proč se toužil do Prahy přestěhovat, bylo i město samotné. Praha ho vábila, bylo to místo, ke kterému ho pojily bohaté vzpomínky na mladá léta. Starobylá vyšehradská kapitula mu vyhověla. 7. července 1859 byl v ranních hodinách zvolen vyšehradským kanovníkem. Volba byla potvrzena dekretem vydaným 22. července 1859.

1.5. Vyšehradským kanovníkem¹³³

12. července 1859 se Karel Alois Vinařický odebral do Prahy, aby na Vyšehradě poděkoval svým volitelům. Na přesídlení do nového působiště mu byla dána lhůta do 29. srpna toho roku. Slavnostní instalace do nového úřadu se konala první zářijovou nedělí, 4. září. Byla to pro něj velká chvíle a zároveň příležitost, jak se vidět zase se svou rodinu. „Nahražuji to tedy nyní a žádám Vás, jakož i druhé švagry, abyste vzali účastenství na tom mém novém usazení...P.S. Kdyby se to dělali dalo, že by také sestra Aloisie přijeti mohla, bylo by mi vděk. Spořádejte to, jak Vaše domácí okolnosti toho dopustí.“¹³⁴

---

¹³⁰ S Jakubem Navarrou se znali už z dob, kdy byl Vinařický ceremoniářem u arcibiskupa Chlumčanského. Navarra byl totiž ceremoniářem u světícího biskupa Františka Pištěka. Jakub Navarra se narodil v roce 1798, zemřel bohužel téhož roku, kdy se Vinařický stal vyšehradským kanovníkem, tedy v roce 1859, 24. října.

¹³¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 338.

¹³² Tamtéž.

¹³³ K této části života Karla Aloise Vinařického se nejvíce vyjadřují tyto studie: Josef KOVÁŘÍČEK, *Josef, Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 553 - 556; Václav KREDBA, *Karel Vinařický*, in: *Kytice. Almanach pro mládež československou*, Praha 1880, s. 21 - 22; Rupert M. PŘECECHTĚL, *Československý Plutarch II.*, Praha 1875, s. 216. Nejkomplexnější studií k celému životu je tato studie: Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 - 1930.

¹³⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 345 - 346.

Po více než 25 letech se Vinařický vrátil do vytoužené Prahy. Do vyšehradské kapituly odcházel s tím, že si odpočine a dokončí své literární práce.¹³⁵ Jak moc se ale mýlil. Možná tomu ani sám nevěřil, jeho povaha prostě nebyla určena pohodlnému a bezstarostnému životu. S horlivostí, která ho provázela celým dosavadním životem, se věnoval církevnímu životu, literární činnosti a dalším oblastem společenského života, které se pojily s prací pro český národ. Obrázek o jeho vytíženosti si může udělat čtenář jeho korespondence a to díky dopisu, který zaslal svému švagrovi Václavu Hálovi 20. února 1863: „Mnoho času mi ubývá povinnostmi mého povolání: ráno o 7. hodině mši, v 8 ½ - 9 chorem, od 2 ½ - 4 odpol. opět chorem, obláčením a svlácením se zase několik minut odjímá, pak ztrácí se drahého času i návštěvami mimo stálou práci při Časopisu, při školní komisi, ke schůzkám pondělním v učené společnosti, dvakrát za měsíc v sekci archaeologické musejní, ve výboru městském, v odborech Dědictví sv. Prokopa, přihlížením kapitolních účtu měsíčních, rozsáhlých atd. Vypsal jsem Vám svízele své.“¹³⁶

Ve výše zmíněném listu jmenuje stálou práci při časopisu. Jednalo se o obnovený *Časopis pro katolické duchovenstvo*,¹³⁷ který od roku 1860 začal díky Vinařickému vycházet pod změněným názvem *Časopis katolického duchovenstva*. Jakmile se totiž v Praze objevil v nové kapitulní funkci, obrátili se na něj přední čeští teologové,¹³⁸ aby časopis, který by sloužil českým duchovním, obnovil. I když váhal, věděl totiž, co odříkání a starostí tato práce s sebou přinese, jeho duše nemohla odmítnout. První číslo časopisu vyšlo 15. února 1860.

Redakci časopisu vedl až do roku 1867 zcela sám, pak se o redaktorství podělil s Klementem Borovým, který se po jeho smrti stal v časopise jeho nástupcem.

Ve stejném roce, kdy došlo k obnovení *Časopisu katolického duchovenstva*, objevila se i myšlenka na vydávání vědeckých teologických spisů v českém jazyce. V této době¹³⁹ se chystal sjezd katolických jednot zemí Koruny české, z Německa a Rakouska. Tady padl návrh na zřízení spolku, který by zajišťoval vydávání českých teologických spisů. Návrh byl 25. září 1860 schválen. Do čela spolku, který dostal název Dědictví sv. Prokopa, byl zvolen Vinařický a v jeho čele zůstal až do své smrti.¹⁴⁰

---

¹³⁵ K tomu bližší informace níže na s. 38 – 58.

¹³⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1849-1859*, Praha 1914, s. 114.

¹³⁷ Dále ČpKD.

¹³⁸ František Náhlovský, Klement Borový, Václav Štulc aj.

¹³⁹ Sjezd katolických jednot byl určen na 24. – 27. září 1860.

¹⁴⁰ Bližší informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

Vinařický nepřestal ani ve svých pedagogických aktivitách. Byl členem komise pro revizi čítanek a jiných učebnic pro národní školy. Rozhodnutím panovníka ze 3. listopadu 1863 byl jmenován do rakouské vyučovací rady jako referent pro české školství. Od roku 1866 zasedal v okresním karlínském výboru, kde se zasazoval o zřízení školy hospodářské a živnostenské. Dal podnět k výstavbě dalších pražských škol a dokonce i k založení nadace pro samostatnou dívčí školu.¹⁴¹

Účastnil se národního a literárního ruchu, který v 60. letech získal nový impuls. Jako člen mnohých organizací a spolků¹⁴² se zúčastňoval nezbytných schůzí.

Pro všechny své záslužné skutky, kterých za svůj život vykonal nepočítaně, byl v únoru 1868 jmenován čestným členem arcibiskupské konzistoře.

Začaly jej opouštět síly. Přestože byl často nemocný a celkově zesláblý, nevíšal si napomenutí přátel, aby šetřil svých sil. Moc dobře ale cítil, že se blíží konec jeho pozemské pouti. Proto 19. prosince 1869 za přítomnosti profesora Dr. Vincence Náhlovského a kapitulního správce Františka Vodičky uzavřel závěť. Z postele, na kterou ulehl, mu již nebylo dopřáno vstát. Dočkal se ještě svých 66. narozenin. Ale již 3. února 1869,¹⁴³ na den svatého Blažeje o polednách, přestalo tlouci jeho srdce, srdce ctihodného kněze, vroucího vlastence a milovaného přítele (PŘÍLOHA 17 a 18). Tělo nebožtíka bylo se všemi poctami pochováno v sobotu 6. února 1869 o deváté hodině ranní na vyšehradském hřbitově (PŘÍLOHA 19).

1.6. To vše jsem napsal a přeložil

Literární činnost Karla Aloise Vinařického byla mnohostranná, stejně jako jeho život sám. V literárním světě byl uznáván pro své překlady, původní básnická díla určená dospělému čtenářstvu, ale také dětem, pro spisy o českém jazyce, napsal i mnoho odborných článků a také jedno drama.

1.6.1. Překlady

Prvním velkým počinem, kterým se Karel Alois Vinařický ještě jako mladík zapsal poprvé do literárního světa, byl jeho počátek překladu Vergiliovy Aeneidy¹⁴⁴. Jelikož to

---

¹⁴¹ Bližší informace v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

¹⁴² Byl členem Královské společnosti NAUK, Sboru musejního, Matice české, Svatoboru, Českého spolku historického.

¹⁴³ Nekrology uveřejněny v časopisech a novinách: Blahověst, Časopis katolického duchovenstva, Květy, Moravská orlice, Národní listy, Světozor, Škola a život.

¹⁴⁴ Námětem Aeneidy je bludná cesta trojského hrdiny a legendárního praotce římského národa Aenea z hořící Troje do Itálie. Vergilius tvořil své dílo pod vlivem Homérových básní, ale jeho myšlenkovou

byl v jeho životě významný předěl, zapsal si jej i do svého deníku a tak dnes víme, že s překladem začal 4. ledna 1823.¹⁴⁵ Od této chvíle se začala odvíjet bohatá historie Vinařického překladatelské činnosti. Překládal z řecké a římské klasické literatury i z latinské literatury humanistické. Aeneidu začal překládat na počátku 20. let ještě jako student a celé dílo dokončil teprve po 28 letech, v roce 1851. Vydal ji spolu s překladem Vergiliových *Zpěvů pastýřských*¹⁴⁶ a *Zpěvů rolnických*¹⁴⁷ pod názvem *P. Virgilia Maróna Spisy básnické*.¹⁴⁸ Přátelé ho v dopisech povzbuzovali, chtěli vidět zdárné dokončení překladu, neboť věděli, že je potřebné a důležité. Všichni ti, kteří ho o překlady prosili, tvořili v podstatě jakousi společenskou objednávku, neboť překlad takového klasika, jakým byl Vergilius, by jako součást české literatury zvýšil významně její prestiž a vůbec i prestiž českého jazyka. Vinařický se ale z nejrůznějších důvodů v překladech spíše zdráhal pokračovat.

Nejdříve přeložil v roce 1828 *Zpěvy pastýřské*, které vydal pod názvem *P. Virgilia Maróna Zpěvy pastýřské*. Následovaly pochvaly: „Mistrná to práce!“¹⁴⁹ „Vždyť to první znamenitější práce, která se z klasiků římských vlasti naší podává.“¹⁵⁰ Nebylo divu, že teď všichni očekávali, že Vinařický přeloží *Aeneidu*: „...a jelikož zření své ku klassické literatuře latinské obrácené máte, vydejtež nám časem i *Aeneidu* v ušlechtilém oděvu českém, a tudyť jménu Vašemu slavnou zajisté památku v drahé Čechii naší založíte.“¹⁵¹

Aby uspokojil vlastenecké požadavky uveřejnil v roce 1829 v *Časopisu českého Musea* přebásnění II. zpěvu Aeneidy pod názvem *Zkáza Troje*.¹⁵²

---

náplň přizpůsobil požadavkům své současnosti. Aeneas mu byl nadčasovým ztělesněním římské dokonalosti, který má důstojné následovníky Caesara a zvláště Augusta, jejichž rod odvozoval původ od Aeneova syna Ascania-Iula. Svou tendencí i způsobem zpracování patřila Aeneis po celé císařství k nejoblíbenějším básnickým dílům. Jan BURIAN – Pavel OLIVA, *Civilizace starověkého Středomoří*, Praha 1984, s. 434 – 435.

¹⁴⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1823. Rozdílný údaj – rok 1822 – ovšem udává v předmluvě k překladu Aeneidy z roku 1851. Karel Alois VINAŘICKÝ, *P. Virgilia Maróna Spisy básnické*, Praha 1851.

¹⁴⁶ Jinak *Bukolica*. Celá sbírka je tvořena z deseti částí, tzv. eklog (kratší báseň s tematikou idylického života venkovských pastýřů). Jedná se o zpěvy nebo příběhy mladých pastýřů ovcí, kteří se vedle namáhavé práce baví i přednášením různých příběhů, především s milostnými náměty.

¹⁴⁷ Jinak *Georgica*. Jedná se o didaktickou báseň, která popisuje a oslavuje některé jevy hospodářského života.

¹⁴⁸ Karel Alois VINAŘICKÝ, *P. Virgilia Maróna Spisy básnické*, Praha 1851.

¹⁴⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 63.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 65.

¹⁵¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 67.

¹⁵² Karel Alois VINAŘICKÝ, *Zkáza Troje*, *Časopis Společnosti vlasteneckého museum w Čechách* 3, 1829, č. 1, s. 107 – 114 a Tamtéž, č. 2, s. 45 - 61.

Mezitím se v roce 1831 Vinařický pochlubil i svými překlady Horatia. Tentokrát ještě více vzrostla touha po tom, aby pokračoval s překládáním Vergilia. „Kéžby pak chtěl opět do Virgilia neb Horacia zakousnouti! netuším, žebychom se od koho jiného lepšího překladu nadáti mohli,“¹⁵³ stýskal si Vinařickému Čelakovský na počátku roku 1835. Uběhlo tedy šest let a Vinařický se dosud k Aeneidě nedostal. Čas ovšem neúprosně ubíhal dále, až se v roce 1841 objevil překlad Aeneidy, ovšem ne z pera Vinařického, ale z pera faráře Josefa Rokoše. Bylo to veliké překvapení, neboť o tom nikdo ani v nejmenším netušil.¹⁵⁴ Vinařický toho nijak nelitoval, ba naopak ukázal svou velkorysost: „Že Aeneida dokončena, těším se srdečně a přeji, aby naše milá vlast hojnost měla tak pilných pracovníků, jako jest nový překladatel Aeneidy.“¹⁵⁵ Vinařický se proto věnoval svým dalším překladům. Když se v roce 1843 objevil v *Časopisu českého Musea* Vinařického překlad prvního zpěvu Homérovy Iliady, byl to opět Čelakovský, který se nebál do svého plánu na přinucení Vinařického, aby pokračoval v překladu Aeneidy, zasvětit i další přátele. S nadšením se o překladu Homéra svěřoval Václavu Staňkovi v roce 1843 a naléhal na něj: „Měli byste pánové ze [sic!] vši moci naň dolehati...Jak by tu literatuře naší posloužil!...Žeňte naň outokem, jinak se ne tak brzo vyspělého překladatele starých klassikův dočkáme.“¹⁵⁶ Nic ale nebylo platné, Vinařický se přemluvit k překladu nedal. Ovšem ani Čelakovský se ve své snaze nenechal odradit. I po pěti letech, v roce 1848, se musel Čelakovský Vinařického v dopise zeptat, jak je na tom se svými klasickými studiiemi: „Nikdy již na Aeneáše nábožného nemyslíte?“¹⁵⁷ Čelakovský byl v tomto směru neodbytný. Nakonec se Vinařický přece jen nechal přemluvit a v březnu 1850 navázal tam, kde před několika lety skončil. Největší vliv na Vinařického a jeho pokračování v překladu měl skutečně František Ladislav Čelakovský.¹⁵⁸ Jeho práce postupovala velmi rychle¹⁵⁹ a o rok

---

¹⁵³ František BÍLÝ (ed.), *Korrespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského II. Dopisy z let 1829 – 1842*, Praha 1910, s. 362.

¹⁵⁴ Na dosud neznámého překladatele Josefa Rokoše upozornil časopis *Květy* v roce 1842. *Květy* 8, 1842, s. 312.

¹⁵⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 391.

¹⁵⁶ František BÍLÝ (ed.), *Korrespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III. Dopisy z let 1842 - 1849*, Praha 1912 - 1915, s. 106.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 511.

¹⁵⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 21.

¹⁵⁹ Tempo jeho práce lze plynule sledovat ve Vinařického korespondenci z roku 1850 a 1851. 2. dubna 1850: „Ačkoli zde [Týn nad Vltavou] mnohem více zaneprázdnění mám, než bývalo na Kovani, používám nicméně každé prázdné a pokojné chvíle, abych dále pokročil v díle započatém. ‚Nulla dies sine linea‘ [Ani den bez řádku] bude mi pravidlem a bohdá koncem roku tohoto dohotovím práci tu dosti krušnou.“ Tamtéž, s. 21. 13. června 1850: „V prázdných chvílích pokračuji v překládání Aeneidy; došel

později bylo vydáno tak dlouho očekávané dílo s názvem *P. Virgilia Maróna Spisy básnické*. Vinařického překlad byl vysoce oceňován a za své dílo získal honorář 300 zlatých.¹⁶⁰ „Onť tak lehkó a mistrně vládne řečí, že nejtěžší práce toho druhu z jeho péra plynou, že čtenář nikde neucítí mozole perného namáhání ani neuvidí násilné překrucování jazyka, kteréž často překlady tak zošklivuje,“¹⁶¹ uvažoval nad dílem Václav Bolemír Nebeský.

Mezitím, co překládal Aeneidu, pracoval i na překladu listů a spisů Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic. Na jejich krásu ho upozornil Jean de Carro.¹⁶² Už od roku 1828 si začal všimát pozorněji jeho spisů.¹⁶³ První pokusy uveřejnil v muzejním časopisu v roce 1830.¹⁶⁴ Dva z listů uveřejnil i v ČpKD v roce 1834.¹⁶⁵ A na počátku roku 1835 už měl spisy Bohuslava Hasištejnského přeloženy, ale problémy nastaly s jejich vydáním. Nikdo nechtěl Vinařického překlad přijmout.¹⁶⁶ Čeští vydavatelé se báli, že se nenajde dost odběratelů a celý podnik bude ztrátový. Ale Vinařický se ve své zdravé umíněnosti rozhodl nevzdat: „Spořiti budu tak dlouho, až mu sám k světlu božímú pomohu, aby mi stydno nebylo, doprošovati se koho bez oučinku.“¹⁶⁷ Překlada

---

jsem až k 350 verši VI. knihy. Byl bych rád do konce toho roku se vším hotov, musím ale každodenně v průměru 30 veršů ukovati a některý den mine sine liena bez mé viny.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 26. 26. září 1850: „Dnes jsem skončil překlad deváté knihy Aeneidy. Do prosince doufám přijít ku konci. Dám se pak ještě do Georgiky, abychom měli celého Virgilia česky přeloženého. Zatím dávám zponenáhla přední knihy na čisto opisovat.“ Tamtéž, s. 35. 12. května 1851: „Včera jsem dokončil překlad třetí knihy Georgik a začal jsem hned čtvrtou. Úsilně pracuji – každý den 8 i 10 hodin. Doufám se vším býti hotov do 18. t. m., totiž s textem. Vysvětlení musím odložit až na příští srpen.“ Tamtéž, s. 44.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 49.

¹⁶¹ Václav Bolemír NEBESKÝ, *Úvahy*, Časopis českého Museum 25, 1851, č. 3, s. 144.

¹⁶² Jean de Carro se narodil 8. srpna 1770 v Ženevě. Vystudoval lékařskou fakultu v Edinburku, kde získal diplom v roce 1793. V roce 1826 se usadil v Karlových Varech. Věnoval se zde praxi lázeňského lékaře a vedle toho zkoumal léčivé prameny a prováděl celou řadu nejrůznějších experimentů. V letech 1831 – 1856 vydával svým nákladem francouzskou ročenku *Almanach de Carlsbad*, v níž podával zajímavé informace nejen o lázeňské léčbě, ale také o významných hostech, o Čechách a jejich dějinách, literatuře i národně emancipačním hnutí. Při vydávání své ročenky spolupracoval nejvíce s Karlem Aloísem Vinařickým a pak s Františkem Palackým. Za svého života získal de Carro mnoho ocenění od významných vědeckých institucí celé Evropy. Zemřel 12. března 1857. Karel NEJDL – Jan MIESSLER, *Jean de Carro a jeho Karlovy Vary. Příspěvek k dějinám českého národního obrození*, Karlovy Vary 1958, s. 34 - 36, s. 41, s. 46 – 64, s. 89.

¹⁶³ Viz *Slovo k laskavému čtenáři*. Karel Alois VINAŘICKÝ, *Pána Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané*, Praha 1836.

¹⁶⁴ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Pána Bohuslava z Lobkovic a na Hasištejně žalozpěv těšivý ku králi Vladislavovi, o smrti Anny, choti jeho*, Časopis Společnosti vlasteneckého museum w Čechách 4, 1830, s. 407 – 412.

¹⁶⁵ Týž, *Dva listy pana Bohuslava z Lobkovic a na Hasištejně*, ČpKD 7, 1834, s. 267 – 276.

¹⁶⁶¹⁶⁶ „Že p. Haase českých spisů na svůj náklad nevydává, a tedy i mého Bohuslava přijít nechce, nedivím se. Přítel Špínka ho také nechtěl! ani za to, abych si 200 exemplářů přitisknouti dání mohl na papíře ježž jsem sám koupiti chtěl; ano na polovičku outrat. Zbančilť p. Špínku jakýsi vlastenec prorokovav, že, málo najde B. odběratelů.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 132.

¹⁶⁷ Tamtéž.

Hasištejnského díla věnoval všechnen svůj volný čas a byl přesvědčen, že by takové spisy měl číst každý Čech.

Nakonec se přece jen jeden z vydavatelů umoudřil a on již v březnu 1835 předal rukopis Václavu Špinkovi. S cenzurou nebyly žádné potíže. Ale tisk neprobíhal podle Vinařického představ. Pro nával nejrůznějších jiných tiskařských prací se korektura celého spisu a následný tisk prodloužil. Vinařický byl trpělivý, byl rád, že se jeho spis vůbec tiskne a navíc, různá povzbuzení ho dokázala uchvátnout. „Bohuslav mně dělá velké potěšení, to zas kus řádného českého čtení, jakého málo a nám velice potřebí,“¹⁶⁸ psal Vinařickému Čelakovský 24. května 1835. V přestávkách, kdy nebyl na tisk spisu čas, se ještě Vinařický rozhodl vypracovat životopis Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic. Ovšem přestávkou v tisku se mu zdály neúměrně dlouhé a postupně ho začaly trápit pochybnosti, jestli vůbec dojde k slíbenému dotištění.¹⁶⁹ V roce 1836 byly Vinařického obavy rozehnány. V květnu 1836 byl totiž konečně jeho překlad uveřejněn pod názvem *Pána Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané*. A byl také náležitě oceněn. „Ušlechtilý, krásný spis...a milovaný P. Winařický překrásnou sbírku w českém výkladu nám podává, před tjm však na dewetmectma listech o životu Bohuslawy Hasištejnského a o věku, w kterémž se mu žiwu býti dostalo, důkladně a gemně rozprávj...P. Winařický ducha starobylé, krásné češtiny plně pochopil, a právě klassickau píše češtinu,“¹⁷⁰ podával své mínění o překladu Vincenc Zahradník. Velmi trefně také poznamenal, že kdyby čeští spisovatelé dokázali překládat tak jako Vinařický, česká literatura by se mnohem více vzmáhala a byla by ve světě slavná a to natolik, že i Němci by se začali učit česky.

Už při svém překládání Bohuslava Hasištejnského se zabýval zčeštěním slovenského díla *Svatopluk* od Jána Hollého, které vyšlo v roce 1833. A hned v roce jeho vydání se chopil práce na českém překladu. Ján Hollý totiž dílo napsal

---

¹⁶⁸ František BÍLÝ (ed.), *Korrespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského II. Dopisy z let 1829 - 1842*, Praha 1910, s. 376.

¹⁶⁹ „Což pak můj Bohuslav pod lisem se udusil?“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 167. „Proč Špinko mi na dva listy mé ani slovem neodpovídá, nepochopuji. Již se věru mrzím na to věčné odkládání tisku Bohuslava.“ Tamtéž, s. 170. „Již nahlížím, že můj Bohuslav vždy odstrkován bývá.“ Tamtéž, s. 180. V prosinci 1835 byly otištěny čtyři archy a pak byl tisk zastaven pro nedostatek papíru, který způsobilo dvouleté sucho. Tamtéž, s. 90.

¹⁷⁰ Vincenc ZAHRADNÍK, *Pána Bohuslawy Hasištejnského z Lobkovic Věk a Spisy vybrané od Karla Vinařického, faráře na Kowáni u Mladé Boleslavi*, ČpKD 9, 1836, s. 362 – 366.

v bernolákovštině.¹⁷¹ A to podnítilo Vinařického k překladu. „Žel gen že p. skladateli se ljabilo, sepsati báseň tu w nářečj, kterýmž malá částka Slowáků mluví, a geště menšj pjše.“¹⁷² Vinařický to považoval za rozdrobování nejen počtu spisovatelů, ale i čtenářů. „Gakou sláwu tjm nabudau Slowenštj spisowatelé, gestliže každý nářečjm swého krage psáti počne?...Kěžbychom nebyli přinuceni pěkné práce geho w Češtinu překládati!“¹⁷³ Přátelé ho povzbuzovali a přímo vybízeli, aby se překladu ujal. Františku Palackému se sice nelíbil Svatoplukův charakter, ale těšil se, až Svatopluka Vinařický celého přeloží.¹⁷⁴

Na konci listopadu 1833 Vinařického napadla zajímavá myšlenka. Možná se cítil znaven prací na překladu, když Palackému psal, že by bylo prospěšné napsat přímo Hollému a pobídnout jej, aby sám Svatopluka přepracoval do českého jazyka. Vinařický nepochyboval, že česky umí. „Milerád práci svou oželím, když původce sám ji ustrojí ve kraj československý.“¹⁷⁵ To se ovšem Palackému nelíbilo. A tak se v Časopisu českého Musea objevuje na konci roku 1833 Vinařického překlad VI. zpěvu – *Kolébka národů Slovanských*.¹⁷⁶ Na adresu Hollého Svatopluka se snesla velká kritika Jakuba Malého, vystupujícího v časopisu Jindy a nyní pod pseudonymem Budislav. Malému se stejně jako Palackému nelíbil Svatoplukův charakter, ale dílo jako celek považoval za mistrovské. Nejvíce ho překvapoval ten fakt, že se vůbec toto dílo překládá, když bylo sepsáno jazykem Čechům srozumitelným zvláště Čechům vzdělanějším.¹⁷⁷ Vinařický byl pobouřen, podle něj Malý Svatopluka očernil a zpotvořil a navíc nesouhlasil s tím, že by překlad Svatopluka byl zbytečný. Vinařický totiž věřil, že i méně vzdělaný Čech by si takové skvělé dílo s rozkoší rád přečetl.¹⁷⁸ „V díle tom klassickém se věru kochám; i přeložím je, byť by i tiskem vyjítí nemělo.“¹⁷⁹

---

¹⁷¹ Bernolákovština byl první slovenský spisovný jazyk, který kodifikoval Anton Bernolák. Uzákoněn byl v roce 1787. Ve spisovném jazyce, nazvaném podle něho, vycházel z živé hovorové řeči, z úzu vzdělanců a západoslovenštiny.

¹⁷² Karel VINAŘICKÝ, *Zpráva o pana Holého vítězké básni, Svatopluk*, Časopis českého Museum, 7, 1833, s. 277.

¹⁷³ Tamtéž, s. 277 – 278.

¹⁷⁴ LA PNP, osobní fond František Palacký, korespondence odeslaná, dopis Františka Palackého Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. října 1833.

¹⁷⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 32.

¹⁷⁶ Karel VINAŘICKÝ, *Kolébka národů Slovanských*, Časopis českého Museum, 7, 1833, s. 279 – 298. Překlad uvedl článkem – *Zpráva o pana Holého vítězké básni, Svatopluk*. Tamtéž, s. 274 – 278.

¹⁷⁷ Jakub MALÝ, *Literární zpráva – Svatopluk*, Jindy a nyní, 1833, č. 21, s. 168.

¹⁷⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 45.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 69.

Proto se v roce 1835 objevuje v *České včele* z větší části překlad prvního zpěvu *Svatopluk vězeň*. Redakce tento počín uvedla slovy: „Oblíbený spisowatel náš p. Karel Vinařický, uměge ceniti mistrowskau práci pana Holého, a chtěge, aby též Čechům w známost uvedena byla, umjnil si předně neyzdařilegšj mjsta ze Swatopluka, a snad, bude-li mu dosti pochwilj k tomu, i celau tu báseň gazykem českým kraganům swým podati...“¹⁸⁰ Když tento překlad Čelakovskému Vinařický zasílal, ještě stále jej trápil soud, který nad ním a nad Svatoplukem vyřkl Jakub Malý v časopise *Jindy a nyní* v roce 1833. Tento překlad měl tedy posloužit jako jakási očista Svatoplukova charakteru. „Stálo mne to mnoho přemáhání, abych se byl neozval proti tomu křivému soudu, jenž se poněkud i mé osoby týkal; jelikož uznal-li jsem lstivého zrádce za šlechtného muže, což medle o mně, jnžto jsem za učitele mravů povolán, publikum Jindynyšské smýšleti mohlo?“¹⁸¹ Od sporu s Malým ale upustil. Když se setkal v roce 1836 v Praze s Palackým, nabídl mu, že by pro *Časopis českého Musea* vypracoval článek o povaze Svatopluka. Avšak Palackému se toto téma nezdálo zajímavé. Proto od zamýšleného článku Vinařický upustil a nakonec i od dalšího zčeštění *Svatopluka*.

V novou překladatelskou činnost se uvázal na přelomu roku 1838/1839. Tentokrát se jednalo o dílo z roku 1821 - *Perlen der heiligen Vorzeit*, jehož autorem byl maďarský teolog János Lászlo Pyrker.¹⁸² K překladu Vinařického vyzval František Vilém Tippmann, světící biskup pražské arcidiecéze. Všechny části, které mu Vinařický postupně zasílal, našly u Tippmanna náležitý ohlas, takže Vinařického dále podporoval, aby v takovém duchu celé dílo dokončil. Ostatně pozadu s podporou nezůstal ani samotný Pyrker, který byl v kontaktu s Tippmannem a později i se samotným Vinařickým. U nás dílo vyšlo v roce 1840 pod názvem *Jana Ladislava Pyrkerova Perly posvátné*.¹⁸³

Mimo všechny výše uvedené překlady sluší se připomenout i Vinařického další menší výběrové překlady. Zabýval se překlady Bióna,¹⁸⁴ Horatia,¹⁸⁵ Homéra¹⁸⁶ a

¹⁸⁰ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Svatopluk vězeň*, *Česká včela* 2, 1835, s. 103 – 104.

¹⁸¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 147.

¹⁸² János Lászlo Pyrker se narodil 2. listopadu 1772. V roce 1792 vstoupil do cisterciáckého řádu a v roce 1796 byl vysvěcen na kněze. Jeho duchovní kariéra byla velmi rychlá. V roce 1818 se dokonce stal spišským biskupem, v roce 1820 patriarchou aquilejským a primasem dalmátským a nakonec v roce 1827 byl jmenován arcibiskupem v Egeru. Zemřel 2. prosince 1847.

¹⁸³ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Jana Ladislava Pyrkerova Perly posvátné*, Praha 1840.

¹⁸⁴ Týž, *Čtyři idylly Biónovy*, *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách* 4, 1830, s. 255 – 260.

¹⁸⁵ Týž, *Kytka z básní Q. Horatia Flakka I*, *Časopis českého Museum* 5, 1831, s. 31 – 38 a *Kytka z básní Q. Horatia Flakka II*, tamtéž, s. 249 – 253.

v souvislosti s jeho filologickými a historickými studii vznikl překlad a komentář k úryvkům z díla řeckého zeměpisce a historika Strabona¹⁸⁷ a úplný překlad Tacitovy Germanie.¹⁸⁸ Jeho překladatelská činnost i dnes zasluhuje úctu.¹⁸⁹

1.6.2. Původní tvorba

Šestnáctileté působení¹⁹⁰ Karla Aloise Vinařického v mladoboleslavském kraji na faře v Kování přineslo zdejším farníkům velikou oporu, ochránce, člověka s osvícenými názory a vlastence, který byl uznáván a milován za to, co dělal pro český národ. Ovšem nebyl by to Vinařický, kdyby zde při všech všedních i nevšedních starostech zapomněl ještě na vyšší poslání každého vlastence. Tím byla literární tvorba. Jí chtěl Vinařický obohatit český literární svět. Právě na Kování vznikla díla, která získala i svou knižní podobu a za něž si vysloužil pochvaly svých přátel a širokého čtenářstva.

Osudem těžce zkoušené bylo Vinařického dílo s názvem *Taroky*,¹⁹¹ *kámen mudrců*.¹⁹² Na konci května 1834 poslal Vinařický s rukopisem svou sestru do Prahy, aby jej zanesla Františku Palackému. Sám své dílo označuje za „masopustní žert“. Nechával na Palackém, jestli je to dílo vhodné k uveřejnění v muzejním časopise. V případě, že by se mu dílo nelíbilo, nebo že by mělo potíže u cenzury, žádal si svůj rukopis zpět.¹⁹³

---

¹⁸⁶ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Homer a díla jeho*, Časopis českého Museum 17, 1843, s. 92 – 95 a *Iliady prvního zpěvu překlad metrický a prostonárodní*, tamtéž, s. 96 – 129. Překlady v tomto duchu byly unikátní. „Srdce mé okřálo nad touto přirozeností Vašnostiných zdařilých redukcí a v duchu jen Boha prosím, aby Vám popřál zdraví a vroucí chuť do práce, abyste ráčili celého takto Homera tímto duchem prosto- a i spolu vysokonárodním, naši milé vlasti na věčnou Svou památku zůstaviti,“ radoval se z Vinařického překladu Karel Slavoj Amerling. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 467. V roce 1843 uveřejnil Vinařický ještě překlad z Odyssei. Karel Alois VINAŘICKÝ, *Odyssey kniha první. Prostonárodní překlad*, Časopis českého Museum 17, 1843, s. 483 – 495.

¹⁸⁷ Týž, *Výpisy ze Strabona*, Časopis českého Museum 13, 1839, s. 269 – 287.

¹⁸⁸ Týž, *C. Cornelia Tacita spis o sídlech a mravech národů Germánských*, Časopis českého Museum 14, 1840, s. 333 – 354.

¹⁸⁹ K jeho překladatelské činnosti srov. Josef BARTOCHA, *O starších překladech velebásní Homerových u nás*, Listy filologické a paedagogické 8, 1881, s. 263 – 268; Josef HENDRICH, *Vergilius v českých překladech*, Sborník filologický 8, 1922, s. 337 – 346; Ondřej KOUPIL, *Vznik Vinařického překladů Vergilia*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmaru Vaňorného. Vysoké Mýto 7. – 8. listopadu 1996, Vysoké Mýto 1997, s. 129– 137; Jan JEŽEK, *Zásluhy duchovenstva o řeč a literaturu českou (Od r. 1780 – 1880)*, Praha 1880, s. 35 – 36; Karel SVOBODA, *Antika a česká vzdělanost od obrození do první světové války*, Praha 1957, s. 71 – 75.

¹⁹⁰ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹⁹¹ *Taroky* jsou zdvihová karetní hra pro čtyři hráče. Hra se hraje se speciálním balíčkem tarokových karet.

¹⁹² Dále jen *Taroky*.

¹⁹³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 83.

Palacký přijal rukopis s tím, že dílo uveřejní a ihned jej poslal cenzuře ke schválení. Hned po prvním přezkoumání cenzurou nebyl rukopis k tisku připuštěn. Ovšem Vinařický se nehodlal vzdát bez sebemenšího pokusu o nápravu. Sporné pasáže přepracoval a poslal opět Palackému.¹⁹⁴ Ovšem Palacký neodepisoval. Vinařický nevěděl, jak si to správně vysvětlit, ale proti nejistotě bojoval rozhodně – poslal Palackému již potřetí přepracované *Taroky*. Po velmi dlouhé rozvaze cenzury vyšly v roce 1834 v Časopisu českého Musea.¹⁹⁵ Autor uveden nebyl, celé dílo bylo označeno jen –ř–, jak si to přál Vinařický v průvodním dopise, které k dílu přiložil. Že vydání *Taroků* nebylo opravdu lehké, dosvědčují slova Josefa Jungmanna: „Vaše ‚Taroky‘ jsme přece z pazourů toho krokodíla [sic!] vltavského¹⁹⁶ vyrvali. Zlý člověk se nejvíce bojí satiry, měj ona jakoukoli způsobu.“¹⁹⁷ S cenzurou to nebylo opravdu lehké, zvláště když byl cenzorem Vinařického díla známý cenzor Jan Václav Zimmermann. Zcela chladně k dílu a k samotnému Vinařickému ovšem Zimmermann nepřistupoval. Když se dozvěděl, nakolik se se svými cenzurními zásahy a připomínkami Vinařického dotkl, vyjádřil se k němu prostřednictvím Václava Michaela Pešiny z Čechorodu: „Při tom slovu vrah¹⁹⁸ že jen poukázal na drážlivou citlivost officírstva, a jak u nich vojsko a vojna ceněna a titulována bývá, že by slovo to snad od nich nebylo porozuměno; on že nevyrazil žádný řádek, to že učinila ruka jiná! Proti verši celému že nikdy nebyl a není, jen pro neporozumění, a možnou z toho roznícenost, že jen na dvojsmysl jediného slova poukázal.“¹⁹⁹ Zimmermann si Vinařického vážil a nechtěl se s ním rozkmořit pro cenzurní nedorozumění.

Taroky byly v české vlastenecké společnosti velmi oblíbeny, velmi často se přednášely při nejrůznějších vlasteneckých počinech. Čtenářům se líbilo s jakým umem dokázal Vinařický charakterizovat a kritizovat největší dobové nešvary.²⁰⁰ Vinařický

---

¹⁹⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 84 – 85.

¹⁹⁵ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Taroky, kámen mudrců*, Časopis českého Museum 8, 1834, s. 359 - 372. Uveřejněny byly také později, v roce 1871, v *Sebraných spisech veršem i prosou I*. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Sebrané spisy veršem i prosou I*, Praha 1871, s. 180 – 194.

¹⁹⁶ Jedná se o Jana Václava Zimmermanna.

¹⁹⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 114.

¹⁹⁸ Slovo vrah bylo použito v tomto verši: „A co dál? Kdo chceš býti generál w tarokách se učíš taktice. W té bogowné praktice naučš se wážit sjlu wraha i poznáš, která to wede dráha k gehu seslabenj nebo přemoženj.“ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Taroky, kámen mudrců*, Časopis českého Museum 8, 1834, s. 369.

¹⁹⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 119.

²⁰⁰ František BAČKOVSKÝ, *Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové I*, Praha 1886 – 1887, s. 735.

v nich podal důkazy, že jsou taroky zdrojem nové filozofie, psychologie, právnictví, politiky, vojenské taktiky, řečnictví, básnictví.

*Taroky gsau tedy prawá pansofie,
zlatonosná alchymie,
wšeho uměnj lidského pramen,
dávno hledaný mudrců kámen!
Co wám platno w noci bděnj,
stále čtenj?
Tjmlí zjškáte si sláwy?
zmate wám to hlawy.²⁰¹*

S ironií schvaloval přístup čtenářů ke knihám a časopisům, protože potenciální čtenáři raději hráli taroky než četli.

V roce 1839 se začala odvíjet nová kapitola ve Vinařického literární tvorbě. Byla vydána jeho první básnická sbírka určená dětem²⁰² s názvem *Česká abeceda aneb Malého čtenáře knížka první*. Byla přijata s velikým nadšením, neboť do té doby se nikdo s takovým umem nerozdal ve svém díle dětem. Pro děti nebylo nikdy lehké psát, ale Vinařický to s přirozeností a se svou náklonností k dětem dokázal tak, že si děti jeho básničky, říkanky či hádanky neustále opakovaly.

Zatím byla veškerá jeho tvorba přijímána kladně nebo jen s menšími výtkami. Výjimkou byl ale rok 1841, kdy se na pultech knihkupectví objevilo dílo, kterým způsobil u některých literátů rozruch. Kritika Vinařického nijak nešetřila, byť byl českým národem velmi uznávaným tvůrcem. Václavu Staňkovi si v dopise ze 4. dubna 1841 posteskl: „Zmínil jste se, abych se neohlížel na své recensenty. Věřte mi, můj Milý, že jsem dávno přesvědčen, že nelze každému se zalíbiti.“²⁰³

Dílo, na kterém recenzenti nenechali nit suchou a dílo, pro které si vysloužil nálepky „konzervativce a zpátečníka“ vyšlo pod názvem *Sněmy zvířat. Bájka i pravda*.²⁰⁴ Vydal ho arcibiskupský knihtiskař Václav Špínka. Jako autor zde Vinařický vystoupil pod pseudonymem poněkud průhledným. Inspirací při jeho vzniku se mu stalo rodné město Slaný, a proto nikoho „nový autor“ K. W. Slánský nezaskočil.²⁰⁵ Svě dílo pojal jako pětídílnou alegorii, svéráznou karikaturu zbohatlého pařížského měšťanstva a mocichtivého proletariátu, která ve skutečnosti byla skrytou polemikou s mladší českou

²⁰¹ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Taroky, kámen mudrců*, Časopis českého Museum 8, 1834, s. 371.

²⁰² K dětské literatuře a k pedagogické tvorbě bližší informace v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

²⁰³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 374.

²⁰⁴ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Sněmy zvířat. Bájka i pravda*, Praha 1841.

²⁰⁵ Václav Bolemlr Nebeský upozorňoval: „...neboť se domníváme, že pod kukl j ‚Slánský‘ ukryt gest muž, geho ž gméno w řjše ch českoslowanských dobrým a krásným zwukem se honosj, a při němžto každý Čech a wlastenec, počjtage w duchu blahodatné činy českých hlaw, s radostj a pýchau se zastawj a hrdě řekne: Ten gest také náš;...“ *Noviny z oboru literatury, umění a věd*, Květy 8, 1841, s. 17.

básnickou generací.²⁰⁶ Z pozic aristokratického rojalismu prostřednictvím postavy Orangutana odmítl společenské, kulturní a politické prostředí po Francouzské revoluci. Kriticky posuzoval některé nešvary své doby, zejména údajné odnárodňovací tendence v české společnosti, ovšem odsoudil i mnohé emancipační občanské snahy jako byl například parlamentarismus.²⁰⁷

Dílo vzbudilo veliký ohlas u kritiků. Nutno dodat, že tento literární počín byl více strhán než pochválen a autor si musel na svůj účet přechýst spíše nelichotivá vyjádření. Jednu z kritik přinesl *Vlastimil*.²⁰⁸ „P. Vlastimil o ‚Sněmy‘ trknul.“²⁰⁹ Ale ta největší snůška kritických slov se snesla na hlavu Vinařického v časopise *Květy*. V příloze ke *Květům Noviny z oboru literatury, umění a věd* z 11. března 1841 vyjádřil svůj kritický názor Václav Bolemír Nebeský. I když se snažil svůj kritický náhled trochu zmírnit slovy, ve kterých ho označoval za pouhá slova jednotlivce, a tudíž to podle jeho slov byl úsudek, který se nemůže považovat za úsudek hodný kompetentního soudce. Ovšem: „...i hlas gednotliwce powšimnutj hoden gest, a třebaš gen proto, že odpor zbudil; neboť myšlénky se musj třjti, má-li z nich swětlo prawdy wyšlehnouti.“²¹⁰ Za první příčinu, proč podle něj *Sněmy zvířat* nemohly najít obliby, uváděl ten fakt, že se v jeho současnosti už ezopická bajka nepěstovala. Dále mu vyčítal, že si pro předmět svého díla vybral látku z ciziny, i když doma by jistě našel ne jeden vhodný námět pro zpracování. Pak by se ze *Sněmů zvířat* mohla stát národní bajka, tak jako mají například Němci svého *Reinecke Fuchs*.²¹¹ „Co gest z národu, wygde zase snadno w národ;

---

²⁰⁶ Zejména s Václavem Bolemírem Nebeským a Karlem Sabinou. Podrobnosti o vztahu k mladší generaci básníků níže na s. 51 – 52.

²⁰⁷ *Lexikon české literatury (U – Ž)*, Praha 2008, s. 1354.

²⁰⁸ Literatura na konci třicátých let se rozvíjela a to přimělo knihtiskaře Jana Spurného k nakladatelské činnosti. Pozval k sobě nejznámější české literáty, mezi nimi byli například Karel Slavoj Amerling, Jakub Malý, Josef Kajetán Tyl, Josef Bohuslav Pichl, Boleslav Jablonský, a radil se s nimi o potřebě vydávání nějakého sborníku. Nový podnik se měl jmenovat *Luna*, ale nakonec byl ustanoven titul *Vlastimil* s podtitulem *Přítel osvěty a zábavy*, jehož první svazek vyšel k Novému roku 1840. Na post redaktora byl vybrán Josef Kajetán Tyl. I když byl tu další kandidát: „Z mladšího spisovatelstva toužil totiž také pan M-ý po křesle redaktorském, šel k Spurnému, podal mu něco rukopisův a nabízel se za redaktora, z čehož jakýsi domácí rencontre mezi Tylem a M-ým v přítomnosti Tomička v bytu Spurného vzešel a potom mezi oběma stranami třenic povstaly, z nichž truc na truc ‚Luně‘ druhý časopis u jiného tiskaře, totiž u Špinky, pod názvem ‚Dennice‘ se zrodil. Nyní zase strachováno se v redakci ‚Lunině‘, aby zora ‚Dennice‘ ‚Lunu‘ nepřezářila, a truc na truc ‚Dennici‘ vyhledali Tylíané pro ‚Lunu‘ nový titul, dadouce jí název *Vlastimil*.“ Úryvek je z dopisu Jaroslava Pospíšila adresovanému Tomáši Burianovi ze 17. – 18. listopadu 1839. Ferdinand ČENSKÝ (ed.), *Z dob našeho probuzení*, Praha 1875, s. 83 – 84.

²⁰⁹ Nepochybně tu Vinařický narážel na Josefa Kajetána Tyla. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 374.

²¹⁰ *Noviny z oboru literatury, umění a věd*, *Květy* 8, 1841, s. 17.

²¹¹ Námětem vychází se starofrancouzského satirického zvířecího eposu *Román o Lišákově*. Jedná se soubor 27 volně spojených hrdinsko-komických básní z 12. – 13. století. Neznámí autoři čerpali inspiraci především z Ezopových bajek. Osnovou příběhu je spor mazaného Lišáka s vlkem Isengrinem. Zvířecí království je alegorickým obrazem středověké společnosti. Každé zvíře je nositelem určité charakterové

přjlišný kosmopolitismus i w poesii škodj, neboť člowěk gest přece wždy gen twor w prostoru, a co mu bljže stogj, to gjm wjce pohne.“²¹² Navíc Nebeský považoval některá místa ve Vinařického díle za nevhodná k satíře. Poukazoval zejména na to, kde byla podle jeho mínění urážena lidská touha po svobodě, za kterou člověk proléval i svou krev. Tam podle něj přestával veškerý žert a parodie a „wtipkowánj začjná býti hřjchem a zradau nad člowěčenstwem.“²¹³ To, co lidé vroucně milují, nedají si jen tak bez protestu parodovat.

Nebeský se ani netajil tím, že se zaměřil jen na to, co považoval v díle za špatné. Ovšem v závěru podotknul, že čtenáři v knize najdou zajisté mnoho krásného, vtipného i pravdivého. Vinařického jinak označil za spisovatele, který zná slabé lidské stránky a ostře je umí kritizovat. *Sněmy zvířat* tak dle Nebeského slov měly zajištěno, že najdou krásné místo v národní literatuře.

Václav Staněk Vinařického utěšoval: „Vím, že recensenta ve Květech Vašich Sněmů již mrzí, co napsal, a sám se odřekl více něco podobného napsati.“²¹⁴ Staněk totiž správně rozpoznal, že někteří po svobodě toužili zcela nerozumně. Vinařický se nesnažil uhasit touhu člověka po svobodě, jen svým dílem upozornil na zbrkllost a z ní plynoucí chyby, které člověk činí z touhy po kýžené svobodě: „Ti lidičky baží po svobodě jako jelen v parném dnu po vodě a nepovažují, že nejsou k ní uzralí a že by nasycení jejich žízně na ně působilo, jako studená voda na uhřátého, upoceného prudkým během v letním vedru...Nedočkaví chlapi musejí se přes prsty klepat. Komu jakživo napadlo, zahradníka stromům vlčky a suché větve vyřezávajícího nazývati kazisvětem.“²¹⁵

Vinařického se slova o „zradě na člowěčenstwem“ opravdu bolestně dotkla. Vinařický ctil svobodu člověka, ale svobodu si rozhodně nepředstavoval jako svévoli a

---

vlastnosti a stává se výsměšnou satirou útočící na slabiny feudální společnosti. Hrdinou tohoto díla byl lišák vtipný, chytrý až lstivý. Vyprávění o něm byla tak oblíbená, že překročila hranice Francie a přes Nizozemsko se dostala do Německa a odtud k nám. V pozdějších zpracováních nešlo o překlady, ale o varianty. Německou variantu vytvořil Johann Wolfgang von Goethe pod názvem *Reinecke Fuchs* a v Čechách vzniklo podobné dílo pod názvem *Ferina Lišák z Kuliferdy a na Klukově, čili, Kratičká historie zlopravěstných kousků starého Reineke*. Jeho autorem byl František Matouš Klácel a kniha vyšla v roce 1845. Takto na toto dílo pohlížel Václav Staněk: „P. Klácel mi četl svého ‚Kulíška‘, a musím se vyznat, že se mi ta satira velmi líbí, a zvláště řeč jest tak plynná, jak ve ‚Sněmu zvířat‘. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 388. I když Vinařický byl z tohoto úsudku překvapen. Dokazují to i jeho slova v dopise z 28. září 1841: „Překvapilo mne, co jste mi o p. Klácelově Kulíšku psal.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 389.

²¹² Noviny z oboru literatury, umění a věd, Květy 8, 1841, s. 17.

²¹³ Tamtéž, s. 18.

²¹⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 372.

²¹⁵ Tamtéž.

prostopášnost. „Já ještě něco vidím nad sebou i pod sebou,“ stěžoval si Václavu Staňkovi v dopise z 4. dubna 1841. A jasně to dokazuje i tento úryvek ze *Sněmů zvířat*:

*Swobodo, tys drahocenná perla,
Pokud gasný rozum tebaw włádne;
Pokud ctnost a práwo twoge berla!
Kde ale twe heslo budj vášně,
Kde twůg plášť neřesti skrývá:
Tam twé sláwy wě nec wadne;
Swéwole tam obce základy podrýwá,
A zabjgj tebe samu strašně!²¹⁶*

Ve dopise z 28. září 1841, který psal stejnému adresátovi, Václavu Staňkovi, se poprvé zmínil, že chystá pokračování *Sněmů zvířat* s názvem *Akademie zvířat*. Byl skeptický v tom, jak bude přijato. Nepochyboval, že se „jistým ‚osvícencům‘ tak málo líbiti bude jako ‚Sněmy‘. Ale já jsem člověk nenapravitelný. Ani útržky mne neodvrátí od účele mého, jež bohdá lépe před Bohem i před lidmi budu moci zodpovídati než ti, kteří na mne svou hanu a žluč vyplili, že jsem je za genie světa neohlašoval, za které sebe samy [sic!] mají.“²¹⁷ Dílo skutečně sepsal a odevzdal Václavu Špinkovi k tisku. Ovšem celá záležitost se protahovala. Vinařický vůbec netušil, jestli se už dílo dostalo k cenzuře a kdy jej Špinka hodlá vytisknout. Uzoufaný z celé záležitosti, poprosil Vinařický v polovině prosince 1841 Pavla Josefa Šafaříka, aby se Špinkou promluvil a shledá-li Špinka, že je dílo příliš krátké pro vytištění, nechť je přepustí Časopisu českého Musea. Aby předešel obviňování, že se schovává do „kukly“ pseudonymu, rozhodl se vydat dílo pod svým jménem.

Z vyjádření Pavla Josefa Šafaříka bylo zřejmé, že *Akademie zvířat* cenzurou prošla a že tedy nic nebránilo jejímu vytištění.²¹⁸ Ovšem v té době byl Václav Špinka velmi nemocen²¹⁹ a v tisku uvízly i jiné spisy než jen Vinařického *Akademie zvířat*. S pozastavením Špinkovi činnosti došlo pro autora k nejhoršímu – dílo nebylo nikdy vytištěno. Sice nedošlo k vydání *Akademie zvířat*, ale po 22 letech, v roce 1863, byly podruhé vydány *Sněmy zvířat*, předělány a obohaceny o to, co mělo být původně vydáno v nevydané *Akademii zvířat*.

Vraťme se ale ještě do roku 1841. Karel Alois Vinařický velmi toužil po setkání s Václavem Bolemírem Nebeským, svým největším kritikem. To, co se papíru jen těžko svěřovalo, mohlo vysvětlit jen osobní setkání. Jak moc toužil po setkání dokresluje i

²¹⁶ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Sněmy zvířat. Bájka i pravda*, Praha 1841, s. 25.

²¹⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 389.

²¹⁸ Tamtéž, s. 397.

²¹⁹ Blíže v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví*.

dopis Jana Krouského adresovaný Nebeskému.²²⁰ Krouský Nebeskému psal o své návštěvě kováňského velebného Pána²²¹ Vinařického. Vinařický se mu při té příležitosti svěřil, že by Nebeského velmi rád k sobě pozval, aby si s ním mohl osobně popovídat a Krouského požádal, aby mu jeho jménem napsal a v jeho jménu ho i k němu pozval. Krouský mu skutečně napsal a na Nebeského velmi naléhal, aby se neostýchal pozvání přijmout, neboť ho bez vší pochybností čekalo milé přijetí a rozumné jednání. „Konečně i to musím připojit, že míní s Vámi *Sněmy zvířat* přečíst, byste Vaše náhledy mohl při každém článku pronést, i tady Vás ujišťuji, že můžete volně a beze všeho ohledu Vaše mínění pronést; neb tak ho znám, že sobě přeje, když se mu upřímná pravda²²² bez ostýchání projeví;...I důvěřuji se ve Vaše šlechetné a dobromyslné počínání ve vlasteneckých záležitostech, že tuto pro Vás jen malinkou úlohu vyplníte, a to tím víceji, an se tu o dobro naší literatury jedná a další nedorozumění odstraňuje.“²²³

K setkání nakonec opravdu došlo. Nebeský jej Krouskému přislíbil hned ve své odpovědi na výše zmiňovaný list. Chtěl si s Vinařickým rozumně promluvit o svých náhledech. „Já nechci s žádným býti na kordy, ale pro osobu pravdu neobětují.“²²⁴ Oba si tak nakonec měli možnost vyříkat svá stanoviska. I když i tak byl Vinařický při setkání velmi překvapen tím, jak o něm a o jeho díle Nebeský a další literáti smýšleli.²²⁵

Vinařický bohužel s nastupující generací českých romantiků a jejich tvorbou nesouhlasil a není tedy ani divu, že mladí romantici v mnohém nesouhlasili s jeho *Sněmy zvířat*.

Jak vlastně pohlížel Vinařický na romantiky? „Několik poetických chvil působily mi básně p. Sabiny. Škoda že naši básníci tak daleko se zabíhají. Novější romantika mohla by u nás nabýti pěknější tvárnosti, kdyby ti páni svou věčnou negaci opustili.“²²⁶

---

²²⁰ V edici není uvedeno přesné datum, je odhadováno na srpen nebo září 1841. Ke schůzce došlo s největší pravděpodobností v září 1841, neboť již 28. září 1841 se Vinařický svěřuje ve svém dopise adresovaném Václavu Staňkovi, že jej navštívil Václav Bolemír Nebeský a diskutovali spolu o tendencích *Sněmů zvířat*.

²²¹ Jan Krouský o Karlu Aloisi Vinařickém mluvil v roce 1841 jako o velebném pánovi, neboť jeho sestru Aloisii si vzal až v roce 1843 a tedy před tímto rokem to pro něj byl ještě vážený a úctyhodný velebný pán. Neznamena to, že by poté, co si vzal Vinařického sestru Aloisii, mu byl méně váženým, ale stali se z nich oba mnohem bližší přátelé a nově i příbuzní.

²²² V tomto směru se velmi zlobil na Karla Sabinu, kterému také stejným způsobem četl *Sněmy zvířat*, ale při čtení se o nich vyjadřoval jinak než pak při jejich veřejném posouzení. Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel (1840 – 1876)*, Praha 1932, s. 23. Kdy ovšem u Vinařického byl nelze s přesností určit. Svou polemiku s tímto dílem otiskl asi anonymně v *Ost und West*. Tamtéž, s. 24.

²²³ Tamtéž, s. 23 - 24.

²²⁴ Tamtéž, s. 25.

²²⁵ „Div že jsem neužasnul nad tím, co mne za oumysl on a jistí páni pokládali.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 390.

²²⁶ Tamtéž, s. 371.

A takto hovořil o svém největším kritikovi, Václavu Bolemíru Nebeském: „Bezpochyby se lišíme ve svých obapolných náhledech o blahu člověčenstva. P. N.[ebeský] je hledá v jistých zimničních snech: ale já nejsem ‚lunosnivý‘ idealista...Všecky idey našich idealistů nadržím za vysoké, i mnohé z nich jsou nízké, bahnité, bezedné; není skoro žádná čistočlověcká a právě vlastenecká, ale skoro všecky sobecké, byť by pod jistým pláštěm a larvou pokryty byly vylíčeny. Romantické pravdy jsou věčné lži alespoň z většího dílu. Kéž by našim romantikům genius vlasti, cti, osvěty a ctnosti něco jiného vnukl, než aby krvechtivý a dušemorný Mefistofeles jejich zoufalou poesii svým dechem napouštěl.“²²⁷

Naopak o díle od Josefa Kajetána Tyla *Rozervanec*, které autor vytiskl v roce 1840 v časopise *Vlastimil*, mluvil jako o „chininu proti romantické horečce“. Podle jeho názoru ukazuje, co má nový romantismus prázdného, strojeného, nepřirozeného a odpuzujícího. V díle Tyl jasně vystoupil proti rozervanectví,²²⁸ „módní nemoci“ a napadal tak nepřímou Karla Hynka Máchu. Sám Vinařický vystoupil proti Máchovi ve svém *Čtvrtém pohledu na českou literaturu od roku 1836 do konce roku 1840*.²²⁹ Dle něj Máchu vyplýval nejvzácnější ozdoby a nejbrilantnější jazyk na to, aby čtenáře v době, kdy celá příroda dýchá nejčistším vzduchem, zavedl do vězení chladného otcovraha odsouzeného na smrt. „Večer nasloucháme neplodnému filozofování tohoto chladného zločince, v noci na pohřebišti posypaném lebkami a kostmi, fantastické serenádě bytostí zbavených citu, které jsou v bdělém stavu...Jaká škoda, že tento mladý básník zemřel dříve, než lépe poznal svět a život...“²³⁰

Z výše napsaného jasně vyplývá, že se Vinařický literárně rozcházel s tvorbou nové generace, a právě nově nastupující generaci nemohla jeho satira zanechat v klidu.²³¹

---

²²⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 374.

²²⁸ „Najdete-li člověka, kterýž dělá, jakoby byl nešťastný – kterýž sebe i jiné k víře nutí, že je pro něho všecka blaženost ztracena – kterýž vám při každé příležitosti o nesplněné touze a zmařené naději zaskuhrá – kterýž to hříšným násilím u sebe sám tak daleko přivedl, že nespokojen ani světu ani nebi nedůvěřuje – kterýž pln zúmyslné, vylíčené, přepjaté, nepřirozené bolesti o nějakém světu a příští jako v zimniční fantasii rozpráví – kterýž tedy všechny svazky víry, naděje a lásky z vlastní vůle v sobě rozerval – tentýž nazývá se rozervanec.“ František SEKANINA (ed.), *Sebrané spisy Josefa Kajetána Tyla I*, Praha 1906, s. 633 – 634.

²²⁹ V originále uveřejněno ve francouzštině v *Almanachu de Carlsbad* v roce 1841.

²³⁰ Rudolf HAVEL – Pavel VAŠÁK (edd.), *Literární pouť Karla Hynka Máchy. Ohlas Máchova díla v letech 1836 – 1858*, Praha 2004, s. 137.

²³¹ K Vinařického satíře srov. Jiří SKALIČKA, *Ideové zápolení předbřeznové satiry. Alegorické skladby K. Vinařického a Fr. M. Klácela*, in: Josef Šimon KVAPIL (ed.), *Sborník prací literárněvědných*, Praha 1964, s. 5 – 19; Jaroslav VLČEK, *Z dějin české literatury*, Praha 1960, s. 174 – 185.

Zklamán tím, jak bylo jeho poslední dílo přijato, obrací se opět k čtenáři nejdvědnějšímu, a to čtenáři dětskému. V roce 1842 vydal dílo s názvem *Kytka. Dárek malým čtenářům*.²³²

S rokem 1843²³³ se na knihkupeckých pultech²³⁴ objevilo nové Vinařického dílo s názvem *Varita a lyra*. Jedná se o sbírku drobných básní, v nichž se Vinařický záměrně vyhýbal souhláskovým skupinám. Už v roce 1828 Vinařickému vyšly dvě z básní, které později zařadil do *Varita a lyry*. Jednalo se o báseň s názvem *Jaro, léto, jeseň a zima a Kochan a Milina*. V poznámce k oběma svým básním uvedl příčinu, proč vlastně vznikly a tím i zdůvodnil pozdější vznik *Varita a lyry*. Němci si totiž stěžovali, že v českém jazyce je veliký shluk konsonantů, a proto je velmi těžké se český jazyk naučit. V očích Němců se tak čeština jevila jako tvrdý jazyk.²³⁵ Výtky směřované na adresu českého jazyka a jeho nelibozvučnosti zaslechl Vinařický na jedné z hostin u arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk.²³⁶ Marně se snažil Vinařický tyto mylné názory vyvrátit. Rozhodl se proto, že složí nějakou báseň, ve které nebudou nikde dva konsonanty vedle sebe, a tak vznikly výše zmíněné dvě básně. V roce 1843 se v předmluvě s názvem *Obrana zvuků českých* opět setkáváme se snahou vyvrátit názory o tvrdosti českého jazyka německému národu:

*Zde vždy jenom jediná se střídá zvučka po hláskách;
Wiz to a nemluw nám, že twrda řeč je naše.
Chcešli zahanbiti nás, poukaž nám písne podobné
W němčině swé: a hned palmu podáme my jí.*²³⁷

Jedny z prvních výtisků poslal Františku Ladislavu Čelakovskému s těmito slovy: „Vím, že se zasmějete nad těmito hračkami: než dojdou svého cíle, vytřou-li trochu zrak

²³² Bližší informace v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

²³³ Hotové vydání dostal 25. února 1843. Informoval o tom ve svém dopise z 26. února Františka Ladislava Čelakovského. Původně počítal s tím, že bude celá sbírka vytištěna již na počátku roku, nicméně vše se zdrželo korekturami. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 468.

²³⁴ Cena za jeden výtisk byla stanovena na 24 krejcarů.

²³⁵ Těmto slovům odpovídá i předmluva *Varita a lyry* z roku 1843:

*Ondy prawil mi Němec: „Česká twrda, drsnata řeč jest,
Zwučky samé hromadí; někde mi hlásky nemá.*

²³⁶ Velmi podrobně se o tom Vinařický roze-psal Jeanu de Carrovi: „Diesen schliesse ich noch einige Exemplare meiner neusten bohmischen rhythmischen Capricen bei. Ich schrieb sie aus Veranlassung eines vorgefallenen Vorwurfes bei der Tafel des Erzbischofs von Chlumčanský, den ein deutscher Literator der böhmischen Sprache machte, ob ihrer angeblichen aus dem häufigen Zusammenflusse vieler Consonanten hervorgehenden Härte. Ich frug ihn, welche Sprache er wohl lautend nenne: Er antwortet: Die griechische, weil darin ein ebenmässiges Verhältniß der Consonanten zu den Vocalen herrscht. Wohlan erwiederte ich: nächstens bringe ich Ihnen eine Probe, dass die böhmische Sprache mit der griechischen in Wohl laut wetteifern könne. Nach einer Woche brachte ich ihm eine Romanze in Tribra-chen und die Beschreibung der vier Jahreszeiten in Hexametern, worin nie zwei Consonanten zusammen kommen.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 I 849*, Praha 1910, s. 489.

²³⁷ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Varita a lyra*, Praha 1843. Předmluva.

a sluch Němcům a Nedočechům, jazyku našemu posaváde hrubost a nezvučnost vytykajícím.“²³⁸ Pochvalné ohlasy Vinařického přátel a obdivovatelů na sebe nenechaly dlouho čekat. Antonín Marek se doslova rozplýval nad krásou *Varita a lyry*, kterým dle něj Vinařický dokázal, jak lahodný je český jazyk. „Ó by ti naši neznabohové konečně se ve svá hříšná prsa udeřili a pravdě a právu za pravdu a právo dali!!“²³⁹

Celá sbírka byla vlastně jen jakýmsi experimentem, a proto úroveň veršů nebyla příliš vysoká. Vinařický ovšem neaspiroval na vysoké hodnocení básní v tomto díle, hlavní pro něj bylo poslání, s jakými básně psal. Čelakovský byl jeho „metrickým kumštíkem“ překvapen. A správně celé dílo zhodnotil slovy: „...vyznati však musím, kdyby mi někdo chtěl dávatí takového povahy jazyk naveskrz (cons. + voc. + cons. + voc. etc.) nechtěl bych ho za celý svět za ten náš taková, jaký sám v sobě a sebou v své úplnosti jest. Bylot' by mi při tom věru tak, jako chtěl-liby mě přes den a týden ničím jiným leč sladkými dýněmi krmiti. Zde však jako argumentum ad homines quosdam má to svou příčinu a tudy i místo.“²⁴⁰

Dvě další díla, která Vinařický napsal, byla opět určená dětem. Jednalo se v roce 1843 o *Hodinky maličkých od sedmého do desátého roku* a v roce 1845 o *Druhou Kytku básní, bajek, písní a hádanek. Dárek malým čtenářům*.²⁴¹

Vinařický přispěl i k české dramatické tvorbě a to svým dílem *Jan Slepý*. Hra vyšla v roce 1847 jako historická hra v pěti jednáních. Vinařický ji sepsal pod pseudonymem K. W. Slánský.²⁴² Při jejím zpracování čerpal z knih Françoise René de Chateaubrianda²⁴³ a Františka Palackého.²⁴⁴ Dílo sice vyšlo v roce 1847, ale rukopis měl Vinařický hotový již v roce 1843. František Palacký byl první, který se měl možnost seznámit s rukopisem hry. 19. dubna 1843 jej v dopise Vinařický žádal, aby si v nějaké volné chvíli našel čas na přečtení a posouzení jeho rukopisu.²⁴⁵ Se stejnou prosbou se obrátil i na muže nejvíce povolaného – Josefa Kajetána Tyla. Ovšem Tyl si od dubna, kdy mu byl rukopis zaslán, nenašel na rukopis čas. Netrpělivý Vinařický

²³⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 469.

²³⁹ Tamtéž, s. 473.

²⁴⁰ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III. Dopisy z let 1842 - 1849*, Praha 1912 - 1915, s. 113.

²⁴¹ Bližší informace v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

²⁴² Tento pseudonym použil i při vydání svých *Sněmů zvířat*. Viz text na s. 47.

²⁴³ François René de CHATEAUBRIAND, *Études ou discours historiques IV*, Paříž 1831.

²⁴⁴ František PALACKÝ, *Geschichte von Böhmen. Grösstentheils nach Urkunden und Handschriften. Zweiten Bandes zweite Abtheilung, Böhmen unter dem Hause Luxemburg, bis zum Tode Kaiser Karls IV. Jahre 1306 bis 1378*, Praha 1842.

²⁴⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 480.

požádal Václava Staňka, aby Tyla, který mu nestál ani za nejmenší slůvko odpovědi, požádal o vrácení rukopisu *Jana Slepého*. Tylovým chováním byl Vinařický nesmírně rozhořčen a snažil se najít odpověď na to, proč se k jeho dílu nehlásí. „Ten kus arcí má tu hlavní chybu, že tam není žádného milkování.“²⁴⁶ Nejvíce ho mrzel fakt, že nenašel odvahu, aby mu upřímně napsal své mínění. Rukopis chtěl vrátit, pomýšlel totiž na to, že i kdyby se hra nedala převést do jevištní podoby, přeci jen by její osud nemusel být tak krutý, aby nenašla svého využití. Staněk Vinařického uklidňoval, že ji Tyl chce uvést jako divadelní hru, ale potřeboval ji k tomu ještě upravit. Vinařický byl rozpolcen. Svou hru chtěl vidět v jevištní úpravě, nicméně se bál, že by ji Tyl mohl svými úpravami zcela změnit. Proto Staňka upozorňoval, že si nepřeje, aby bylo ve hře cokoli bez jeho vědomí upraveno. Nechtěl tím dávat najevo fakt, že je jeho hra bezchybná, vždyť sám provedl úpravy čtvrtého a pátého jednání, ale bál se, aby se z jeho hry nevytratil autorský záměr.²⁴⁷

Ještě než bylo jeho drama vydáno, seznámil se svým rukopisem i okruh svých jičínských přátel. K posouzení hru předložil Šimonu Karlu Macháčkovi a Antonínu Fähnrichovi. Díky Macháčkovým návrhům provedl různé scénické úpravy a Fähnrichovi vděčil za celkové oživení textu. Děj hry líčí události v rozmezí 16. – 26. srpna 1346 v Paříži, potom v táboře u Kresčaku a na bojišti, kde umírá český král Jan Lucemburský. Hlavní postavou hry je slepý Jan Lucemburský, který z celého dramatu vystupuje jako statečný, rozumný muž s bystrým úsudkem a rychlým rozhodováním. Spolu se svým synem Karlem je symbolem češství a zastáncem všeho českého. Vydání hry, o několik let zpožděné, bylo nakonec velmi vhodně načasováno. Blížilo se totiž pětisté výročí založení Karlovy univerzity a tak se hra stala některými svými pasážemi oslavou Karla IV.

Vinařický se se svou hrou přihlásil o slovo opět v roce 1847. V květnu se v Jičíně setkal s Antonínem Fähnrichem a při té příležitosti si vyslechl dobře míněné rady ohledně svého historického dramatu. Napravil tak to, co uváděl před lety jako hlavní důvod, proč hru nechtěl Tyl uvádět. Do monologu jedné z postav, hraběte z Alenconu, bratra francouzského krále, vmísil erotiku. Dle Fähnricha tím získal monolog na živosti a pravdivosti. „Podobenství, které Rožmberk uvádí, že má Praha býti oulem, velice se mi líbí – i tos dobře uvedl o hladu Čechů po ovoci se stromu vědeckého. Ale ať ještě

---

²⁴⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 509.

²⁴⁷ Tím byla zejména oslava syna Jana Lucemburského, Karla IV. Tamtéž, s. 512.

cos pronese profetického,²⁴⁸ jak Čechové pak osvětou se honosit budou.“²⁴⁹ Všechny úpravy byly prováděny s ohledem na tendenci celé hry – přispět k oslavě Karla IV. u příležitosti pětisetletého výročí založení Karlovy univerzity. V tomto směru měl Vinařický svou hru ještě daleko více upravit. „Zatím ještě proti zrak Slepému Janovi...“²⁵⁰ upozorňoval Fährnich Vinařického.

Hra se měla poprvé uvádět při příležitosti oslav Karlovy univerzity. Podle Fährnicha nebylo pochyb, že by nenašla zalíbení u českého obecnstva. Vždyť takové obecnstvo miluje svou vlast.²⁵¹ Ujistěn Fährnichovými slovy, že má svou hru bez prodlení poslat do cenzury, neváhal ani chvíli. Jaké bylo ale jeho překvapení, když se dlouhou dobu nic nedělo. Přes všechny průtahy se ale nakonec v říjnu 1847 blížilo všechno k již několik let očekávanému zdárnému konci. *Jan Slepý* byl vydán u Jaroslava Pospíšila.²⁵² V časopisu *Poutník*²⁵³ se objevilo návěští, které na tuto hru obracelo zvláštní pozornost, neboť se jednalo o první dramatický výstup autora. Radost Fährnicha a bezpochyby i samotného autora, nebrala konce: „Že již Jan Slepec na světlo prohlédl, v *Poutníku* jsem četl, a těším se z toho velice, naše chudá původní dramatika tím pevnou nabyla podporu. Nevíš, zdali české repertorium novinu tu nám brzo v scénu uvede? – Ku karolinské slavnosti nejlépe by se hodila – duchem i obsahem.“²⁵⁴ A skutečně, to co před lety vypadalo zcela beznadějně, se nyní krůček po krůčku měnilo ve skutečnost. Josef Kajetán Tyl se rozhodl Vinařického hru skutečně upravit²⁵⁵ a v neděli 19. prosince 1847 ji uvedl na prknech Stavovského divadla.

Hra ovšem nesklidila příliš příznivé ohlasy. U kritiky i diváků propadla. V *Prager Zeitung* a v *Bohemii* nenechali na představení nit suchou. Celé představení se dle jejich kritiky vleklo, ve hře bylo málo čerstvého ducha, herci byli slabí, neuměli svých rolí a celkově dílo nepřineslo nic české dramatické tvorbě. Žádná z postav, kterou Vinařický zasadil do děje nebyla patřičně vykreslena, postavy byly buď kladné nebo záporné, takže už při prvním výstupu bylo jasné, jaké jsou jejich vlastnosti a v průběhu hry se

---

²⁴⁸ Prorockého.

²⁴⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 636.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Tamtéž, s. 637.

²⁵² Hra byla prodávána za cenu 20 krejcarů.

²⁵³ *Česká bibliografie na rok 1847*, *Poutník* 2, 1847, s. 320.

²⁵⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 658.

²⁵⁵ Tyl hru rozdělil na čtyři dějství kvůli většímu a lepšímu divadelnímu efektu. Třetí jednání hrál do scény, kde jde Jan Lucemburský do boje a čtvrté začíná scénou Juty. Tím dle Tyla nabyly obě scény větší ráznosti a spojitosti. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 663.

nijak neměnily. Potlesk, který představení sklídilo, patřil spíše autorovi a národním tendencím, které se ve hře objevily. Po takovém debaklu byl Vinařický alespoň rád, že psal pod pseudonymem. „Tak mám alespoň kukli na hlavě a snesu každý pohlavek snáze.“²⁵⁶

Jan Slepý tak zůstal jako dramatický počín jediným Vinařického pokusem. Neúspěch, který hru doprovázel, rozhodl o tom, proč Vinařický nedokončil své další zamýšlené drama *Svatý Václav*, jehož návrh tak zůstal v pozůstalosti nedokončen. A to navzdory všemu povzbuzování ze strany přátel: „Němec musí hanět, neb chvála jeho byla by zradou am deutschem Vaterland. Jen, milý Karle, pracuj dále...“²⁵⁷ Ale Karel už dramatu zanechal nadobro.

Nadcházející roky byly ve znamení dětské a pedagogické tvorby. V pořadí za sebou vycházejí tato díla. V roce 1850 vyšla *Čítanka malých*. Jednalo se o nové přepracované a doplněné vydání *České abecedy aneb Malého čtenáře knížky první* z roku 1839. Z obou předešlých sbírek pro děti, které ve svém názvu nesly jméno *Kytka*, vytvořil jednu sbírku, rozmnoženou o zcela nové básně, která vyšla v roce 1852 pod zcela novým názvem *Kytka básniček. Dárek malým čtenářům*.

Po roce 1850 byla pocíťována veliká potřeba kvalitních učebnic pro české obecné školy. Za tím, proč si ministr vyučování hrabě Lev Thun vybral pro sestavení slabikáře a čítanek pro české obecné školy Karla Aloise Vinařického, stál s největší pravděpodobností úspěch jeho *České abecedy* a *Čítanky malých*. V rozmezí let 1852 – 1855 byly vydány *Slabikář a první čítanka pro katolické školy v císařství Rakouském*, *Čítanka a počátky mluvnice pro první třídu katolických škol v císařství Rakouském* a *Druhá čítanka a mluvnice pro katolické školy v císařství Rakouském*.

Poslední knihou určenou pro děti, tentokrát pro děti starší, byla *Vlast'*. Byla vydána na počátku roku 1863 a jednalo se o sbírku básní složených v letech 1839 – 1863. Sbírkou byla naplněna popisnými a didaktickými básněmi se silným národním podtextem.²⁵⁸

Nadto vše, co bylo výše zmíněno, se ještě úctyhodnou měrou podílel na časopisecké a novinářské tvorbě v těchto periodikách - Almanach de Carlsbad , Časopis českého

---

²⁵⁶ Nicméně je třeba dodat, že jeho pseudonym byl již se *Sněmy zvířat* prozrazen. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 666.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 669.

²⁵⁸ Bližší informace v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

Museum, Časopis pro katolické duchovenstvo²⁵⁹, Česká včela, Jindy a nyní, Květy, Pražské noviny, Škola a život či Školník.

1.7. A tím vším jsem byl

Nemalý počet spisovatelů, publicistů a pamětníků²⁶⁰ nám do dnešních dnů zachoval víceméně ucelený obraz o životě Karla Aloise Vinařického. Za to patří všem bez debat veliký dík. Přesto k tomu každý z autorů přistupoval jinak. Někteří²⁶¹ autoři psali o Vinařickém s větší zodpovědností, zájmem a s citem pro vyprávění, další²⁶² pouze bez hlubšího zamyšlení shrnovali zásadní chvíle z Vinařického života, kterými přispěl svou činností a dílem české společnosti. Kolik autorů, tolik úhlů pohledu a v některých případech i kolik prostoru, tolik informací o Vinařickém. Nehledě na to, přesto někdy tak málo věrné a podobné bývají literární portréty svým originálům.

V myslí ovšem vyvstává otázka: *Co by tomu asi řekl ten, o kterém se píše?* S jistotou na to odpovědět samozřejmě nemůžeme. Ale o určitou rekonstrukci Vinařického pohledu na sebe sama se můžeme pokusit díky existenci některých, byť skromných, pramenů. Na základě jich se zde pokusíme vytvořit částečný obraz toho, co on sám ve svém životě pokládal za důležité a tak i vhodné pro zaznamenání o své osobě. Jako vodítko nám k tomu poslouží doklady, které se zachovaly v jeho pozůstalosti a jichž je sám autorem či takové doklady, kterých sice není autorem, ale ze kterých lze tušit jeho osobní zainteresovanost.

K nejstarším životopisným pokusům²⁶³ patří vlastní životopis přiložený k dopisu, který byl adresován Václavu Vladivoji Tomkovi²⁶⁴ 4. dubna 1850. Tomek tehdy

---

²⁵⁹ I *Časopis katolického duchovenstva*.

²⁶⁰ Viz Soupis pramenů a literatury publikovaný v závěru této diplomové práce.

²⁶¹ Například Václav KREDBA, *Karel Vinařický*, Kytice 3, 1880; Ladislav František KOVÁŘÍČEK, *Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium 7, 1885; Maxmilian REGAL, *Karel Alois Vinařický*, Výroční zpráva obecní realky v Lounech za školní rok 1897 – 98, 1898 a pokračování TÝŽ, Výroční zpráva obecní realky v Lounech za školní rok 1898 – 99, 1899; Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, Časopis katolického duchovenstva, 1922 – 1930.

²⁶² Například Jan JEŽEK, *Naše hroby. Stručné životopisy spisovatelů a umělců českých, jichž těla na hřbitovech pražských odpočívají*, Praha 1881; Jan Vítězslav KRECAR, *Ze života Karla Al. Vinařického*, Svobodný občan 16, 1887; Rudolf PRAVDA, *Z galerie jihočeských vlasteneckých kněží III. XIX. století – rozvoj národního obrození i na venkově*, Setkání 2, 2004.

²⁶³ Tato autobiografie byla uveřejněna také ve svém plném znění v edici Vinařického korespondence. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 347 – 348.

²⁶⁴ Václav Vladivoj Tomek se narodil se 31. května 1818 v Hradci Králové a byl významným českým historikem, politikem a vysokoškolským profesorem. Po dokončení studia práv se stal soukromým učitelem v rodině Františka Palackého, který ho také v počátcích jeho profesní kariéry velmi podporoval. Byl to právě on, kdo mu určil životní historické téma. Doporučil jej totiž tehdejšímu pražskému purkmistru za dějepisce města Prahy. Od roku 1850 působil na tehdejší Karlo-Ferdinandově Univerzitě a

obesílal všechny význačné literární osobnosti s touto žádostí: „Aby ke druhému vydání **Jungmannovy Historie literatury české** životopisové všech spisovatelů českých co nejbezpečněji přidání býti mohli, klade sobě níže psaný za čest, žádati o zaslání jemu stručnému životopisu Wašnositinu, jenžby nicméně krom roku a dne narození všeliké proměny w životě s udáním času co nejauplněji obsahoval.“²⁶⁵ (PŘÍLOHA 20) České veřejnosti totiž mělo být předloženo opravené a rozšířené vydání Jungmannovy *Historie literatury české*.²⁶⁶ Nové vydání bylo ohlášeno už v roce 1842.²⁶⁷ Do reedice se Jungmannovi zpočátku vůbec nijak nechtělo. A přece se práce nakonec zhostil a na opravách a doplněních pracoval až do konce roku 1846.²⁶⁸ Ovšem opravené a rozšířené vydání vyšlo až po jeho smrti.²⁶⁹ Na *Historii literatury české* se pracovalo bez přerušení dále i po jeho smrti a pro dohled nad přípravou pro tisk byl z pověření musejního sboru vybrán sekretář Matice české Tomek. Podobně jako u prvního vydání se měly sestavit i všechny rejstříky, bez kterých bylo celé dílo jen pouhým torzem. Jungmannovi velmi záleželo zejména na rejstříku autorském. I když měl sloužit hlavně jako orientační pomůcka k soupisu české literární produkce, splňoval ještě jedno mnohem důležitější poslání. Nejednalo se totiž jen o pouhý výčet jmen, na jaký jsme u běžných autorských rejstříků zvyklí, ale jeho těžištěm se staly stručné životopisy osobností, jejichž díla byla pojata do soupisu literatury. V druhém vydání se našlo místo i pro Vinařického, který v době, jež uplynula od prvního do druhého vydání, napsal a přeložil nejedno literární

---

po rozdělení na německou a českou část se stal v roce 1882 prvním rektorem české části. Byl činný i v politice, v letech 1848 – 1849 byl poslancem říšského ústavodárného sněmu a v letech 1861 – 1870 byl poslancem českého sněmu. V roce 1885 byl jmenován členem panské sněmovny Říšské rady a 30. listopadu 1898 byl povýšen do rytířského stavu. Zemřel 12. června 1905 v Praze, kde byl pohřben na vyšehradském Slavíně.

²⁶⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Vladivoji Tomkovi ze dne 4. dubna 1850.

²⁶⁶ První vydání vyšlo v Praze v roce 1825 pod názvem *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých, s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*. Už z titulu je zřejmé, že se jednalo o dílo převážně bibliografické povahy, s doplňujícím historickým a literárním výkladem o vztahu literatury, doby a národního života. Za českou literaturu považoval všechno, co bylo psáno česky, bez ohledu na obor. Jan JAKUBEC, *Dějiny literatury české II. Od osvícenství po družinu Máje*, Praha 1934, s. 395; Jan MUKAŘOVSKÝ (ed.), *Dějiny české literatury II*, Praha 1960, s. 16; Robert SAK, *Josef Jungmann. Život obrozence*, Praha 2007, s. 111; Aleš HAMAN, *Trvání v proměně. Česká literatura devatenáctého století*, Praha 2007, s. 52.

²⁶⁷ „Mimo tyto spisy [Malá encyklopedie nauk I a II od Václava Vladivoje Tomka] ode Zboru Musegnjho giž prigati a k wydánj nákladem Matice české určení gsau: Jana Swatopluka Presla fysikalnj Zeměpis, a Josefa Jungmanna Historie literatury české, nowé wydánj...“ *Návěští*, Časopis Českého Museum 16, 1842, s. 637.

²⁶⁸ Robert SAK, *Josef Jungmann. Život obrozence*, Praha 2007, s. 206.

²⁶⁹ Josef Jungmann zemřel 14. listopadu 1847 v Praze. Na jaře roku 1849 se dostal do rukou veřejnosti první díl druhého vydání. Uvedené vročení nese na titulním listě i celá kniha, ač byl její tisk zahájen již v roce 1846. Po mnoha nesnázích byl dokončen až na sklonku roku 1851. Jiří ŠPĚT, *Sto padesát let od druhého vydání Jungmannovy Historie literatury české*, Národní knihovna: knihovnická revue 5, 1999. Článek přístupný na internetové adrese <http://knihovna.nkp.cz/Nkkr9905/9905228.html> (přístupný dne 10. května 2011).

dílo.²⁷⁰ Byl tedy jedním z těch autorů, kteří se v *Historii literatury české* objevili nově. Pro nové autory musel Tomek, který se ujal práce na autorském rejstříku, zpracovat biografická hesla. Získání informací o tehdejších literárně činných autorech vyřešil s důvtipem. Jak už bylo výše napsáno, oslovil žijící autory dopisem,²⁷¹ ve kterém je žádal o sdělení potřebných životopisných údajů. Dopisová akce měla úspěch, většina autorů, mezi nimi i Vinařický, mu odpověděla. Ze zpracování biografii lze usuzovat na zásadu stručnosti a přísné věcnosti bez pronášení jakýchkoli hodnotících soudů.²⁷²

Podívejme se proto, co poslal Tomkovi Vinařický a jak se s informacemi od něj podanými naložilo, respektive kolik prostoru mu nakonec bylo v *Popisu spisovatelů českých*²⁷³ věnováno (PŘÍLOHA 21). Vinařický měl pole působnosti značně omezené, nemohl si dovolit obšírné životopisné vypravování, neboť u takového spíš hrozilo, že bude Tomkem zkráceno.²⁷⁴ Pokusil se proto jasně a ve vší možné krátkosti zrekapitulovat a zhodnotit své dosavadní žití. V době, kdy o sobě psal, byl na počátku 47. roku života, stále svěží mysli a v duchu zocelen hojnými životními zkušenostmi. Jak přenést těch 47 let na papír? Co zveřejnit a co naopak vynechat? Začátek byl jasně dán, seznámit čtenáře s datem svého narození. A hned dále pokračoval s výtkou směřovanou na německé vyučování v slánské piaristické koleji, které mu v počátcích jeho studií činilo nesmírné potíže.²⁷⁵ Jakmile dokončil svá raná studia, začal od listopadu roku 1818 studovat v Praze vysokou školu. Dosti obšírně se zmiňuje o svém studiu ve Vídni

---

²⁷⁰ K tomu bližší informace výše na s. 38 – 58.

²⁷¹ Ve svých *Pamětech* na to vzpomínal takto: „Byl jsem tehdy zaneprázdněn zvláště uprawowaním životopisů spisovatelů českých k vydání Jungmanovy historie literatury české nákladem Matice, k čemuž byl jsem rozeslal wyzwání po všech spisowatelích žijících (bylo jich 126) o zprávy životopisné, jichž se mi welká hojnost dostala.“ Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života I*, Praha 1904, s. 343. Není bez zajímavosti, že se snažil Tomek adresáty své dopisové žádosti co nejméně zatížit, a proto dokonce pro ulehčení celé záležitosti nabízel i tu možnost, aby pro svou odpověď a napsání životopisu použili list s předtištěným textem jeho žádosti, který od něj obdrželi.

²⁷² Určitá disproporcí se v rejstříku přeci jen objevila. Podstatnou roli při tvorbě hesel i výběru fakt v nich uváděných sehrály Tomkovy osobní sympatie, ale i atmosféra doby, ve které rejstřík vznikl. Věnoval zvýšenou pozornost osobám jemu názorově blízkým, zvláště pokud patřily i do okruhu muzea, a také u většiny kněží vypisoval životní osudy a činnost s nadměrnou detailností.

²⁷³ Tak byla pojmenována ta část *Historie literatury české*, která se věnovala zmiňovaným biografickým autorům, kteří přispívali svým dílem české literatuře.

²⁷⁴ V textu, který nakonec Vinařický vytvořil, můžeme spatřit opravy učiněné samotným Tomkem. Tužkou vyškrtával a jinak upravoval pasáže, které nepovažoval za přínosné pro text budoucího životopisného hesla o Vinařickém. Byly pro něj nejspíše nadbytečné nebo až příliš osobní, a tím by jen ubraly na přesnosti a věcnosti hesla. Viz LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Vladivoji Tomkovi ze dne 4. dubna 1850. I když ne vždy a u všech zkracoval tak důsledně, proto se v některých životopisech objevují i podrobnosti, bez kterých by se životopis jistě obešel – např. heslo *Hanka*, *Wáclav* („Rodiče jeho měli tam výsadní hospodu s polní žiwností, a poněwadž děti k pasení dobytka, z nichž Wáclawowi owce poručeny byly, se přidržowaly, nawštěwowal farní školu jen zimního času.“). Někdy dokonce přejímal celé životopisy v podobě, ve které mu byly doručeny – např. heslo *Křičenský, Josef*. To se ovšem netýkalo hesla *Vinařický, Karel*.

²⁷⁵ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

v školním roce 1820/1821, nezapomněl totiž zmínit jména vídeňských profesorů, kteří ho vyučovali. Životní dráha, kterou se po vídeňském studiu rozhodl nastoupit, se ubírala cestou teologických studií. V roce 1821 byl přijat do arcibiskupského semináře. Při studiích působil jako vychovatel v rodině hraběte Šlika (1823 – 1825) a ve výčtu svého životního působení pokračoval svou ordinací na kněze (21. září 1825), povoláním za arcibiskupského ceremoniáře a sekretáře, přesídlením na Kovář (24. dubna 1833)²⁷⁶ a hlavně na tak malý prostor, který mohl využít, docela podrobně vylíčil svou účast v deputaci boleslavského a bydžovského kraje, která 16. června 1848 v noci vyjednávala na Pražském hradě u knížete Alfreda Windischgrätze a hraběte Lva Thuna o zastavení bombardování hlavního města Prahy.²⁷⁷ Stejně tak věnoval významný prostor i své politické účasti na zasedání říšského ústavodárského sněmu (24. července 1848 – 31. ledna 1849).²⁷⁸ Poslední zlomový bod v jeho životě bylo jeho zvolení děkanem v Týně nad Vltavou (1. ledna 1849).

Vinařický byl poměrně sdílný, chtěl se veřejnosti prezentovat jako student trpící pod tíhou těžkosti německého vyučování, příkladný duchovní, neohrožený zastánce českého národa a konečně i politik. V roce 1850 to byly právě tyto role, v jejichž naplňování viděl ten největší přínos soudobé společnosti. A nebyla to prezentace jen pro pouhé oko čtenáře, takový Vinařický skutečně byl a takové role tehdy skutečně zastával. Na tak malém prostoru, který směl využít, vystihl sebe takového, jak ho vnímali i ostatní, kteří měli tu čest se s ním znát a s kterými on měl tu čest se přátelit.

Tomek bohužel životopis nepřejal v plném znění. Z Vinařického životopisného náčrtu vyřadil ta místa, která měla příliš osobní ráz a zabíhala do větších podrobností, a tím se s největší pravděpodobností vzdalovala Tomkovým představám o podobě jasného a věcného životopisného hesla. Vinařického si jistě vážil,²⁷⁹ ale z toho, jak jeho slova seškrtal, mu nebyl Vinařický nejspíše natolik blízký, aby životopis jím zasláný nechal zcela v původním znění a bez úprav, jako to udělal u některých jiných literárně činných autorů. Odstranil část textu, ve které si Vinařický stěžoval na náročnost svého prvního vzdělávání, které probíhalo v německém jazyce.²⁸⁰ Pro potřeby uveřejnění

---

²⁷⁶ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

²⁷⁷ Blíže v kapitole s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ Dosvědčuje to například zmínka, kterou učinil ve svých *Pamětech*, když Vinařický zemřel: „Do toho času připadla smrt znamenitého kněze a učence Winařického; zemřel co kanovník na Vyšehradě dne 3. Unora, a byl 6. Unora pohřben jeho v 9. hodin ráno; nemohl jsem se ho účastniti, maje právě školu od hodiny osmé do deváté.“ Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života II*, Praha 1905, s. 169.

²⁸⁰ Ač tato slova o německém jazyce konkrétně u Vinařického vypustil, neudělal to tak u všech autorů, kteří v *Popisu spisovatelů českých* našli své místo. Například u Františka Serafína Bezděka čteme: „Na

Vinařického životopisu neshledával taktéž jako podstatné ani jeho poznámky o profesorech,²⁸¹ pod kterými měl možnost studovat za svého pobytu ve Vídni. Nejcitelnější zásah byl proveden v pasáži, ve které se Vinařický rozepisoval o svém poslání na zasedání v říšském ústavodárném sněmu, o činnosti pravice či o vídeňských revolučních událostech a jakým směrem se říšský sněm ubíral poté, co bylo jeho zasedání přesunuto do Kroměříže. V tomto směru se Tomkově rozhodnutí nelze divit. V době, kdy se sháněl po životopisných informacích žijících autorů, se psal rok 1850, veškeré naděje ve změnu vládnoucího systému v rakouské říši, tolik upínané k říšskému ústavodárnému sněmu, který zasedal v letech 1848 – 1849, se s jeho rozpuštěním rozplynuly do ztracena. Události památného roku 1848 a let následujících, poznamenané již nástupem bachovského absolutismu, měly proto veliký vliv na znění hesla o Vinařickém, ale i na další jiná.²⁸²

Vinařického životopisné pokusy nezůstaly jen u tohoto krátkého vypsání. Máme proto jedinečnou možnost sledovat, jakým směrem se ubíral Vinařického obraz sebe samého v dalších dokumentech napsaných jeho rukou. 26. května 1859 podepsal text s názvem *Lebens-Skizze* (PŘÍLOHA 22).²⁸³ Budeme-li se držet základního významu slova *die Skizze*, coby náčrtu či skici, jsme nejbližší tomu pochopit Vinařického text v tom smyslu, pro který byl se vši pravděpodobností psán. V několika životních „náčrtech“ se snažil rozprostřít před čtenářem vlastní život tak, aby ho zaujal jen těmi nejdůležitějšími životními událostmi, bez toho aby jeho pozornost odvracel zmínkami o těch méně podstatných. Chtěl tak čtenáře donutit se zamyslet nad tím, kolik toho v běhu

---

hlavní škole v Březnici v první třídě učil se psaní, čtení a počítání, vše dosti málo česky; v druhé a třetí pak všemu německy.“ Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1849, s. 535. Což opět dokládá disproporčnost životopisných hesel, které se bohužel při sestavování rejstříku nevyvaroval.

²⁸¹ Byli to profesori: Antonín Stein (latinská a řecká filologie), Martin Vikoš (dějepis rakouského mocnářství a diplomatika), Antonín Steinbüchel a Josef Arneš (archeologie a numismatika). Mimoto vypustil Tomek z celého textu i mnohá další jména Vinařického současníků, kteří ho doprovázeli v důležitých etapách jeho života (ve Vídni se za studií seznámil s Františkem Palackým a s abbé Fischerem, dále vypustil jméno litoměřického biskupa August Hilleho, který Vinařického jmenoval čestným děkanem, chybí i jména členů deputace boleslavského a bydžovského kraje - Josefa Flakla, Františka Zycha, Tomáše Webera, Františka Becka a Jana Krouského a jméno arcibiskupa Aloise Josefa Schrenka, který ho jmenoval děkanem v Týně nad Vltavou).

²⁸² Například u Karla Havlíčka Borovského se zmiňuje o redaktorství Pražských novin, posléze Národních novin a konečně i Slovana, aniž by to dále rozváděl, poté následovala zmínka o jeho poslanectví v říšském ústavodárném sněmu za humpolecký okres. Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1849, s. 560 – 561. U Františka Palackého učinil k roku 1848 pouhou poznámku o jeho zvolení za poslance říšského sněmu za město Prahu a celé jeho působení v roce 1848 shrnul slovy: „...aučastnil se wplywem swým we všech politických záležitostech toho času.“ Tamtéž, s. 605.

²⁸³ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859. V textu bude dále používán jeho název v původním znění, tedy nadále *Lebens-Skizze*.

svého života již dokázal, to vše skoro deset let po prvním životopisném pokusu a deset let před tím, než se měla jeho životní pouť zcela uzavřít. Své životní role, které popisoval na Tomkovu žádost v dubnu 1850, byly se stejnou důležitostí popisovány i teď, s tím rozdílem, že využil daleko více prostoru a že za ty uplynulé roky nasbíral zase další životní zkušenosti, které obohatily nejen jeho samého, ale byly opět přínosné buď celé společnosti, či jen jeho nejbližšímu okolí, které s ním sdílelo prostor míst, na kterých působil jako duchovní.

Text²⁸⁴ byl signován podpisem Karl Winařický 26. května 1859. Tento rok pro Vinařického znamenal jednu velikou životní změnu. Opouštěl totiž své dosavadní duchovní působiště - Týn nad Vltavou. Po 26 letech odloučení se vracel opět do své zamilované a při nejrůznějších příležitostech opěvované Prahy. Starobylá vyšehradská kapitula totiž nabízela uvolněné místo kanovníka. Přes všechny těžkosti byl nakonec zvolen právě on.²⁸⁵ Pro jaký účel tedy tento životopis vzniknul? Text *Lebens-Skizze* byl psán pro někoho z vyšehradské kapituly.²⁸⁶ Jeho úkolem bylo s největší pravděpodobností nejen Vinařického představit, ale hlavně posílit mínění o Vinařickém a tím i jeho výchozí pozice coby nejvhodnějšího kandidáta na uvolněné místo kanovníka. To, že volba dopadne v jeho prospěch, totiž nebylo vůbec jisté a tak vhodná a výstižná prezentace sebe samého mohla Vinařickému dobře posloužit.

Oproti stručnému, zkratkovitému životopisu podanému pro Tomka v roce 1850, byla *Lebens-Skizze* svým rozvržením opravdu precizně vyvedené podání Vinařického života. Veškeré mezní předěly v jeho životě byly zasazovány do kontextu nejen časovými údaji, ale i podrobnými místopisnými údaji. Před našima čtenářskými očima, stejně jako před očima tehdejšího čtenáře, jehož zraku byla *Lebens-Skizze* určena, plasticky vystupuje Vinařický opět jako pilný student – gymnazista, filosof a teolog, vychovatel a pedagog, jako zodpovědný a osvícený duchovní – od seminaristy přes kováňského faráře a vltavotýnského děkana, jako plodný spisovatel a výborný překladatel, neúnavný obhájce práv českého jazyka, bojovník za české školství, neohrožený zastánce Prahy ohrožené bombardováním v červnových bouřích roku 1848 a politik zasedající na říšském ústavodárném sněmu, a protože byl text napsán téměř o

---

²⁸⁴ Celý text byl napsán úhledným a upraveným německým jazykem. Dle úpravy písma lze usuzovat, že jej psal někdo jiný, komu jeho znění s největší pravděpodobností Vinařický nanečisto napsal nebo nadiktoval. Pod konečnou redakcí textu se pak odlišným písmem i tmavším inkoustem podepsal. Stejně tak ještě text na některých stranách rozšířil o drobné úpravy a doplňky.

²⁸⁵ Blíže v kapitole *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

²⁸⁶ Dokazují to slova, která jsou napsána přímo v *Lebens-Skizze*: „Über sein seelsorgliches Wirken sprechen sich die seinem Gesuche um das Residenzial Canonicat beigegebenen Verwendungszeugnisse aus.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

deset let později od jeho prvního životopisného pokusu, máme nyní k dobru dalších deset let naplněných jeho pokračující a v ničem nepolevující všestrannou činností a významnými životními předěly.

S pečlivostí a přesností vypsál v úvodu, hned po údajích o svém narození, všechny stupně škol, které absolvoval, než celé své studium ukončil vysokoškolským absolutoriem. Ani náznakem nezmínil své obtíže s německým vyučováním, kterými si prošel na piaristické koleji ve Slaném. Svůj pobyt ve Vídni, kde strávil školní rok 1820/1821, taktéž nijak nerozvedl. Pryč jsou tedy poznámky, kterými obohatil svůj první životopis. Zřetelně došlo k posunu v nahlížení na to, co má být v textu prezentováno. Souviselo to s největší pravděpodobností s tím, komu byla *Lebens-Skizze* určena. Okruh čtenářů, kterým byl tento text adresován, se změnil. Životopis psaný v němčině již nebyl určen pro záslužné dílo, které by sloužilo české věci a českým zájmům, jako tomu bylo v případě Jungmanovy *Historie literatury české*. Byl tvořen pro „oficiálnější místa“, pro vyšehradskou kapitolu.

Po údajích o studiu se více věnoval svému vychovatelskému působení v rodině hraběte Františka Josefa Jindřicha Šlika, kterého se ovšem musel vzdát hned poté, co si ho pod svou patronaci vzal arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk. Sám byl jeho rukou vysvěcen na kněze a jmenován arcibiskupským ceremoniářem. O kariéře duchovního se rozepsal podrobně a bez větších rozpaků²⁸⁷. Zmiňoval se opravdu o všem, co nějak souviselo s duchovní správou. Že zacházel opravdu do nejmenších podrobností, dokazují zmínky, ve kterých se svěřoval, jak při stém jubileu kanonizace svatého Jana Nepomuckého v roce 1829, vedl latinskou korespondenci s vysokými církevními hodnostáři a s římským agentem Domenico Salou či jak v srpnu stejného roku doprovázel z arcibiskupova rozhodnutí čtyři ctihodné ženy z řádu Karmelitánek, když se stěhovaly do Štýrského Hradce.²⁸⁸ Svůj výklad neváhal obohatit ani o takové záležitosti, jakými byla nepřítomnost u arcibiskupa Chlumčanského v době jeho úmrtí,

---

²⁸⁷ Zejména podrobné vypsání všech jeho teologických hodností a funkcí, stejně jako jeho veškeré práce vykonané na poli katolického náboženství, nasvědčují tomu, jak výrazně se snažil o sebe prezentaci především v této oblasti. To stojí na straně domněnky o vytvoření co nejlepší výchozí pozice pro volbu kanovníka vyšehradské kapituly.

²⁸⁸ Poznámku o cestě do Štýrského Hradce obohatil ještě zmínkou o své záslužné činnosti, díky které předal ve Vídni papežskému vyslanci hraběti Spinolovi památku na jubilejní slavnost svatého Jana Nepomuckého v podobě raženého medailonu. „...und besorgte bei den Einleitungen zu dem St. Johann Nep. Jubiläum 1829 die lateinische Correspondenz mit hohen Kirchendignitären und dem Römischen Agenten Domenico Sala. Im August 1829 begleitete er im Auftrag Sr. f. Gnaden vier ehrw. Jungfrauen aus dem Orden der Carmeliterinen bei ihrer Uibersiedlung nach Grätz, auf dem Wege dahin überreichte er zu Wien dem päbstlichen Nuntius Grafen von Spinola die zum Gedächtnisse des erwähnten Jubiläums geprägten Medaillen...“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

každodenní služba novému arcibiskupovi Aloisi Josefu Krakovskému z Kolovrat, díky které se mu dokonce zhoršilo jeho vlastní zdraví.²⁸⁹ Jinak se ale pevně držel spíše podstatných a významnějších informací. Načrtl především svou dosavadní duchovní kariéru, která ho dovedla až k vltavotýnskému děkanátu.

Ovšem jeho život to nebyly jen duchovní záležitosti. I přes svou vytíženost si našel čas pro oddanou službu české literatuře. Byl nejenom sám literárně činným, ale také překládal. Svá díla, která do roku 1859 napsal, i s překlady děl takových význačných osobností jakými ve své době byli Vergilius, Horatius, Homér či Bohuslav Hasištějnský z Lobkovic, vypsals s jejich krátkým komentářem.

Vydvihl i svou činnost na poli školních záležitostí, zejména své zásluhy, které si vysloužil za psaní čítanek a slabikářů a hlavně za rozšiřování vyučování v českém jazyce. Popsal svou pozici neúnavného školního dozorce ve svém vikariátu a především se prezentoval jako neohrožený bojovník za práva českého jazyka ve škole.

Za velmi důležité považoval Vinařický zdůraznění svého neustálého a za každých okolností loajálního smýšlení.²⁹⁰ Bylo třeba ukázat, že jeho požadavky, kterými chtěl dosáhnout změn v české společnosti, nikdy nepřesáhly únosnou mez, že to nikdy nebyly požadavky přemrštěné, radikální, burcující společnost. Opravdu nikdy vypjatě nevystupoval proti rakouské říši, proti panovníkovi a existenci českých zemí viděl vždy ve spojení s rakouskou říší. Zde se více než v jiných pasážích prezentoval jako umírněný, a tedy tím i vhodný kandidát na uvolněný kanonikát. Jako vhodnou příležitost k dokázání opravdovosti svého loajálního smýšlení si vybral vylíčení svého chování v roce 1848.²⁹¹ Když se totiž začaly šířit pověsti, ve kterých se hovořilo o venkovském lidu, který se shromažďuje k pomoci ohrožené Praze, on, který se tehdy nacházel v Brodci, kde se konaly volby do zemského sněmu, neváhal a dle svých slov pospíchal domů. Jasně tehdy poukázal na nebezpečí mobilizace národních gard a jejich tažení na pomoc Praze. Podotkl, že existuje zákonná střední cesta – sepsání petice o ušetření hlavního města, kterou by měli požádat o uspokojivé vysvětlení celé situace

---

²⁸⁹ Sám označil arcibiskupa za nahluchlého a tato jeho indispozice vedla k tomu, že musel Vinařický ještě více namáhat svou hrud' při tom, když mu byl nucen každý den předčítat. Navíc byl sám ještě dost zaměstnán dalšími nejrůznějšími úkoly mnohdy až do hluboké noci. „...war er um die Person Sr. f. Gnaden fast den ganzen Tag mit Vorbeten des Breviers, mit Vorlesen und allerlei Vorträgen und mit der Correspondenz oft in die tiefe Nacht beschäftigt. Diese fast ununterbrochene, wegen der Harthörigkeit des Fürsten-Erzbischofs noch mehr erschwerte Anstrengung der Brust fieng an die sonst feste Gesundheit des Gefertigten zu untergraben...“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859..

²⁹⁰ „Seine loyale politische Gesinnung bethätigte er in allen Lebensverhältnissen, selbst in dem verhängnisvollen Jahre 1848.“ Tamtéž.

²⁹¹ Blíže kapitola s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

přímo od vlády. Přistoupilo se tedy dle jeho rady ke smírnému řešení a narychlo byla sepsána petice, se kterou se vydala zvolená deputace ke generálnímu velitelství v Praze.²⁹² Pak v textu *Lebens-Skizze* plynule pokračoval popsáním osudné noci na generálním velitelství, při kterém se statečně vyjednávalo o ušetření hlavního města Prahy od zničujícího bombardování. Při tom všem Vinařický zastával úlohu smírného řešitele celé situace, vzdával se všech vypjatých gest a přemrštěných požadavků. Podařilo se mu tak vyjednat pro Prahu prodloužení příměří o celých šest hodin. Zpět domů se deputace vracela s uklidňujícími zprávami, které skutečně pacifikovaly místní obyvatele.

Díky tomu byl dle svých slov Vinařický zcela bez svého zapříčinění zvolen jako zastupitel boleslavského kraje do ústavodárného říšského sněmu. A i pasáž, týkající se jeho působení v říšském sněmu, mu poskytovala vhodnou příležitost, jak opět dokázat své loajální smýšlení.²⁹³ Přistoupil k pravici a hájil ideu rakouského státu jako společného státu národních společností, které žily mezi tehdejšími Německem a Ruskem, a které tehdy požadovaly zabezpečení úplné rovnoprávnosti a svébytnosti všech národností a náboženství na území monarchie. Ohledně Vinařického spolupráce s pravicí je zajímavá jedna skutečnost. Byla mu totiž povolena výjimka, která se týkala společného hlasování pravice v říšském sněmu. Jako představitel katolické církve nemusel hlasovat v souladu s pravicí v tom případě, že by se to rozcházel s jeho nejlepším svědomím duchovního a v případě, kdy by to odporovalo blahu katolické církve. Opět si touto zmínkou ještě více vylepšil prezentovaný obraz o sobě a svých skutcích, které učinil do roku 1859 pro katolickou církev.²⁹⁴ Dal si tedy velikou práci, aby z prezentovaného načrtnutí jeho dosavadního životního běhu vystoupil jako člověk, který hájil v první řadě zájmy katolické církve a v druhé řadě bylo jeho smýšlení loajální i vůči politice rakouské říše.²⁹⁵ Bylo to velmi důležité, chtěl-li opravdu

---

²⁹² „Im Gasthofe zu Jungbunzlau spät am Abend angekommen übernachtend und früh mit Freunden frühstückend hörte der Gefertigte von einer beabsichtigten Mobilmachung der Nationalgarde im Bidschower Kreise. Er zeigte das Gefährliche eines solchen Versuchs und bemerkte es gäbe einen gesetzmässigen Mittelweg, den einer Petition um Schonung der Hauptstadt, und um eine beruhigende Erklärung der K.K. Regierung.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

²⁹³ „Als solcher hat er in der Reichstagsversammlung mit der Rechten im conservativen Sinne gestimmt.“ Tamtéž.

²⁹⁴ „...er könne diesem Beschlusse nur in so weit nachkommen, als ein solcher den Grund sätzen der heil Katholischen Kirche nicht widerstreiten würde. Seine Äusserung wurde für ehrenhaft anerkannt und ihm im eventuellen Falle ein Separatvotum freigegeben.“ Tamtéž.

²⁹⁵ Pro srovnání nechme hovořit ještě jeho korespondenci. V listu z 24. března 1849 Vinařickému píše Václav Staněk: „Palacký napsal jakousi apologii na české poslance, jižto jsme společně poopravili a podepsanou jmény zde meškajících anebo plnomocenství davších poslancův do tisku dali. Ostatní

dosáhnout nového povolání, o kterém rozhodovalo mnoho faktorů, mnohdy ani nesouvisejících tolik s církevním životem. Důležité byly známosti, osobní sympatie, kontakty, zasloužilá činnost o blaho katolické církve a znalost zákulisních praktik, které při volbách o obsazení uvolněných církevních pozic, rozhodovaly. Kolo štěstěny bylo v církvi opravdu vrtkavé. Sám Vinařický toho byl nejlepším důkazem.²⁹⁶

Celý text *Lebens-Skizze* zakončil výčtem nejnovějších úkolů, k nimž byl přizván a na kterých se svou radou a pomocí v době psaní *Lebens-Skizze* účastnil. „Ostatně je každý okamžik připraven zcela odůvodnit každý svůj čin, i své vyčerpání.“²⁹⁷ Závěrečná slova jen potvrdila jeho snahu, která se průběžně a dosti zřetelně objevovala v celém textu, prezentovat se jako osobnost, která nikdy neudělala nic, co by poškodilo ji, katolickou církev či rakouskou říši. Vyšehradská kapitula by po tak stylizovaném životopisu musela udělat chybu, kdyby si na uprázdněné kanovnické místo zvolila někoho jiného.

Poslední text, na který se zaměříme, je text, jehož původcem je Václav Otakar Slavík. Jedná se o životopis Karla Aloise Vinařického a není bez zajímavosti, že právě původce tohoto textu měl k Vinařickému velmi blízko. Václav Otakar Slavík²⁹⁸ byl manžel neteře Karla Aloise Vinařického Julie Hampeisové, a protože si s Vinařickým nesmírně rozuměli, byl určen po jeho smrti za dědice celé jeho literární pozůstalosti, dokonce i za vykonavatele jeho poslední vůle u jeho nejmladší sestry Magdaleny Vinařické.²⁹⁹ Tato volba byla celkem samozřejmá, byl to totiž právě Slavík, který mu už

---

poslancové mají býti pozváni, své podpisy později zaslati, ježto se do časopisů vloží. Mně se dostala ta milá úloha Vás vybídnouti, abyste, bude-li Vám libo, svým podpisem též přistoupil. Obsah této apologie se dozvíte z časopisův.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 1 - 2. Zmíněnou apologií měl Staněk na mysli *Oswědčení poslancův českých o působení svém na sněmu říšském ve Vídni a v Kroměříži roku 1848 a 1849*. Jeho znění se nachází ve sbírce drobných spisů z oboru české řeči a literatury, krasovědy, historie a politiky, viz František PALACKÝ, *Radhost III.*, Praha 1873, s. 43 – 58. Ovšem Vinařický Staňkovi odepsal 23. května 1849: „Že jsem na Vaše pozvání od 24./III. posud odpověděti opominul, za zlé mi nepokládejte. Za příčinou svého povolání do Týna složiv svůj mandat a opustiv 29. ledna sněm, nedomníval jsem se býti oprávněným ku protestu proti rozpuštění ř. sněmu; mé právo přešlo na mého nástupce hraběte Mor. Dejma. Ovšem jsem se velice horšil na neslušné jednání rad korunních při onom rozpuštění: ale upřímo se Vám přiznávám, že se mi mnohá průpověď v protestu č. poslanců nelíbil... Má politická tendence – jest pokud možná – prostřednictvím a smíření stran posud se záštím bojujících; to se ovšem ani radikálům ani reakcionářům nelíbí.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 3 - 4. I tato výměna korespondence dokazuje, že Vinařický o svém loajálním smýšlení nijak nepřeháněl a nelhal.

²⁹⁶ Blíže kapitola s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

²⁹⁷ „Ubrigends ist er jeden Augenblick bereitet, über eine jede seiner Handlungen und Aufzehrungen sich hoffentlich vollkommen zu rechtfertigen.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

²⁹⁸ Blíže viz kapitola *Líbám Vás všechny! Váš upřímný švagr, bratr a strýc*.

²⁹⁹ „Jí k ruce žádám za vykonavatele své poslední vůle p. profesora Václava Slavíka, manžela dcery mé nejstarší sestry, Julie rozené Hampeisové, jemuž za vynasazení jeho zlaté hodinky opakovací věnuji,

za jeho života pomáhal s uspořádáním jeho literární pozůstalosti.³⁰⁰ V posledních letech svého života se totiž Vinařický zabíral myšlenkou na vydání své bohaté korespondence a vlastních pamětí, které by bezpochyby v jeho době objasnily některé do té doby neobjasněné stránky národního obrození a zejména neznámé stránky z českého literárního světa. Ku škodě toho všeho Vinařický bohužel brzy po zahájení veškerých přípravných prací zemřel.

Celý text životopisu *Karel Vinařický*³⁰¹ je především důležitý tím, že vznikl v době, kdy ještě Vinařický žil,³⁰² a protože se nám zachoval i druhý životopis *Vinařický Karel Alois* vzešlý opět z pera Slavíka, který už byl ovšem sepsán po smrti Vinařického, naskýtá se nám tak jedinečná možnost porovnání obou textů, zejména z hlediska ovlivnění autora osobou, o které psal a tudíž i z hlediska možnosti uplatnění jeho tvůrčí svobody. U textu *Karel Vinařický* můžeme předpokládat, že Vinařický samotný text ovlivňoval a Slavík jednotlivé části s Vinařickým nepochybně konzultoval. Je to patrné už z toho, jak byly některé pasáže obohaceny o velmi osobní svědectví a vzpomínky,³⁰³ které dodaly celému životopisu až neuvěřitelně lidský rozměr, jakoby jej psal sám Vinařický. To je zásadní rozdíl mezi první a druhou verzí životopisu. Text *Vinařický Karel Alois* byl totiž zcela oprostěn od těchto osobních svědectví a celý text tak působí mnohem vážněji, dal by se přirovnat k seriózní biografii. Ovšem samozřejmě, že vypuštění těchto vzpomínkových pasáží nebylo jediné, co z něj takovou biografii činilo.

---

které jsem z odkazu spanilomyslnosti knížete arcibiskupa Václava Chlumčanského přijal.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, poslední vůle a kodex, opis z roku 1868.

³⁰⁰ To potvrzuje i v *Předmluvě* k prvnímu dílu edice Vinařického korespondence. „Byv roku 1869 závětí zvěčnělého strýce svého, kanovníka Karla Al. Vinařického, ustanoven dědicem literární jeho pozůstalosti, shledal jsem přehlížeje zevrubněji nenadálý odkaz, že rozhodně nejzávažnější jeho částí jest rozsáhlá korespondence. O její uspořádání k tisku zvěčnělý sám na sklonku svého života již počal se starati, požádav tehdy za pomoc k tomu prof. Frt. Patočku, řed. Eman. Tonnera a pořadatele [V. O. Slavík] tohoto vydání [Korespondence a spisy pamětní]. Ve společné schůzi vyložil nám záměr svůj a způsob, jak hodlá věc upravit;...“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903.

³⁰¹ Pro odlišení prvního a druhého textu je užito úvodních slov použitých u životopisů, v případě prvního textu, který vznikl ještě za života Vinařického - *Karel Vinařický* - LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace - Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický - životopis a v případě druhého textu, který vznikl po smrti Vinařického - *Vinařický Karel Alois* - Tamtéž, rukopisy cizí, Slavík Václav Otakar - Vinařický Karel Alois - životopis.

³⁰² Vyplyvá to ze slov v životopise: „V radě městské do níž opětně byl zvolen, zastupuje horlivě zvláště zájmy školské a zajisté zde nemálo k tomu přičinil, že vystavěna a právě letos [15. května 1868] vysvěcena na Vyšehradě důstojná budova školní!... Vzdor pokročilému věku a značnému zaměstnání stavu svého účastní se pilně schůzí ‚Učené společnosti‘, Sboru muzejního‘ jichž členem již odedávna jest, a porad okresního výboru Karlínského, do něhož podruhé již co zástupce Kapitolu důvěrou spoluobčanů byl povolán.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace - Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický - životopis.

³⁰³ Některé z takových vzpomínek jsou zmíněny na s. 70 - 73 této podkapitoly.

Podívejme se blíže na oba texty. V životopise *Karel Vinařický* je znatelný otisk osobnosti Vinařického, který nepochybně text se Slavíkem spoluvytvářel a tak i zde můžeme hovořit o dalším pokusu Vinařického prezentovat svou vlastní osobu, tentokrát již s vidinou blížícího se konce své životní poutě. Jen s tím rozdílem, že tento pokus vznikl prostřednictvím jiného autora. Takto vzniklý životopis dostává podobu jistého svědectví o životě Vinařického a v mysli čtenáře může, ale nemusí, být vnímán objektivně, neboť je podán nepřímo, prostřednictvím druhé osoby. Čtenář tak může text vnímat jako oproštěný od autorské sebestylizace, ke které by měl Vinařický jistě blízko, kdyby byl autorem pojednání o svém životě on sám. To, že životopis nenapsal on ale Slavík, se mohlo stát i z jiných důvodů než jen ze snahy po objektivním vyznění životopisu. Vinařický totiž i v posledních letech svého života byl neustále něčím zaměstnán a pro pojednání o svém životě se mu zkrátka nemuselo dostávat času a s největší pravděpodobností ani fyzického a duševního zdraví: „Na konci r. 1866 zmocnila se mysli mé podivná zmalátnělost; chtěl jsem se zříci všeho dalšího spolupůsobení v oboru theologickém a dokonce odstoupiti od redakce časopisu... Po ten celý čas byl jsem téměř jen kancelářsky zaměstnán. V lednu 1867 jsem převzal administraturu kapitolního hospodářství; zároveň jsem byl zvolen do výboru okresního v Karlíně – a do obecního i do školního odboru na Vyšehradě.“³⁰⁴

Slavík celý životopis napsal opravdu živě, stačí zavřít oči a čtenář může prožívat s Vinařickým všechny jeho životní strasti i radosti, které mu nadělil jeho neobyčejně zajímavý a plodný život. Navíc v době, v níž vznikal text *Karel Vinařický*, už měl Slavík jistě z větší části prostudovanou Vinařického korespondenci, proto byl text průběžně doplňován citacemi z jednotlivých listů této korespondence, čímž Slavík značně text oživil a zároveň citacemi potvrzoval pravdivost svých jednotlivých tvrzení. Stejně tak tomu bylo i v druhé verzi životopisu.

Po uvedení nezbytných informací o Vinařického narození a o rodině, začal Slavík své životopisné pojednání Vinařického studijními zkušenostmi. Zmínil se o jeho počátečním docházení do opatrovny k punčocháři Šarapatkovi, kde se mu stala nemilá příhoda, díky níž už do opatrovny víckrát nepřišel. „Když však jedenkráte nejmilejší jeho druh pro neumění korunován byl slaměným pletencem z cibule, ulekl se Karel tak

---

³⁰⁴ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 129.

velice, že nebylo lze více k punčochářskému pedagogovi ho připravit.³⁰⁵ Poté Vinařický přešel do piaristické školy, kde se spolužákem Josefem Fričem byli oba premianty třídy. Ovšem Vinařický své pověsti premianta nedostal příliš dlouho, ve druhé třídě mu nastaly zlé časy, neboť jejich učitelem byl Němec, který nerozuměl česky a slánské děti zase německy a tak se nemohli nijak domluvit. Nejhůře se Vinařickému vedlo při počtech. „Karel ostýchaje se neříkal doma ničeho, a skrýval při obědě opuchlé ruce bedlivě před zrakem otcovým.“³⁰⁶ Učitel totiž to, co neuměl vyložit slovy, velmi často dětem vysvětloval ranami. Další velmi osobní vzpomínkou byla záležitost výuky v německém jazyce. Co v cizím jazyce nechápal velmi často musel nahrazovat jen dobrou pamětí a nesmírnou pílí.³⁰⁷ Slavík o tom píše: „... a uče se za komínem nevrle to nesl, že oblétajícími vrabci svým ‚štilíp!‘ k lepšímu čtení jej vybízeli.“³⁰⁸ Nakonec se ale německý jazyk naučil a dosáhl takové úrovně, že četl v němčině romány a jeho počáteční básnické pokusy byly uskutečněny také v tomto jazyce. Následovala vysokoškolská studia v Praze, kde vstoupil do filozofie (1818). Slavík zdůraznil záležitost, kdy se Vinařickému naskytla možnost číst v českém jazyce, k čemuž bylo v Praze víc možností. Jako pilný student si odbýval svá studia s výborným prospěchem. Při tom si ho na nějaký čas pozval jeho strýc k sobě do Vídně. Nabídku přijal a své studium si jeden rok odbýval právě ve Vídni (jednalo se o školní rok 1820/1821). Teprve ve Vídni si uvědomil své národní cítění a lásku k vlasti. Navíc se tam seznámil s Františkem Palackým, v němž našel laskavého rádce, upřímného přítele a horlivého povzbuditele. Po prázdninách, které strávil doma se rozhodl pro vstup do teologického semináře (1822 – 1825). V té době se dostal do rodiny hraběte Šlika, v jehož rodině se velmi rozvinuly jeho pedagogické vlohy (1823 – 1825). Blahodárně působil nejen na děti hraběte Šlika, ale i na nejbližší okolí této rodiny a získával je svému, tedy českému, národu. Ve vyšších kruzích se snažil odstraňovat předsudky vůči prostému českému lidu. „Tak přijel o prázdninách r. 1824 se svými svěřenci, jež tenkrát Alžběta sestra panující hraběnky doprovázela, do Kurojed, a prohlednuvše si společně krajinu šli ohledati též hřbitov, kde prohlížejíce pomník na hrobě se usadili jsouce umdleni. Náhodou pak se stalo, že tam přišla zalývat [sic!] květiny selka, jejížto zemřelý manžel právě v onom hrobě odpočíval, na kterém hraběnka Alžběta byla se

---

³⁰⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

³⁰⁶ Tamtéž.

³⁰⁷ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

³⁰⁸ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

usadila. Tato se zarazila nějaké příkrosti za usazení se na hrob od selky v předpojatosti se nadějí, a jala se omlouvati ve špatné češtině čin ten umdleností svou, jakož i tím, že si poněkud zevrubněji pohlédnutí chtěla pomník ten zároveň vstávajíc. Když však selka přes všecko očekávání vlídně a laskavě k setrvání ji vybízela, dokládajíc prostřednictvím přistoupivšího zatím Vin., že je to těší, když vrchnost si jich všímá, a nad to trošku smetany ku ochlazení jim nabídla, zalíbila se Alžbětě tak, že by pozvání její na místě byla přijala, kdyby čas nebyl již nutil k odjezdu.³⁰⁹

Vinařický je v této části životopisu představen jako student, který trpěl výukou v německém jazyce a nevhodným chováním k žákům v podobě zostuzování a fyzických trestů. Bylo jistě důležité zdůraznit všechny tyto otrěsné zážitky, neboť to jasně předurčovalo Vinařického další směřování – vybudoval si krásný vztah k dětem, které sice sám nemohl mít, ale pobyt mezi nimi v běžném životě a zejména při výuce, ho předurčoval k pedagogickému působení a neustálým snahám o zkvalitnění výuky a zejména k boji o prosazení českého jazyka do školní výuky.³¹⁰ Do dnešních dnů se nám zachovala jeho básnická tvorba pro děti, jeho čítanky a slabikáře nebo škola v Týně nad Vltavou, o jejíž stavbu se zasloužil.³¹¹ Dále se nám Vinařický začíná projevovat jako upřímný vlastenec, milující svou vlast, svůj rodný jazyk a objevující cesty mezi podobně smýšlející druhy. Vinařický jako vlastenec plnil důležité úlohy, které bylo třeba pro český národ vykonávat, ani tuto stránku jeho života nemohl tedy Slavík opomenout. To vše totiž vysvětlovalo jeho pozdější literární tvorbu a účinkování ve vlasteneckých kruzích. Promyšlená byla zejména vzájemná konfrontace počátečních nesnází s německým jazykem a jeho chvilkového poblouznění němčinou, ve které začal skládat básně a nedostatkem příležitostí zdokonalit se v českém jazyce a vůbec možnosti ho používat. Ve Vídni naplno prožtel. Před námi se tak Vinařický vyjevil jako člověk, který se napravil a polepšil, a tím se nezpronevěřil a neodcizil vlastnímu národu jako bohužel mnozí jiní ano.

Osud mu byl velmi nakloněn, neboť poté, co dokončil teologická studia (1825), se dostal pod ochranu ruku znamenitého člověka, kterým byl arcibiskup Václav Leopold Clumčanský z Přestavlk. Jím samotným byl vysvěcen na kněze (29. září 1825), dokonce

---

³⁰⁹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

³¹⁰ „I říkával často: ‚Ó kéž bych byl velikým a mocným pánem! Pak staral bych se o to, by děti české jazykem českým vyučovány byly.‘ A skutečně po všech téměř život svůj usiloval o to, aby do škol zaveden byl jazyk český. Že pak tímto milým jazykem českým s potřebnými vědomostmi seznamovány jste, drahé děti, náleží nejedna zásluha Vinařickému.“ Karel Ladislav THUMA (ed.), *Drobné verše*, Nové Město nad Metují 1887, s. 46.

³¹¹ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

dříve než bývalo obvyklé, a to ve věku 22 let, ale hlavně se díky němu stal arcibiskupským ceremoniářem. Slavík se zmínil i o jeho službách, které vykonával při funkci arcibiskupského ceremoniáře – byl arcibiskupem přidělen k službám nejvyššímu purkrabí českému Františku Antonínu Kolovratu-Libšteinskému a poté, co se vrátil z jeho služeb, zastupoval na pražské technice nemocného kněze v pozici exhortatora. Ovšem od roku 1826 se plně věnoval jen své funkci arcibiskupského ceremoniáře. Značně se nicméně zapojoval do všeho, co nějak souviselo s českou literaturou a obrozeneckým ruchem. Svůj veškerý volný čas věnoval literárním pracím – vlastním anebo překladům latinských a řeckých klasiků. Veliký podíl měl na přípravných pracích, které měly vést k vydávání českého teologického časopisu. Před pár lety ještě neskutečné se stalo skutečným a od roku 1828 začal vycházet Časopis pro katolické duchovenstvo. Vinařický byl Slavíkem představován jako stále více zaměstnaný vlastenec, literát a člověk nenahraditelný u mnohého obrozeneckého podniku.

V Praze setrval i po smrti svého dobrodince arcibiskupa Chlumčanského. Jeho novým nadřízeným se stal arcibiskup Alois Josef Krakovský z Kolovrat. Nový arcibiskup ale v jeho srdci nemohl nahradit dobrosrdečného Chlumčanského. Ještě za života nového arcibiskupa si proto zažádal o uprázdněnou faru v Kováni, na kterou byl v dubnu roku 1833 instalován.³¹² Tím však zpřetrhal své pravidelné styky s vlasteneckými druhy a toho také nejvíce litoval. Ovšem co nemohlo probíhat v reálném čase a na konkrétním místě, nahrazovala čilá korespondence. Kováň byla v jeho životě důležitým obdobím. Svůj duchovní úřad zastával svědomitě a přesto měl teď více volného času, který zužitkoval spisovatelskou činností. Zde vznikala nejdůležitější díla z jeho tvorby a jeho nejlepší překlady a navíc přispíval i do časopisů.³¹³ Kromě vši této činnosti a oddané duchovní služby jej Slavík charakterizoval jako vždy pohostinného a přátelského. Což odpovídalo skutečnosti. Přátelé, kteří jej na Kováni navštívili, ještě dlouho vzpomínali na Kováň a na vše, čím jim Vinařický zpříjemnil pobyt.

Slavík jej vykreslil jako skvělého faráře, který vyhovoval nejen katolickým, nýbrž i evangelickým a židovským farníkům. Opět mu k tomu všemu skvěle posloužila tato vzpomínka: „Tak stalo se při pohřbu mladé děvy jedenkrát v čas velikonoční, že učinil výklad ku potěše rodičům na základě příběhu o Josefovi egyptském. Pohřbu toho účastnil se však též vyznavač jeden náboženství Mojžíšova, jemuž před nedávnem též

---

³¹² Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

³¹³ Blíže k spisovatelské a překladatelské činnosti výše na s. 38 – 58.

dítě bylo zemřelo, a byl výkladem tím tak dojat, že po pohřbu na druhý den do fary se dostavil a se slzami v očích za potěchu Vinařickému díky činil žádaje, by co důkaz vděčnosti přijal kůzlátka, jež s sebou byl přinesl. Dojat případem tím nechtěl přijíti Vin. nabídnutí to, neb alespoň za ně dáti náhradu; israelita však prosil tak snažně a opravdově, že povolil Vin. konečně vděčnosti tak nelíčené.³¹⁴

Samozřejmě, že Slavík nezapomněl představit čtenářům Vinařického jako politika. Svou prací pro národ si získal důvěru svých krajanů, kteří jej nejprve zvolili do čela deputace směřující na Pražský hrad, aby tam její účastníci požádali o uchránění Prahy před střelbou z děl, která doprovázela pražské bouře v roce 1848. „...dokázal, že nejen cítiti a blouzniti dovede pro vlast' v době klidné, nýbrž vystoupiti a jednati v čas nebezpečí pro věc národní.“³¹⁵ Poté následovala volba za poslance ústavodárného říšského sněmu za mladoboleslavský kraj. Účastnil se horlivě na všech sněmovních pracích a to až do doby, než byl zvolen na uprázdněné děkanské místo v Týně nad Vltavou. Tím jeho působení na konci ledna 1849 na sněmu skončilo.³¹⁶

S Týněm (1849 – 1859) spojil Slavík zejména zdůraznění všech Vinařického záslužných prací, které vykonal na poli vzdělání a pro české školy. Asi nejvýznamnější byl vznik nové školní budovy v Týně nad Vltavou, která byla a dodnes je spojena s Vinařického jménem. Přes valný odpor části měšťanstva a dalších obcí byla vybudována velkolepá školní budova.

Poslední životní etapa (1859 – 1869) byla spojena s přesídlením do Prahy, kde byl Vinařický zvolen za kanovníka starobylé vyšehradské kapituly. V této části Slavík zdůraznil zejména jeho široké zájmy a činnosti v nejrůznějších sdruženích, kroužcích, organizacích a společnostech. Za tečku za celým životopisným pojednáním Slavíkovi posloužil celkový nástin Vinařického spisovatelské činnosti, nikoli její rozbor. A protože jeho tvorba byla velmi rozsáhlá, informoval také čtenáře životopisu o tom, že se Vinařický rozhodl sestavit a vydat své dopisy a paměti. „K čemuž potřebných sil a času ze srdce mu přejeme.“³¹⁷

Tak ukončil Slavík první text jím podaného životopisu o Karlu Aloisi Vinařickém. Teď přejdeme k textu druhého životopisu, který vznikl až po Vinařického smrti.

---

³¹⁴ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

³¹⁵ Tamtéž.

³¹⁶ Blíže kapitola s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

³¹⁷ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

9. září 1915 byl na poštu podán dopis (PŘÍLOHA 23) adresovaný Čeňku Zíbrtovi,³¹⁸ v té době řediteli knihovny Muzea Království českého,³¹⁹ ve kterém se skrýval úhledně napsaný životopis Karla Aloise Vinařického z pozůstalosti Václava Otakara Slavíka.³²⁰ Vysvětlení proč byl text, který byl nadepsán *Vinařický Karel Alois*, odeslán právě Zíbrtovi, se jasně nabízí. Slavík byl určen za dědice literární pozůstalosti po Vinařickém a to včetně korespondence. O památku strýce své ženy Julie Hampeisové se staral s příkladnou pečlivostí. A tak Vinařického písemnosti měly poměrně šťastný osud.³²¹ Vcelku byly uchovány právě zásluhou Slavíka, který je určil k uložení v Národním muzeu, kam se jeho přičiněním postupně dostaly.³²² Svůj díl na tom měl i Jan Šafránek,³²³ manžel další Vinařického neteře, Antonie Krouské. Zíbrt byl tedy jistě kompetentní osobou, která mohla životopis týkající se Vinařického uložit k dalším písemnostem a památkám, které se po něm uchovaly.

Druhý text – *Vinařický Karel Alois*, který Slavík napsal, se od prvního v mnohém liší. Na první pohled se dá zjistit, že se liší v délce. Text *Vinařický Karel Alois* je delší o dvě stránky, je napsán na 24 stranách oproti 22 stranám životopisu *Karel Vinařický*. Je to dáno zejména tím, že život Karla Aloise Vinařického se v době psaní druhého životopisného pojednání již uzavřel a tak autor mohl popsat podrobněji i poslední dva

---

³¹⁸ Čeněk Zíbrt se narodil se 12. října 1864 v Kostelci u Orlíka, nynějším Kostelci nad Vltavou. Byl významný český kulturní historik, folklorista a etnograf. Vystudoval gymnázium v Písku. Po maturitě v roce 1884 si zapsal na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy studium klasické filologie a češtiny. Pod vlivem profesora Jana Gebauera se věnoval zejména vyhledávání kulturněhistorických zmínek ve starých literárních památkách. V roce 1888 získal doktorát filozofie. O tři roky později, v roce 1891, spolu s Luborem Niederlem založil časopis *Český lid*, který kromě válečné odmlky vedl až do své smrti. Od roku 1892 pracoval v knihovně Muzea Království českého, a po zákonitěm postupu se stal jejím ředitelem. Byl nesmírně pracovitý a velmi ctižádostivý, jeho publikované články a studie se počítají na desítky. Osu jeho bohatého kulturněhistorického a etnologického díla tvoří spisy Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní, pokud o nich vypravují písemné památky, až po náš věk (1889), *Veselé chvíle v životě lidu českého* (1909 – 1911) a *Československé národopisný rok* (1928 – 1930). Zemřel 14. února 1932 v Praze.

³¹⁹ Nyní Národního muzea.

³²⁰ Václav Otakar Slavík zemřel 16. března 1915 v Praze.

³²¹ Blíže v kapitole s názvem *Sluší se cítiti a vážiti si věčně – Karla Aloisa Vinařického*.

³²² Fond se rozrostl zejména roku 1922 a drobné přírůstky byly zaznamenávány do roku 1954. V Národním muzeu bylo s největší pravděpodobností ponecháno jeho základní uspořádání v takové podobě, v jaké ho zanechali Slavík spolu se Šafránkem. Potom fond sdílel osud literárního archivu Národního muzea, s nímž byl přestěhován roku 1953 na Strahov a v roce 1964 delimitován do nově konstituovaného literárního archivu Památníku národního písemnictví. Literární archiv se stal sbírkotvorným oddělením Památníku národního písemnictví 1. ledna 1964. Do té doby byl součástí sbírek Národního muzea. Osobní fond Karla Aloise Vinařického je nyní uložen na detašovaném pracovišti LA PNP ve Starých Hradech. Karol BÍLEK, *Osobní archivní fond Karla Aloise Vinařického*, in: Dana PŘIBYLOVÁ – Vladimír PŘIBYL (edd.), *Slánské rozhovory 2008. Piaristé – historie, osobnosti, literatura, umění*, Slaný 2009, s. 69.

³²³ Václav Otakar Slavík odevzdal Národnímu muzeu korespondenci, zatímco úřední listiny týkající se života, studií a působení Vinařického odevzdal tamtéž s několika rodinnými dopisy Jan Šafránek. Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 8.

roky, které z jasných důvodů nemohl pojmut do prvního textu, který byl napsán v roce 1868, tedy v době, kdy Vinařický ještě žil. Proto se v životopise můžeme dočíst podrobnosti o Vinařického smrti, jeho pohřbu a dokonce i slavnosti, která se konala na počest jeho památky a při níž byla zasazena pamětní deska na jeho rodný dům ve Slaném 24. července 1870.³²⁴ Velké rozdíly pochopitelně vyplývají také z nemožnosti zásahů Vinařického do psaní nového životopisu. Slavík měl zcela volné ruce, a mohl tak bez cizího ovlivňování napsat životopis takový, jaký si ho představoval. Lze si jen těžko představit, že by si mohl v prvním životopise dovolit například tuto poznámku: „...ale popudlivý zvláště v posledních dobách, v náhledech obzvláště vědeckých neústupný a nesnadno zapomínal urážky, nikdy pak byla-li úmyslná;...“³²⁵

Rozvržení životopisu je v podstatě shodné s první verzí. Slavík sleduje chronologicky jednotlivá životní období Vinařického. Nicméně do popředí jasně vystupuje snaha o větší objektivnost a přesnost. Právě z tohoto důvodu byl druhý životopis zbaven všech vzpomínek a historek, které se objevují v prvním textu *Karel Vinařický*. Při takové snaze neměla v životopisu místo vzpomínka na prázdniny roku 1824, kdy cestoval se svými svěřenci, dětmi hraběte Šlika, do Kurojed či vzpomínka na to, jak jako kováňský farář dojal svými slovy židovského farníka, který přišel o své dítě a mnohé další, které z prvního textu učinily opravdu velmi čtivé životopisné pojednání.³²⁶ S pečlivostí se snažil Slavík datovat i jednotlivé životní etapy a důležité události, které ovlivnily Vinařického život. Proto je většina událostí datována s přesností na den. Některé pasáže obsažené v prvním životopisu jsou rozšířeny a obohaceny o mnohé podrobnosti – například informace o jeho studijním životě, zejména o školním roce 1820/1821, který strávil ve Vídni u svého strýce nebo informace o službě u arcibiskupa Aloise Josefa Krakovského z Kolovrat³²⁷ a některé

---

³²⁴ Blíže v kapitole s názvem *Sluší se ctíti a vážiti si věčně – Karla Aloisa Vinařického*.

³²⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy cizí, Václav Otakar Slavík - Vinařický Karel Alois – životopis.

³²⁶ Viz výše s. 70 – 73.

³²⁷ Srov. V prvním životopise *Karel Vinařický* se k této službě vztahují tyto informace: „Dne 1. led. 1829 stal se arcibisk. Tajemníkem, a opětně potvrzen v úřadě tom, když po smrti V. L. Chlumčanského 14. června 1830 dosedl na stolicí arcibiskupskou hrabě Alois Josef Krakovský z Kolovrat, u něhož setrval až do jeho smrti 18. bř. 1833, jsa při tom stále činý [sic!] též na poli písemnictví česk. a snah vlasteneckých... Jiný poněkud obor činnosti [sic!] se mu otevřel, když 24. dub. 1833 dosazen byl na faru Kováňskou, i do toho vpravil se však s obvyklou snadností a vyhověl prostému lidu venkovském neméně než druhdy obřadní službě v paláci arcibiskupském.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis. Naproti tomu v životopise *Vinařický Karel Alois* jsou informace podrobnější: „A že spanilomyslný kníže pohlížel okem laskavým na konání synáčka svého; ba jmenoval jej v roce 1829 na počátku ledna i tajemníkem svým, to dovršovalo V-mu blaho činného života, a pobytí jeho v Praze, obzvláště za arcib. Chlumčanského, náleží bez odporu mezi nešťastnější doby jeho života. Zkaleno však mu štěstí to když laskavý stařeček zemřel

pasáže v druhém textu *Vinařický Karel Alois* jsou zcela nové – například zmínka o tom, jak na jeho národní vědomí v době jeho gymnaziálních studií působil František Miltner,³²⁸ díky němuž se horlivě věnoval četbě Hájkovy Kroniky české, ze které studoval pravidla českého pravopisu a slohu. Ovlivněn Miltnerem Vinařický také o prázdninách bedlivě prohledával okolí svého rodiště a pátral po starých nápisech, znacích a stavbách.

Tím vším se tedy lišily obě verze životopisů.

Co se ovšem nezměnilo, byl Vinařického charakter, jehož vylíčení se nijak podstatně nelišilo od prvního Slavíkova životopisného pokusu. Vinařický i nadále zůstával v podání Slavíka takovým, jakým se ho snažil charakterizovat již v prvním životopisu *Karel Vinařický*. A bezpochyby takovým byl³²⁹: „Co člověk byl V. dobromyslný a účinný, mravů uhlazených a dvorných, milovník vtípného žertu a upřímné, nenucené zábavy, ač sám žil skromně, uctíval rád a stkvěle hosti [sic!] své, veliký přítel studentstva a k potřebným až nad míru snad štědrý...; co kněz zastupoval mírný směr katolictví a hleděl se smířiti ve všem se snahami národními, všude a vždycky však věrný syn vlasti a neohrožený zastávce svého národa.“³³⁰

Ani jeden z obou Slavíkových textů nebyl nikde uveřejněn. Oba texty zůstaly v rukopise a stejně jako jiné výše zmíněné životopisné texty se staly předmětem studií pozdějších tvůrců Vinařického životopisných medailonů. Z těchto textů jednotliví autoři přejímali údaje pro své příspěvky o Vinařickém do nejrůznějších tiskovin a knih.³³¹

---

14. června 1830, co jeho tajemník na visitačních cestách se nacházel. Že V-ho velmi bolestně dotkla se rána ta, kdož hnedle mohl by pochybovati? – Jmenován sice od veledúst. Kapitoly archivářem, a nastupující arcib. Alois Jos. Krakovský z Kolovrat přijal ho opět v úřad jeho předešlý; co však míval v osobě Chlumčanského, to nenahrazeno mu nikdy. Proto počíná mysl V-ho toužiti jinam, a jelikož i služba u staříckého arcib. Stávala se čím dál tím namáhavější, anto i zrak i sluch v míře valně opouštěly jej, požádal V. ku konci r. 1832 za místo archiváře, jehož se mu 12. pros. t. r. též dostalo, a po brzké nato (28. břz. 1833) smrti arcibiskupově dosazen opět k žádosti své na uprázdněnou tehdy faru v Kování v posledních dnech dubna 1833.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy cizí, Václav Otakar Slavík - Vinařický Karel Alois – životopis.

³²⁸ František Karel Miltner se narodil 21. ledna 1779 ve Slaném. Byl archeolog a numizmatik. Už za svých studentských let se angažoval ve veřejném životě a podporoval vlastenecké aktivity ve svém rodném městě. Později se stal hejtmanem na Smíchově, poté krajským hejtmanem v Písku. Psal české články a studie o archeologii a prosazoval ochranu historických památek. Zajímal se o dějiny města Slaného a města Písku. Pro své vlastenecké postoje byl poslán do předčasné penze. Zemřel 12. listopadu 1874 v Praze.

³²⁹ Blíže k tomu jednotlivé kapitoly v této diplomové práci.

³³⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy cizí, Václav Otakar Slavík - Vinařický Karel Alois – životopis.

³³¹ Ve veliké míře byla využívána i studie Jana Šafránka o životě Karla Aloise Vinařického, kterou uveřejňoval v letech 1922 – 1930 v časopisu Českého katolického duchovenstva pod názvem *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*. Vzhledem k zaměření této části kapitoly k ní ale nemůžeme

Všechny výše zmíněné životopisné črty či souvislejší životopisná pojednání jsou nepochybně ovlivněny situací, ve které vznikaly, účelem, pro který byly psány a v potaz musíme brát bezpochyby ještě mnohé další determinující skutečnosti, které stály v pozadí vzniku těchto textů. Přesto všechno je možné v jisté míře nahlédnout do světa Vinařického představ o sobě samém. V tomto světě vystupuje v první řadě jako člověk ve službách katolické církve a její věrný zastánce, z dalších rolí ve kterých vidí sám své nezastupitelné místo prezentuje zejména svou roli vlastence, z jejíž pozic hájí český národ, nechybí u nejdůležitějších obrozeneckých podniků a obohacuje český literární svět svou vlastní tvorbou, dále poukazuje na své nesporné zásluhy v oblasti školního vzdělání a taktéž na své loajální politické smýšlení. To jsou úkoly, které sám sobě dobrovolně naložil na svá bedra a kterých se zhostil s velikým vypětím svých sil. Za to by se na něj nemělo zapomínat, a proto vlastně vznikla i tato diplomová práce.

---

přihlížet. Vznikla později a jako zcela samostatný počín Jana Šafránka bez závislosti na Karlu Aloisi Vinařickém. V ní je tedy Vinařického sebe prezentace nulová.

2. Líbám Vás všecky. Váš upřímný švagr, bratr a strýc.³³²

*Zdárná rodina jest ten nejkrásnější dar boží!
Já bych ji přirovnala naladěné hře,
každá struna jiný tón
a předce ve spolku nejčistší souhlas.³³³*

Rodina, do které se Karel Alois Vinařický narodil, byla právě přesně takovou zdárnou rodinou, o které psala Božena Němcová. Její členové si vzájemně pomáhali, byli si oporou, ale zejména se opravdu upřímně milovali. Všichni dohromady byli spojeni silnými pouty, která dávala zapomenout na jejich mnohdy nelehký životní úděl. Každý z nich věděl, že v čase nejhorším tu mají jeden druhého, byť vzdálenost, která je v některých životních obdobích oddělovala, byla tak veliká, že dohromady s jejich časovým vytížením a pracovními povinnostmi způsobila, že se neviděli i několik let. To vše je patrné zejména z korespondence mezi jednotlivými členy rodiny, která je svědectvím jejich vzájemné úcty, lásky a neskonalé obětavosti.³³⁴

První známý předek rodiny Vinařických byl Jiří Vinařický.³³⁵

---

³³² Takto nejčastěji Karel Alois Vinařický zakončoval svou rodinnou korespondenci. Byly to listy plné vzájemné lásky, starostlivosti a přátelství. Ve vzájemných dopisech nechyběly slova, kterými jeden druhého svěřovali Boží ochraně, vyjadřovali touhu po setkání či si přáli pevného zdraví. „Vás i Vaši rodinu v ochranu Boží poroučejte a z toho srdce Vám vše dobré přeje, zůstávám bez proměny Váš upřímný švagr.“ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 6. června 1857, inv. č. 15 VI/1.

³³³ Bohuslava RAJSKÁ, *Z let probuzeni. Kniha třetí: Vzájemné dopisy Antonie Čelakovské (Bohuslavy Rajské) a Boženy Němcové 1844–1849*. Praha 1873, s. 39. Zde se jedná o slova Boženy Němcové z jejího listu Antonii Čelakovské ze dne 25. listopadu 1846.

³³⁴ Většina rodinné korespondence nebyla zařazena do edice *Korespondence a spisy pamětní I – IV*, Praha 1903 – 1925, kterou začala vydávat Česká akademie věd, pro soukromý a osobní ráz. Jedná se o dopisy zaslané švagrům Františku Hampeisovi, pražskému měšťanu a kožešníkovi, který se oženil s Vinařického sestrou Barborou, dále dopisy zaslané Václavu Hálovi, soudnímu radovi, do Mladé Boleslavi, Turnova a Hradce Králové a Prahy, kam se postupně stěhoval se svou rodinou kvůli svému povolání, za ženu si vzal Vinařického sestru Antonii a Janu Krouskému, rolníkovi a statkáři v Katusicích, jehož ženou se stala Vinařického sestra Aloisie. Došlo k uveřejnění jen těch dopisů, které nemají čistě soukromý ráz. Jedná se o některé ze vzájemných dopisů mezi Vinařickým a jeho výše zmíněnými švagry. Vzájemná rodinná korespondence mezi Vinařickým a jednotlivými členy rodiny je uložena v SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských 1842 – 1868. Časové zařazení korespondence v názvu složky ovšem neodpovídá dopisům v ní se nalézajících. Dopisy, které korespondence obsahuje jsou z období let 1831 – 1869 a stejně tak se nejedná o čistě rodinnou korespondenci, neboť se v ní nalézají dopisy nejen od rodinných příslušníků – viz Vincenc Kosmonoský, Vojtěch Truhlář, Antonín Kacerovský, František Plaček. Část z rodinné korespondence (dopisy přijaté od švagrů Františka Hampeise, Václava Hály a Jana Krouského, také od strýce Jana Pavla Vinařického a dopisy odeslané švagrově Janu Krouskému, strýci Janu Pavlovi Vinařickému a otci Josefu Vinařickému) se také nachází v LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá.

³³⁵ Václav KRUPÍČKA, *Historie lidického dvora*, Slánský obzor 48, 1940, s. 29. Zápis o něm se nám dochoval v deskách zemských, kde byl uveden jako kmotr Václava Drchovského, který se narodil 19. května 1657 Kateřině z rodu Lidických z Lidic a Petru Drchovskému.

Rodina Vinařických se usadila ve Slaném či v jeho nejbližším okolí. A ze zmínky o jejím nejstarším známém předkovi je patrné, že rodina své kořeny ve Slaném a jeho okolí zapustila opravdu na dlouhá léta.

A i když se Karel Alois Vinařický během svého života několikrát přestěhoval, nikdy nezapomněl na zbytek své rodiny, která zůstala ve Slaném a s pravidelností je zajížděl navštěvovat.³³⁶

2.1. Upřímný vnuk a syn

V rodném domě³³⁷ (PŘÍLOHA 6 - 7) ve Slaném vyrůstal Karel Alois Vinařický nejen se svými rodiči a sourozenci, ale i se svými prarodiči z otcovy strany. Prarodiče pak v tomto domě také zemřeli. Dědeček Karla Aloise Vinařického se jmenoval Václav Vinařický.³³⁸ Jeho rodiči byli Václav a Veronika Vinařičtí. Václav,³³⁹ dědeček Karla, pocházel z města Muncifaje,³⁴⁰ tedy Smečna, ve kterém se narodil 28. srpna 1743. Pokřtěn byl o den později. Kmotry mu byli: Matěj Kapoun, primas ve Smečně, Kryštof Waizdorfer, smečenský purkrabí, Anna Papstová, smečenská důchodnice.³⁴¹ Živil se jako obuvník³⁴² a po něm se obuvnictví vyučila i většina mužských zástupců z rodu Vinařických. Václav Vinařický zemřel 18. června 1812³⁴³ v požehnaném věku 69 let.

---

³³⁶ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy (v textu dále *Paměti*), inv. č. 638, s. 16.

³³⁷ Jednalo se o dům s č. p. 144. Před rokem 1769 nebyly domy číslovány. První numerace byla zavedena roku 1769 a druhá roku 1809. Při první numeraci bylo vnitřní město číslováno zvlášť, stejně jako předměstí, při druhé numeraci byla provedena jen jedna souvislá numerace. A tak při první numeraci dostal dům, který obývala Vinařického rodina, číslo 140. Při druhé numeraci, která proběhla v roce 1809, dostal dům číslo 144. Antonín KRECAR, *Paměti královského města Slaného. První a druhá numerace domů*, Slánský obzor 16, 1908, s. 21, 24.

³³⁸ Václav Vinařický musel do Slaného přijít nejpozději v roce 1790. Neboť v letech 1791 – 1800 už byl zmiňován jako obuvník žijící ve Slaném. K. V. SEDLÁČEK, *Kupecký dům ve Slaném před 100 lety*, Slánský obzor 7, 1899, s. 128.

³³⁹ V *Pamětech* Luisy Hálové je Václav Vinařický nesprávně jmenován jako Josef Vinařický. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 4.

³⁴⁰ Na žádost Hynka Bořity z Martinic povýšil 26. května 1510 král Vladislav Jagellonský ves Smečno na městečko pod novým názvem Muncifaj. Název je z latinského Mons fagi, tedy Buková hora. Označení Smečno zůstalo pro zámek, zatímco okolí a městečku byl určen nový název Muncifaj. Toto jméno, které se oficiálně užívalo až do 19. století, se ale mezi lidmi nevžilo.

³⁴¹ SOA Praha, Matrika (1739 – 1755), Smečno 4, matrika narozených, sign. M24 – 10/4. Údaj uvedený v matrice o narození Vinařického dědečka je shodný s údajem uvedeným v deníku Karla Aloise Vinařického z roku 1822. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

³⁴² V *Pamětech* Luisy Hálové je chybně uvedeno, že byl zámožný soukeník a jeho jméno bylo Josef Vinařický. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 3.

³⁴³ SOA Praha, Matrika (1784 - 1814), Slaný 25, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/25. Údaj se shoduje s údajem uvedeným v deníku Karla Aloise Vinařického z roku 1822. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

Jeho manželka, babička Karla, se jmenovala Dorota a narodila se 22. října 1745³⁴⁴ jako dcera Bernarda Kyncla³⁴⁵ a jeho ženy Rozárky. Do svazku manželského byli Václav a Dorota uvedeni 26. dubna 1768.³⁴⁶ Jejich manželské pouto přežala až smrt Václava v roce 1812. Dorota se za Václavem na věčnost odebrala o jedenáct let později, 13. června 1823.³⁴⁷ Byla to zejména ona, která v rodině pomáhala s výchovou dětí svého syna.

Václav a Dorota strávili společně v manželském svazku 44 let. Z tohoto soužití se narodil Karlův otec, Josef Vinařický³⁴⁸ a další děti. Jeden syn byl podpřevorem františkánského kláštera v Uhrách.³⁴⁹ Jeho jméno bylo Vilém Kašpar Vinařický.³⁵⁰ Další byl strýc Václav Vinařický, který žil ve Vídni, kde obchodoval s bruselskými krajkami a nejmladší byl Pavel Vinařický, který se vyučil ranhojičem. Pavel byl pohledný muž a byl velmi příjemného vystupování. Za svého života se stal oblíbencem knížete Wittgensteina,³⁵¹ který jej učinil svým sekretářem. Toto zaměstnání vykonával až do své smrti.

Z matčiny strany měl Karel dědečka Payra,³⁵² vyučeného řezníka, který pocházel z přední a zámožné slánské rodiny. Jeho manželkou byla dcera z rodiny Hráčkových,³⁵³ jedné z nejpřednějších slánských rodin.³⁵⁴

---

³⁴⁴ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

³⁴⁵ V *Pamětech* Luisy Hálové je původ manželky Václava Vinařického nesprávně dáváno do spojitosti s rodinou Payrovou. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 1.

³⁴⁶ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

³⁴⁷ SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26. Vinařický se s údajem uvedeným matrice rozchází. Za datum úmrtí své babičky označil 6. června 1823. „Dne 6. června 1823 w panu usnula Dorota Winařická, má wážená bába strany otcowské, wychowatelkyně mého dětinswa. Degžbůh gj sláwu wečnau!“ LA PNP, osobní fond K. A. Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1823.

³⁴⁸ Podle *Pamětí* se měl narodit v roce 1771. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, , inv. č. 638, s. 4. Záznam o narození se v matrice nepodařilo autorce dohledat.

³⁴⁹ Bylo na něj vzpomínáno velmi často zejména proto, že každý rok posílal domů soudek dobrého vína. Tamtéž.

³⁵⁰ Jeho jméno se dozvídáme z dopisu Blasia Gerstingera, který adresoval Vinařickému 19. února 1850 a ve kterém mu oznamuje úmrtí jeho strýce. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 17.

³⁵¹ Měl panství na Rýně, na Rusi, v Itálii a ještě jinde, takže každého čtvrt roku trávil Pavel Vinařický na jiném místě. Nejvíce pobýval v Paříži a ve Florencii. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 4.

³⁵² Křestní jméno se autorce nepodařilo dohledat. V *Pamětech* Luisy Hálové nebylo taktéž uvedeno.

³⁵³ Křestní jméno se autorce nepodařilo dohledat. Jako v případě jejího manžela, nebylo jméno uvedeno ani v *Pamětech* Luisy Hálové.

³⁵⁴ Ve Slaném bydleli ve starém patricijském domě, uvnitř s pavlačemi a velkou síní. Tento dům byl obdivován pro svou starobylost, ale byl bohužel později zbořen. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 1.

Karel se narodil do rodiny manželů Josefa Vinařického a Antonie, rozené Payrové.³⁵⁵ Manželi se stali 29. září 1801, kdy byli před oltářem Panny Marie v kostele sv. Gotharda (PŘÍLOHA 9) oddáni slánským děkanem Františkem Klinkáčkem.³⁵⁶ Právě zde byl za necelé dva roky pokřtěn i jejich prvorozený syn Karel.

Otec Karla se v mládí vyučil obuvnickému řemeslu a hned poté, co získal vytoužený výuční list, rozhodl se, že získá zkušenosti v zahraničí. Cílem jeho cesty za zkušenou se stala Vídeň. I když mu původně šlo zejména o nabytí zkušeností v řemesle, kterému se vyučil a které ho mělo po celý jeho další život živit a zaopatřovat celou jeho rodinu, díky svému hudebnímu talentu³⁵⁷ se dostal do předních hudebních sborů a skoro celý svůj vídeňský pobyt zasvětil hraní. Taková příležitost se ani nedala odmítnout a bylo to právě hraní, které dostalo Josefa do vznešených a vybraných vídeňských kruhů. Byl výborným flétnistou a asi tři roky byl prvním flétnistou ve vídeňské opeře.³⁵⁸ Josef byl člověkem nesmírně vnímavým a po několika letech strávených ve Vídni se vrátil zpět domů obohacený nejen o nové vědomosti a zkušenosti, ale i jeho mravy se vídeňským pobytem vytříbily a získaly na uhlazenosti. To vše působilo na malého Karla velmi pozitivně, jeho otec se mu stal svým vynikajícím chováním a skvělým jednáním vzorem.³⁵⁹

---

³⁵⁵ Otec Antonie byl řezníkem a rodina Payrova patřila k jedné z předních a zámožných rodin ve Slaném. Matka Antonie byla rozená Hráčková. Rodina Hráčková bydlela ve velikém domě a stejně jako rodina Payrova to byla jedna z nejpřednějších rodin ve Slaném. Měli společně dva syny a čtyři dcery. Jeden ze synů byl řezníkem, další lékařem v Slabcích u Loun, k němuž byly k jeho ženě posílány dcery Antonie Vinařické – Marie, Barbora a Antonie, aby se naučily německý jazyk a procvičily se v ručních pracích. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 1.

³⁵⁶ SOA Praha, Matrika (1784 - 1814), Slaný 8, matrika oddaných, sign. M24 – 1/8. Údaj se shoduje s údajem uvedeným v deníku Karla Aloise Vinařického z roku 1822. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

³⁵⁷ Svůj hudební talent Josef Vinařický využil i ve Slaném, kde se dobrovolně stal ředitelem kůru a to, že byl skvělým hudebníkem dosvědčuje i ta okolnost, že jeho dcera Barbora, provdaná Hampeisová, vzpomínala, že na půdě otcovského domu vídala nejrůznější hudební nástroje. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 9 - 10. Tyto hudební nástroje se pak v roce 1854 dostaly do majetku slánského hudebního ústavu. Do té doby byly v úschově u Vinařického a právě ten se je rozhodl v roce 1854 poslat do města Slaného. „Slánský pan purkmistr se svými pp. rádčními a celým výborem, do něhož i já patřím, nechají vzkazovati svou úctu a děkovati srdečně za tento jim zasláný dar s tím doložením, že je to velice těší, když vidí, že neráčíte na Slané zapomínati... Já ale neopomenu za tento upřímný dar, který nám již i také proto velmi vzácný jest, poněvadž od Vašeho milovaného pana otce pochází, který tak dlouho při slánském chrámu Páně sv. Gotharda hudebníkem byl; také na duši jeho pamatovati...“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 186.

³⁵⁸ Dokonce se v rodině tradovalo, že si zahrál před císařem Františkem úspěšné sólo. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 9.

³⁵⁹ Maxmilian REGAL, *Karel Alois Vinařický. Mládí a činnost jeho v Praze*, Výroční zpráva Obecní realky v Lounech za školní rok 1897 – 98, Praha 1898, s. 3; LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický,

O Karlově matce Antonii se nám zachovaly jen ty nejskromnější informace. Víme z jakého rodu pocházela, o její svatbě, o narozených a zemřelých dětech a její smrti. Potkal jí osud mnoha jiných lidí, kteří po sobě v běhu dějin zanechaly jen nepatrné stopy. Narodila se v roce 1782.³⁶⁰ Na svět přivedla požehnaný počet jedenácti dětí, z něhož se dospělosti dožilo sedm dětí. Prvorozený z tohoto úctyhodného počtu dětí byl Karel, narozený 24. ledna 1803 (PŘÍLOHA 8) a nejmladší zase Magdalena, která se narodila 18. června 1825. Životní pouť jejich matky skončila předčasně ve věku 50 let. Příčinou byla těžko léčitelná cholera, která v této době s epidemickou zhoubností zaútočila v Čechách.³⁶¹ Zemřela 3. dubna 1832.³⁶² Smrti se nebála. Když totiž umírala, tak pravila, že to bude v nebi krásné, neboť se jí o tom zdálo a ve snu viděla jen samé záclony a růže, což přinášelo štěstí a potěšení. Pro všechny to byla jistě veliká rána. Karel ovšem snášel nastalou situaci asi nejvíc těžce. Během posledních tří let totiž přišel o tři jemu velmi blízké lidi - o svého ochránce, rádce a přítele, kterého našel v arcibiskupu Václavu Leopoldu Chlumčanskému z Přestavlk, který zemřel 14. června 1830,³⁶³ o svého jediného bratra Josefa,³⁶⁴ který se dožil dospělého věku a který působil jako hospodářský úředník na arcibiskupském panství v Dolních Břežanech³⁶⁵ (PŘÍLOHA 13) a teď i o svou milovanou matku.

Tato rána ho zastihla v období nepříliš šťastném. Ve své duchovní službě za nového arcibiskupa Aloise Josefa Kolovrata Krakovského nebyl totiž nijak spokojený, uvažoval o odchodu na nějakou uprázdněnou faru, kde by načerpal nových sil a ulevil svému duchu. Přičemž bolest nad ztrátou matky musela Karla v té době velmi sužovat.

---

rukopisy cizí – Vinařický Karel Alois – životopis; Tamtéž, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní - Karel Vinařický – životopis.

³⁶⁰ Podle údaje v matrice zemřelých měla Antonie zemřít ve věku 50 let, což by odpovídalo roku narození 1782. SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26. Přesnější údaj se autorce nepodařilo dohledat.

³⁶¹ V té době informoval o propuknutí cholery ve svých dopisech i František Sláma či František Vacek-Kamenický. Blížší informace v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenné, schází-li zdraví*.

³⁶² SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26.

³⁶³ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí a nesesadí*.

³⁶⁴ Zemřel 9. srpna 1832 o půl šesté ráno. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 21. Jak moc byl Vinařický smrtí svého bratra zasažen dokazují tato slova, která napsal Františku Ladislavu Čelakovskému 14. srpna 1832: „Nevím sám, co mi v těchto dnech více tesklivosti způsobilo, oumrtí-li bratra mého Josefa čili obsah Vašeho listu.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 278. O pohřbu se zmínil Josef Černý 20. srpna 1832: „Litoval jsem Vás srdečně, když jsem se o smrti Vašeho p. bratra dověděl. Bylo mi to ale již po jeho pohřbu zvěstováno, a skoro se hněvám na p. p. Akermanna, že nás, o kterých ví, že jsme přátele Vaši, ku pohřbu nepozval.“ Tamtéž, s. 282.

³⁶⁵ V korespondenci jsou zmiňovány jako Břežany. Leží na jižním okraji hlavního města Prahy. V roce 1715 koupil od Trautmansdorfů Břežany pražský arcibiskup František Ferdinand hrabě z Künburku, a připojil břežanské panství k panství pražského arcibiskupství. Od té doby mu náležely nepřetržitě až do roku 1945. Byly využívány jako arcibiskupské letní sídlo. Arcibiskupové sídlili v zámku.

Utěšením mu byla slova jeho přátel, kteří se ho snažili povzbudit v těch nejtěžších chvílích bolestné ztráty. 15. května 1832 mu psal František Josef Sláma: „Bolest nad ztrátou Vaší dobré matky – dobrou jí nazývám, ač jen syna znám – dělím tím upřímněji, čím více to Vašemu srdci důvěřuji, že [j]ste ji věrně i vděčně miloval, a čím živěji já podobné bolesti na matce v osmi letech mého věku, na sestře milované před devíti a na otci před šesti lety sám [j]sem okusil. Ale zdaliž tu se dělo něco proti vůli Nejvyššího? Zdaž se domníváte, že máť Vaše sama zemřetí svého nyní lituje? Není-li Vám samému dobré, že u Svrchovaného o jednu duši více máte, jenž Vás miluje, a za Vás se modlí. Avšak Vy sám i čas dobročinný umíte takové žalosti v meze mírnosti uváděti, tak že mně netřeba těšitele dělati.“³⁶⁶ Po smutném životním období let 1830 – 1832³⁶⁷ přišlo období v mnohém šťastné. Rokem 1833 zahájil Vinařický šestnáctileté působení jako farář na Kováni, nedaleko Mladé Boleslavi.

Do tohoto kraje, kde bude působit šestnáct let a ve kterém podle svých pozdějších vzpomínek strávil nejkrásnější chvíle svého života, vzal i zbytek své rodiny,³⁶⁸ tedy svého otce Josefa a své tři nezaopatřené sestry – Antonii, Aloisii a Magdalenu.³⁶⁹ Ihned ovšem k jejich přestěhování nedošlo. Vinařický musel nejdříve opravit a připravit svůj nový domov, faru v Kováni (PŘÍLOHA 14), nejen pro své živobytí, ale i pro živobytí ostatních členů rodiny. Ještě celých sedm let zajížděl za svou rodinou do Slaného. Takové zajíždětky nebyly v žádném případě pohodlné. A tak se v roce 1840 rozhodl, že k sobě převezme zbytek své rodiny.³⁷⁰ Trápilo ho otcovo špatné zdraví, a velmi litoval

---

³⁶⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 -1 833*, Praha 1903, s. 261 – 262.

³⁶⁷ Bližší informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí a nesadí*. Jak moc bylo toto období strastiplné dokazují i dopisy Františka Slámy. Viz Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820-1833*, Praha 1903, s. 223, 235, 252, 261.

³⁶⁸ Svědčí o tom zápis v poslední vůli Josefa Vinařického z 26. června 1840: „...gessto se ale můj syn Karel z lásky synovské mne a mau nedospěla dceru Magdalenu bytem, strawau a lekarstwjm opatřowati uwolil...“ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, poslední vůle Josefa Vinařického, inv. č. 21 VI/7.

³⁶⁹ Dvě z jeho dcer již zaopatřeny byly, totiž nejstarší dcera Marie byla vdovou po Janu Korbovi, soukenickém mistru a měšťanu v Lounech, za kterého se provdala 23. června 1835 a Barbora se 13. listopadu 1837 provdala za Františka Hampeise.

³⁷⁰ K této domněnce nás vedou slova, která Vinařický napsal Josefu Krasoslavu Chmelenskému 19. května 1838: „...8ho jsem jel do Slaného navštívit svého churavého otce a tázat se, jak se můj již na 4. měsíc těžce nemocný švagr v Lounech má...“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820-1833*, Praha 1903, s. 293. Nemoc jeho otce byla opravdu dlouhá, ale 15. prosince 1839 už Vinařický píše Františku Ladislavu Čelakovskému: „Můj otec, chvála Bohu, jest mnohem zdravější než býval.“ Tamtéž, s. 327. Nemoc jistě vedla Josefa Vinařického k sepsání poslední vůle, ve které s konečnou platností potvrdil naší domněnku o tom, že si Vinařický svou rodinu k sobě vzal právě v roce 1840. V ní se totiž zmínil, že se Karel rozhodl postarat se o něj a o jeho nejmladší dceru Magdalenu.

toho, že má otec málo pohodlí a jen mnoho starostí se zaopatřením a živobytím svých zbylých tří dcer.

Tím, že si otce a své tři sestry vzal k sobě na kováňskou faru, pomohl zejména otci a to s péčí o své mladší sestry. Tak otci v mnohém ulevil a také mu tak ve prospěch celé rodiny ušetřil zdraví ještě do budoucích let.

S otcem měl Karel dobrý vztah. Jak už bylo výše zmíněno, stal se mu otec životním vzorem. Pokaždé, když se Vinařický vzdálil z Kováně pro povinnosti své duchovní služby nebo opustil dům kvůli návštěvě některého ze svých přátel, těšil se na to, až se opět shledá se svým otcem. „S toužebností čekám té chvíle, až jich doma opět políbíti budu moci.“³⁷¹ A otec se o něj staral se vši možnou láskou. Například když Karel pobýval ve Vídni na zasedání ústavodárného říšského sněmu, posílal mu potřebné věci, kterými bylo nejrůznější šatstvo a knihy, bez kterých se nemohl obejít.³⁷² Za to mu byl Karel velmi vděčný, nejenže mu to ulehčovalo pobyt v drahotou naplněné Vídni, ale dokazovalo to i upřímnou lásku jeho otce. V několika málo dopisech, které se nám dochovaly a které adresoval svému synovi, jej označoval jako „nejmilejšího syna“. Bylo tomu tak i v dopise, kdy mu přál ke jmeninám. „Neymilegssj Synu Přjmete mé otcowske Přánj, Jen Wsse mohaucj wás zachowey přj stalem zdrawj, a wssechno dobre wám Winssugu, cokoljw Sobě žadate abj [sic!] Pan Bůh Mjlostjw bitj [sic!] račil, oslawte den památný wasseho Patrona.“³⁷³

Na shledání se svými nejbližšími se vždy nesmírně těšil. Sdílel s nimi své smutky i radosti a zároveň velmi dbal, aby se jeho konání vždy srovnávalo s jejich míněním. Na tom mu opravdu velmi záleželo. Nejdůležitější rozhodnutí ve svém životě nikdy neučinil bez toho, aniž by se s nimi zapomněl poradit. Jedno důležité rozhodnutí, které přinesl rok 1849, se nepřímo týkalo i jeho otce. V Týně nad Vltavou zemřel děkan Daniel Morávek a týnské děkanství (PŘÍLOHA 15) se tak nabízelo novým zájemcům. 16. září 1848 o tom informoval své nejbližší: „Dostal jsem z Moldawo Teyna návěští[,] že tamnější p. děkan na věčnost se odebral a že to beneficium uprázdněno jest. Waší poradě a společnému se usnešení zůstawuju, mám-li o to beneficium žádati anebo ne.“³⁷⁴ Sám se na Kováni cítil spokojeně, osadníci k němu vzhlíželi s láskou a velmi si jej vážili. Nač tedy měnit tak krásný kout české země? Jeho vlastenecký cit ho ovšem

³⁷¹ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Josefu Vinařickému ze dne 18. listopadu 1845, inv. č. 15 VI/1.

³⁷² Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Josefu Vinařickému ze dne 16. září 1848.

³⁷³ Tamtéž, dopis Josefa Vinařického Karlu Aloisi Vinařickému b. d.

³⁷⁴ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Josefu Vinařickému a švagrům ze dne 16. září 1848.

nenechával klidným. Jeden z podnětů, kvůli kterému se o uprázdněné děkanství ucházel, byl vlasteneckého původu. Týn nad Vltavou podle slov Vinařického bylo „pro národnost českou mrtvé město“³⁷⁵ a on to chtěl svým zdejšími úřadováními napravit. A další důvod, proč se chystal odejít do jižních Čech, byl také pádný. „Stáří Otcowo a mé někdy wrtkawé zdraví žádalo by si také stanowiště, kdež by byl lékař a lékárna.“³⁷⁶ Čekal na rodinné rozhodnutí a podle svých nejbližších se rozhodl zařídit si svůj další život. Měl to být život strávený se stárnoucím otcem a to až do jeho posledních chviliek pozemského života, které, aniž by to tušil, měly přijít velmi záhy. Na otce myslel proto i při možnosti stěhování do Týna nad Vltavou. Ani na okamžik ho nechtěl jako nejstarší syn nechat na starosti svým mladším sestrám a jejich rodinám, znamenalo by to pro ně jen větší obtíže a starosti navíc. On jako kněz si vybral život v osamění, prostý soukromého rodinného štěstí, a jistě právě proto se rozhodl starat se o otce a o svou nejmladší neprovdanou sestru Magdalenu, kterou nazýval s bratrskou láskou Leni.³⁷⁷ Ti dva mu dělali společnost, kterou by mu jinak dělala jeho vlastní rodina, kdyby ji směl založit.

Dne 1. ledna 1849 byl Karel Alois Vinařický dosazen na uprázdněné děkanské místo v Týně nad Vltavou. Z důvodu této příznivé volby se musel vzdát svého poslaneckého mandátu, díky němuž zasedal na ústavodárném říšském sněmu ve Vídni a v Kroměříži jako zástupce Boleslavského kraje. Definitivně opustil zasedání sněmu, který byl přeložen z Vídně do Kroměříže, 29. ledna 1849.³⁷⁸ V Týně, v místě svého nového duchovního úřadu, se Karel poprvé objevil 22. února 1849. Zde byl slavnostně přivítán od patronátního úřadu, magistrátu a městského i venkovského obyvatelstva.³⁷⁹

Jeho odchod z Kováně byl velmi smutný a bolestný. Kováně ve Vinařickém ztrácela skvělého kněze a spravedlivého ochránce a Vinařický ztrácel nejen své milované osadníky, ale jemu ještě milejší dvě sestry, které se zde v okolí provdaly.³⁸⁰ Cesta musela být nelehká i pro jeho otce, který se s ním ubíral na nové místo jeho duchovního

---

³⁷⁵ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Josefu Vinařickému a švagřům ze dne 16. září 1848, inv. č. 15 VI/1.

³⁷⁶ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Josefu Vinařickému a švagřům ze dne 16. září 1848. Ještě později na to Vinařický zavzpomínal, když psal svému švagrovi Václavu Hálovi: „Kováně bych byl též neopustil, kdyby byl v místě lékař neb na blízku. Krevnatost moje v mladických letech byla častěji nebezpečná a náhlou pomoc požadovala. I dobrý otec byl častěji churav. To byl podnět[,] že jsem do Týna žádal.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 6. listopadu 1857.

³⁷⁷ V dopisech se objevuje též varianta Lény, Leny.

³⁷⁸ Blíže v kapitole s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

³⁷⁹ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí a nesesadí.*

³⁸⁰ Za Jana Krouského se provdala sestra Aloisie a usadila se v Katusicích a další sestra Antonie se provdala za Václava Hálu a odešla za ním do Mladé Boleslavi. Viz text níže na s. 95, 96.

působení, neboť opouštěl nejen své dvě dcery, ale také svá vnoučata, která mu dělala v jeho životě nesmírnou radost. S jejich mládím přicházela do jeho života radost a potřebná energie. A Vinařického nastoupená cesta vstříc nové budoucnosti byla pak bolestná zejména proto, že se jeho osmdesátiletý otec při stěhování do Týna nad Vltavou u zetě Františka Hampeise, manžela jeho sestry Barbory, v Praze nachladil. U něj také ulehл na lůžko. 26. února 1849 v devět hodin ráno usedl starostmi zatížený Karel k psaní, které adresoval svým švagřům a sestřím: „Těžké onemocnění Otce dobrého mne činí zarmoucená, a v těch dnech nemohu se nikam odebrati, neb gedem pan páter se stěhuje na lokalii do Záchotína a druhý se chystá na dva dny do Budějovic. Musím býti na strážii doma. Očekávám z Prahy toužebně zprávu, gestli se polepsilo s dobrým Otcem. Bůh geg zachoveg!“³⁸¹ Bůh měl ale s Karlovým otcem jiné záměry. Veškeré snahy o jeho léčbu byly marné. Vetché a cestou zesláblé tělo Josefa Vinařického si s nemocí nedokázalo poradit. V den, kdy psal dopis svým švagřům a sestřím, tedy 26. února 1849,³⁸² Karlův milovaný otec skonal, aniž by spatřil Týn nad Vltavou. Pro Vinařického to byla nesmírně smutná zpráva, kvůli povinnostem, které byly spojeny s nástupem do nového duchovního úřadu, se totiž nemohl zúčastnit pohřbu a tak se vyplakat nad rakví³⁸³ milovaného a drahého nebožtíka otce. Jeho otec odpočívá na Olšanech.

Devět let před svou smrtí, 26. června 1840, pořídil Josef Vinařický poslední vůli.³⁸⁴ Moc dobře si uvědomoval nestálost lidského života, zvláště po překonané nemoci, která jej trápila v letech 1838 - 1839 a hlavně nechtěl svou rodinu zanechat nejistému osudu. „Dussi swau poraučjm milosti Stwořitele sweho, tělo mé bud' poctiwě a slussně

---

³⁸¹ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. února 1849, inv. č. 15 VI/1.

³⁸² Tento údaj vyplývá z dopisu napsaného 21. října 1849 Václavem Hálou Karlu Vinařickému. V něm se nachází návrh dopisu určený direktoriálnímu úřadu, v němž podávají zprávu o úmrtí otce Josefa Vinařického dne 26. února 1849 v Praze, který zemřel na své cestě do Týna nad Vltavou. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Václava Hály Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 21. října 1849, inv. č. 15 VI/1.

³⁸³ Josef Vinařický byl pohřben na Olšanských hřbitovech. Společně s ním je pohřben i jeho syn Josef a dcera Marie. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 10.

³⁸⁴ Ovšem už v roce 1839 vznikl návrh poslední vůle, který pomáhal Josefovi Vinařickému vypracovat Dr. Josef Frič, právník a dobrý přítel Karla Aloise Vinařického (byl jeho spolužákem v době studií na piaristickém gymnáziu ve Slaném). 29. října 1839 sděloval Vinařickému: „Ponawrženj poslednj wule Twého milého pana otce gsem prohledl, a wyjmo nepatrných oprav, gi docela za dobrou uznal.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence přijatá, dopis Josefa Friče Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 29. října 1839. Ostatně byl Josef Frič s vyhotovením poslední vůle nadmíru spokojen už jen proto, že u Vinařického manželky Antonie nebyla poslední vůle například vůbec sepsána, což způsobilo ohledně majetkového vypořádání nemalé potíže.

pochováno, a pokud by se dle zákonů zemských státi mohlo převezeno buď do města Slaného, aby tam na hřbitově vedle pozůstatků mé věrné a milé manželky Antonie, rozené Payrowé, pohřbeno a na hrob nass znamenj swatého kříže zlatého železa postaweno bylo.³⁸⁵ Na všechny útraty spojené s pohřbem měly být použity peníze, které za svého života Karlův otec uspořil z pronajatého hospodářství. Za dědice svého jmění potom v roce 1840 ustanovil šest svých dětí – nejstaršího syna Karla a dcery Marii,³⁸⁶ Barboru, Antonii, Aloisii a Magdalenu.

Všem svým dětem měl Josef Vinařický co předat. Na stejné díly si měly děti rozdělit pole po zesnulé matce, řečené na Hronkovském vrchu č. 794, které přináleželo k obci Tuřany, která byly od města Slaného vzdálena 3 km na západ.³⁸⁷ Ovšem toto pole, stejně jako další části Vinařického hospodářství byly pronajmuty, děti si jej proto mohly rozdělit až v říjnu roku 1848, kdy měl pronájem skončit.³⁸⁸ Majetek, který do roku 1840 Vinařický získal buď sám nebo se svou ženou Annou, čítal – dům ve městě Slaném č. 144³⁸⁹, zahradu se stodolou na Pražském předměstí pod č. 471³⁹⁰, pole u Lidic³⁹¹ pod č. 101³⁹², pole nad Ovčáry³⁹³ pod č. 1330 a 1331³⁹⁴, pole pod slánskou farou č. 1213³⁹⁵, pole v Lužích u zvolenské cesty č. 1142³⁹⁶ a pole v Zadních Lužích nad Ovčáry č. 1161.³⁹⁷

---

³⁸⁵ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, poslední vůle Josefa Vinařického, inv. č. 21 VI/7.

³⁸⁶ Bohužel se svého podílu z dědictví nedožila, zemřela v březnu 1842.

³⁸⁷ Výměr tohoto pole byl 2 jitra (jitra rakouské u nás platilo 1764 – 1876 a jednalo se o 5754, 64 m²), 412 □ (= m²) sáhů (1 čtverečný sáh = 3, 597 m²).

³⁸⁸ Všechny hospodářské pozemky Josefa Vinařického (i po jeho zesnulé ženě Anně) byly od 1. října 1839 až do 1. října 1848 v pronájmu. Do pronájmu je získal Jan Černý za roční činži 194 zlatých a s povinností platit veškeré zemské daně a jiné poplatky, které byly ve smlouvě o pronájmu vytyčeny. Tato smlouva měla být dodržena všemi dědici i pro případ, kdyby se konce pronájmu již Josef Vinařický nedožil. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, poslední vůle Josefa Vinařického, inv. č. 21 VI/7.

³⁸⁹ V ceně 150 zlatých.

³⁹⁰ Výměr zahrady byl 352 čtverečních sáhů, v ceně 90 zlatých.

³⁹¹ Jedná se o tzv. Lidice Menší, zvané tak proto, aby nedocházelo k záměně s Lidicemi Většími u Buštěhradu. První historicky doložená zmínka o Lidicích Menších je z roku 1290 a dominantou je zde kostel zasvěcený sv. Jakubu Většímu.

³⁹² Výměr pole byl 1411 čtverečních sáhů, v ceně 60 zlatých.

³⁹³ Ovčáry jsou dnes drobná osada v rámci Slaného. Leží v údolí Červeného potoka, zhruba 1,5 km východně od centra Slaného. První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1331. V obci se nalézá gotický kostelík sv. Václava.

³⁹⁴ Výměr pole byl 1 jitra, 958 čtverečních sáhů, v ceně 100 zlatých.

³⁹⁵ Výměr pole byl 1179 čtverečních sáhů, v ceně 50 zlatých.

³⁹⁶ Výměr pole byl 1 jitra, 152,5 čtverečních sáhů, v ceně 80 zlatých.

³⁹⁷ Výměr pole byl 1530 čtverečních sáhů, v ceně 70 zlatých.

Svým dětem nepředával jen movitý a nemovitý majetek, ale i dluh, který, jak píše, vznikl zejména zaopatřením jeho dvou nejstarších dcer Marie a Barbory.³⁹⁸ K zaplacení tohoto dluhu měly sloužit uspořené peníze z běžícího pronájmu³⁹⁹ hospodářských pozemků, v případě, že by ale naspořená částka nestačila, měly zbývající sumu doplatit jeho 4 dědicové – Karel, Antonie, Aloisie a Magdalena.

Karlovi odkázal stodolu a zahradu na Pražském předměstí a pole u Lidic, to vše se závazkem, aby své nejmladší sestře Magdaleně vyplatil k jejímu podílu ještě 50 zlatých a 3 dvacetníky, a aby vyplatil 4 zlaté slánskému ústavu chudých a ještě zaplatil část dluhu. Dvěma nejstarším dcerám Marii a Barboře již přispěl penězi při jejich vstoupení do stavu manželského a i později jim přispíval určitými částkami peněz, proto považoval jejich dědický podíl za vyřízený.⁴⁰⁰ Svě třetí dceři Antonii odkázal pole nad Ovčáry a pole pod slánskou farou, se závazkem zaplacení části dluhu. Čtvrtá dcera Aloisie dědila pole v Lužích u zvolenské cesty a pole v Zadních Lužích nad Ovčáry, i ona ovšem se závazkem zaplacení části dluhu. Nejmladší Magdaleně odkázal otec dům ve Slaném a Karel jí měl ještě vyplatit 50 zlatých a to vše se závazkem, že i ona se bude podílet na zaplacení části dluhu z celkové částky 340 zlatých.

Karlovi jako nejstaršímu ze sourozenců vyplývalo z poslední vůle jeho otce Josefa nejvíce závazků a povinností. Měl opatrovat inventář majetku, který byl vyhotoven zvlášť. Majetek, který do něj byl zapsán a který nebyl v budoucích letech prodán, měl Karel opatrovat pro jeho pozdější vydání k rukám všech pozůstalých dědiců. Ještě před pořízením poslední vůle požádal Karel otce, aby založil zvláštní knížku, do které by vlastní rukou zapisoval veškeré výdaje a příjmy. Tato knížka měla pojišťovat veškerá práva dětí Josefa Vinařického. Pokud by se stalo, že by Karlův otec zemřel ještě před skončením pronájmu hospodářských pozemků Janu Černému, tedy před 1. říjnem 1848, měl to být právě Karel, který se měl stát správcem peněz získaných z pronájmu.

---

³⁹⁸ Dluh činil 340 zlatých. Z toho 300 zlatých mělo být zaplaceno hraběcí smečenské spořitelně, přičemž každoročně se z této částky ještě platilo 15 zlatých úroku, a 40 zlatých si Josef Vinařický vypůjčil bezúročně od Vojtěcha Hájka, ševcovského tovaryše a syna kovánského mistra Hájka ze Slaného. Z dovětky k poslední vůli z 29. června 1840 vyplývá informace o zaplacení celé částky 40 zlatých, zapůjčených Vinařickému od Vojtěcha Hájka. Toho dne se k němu totiž Vojtěch Hájek spolu s jeho zetěm Františkem Hampeisem oba dostavili na Kovář a ještě téhož dne Vinařický Hájkovi celou částku zaplatil. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, poslední vůle Josefa Vinařického, inv. č. 21 VI/7.

³⁹⁹ Jan Černý byl povinen odvádět z pronájmu částku 194 zlatých. S touto částkou volně disponoval Josef Vinařický, přesto doufal, že po tom, co z částky zaplatí veškerá potřebná vydání na živobytí, zbyde alespoň 70 zlatých. Tato částka měla být prozatím ukládaná do pražské spořitelny a z těchto peněz po jeho smrti měly být zaplacený veškeré náklady spojené s pohřbem. Během devíti let, kdy pronájem běžel, měl být z této částky zaplacen i celý dluh 340 zlatých, zdali by potom ještě něco z ukládaných peněz do pražské spořitelny zbylo, pak se zbylá suma peněz měla rozdělit rovným dílem mezi pozůstalé. Tamtéž.

⁴⁰⁰ Každá od něj obdržela 380 zlatých a nábytek v ceně 200 zlatých.

Z uspořené sumy peněz měl za povinnost zaplatit výdaje spojené s pohřbem a každoročně měl vyplácet svým neprovdaným sestrám na přilepšenou 80 zlatých⁴⁰¹ a to do doby než se provdají. Dále se na seznamu všech jeho povinností měl objevit závazek vést zvláštní knihu všech výdajů a příjmů. Otec mu také v závěti kladl na srdce, aby se o své sestry staral jako otec o své dcery. V závěti byla promyšlena i ta možnost, že by Karel zemřel nebo pro nějakou závažnou příčinu nemohl tyto povinnosti splnit. Potom by byl jejich plněním pověřen právník ze Slaného, Josef Horlivý.⁴⁰²

Vyřízení otcovy závěti nějakou dobu trvalo a začalo se nepříjemně prodlužovat. 21. října 1849 psal Václav Hála Vinařickému: „Poněwadž nyní nowé ouřadi [sic!] předce uwedené byti maji, tak zakročiti se musí, by poněchalost po tatínku ještě před tím uwedením ukončena byla, poněwadž pak by se to welmi prodloužit mohlo skrze množství práce.“⁴⁰³ Aby se této situaci vyhnuli, vypracoval Hála návrh, podle kterého pak Vinařický sám vypracoval žádost o vyřízení poslední vůle po otci. Tento návrh také sám podepsal, stejně jako u něj žijící sestra Magdalena a všichni ostatní dědicové uvedení v závěti. Pak už nic nekomplikovalo vykonání závěti.

Josef Vinařický byl otcem v pravdě spravedlivým. Všechny své děti podělil, jak jen mu jeho možnosti dovolovaly. Stejnou měrou rozděloval mezi své děti ještě za života svou otcovskou lásku. Miloval je všechny bez rozdílu, děti byly tím, co naplňovalo jeho život a to zvláště v letech po smrti jeho manželky a jejich matky.

2.2. Upřímný bratr, švagr a strýc

Karel Alois Vinařický byl prvorozeným synem svých rodičů. Narodil se 24. ledna 1803 a od tohoto data až do 18. června 1825 se jeho matce Antonii narodilo úctyhodných jedenáct dětí.

Ve srovnání s dneškem se rodilo mnohem více dětí. Pouze vysoká natalita skýtala naději, že alespoň některé z dětí přežije, že se v něm zachová rod a ve stáří se potom

---

⁴⁰¹ 40 zlatých měla dostávat nejmladší Magdalena a po 20 zlatých pak Antonie a Aloisie.

⁴⁰² Josef Horlivý byl ustanoven za vykonavatele poslední vůle a spoluporučníka jeho nezletilých dcer. A ještě za života Josefa Vinařického byl požádán, aby byl nápomocný nejen jemu, ale i jeho pozdějším dědicům a to v případě vybírání peněz od Jana Černého za pronájem hospodářských pozemků a placení všech úroků vyplývajících z této částky. Jestliže toto vše splní a odevzdá v co nejrychlejším čase pozůstalost všem jeho dědicům, za to mu jsou jeho dědicové povinováni vyplatit slušnou částku jako odměnu za vykonané veškeré služby. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, poslední vůle Josefa Vinařického, inv. č. 21 VI/7. Zůstává otázkou, jak se mu pozůstalí odměnili, neboť vyřízení poslední vůle trvalo poměrně dlouho.

⁴⁰³ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Václava Hály Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 21. října 1849, inv. č. 15 VI/1.

postará o zestárlé a nemohoucí rodiče.⁴⁰⁴ Celkový počet dětí, který v tehdejší době vdaná žena za život porodila, byl závislý zejména na věku, ve kterém žena vstupovala do manželského stavu, na věku jejího manžela a na zdravotním stavu jich obou. Ženy pak rodily v pravidelných intervalech od sňatku až do doby, kdy žena prodělala menopauzu. Až 80% manželských párů mělo první dítě do jednoho roku od sňatku, další děti pak přicházely na svět téměř pravidelně každého dva a půl roku.⁴⁰⁵ Nejvyšší pravděpodobnost úmrtí hrozila bezprostředně po narození. Pro demografický vývoj v českých zemích až do konce 19. století byla charakteristická relativně vysoká úroveň kojenecké a dětské úmrtnosti.⁴⁰⁶ Po dlouhá staletí tak narození velmi úzce souviselo se smrtí. Lidé ji považovali za nezvratnou, v božích rukou spočíval život čerstvě narozeného dítěte. Šance, že se nově narozený člen rodiny dožije deseti let, mělo koncem 18. století okolo šesti z deseti novorozeňat.⁴⁰⁷

Podobná situace panovala i v rodině manželů Vinařických. Měli ale veliké štěstí v tom, že prvorozený chlapec, námi sledovaný Karel Alois Vinařický, jim v nebeské království neodešel. Byli tak ušetřeni veliké bolesti, která se nevyhýbala skoro žádným rodičům, když jim zemřelo prvorozené dítě.

Takové štěstí ovšem neměli u všech svých dětí. Víme, že Antonie Vinařická porodila jedenáct dětí, dospělosti se jich dožilo sedm, což byl navzdory panujícím poměrům dětské úmrtnosti úctyhodný počet. Díky deníkovým záznamům Karla Vinařického se velmi podrobně dozvídáme o narozeních a úmrtích jeho sourozenců.⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁴ Milena LENDEROVÁ - Karel RÝDL, *Radostné dětství? Dítě v Čechách devatenáctého století*, Praha - Litomyšl 2006, s. 134.

⁴⁰⁵ Karel Vinařický se jako první dítě svých rodičů narodil 1 rok a 4 měsíce po sňatku svých rodičů, což téměř odpovídalo zmiňovanému stavu 80% manželství a intervaly 2,5 roku mezi jednotlivými porody v podstatě odpovídaly i porodům Anny Vinařické. Někdy se interval mezi jednotlivými porody zmenšil jako v případě narození syna Josefa (24. října 1810), jehož od narození sestry Marie Johanny (10. ledna 1809) dělily méně jak 2 roky, a někdy se naopak prodloužil jako v případě narození dcery Magdaleny (18. června 1825), kterou od narození sestry Emanuely Terezie (27. listopadu 1821) dělilo více jak 3,5 roku.

⁴⁰⁶ Ludmila FIALOVÁ a kol., *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1998², s. 167, 189. Dětská úmrtnost byla opravdu alarmující a nevyhnula se mnohým z Vinařického přátel ani jednotlivým členům rodiny. Například v prosinci 1856 zemřela Hálovým dcera Žofie. A rodině Krouských v útlém věku zemřely dvě děti – Marie a Ladislav.

⁴⁰⁷ V letech 1810 – 1814 dosahovala dětská úmrtnost v českých zemích celých 28%, do věku 4 let zemřelo dalších 10% živě narozených dětí a ani pak se jejich šance na dožití dospělého věku nijak nezvyšovala. Milena LENDEROVÁ - Karel RÝDL, *Radostné dětství? Dítě v Čechách devatenáctého století*, Praha - Litomyšl 2006, s. 271. Za hlavní důvod poklesu míry mortality v Evropě bývá zpravidla udáván pokrok v lékařských vědách. Přes značný pokrok v hygieně a ve zdravotnictví se nepodařilo v průběhu 19. století podstatněji snížit úmrtnost kojenců do jednoho roku. Pavla HORSKÁ a kol., *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*, Praha 1990, s. 355 – 357.

⁴⁰⁸ Deník z roku 1822 a z roku 1823 obsahuje informace týkající se jednotlivých rodinných příslušníků, zejména jeho sourozenců. Bohužel je nutné podotknout, že ne všechny údaje odpovídají skutečnosti. Údaje v deníku, týkající se narození jednotlivých sourozenců či jejich úmrtí, v některých případech totiž

Po Karlovi se do rodiny Vinařických narodil po půlnoci 20. listopadu 1804⁴⁰⁹ Emmanuel Felix. Zemřel 26. dubna 1807.⁴¹⁰ Následovala Marie Anna, která se narodila 14. ledna 1807.⁴¹¹ Zemřela 6. března 1808⁴¹² a za příčinu jejího úmrtí byl uveden střevní tyfus.⁴¹³ Psal se rok 1809 a otci Josefovi a matce Anně dělalo radost jediné dítě, syn Karel.

Další novou nadějí v rodině byla dcera Marie Johanna. Narodila se 10. ledna 1809.⁴¹⁴ Svě rodiče měla příležitost těšit poměrně dlouho, v průběhu let se jim před očima měnila v dospívající dívku a mladou ženu. Dožila se dospělého věku, ještě v roce 1840 ji Josef Vinařický při sestavování své poslední vůle zmiňuje jako svou nejstarší dceru, vdovu po Janu Korbovi, soukenickém mistru a měšťanu v Lounech. Byla velmi společenská, hrála na kytaru, ráda hrála divadlo, ráda se zkrátka bavila. Svého muže, Jana Korbu,⁴¹⁵ si vzala 23. června 1835. Tehdy je oddával její bratr Karel Alois Vinařický.⁴¹⁶ Jejich společný život netrval příliš dlouho. Bylo jim dopřáno radovat se jeden s druhým pouze tři roky. Jan Korba zemřel 21. srpna 1838. Nebylo jim tak ani dopřáno zanechat po sobě děti. Po smrti svého manžela vedla Marie jeho obchod se sukny. V tomto směru jí byl nejvíce nápomocen švagr František Hampeis, který jí obstarával v Praze nejrůznější nákupy. Následkem vážné nemoci se ale musela práce v obchodě vzdát. Trápila ji vodnatelnost a s těmito obtížemi se odstěhovala ke své sestře

---

neodpovídají údajům zaznamenaných v slánských matrikách. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822 a 1823.

⁴⁰⁹ SOA Praha, Matrika (1802 - 1814), Slaný 9, matrika narozených, sign. M24 – 1/9. V deníkovém záznamu ovšem Vinařický uvádí v rozporu se záznamem v matrice údaj 19. listopad 1805. LA PNP, osobní fond K. A. Vinařický, rukopisy vlastní – články, studie, výpisy, poznámky, deník z roku 1822.

⁴¹⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴¹¹ SOA Praha, Matrika (1802 - 1814), Slaný 9, matrika narozených, sign. M24 – 1/9. V deníku se opět nachází jiný údaj. Tentokrát se liší pouze o jediný den. Vinařický uvádí datum narození své sestry 14. ledna 1807. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴¹² SOA Praha, Matrika (1802 - 1814), Slaný 25, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/25. Tento údaj je shodný v obou případech, tedy v záznamu Vinařického deníku i v matrice. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴¹³ Tyfus. Dříve poměrně časté celkové akutní infekční onemocnění, postihující zejména zažívací ústrojí a projevující se těžkými a častými průjmy se ztrátou tělních tekutin.

⁴¹⁴ SOA Praha, Matrika (1802 - 1814), Slaný 9, matrika narozených, sign. M24 – 1/9. Vinařický uvádí v rozporu s údajem v matrice jako datum narození 10. února 1809. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822. .

⁴¹⁵ Jan Korba se narodil 5. března 1806. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 20.

⁴¹⁶ V dopise z 27. května 1835 ubezpečoval Vinařický Františka Ladislava Čelakovského: „Především Vám na vědomí dávám, že oddavky mé sestry nebudou ten [sic!] úterý po letnicích, ale teprve až asi 23. června.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 157.

Barboře Hampeisové. V Praze byla několikrát operována, ale bezvýsledně. Zemřela ve věku 33 let v březnu 1842.⁴¹⁷

24. října 1810⁴¹⁸ se Karlovi narodil bratr Josef. S ním se mohl radovat ze společného života až do roku 1832, kdy zemřel v Dolních Břežanech, místě svého hospodářského působení. Vystudoval gymnázium, další jeho kroky směřovaly na hospodářská studia. Svou praxi si pak odbýval na arcibiskupském panství v Dolních Břežanech, kde se stal kancelářským adjunktem.⁴¹⁹ Podle vzpomínek Louisy Hálové byl velmi hezký, příjemný společník a vtipný „veršičkář“.⁴²⁰ Jeho mladý život zkomplikovala srdeční vada, které bohužel podlehl. Život s takovou vadou nebyl vůbec lehký, Čelakovskému se o tom Vinařický svěřoval 14. srpna 1832: „...avšak i prodloužení jeho stálé neduživosti podrobeného živobytí téměř bolestivější bylo by mi bývalo, než zesnutí jeho, kterýmž úlevy a pokoje došel, jehož my nadarmo zde hledáme.“⁴²¹ Josef zemřel 9. srpna 1832 v půl šesté ráno.⁴²² Byl pohřben na Olšanských hřbitovech.

---

⁴¹⁷ Pohřeb se konal 12. března 1842. Vinařický se o tom zmiňuje svému švagrovi Janu Krouskému v dopise z 11. března 1842: „Gežto zegtřegšjho dne v ½ 3 odpoledne má býti pohřeb + Marie, prosil bych[,] aby s těmi Pány Kosmonoskými džjwe k nám přišli, neboť bychom o ½ 12 hod. obědvali.“ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 11. března 1842, inv. č. 15 VI/1. To se ale rozchází s údaji v *Pamětech* Luisy Hálové, která za datum jejího úmrtí označila 25. září 1848 v pět hodin večer. Pohřbena byla v Praze na Olšanech. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 20. V *Pamětech* je ovšem napsáno, že zemřela 25. září 1848 v 5 hodin večer. Pohřbena byla na Olšanech. Domněnku o úmrtí na počátku března 1842 potvrzuje i ten fakt, že v korespondenci z roku 1848 není učiněna žádná zmínka o sestře Marii a jejím možném úmrtí.

⁴¹⁸ SOA Praha, Matrika (1802 - 1814), Slaný 9, matrika narozených, sign. M24 – 1/9. Údaj o narození je shodný v obou případech, tedy v záznamu Vinařického deníku i v matrice. LA PNP, osobní fond K. A. Vinařický, rukopisy vlastní – články, studie, výpisy, poznámky, deník z roku 1822.

⁴¹⁹ Úřednický pacient, elév, koncipient.

⁴²⁰ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 21. Jedinou památkou na něj je dopis z 19. července 1831 zasláný rodičům z Dolních Břežan. Dával rodičům vědět, že je zdravý. Věci, které mu v červnu 1831 odeslali, mu došly v pořádku. V Dolních Břežanech se v tom čase vyskytoval i starší bratr Karel. Každý den prý vyjížděl s arcibiskupem na procházku. Ostatně se arcibiskupovi díky tomu zlepšilo zdraví. 24. července 1831 u nich byla chystána pouť, pro něj to byla veliká sláva, neboť už se tři týdny učil skladby pro mše na housle. Nezapomněl pozdravovat babičku a tetu. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, dopis Josefa Vinařického ml. rodičům ze dne 19. července 1831, inv. č. 21 VI/7.

⁴²¹ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského II. Dopisy z let 1829 – 1842*, Praha 1910, s. 261.

⁴²² V rozporu s výše uvedenými údaji jsou údaje uvedené v *Pamětech* Luisy Hálové, kde se píše, že zemřel v nemocnici v Praze po nákaze tyfem. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 21.

4. listopadu 1812⁴²³ se ve tři hodiny odpoledne narodila Barbora Dorothea.⁴²⁴ První z trojlístku sester, se kterými bude Vinařický v kontaktu až do své smrti a první ze tří sester, které si vzaly za manžele muže, které pojilo s Vinařickým nejen švagrovské pouto, ale i pouto upřímného a opravdového přátelství. Už od patnácti let na jejích bedrech ležela starost o domácnost, děti a pole. I přes všechny povinnosti byla veselé povahy.⁴²⁵ Jejím manželem se stal slánský rodák a pražský měšťan František Hampeis.⁴²⁶ Svatba se konala 13. listopadu 1837.⁴²⁷ V manželství se jim narodily dvě dcery, byly jimi Johana,⁴²⁸ provdaná Patočková⁴²⁹ a potom narozená Julie,⁴³⁰ provdaná

---

⁴²³ SOA Praha, Matrika (1802 - 1814), Slaný 9, matrika narozených, sign. M24 – 1/9. Tento údaj je opět shodný v obou případech, tedy v záznamu Vinařického deníku i v matrice. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴²⁴ Jedna z mála památek na její život, která se uchovala do dnešních dnů, je pochvala, kterou obdržela 28. dubna 1823 za pilnost a dobré chování ve 2. třídě (PŘÍLOHA 24). Archiv Pedagogického muzea Jana Amose Komenského, Slavín: Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869), sign. S 309 - 3/5.

⁴²⁵ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 21.

⁴²⁶ František Hampeis se narodil 17. listopadu 1811. Pocházel ze zemanského statku Trpoměchy. I když vystudoval nižší gymnázium, byl dán na řemeslo, neboť se jeho rodině nevedlo. Velmi mnoho cestoval, zejména po Itálii. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 21.

⁴²⁷ O svatbě se zmiňuje Vinařický v dopisech Františku Palackému a Václavu Staňkovi 5. listopadu 1837. Palackému píše: „Chystám se tedy 11ho neb 12ho t. m. přijeti do města [Prahy]; odtud 13ho odpoledne odjedu k oddávkám své sestry do Slaného; hned 14ho na večer do Prahy se vrátím pobuda tam něco i přes čas konkursní. Sjednal jsem sobě od konzistoře asi na 10 dní dovolenou.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 260.

⁴²⁸ Johana se narodila 10. září 1838 v Praze. Křtil ji sám Karel Alois Vinařický. V roce 1863 se provdala za Františka Patočku, profesora v Táboře. V manželském svazku se jim narodila dcera Lidunka, která zemřela ve velmi útlém věku, jiné děti spolu neměli. Johana se velmi angažovala v nejrůznějších národních institucích. Stála u pojmenování jedné z pražských ulic jménem Elišky Krásnohorské. „Byla vždy velmi bystrá, inteligentní, měla řeč v moci, a pero velmi obratné; byla tudíž pracovnicí výbornou a vítanou.“ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 28. Od svého mládí měla zálibu v přírodě a další její velikou zálibou se staly starožitnosti. Zemřela 28. dubna 1921 (PŘÍLOHA 25) Tamtéž.

⁴²⁹ František Patočka se narodil 27. října 1836 ve Vysokém nad Jizerou, studoval gymnázium v Jičíně, v Litoměřicích a svá univerzitní studia si odbyl v Praze jako student filologie. Vyučoval na soukromém Jungmannově ústavě v Praze, okolo roku 1860 se stal suppletem na paralelce ve Slaném a brzy na to, v roce 1862, byl jmenován řádným profesorem na nově založeném reálném gymnáziu v Táboře. V roce 1871 byl přeložen do Prahy na reálné gymnázium v Křemencově ulici. Zemřel po dlouhém a bolestivém průběhu nemoci 5. října 1906 (PŘÍLOHA 25). ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 28 – 29. Údaj o narození byl převzat z rodinné vyšehradské hrobky, v *Pamětech* byl uveden chybný údaj 28. října 1836. Tamtéž, s. 28.

⁴³⁰ Julie se narodila 16. února 1840 v Praze. Byla velmi inteligentní, ale také velmi skromná. V roce 1862 se provdala za Václava Slavíka. Účastnila se nejrůznějších národních podniků, zejména za jejího pobytu v Novém Bydžově. Narodilo se jim 5 dětí. Prvorozená Marie zemřela v útlém věku, Jaromír se narodil 18. dubna 1866 v Praze. Měl veliký malířský talent, ale pro odpor otce se věnoval lékárnictví a stal se správcem zemské lékárny v Bohnicích. Zemřel 4. srpna 1919 (PŘÍLOHA 25). Dále spolu měli dceru Boženu, která zemřela asi dvouletá v Praze. Pak se jim narodila dcera Julie, která zemřela 22. června 1881 v Novém Bydžově na epidemickou spálu. Jejich velmi nadaný syn Václav se jim narodil v Novém Bydžově 31. října 1875 v Novém Bydžově. Vystudoval medicínu. Zemřel na tuberkulózu 22. března 1906 v Praze (PŘÍLOHA 25). Julie zemřela 7. prosince 1910 (PŘÍLOHA 25) v Praze následkem vnitřního zranění, které si přivodila ošklivým pádem. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám

Slavíková.⁴³¹ František Hampeis měl v Praze kožešnickou dílnu⁴³² a veliký obchod. Byl dodavatelem mnohých šlechticů, vyřizoval objednávky pro dráhu a četnictvo. V roce 1848 se dostal do městského zastupitelstva a zastával velmi mnoho úřadů, ač tím zanedbával svou živnost, čímž nejvíce trpěla rodina. V roce 1866 jel dokonce v deputaci s pražským purkmistrem Václavem Bělským prosit Prusy za uchování Prahy. Ve stejném roce byl vyznamenán zlatým záslužným křížem s korunou.⁴³³

Barbora zemřela (PŘÍLOHA 26) po delší nemoci a sešlostí věkem v půl dvanácté 28. června 1881 u své dcery Julie v Novém Bydžově.⁴³⁴ Zemřela tak až o šest let později, co skončil její manžel František Hampeis. Stalo se tak 14. listopadu 1875, kdy ho ranila mrtvice.⁴³⁵

Po Barboře se narodil Wilhelm.⁴³⁶ V matrice se dozvídáme, že tomu tak bylo 18. ledna 1815.⁴³⁷ Velmi brzy po svém narození ale zemřel na vodnatelnost.⁴³⁸ Stalo se tak 30. srpna 1818.⁴³⁹

Ve velmi krátkém časovém odstupu necelého roku se narodila Antonii Vinařické další dcera, Antonie Ludmilla. Narodila se 14. prosince 1816 ve tři hodiny ráno.⁴⁴⁰ Ona

---

techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 25. V *Pamětech* je nesprávně uvedeno datum narození Jaromíra Slavíka – 24. dubna 1866, stejně tak je nesprávně uveden i rok úmrtí Julie Slavíkové – 1918. Tamtéž, s. 23 a 25.

⁴³¹ Václav Otakar Slavík se narodil 27. září 1835 v Údrnicích (Oudrnících) u Jičína. Studoval v Jičíně a pak filologii na pražské univerzitě. Společně s Františkem Patočkou vyučoval na Jungmannově ústavu a potom se v roce 1861 stal supplentem v Mladé Boleslav na piaristickém gymnáziu. Asi tři roky zůstal v Mladé Boleslavi a odtud se dostal na malostranské gymnázium v Praze. Skoro třicet let byl ředitelem reálného gymnázia v Novém Bydžově, poté se s rodinou přestěhoval do Prahy a zde převzal ředitelství dívčího gymnázia Minervy. Byl horlivým vlastencem a dobročinné spolky. „Byl příjemný společník, ale v domácnosti přísný, kázně velmi dbalý a šetrný.“ Trpěl dlouholetou kýlou a zemřel 15. března 1915 v Praze (PŘÍLOHA 25). ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 23 – 25.

⁴³² Když byl František Hampeis ještě svobodný a sloužil u dvorního kožešníka Jana Wittmanna na Malé Straně, podšíval českou korunu a korunovační plášť pro korunovaci císaře Ferdinanda Dobrotivého v roce 1836. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 22.

⁴³³ Tamtéž.

⁴³⁴ Barbora Hampeisová byla pohřbena v rodinné hrobce na Vyšehradě v Praze. Pohřeb se konal 30. června 1881. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, doklady rodinné, Hampeisová – Vinařická Barbora – úmrtní oznámení z roku 1881.

⁴³⁵ Jan ŠAFRÁNEK, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878, s. 59.

⁴³⁶ Vinařický se o něm zmiňuje jako o bratru Vilímovi. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴³⁷ SOA Praha, Matrika (1815 - 1832), Slaný 10, matrika narozených, sign. M24 – 1/10. Údaje deníkové záznamu a matriky se liší. Vinařický zaznamenal jako den narození svého bratra 18. listopad 1815. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴³⁸ V matrice označena jako „wassersucht“. SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26.

⁴³⁹ SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26. Ani tady se údaje zaznamenané Vinařickým do svého deníku neshodují s reálnými údaji uvedenými v slánské matrice zemřelých. V deníku je totiž uvedeno, že zemřel 16. srpna 1818 LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

je druhá z trojlístku sester, které přežily svého bratra Karla Aloise Vinařického a o nichž bude ještě řeč níže. Spolu se svou rodinou mu byla i ona vždy oporou a milující sestrou. Jejím mužem se stal 22. listopadu 1841⁴⁴¹ soudní rada Václav Hála, díky jehož povolání se také za svůj společný život několikrát přestěhovali. Z prvního manželství si Václav s sebou do nové rodiny přivedl Adolfa⁴⁴² a Václava,⁴⁴³ spolu s Antonií měli pak pět synů – Gustava,⁴⁴⁴ Karla,⁴⁴⁵ Josefa,⁴⁴⁶ Antonína⁴⁴⁷ a Jana⁴⁴⁸ a čtyři dcery – Marii,⁴⁴⁹ Johanu,⁴⁵⁰ Luisu (Aloisie)⁴⁵¹ a Žofii.⁴⁵² Václav Hála zemřel po krátké nemoci 22. června

---

⁴⁴⁰ SOA Praha, Matrika (1815 - 1832), Slaný 10, matrika narozených, sign. M24 – 1/10. Údaje záznamu v deníku a v matrice se v tomto případě shodují. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴⁴¹ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III*, Praha 1912 - 1915, s. 322 a ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 46.

⁴⁴² Adolf se narodil v roce 1833 a zemřel nejspíše v roce 1906 ve Vídni. Sestra Luisa na něj vzpomínala takto: „Bratr Adolf byl postavou velmi vysoký a pamatuji se na něho vždy co na velkého, silného, pěkného muže, povahy veselé.“ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 37 - 38.

⁴⁴³ Václav 20. listopadu 1836 a zemřel v roce 1865 v Obříství. Luisa na něj vzpomínala takto: „Byl velký, hnědých vlasů, černých očí, mluvil česky i německy; jeho vychování bylo vedeno spíše německy, tak jako jeho bratra Adolfa, otec mluvil s nimi téměř výhradně německy, často i naše matka [Antonie Vinařická]; jejich matka byla Němkyní.“ Tamtéž.

⁴⁴⁴ Gustav se narodil 9. října 1842. Byl vysoké štíhlé postavy, černých vlasů. Zemřel 10. října 1915. Tamtéž, s. 55.

⁴⁴⁵ Karel se narodil v roce 1844, zemřel v roce a půl svého života. Tamtéž.

⁴⁴⁶ Josef se narodil 26. srpna 1846. Byl velmi prudké a zlé povahy. Při studiích na pražské univerzitě se rozhodl, že se stane knězem, ale strýc Karel Alois Vinařický mu to rozmluvil. A od té doby Josef říkal, že nebude-li lékařem duše, bude lékařem těla. Medicínu studoval s velikým nasazením. Tamtéž, s. 61.

⁴⁴⁷ Antonín se narodil 6. listopadu 1851. Od narození byl velmi slabý a plachý. Velmi se upnul na svou mladší sestru Luisu. Pro jeho povahu ho měl každý rád, neboť byl velmi ochotný, dobrý a skromný. Zemřel 18. června 1872 na tuberkulózu (PŘÍLOHA 27). Tamtéž, s. 61 a 78.

⁴⁴⁸ Jan se narodil 17. prosince 1854 a zemřel 14. září 1856. Když zemřel Antonín, který byl v rodině oblíben pro svou milou a skromnou povahu, byla to pro celou rodinu velmi bolestná ztráta. Rodina byla tehdy bezradná ohledně uspořádání pohřbu a v jejich tísní se jich ujal Zikmund Wintr, který k nim tehdy docházel a s jeho přispěním vypravila rodina jednoduchý a velmi důstojný pohřeb. Od smrti Antonína si Václav Hála oblíbil Zikmunda Wintra v takové míře, že byl potom zván každou neděli k večeři. Tamtéž, s. 78.

⁴⁴⁹ Marie se narodila v roce 1848. Byla to drobná a štíhlá dívka, nesmírně bystrá, úslušná a přívětivá, každý ji měl pro takové vlastnosti rád. Maminka Antonie ji považovala za svou pravou ruku. Pomáhala jí se svými mladšími sourozenci, kteří ji považovali za svou druhou maminku. Ve škole byla velmi pilná a patřila vždy k těm nejlepším z ročníku. Byla to také velmi krásná dívka, která byla považována za hrdou a ušlechtilou dámu. Tamtéž, s. 61 – 68. Měla velmi mnoho ctitelů. Jenom pro zajímavost. V románu Vladimíra Neffa *Sňatky z rozumu* byla Marie Hálová předobrazem románové postavy druhé ženy Jana Borna (ve skutečnosti jejího manžela Jana Neffa) Hany Váchové. V románu byla dcerou jurisdoktora Váchy, ve skutečnosti Václava Hály. Marie Hálová měla s Janem Neffem tři děti – Irmu, Miloše a Vladimíra.

⁴⁵⁰ Johanna se narodila v roce 1849. Od dětství byla velmi plaché povahy, možná pro krásu starší sestry Marie, vedle které nemohla nikdy vyniknout. Vlasy měla tmavě hnědé, oči temně hnědé. Byla velmi inteligentní. Všeho se účastnila se sestrou Marií. Vdávala se 1. února 1874 a za muže si brala Josefa Honeisera. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 86 – 88.

⁴⁵¹ Luisa se narodila v roce 1853. Sama o sobě hovoří takto: „Byla jsem miláčkem učitelek, jako mazlíčkem tatínkovým, učila jsem se výborně, a byla jsem v každém ohledu velmi bystrou. Tatínek říkával, že jsem měla být hochem. Nesmírně ráda jsem počítala, kreslila, učila se fyzice, zeměpisu. Slabší

1876 (PŘÍLOHA 27).⁴⁵³ Antonie zemřela později. Stalo se tak 24. července 1888 v Praze (PŘÍLOHA 27).⁴⁵⁴

Poslední ze sester, která doplnila trojlístek sester Karlovi velmi blízkých, byla Aloisie. Na svět přišla ráno 17. března 1819.⁴⁵⁵ Za ženu si ji v roce 1843⁴⁵⁶ vybral Jan Krouský (PŘÍLOHA 28), rolník z Katusic, horlivý vlastenec a jeden z nejbližších přátel Vinařického. Jejich manželství bylo požehnáno šesti dětmi. Narodili se jim dva synové - Josef a Karel a dvě dcery - Antonie a Aloisie, kteří se všichni dožili dospělého věku. Další dvě děti - Marie a Ladislav - zemřely ještě v útlém věku.⁴⁵⁷ Aloisie zemřela v roce 1905.⁴⁵⁸ Manžel Jan Krouský zemřel o mnoho let dříve. 31. května 1876 podlehl své celoživotní plicní chorobě.⁴⁵⁹ „Konče s přáním, by zvěčnělý každému českému rolníku povždy za vzor sloužil a aby se pořekladlo stalo: ‚rolníče, hled’ býti Krouským!‘, provolal Dr. Mattuš: ‚Čest a slávu památce zvěčnělého přítele a bývalého spolukolegy svého ze sněmu zemského!‘“⁴⁶⁰

Dalším dítětem, které naplnilo hrozivou statistiku dětské úmrtnosti, byla Emmanuela Terezie. Narodila 27. listopadu 1821⁴⁶¹ a zemřela 29. září 1823 na Abzehrung.⁴⁶²

---

mojí stránkou bylo psaní, a ruční práce, dějepis.“ Její povaha byla opravdu víc klukovská než dívčí. V dětském věku nejráději chodila na procházky s kluky za město, kde s kluky páčila ohníčky a nebo v lese sbírala borůvky a ostružiny. Zemřela 8. května 1918. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 92.

⁴⁵² Zofie se narodila 4. května 1855 a zemřela 16. listopadu 1856.. Tamtéž, s. 55.

⁴⁵³ Jan ŠAFRÁNEK, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878, s. 11.

⁴⁵⁴ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 46. Za rok úmrtí je zde ale chybně označen rok 1898. Antonie zemřela v roce 1888, dokazuje to vyšehradská hrobka rodiny Hálových (PŘÍLOHA 27).

⁴⁵⁵ SOA Praha, Matrika (1815 - 1832), Slaný 10, matrika narozených, sign. M24 – 1/10. O jediný den se liší záznam ve Vinařického deníku. Za datum, kdy se měla jeho sestra narodit, označil 18. března 1819. Dalším velmi důležitým rozporem mezi skutečností a záznamem v deníku byla záležitost jména jeho právě narozené sestry. Vinařický totiž k uvedenému datu omylem jako jméno své sestry napsal jméno Antonie Lydmila. Zaměnil tak jméno své skutečně narozené sestry – Aloisie, za jméno již narozené sestry Antonie. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁴⁵⁶ Jan ŠAFRÁNEK, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878, s. 11.

⁴⁵⁷ Tamtéž.

⁴⁵⁸ Údaj je přejetý z předmluvy k rodinné korespondenci s názvem *Vinařického listy příbuzenské*. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, inv. č. 15 VI/1.

⁴⁵⁹ Jan ŠAFRÁNEK, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878, s. 64. Zajímavým svědectvím o průběhu jeho pohřbu je článek s názvem *Pohřební průvod Jana Krouského*, který byl uveřejněn v Poslu z Prahy dne 10. října 1876.

⁴⁶⁰ Jan ŠAFRÁNEK, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878, s. 68.

⁴⁶¹ SOA Praha, Matrika (1815 - 1832), Slaný 10, matrika narozených, sign. M24 – 1/10. V deníku se vyskytuje shodný údaj. Svou sestru tu Vinařický označuje velmi něžně jako Emmanuélku Terézii. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

Poslední narozenou, a nejmladší z rodiny Vinařických, byla Magdalena.⁴⁶³ Narodila se 16. června 1825.⁴⁶⁴ „Byla od narození slabšího zdraví, jednobedrá, ale ducha velmi bystrého, povahy ideální, upřímná vlastenka.“⁴⁶⁵ Ráda četla a opisovala si české básně. A protože byla nejmladší, byla nejoblíbenějším členem celé rodiny. I ona byla, stejně jako její tři sestry, Karlovi velmi blízká. Na rozdíl od svých sester zůstala celý život svobodná a Karel byl tím, který ji až do své smrti v roce 1869 ochraňoval. Ona mu na oplátku byla zase milou společností a snažila mu co nejvíce pomáhat, zejména s domácností. Postavíme-li Magdalenu po bok Barbory, Antonie a Aloisie, dá nám toto uskupení šťastný čtyřlístek Karlovi velmi milých sester. Jejich společné životní štěstí však nesmírně zkomplikovala Magdalenina duševní choroba.⁴⁶⁶ Zemřela 18. září 1872.⁴⁶⁷

Nyní se podíváme podrobněji na životní osudy rodin jeho tří provdaných sester – Barbory, Antonie a Aloisie a na osud neprovdané Magdaleny.

Provdané sestry se Karlovi trochu vzdálily a to tím, že se provdaly a odešly za svými manželi do místa jejich působiště. Karel se zase sestrám vzdálil zejména v době, kdy se odstěhoval do Týna nad Vltavou. Pak se většinou jejich styk omezil na pouhých několik návštěv v roce. Neustále je ovšem spojovala poměrně hojná korespondence, která jim nahrazovala jejich vzájemnou nepřítomnost. A právě díky této korespondenci se nám zachovalo, byť v náznacích, něco bližšího z vzájemného rodinného soužití a rodinných vztahů, které Vinařického s nejbližší rodinou spojovaly. Zejména díky této korespondenci máme dnes vůbec možnost poznat vzájemnou úctu, lásku a starostlivost, která byla jakousi samozřejmostí mezi všemi členy Vinařického rodiny. Nedochoval se nám jediný dopis, ve kterém bychom měli možnost naleznout hořké slůvko, výtku či náznak zloby, jíž by se častovali. Nebylo toho totiž vůbec třeba a navíc, čím více si byli vzdáleni, tím více si byli vzácní a něco, co je člověku vzácné nechtěli ztratit pro křivé

---

⁴⁶² Za příčinu úmrtí se jako český ekvivalent uvádí tuberkulóza, nádorové onemocnění i sešlost věkem (což samozřejmě není tento případ). SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26.

⁴⁶³ Kromě řídké korespondence se nám na ni zachovaly ještě tyto památky: pamětní list ze křtu 16. června 1825 (PŘÍLOHA 29) a biřmovací list z 2. července 1842 (PŘÍLOHA 30). SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, křestní pamětní list a biřmovací pamětní list Magdaleny Vinařické, inv. č. 21/7.

⁴⁶⁴ SOA Praha, Matrika (1815 - 1832), Slaný 10, matrika narozených, sign. M24 – 1/10.

⁴⁶⁵ ANTM, fond 791 – Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 31.

⁴⁶⁶ Blíže v kapitole *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví*.

⁴⁶⁷ ANTM, fond 791 – Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 31.

slovo či hněv. Proto máme ojedinělou možnost začíst se do řádků, které už dnes nejsou vůbec samozřejmostí, do řádků plných rodinné něhy a neskonale lásky.

2.2.1. Antonie a Václav Hálovi

Václav Hála byl dvakrát ženatý. Poprvé se oženil 7. listopadu 1831 s Johanou Pötzlovou. Poté co v prvním manželství ovdověl, jezdil velmi často na kováňskou faru ke Karlu Aloisi Vinařickému s oběma svými hochy – Adolfem a Václavem. Zde se seznámil s Vinařického sestrou Antonií, do které se velmi zamiloval a se kterou mu bylo souzeno prožít ve vzájemné harmonii zbytek svého života. Z jeho strany to bylo opravdu vážné a tak na nic nečekal. I když se s Antonií vlastně ani pořádně neseznámil, požádal záhy o její ruku. Námluvy proběhly velmi rychle. Došlo k nim při jedné ze schůzek českých vlastenců na kováňské faře. Antoniina sestra Aloisie vlastence obsluhovala. „Jednu chvíli přiběhla dolů k sestře Antonii a s velikým smíchem jí praví: ‚Teď právě nahoře říkal o tebe pan Hála.‘ Při tatínkově málomluvnosti bylo to asi velmi stručné a maminka, ač tu o nějaké známosti nemohlo být řeči, svolila, a stala se pí. radovou Hálovou,“ vzpomínala Luisa Hálová.⁴⁶⁸

Celkovou harmonii ovšem občas narušovala Hálova žárlivost. Měl totiž obtíže se sluchem a nedoslýchal, proto velmi často Antonii podezřívával z koketérie a nevěry, zvláště tehdy, když mluvila s nějakým mladším mužem a on nevěděl, o čem si spolu povídají. Nemusel mít v tomto směru ovšem žádné obavy, neboť Antonie byla učiněnou světicí a těch nejpřísnějších mravů.⁴⁶⁹

Dcera Luisa na svého otce vzpomínala takto: „Můj otec, Václav Hála, byl postavy vysoké, a pokud se pamatuji, silný, ba měl dle všeho náklonnost k tloušťce, a bojoval proti ní svojí střídmostí, hlavně pil nepatrně piva (žejdlíkovou sklenici večer) a žil velmi pravidelně, vstával velmi časně, v létě snad už o 5 hod., v zimě o 6.“⁴⁷⁰ Byl velmi

---

⁴⁶⁸ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 47. Když se pak celá rodina dostala poté, co byl Václav Hála penzionován, do Prahy, navštívila Antonie spolu se svými dcerami Marií a Johanou taneční zábavy. Taneční zábavy v té době navštěvovali i synové Čelakovského, kteří se dali Antonii Hálové představit. Při té příležitosti zavzpomínali na to, když spolu se svým otcem jezdili na Kováň. A tu jeden z nich prozradil Antonii dlouholeté tajemství: „Vy asi nevíte, že váš choť předešel našeho otce, neboť náš otec, Fr. Čelakovský, chtěl také o Vaši ruku žádat.“ Tamtéž, s. 47. Nakonec si František Ladislav Čelakovský vzal jinou Antonii. Jeho druhou ženou se stala Antonie Reisová, známá pod jménem Bohuslava Rajská.

⁴⁶⁹ Tamtéž, s. 44.

⁴⁷⁰ Tamtéž, s. 41.

zbožný a ke zbožnosti vedl i všechny své děti. Dle Luisiných slov byl trochu podivín, málomluvný, na pohled nevládný, povahy přísně mravné.⁴⁷¹

Václav byl jediným synem Barbory, rozené Bergmannové z Mladé Boleslavi a Václava Hály, měšťana a krupaře v Mladé Boleslavi. Narodil se 19. května 1799 v Mladé Boleslavi. O jeho mládí se nám nedochovaly žádné informace. V Praze vystudoval práva. Po odbytých studiích si odbyl svou soudní praxi na magistrátu v Mladé Boleslavi, dále v Domažlicích a v Dobřanech. 4. února 1830 byl jmenován soudním radou. Do Mladé Boleslavi se vrátil zpět v roce 1838 a zde zůstal až do roku 1850, to už s ním trávila společné chvíle i jeho druhá žena, Vinařického sestra Antonie.⁴⁷² Svou ženu⁴⁷³ a všechny své děti nesmírně miloval. I když nebyl nijak výmluvný, přesto sledoval velmi pečlivě všechno, co jeho děti dělaly a kdykoli mohl, vyptával se na jejich studium.

Na svou maminku Antonii vzpomínala Luisa takto: „Maminka byla vzornou hospodyní a výtečnou kuchařkou, byla nad vše pomyšlení pracovitou a pořádnou, byla matkou nejpečlivější a manželkou nejoddanější, měla co nejvíce vyvinutý smysl pro mravnost a všechny domácí ctnosti, jež snažila se vštípit svým dětem.“⁴⁷⁴ Byla oddanou vlastenkou a byla velmi hrdá na to, že je sestrou spisovatele Karla Aloise Vinařického, kterého si nesmírně vážila.⁴⁷⁵ Dle dceřiných slov byla pěkné, vyšší postavy, štíhlá, havraních vlasů a černých očí. Chovala se velmi důstojně.⁴⁷⁶

Antonie, provdaná za soudního radu Václava Hálu, za svůj život změnila nejednou své bydliště. Bylo tomu tak kvůli povolání jejího muže. Václav Hála byl soudním radou a kvůli svému kariérnímu růstu musel nejednou změnit i místo svého působiště a jít tzv. za lepším, vyskytla-li se k tomu příležitost. Jejich společný manželský život se začal odvíjet v Mladé Boleslavi, která byla od Kováně vzdálena zhruba 15km. Odtud se po sňatku Antonie stěhovala za Václavem do Mladé Boleslavi. Už předtím se jednou stěhovala, a to z rodného města Slaného, odkud si jí Vinařický vzal k sobě do Kováně jako ještě nezaopatřenou sestru. Vůbec by se její život dal přirovnat ke kočovnému

---

⁴⁷¹ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 44.

⁴⁷² Tamtéž, s. 33 – 35.

⁴⁷³ Antonie trpěla revmatismem a dosti často kvůli tomu stonala. Hála se jí snažil šetřit co nejvíce, a proto v takové chvíli na sebe převzal veškerou starost o domácnost, budil nejmladší děti, oblékal je, česal a vypravoval je do školy. Tamtéž, s. 43.

⁴⁷⁴ Tamtéž, s. 47. Třebaže zastával Václav Hála poměrně vysoký úřad, nebyly nikdy příjmy rodiny vysoké. V tomto směru byla nenahraditelnou oporou Antonie, neboť nejenže vařila a starala se o celou domácnost, ale taky šila veškeré šatstvo, většinou pozdě do noci.

⁴⁷⁵ Jak bylo tehdy zvykem, říkala svému bratrovi „pane bratře“. Tamtéž, s. 48.

⁴⁷⁶ Tamtéž, s. 49.

životu. Z Mladé Boleslavi se totiž ještě stěhovali do Turnova, pak do Hradce Králové a nakonec spočinula celá rodina v Praze.⁴⁷⁷

Když Vinařický pobýval v Kováni a Antonie s Václavem a svými dětmi v nedaleké Mladé Boleslavi, poměrně často se navštěvovali. Každá taková návštěva byla pro Karla svátkem. Většinou se při té příležitosti sjeli i nejrůznější hosté. Například na konci listopadu 1841 Hálovi navštívili Vinařického v Kováni a týden na to plánovali návštěvu další. To, že z toho měl Karel nesmírnou radost, dosvědčují i jeho slova: „Otec i mé sestry těssj [se] na shledánj w Kowaní w přjsstj neděli. Spořádegte si wssecky věci doma tak, abyste bez starosti mohli u nás přenocowat. Pro wssecky, Wás oba, pro 3 Wasse milé, Wencjho, Adolfa i Eduarda, i pro příbuzné z Boleslawi a z Podbělských mlýnů budau z ohledu přenocowánj opatřeni.“⁴⁷⁸

Takové cestování s celou rodinou, byť i na krátkou vzdálenost jakou byla cesta z Mladé Boleslavi, nebylo tak jednoduché. Stačilo špatné počasí a cesta se mohla velmi zkomplikovat. V zimním čase, když nastaly tuhé mrazy, byla cesta na Kováň vždy nejistá a poměrně nebezpečná. To naplňovalo Vinařického před každou cestou, kterou za ním konali jeho milovaní, velikým strachem o jejich bezpečí a zdraví. Hálovým se 19. března 1842 Vinařický svěřoval se svými obavami: „Auwozy gsau bezedna, předewčjrem museli kowáři kowánsstj břičku swau zanechatí a přigeli gen po cestičkách pěssjch do Kowaně a i ty wčeregssj dėsst' a dnssnj mrazjk v kluzké učinil.“⁴⁷⁹ Ostatně stejné obavy měl i otec Josef Vinařický, neboť věděl, že se na návštěvu k nim v ten čas chystali hlavně proto, aby mu popřáli k jeho jmeninám. Proto kdyby se jim něco kvůli němu stalo, nikdy by si to neodpustil.⁴⁸⁰

A jestliže byl naplánován pobyt délí než jen na jednu či dvě noci, bylo třeba počítat i s potřebnou výbavou, jakou bylo šatstvo a třeba i peřiny, kterých nebylo na Kováni při větším počtu hostů nikdy dost.⁴⁸¹ S veškerou péčí pak Karel odesílal všechny tyto věci

---

⁴⁷⁷ Jejich cestování dokazuje vzájemná korespondence mezi nimi a Vinařickým, která byla s postupem času odesílána právě do výše zmíněných měst.

⁴⁷⁸ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 24. listopadu 1841, inv. č. 15 VI/1.

⁴⁷⁹ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 19. března 1841.

⁴⁸⁰ „Pjssi Wám to pro výstrahu a we gmenu nasseho Otce, který uznává we Wassem dobrém aumyslu Wassi lásku a srdečnost, ale nechtěl by, aby z toho byl pro Wasse zdrowj zlý následek.“ Tamtéž.

⁴⁸¹ V dopise z 24. listopadu 1841 Vinařický oznamuje Hálovým, že za nimi již odeslal šatník s šatstvem, kufr se všelijakými věcmi, v němž se také nachází zlatý řetízek s křížkem, 2 stříbrné lžice a 6 kusů lžiček, ve dvou pytlích jsou potom zabaleny 4 kusy velkých peřin a 6 polštářů, dále za nimi poslal škatuli s klobouky. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 24. listopadu 1841.

zpět za svými příbuznými, aby jim tak co nejvíce ulehčil od starostí spojených se zpátečním cestováním.

S Hálovými, se kterými se za času jeho pobytu v Kování vídal poměrně pravidelně, ho po jeho odstěhování se do Týna nad Vltavou dělila velká vzdálenost. Ta zapříčinila to, že se jejich vzájemný styk omezil pouze na korespondenci. 20. srpna 1858 to konstatoval slovy: „Hradeckých jsem zvláště dávno neviděl – již tomu bezmála devět let. A oni by byli mne též rádi viděli. Tak jest na tom světě: musíme si ledacos odpírati, když tomu okolnosti a čas nedá.“⁴⁸²

Bylo to dáno i tím, že se Hálovi, po jeho přestěhování do Týna nad Vltavou, natrvalo odstěhovali z Mladé Boleslavi. Bylo tomu v druhé polovině roku 1850. Novým působištěm Václava Hály se totiž stal Turnov.⁴⁸³ Tam byl Václav jmenován předsedou okresního soudu. Ale už po necelých čtyřech letech se Hálovi snažili o přestěhování do Prahy. Václav Hála chtěl především zabezpečit svou početnou rodinu. Výhoda pro něj mohla být jeho mnoholetá služba v úřadě soudního rady, ve které už měl možnost za uplynulá léta prokázat své schopnosti. Že ale kladné vyřízení žádosti nebylo lehkou záležitostí, dosvědčují slova Vinařického: „Jediné potřebi [sic!], aby Vás osobně vyšší poznali.“⁴⁸⁴ Důležité byly konexe, které mohly celou záležitost usplížit a rozhodnout ve prospěch Hály. Málo co se tehdy obešlo bez potřebných styků s důležitými osobami. Vinařický ale nedoporučoval, aby v celé záležitosti figurovala ještě třetí osoba. Naznačoval tím, že sám si netroufá do celé záležitosti zasahovat. Nechtěl, aby mu to měl švagr za zlé či snad aby to považoval za projev nedostatku přátelské lásky. Sám ani netušil, u koho by mohlo být jeho zakročení v celé záležitosti prospěšné. Uběhlo téměř půl roku a nebylo ještě rozhodnuto. Vinařický si velmi přál, aby se pro dobré vzdělání v českém jazyce kvůli svým dětem dostali někam, kde by byly kvalitní vyšší školy.⁴⁸⁵ Ze všech průtahů jasně vyplývá, že vidina Prahy se pomalu ale jistě rozplývala. V té době byla Antonie těhotná, na sklonku roku 1853 se jim narodilo do tak již velmi početné rodiny další dítě.⁴⁸⁶

---

⁴⁸² SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 20. srpna 1858, inv. č. 15 VI/1.

⁴⁸³ Dokazuje to dopis Jana Krouského z 6. června 1850: „Halovi že [j]sou z Boleslavi na čisto prič [sic!], to Vám bude bezpochyby znamo. Ja je pomahal tež do Turnova stěhovat.“ Tamtéž, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. června 1850.

⁴⁸⁴ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 31. ledna 1854.

⁴⁸⁵ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 10. června 1854.

⁴⁸⁶ Dokazují to slova Vinařického: „*Dej Vám radovati se nad zdarem Vašich dítek, a nech i tomu novému poupátku Vašemu rozvíjeti se k Vaší utěše.*“ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice,

V březnu 1855 už měla celá Hálova rodina jasno. Za jejich nové stanoviště jim byl určen Hradec Králové. Vinařický se zaradoval, v Hradci Králové se totiž nacházelo vyšší gymnázium a to si velmi přál. Ostatně věřil, že Hradec Králové bude jen přestupní stanice na cestě do Prahy.⁴⁸⁷ „Přeji Vám z toho srdce, aby se Vám na Vašem budoucím stanovišti lépe vedlo než v Turnově.“⁴⁸⁸

Nesmírně smutné byly pro rodinu poslední měsíce roku 1856. Hálovým totiž 14. září zemřel syn Jan a 16. listopadu 1856 zemřela dcera Žofie.⁴⁸⁹ Vinařický jako kněz věděl, jak utišit bolavou duši rodičů, kteří přišli o své dítě: „Znaje Vaši outlou rodičovskou lásku mohu oceniti zármutek Váš: už pomyslete, že [j]ste nebi odchovali andělské neviňátko, a tou útěchou zacelena bude zponenáhla bolest srdcí Vašich.“⁴⁹⁰ Teď bylo jejich povinností hlavně zahrnovat svou laskavou péčí i ostatní své děti, ty je nyní potřebovaly ještě víc.

Spravedlnosti se celé rodině Hálových dostalo v roce 1864, po devíti letech čekání byl Václav Hála oceněn úřadem zemského rady při krajském soudu v Hradci Králové s platem 1600 zlatých ročně.⁴⁹¹

V roce 1855, kdy se Hálovi přistěhovali do Hradce Králové, bohužel ještě nikdo z nich netušil, jak se jejich osud v Hradci Králové zkomplikuje. Jejich životy tam totiž ohrozila v roce 1866 prusko–rakouská válka,⁴⁹² konflikt, který naplno pocítily i české

---

korrespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 31. ledna 1854, inv. č. 15 VI/1. Jednalo se o dceru Luisu.

⁴⁸⁷ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 28. března 1855.

⁴⁸⁸ Tamtéž. V dopise z 13. června 1855 se Vinařický dozvěděl, že už se šťastně přesídlili do Hradce Králové. Přesídlení s tak početnou rodinou bylo nesmírně obtížné. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 13. června 1855.

⁴⁸⁹ V dopise ze 7. prosince 1856, který se nedochoval, tuto smutnou novinu napsal Václav Hála Vinařickému.

⁴⁹⁰ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 15. prosince 1856, inv. č. 15 VI/1.

⁴⁹¹ Ve sloupku *Denní zprávy* v Národních listech se 10. června 1864 můžeme dočíst, že „Ministerstvo spravedlnosti udělilo místo rady při zemském soudě v Hradci Králové Václavovi Hálovi, tamějšimu radovi.“ Národní listy ze dne 10. června 1864. Vinařický Hálovi ve stejný den srdečně gratuloval, protože se o tom právě v Národních listech dočel. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 10. června 1864, inv. č. 15 VI/1.

⁴⁹² V polovině 60. let 19. století zesílily rozpory Rakouska s jeho dlouholetým rivalem, severním sousedem Pruskem, které se po napoleonských válkách zařadilo mezi 5 rozhodujících evropských mocností. Prusko stále více usilovalo o svou hegemonii v celém Německu. Dříve či později se muselo se svými mocenskými zájmy dostat do rozporu s Rakouskem. Rakousko tehdy zastávalo ideu uspořádání poměrů v německy mluvících zemích bývalé Svaté říše římské spíše jako volné federace jednotlivých států – tedy Německého spolku. Naproti tomu zájmem Pruska bylo co nejrychlejší sjednocení celého Německa pod jeho vlastní nadvládou. Prusko–rakouská válka byla potom vedena v roce 1866 mezi Pruským královstvím, Italským královstvím a jejich spojenci na straně jedné a Rakouským císařstvím a jeho spojenci na straně druhé o převahu v Německém spolku. Prusko se svými spojenci zvítězilo. Blíže

země. Zprávy, které si Hálovi a Vinařický vyměňovali ve vypjatých chvílích před krvavým vyvrcholením války u Hradce Králové 3. července 1866, byly plné pocitů ohrožení a nejistoty z budoucího vývoje situace. „...mi [sic!] zde ve strašných dobách žijeme...“⁴⁹³ Hradec Králové⁴⁹⁴ se opevňoval a ozbrojoval kvůli roztržce Rakouska s Pruskem. Vidina královehradeckého kraje jako bojiště dohnala Václava Hálu k úvaze o bezpečnosti života rodiny ve válkou ohroženém městě. První na koho myslel, byly ženy, tedy jeho manželka a dcery. Ty se rozhodl odeslat k Vinařickému.⁴⁹⁵ Své syny Josefa a Antonína si hodlal prozatím ponechat u sebe, aby mohli řádně dokončit školní rok. Vinařický se ani na chvíli nerozmyslel. V případě nešťastné války byl ochoten svou sestru a neteře přijmout. Ovšem situace se zhoršovala i pro samotného Vinařického, a tak se vidina poskytnutí dočasného útočiště pro jeho sestru a neteře pomalu rozplývala. Rozplývala se zejména vidina nějakého dlouhodobějšího pobytu. Vinařický totiž obýval Vyšehrad, který byl stejně jako Hradec Králové pevností.⁴⁹⁶ Neustále hrozilo, že bude Vyšehrad jako pevnost uzavřen a obsazen vojskem.⁴⁹⁷ Hála se nakonec rozhodl

---

viz knihy Pavel BĚLINA, Josef FUČÍK, *Válka 1866*, Praha 2005 nebo Slavomir RAVIK, *Tam u Hradce Králové...*, Praha 2001.

⁴⁹³ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Václava Hály Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 15. dubna 1866, inv. č. 15 VI/1.

⁴⁹⁴ Pruské vpády do země přinutily Josefa II., jako spoluvladaře Marie Terezie, k rozhodnutí, vybudovat z Hradce Králové vojenskou pevnost. Stavba pevnosti probíhala s přestávkami v letech 1766 – 1789. Po bitvě u Hradce Králové se jasně ukázala neúčinnost královehradecké pevnosti. Bylo rozhodnuto o zrušení pevnosti, zbourání hradeb a odprodeji vojenských pevnostních objektů a pozemků městu.

⁴⁹⁵ A spolu s touto žádostí prosil Vinařického i o úschovu výbavy domácnosti jako byly peřiny, šatstvo, knihy atd. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Václava Hály Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. května 1866. Vinařický mu ve všem až na knihy vyhověl. S knihami měl veliké problémy, sám totiž nevěděl, kam vůbec uschová své. „Já své budu museti přinést v dar kapitole [,] aby opatřeny byly od zkázy. V takových dobách jsou knihy negativní poklad.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 6. května 1866.

⁴⁹⁶ Prakticky hned po odchodu Švédů, ještě v roce 1648, poslal generál Raimund hrabě Montecuccoli Ferdinandu III. návrh na zřízení sedmi pevností v Čechách. Mezi nimi měla být zvláštní pozornost věnována Praze. Ferdinand III. vydal roku 1653 oficiální rozhodnutí o stavbě pražské pevnosti podle těchto plánů. Toho roku se tedy začalo s výstavbou vlastní vyšehradské pevnosti. Současně se stavbou opevnění vyrůstaly na ploše Vyšehradu nejrůznější rýze vojenské stavby – zbrojnice, strážnice, ubikace. Kolem roku 1685 bylo vše hotovo, mohutné fortifikace obklopovaly Vyšehrad ze všech stran. Přesto, že byla budována a vylepšována po dvě staletí, vyšehradská pevnost se nakonec při obraně Prahy bojově neuplatnila. Její význam snižovalo nedostatečné zajištění posádkou, absence předsunutých opevnění a zejména poměrně okrajová poloha vůči většině území pražských měst. Pavel BEDRNÍČEK, *Vyšehrad. Tisíciletá sága*, Praha 2005, s. 39 – 41.

⁴⁹⁷ „V pondělní konferenci zmínka byla učiněna, že se budou museti bezpochyby naše dvě nové residence odevzdati důstojnictvu, pročez že se p. děkan a kanovník Sigmund přestěhují pod Vyšehrad. Já budu snad museti přestatí ve své dřevěné chalupě, co strůjce kostela.“ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 17. dubna 1866, inv. č. 15 VI/1. Vyšehrad byl skutečně vojensky obsazen, ale po prohrané bitvě u Hradce Králové 3. července 1866 se rakouská armáda už neodvážila Prahu bránit. Ještě před příchodem Prusů stáhla z města i z Vyšehradu veškeré jednotky. Pavel BEDRNÍČEK, *Vyšehrad. Tisíciletá sága*, Praha 2005, s. 50 – 51.

ubytovat u Vinařického svou rodinu alespoň do doby, dokud nebude Vyšehrad vojensky obsazen, pak by se jeho rodina přestěhovala z Vyšehradu na jiné místo v Praze nebo do Kladrub u Plzně,⁴⁹⁸ kde v té době žil Hálův synovec.

Přípravy na válku byly v plném proudu. Padala nejrůznější nařízení, jedno z prvních, jak informoval Hála Vinařického, které v horečných chvílích přišlo, bylo nařízení o zásobení se potravinami na čtvrt roku. „Přípravy k obležení se neustále konají, tisíce lidu pracuje denně na hradbách, ve městě se vojsko na všech stranách jen hemží, vozi [sic!] s hlínou a pískem stále přijíždějí a odjíždějí, takže člověk, když takové přípravi [sic!] neustále konati vidí, strachy trne.“⁴⁹⁹

Hála ani pořádně nevěděl, co se soudními úředníky hodlá panovník učinit. Netušil, jestli zůstane ve městě, či bude-li poslán spolu s ostatními úředníky na jiné místo pro čas probíhající války. Jediné, co věděl naprosto jistě, byl ten fakt, že svou rodinu odešle k Vinařickému hned, jakmile by se Prusům podařilo překročit české hranice. Již 22. června 1866 překročily hranici první pruské hlídky. Ovšem Hálovi si nakonec v komplikované situaci poradili, aniž by Hála využil možnosti ubytovat svou manželku s dcerami⁵⁰⁰ u Vinařického na Vyšehradě.

Nakonec byl totiž odvolán do Chrudimi, kde zastával povinnosti předsedy při krajském soudu kvůli onemocnění prezidenta Kolba.⁵⁰¹ Původně bylo ale naplánováno, že krajský soud bude přemístěn do Chrudimi pod vedením prezidenta Kolby, zatímco zemský soud měl vést nově v Třebechovicích Václav Hála. Nemocného prezidenta v Chrudimi zastával až do 1. srpna 1866.⁵⁰² Z Chrudimi se potom do Prahy stěhovali 20. října 1866.

---

⁴⁹⁸ V Kladrubech bydleli totiž příbuzní ze strany jeho první ženy. Bydlel tam Eduard Wieninger a ten jim nabídl, že v případě příchodu pruského vojska do Hradce Králové se k němu může Antonie se svými dětmi přestěhovat. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 40.

⁴⁹⁹ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Václava Hály Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 10. května 1866, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁰⁰ Ovšem do Prahy vyslal své dva syny – Gustava a Josefa. Hálovi se totiž báli zvěsti, že budou Prusové ke svým vojskům odvádět mladé muže. Proto Gustava a Josefa vyslali ke strýci Vianřickému na Vyšehrad. „...a tak se vypravili oba pěšky do Prahy. Rozumí se, že cestou mnoho zkusili a pamatují se [Luisa Hálová], že bratr Josef jsa rekonvalescentem, kdesi před Prahou únavou do příkopu klesl. Ale k strýcovi na Vyšehrad se přece dostali, at i kdesi cestou za vyzvědače považováni byli.“ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 60.

⁵⁰¹ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence z let 1859 – 1868*, Praha 1925, s. 127.

⁵⁰² ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 35.

Zajímavé jsou Hálovy a Vinařického náhledy na probíhající konflikt. Hála válku označoval za rakouskému císařství vnucenou,⁵⁰³ Vinařický zase o Prusích mluvil jako o „nenáviděných Prušácích“.⁵⁰⁴ A koho vinil z nastalé situace? „...a snad Pruský král propustí drzého Bismarka, kterémužto přemrštěnci celý ten ukrutný rámus připisovati musím.“⁵⁰⁵

Podle Hálových slov bylo vojsko usazené v Hradci Králové dychtivé utkat se s Prusy, bylo na ně totiž velmi rozhněvané. 26. června 1866 psal Vinařický Josefu Jirečkovi: „Praha je celá rozehvěna za příčinou nejistoty zpráv z bojiště. Včera kolovaly telegramy, že svedena bitva již mezi Libercem a Hradištěm, dnes se to zase upírá. Jinak je duch rozhorlen na drzé Prušáky. Bůh pomoz!“⁵⁰⁶

Saský armádní sbor se pod vedením korunního prince Alberta stáhl do Čech, aby v nadcházejícím konfliktu bojoval po boku rakouských vojsk. Saské vojsko bylo uvítáno v Praze téměř královsky. „Sasáci zde byly [sic!] dobře pohoštěni. Král saský dochází veliké úcty u obecnstva.“⁵⁰⁷

Jaké bylo ale rozčarování, když byl Vyšehrad opuštěn bez jediného výstřelu, ještě dřív, než pruská armáda vůbec dorazila do Prahy. O Vinařického pocitech z prohrané války máme unikátní svědectví. Naprosto vyčerpávající je totiž v tomto směru jeho dopis, který napsal Josefu Jirečkovi v průběhu devíti dnů – 20. – 29. srpna 1866. Je to dopis plný roztrpčení a rozčarování. A jak sám Vinařický podotkl, psal kroniku krví svého srdce pohříženého v hoři: „V červnu prohlíženy byly zdejší kazematy, zdali by se hodily za přístřeší zajatým – Prusům. Za dob množících se neblahé paměti ‚protibuntových a federalistických zločinců‘ byly prý ty podzemní skrýše určeny za bezplatný byt českým novinářům. Než – humanita devatenáctého věku uznala ty smrduté sklepy za nezdravé – a nevyklidily se. Zajatých pak nebylo tuto. Nikdy se tak nepodceňoval nepřítel, jako tehdáž Prus. Obránec pruský byl nám malován co šmačhavý mrzák, šnapskem opitomělý, jenž utíká, když naň vystřelí a nikdy neodolá rakouskému ‚Bajonettenkampfu‘. Naši stratégové nepomyslili, že se z jehlovky desetkrát vystřelí, než počne ta bajonetová pranice, primitivně vzatá z hospody, kdež ulámané nohy od stolic tu samou službu dokazují. Pýchou zaručené nepochybné

---

⁵⁰³ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Václava Hály Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 15. dubna 1866, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁰⁴ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 17. dubna 1866.

⁵⁰⁵ Tamtéž.

⁵⁰⁶ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence z let 1859 – 1868*, Praha 1925, s. 118 – 119.

⁵⁰⁷ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 26. června 1866.

vítězství naše pohrdalo vlasteneckým nabídnutím Sokolů, pohrdalo zdravým smyslem národu našeho, jenž veřejně radil, aby se osadily průsmyky, jimiž Prusi vždy se tlačívali do Čech.“⁵⁰⁸

O nějakých hrubých výstupcích pruského vojska se Vinařický nedozvěděl. Dokonce čekal, že se v Praze budou Prusové chvástat a oni to vůbec nečinili. Co Vinařického velmi překvapilo, byl vztah pruských vojáků k duchovním. Vojáci je totiž zdravili, salutovali jim a chtěli si s nimi povídat. A kdo z nich nestál na stráži, chodil ráno na mši do kostela. Díky tomu se také Vinařický dozvěděl, že proti nim táhli neradi. „Důstojníkům pruským líbí se Praha; přicházejí sem i z venkova na dovolenou. Kupují pohledy na Prahu, fotografie znamenitých budov i osob.“⁵⁰⁹

Jediný z Vinařického rodiny, kdo přestál válečný konflikt bez jakýchkoli komplikací a ještě na něm vydělal, byl Vinařického švagr František Hampeis. Saský král totiž nechal v Praze pro svou armádu vyrobit 40 tisíc čepic. Pražští kožešníci měli na čtrnáct dní program jasně daný. Hampeis měl tehdy zakázku na dva tisíce čepic.⁵¹⁰

3. října 1866 byl Hálovi zaslán přípis, ve kterém mu bylo potvrzeno kladné vyřízení jeho žádosti o penzi. Přípis lichotivým způsobem zdůrazňoval Hálovův čestný charakter, přísnou nestrannost, nezištnost a věrnost císaři.⁵¹¹ Od 5. října 1866 byl zproštěn svého úřadu a od 1. listopadu 1866 mu byla vyplácena penze, která ročně činila 1890 zlatých.

2.2.2. Aloisie a Jan Krouský

Zaměřme se nyní na Vinařického sestru Aloisii. Ta se provdala za Jana Krouského (PŘÍLOHA 28), který byl Vinařickému ze všech jeho švagrů nejbližší. Nejenom vzdáleností Katusic od jeho kovářské fary, ale hlavně lidsky. Velmi si spolu rozuměli a oba s velikým vypětím svých sil pečovali o český jazyk a snažili se ve svém okolí probouzet v lidech národní uvědomění.

Jan Krouský se narodil 14. února 1814 v Katusicích do rodiny Jana Krouského a Kateřiny, rozené Zoufalé. Po studiích v klášterní škole v Bělé pod Bezdězem se vrátil domů, kde si začal všimnat hospodářství, neboť právě on měl pečovat o rodinné

---

⁵⁰⁸ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence z let 1859 – 1868*, Praha 1925, s. 120.

⁵⁰⁹ Tamtéž, s. 125.

⁵¹⁰ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 26. června 1866.

⁵¹¹ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 36. V úřadě byl velmi oblíben pro svou spravedlnost. Ke svým podřízeným byl velmi shovívavý a každému z nich přenechával jim zvláštní odměny, „říkávaje, že oni při svých bídnych platech toho více potřebují.“ Všichni ho měli velmi rádi. Tamtéž, s. 43 - 44.

hospodářství po smrti rodičů. To mu ovšem nebránilo v tom, aby vlasti nevěnoval své vřelé srdce, které tlouklo pravou, nezištnou a obětavou vlasteneckou láskou. K tomu se přidružovala i jeho pevná vůle a touha po činech prospěšných českému národu.

Od roku 1833 na něj velmi blahodárně působilo sousedství Karla Aloise Vinařického. Díky němu se do Kováně sjížděli nejvěrnější synové české vlasti, blízcí přátelé Vinařického. U něj se diskutovalo, vedly vážné rozhovory. Čas strávený na Kování byl zároveň pro přítomné hosty zábavou i zotavením. Ovlivněn atmosférou literárních diskusí a vlastenecké práce na kováňské faře, utvrdil se Krouský v důležitosti práce v národním zájmu. A přimkl se k Vinařickému téměř bratrskou láskou. V roce 1843 tento vztah Krouský zpečetil zásnubami s Vinařického sestrou Aloisií.⁵¹²

Událostmi nabitý rok 1848 sliboval mnohé. V čase převratných změn stáli Vinařický a Krouský jeden druhému po boku a v době svatodušních bouří, když nechal generál Windischgrätz ostřelovat Prahu děly, se oba postavili do čela deputace obyvatel boleslavského a bydžovského kraje, která 16. června 1848 měla Praze vyjednat příměří a hlavně konec dělostřelby.⁵¹³

Poté, když byl Vinařický v roce 1849 zvolen děkanem v Týně nad Vltavou, se jejich kontakt omezil na několik návštěv ročně, když se tedy u obou významných mužů vůbec poštěstilo najít skulinku v povinnostmi nesmírně vytíženém životě.⁵¹⁴

Velikou radost udělala Vinařickému sestra Aloisie v roce 1852, neboť třetí potomek, který se jí v tomto roce narodil, dostal jméno po svém strýci – Karel. „S potěšením jsem přijal Vaši novinu, že Vás Bůh synáčkem obdařiti ráčil. Že [j]ste při volení jména na mne pamatovali, do srdce mne těší jakož i pojištění[,] že všichni zdraví [j]ste. Aloisie bude míti nyní hlučné zaměstnání, až na ní tři zpěváčkové volati budou. Jen, dejž Vám

---

⁵¹² Jan ŠAFRÁNEK, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878, s. 7 – 11.

⁵¹³ Blíže v kapitole s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

⁵¹⁴ Jan Krouský byl od roku 1839 byl členem Matice české a Musea Království českého. Počátkem 40. let začal Krouský přispívat svými články do českých novin, jeho příspěvky vyšly v Pražských novinách, Národních novinách, České včele či v Květech. V té době založil vlastní knihovnu, která se stala zdrojem osvěty pro široké okolí a za života Krouského dosáhla téměř čtyř tisíc svazků. Finančně podporoval mnoho básníků a spisovatelů (Josef Franta Šumavský, Václav Bolemír Nebeský, Josef Kajetán Tyl, Karel Hynek Mácha ad.). Ve své obci inicioval zbudování nového chrámu Páně, poté, co starý po zásahu bleskem vyhořel, stavbu silnic k okolním vsím i stavbu nové školy. V roce 1861 byl jednohlasně zvolen do zemského sněmu za okres Bělský, Mladoboleslavská a Mnichovohradištský. Roku 1864 se stal starostou obce Katusice. V letech 1868 a 1870 byl jedním z hlavních organizátorů mohutných táborů lidu v Bělé pod Bezdězem. Společně s Rudolfem Thurn-Taxisem stál v roce 1868 u zrodu továrny na cukr v Dolním Cetně. Z Krouského iniciativy byla také zakoupena stará budova pivovaru v Podkování a založena akciová společnost k jeho provozování. Pivovar zahájil činnost 4. února 1872. Blíže viz literatura: Jan ŠAFRÁNEK, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878; Josef HOŘČIČKA, Jan NEŠPOR, *Rádce učitelův k přípravám na četbu čítankovou. Díl I*, Praha 1897, s. 122 – 123; Karel Václav RAIS, *České album*, Praha 1896, s. 22; Václav MARKALOUS, *Hospodářská čítanka*, Chrudim 1889, s. 194 – 197; Josef L. TURNOVSKÝ, *Z naší doby. Drobné spisy*, Praha 1884, s. 9 – 12.

Bůh[,] aby Vás dlouho volali a Vy s nimi se potěšovali.“⁵¹⁵ Čtvrtý přírůstek do rodiny následoval v roce 1854. 12. prosince 1854 jim Vinařický blahopřál a zaradoval se, že nyní má každý z nich své dva malé obrázky.⁵¹⁶ Antonii se totiž narodila druhá dcera. Dostala jméno Aloisie.

U Jana Krouského máme jeden z krásných důkazů toho, jak dokázal Vinařický milovat. Nesmírně krásný vztah si totiž vytvořil ke Krouského rodičům – Janovi a Kateřině Krouským. „Připomenutí Vaše na konci Vašeho listu o naplnění jubilea Vašich milých rodičů poskytlo mi utěšeného ujištění[,] že jsou dokonale zdraví.“⁵¹⁷ Velmi se na oslavu tohoto vzácného jubilea – zlaté svatby - těšil, neboť se s nimi zase mohl potěšit v kruhu rodinném. „Vyřídíte Vaším ctihodným rodičům má [sic!] srdečné pozdravení a ubezpečte jich, že se napřed již těším na ono šťastné shledání.“⁵¹⁸ Toto byla jeho druhá rodina, jeho druzí rodiče, když už svých neměl.

Nepřekvapí nás proto, s jakou měrou nasazení se podílel na přípravách oslavy jejich jubilea. Oslava byla naplánována na 24. listopadu 1859.⁵¹⁹ Vinařický byl srdečně zván, aby vykonal obvyklé církevní obřady a přátelsky se s nimi pobavil. Zároveň ho rodina Krouských prosila, aby se postaral o vytisknutí pamětních obrázků u příležitosti tohoto jubilea. Mělo na nich podle Krouského být jen nějaké symbolické vyobrazení, den a rok slavnosti a jména a příjmení žehnaných snoubenců. Když by to uznal za vhodné, měl vybrat nějaký krátký text ze svatého písma nebo pár veršů hodících se k té slavnosti.⁵²⁰ Vinařický dal zvací lístek rýt do kamene u Belmana a s tím, že na něm bude vynětka: *Tři božské ctnosti – víra, naděje a láska!* Dále tam měl být nápis: *Pozvání k církevnímu*

---

⁵¹⁵ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. dubna 1842, inv. č. 15 VI/1.

⁵¹⁶ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 12. prosince 1854.

⁵¹⁷ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 19. ledna 1859.

⁵¹⁸ Tamtéž.

⁵¹⁹ Protože jim Vinařický velmi scházelo a chtěli si ho užít při takové slavnostní příležitosti ještě víc, prosili ho, ať přijede 21. nebo 22. listopadu. „...a pak aby [j]ste v kruhu naší rodiny [sic!] déle prodlel, po tak drahé době, Vás zveme, by [j]ste z Prahy dříve vyjel, než den snad před slavností.“ Tamtéž, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. října 1859. Vinařický opravdu zvažoval, že přijede 20. nebo 21. listopadu: „Dejte mi možná-li hned návštěvu, kdy rychlík do Ml. Boleslavě přijíždí. Stává-li se to, jako dříve v noci 10 – 11 hodinu, pobyl bych v Boleslavi u rozně anebo na poště přes noc a pak bych po poledni mohl se odebrat k Vám. Ráno bych si některé visity v městě odbyl. Odtud bych vyjel 21ho, totiž v pondělí před funkcí, avšak bych mohl snad i 20ho vyjetí, kdyby se Vám zdálo, abych to pro některé návštěvy v okolí učinil.“ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence z let 1859 – 1868*, Praha 1925, s. 2. Nakonec se celá situace zkomplikovala, Vinařický mohl vyjet až 23. listopadu, tedy den před slavností a zpátky se musel vrátit hned 25. listopadu. Tamtéž.

⁵²⁰ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. října 1859, inv. č. 15 VI/1.

požehnání padesátiletého manželstva Jana Krouského a Kateřiny roz. Šnydrové.⁵²¹ Měl přislíbeno 200 výtisků.

Oslava se vskutku vydařila.

Dožil se i smutného okamžiku, kdy se končila pozemská pouť i jeho druhým rodičům. Jan Krouský st. počal churavět v lednu 1861. Každým dnem se cítil víc slabší. „...musíme ho již vodit ze shora do naší světnice, aby moh[il] prodlet mezi námi; nahoře se mu stýská, říká se dole mezi námi potěší. Nevím jak dlouho ještě mezi námi pobude, zdá se mě, když každodenně je slabším a nelepším, že to dlouho trvat nebude...“⁵²² Nemoc měla rychlý průběh. S bolestným srdcem oznamoval Jan Krouský ml., že jeho otec zemřel v půl třetí odpoledne 18. února 1861. Pohřben byl 21. února 1868 v deset hodin dopoledne.⁵²³ Vinařický za milovaného dědečka a otce sloužil na Vyšehradě mši. Kateřina Krouská ho následovala o čtyři roky později. Zemřela ve dvě hodiny ráno 28. března 1865. Její pohřeb se konal 31. března 1865.⁵²⁴

2.2.3. Barbora a František Hampeis

Nejskromnější korespondenci si Karel Alois Vinařický vyměnil s rodinou Hampeisových.⁵²⁵ Máme tak dnes k dispozici úplné minimum informací, ze kterých by se dalo obšírněji nahlédnout do poměrů panujících v této rodině.

Jediná informace týkající se Františka a Barbory je zmínka o jejich stěhování v rámci Prahy. František Hampeis spolu s Barborou a dětmi žili v Praze, nejdříve měli svůj obchod v Ovocné ulici, pak ale své působiště změnili.⁵²⁶ Novým místem, na které se stěhovali, byla tato adresa – Nové Aleje 417,⁵²⁷ přímo v domě měli svůj krám a naproti tomuto domu byl palác hraběte Šlika.⁵²⁸

---

⁵²¹ Zde se jednalo o omyl. Kateřina Krouská byla rodem Zoufalova. Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence z let 1859 – 1868*, Praha 1925, s. 1.

⁵²² Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 25. ledna 1861, inv. č. 15 VI/1.

⁵²³ Tamtéž, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 18. února 1861.

⁵²⁴ Tamtéž, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 29. března 1865.

⁵²⁵ Možná se jen v pozůstalosti Vinařického nezachovala.

⁵²⁶ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 22.

⁵²⁷ Dnešní Národní třída. V 19. století nesla název *Nové Aleje* (německy Neue Allee). Její pojmenování se s postupem času různě měnilo – V alejích, V nových alejích, V stromořadí, Uršulinská, U řetězového mostu či Ferdinandova třída.

⁵²⁸ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karel Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 28. května 1861, inv. č. 15 VI/1.

Jinak byla rodina Hampeisova velmi ochotná, neboť vždycky když bylo třeba najít ubytování v Praze, nabídla vždy bez připomínek svůj byt.⁵²⁹

2.2.4. Magdalena

Magdalena byla nejmladší z rodiny Vinařických. Právě o ní se po smrti otce 26. února 1849 staral jako o vlastní dceru její bratr Karel Alois Vinařický.

Pobývala s ním na všech místech, kam byl díky své duchovní službě umístěn. Poprvé v Týně nad Vltavou ale začala pociťovat, že by chtěla cestovat. Bylo jí 24 let, byla mladá a v plném rozkvětu. Není tedy divu, že když mohla, opustila se svolením bratra Karla Týn nad Vltavou. Na jeden z delších výletů vyjela v polovině roku 1851. Její kroky mířily do Katusic, kde pobývala její sestra Aloisie. Magdalena byla pobytem u sestřiny rodiny unešena natolik, že nenašla chvíli, aby napsala svému bratrovi. Karel se bál a zároveň byl rozzlobený: „Lence se musí u Vás tuze líbiti, že ani na Týn nepomyslí: a já se skoro hanbím, když její známé družky zvláště Máří Piksovic a Rosí Mykotovic na ní se doptávají, jak se jí vede? co dělá? a já ani na to odpovědět nemohu, leda že nic nevím. Aby ji pán Bůh miloval! což pak myslí, že o sobě ani nic vědět nedává, ani pak nezvěstuje, kdy přijede domů.“⁵³⁰

S každým přibývajícím rokem si Magdalena uvědomovala, že nechce být svému bratrovi na obtíž. Proto se s jeho podporou rozhodovala o svém budoucím povolání. Zvolila si šití. 28. dubna 1852 se chystala do Prahy. Chtěla se totiž v šití specializovat, zajímala ji výroba klobouků.⁵³¹ Vinařický k tomu svoloval nerad, ale nakonec, jak sám píše Krouskému, dostala dovolenou na dva až tři měsíce.⁵³² V domácnosti Vinařického toho jistě mnoho zastala a tak byl její delší pobyt mimo domov v mnohém pro Vinařického komplikací. V čase, kdy pobývala v Praze, se pomalu přibližovalo datum vikariátní vizitace, která byla ohlášena na 19. – 21. července 1852. Vinařickému rostl počet povinností, jež musel zastat, a proto dal sestře ultimatum, že se musí vrátit domů nejpozději do vikariátní vizitace.⁵³³ Poslušně se tedy vrátila zpět.

Praha Magdalenu ovšem silně okouzila. Nebyla jediná, tehdy spoustu lidí Prahu vnímalo jako střed veškerého dění, sám Vinařický po ní také toužil. Leny se tehdy

---

⁵²⁹ Nejednou u nich přespal Karel Alois Vinařický, ubytovala se u nich i na nějaký čas jeho sestra Magdalena. Na oplátku si Vinařický zase k sobě na výchovu vzal jejich dvě dcery – Julii a Johanku.

⁵³⁰ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Šest dopisů z doby vlastenecké*, Zvon 17, 1917, s. 454.

⁵³¹ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 10. června 1852. inv. č. 15 VI/1.

⁵³² Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. dubna 1852.

⁵³³ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 10. června 1852.

rozhodla, že se do Prahy vrátí.⁵³⁴ Měla štěstí v tom, že v Praze žila její sestra Barbora, u jejíž rodiny se mohla ubytovat. Nic jí proto nebránilo v uskutečnění jejího snu. Vinařický v dopise sestře Antonii 10. června 1854 psal, že se Leně v Praze velmi líbí.⁵³⁵ Na nějaký čas tedy odjela k Hampeisovým a pak se opět vrátila ke svému bratrovi do Týna nad Vltavou.⁵³⁶

Magdaleninu cestování nebyl s poznáním Prahy konec. Ke konci března 1855 se Leny rozhodla pro cestu do Vídně, aby tam završila své umění ve výrobě klobouků. Vinařického to opět překvapilo, ale nebránil jí v tom, věděl totiž, že by to bylo marné. Jeho sestra byla mladá a toužila po světě. Ve Vídni přebývala u pana Tondla,⁵³⁷ jehož žena se také zabývala zhotovováním klobouků.⁵³⁸

Týn nad Vltavou měla Magdalena spojen v největší míře s prací, starostí o domácnost a pomocí bratrovi. Jak se ukázalo, byl to pro ni příliš malý svět. Jen co se naučila kloboučnickému řemeslu a vrátila se z Vídně, rozhodla se založit si živnost v Praze.⁵³⁹ V domě své sestry Barbory, která tehdy se svým manželem bydlela v Ovocné ulici, si zařídila v prvním patře módní salon.⁵⁴⁰ Práci místo ní zastala služebná Fani.⁵⁴¹ V Praze pobývala opět u své sestry Barbory. Karel jí nebránil, ale lze předpokládat, že ho to s největší pravděpodobností velmi mrzelo. On se o ní postaral

---

⁵³⁴ Tento druhý odjezd citelně poznamenal vedení Vinařického domácnosti. Uvědomil si, že domácnost potřebuje stálou hospodyně a jelikož se obával, že by se Leny v Praze mohlo zalíbit natolik, že by si Prahu zvolila za místo svého budoucího pobytu, rozhodl se najít si hospodyně. Svědectví o hledání nové hospodyně se nám zachovalo v podobě dopisu od Karla Lambla, ředitele německé hospodářské školy v Libverdě, ve kterém 1. září 1854 doporučuje na popud Vinařického žádosti coby vhodnou hospodyně svou sestru Marii. Sám se hodlal oženit a jeho starší sestra Marie, která se o jeho domácnost starala doposud, musela odevzdat „vládu“ v kuchyni a v domácnosti jeho nastávající ženě. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Karla Lambla Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 1. září 1854. Vinařický si Marii nakonec nevybral. Jeho hospodyně se stala Františka, přezdívaná Fani. Její příjmení není bohužel známo.

⁵³⁵ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Antonii Hálové ze dne 10. června 1854, inv. č. 15 VI/1.

⁵³⁶ V dopise z 23. srpna 1854 Vinařický píše, že sestra Leni přikládá lístek. Musela tak už zase pobývat se svým bratrem. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 23. srpna 1854.

⁵³⁷ Proto se o ní ani nebál, neboť s Tondlovo rodinou byli vzdáleně příbuzní. Někdo z jejich rodiny si totiž vzal Vinařického sestřenicí.

⁵³⁸ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 28. března 1855, inv. č. 15 VI/1.

⁵³⁹ Vinařický jí se stěhováním velkoryse pomáhal. K Praze směřovaly lodě s kupeckým zbožím a Vinařický zařídil, aby jí do Prahy přivezli bednu a kufr. V bedně se nalézalo šest velkých peřin s červeně štráfkovaným povlečením a devět stejných polštářů. V kufru potom měla šest ručníků, dvě cíchy, jedno prostěradlo a jiné drobné věci. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Magdaleně Vinařické ze dne 26. března 1856.

⁵⁴⁰ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálova a Neffovy, inv. č. 638, s. 31.

⁵⁴¹ Fani byla u Vinařického zaměstnána jako služebná až do jeho úmrtí. Poprvé se o ní zmínil v dopise sestře Aloisii z 18. června 1858. Nezapomněl na ní ani ve své poslední vůli. Viz kapitola s názvem *Sluší se ctíti a vážit si věčně – Karla Aloisa Vinařického*.

ve chvílích nejtěžších, když už nežili jejich rodiče, umožnil jí se vyučit v kloboučnickém řemeslu a ona najednou utíká do Prahy „udělat se pro sebe“. Přesto jí odpustil a brzy ho dokonce dohnaly starosti o ní. Požadoval, aby mu v korespondenci sdělovala podrobnosti o svém novém životě. Magdalena ho ovšem informovala velmi spoře a Karel se proto na ní velmi zlobil. „Přál bych sobě[,] abys mi zevrubněji svůj plán živobytí udala, a ne tak hubené mi listy psala jako obyčejně. Ty máš na psaní kdy: ale já musím celé dni psát, proto si moje listy za vzor vzít nesmíš.“⁵⁴²

Jaké ale přišlo rozčarování. Ke konci roku 1859 se u Magdaleny projevila duševní choroba,⁵⁴³ která ovšem netrápila jen ji samotnou. Vším tím neštěstím byla zasažena zejména její rodina a nejcitelněji Karel. Po propuknutí její nemoci se projevily ryzí city, které Karel ke své sestře choval. Pečoval o ní a trpělivě snášel proměny jejích nálad, výčítky a návaly úzkosti a melancholie. Soudržnost rodiny se tu opět projevila naplno. Každý se snažil Magdaleně pomoc. Ale takové starosti, jaké s ní měl Vinařický, s ní neměl nikdo z rodiny. Dokud žil Karel, bydlela u něj, pak bydlela sama na Vyšehradě v domě vedle radnice. Prostřednictvím Václava Štulce se jí dostalo roční podpory od jedné polské šlechtičny, které užívala až do své smrti. Konec svého života prožila v klášteře Alžbětinek v Praze na Slupi, kde také zemřela 18. září 1872 v půl šesté večer.⁵⁴⁴

2.2.5. Milovaná drobotina

Velikou radost Karlu Aloisi Vinařickému v životě činili jeho synovci a neteře. Všechny je bezmezně miloval. Děti jeho sester představovaly jeho vlastní nesplněné tužby. Duchovní služba mu neumožňovala láskou zahrnovat vlastní děti, nicméně všechny děti, které se objevily v jeho životě, pocítily lásku, která směle konkurovala té rodičovské.

A děti na něj skutečně s láskou vzpomínaly: „My [Hálovy děti] k strýcovi chodili nejvíce v době, kdy bydlel nahoře v Soběslavově ulici, tam měl útulný byt a dvě zahrádky. Zažili jsme tam mnoho příjemných chvil, ač jsme měli ku strýci velikou úctu.“⁵⁴⁵

---

⁵⁴² Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Magdaleně Vinařické ze dne 26. března 1856. inv. č. 15 VI/1.

⁵⁴³ Blíže v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví*.

⁵⁴⁴ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 31.

⁵⁴⁵ Tamtéž, s. 19

Snažil se dětem dělat radost, proto jim zasílal nejrůznější dárky, zejména ze své vlastní tvorby pro děti. „Pepíčkoví pošlu brzy nový slabikář s obrázkami, jakmile bude dotištěn.“⁵⁴⁶ Krouský zase 8. června 1854 Vinařickému děkoval: „... zvláště děti se radovaly, že byli [sic!] též listem a penězi obdařeny.“⁵⁴⁷

Velmi často se Vinařický v dopisech ptal na své malé příbuzné. Sám sebe označoval za „strejčka z Tejna“ a vyžadoval, aby jim to, co píše pro ně, rodiče přečetli. 16. prosince 1852 píše Janu Krouskému a Antonii: „A co dělá Váš mladý trojlístek? Josífek se chystá bezpochyby na jaře již do školy. Posílám jemu nový slabikář a k němu deset tabulek s písmenami a obrázky. Jak pak se chová? Jestlipak poslouchá tatínka, maminku, dědečka, babičku? Jestlipak hezky hrává se svou sestřičkou a bratříčkem? Já doufám[,] že on sestřičce své Tonince ukazovati bude obrázky a povídati jí, co tatínek neb maminka o nich jemu povídali.“⁵⁴⁸

V srpnu 1853 Vinařického v Týně nad Vltavou navštívila jeho sestra Aloisie spolu s malým Josefem. Velmi si toho cenil, moc dobře totiž věděl, jaké odhodlání a starosti to sestru stálo. Cesta k němu byla dlouhá a absolvovat ji s malým dítětem bylo vždy strastiplné. „I měl jsem věru i z toho kloučka potěšení a podívejme se, on mi také již psal!“⁵⁴⁹ Ta návštěva pro něj znamenala mnoho. Ještě 30. listopadu 1853 na ní v dalším dopise Krouskému vzpomínal. „Jak pak se učí váš Josef? Jak se mu líbila cesta do Týna? Povídá-li ještě něco Tejně a kdy jsem [sic!] zase pojedete? A kdy pak mi bude psáti?“⁵⁵⁰

Josef byl vůbec jeho oblíbený synovec, velmi často jej nazýval Jozífkem a pravidelně si s ním vyměňoval psaníčka. Také jen co to šlo, posílal mu nejrůznější dárky. O svého oblíbeného Josefa ale málem přišel díky nešťastné zimní příhodě. „Josef by se nám byl před novým rokem utopil na návesním kale v prohlubni, a sice pruboval jestli na prosekané prohlubni přes noc umrzlí [sic!] led vydrží, kopal kramflekem, načech se sklouz, led se prolomil a on scela [sic!] pod vodu se ponořil.“⁵⁵¹ Zachránil ho mladší bratr Karel. Byl naštěstí celému neštěstí přítomen a rychle zavolal pomoc. Nikdo jiný

---

⁵⁴⁶ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. dubna 1852, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁴⁷ Tamtéž, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 8. června 1854.

⁵⁴⁸ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 16. prosince 1852.

⁵⁴⁹ To, co mu Josef psal se v korespondenci nedochovalo. Nicméně máme k dispozici odpověď Vinařického: „milý pepičku! Radost jsem měl, co jsi mi psal: uč se jen pilně a za rok neb za dvě léta, přijede si strýček z Tejna pro tebe a ty budeš chodit do veliké školy týnské. hezky se chovej! a bude tě mít rád tvůj strýček Karel Vinařický.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 11. srpna 1853.

⁵⁵⁰ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 30. listopadu 1853.

⁵⁵¹ Tamtéž, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 24. ledna 1856.

tam tehdy nebyl a všechna pozdější pomoc by byla marná. Jediné, co si Josef z této nešťastné příhody odnesl, byla zimmnice, jinak mu to nijak neuškodilo.

S Josefem měl Vinařický své plány. Chtěl, aby se učil pod jeho ochranou a dozorem v Týně nad Vltavou. I když v červnu 1854 to vypadalo, že se jeho plány rozplynou. Jan Krouský se Vinařickému svěřoval se svými záměry. Chtěl mu do tří let svěřit svého syna, ale mladšího Karla. Chtěl totiž, aby se Josef připravil pro domácí hospodářství a Karel pro „cizinu“. Josefa mýnil buď ještě v roce 1854 nebo o rok později dát do školy v České Lípě a odtud potom do české reálky v Praze a nakonec do hospodářské školy. Krouského veliké přání bylo, aby se z Josefa stal dokonalý hospodář, který by zvládal všechnu práci v hospodářství doma nebo pro případ nějakých změn i v jiném hospodářství. Důvod, proč chtěl vyslat Karla v nejbližších letech mimo domov, byl prostý. Jeho úmysl spočíval v tom, aby si Karel zvykl na studijní život, který má dlouhého trvání a hlavně, aby si zvykl na život mimo otcovský dům. Chtěl to všechno zkrátka pro syny zařídit co nejlépe. Byl si moc dobře vědom také toho, že svůj statek může dát jen jednomu. Na koupi další řádného statku neměl dostatek peněz a koupit malý statek, to by nebylo k uživení.⁵⁵²

Josef zatím doma na škole nedělal veliké pokroky. Na začátku roku 1855 si jeho otec stěžuje, že oproti prvnímu roku neučinil žádný posun. Krouský to přisuzoval tomu, že už mu v učení nepomáhá, neboť na to nemá čas a už ani chuť.⁵⁵³ To nebyla pro Vinařického moc potěšující zpráva. Ovšem o rok později už k jeho sluchu doléhají samé potěšující zprávy: „O Josefovi Vašem chvalná se rovněž ke mně dostala zpráva, že již na housle počíná hráti a způsobile ke stolu již posluhovati umí. Totě švarný hoch.“⁵⁵⁴

Jan Krouský se v roce 1857 rozhodl uskutečnit svůj zamýšlený plán s mladším Karlem. A Vinařický byl z jeho uskutečnění unešen. Ty tam byly dny, kdy mu na děkanství v Týně dělaly společnost Johanka a Julie, dcery Hálových. A on toužil po společnosti. Proto byl za takový důkaz důvěry a lásky, kterým pro něj bylo zamýšlené svěření Karla do péče, nesmírně vděčný. V Týně se nacházeli výteční učitelé a tamější školy se neustále zvelebovaly.⁵⁵⁵ Vinařický přislíbil, že se bude sám podílet na cvičení svého malého jmenovce.

---

⁵⁵² Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 8. června 1854, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁵³ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. ledna 1855.

⁵⁵⁴ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 19. června 1856.

⁵⁵⁵ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

I když byl nesmírně potěšen novinkou o Karlovi, stále měl strach o budoucnost Josefa. Nevěřil, že by byl Josef důsledně připraven na přijetí do německých škol v České Lípě. Radil nejdříve navštěvovat českoněmeckou školu a poté nastoupit do České Lípy. Vinařický se přimlouval, aby mu Krouský svěřil svého syna Josefa alespoň na rok. Bude-li pilný, za rok se u nich velmi mnoho naučí.⁵⁵⁶ A napřesrok by jej vystřídal Karel. Chlapci se neměli čeho bát, jejich „strejček z Tejna“ je miloval stejně jako jejich rodiče. 23. června 1857 už se Vinařický vyjadřuje s jistotou, že Josef přijede.⁵⁵⁷ Vůbec ani na chvíli nepomyslel, že by se tam chlapec měl špatně. Už v této chvíli měl pro něj hodné kamarády. Další zábavou mu mohlo v Týně být ministrování a v neposlední řadě nebyl v žádném případě problém obstarat mu kvalitního učitele hudby a zpěvu. Zkrátka chtěl mít chlapce u sebe, a proto zkoušel všechna možná lákadla, která by lahodila jak sluchu otce, tak sluchu syna. „Máme zde obrazy, mapy, knihy a jiné radostné věci. Nezarmoutíme ho, budeme ho mít rádi.“⁵⁵⁸ Krouský nakonec Josefa skutečně do Týna nad Vltavou přivezl, ale bez Karla. A Josef se tam neměl skutečně špatně. Nestýskalo se mu a veselá mysl ho neopouštěla. Skoro celý den byl zaměstnán studijními povinnostmi a nejrůznějšími pracemi, takže vlastně ani neměl kdy si stýskat. Učil se hře na fortepiano,⁵⁵⁹ na housle a zpěvu.⁵⁶⁰ Při vypracování domácích úloh mu Vinařický pomáhal jen velmi málo, nechtěl, aby ochabla Josefova samostatnost. Rodiče se o něj opravdu nemuseli bát.⁵⁶¹

Postupem času se Josef stále více těšil na psaní, která putovala do Týna nad Vltavou z Hradce Králové. Čas strávený se strýcem byl sice školou života a zároveň láskyplným poznáním, ale rodičovské pouto bylo v mnohém silnější. Po necelém roce se mu začalo stýskat. Vinařický se proto snažil využít situace a Josefa potěšit. Naneštěstí se k tomu vyskytla příležitost. Josefův otec, Jan Krouský, trpěl silným a již dlouhotrvajícím kašlem a plicními obtížemi. Rozhodl se svůj neduh s veškerou možnou péčí léčit.⁵⁶²

---

⁵⁵⁶ „My zde v Týně můžeme vyvésti do podreálky i do gymnazia, i náš učitel Stuchl to alespoň na mnohých dokázal.“ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 18.6. 1857, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁵⁷ Vinařický totiž klade Krouskému na srdce, aby pro pohodlnější jízdu nebral s sebou pro něj peřiny. A už vůbec se neměl vydávat na tak dlouhou cestu s vlastními koňmi. Josefův kufr se stejně dobře přepraví pomocí dostavníku. Žádal také včasného oznámení dne příjezdu, v tom případě jim totiž mohl vyjet naproti do Tábora. Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 23. června. 1857, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁵⁹ Tak se dříve nazýval klavír. Zastarale také pianoforte.

⁵⁶⁰ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 6. listopadu 1857, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁶¹ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 15. října 1857.

⁵⁶² Blíže v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví.*

Zvažoval návštěvu lázní. Vinařický mu ovšem ve svých dopisech doporučoval ovzduší Týna nad Vltavou. Byla to totiž příležitost, jak se mohl setkat otec se synem. Tato naděje vyslovená před Josefem ho natolik rozradostnila, že si přál ještě svého mladšího bratra Karla. Sliboval, že se mu nebude stýskat, „kdyby měl Karlíka u sebe.“⁵⁶³ Pro Karla by byl pobyt v Týně výhodný, neboť se v týnské škole mohl pozvolna učit německému jazyku a vše by pro něj bylo snadnější, neboť by měl u sebe i staršího bratra Josefa. Vinařického vybídnutí zůstalo ovšem nevyslyšeno.

S učením Josefa to v dalších měsících roku 1858 nevypadalo nijak dobře.⁵⁶⁴ Původně zamýšlený rok strávený u strýce bylo nutné ještě prodloužit. „Josef ještě příští rok musí pobýti ve čtvrté třídě, aby se ještě mezery jisté, zvláště v němčině vyplnily...“⁵⁶⁵ A kdyby mu už opravdu Jan Krouský poslal svého mladšího syna Karla,⁵⁶⁶ uvykl by díky Josefově prodlouženému pobytu snáze novému domovu. Byla to velkorysá nabídka, ale Krouský se ji zdráhal přijmout. Báł se totiž, aby Josef nemusel opakovat třídy, které již vychodil v Týně nad Vltavou, poté coby přestoupil do České Lípy. Moc si přál, aby vystudoval podreálku, reálku a hospodářskou školu. Nakonec dal na Vinařického radu, že nehrozí žádné komplikace stran jeho vzdělání a možného opakování některých ročníků již absolvovaných v Týně nad Vltavou.

Josef měl u strýce studovat i v dalším školním roce. A jak se vůbec projevoval jeho oblíbený hoch? Josef byl uzavřený, nedával příliš najevo své city a nijak zvlášť neprojevoval ani samostatnost v myšlení. Vinařický se snažil posilovat zejména zmiňovanou samostatnost. Když přišel nějaký list od jeho rodičů, ukládal mu k práci vícere přečtení dopisu a při tom si měl činit poznámky, co by jim řekl ústně na jejich milá slova.

Podívejme se, jak Vinařický nahlížel na Josefovy školní pokroky „Hošík ten jest ovšem od rána až do večera stále zaměstnán, hodiny tytéž stále se zachovávají, jako jsem Vám zprvu oznámil. Učitel si dává mnohou práci s ním v předmětech školních i rovněž v hudbě. Jen jeho skoupomluvnost mu vadí, on se příliš rozmýšlí, ačkoliv že odpověď obyčejně dobře ví a po opětovaném optání konečně jí předce dlužen

---

⁵⁶³ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 14. května 1858, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁶⁴ To, že nebyl ve výuce Josef nejlepší, podporují Vinařického slova o tom, jak se mu někdy nechce vstávat a při tom má v učení pořad co dohánět, aby ve škole vůbec obstál. Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 18. června 1858, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁶⁵ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 14. května 1858.

⁵⁶⁶ Postrádáme jakoukoli zmínku, že by nakonec Jan Krouský k Vinařickému dal svého mladšího syna Karla.

nezůstává, ale potřebí vždy trpělivosti a shovívavosti ze strany učitelů. Hudba mu mnoho času odnímá. Zbývají mu téměř jen dvě hodiny denně k domácímu učení z pamětí, a ku procvičování úloh mnohonásobných. Budeli [sic!] se doma pilně přiučovati, mohl by ovšem vstoupiti do německé IV. třídy (dle starého počtu do IIIť) na hlavní školy a z té čtvrté nebylo by pak potřebí přezkoušení. Z ohledu praktického mluvení v domácnosti prospěl by ovšem více v Lípě, ježto by byl nucen stále německy mluvíti. Ostatně naučil se zde dosti dobře analysovati též po německu, taktéž i pravopisu. Nemaje hudebního sluhu ve zpěvu a v houslích málo prospívá, více ale na fortepianě.⁵⁶⁷ Právě kvůli těmto náhledům si Vinařický přál, aby u něj Josef zůstal i přes prázdniny a nadále se cvičil, aby byl jeho přechod z týnské školy do jiné plynulý.⁵⁶⁸

S německým jazykem se Josef nejspíše velmi trápil. Vinařický totiž nakonec obrátil a začal se přiklánět k možnosti, že by Josef začal navštěvovat čtvrtou třídu hlavní školy v České Lípě. Pobyt v ní by ho nutil k neustálé konverzaci v německém jazyce. Nakonec ponechal volbu na Krouském a Josefovi. Bylo rozhodnuto. Josef nastoupil v novém školním roce na školu v České Lípě.⁵⁶⁹ A Vinařický ho v jeho nově nastoupené životní etapě podporoval. „Až budete psáti Josefovi do Lípy[,] neopomíňte připomenouti[,] že ho pozdravuji. Ať se drží!“⁵⁷⁰

Josefa nespustil ze zorného pole svého zájmu ani poté, co za studii odešel do České Lípy. Kdykoli mohl, snažil se přispět na jeho vzdělání a i jinak mu pomáhat. Proto nás nepřekvapuje, že jakmile jej Krouský požádal o pomoc při vyhledávání slovníků, které Josef potřeboval pro svá studia, ani na chvíli nezaváhal. Měl mnoho přátel mezi učiteli a lidmi působícími v oblasti školství, že mu tato švagrova prosba

---

⁵⁶⁷ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 8. srpna 1858, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁶⁸ Přesto se alespoň na krátký pobyt Josef skutečně domů podíval. Na cestu se vydal 19. srpna 1858. Komplikace s tím spojené, tedy otázka Josefova doprovodu, se nakonec vyřešila. Nenadále se do Prahy totiž vypravil jejich učitel (s největší pravděpodobností Petr Stuchl) a Josefa vzal při té příležitosti s sebou. Vinařický se s ním bohužel nemohl vypravit, neboť se blížila slavnost spojená s porodem císařovny. Do Prahy se rozhodli využít lodní dopravy.

⁵⁶⁹ Vyplývá to z dopisu Karla Aloise Vinařického Krouskému z 19. ledna 1859: „Jak se vede Josefovi v Lípě? Není-li mu tam teskno? A jak to vypadá s jeho prospěchem? Tíže mu bude ovšem učení se v pouhé němčině, ale malý můstek předce měl, než my ani takový jsme nemívali. Přijel na svátky vánoční? Jak se vyjádřil o Lípě?“ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 19. ledna 1859, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁷⁰ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 20. června 1859.

nečinila žádné potíže. Ostatně, o cokoliv jiného by švagr či přímo Josef požádali, to by učinil bez stejných rozpaků.⁵⁷¹

Vinařický Josefa dokonce zaopatřil šatstvem. Koupil mu letní šaty pro sváteční chvíle i pro všední dny.⁵⁷²

Josefův přístup k učení se ani v České Lípě nijak nezlepšoval. Tam, kde v učení něco nepochopil, nahrazoval toto nepochopení pouhou pamětí. Ale pouhé „memorování“ nestačilo k tomu, aby problému správně porozuměl. Vždyť to platí i dnes. „Josefovi vzkazují, aby se jen vynasnažil, by rozuměl, čemu se učí. Pouhá paměť neprospívá.“⁵⁷³ Snad právě pro neustále výtky ze strany strýce a díky pilnějšímu studiu, se Josef ve studiích opravdu zlepšil. Z pera švagra Hály se dozvídal o Josefových pokrocích. Proto se těšil na to, že by Josefovi odměnou za jeho pilné studium, mohl být prázdninový pobyt u něj a toulky po Praze,⁵⁷⁴ aby ji konečně pořádně poznal. A co se na začátku mohlo zdát neuskutečnitelné, se opravdu stalo. S prázdninami, které přišly v roce 1864, se Vinařického sen naplnil.⁵⁷⁵ Josef u něj pobýval nejspíše od 21. srpna do 22. září 1864.⁵⁷⁶

Tak jako dbal Vinařický na pečlivé vzdělání u Josefa Krouského, dbal také na to, aby i všechny ostatní děti jeho sester získaly co nejlepší vzdělání. Věděl, jak moc na něm záleží. Proto se v mnoha dopisech nevyhnul poznámkám, ve kterých kladl rodičům dětí na srdce, aby se jejich děti pilně učily, ptal se na jejich prospěch, chtěl znát jejich úspěchy i neúspěchy. Jednou se také stalo, že si při návštěvě Prahy Vinařický vyšetřil nějaký čas na návštěvu synů Hálových – Gustava a Václava. „Gustava jsem k tomu měl[,] aby se cvičil v krasopsaní, jmenovitě, aby několik hodin u kaligrafa vzal. Na pěkné ruce mnoho záleží.“⁵⁷⁷ V červnu 1855 zase psal Hálovým, aby mu na prázdniny

---

⁵⁷¹ Jindy mu zase poslal díla klasiků, která byla podle Vinařického žádoucí pro chlapce jeho věku. Z klasiků se mu dostalo například – Livia, Xenofonta či Homéra. Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 18. října 1852, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁷² Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 8. srpna 1858.

⁵⁷³ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 18. října 1862, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁷⁴ Vinařický od roku 1859, konkrétně od 7. července, kdy byl zvolen, působil v Praze jako vyšehradský kanovník.

⁵⁷⁵ Ve dnech Josefova příjezdu byl ovšem Vinařický velmi zaměstnán a nemohl se osobně dostavit na nádraží, aby svého synovce přivítal. Ale nezoufal si, věřil v Josefovu statečnost: „Chceli [sic!] ale, třebaš zejtra tj. v neděli, vydati se na cestu, a troufá-li si s kokardou svou na klobouku podívati se do neznámého světa, ať dokáže ten hrdinský kus a z nádraží ať si najme drožku a řekne: „Na horu na Vyšehrad do č. 14“, (do kanovnického domu před vojenským skladem, kdež stojí 4 akácie) a přijede šťastně ke mně...Nuže ať se ukáže hrdinou! Pražští drožkáři jsou řádní lidé, dovezou každého, kamkoli chce.“ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 20. srpna 1864, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁷⁶ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 20. září 1864.

⁵⁷⁷ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 10. června 1854.

svěřili svého Václava a Gustava. Václav si to moc přál a Gustav by jej mohl doprovodit.⁵⁷⁸ Jak moc mu záleželo na vzdělání chlapců dokazuje příspěvek dvaceti zlatých, který oběma chlapcům poslal na knížky a jiné další školní potřeby, a to proto, aby se hlavně dobře učili. Ostatně Hálovu „mladému studentstvu“ posílal pravidelně příspěvky na knihy.⁵⁷⁹ Že i s nimi měl další záměry dosvědčuje jeho žádost směřovaná na sestru Antonii. Přál si, aby mu jeho sestra poznamenala podle jména a věku všechny své děti a do které školy již chodí. Chtěl jim být nápomocen radou ohledně správné volby budoucích škol. A oba chlapce, Václava a Gustava, podporoval nejenom finančně. „Gustavovi posílám [sic!] obnošený[,] ale ještě dobrý frak, ať si ho dá přešítí a účet mi odešle.“⁵⁸⁰

Změnu v jeho životě učinila vyhlášená volba nového kanovníka na Vyšehradě. Jakmile Vinařický obstál v konkurenci a stal se vyšehradským kanovníkem, vzdálenost mezi ním a jeho rodinou se velmi rychle zmenšila a to téměř na minimum. Hampeisovi bydleli v Praze, Krouští zase nedaleko Mladé Boleslavi v Katusicích, jen Hálovi to měli ke svému švagru poněkud dál, stále totiž bydleli v Hradci Králové, ale neustále usilovali o to, se do Prahy přestěhovat.

Opět zatoužil mít zase kolem sebe svou „drobotinu“. V Praze tehdy stále studovali Václav a Gustav⁵⁸¹ Hálovi, a protože nebyli místní a bydleli v podnájmu, rozhodl se Vinařický, že jim nabídne podnájem u sebe. Návrhy k tomu učinil chlapcům již v červnu 1859, kdy se v Praze na kratší dobu vyskytl.

Bohužel musel svou nabídku vzít zpět. V té době totiž ještě nevěděl, že jakmile přijdou větší deště a rozvodní se Vltava, jsou přístupové cesty k němu do bytu odříznuty, navíc byt byl poměrně vzdálen od školy obou chlapců.⁵⁸² A tak se dohodnuli

---

⁵⁷⁸ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 13. června 1855, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁷⁹ Viz dopis z 11. října 1856, 6. listopadu 1857, 12. června 1858, 24. září 1858. Vždy se jednalo o částku 20 zlatých. 16. října 1861 to byl příspěvek 10 zlatých. Ovšem 9. května 1861 posílá už obvyklých 20 zlatých.

⁵⁸⁰ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 7. ledna 1861, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁸¹ Gustav nestudoval vůbec rád a studoval jen proto, že si to přál otec. Antonie Hálová často vzpomínala, že chtěl být zámečnickem. ANTM, fond 791 – Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 58.

⁵⁸² „Byt tak vzdálený nestojí zajisté za obuv, kterým by se tím zdražil. Ztráta času jest rovněž nenabytná a v čas mrazivé zimy chůze odsud zdraví není příznivá. Takovým obětovaným bytem nebylo by zajisté žádné dobročiní.“ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 15. září 1859, inv. č. 15 VI/1.

na přijatelném kompromisu. Oba chlapci k němu budou mít volný přístup a to kdykoliv.⁵⁸³

Když některého ze svých synovců poté, co přesídlil do Prahy, dlouho neviděl a neměl o něm žádnou zprávu, okamžitě se za ním vypravil, aby tak mohl zkontrolovat celou situaci přímo na místě – má-li se dobře a jak je na tom zejména se studiem.⁵⁸⁴

Zpráva, která zalahodila jeho sluchu, se k němu dostala 27. října 1861. Obě jeho neteře z Hálovy strany – Marie a Johanna, se totiž začaly učit na fortepiano. Ihned svého strýce Karla žádaly o českou píseň určenou pro fortepiano s názvem *Otče náš*.⁵⁸⁵ Svým neteřím se chtěl Vinařický nějak odvděčit, neboť ho svým zájmem o hudbu opravdu velmi potěšily. Chtěl jim udělat při nejmenším stejně velikou radost jako ony svým zájmem udělaly jemu. „Jakou školu na fortepiano mají Vaše dcerky? Koupil bych jim nějakou, kterou by mistr jejich schválil. Vyznačte mi ji titulem, a opatřím ji milerád[,] abych Vaším dítkám nějaké potěšení způsobil.“⁵⁸⁶ Marie měla navíc velmi krásný hlas. Obě dívky také navštěvovaly taneční hodiny a zvláště Marie v tomto směru svou sestru předčila. Luisa Hálová si sestry uchovala v paměti takto: „Pokud to bylo možné, chodily obě sestry stejně oblečeny, sestry Marie oblíbená barva byla růžová, sestry Hanny modrá a v těch barvách z pentlí nosily tehdejší oblíbené ozdoby do vlasů, za ušima kokardy, spojené můstkem pentlovým.“⁵⁸⁷

V roce 1861 už byly téměř všechny Hálovy děti ze studií doma v Hradci Králové, kromě Adolfa. Gustav se obrátil k hospodářskému ústavu, jako úředník se chystal začít v Obříství⁵⁸⁸ u staršího bratra Adolfa, prozatím ho otec cvičil ve vlastní kanceláři, aby se mu do krve dostal zvyk pravidelného úřadování. Marie v tomto roce vyšla ze školy a

---

⁵⁸³ Nezapomněl ještě v dopise učinit výtku směrem ke Gustavovi – aby se pilně učil a přes prázdniny se připravil k opravě své známky ze zeměpisu. Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 15. září 1859, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁸⁴ „Josefa jsem neviděl od té doby, co se přišel loučiti před svátky velikonočními. Zajdu tyto dni k němu, abych se přesvědčil, co dělá.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 23. června 1862.

⁵⁸⁵ Měla být přílohou časopisu *Čechoslav*, který vycházel v letech 1820 – 1825. A protože chtěl Hála dětem udělat radost, prosil Vinařického buď o celý časopis nebo alespoň o tu zmiňovanou píseň. Vinařický se po textu písně ptal na všech možných stranách a zjistil, že text se v Čechoslovu opravdu nalézá, nikoliv ale hudba k němu. Tak svým neteřím, které pojmenoval krásně „Pianky“, poslal ihned několik jiných českých písní k fortepianu. 9. května 1861 jim zase posílá 3 svazky Pickových písní s průvodem pro fortepiáno. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 9. května 1861.

⁵⁸⁶ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 23. listopadu 1861, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁸⁷ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 64.

⁵⁸⁸ Adolf zde byl vyšším hospodářským úředníkem u hraběte Traumannsdorfa, v roce 1866 pak u stejného hraběte, ale tentokrát v Koryčanech na Moravě. Tamtéž, s. 38.

dále ji Hála cvičil doma v literatuře. Ostatní děti navštěvovaly školy v Hradci Králové.⁵⁸⁹

Gustav potřeboval pro budoucí uplatnění vhodnou přímluvu. A opakovalo se to, na co už byl Vinařický zvyklý díky své nesmírné ochotě a kontaktům, které si za svůj bohatý život udělal. Ze strany Gustavova otce, Václava Hály, přišla žádost o pomoc při hledání budoucí služby pro Gustava. Hála si myslel na službu u hrabat Thunů, a proto si žádal přímluvy Vinařického. Je až s podivem, jak Vinařický opět⁵⁹⁰ zareagoval. Skoro to vypadá, že si ohledně přímluv buď vůbec nevěřil a nebo si pro svou případnou troufalost nechtěl nikoho znepřátelit. „Přímluvu za Gustavu u hrabat Thunů, ke kterým nemám přístupu, nebyla by k ničemu platna, anobrž mohlo by se mi to za drzost pokládati, abych takových Pánů přijměl ku zvláštnímu psaní na direkci ústavu v Liberci.“⁵⁹¹ Místo toho psal o radu dr. Václavu Staňkovi, který mu napsal pro Gustava doporučující řádky, jež se nakonec nezdráhal podepsat. To se mu zdálo dostatečné ku prospěchu věci. Tento lístek měl potom Hála poslat jako otec přímo řediteli německé hospodářské školy v Libverdě, Karlu Lamblovi. 1. června 1862 nastoupil jako hospodářský praktikant u hraběte Jaroslava Šternberka v Nedělišti. Ovšem v říjnu 1862 vystoupil, neboť se díky všem přímluvám skutečně dostal do hospodářské školy v Libverdě, kde studoval až do 23. srpna 1865.⁵⁹²

Během jeho studií se situace s nejrůznějšími přímluvami opakovala, naléhavost přímluv byla zřejmá před ukončením Gustavových studií. Tentokrát se Gustavův otec snažil získat Vinařického přímluvu u hospodářského rady Antonína Emanuela Komerse.⁵⁹³ Vinařický opět odmítl s tím, že Václav Hála je jediný k tomu povoláný. Komerse neznal a měl za to, že „na slovo kanovníka Vyšehradského se za dnů našich málo co vyžádá“.⁵⁹⁴ Nakonec vše dopadlo dobře, neboť jeho přípravy splňovaly vše,

---

⁵⁸⁹ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Václava Hály Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 27. října 1861, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁹⁰ Stejná situace se opakovala už v případě přímluvy za Václava Hálu, který se snažil získat zaměstnání soudního rady v Praze. Viz text výše na straně 101.

⁵⁹¹ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Vinařického Václavu Hálovi ze dne 12. června 1863, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁹² ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 56.

⁵⁹³ Antonín Emanuel Komers se narodil 12. června 1814 v Humpolci. Pocházel z českého prostředí staré měšťanské a živnostenské rodiny. V roce 1832 nastoupil do služeb k hraběti Františku Antonínu Thunovi a stal se hospodářským příručím v Děčíně nad Labem. Jeho osudy jsou pak dále pevně provázány s touto šlechtickou rodinou. Výborné výsledky, kterých dosahoval, se odrazily na jeho rychlém vzestupu. V roce 1844 byl jmenován ředitelem centrální správy thunovských velkostatků a současně hospodářským radou. Měl veliký vliv na hospodářské školství. Zemřel v Jihlavě 18. prosince 1893.

⁵⁹⁴ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 4. dubna 1865, inv. č. 15 VI/1.

aby mohl nastoupit jako hospodářský praktikant v Obříství u hraběte Trautmannsdorfa, kde už byl jeho bratr Adolf. Stalo se tak hned po ukončení jeho studií v Libverdě, tedy 24. srpna 1865.

V mnohém smutnější byl osud Gustavova bratra Václava. Když ho Vinařický viděl o sv. Janě v roce 1854, velmi se podivil jeho výšce a tomu, jak moc byl hubený.⁵⁹⁵ Celý svůj život byl Václav velmi subtilní chlapec. Nemoci se mu nevyhýbaly.

V květnu 1862 Václav přijel na několik dní ke svému strýci Karlovi na Vyšehrad. Podle slov Vinařického k Václavovu otci, Václavu Hálovi st., přijel zcela zdravý. Vinařický se proto nijak neobával, že by jeho zdraví⁵⁹⁶ mohlo utrpět nějakou újmu cestami do kolegia. V nemoci,⁵⁹⁷ která se u něj ale bohužel brzy projevila, se ho snažil povzbudit. Kdykoli od jeho uplynulého pobytu u něj na Vyšehradě psal Hálovým, nezapomněl se na Václavův stav ptát. Už v dopise z 20. února 1865 bylo patrné, že se jeho nemoc za poslední roky nebyvale zhoršila. „Ubohého Václava srdečně lituji.“⁵⁹⁸ Před 10. březnem 1865 mu pak zprávu nejsmutnější zvěstoval Václavův bratr Adolf. Nemusel ani promluvit a bylo zcela jasné, proč za strýcem přijel. Smutek byl z jeho tváře příliš čitelný. Václav zemřel.⁵⁹⁹ Adolf pozval Vinařického na pohřeb a požádal ho o krátkou pohřební řeč. Pohřeb se konal v Obříství, sešlo se na něm mnoho lidí, zejména z řad úředníků.⁶⁰⁰ Mělnický pěvecký spolek zpíval píseň *Libere* a „vůbec výprava pohřební byla slavná“.⁶⁰¹ Po celou dobu Václavovy nemoci bylo o Václava velmi šetrně a trpělivě pečováno. Den před úmrtím byl Václav svátostně zaopatřen, Adolf tušil bratrův brzký skon. Z vypjaté situace dokonce omdlel. Václavova pečovatelka vyprávěla, že před svou smrtí se vztyčil na posteli a pověděl: „Tedy s Pánem Bohem! Dvořáková.“⁶⁰² Pak položil hlavu na polštář a tiše skončil.

---

⁵⁹⁵ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 10. června 1854.

⁵⁹⁶ Blíže v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví*.

⁵⁹⁷ Není patrné, jaká nemoc ho trápila. V žádném z přístupných pramenů nebyla jeho nemoc pojmenována.

⁵⁹⁸ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 20. února 1865, inv. č. 15 VI/1.

⁵⁹⁹ Václav v poslední vůli odkázal své jmění otci, svým sourozencům. Také Adolfova žena získala s dětmi – Adolfem a Viktorem – určitý podíl. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického ze dne 10. března 1865.

⁶⁰⁰ Podle odhadu Vinařického se mohlo jednat až o 1500 lidí. A to dokonce navzdory špatnému počasí, které při pohřbu panovalo. Tamtéž.

⁶⁰¹ Tamtéž.

⁶⁰² Tamtéž.

Další z dětí, které u Vinařického nějaký čas také pobývalo, byla Johanka Hampeisová. Měl ji u sebe v roce 1854.⁶⁰³ Pobyla u něj do vizitací v červenci 1854⁶⁰⁴ a pak si pro ni švagr Hampeis přijel. Mezitím si k sobě Vinařický při návštěvě Prahy na začátku července 1854, kdy jednal s dalšími spolupracovníky o záležitostech kolem druhé čítanky pro obecné školy, vzal i Johančinu sestru Julii.⁶⁰⁵ Johanka už u něj absolvovala venkovské vyučení, tedy průpravu v domácích pracích, ve venkovském životě a v práci v hospodářství. Teď byla řada na Julii. „Julie se rovněž jako Johanka výborně zde chová a tesklivo ji posud u nás nebylo, aniž bohdá nebude.“⁶⁰⁶ Pobyla v Týně nad Vltavou pouze půl roku v letech 1854 – 1855.⁶⁰⁷ Když od něj odešla i Julie,⁶⁰⁸ cítil se osamocенý a chvílemi opravdu žalostně. Obě totiž opravdu zbožňoval. Děvčata dospívala velmi rychle, ale ještě před lety ho rozněžnily, když mu napsaly přání k svátku. „Děkuji Tobě [Johannce] i Julince za tu hubičku i za tu pac. Že gste byli [sic!] poslussny w nemoci, gak gsem Wám přislíbil, raděgi hned Wám něco na ssatyčky [sic!] posílám, abyste na můg příchod dlaho nemusily čekat. Každá dostanete po twrdém tolaru, které Wám zde příkládám,“⁶⁰⁹ psal Vinařický 26. ledna 1845.

Johanna i Julie k strýčkovi s určitou pravidelností pak pravidelně zajížděly na návštěvy.⁶¹⁰

2.2.6. Další úryvky z rodinné korespondence

Podívejme se nyní, co dalšího nám prozrazuje rodinná korespondence Karla Aloise Vinařického.

---

⁶⁰³ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 31. ledna 1854, inv. č. 15 VI/1.: „Johanka Wám ruku líbá.“ Nicméně v *Pamětech* Luisy Hálové se můžeme dozvědět, že tam pobývala již od svých 14 let do 16 let, tedy v roce 1852 – 1854. Byla velmi slabého zdraví, a tak byla ke strýci Vinařickému poslána zejména kvůli celkovému zotavení a zesílení. Při tom všem tam pomáhala v domácích a hospodářských pracích. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 26.

⁶⁰⁴ Přesné datum vikariátních vizitací bylo Vinařickému oznámeno pro dny 24. – 26. července 1854. Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Františku Hampeisovi ze dne 12. července 1854, inv. č. 15 VI/1.

⁶⁰⁵ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Františku Hampeisovi ze dne 10. června 1854.

⁶⁰⁶ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Františku Hampeisovi ze dne 20. července 1854, inv. č. 15 VI/1.

⁶⁰⁷ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 26.

⁶⁰⁸ Nejspíše během roku 1856, určitě už u něj nebyla podle korespondence okolo 19. června 1856.

⁶⁰⁹ Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského, Slavín: Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869), dopis Karla Aloise Vinařického Johanně Hampeisové ze dne 26. ledna 1845, S309 - 2/2.

⁶¹⁰ 20. června 1859 sděloval Vinařický, že na jeho pozvání k němu přijela Johanka. Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Vinařického Janu Krouskému ze dne 20. června 1859, inv. č. 15 VI/1.

Když to jen skromné poměry Vinařického dovolovaly, vždy svým sestřám a jejich rodinám posílal něco na přilepšenou. Jednou to byl korec pšenice či pytlík sušených švestek,⁶¹¹ podruhé zase něco ze zabíjačky. „...zabili gsme wepře, a ten nám odkázal kromě wepřowiny také gitrnic a klobás, z čehož Wám tuto něgaký podjlek odesjláme.“⁶¹² A když si sestry něco přály, většinou jejich přání nezůstalo bez vyslyšení. Antonie ho v září 1859 požádala o peřiny a polštáře na celou postel.⁶¹³ Jindy zase žádala o modlitební knížky.⁶¹⁴ Co by Vinařický pro své nejbližší neučinil. Švagrům nejčastěji zasílal časopisy a knihy. Když zasílal něco z vlastní tvorby, poslal toho většinou více, aby tím mohli švagři ještě někoho dalšího podarovat.

Dopisy, které si vyměňoval se svými švagry, jsou také plné informací, které se týkají hospodářských poměrů jak Vinařického, tak jich samotných. Společně se všichni pozastavují nad počasím, úrodou, hospodářskými zvířaty či užitečnými pracovními nástroji.⁶¹⁵

K hospodářství patřilo i zvířectvo. Důležité místo mezi ním měl u Vinařického vepř, takže když došlo na jeho zabíjení, neopomněl to Vinařický náležitě popsat v jednom z dopisů Janu Krouskému. „Konečně dnes v kuchyni – rušení domácího vepře. To byl kapitální chlapík, vážil 2 centy. Sádla měl na dlaň tlusto.“⁶¹⁶ A vůbec, když si psal s Krouským, snažil se jemu coby rolníkovi popsat hospodářské záležitosti do nejmenšího detailu.

Ve vzájemné korespondenci mezi Vinařickým a jednotlivými členy rodiny se vyskytují opravdu nejrůznější informace. Mezi obvyklejšími informacemi, jakými byly informace o hospodářství, počasí nebo o tom, čím se kdo zrovna zabíral, nechyběly ani zprávy neobvyklé, které bychom mohli označit za zajímavosti a novinky. Jejich účelem bylo vždy dopis nějak ozvláštnit, zvláště tehdy, když už pisatel nevěděl, co by nového napsal. Velmi často se totiž autoři dopisů odvolávali na absenci novinek: „Avšak Noviny Týnské bývají ještě suchopárnější než Pražské. Pro samé povinované psaní nemůže se člověk častěji odhodlati k dopisování, zvláště když není ani zajímavé látky, o

---

⁶¹¹ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 24. listopadu 1841, inv. č. 15 VI/1.

⁶¹² Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 23. prosince 1841.

⁶¹³ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 15. září 1859.

⁶¹⁴ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 18. října 1862.

⁶¹⁵ Jedná se například o dopisy s datem 17. 7. 1849, 1.- 4. 1. 1850, 10. 6. 1852, 16. 12. 1852, 11. 5. 1853, 11. 8. 1853, 30. 11. 1853, 10. 6. 1854, 25. 6. 1854, 12. 7. 1854, 23. 8. 1854, 24. 11. 1854, 28. 3. 1855, 13. 6. 1855, 15. 12. 1856, 12. 5. 1858, 28. 5. 1858, 1. 7. 1858, 24. 9. 1858, 20. 6. 1859, 22. 7. 1859, 23. 7. 1859.

⁶¹⁶ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 1. – 4. ledna 1850, inv. č. 15 VI/1.

čem by psáti bylo.“⁶¹⁷ Na Nový rok 1850 se Vinařický například rozepisuje o nadšené činnosti soudního okresu, který svou aktivitu obrátil zejména proti rozvětvenému tovaryšstvu zlodějskému. Z Týna nad Vltavou byli nejméně tři nebo čtyři dopadení. Kradené věci se ještě nepodařilo najít, ale na několik místech se část lupu podařilo vypátrat jako v případě Kolodějí, kde se u Žida našly dvě bedny kradených věcí.⁶¹⁸

Jindy se zase v jejich vzájemných dopisech vyskytují informace o novinkách v životě druhých lidí. Zvláště si nezapomněli do podrobností oznámit, stalo-li se v jejich okolí nějaké neštěstí. Například 15. října 1857 píše Vinařický Janu Krouskému: „S velikou toužebností očekával jsem návěští od Vás za příčinou nehody ve Vaší dědině. Díky Bohu, že se naštěstí dále nerozšířilo. Dá-li Bůh, po všech Svatých pošlu s mé strany nějaký příspěvek pohořelým.“⁶¹⁹ Další oznámení, která se týkala někoho druhého, tentokrát ovšem v podobě šťastného návěští, jsou taková oznámení, podobná například zmínce, kterou učinil Jan Krouský v dopise z 2. července 1860: „Paní kněžna Taxisova porodila v Pátek ráno sináčka[sic!]. Matka i sin [sic!] jsou dobře zdraví.“⁶²⁰

Nikdy také jeden na druhého nezapomněli v den jmenin a narozenin. Stačilo, aby se sváteční dny jen trochu přiblížily a už se každý z nich chopil pera a následovala písemná přání, která v žádném případě nebyla jen pouhou formalitou či písemným cvičením. Vždy z nich vyzařovala sourozenecká a švagrovská láska a všechna vyslovená přání byla myšlena s největší upřímností. Antonii Karel 10. června 1854 přál toto: „Blízké jmenoviny Tvoje vzbuzují mne, abych Tobě své bratrské přání najevo dal. Zachovej Tebe Bůh Tvému dobrému manželu a Vaší mladistvé rodině. Že mi Váš blahobyt vždy jest předmětem mého vroucího přání, nebudeš, tuším, pochybovati.“⁶²¹

Jakmile někdo z nich upadl do finanční tísně či jiných problémů, byla to celá rodina, která mu pomáhala udržet se na hladině přijatelného života. Pomáhali si v situacích, kdy

---

⁶¹⁷ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 15. prosince 1856, inv. č. 15 VI/1. Ostatně i 24. ledna 1859 se k tomu Vinařický výmluvně vyjadřuje: „Po šťastném nastoupení počátku nového roku musím se pžiznati ke své staré liknavosti v dopisování. Promiňte mi to. Osvědčuji se Vám, že na Vás často myslívám, ale není co bych Vám zajímavého zvěstoval, kromě břemen a starostí všelikých.“

⁶¹⁸ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 1. – 4. ledna 1850.

⁶¹⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 291.

⁶²⁰ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 2. července 1860, inv. č. 15 VI/1.

⁶²¹ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Antonii Vinařické ze dne 10. června 1854, inv. č. 15 VI/1. Nebo Václavu Hálovi psal Vinařický toto: „Na den Vašich jmenovin skládal jsem při oběti mše svatě přání, aby Vás Všemohoucí na dlouhá léta zachoval v síle těla i ducha Vaší rodině i celému přátelstvu.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 28. září 1854. A 26. ledna 1855 směřoval zase Jan Krouský Vinařickému tato slova: „Blížícím se Vaším jmeninám přijmete mé i celé rodiny srdečné a vroucné přání všeho dobrého hojnost.“ Tamtéž, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 26. ledna 1855.

byl jeden na zvládnutí potíží málo. Jeden na druhého spoléhali také v situacích, kdy potřebovali cennou radu. Nic závažného neučinili bez toho, aniž by se o tom nejdříve neporadili jeden s druhým.

Korespondenci se snažila celá rodina uvádět v život co nejčastěji, ale někdy se to i přes největší snahu nedařilo tak rychle a často, jak by si přáli. Srdce mohlo potom Vinařickému puknout žalem a steskem, když mu dlouho nikdo z jeho rodiny nepsal. Jejich listy mu byly útěchou v samotě a hlavně se pro něho stávaly zdrojem ujištění, že jsou všichni zdraví. „Skoro mi již je teskno, že mi tak dlouho o sobě žádné zprávy nedáváte. Doufám ale že [j]ste všickni zdraví.“⁶²² Poté, co se odstěhoval do Týna nad Vltavou, byly chvíle, kdy litoval, že už své rodině není tolik na blízku.⁶²³

2.3. Širší příbuzenstvo

Jistě měl Karel Alois Vinařický mnoho příbuzných, o kterých nemáme dnes žádné jiné zmínky než jen vybledlé záznamy v matrikách. Není předmětem této práce dopodrobna sledovat tuto stránku z Vinařického života, byla by ovšem škoda nezmnít se ještě o některých příbuzných, o nichž se nám dochovaly sice kusé zprávy, přesto svým obsahem zprávy v mnohém zajímavé.

Ze strany matky, tedy z rodiny Payrových, měl Vinařický sestřenice, se kterými měl jako s jedinými nám známými příbuznými konflikty. Tyto sestřenice měly smutný osud. Otce již neměly a matka jim vážně onemocněla, takže se o ně muselo postarat příbuzenstvo. Vypadlo to totiž, že pokud nebude nemoc matky smrtelná, bude přinejmenším trvat velmi dlouho. Když se objevily v Praze v roce 1865, bylo Vinařickému 62 let, což byl jistě zasloužilý věk, kdy si člověk za roky, které prožil, utvořil systém hodnot, který uznával a ze kterého nemínil slevovat. Vinařický byl zásadový, skromný a tady sestřenice narazily. „Pajrovic děvčata jsou zase v Praze, ke mně ale nemají přístupu více. Já těm holkám nerozumím.“⁶²⁴ Děvčata byla lenivá, nechtěla nic dělat a on jen bezradně přemýšlel, na co v životě vůbec spoléhají. Jedna z nich – Augustina – za ním přišla a žádala ho o podporu. Vinařický znechucený jejich nečinností jí vypočítal, že z jeho kanovnického platu má sotva jeden zlatý na denní stravu pro čtyři lidi a raději jí zakázal ho více navštěvovat. Přeci jen existoval z rodiny někdo, kdo dokázal, jinak velmi klidného, Vinařického rozhněvat.

---

⁶²² Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 16. prosince 1852, inv. č. 15 VI/1.

⁶²³ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 11. května 1853.

⁶²⁴ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 20. února 1865.

Ted' je před námi víceméně stručný přehled příbuzných, kteří byli současníky Karla Aloise Vinařického a o nichž máme opravdu jen kusé informace.

Vinařický měl bratrance Jiřího, který se živil jako kuchař⁶²⁵ v rodině knížete Karla a kněžny Vilemíny ze Schwarzenbergu. Vinařický ho uvedl i v kodícilu ke své závěti z roku 1868, kde svému bratranci odkázal jednu stříbrnou lžici.⁶²⁶ Jiří neměl vůbec lehký život. Jeho otcem byl Karlův strýc Pavel Vinařický. Jiřík se narodil v prvním manželství Pavla Vinařického. Jeho první manželka byla italská hraběnka Montella Tyceo a společně měli tři syny a dvě dcery. Když Pavel ovdověl, oženil se podruhé s mladou, krásnou, ale velmi dobrodružnou paní, s níž měl jednoho syna. Doma s nimi pobýval z předešlého manželství jen nejmladší Jiří. Jednou se Pavel Vinařický vrátil z cesty, kterou vykonával s knížetem Wittgensteinem, a doma našel jen svého syna Jiřího, neboť jeho mladá žena prodala, co mohla a spolu s jejich jediným společným synem utekla. Otec se rozhodl svého syna odvést do Vídně k bratrovi Václavovi, který byl již podruhé ženatý. Bohužel jeho druhá žena malého Jiřího bila pohrabáčem a velmi jej týrala hladem.⁶²⁷ Tehdy jezdil do Vídně ke svému strýci Karel Alois Vinařický, a když našel Jiřího v dosti zuboženém stavu, neváhal ani chvíli a odvezl ho s sebou do Slaného, kde se o něj postaral Karlův otec a Jiřího strýc, Josef. Děti Jiřího sestřenic a bratřanců na něho s láskou vzpomínaly jako na „strýce Žorže“. Byl velmi učenlivý a vtipný. Když se Karel Alois Vinařický stal arcibiskupským ceremoniářem, nechal Jiřího vyučit v arcibiskupské kuchyni. Po vyučení ho potom vzal jeho otec Pavel do Paříže, kde se mu podařilo umístit jej v královské kuchyni. Jeho další kariéra v oboru gastronomie se odvíjela opět díky Karlu Aloisi Vinařickému, neboť poté, co se stal vychovatelem dětí hraběte Františka Jindřicha Šlika, stal se Jiří kuchařem v hraběcí rodině a zůstal tam až do smrti hraběte.⁶²⁸ Pak se dostal do služeb hraběte Karla Schwarzenberga, u kterého taktéž zůstal až do jeho smrti, po které odešel sám do pense. Ovšem moc dlouho si zaslouženého odpočinku neužil. Po necelém roce zemřel. Stalo se tak v říjnu roku 1896.⁶²⁹

---

⁶²⁵ Podle knížecího schematismu na rok 1894 v rodině knížete Karla Schwarzenberga vařily s Vinařickým ještě dvě kuchařky – Žofie Šindelářová a Marie Veselá. Mořic BLOCH, *Knížecí Schwarzenberský šematismus I. a II. Majorátu na rok 1894*, České Budějovice 1893, s. 152.

⁶²⁶ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní – kodícil z roku 1868.

⁶²⁷ Kdykoli malému hochovi přilepšili jeho sousedé, trápila ho Václavova manželka ještě víc. Například mu nechala uvařit brambory ve slupce a potom je musel sníst i se slupkou. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 5.

⁶²⁸ Hrabě si jej natolik oblíbil, že ho svým přátelům představoval takto: „Vinařický ist mein bester Koch, mein bester Sekretär und mein bester Freund.“ Tamtéž, s. 6.

⁶²⁹ Národní politika ze dne 9. října 1896.

Oženil se velmi pozdě s Růženou Romovou, dcerou úředníka na šlikovských panstvích. Měli spolu tři děti – syny Eduarda⁶³⁰ a Bedřicha⁶³¹ a dceru Růženu.⁶³²

„Jiří Vinařický byl velmi inteligentní, vzdělaný, scestovalý, znalý mnoha cizích jazyků. Rád šprýmoval; pisatelka [Louisa Hálová] se naň dobře pamatuje, byl nevelké rozložitě postavy, široké, přívětivé tváře; říkával s oblibou: Neumřu, budu žít až do smrti.“⁶³³

V několika novinových článcích a zprávách se nám zachovaly doklady o pokračovatelích Vinařického rodu po smrti Karla Aloise Vinařického.

V Národní politice se v roce 1911 objevila vzpomínka na posledního člena rodu Vinařických. V krátkosti je nejdříve připomenut Karel Alois Vinařický, nejslavnější člen rodu. Pisatel připomíná, že si Karel svou rodinu vzal s sebou do nového působiště – Kováně,⁶³⁴ a tím celá rodina slavného rodáka ze Slaného zmizela. I když ne tak docela. Ve Slaném totiž ještě zbyl Karlův bratranec František, stejně jako Karlův otec byl obuvníkem a milovníkem hudby, zejména zpěvu. František Vinařický reprezentoval rodinu Vinařických ve Slaném sám. Když zemřel, zanechal po sobě jediného syna Antonína, který od roku 1844 bydlel v domě U Černého koně se svým synem Janem, taktéž obuvníkem. Jak vypadal jejich život? „Malá předsín se skladištěm zboží obuvnického; z předsíně dveře do kuchyně, která byla zvláště v zimě shromaždištěm všech členů rodiny po celý den. Stařeček Antonín i syn jeho Jan ševcůjí, choť rozváží zboží vyrobené po výročních trzích v slánském i sousedních okresích a z výtěžku urovnává se živobytí na celý rok.“⁶³⁵ Hlavní osobou celé rodiny se stal postupně Jan. Ve svém okolí byl známý tím, že neměl rád slovo „švec“, pokládal ho za nečestné, proto se před ním muselo vždy používat slovo obuvník. Známým se stal ale zejména jako nejpevnější a nejstálejší člen pěveckého pohřebního kvarteta. I když se v něm mnoho

⁶³⁰ Eduard byl úředníkem uhelných dolů v Ústí nad Labem. Jako hoch býval velmi divoký, nezkontrolovatelný a ze školy na něj chodily velmi často stížnosti. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálová a Neffovy, inv. č. 638, s. 8.

⁶³¹ V Národní politice se 12. dubna 1906 objevilo návštěví o smrti Bedřicha Vinařického, kandidáta strojního inženýrství a blízkého příbuzného kněze a buditele národa Karla Aloise Vinařického. Činně se jako jednatel studentského oddělení podílel na Národopisné výstavě v roce 1895. Tam začalo jeho trápení se souchotinami, kterému po jedenácti letech podlehl. Pohřeb se konal 13. dubna ve tři hodiny odpoledne. Národní listy ze dne 12. dubna 1906. Tutéž informaci sdílí i *Paměti* Luisy Hálové. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálová a Neffovy, inv. č. 638, s. 8.

⁶³² Růžena byla inteligentní dívka s neuvěřitelným hudebním nadáním. Bohužel zemřela v šestnácti letech. Tamtéž, s. 8.

⁶³³ Tamtéž, s. 7.

⁶³⁴ V textu je zmíněno, že si vzal otce, sestry a matku. Matka už v době jeho přesídlení na Kováně už ale nežila, neboť zemřela na cholera v roce 1832 a na Kováně se Karel dostal až v roce 1833.

⁶³⁵ Národní politika ze dne 4. června 1911.

členů vystřídalo nebo mnoho členů zemřelo, Jan Vinařický celý svůj život zůstal nejhodlivějším nedělním zpěvákem v chrámu sv. Gotharda. „Celých šest dní pracuje, v neděli si zazpívá a vypije svých několik sklenic chmeloviny, a druhý týden uplyne v těžce práci a v témž pořádku.“⁶³⁶ Na konci jeho života si začal stěžovat na slabost dechu, přestal zpívat při pohřbech a nezašel ani na obvyklou skleničku. Zemřel na rozedmu plic.⁶³⁷ Jeho téměř devadesátiletý otec, nechtěl být rodině na obtíž, nebyl totiž schopen již žádné práce a k tomu zcela ohluchl. Odešel proto dobrovolně do chorobince. Po smrti syna už ho ovšem život netěšil. Zemřel 13. března 1910. Antonín Krecar, autor článku, ho označil za posledního Vinařického.

V rozporu s výše uvedeným tvrzením⁶³⁸ je série dochovaných článků z 30. let 20. století (PŘÍLOHA 31), ve kterých je psáno o Františku Vinařickém, rodáku ze Slaného, který v té době konal nejrůznější cesty po Čechách a po Evropě. Mimochodem, byl to opět obuvník, což se při všech jeho cestách dalo dobře využít. „...ale srdce má dobré, plíce také a nohy ještě lepší. Ovšem že na ně také má stále dobré boty, vždyť si je dělá sám, jest obuvnický pomocník.“⁶³⁹ Byl známý a velmi oblíbený u českých krajanů žijících v zahraničí. Podle pisatele článku *Přes 6000 kilometrů pěšky Evropou*⁶⁴⁰ to byl syn bratrance Karla Aloise Vinařického.

V roce 1933 podnikl František Vinařický ve věku 72 let cestu pěšky do Lurd a Říma. Jeho cesta začala první únorový týden a směřovala přes Prahu do Plzně, Chebu a Norimberku a pak do Stuttgartu a do Paříže, dále do Lurd směrem na Nizzu, Janov, Pisu, Benátky až do Říma. Zpáteční cestu vykonal přes Benátky, Innsbruck, Linec, směrem do Prahy.⁶⁴¹ Vrátil se 16. srpna 1933,⁶⁴² zcela bez peněz. O své cestě vypravoval velmi ochotně a barvitě, ostatně byl dobrým vypravěčem, proto všude slavil úspěch a nepotřeboval vůbec peněz. Jelikož měl boty šité z toulavé kůže, hned po návratu spřádal další plány na cestu, díky které se chtěl podívat do Jeruzaléma a to přes

---

⁶³⁶ Národní politika ze dne 4. června 1911..

⁶³⁷ Rozedma plic je chronická plicní choroba často způsobená vystavováním se toxickým chemikáliím nebo dlouhodobému kouření tabáku. Spolu s chronickou bronchitidou se řadí mezi tzv. chronické obstrukční plicní nemoci. Při rozedmě plic dochází následkem nahromadění vzduchu do plicních sklípků k potrhání přepážek mezi sklípky. Tento stav je nevratný. Rozedma vzniká ve většině případů jako následek neléčené chronické bronchitidy.

⁶³⁸ K objasnění tohoto rozporu a vůbec k vypsání obsírnějších zpráv o příbuzných Karla Aloise Vinařického z pozdějších dob, by jistě stálo za to, věnovat se podrobněji bádání v matrikách a kronikách. Nebylo však v možnostech autorky a ani záměrem, zaměřit se takto úzce na řešení jediného tématu.

⁶³⁹ Národ ze dne 24. srpna 1933.

⁶⁴⁰ Tamtéž.

⁶⁴¹ Našinec ze dne 19. února 1933. Stejná zpráva se objevila i v Národních listech ze dne 17. února 1933.

⁶⁴² Jindřich HULÍNSKÝ, *Přehled významnějších událostí ve Slaném v roce 1933*, Slánský obzor 41, 1933, s. 44.

Maďarsko, Jugoslávii, Řecko a Turecko a také se podívat do Egypta.⁶⁴³ Ale jeho cesta nabrala nakonec zcela jiný směr.

20. března 1934 přinesli Národní listy kratičký rozhovor s nejstarším cestovatelem Františkem Vinařickým, který se rozhodl pro druhou peší pout' napříč Evropou. „**Jak jste stár?** Sedmdesát tři. **Čím jste?** Obuvník, ale nemajetný. **Kam jdete?** Přes Rakousko do Jugoslávie, Itálie, Francie, Španělska a pak zpět domů. **Proč?** Abych ještě něco viděl a abych z toho také něco měl. **Jak?** Chci si nakoupiti pohledy na diapositivy a pak přednášeti. Možná, že i zkušenosti sepsati. **Jdete pěšky a jak se živíte?** Nu, dobří lidé dají mi všude najíst a nocleh. Vždycky pěkně poděkuji a řeknu, že se za ně v Lourdech pomodlím. **Loni jste byl také někde?** Ano, šel jsem pěšky Evropou a ušel jsem za šest měsíců 6114 kilometrů. **Zdraví tedy slouží?** Jak by ne, vždyť je mi teprve sedmdesát tři, nyní v mladších letech chci ještě něco vidět a trochu se projít.“⁶⁴⁴ Z přepisu rozhovoru je jasné, že se František Vinařický těšil dobrému zdraví a věk 73 let rozhodně nepovažoval za stáří. O svých cestách se chystal přednášet, možná sepsat vzpomínky ze zápisků, které si na cestách vedl. Byl to opravdu nesmírně vitální člověk.

*Nejstarší globetroter*⁶⁴⁵ *pešky kolem Evropy*⁶⁴⁶ zní titulěk jedné ze zpráv, která oznamovala, že se ze Slaného na konci května 1935 vypravil na cestu kolem Evropy 74letý František Vinařický. Chtěl ujít 14 tisíc km. V té době už měl za sebou několik pešky podniknutých cest po různých místech Evropy. Na cestu se chtěl vydat již dříve, ale byl zadržen na hranicích kvůli malému finančnímu obnosu, který vlastnil. Proto musel počkat, dokud mu nebude ze slánské nadace Jany Patočkové vyplacen příspěvek, na který měl „Vinařický nárok jako poslední mužský potomek rodiny z níž pochází básník a kanovník vyšehradský Karel Vinařický.“⁶⁴⁷ Jeho cesta vedla nejdříve do Bruselu a odtud dál, předpokládal, že se za rok vrátí zpátky do Slaného. Komplikace na cestě se mu nevyhnuly. „Němečtí emigranti (vystěhovalci) žijí i na Kladensku počtem 46 a volně se zde pohybují, kdežto náš krajan Frant. Vinařický ze Slaného, který se pustil pěšky přes Německo, byl zde uvězněn celkem 16 dní a obrán o všechn svůj majetek. V tom je také rozdíl mezi demokracií a diktaturou.“⁶⁴⁸ Nebyla to věru lehká doba.

---

⁶⁴³ Národ ze dne 24. srpna 1933. Zmínka o návratu učiněna i zde: Jindřich HULÍNSKÝ, *Přehled významnějších událostí ve Slaném v roce 1933*, Slánský obzor 41, 1933, s. 44.

⁶⁴⁴ Národní listy ze dne 20. března 1934.

⁶⁴⁵ Světoběžník, cestovatel.

⁶⁴⁶ Lidové noviny ze dne 4. června 1935.

⁶⁴⁷ Tamtéž..

⁶⁴⁸ *Němečtí emigranti*, Vlastivědný sborník školního okresu slánského a kladenského 13, 1935, s. 96.

V roce 1937 se chystal Vinařický k další cestě. Národní politika o něm mluvila jako o mladém starci, který cestuje-li za vytyčeným cílem, ujde pak průměrně 44 km denně. Tentokrát si zvolil okružní cestu přes Vídeň, Štýrský Hradec na Záhřeb a Jugoslávii. Pak odešel do Itálie, kde se zastavil v Římě a jeho splněným sněm byla zastávka na Sicílii. Pak putoval zpátky do Francie, kde v Paříži shlédl světovou výstavu. Cestu chtěl podle plánu zvládnout za tři měsíce.⁶⁴⁹

V *Lexikonu české literatury* se v hesle *Vinařický*⁶⁵⁰ vyskytuje zmínka, že do širšího příbuzenstva Karla Aloise Vinařického patřil mimo jiné bratranec Josef Prokop Horčice (též Hořčice).⁶⁵¹ Jediná indicie, která nás k takovému závěru může vést, je verš v dopise, který Josef Prokop Horčice napsal Vinařickému 16. února 1833. Celý dopis je ve verších psanou žádostí o přímluvu ve věci udělení kováňské fary. I Horčice o ní totiž žádal stejně jako Vinařický. „Teď bratránku milý, věř, přítele chudoba tíží, tak že se velmi bojím, smát se by nezapomenul.“ Na jiném místě zase píše: „Chceš důkaz patrný, co umí má Bratře lokálka?“ A nebo: „Kdyby tolik času, odpusť, zbývalo příteli Tobě, list i sebeť kratší byl by mi od Tebe mil.“⁶⁵² Je ale těžké určit, zda to byl jeho skutečný bratranec. Vždyť ho v jednotlivých verších nazývá i bratrem či přítelem. Je pravda, že označení přítel nijak nevylučuje možnost příbuzenství a označení bratr mohlo znamenat bratra v Kristu, ale pohybujeme se zde na příliš nejisté půdě diskutabilních hypotéz. Veškeré zjištění se spíše přiklání k variantě pouhého přátelského vztahu. Korespondence, kterou si vyměňovali, byla prosta jakýchkoli náznaků svědčících o příbuzenském vztahu. Horčice se v ní označoval za Vinařického přítele, ctitele a věrného sluhu. Ani slovníková hesla,⁶⁵³ která shrnují Horčicův život, neuvádějí jeho příbuzenství s Karlem Aloisem Vinařickým.

---

⁶⁴⁹ Národní politika ze dne 6. dubna 1937.

⁶⁵⁰ *Lexikon české literatury U-Ž*, Praha 2008, s. 1352 – 1358.

⁶⁵¹ Josef Prokop Horčice se narodil v roce 1797 v Chotětově u Benátek. V letech 1820 – 1829 byl kaplanem ve Staré Boleslavi, 1829 - 1835 lokálním duchovním v Rousínově u Rakovníka a v roce 1835 se stal kanovníkem ve Staré Boleslavi. V roce 1848 byl jmenován čestným doktorem theologické fakulty a v roce 1866 se stal se i kapitulním děkanem. Měl veliké zásluhy na vydávání Časopisu pro katolické duchovenstvo, do něhož také přispíval, stejně jako do Blahověstu či Časopisu českého Musea. Byl spisovatelem, církevním topografem a historikem, mecenášem obrozenecké literatury. Zemřel 21. listopadu 1872 ve Staré Boleslavi.

⁶⁵² V registru dopisu editor uvádí, že se v žádosti o uprázdněnou faru Josef Horčice uchází o přímluvu svého bratrance Vinařického. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 316 - 317.

⁶⁵³ *Ottův slovník naučný 11*, Praha 1897, s. 569; *Slovník naučný 3*, Praha 1863, s. 871.

2.4. Něco víc než příbuzenské pouto

Tato část textu se věnuje tajemství, které dodnes zahaluje pobyty Karla Aloise Vinařického na Orlíku. Nikdo z jeho příbuzných tam ovšem nebydlel, jezdil tam za svým přítelem Františkem Josefem Slámou. A právě zde ho kdosi očaroval. Láska k něžnému pohlaví je v mnohém nenapodobitelná a jedinečná, a přesto s rodinou a rodinným životem tak spojená, že je třeba ji připomenout právě zde.

Láska má mnoho podob, může být opěťovaná či neopěťovaná, tajná či vykřičená do celého světa, sourozenecká, rodičovská či milenecká. Ale nikomu se v životě nevyhne. Ani knězi ne. Miloval své rodiče, sourozence, své osadníky, ale do cesty se mu postavila i dívka. Zamiloval se do ní v době, kdy mu někteří z jeho milovaných zemřeli, a on v té době proto lásku velmi potřeboval. V smutném období let 1830 – 1832⁶⁵⁴ mu svitnula jiskra naděje. Po smrti arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk byl Vinařický vyzván Františkem Josefem Slámou, kaplanem na Orlíku a jeho velmi dobrým přítelem, aby bolestný čas ztráty milovaného arcibiskupa přečkal s ním na Orlíku. Vinařického postavení nebylo dořešeno a stávalo se víceméně nejistým a delší rozptýlení mu mohlo pomoci odpočinout si na těle i na duši. „Vám ale, drahý Příteli, jistě by dobře činilo, kdyby ste [sic!] na několik dní do kraje se podíval. – Učiňte tak, a vyvolte si k tomu Vorlík...“⁶⁵⁵

Na počátku posledního červencového týdne 1830 Vinařický na Orlík k potěše Františka Josefa Slámy skutečně přijel.⁶⁵⁶ Jako milému hostovi se mu plně věnovaly rodiny vrchního, lesmistra a důchodního.⁶⁵⁷ Ocitl se v nádherné krajině, příroda kolem byla panensky čistá a obyvatelé zdejšího kraje byli k němu velmi přívětiví.⁶⁵⁸

S tím vším přišlo i milostné okouzlení. To byl pro mladého kněze velmi silný zážitek, kterému nejdříve zcela podlehl, pak s ním bojoval a nakonec nad ním zvítězil.

---

⁶⁵⁴ Viz text výše na straně 82 – 83.

⁶⁵⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 173 - 174.

⁶⁵⁶ Už 14. července 1830 informoval Slámu o přijetí jeho pozvání. Jak přesně byla dlouhá tato návštěva, nelze s určitostí zjistit, ale pobyl tam minimálně jeden týden. Vincenci Zahradníkovi totiž v dopise z 19. července 1830 napsal, že se chystá na několik dní k Slámovi na Orlík. „...hodlám asi za 8 dní navrátit se.“ Tamtéž, s. 175- 176. 3. srpna 1830 už na Orlíku nebyl, neboť mu už Sláma adresoval svůj dopis domů a ptal se, jaká byla jeho cesta domů. Tamtéž, s. 177.

⁶⁵⁷ Vrchním byl pan Kittl, lesmistr se jmenoval Mašek a důchodní Saucha. Josef KUČERA, *Plavba v Podolí*, Marginálie 23, 1950, s. 275.

⁶⁵⁸ Hned v prvním dopise z 3. srpna 1830 po Vinařického odjezdu mu Sláma psal: „Všudy a všecko se po Vás táže, a tak srdečnou zdílností [sic!], že kdyby to mě samého neblačilo, že Vás tu velmi rádi mají, věru bych začal s Vámi, (podle p. Nejedlého) horličivěti.“ Udělal tedy opět na orlické obyvatele veliký dojem, získal si je svou moudrostí, přívětivostí, laskavostí a humorem. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 177. Nebo „Vorlík Vás celý miluje a podzravuje.“ Tamtéž, s. 195.

Milenecká láska katolického kněze k ženě byla, je a bude vždy zapovězena. Zůstal tedy poctivým a mravně čistým služebníkem Boha. Své milostné okouzlení dokázal dokonale skrýt, ovšem ve vzájemné korespondenci se Slámou, která následovala hned po Vinařického návratu do Prahy, můžeme nalézt skromné stopy tohoto nového rodícího se citu.

Ještě rok po návštěvě si pravidelně oba skromnými poznámkami v korespondenci na orlické týdenní soužití vzpomněli.

„Stotisíc pozdravení a také některé líbánky se Vám z Vorlíka posílají, račte je všechny přijati.“⁶⁵⁹ Od koho asi byly líbánky? Vinařický to věděl naprosto přesně, proto ani jejich původce Sláma nejmenoval. Ostatně z dalších slov v dopise z 3. srpna 1830 to bylo zcela jasné: „V kanceláři knížete Josefa ze Schwarzenbergů ráčíte míti také jedno psaní od našeho pana důchodního...Nevím, co Vám píše; ale nahazuje-li Vám onu zpěvkyni, tak z toho nemůže nic býti; neb o čem snad pan důchodní neví, místo to jest již zamluveno pro mne.“⁶⁶⁰ Sláma si z velikého přátelství činil nároky na místo ve Vinařického srdci a to na úkor tajemné zpěvkyně. A komu asi patřila pěkná ruka, která podarovala jeho a Slámu v zahradní besídce pana důchodního? „...v zahradní besídce páně důchodního jsem Vám záviděl, že Vám pěknou rukou dvakrát více než mne třešní dáno...“⁶⁶¹ Které dívčí srdce očarovalo svým zpěvem Lumírový písň⁶⁶² srdce zaslíbené jen Bohu? Vinařický Slámovi velmi důvěřoval, proto po něm posílal dary pro onu pěvkyni.⁶⁶³ Ovšem i důvěra má své meze. „Jsouť tajemství, která i druh druhu tajiti musí.“⁶⁶⁴ Písňemi, které poslal do domu pana důchodního, způsobil v něm velikou radost. Pěvkyně se mu za to chystala odvděčit dopisem a to česky psaným (PŘÍLOHA 32).

Povězme si tedy konečně jméno dívky, která ho pro svůj pěvecký talent, ale zřejmě i krásu, okouznila. Byla to nejstarší dcera důchodního Sauchy, Johanna Sauchová, podle tehdejší módy také nazývána Žanyňka.⁶⁶⁵

---

⁶⁵⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 177.

⁶⁶⁰ Tamtéž.

⁶⁶¹ Tamtéž, s. 178.

⁶⁶² Jde o padělek *Píseň Vyšehradská*, kterou zhudebnil F. M. Kníže a která byla považována za zbytek zpěvů mýtického Lumíra, o němž je zmínka v Zábojovi z rukopisu Královedvorského.

⁶⁶³ Většinou se jednalo o dary související s hudbou. Zaslal jí dva svazky *Zpěvů českých*, také český text k *Rodině švýcarské*.

⁶⁶⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 180.

⁶⁶⁵ Nemáme o ní bližších informací. Prostředí, ve kterém vyrůstala, nebylo uvědoměle české, alespoň její bratr neuměl česky číst ani psát. Když chtěl dostat místo v knížecích službách, musel ho tomu nejdříve

Metaforou jeho milostného okouzlení se stal pěvecký zájem Žanyňky. „...jakož mi rovněž potěšitelno jest, že písňě české na Vorlíce zalíbení nalézají; dostanu-li však rukou pěknou písemné toto dosvědčení, svrchované bude potěšení moje.“⁶⁶⁶ V pozůstalosti Karla Aloise Vinařického se zachoval jediný Johannčin list. Zaslala mu jej 9. listopadu 1830 a byly to vůbec první řádky, které napsala v českém jazyce. Právě proto tak dlouho váhala, než mu je napsala, neboť se styděla za případné nedokonalosti plynoucí z malé znalosti psaného českého jazyka. V listu mu děkovala za odeslání českých písni. Měla z nich velikou radost, ale byly jí velmi vzácné pro ruku, z které pocházely. „Kdykoliw ge zpjwám, - a to se stává často – [v]zpomínám si s neljčeným potěšenjm na dobrotiwého dárce, a radugi se, ze budaucně onen duet ze šweycarské rodiny⁶⁶⁷ w naši mateřské řeči s Njmi spjwati [sic!] budu.“⁶⁶⁸

13. ledna 1831 Vinařický Slámovi psal o skvěle vyvedeném představení opery Wolfganga Amadea Mozarta *Cosi fan tutte*.⁶⁶⁹ Divadlo bylo plně obsazeno, český zpěv slavil triumf. O tomto úspěchu neměl Sláma zapomenout informovat právě Johannku.

Tajemství, které mělo zůstat utajeno, nezůstalo skryto Slámovi. Velmi brzy se všeho dověděl. Bylo mu totiž velmi podezřelé, že si důchodní Saucha tak často dopisuje s Vinařickým. „Nevím, nevím, co Vy spolu máte? – Jen ať to není o tu ruku, co ty třešně rozdávala.“⁶⁷⁰ Vinařický mu to hned 20. října 1830 v odpovědi na jeho psaní vysvětlil – kromě jistých tajností, o kterých se on neměl nic dozvědět, mu nepsal vlastně nic důležitého.

Když v květnu 1831 vyšlo ze strany Vinařického najevo, že pro nedostatek času a pro mnoho povinností, neuskuteční svou návštěvu na Orlíku, byl Sláma rozladěn a zarmoucen. Proto se snažil Vinařického pro návštěvu získat skrze Johannku. „Věřte, že nelhu, všichni bychom Vás tu rádi viděli, zvlášť pak ten dům, kde se pěkně zpívá, a někdo ještě raději.“⁶⁷¹ Když nejde hora k Mohamedovi, musí Mohamed k hoře. Když

Sláma naučit. Teprve Slámův vlastenecký předchůdce Šimon Vrána a hlavně potom on sám, probouzeli na Orlíku češství.

⁶⁶⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 189.

⁶⁶⁷ Jedná se o operu rakouského skladatele a dirigenta Josepha Wiegla z roku 1809. Byla první operou, která byla hrána v českém jazyce v pražském Stavovském divadle 23. prosince 1823. O překlad se zasloužil Šimon Karel Macháček.

⁶⁶⁸ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence přijatá, dopis Johann Sauchové Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 9. listopadu 1830.

⁶⁶⁹ V překladu *Takové jsou všechny* nebo *Tak to dělají všechny* či *Ženy jsou ženy*. V Čechách měla premiéru v Praze v roce 1791 v divadle U Hybernů.

⁶⁷⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 189.

⁶⁷¹ Tamtéž, s. 214.

sešlo z příslibu návštěvy Orlíku, rozhodl se Sláma pro návštěvu Prahy. Ovšem člověk míní a mezitím se všechno mění. Ti dva se naneštěstí mýjeli.

Vinařického si oblíbil opravdu celý Orlík, ještě dlouho po jeho pobytu ho o tom Sláma vždy svými slovy ujišťoval. Vyřizoval uctivé pozdravy orlických obyvatel a většinou se stal prostředníkem korespondence mezi Vinařickým a důchodním Sauchou. „Konečně přikládám sem však ne bez horličivosti list jeden, jenž Vás má ubezpečiti, že na Vás ještě jiné duše u nás s láskou [v]zpomínají...“⁶⁷² Ano, s *láskou* vzpomínají...

Ovšem důvěrné poznámky se z korespondence postupně ztrácely. 29. listopadu 1831 následovala po dlouhé odmlce z 13. ledna 1831 kratší poznámka: „Za písně, které [j]ste k důchodňovům poslal, se Vám od naší vlastenské zpěvkyně **nejsrdečnější** díky skládají s tím doložením, že na příští rok jistojistě přijďte přesvědčiti se, jak ráda a pilně (eo ipso)⁶⁷³ je pěje.“⁶⁷⁴ I pozdravy adresované zvláště rodině pana důchodního ustaly. Bez rozdílu teď Slámu žádal, aby pozdravoval všechny jemu milé. A neustálé pobídky k návštěvě Orlíku zůstaly také nevyslyšeny.

Vše ukončilo nové Slámovo působiště. V závěru léta 1832 se uvolnila fara v Chrašticích.⁶⁷⁵ Slámovi se do stěhování moc nechtělo, věděl, že tak dobře a bez starostí jako na Orlíku se už nikde mít nebude. Ale jeho nadřízený, farář Vrána, tomu chtěl. Sláma zkrátka odmítnout nemohl.⁶⁷⁶

Jedna z posledních příležitostí, kdy mohl svou milovanou Johannku spatřit, bylo 14. září 1832. Tehdy v Praze pobývala se svým otcem a měla Vinařickému předat Slámův dopis. Bohužel byl Vinařický v té době mimo Prahu, neboť pobýval s arcibiskupem Aloisem Krakovským v Dolních Břežanech. Ovšem ihned po svém návratu do Prahy 23. září 1832 neváhal a svou příležitost si nenechal utéci. Po usilovném hledání se dopátral hospody, ve které byli Saucha i se svou dcerou ubytováni. Zanechal mu tam návštěví, že prosí o jejich návštěvu, neboť hrozilo, že se opětovně minou. Vinařický totiž musel znovu odjet a to hned druhý den časně zrána. Přes všechny komplikace se

---

⁶⁷² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 195. I jinde je možné dopátrat se důkazů, že byl Sláma prostředníkem mezi Sauchovými a Vinařickým. „Přiložený pak lístek, dodejte prosím, kam svědčí.“ Tamtéž, s. 200.

⁶⁷³ V překladu – právě proto.

⁶⁷⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 236.

⁶⁷⁵ Chrašnice se nacházejí v okrese Příbram.

⁶⁷⁶ „Dozvěděl [j]sem se, že fara chraštická Vám se dostala. Blahoslavím místo Vašeho budoucího oučinkování. I Vám dejž Bůh požívati tam hojnost dnů utěšených, jak Vaše srdce čacké a ušlechtilé důstojno jest.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820-1833*, Praha 1903, s. 287. Editor Václav Otakar Slavík dopis, který se zachoval pouze v konceptu a bez datace, označil datem 14. září, ale je to dopis nejspíše ze 14. října, podle všech datací uvedených v dopisu.

skutečně setkali, ale ne v příliš vhodnou dobu. Arcibiskup se totiž připravoval ke mši a Vinařický mu musel být nápomocen. A tak se Vinařický možná dopustil té nejsmutnější nezdvořilosti ve svém životě.

Na počátku října 1832 se chystal strávit tři dny ve Slaném. Než se k tomu odhodlal, využil ještě půl dne v Praze a uskutečnil jemu povolenou návštěvu spanilé Johanny.⁶⁷⁷ Když se pak vrátil ze Slaného, stěhoval se hned s arcibiskupem do Dolních Břežan. Poté, co se v polovině října přestěhovali zpět do Prahy, byl spoután duchovní službou natolik, že neměl čas se na Johannku ani vyptat. I přesto, že Johannka v Praze ještě nějaký čas po odjezdu svého otce zůstala zcela sama, osud nepřál ani jí ani Vinařickému, aby se více vídali.⁶⁷⁸ Pro Vinařického to byla asi ta nejlepší možnost. V dopisech směřovaných na Orlický už se s Johannkou svým mlčením o ní rozloučil, ale teď když byla v Praze, všechno to, co už opustil, i když to jistě stálo veliký kus odříkání, se mohlo opět obnovit. Takto se se vším smířil daleko lépe.

Tvrdí se, že „sejde z očí, sejde z mysli“. V případě našeho Vinařického to snad ani nešlo. I když si v některých svých dopisech stěžuje, jak na něj mnozí zapomněli, orličtí obyvatelé na něj mysleli stále, a to i přesto, že od roku 1830, kdy je navštívil naposledy, si k nim už cesty nenašel. „Již jemu [hrabě Hanuš Krakovský z Kolovrat] k vůli měl byste mi brzo odpovědět, a jemu i Vorličanům k vůli krajinu tuto brzy navštívit. Seznalť byste dozajista, že jste tu žádnému z paměti ani z lásky nevyšel. Shledáno to, když jsem as před 8 nedělemi ku pohřbu staré fary zde přátelskou schůzku držíce, na P. Jungmanna a Vaše zdraví připíjeli, jakou vroucností p. vrchní a důchodní vorlický i jiní ctitelé Vaší osoby přiráželi!“⁶⁷⁹ Takto se snažil v lednu 1835 přesvědčit Sláma Vinařického k návštěvě Orlicku. A vsadil ještě na jeho dřívější náklonnost k Johannce, když mu psal, že ještě jedna dušinka, dosud svobodná, neustále vzpomíná na jeho jméno a na čas, který na Orlicku s radostí trávil. Aby v něm vyvolal ještě chuť co nejrychleji odpovědět na jeho dopis, zmínil se o jejím možném brzkém sňatku s jemu dobře známým vlastencem.⁶⁸⁰ Osud už mu k ní tedy cesty nadobro uzavřel. Vinařický

---

⁶⁷⁷ V edici Vinařického korespondence bylo v tomto dopise jméno Johannky schováno pod iniciálou H. Ovšem podíváme-li se do konceptu tohoto dopisu v originále, zjistíme, že Vinařický zaškrtal jméno Johannky a pod ním ještě jedno slovo a vzniklo z něj přeškrtnutím jakoby čitelné velké H., ve skutečnosti se jistě o H nejedná. Leda, že by ji oslovoval jménem Hanna, což se ale nikdy před tím nestalo.

⁶⁷⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 287.

⁶⁷⁹ Tamtéž, s. 127.

⁶⁸⁰ To, že byl Dr. Lešanovský skutečně vlastenec, potvrdil ve svých *Pamětech* Václav Vladivoj Tomek. „Mezi muže, kteří tehdy při povolání praktickém působili ke zjednání vážnosti řeči a literatuře české w širších kruzích obecnstwa, náležel také doktor Lešanowský.“ Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života I*, s. 94.

ovšem nijak po jménu vlastence nepátral, snad ani jméno nechtěl znát. Ovšem po třech měsících mu jeho jméno Sláma sdělil. 22. dubna 1835 mluví o Dr. Lešanovském jako o orlickém ženichu. Zcela bez ostychu a bez toho, aby chodil dlouho kolem horké kaše, oznámil mu tutéž smutnou novinu i František Ladislav Čelakovský. „Vaše bývalá milenka, která Vás před léty zpěvem svým jako Sirena okouzčila, která i mne tehdy věru nemálo zaujala – bude se vdávati. Janinka, jenž Vám tak hezká psanička psávala...“⁶⁸¹ Tímto dopisem nám tedy do dnešních dnů zůstal i důkaz, že se ze strany Vinařického jednalo opravdu o hluboké vzplanutí ryzího citu a taktéž ze strany Johannky Sauchové.⁶⁸² Ani Vinařickému se opravdová láska v životě nevyhnula.

V čase, kdy Sláma a Čelakovský sdělovali Vinařickému smutné novinky, podnikl cestu na Orlický Václav Vladivoj Tomek a zanechal nám vzpomínku na dceru pana důchodního. Na cestu se vydal spolu se svým bratrem Josefem 2. dubna 1835. 5. dubna 1835 již byli po mnohých nesnázích na místě. 6. dubna 1835 jim byl prostřednictvím Rozsypala, který je na Orlický pozval, představen důchodní Saucha. O několik dnů později je Saucha pozval k sobě na oběd. Při obědě je bavila zpěvem a hrou na piano nejstarší dcera Žanyňka.⁶⁸³

Po roce, 4. července 1836, Sláma opět zopakoval Vinařickému starší novinku, že totiž Johannka Sauchová je chotí Lešanovského.⁶⁸⁴

Rodina pana důchodního byla po jeho smrti⁶⁸⁵ stíhaná jen samými nepříjemnostmi. „Že p. důchodní nebožtíkem, je Vám známo; pozůstalá choť jeho bydlí nyní v Praze,⁶⁸⁶ a toliko nad hrobem se snáší, takt' jest chorá; mladší dcera, moje schovanka a výborná Češka, přišla docela o svůj zrak, aniž naděje, aby se té věčné noci na tomto světě zbavila; starší dcera – slovutná svým zpěvným hlasem a provdaná, jak vědomo, za Leš., - není, prý, šťastná, a mnoho si naříká na nevšímavost. Taktě počítá rod tento více

⁶⁸¹ František BÍLÝ (ed.), *Korrespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského II. Dopisy z let 1829 – 1842*, Praha 1910, s. 372.

⁶⁸² Navíc si Vinařický do tohoto dopisu udělal poznámku o tom, že je Čelakovský za své prozrazení čtverák.

⁶⁸³ Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života I*, Praha 1904, s. 43 – 44. To, že v roce 1835 bylo rozhodnuto o svatbě Žanyňky a Lešanovského, jen potvrzují Tomkova slova, kdy při vzpomínkách na nejmladší dceru Sauchových – Rézinku připomíná, že v době svého pobytu na Orlicku v roce 1835 poznal jen dvě její starší sestry, z nichž Jeanny, byla tehdy nevěstou doktora Lešanovského. Tamtéž, s. 85.

⁶⁸⁴ Opravdovou a dosti smutnou novinkou byla smrt Johannčina otce, důchodního Sauchy. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 223.

⁶⁸⁵ Václav Vladivoj Tomek se ve svých pamětech zmiňuje, že nejspíše zemřel na cholera. Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života I*, Praha 1904, s. 83.

⁶⁸⁶ Dokazují to i slova Václava Vladivoje Tomky: „Podobně jako s Howmanowými dostal jsem se brzy potom w trwalou přátelskou známost s jinou rodinou, která se tehdy [1836] přestěhovala do Prahy. Byl totiž krátce předtím umřel pan důchodní Saucha na Orlice, a wdowa jeho zvolila si bydlo w Praze za příčinou snadnějšího vychování dwou nejmladších dětí Wiléma totiž a Adolfa...“ Tamtéž, s. 82.

nešťastných než šťastných údů!“⁶⁸⁷ Vinařickému jejich osud nebyl lhostejný. „Nad nehodami rodiny důchodňovic srdečně lkám.“⁶⁸⁸ Neštěstí této rodiny nebylo u konce. O dva měsíce později od psaní, ve kterém Sláma Vinařického seznámil se všemi pohromami Sauchových, si osud nepříjemně pohrál přímo s jeho kdysi milovanou Žanynkou. 4. listopadu 1837 zemřel její muž, Dr. Lešanovský, na cholera.⁶⁸⁹ Navzdory tomu, že to byl muž, který by „na svůj dlouhý věk pro výborné ústrojí těla svého a střídme živobyčí hory byl by stavěl.“ Zůstala po něm Johanka a jejich šestiměsíční dítě, osamoceni a zcela bez prostředků.⁶⁹⁰ Kvůli smrti svého manžela se potom 20. prosince 1837 Johana přestěhovala do Prahy i se svou dcerou. Sláma s Vinařickým se pokoušeli prostřednictvím dalších osobností uspořádat nějakou sbírku nebo získat jiným způsobem nějakých prostředků. Vinařický zjišťoval u Václava Staňka, co se v takto nepříjemné situaci pro vdovu po Lešanovském dá udělat. Myslel na možnost, že by vdova mohla získat nějaký příspěvek od lékařské fakulty. V tomto směru byl Staněk velmi ochotný.⁶⁹¹

A bezpochyby vdově pomohl i Vinařický sám. Jako opravdový přítel.

Matka Johanný Sauchové zemřela v roce 1840 a zbylí členové rodiny se časem rozptýlili do různých končin Čech. Johanna se podruhé provdala za schwarzenberského úředníka pana Assenbauma.⁶⁹² Tím se životní cesty Vinařického a jeho milované Žanyny nadobro rozešly.

---

⁶⁸⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 257.

⁶⁸⁸ Tamtéž, s. 263.

⁶⁸⁹ Ovšem tato diagnóza se rozchází s informacemi, které podával František Sláma Vinařickému ve svém dopise, který psal ve dnech 12. – 20. listopadu 1837, v němž se zmiňuje, že Lešanovský zemřel na zanícení mozku. To, že podlehl choleře ovšem potvrzují vzpomínky Václava Vladivoje Tomka, kterému psala Johanna Sauchová dopis, ve kterém mu oznamovala úmrtí svého manžela, „který w lékařském powolání swém náhle uchwácen byl cholerau, tehdáz opět w rozličných krajinách prosakující.“ Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života I*, Praha 1904, s. 110. Za mylné informace lze považovat taktéž informace, které podává studie *Plavba v Podolí*, kde se autor zmiňuje, že Dr. Lešanovský zemřel počátkem prosince 1836 na cholera a vdova po něm, Johanna, že měla pětiměsíční dceru. Josef KUČERA, *Plavba v Podolí*, Marginalie 23, 1950, s. 279.

⁶⁹⁰ Z prostředků čerpal její choť. „Její věno téměř útraty k rigorosům dra Lešanovského strávily...“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 268.

⁶⁹¹ „Díky za Vaši ochotu! Zvláště za kroky, kterých jste učinil za ubohou paní Lešanovskou. Co jste mi ze strany věci té tak laskavě byl projevil, psal jsem p. Slámovi, účinnému příteli té nehodami stíhané rodiny.“ Tamtéž, s. 272.

⁶⁹² Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života I*, Praha 1903, s. 165.

3. Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí.⁶⁹³

*Hmota mrtva, ale živý
nad ní vládne mistra duch:
Kdož pak světa stavěl divy?
Velmistr všech mistrů – Bůh.⁶⁹⁴*

Každý z nás jistě pečlivě zvažoval, kterými cestami se bude v budoucnosti ubírat. V tomto směru je jedním z nejdůležitějších rozhodnutí v životě člověka volba jeho budoucího povolání. O osudu Karla Aloise Vinařického se rozhodlo s jeho příchodem do Prahy, kam ho přivedla univerzitní studia. Dostal se do víru dění, s neutuchající chutí se pustil do studií, do čtení českých knih, navázal přátelské vztahy s vlastenecky smýšlejícími literáty. V Praze se osamostatnil a dospěl. A hlavně ovlivněn výukou Bernarda Bolzana našel své životní poslání v podobě výběru svého budoucího povolání. Rozhodl se stát knězem. Měl k tomu dobré předpoklady, neboť byl zralým člověkem, pro kterého byla důležitá lidská důstojnost, byl svědomitým křesťanem, z jehož skutků bylo poznat jen dobré úmysly. To vše bylo v roce 1825 stvrzeno jeho vysvěcením na kněze a on se tak stal živým nástrojem Boha a jako takový se dal zcela do služeb lidí.

3.1. Teologická studia

Po prázdninách v listopadu roku 1818 směřovaly kroky Karla Aloise Vinařického do Prahy, kam se ubíral za tříletým studiem filozofie.⁶⁹⁵ Zde se mu otevřely zcela nové obzory. Hned v prvním roce jeho studií se při přednáškách⁶⁹⁶ setkal s osobností Bernarda Bolzana (PŘÍLOHA 33). Na filozofické fakultě přednášel náboženství. Ačkoli bylo Bolzanovi umožněno jen poměrně krátké působení na fakultě,⁶⁹⁷ jeho vliv u nás byl mimořádně hluboký.

---

⁶⁹³ Slova patří Františku Slámovi a shrnují věcnou pravdu o Bohu, který jediný je neovlivnitelný a kterému patří prvenství v našem pozemském světě. Zároveň těmito slovy vystihl praxi, která byla běžná při obsazování uprázdněných církevních postů nebo při změnách na jednotlivých místech, kdy byl například někdo přesazen na jinou faru. U všech těchto přestupů a obsazování hrály mnohdy velikou roli sympatie a konexe na úkor poctivé služby a zásluh jednotlivých duchovních. Slova Smetanova dále pokračují: „...a ten byl a bude i budoucně naší nejpevnější podporou. K němu tedy a v něj budiž naše naděje složena...“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 237.

⁶⁹⁴ Ukázka převzata z básně *Města*. Karel Alois VINAŘICKÝ, *Vlast*, Praha 1863, s. 78.

⁶⁹⁵ Do akademického katalogu filozofické fakulty v Praze byl podle deníkového záznamu zapsán 9. února 1819. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁶⁹⁶ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

⁶⁹⁷ Univerzitním profesorem byl s přestávkami v letech 1805 – 1820.

Vytouženou učitelskou dráhu zahájil Bolzano tím, že byl přijat na nově zřízenou stolicí⁶⁹⁸ katolického náboženství na filozofické fakultě. Císař pověřil Bolzana funkcí provizorního katechety pro žáky filozofie na pražské univerzitě roku 1805.⁶⁹⁹ Čerstvě vysvěcený kněz se ukázal ve skvělém světle i jako vynikající kazatel. Bolzano chtěl zcela upřímně získávat vysokoškolské studenty pro křesťanské náboženství a katolické církvi tak znovu dobývat ztracené pozice. Svým pojetím vyučovaného předmětu si brzy získal i přízeň studentů. „S mé strany působilo nejvíce to, že pamětliv jsa toho, jak blízek sem stáším svým těm, kteří nyní sluli mými žáky, počínal jsem sobě více jako jejich přítel, než abych jim byl dal cítiti v sobě učitele, dále že pravdy náboženství odíval jsem výrazy, jež jim byly příjemnější.“⁷⁰⁰ Jeho přednášky o křesťanském náboženství byly povinným předmětem,⁷⁰¹ musel je přednášet podle předepsané učebnice⁷⁰² Jakuba Frinty. Mnohem větší volnost mu poskytovaly sváteční kázání o nedělích a svátcích, tzv. exhorty,⁷⁰³ které měly u akademiků nahrazovat běžná náboženská kázání.

Tím, že se ale odchyloval od vládou schválené příručky pro výuku nově vzniklého oboru, došlo k žalobám, díky kterým byl dvorskou studijní komisí vyzván, aby předložil své přednáškové sešity a vysvětlil důvody svých odchylek. I když se dokázal obhájit, byl dále obviňován, že jako děkan pražské filozofické fakulty, kterým byl v letech 1818 – 1819, trpěl nekázeň a úpadek morálky mezi studenty. „Zápas o Bolzana“ neustával.

---

⁶⁹⁸ Tyto v Rakousku té doby nově zřizované katedry měly být prostředkem rakousko - katolické restaurace, s cílem využívat náboženství pro posílení rakouského mocnářství. Měly také čelit náboženskému a mravnímu úpadku vysokoškolského studentstva. Pro výuku nového oboru sepsal příručku císařův dvorní kaplan a zpovědník, Jakub Frint. Byla schválena jako závazná pro všechny filozofické fakulty v Rakousku. Jiří VOMÁČKA, *Severočeští Bolzanovci*, Liberec – Ústí nad Labem 2000, s. 25.

⁶⁹⁹ Počátkem školního roku 1806/1807 byl definitivně potvrzen jako řádný profesor univerzity. Karel BERKA, *Bernard Bolzano*, Praha 1981, s. 19 – 20.

⁷⁰⁰ Václav STOKLAS (ed.), *Dr. B. Bolzano: Autobiografie*, Praha 1913, s. 38.

⁷⁰¹ Bolzano to neměl se studenty díky novému předmětu vůbec lehké: „Studující byli z důvodu snadno pochopitelného předem zaujati proti novému předmětu, neboť nejen že rozmnožoval počet toho, co měli se učit, nýbrž již pouhé jméno: katecheta, pod nímž jim nového profesora oznamovalo, bylo jim v nejvyšší míře odporno.“ Tamtéž, s. 37.

⁷⁰² „Dílo Frintovo obsahovalo bezpochyby mnoho dobrého, a byl bych zajisté, i kdyby tak nebylo předepsáno, přejal z něho velmi mnoho do svých přednášek. Avšak jako učebnice bylo mi velice nevhodné, jelikož nemohl jsem sdíletí různá mínění spisovatele...Zatím považoval jsem za svou povinnost, řídit se co nejpřesněji knihou tou od té doby, co byla předepsána, ale jen tak, že jsem přednášel toliko to, co v ní stálo, ne však abych posluchače klamal, pokud se týče mého vlastního mínění...“ Tamtéž, s. 40.

⁷⁰³ Ačkoliv netvořily exhorty součást výuky, studenti si je pro jejich zajímavost zapisovali jako jiné přednášky. V opisech se pak šířily z akademického prostředí mezi probudilejší měšťany, venkovské faráře, učitele apod. Bolzano se nevyhnul žádné otázce, byť byla sebeožehavější. Řada exhort tak pojednává o zcela konkrétních a aktuálních problémech doby – o lásce k vlasti, o povinnosti člověka respektovat mravy své země, o poměru mezi Čechy a Němci či o chování vůči Židům. Václav STOKLAS (ed.), *Dr. B. Bolzano: Autobiografie*, Praha 1913, s. 22.

Bolzanem se zabývalo české gubernium, pražská arcibiskupská konzistoř, vídeňská univerzita, dvorská studijní komise, římský nuncius a nakonec i císař sám.⁷⁰⁴ Na jeho straně stáli studenti i osvícenší profesori, přesto mu to nepomohlo. Na Štědrý den roku 1819 byl Bolzano úředně sesazen, císař František I. podepsal dekret o jeho sesazení a Bolzano byl penzionován s 300 zlatými ročně.⁷⁰⁵

Bolzanovy přednášky a výklady náboženství a také jeho exhorty měly na Vinařického veliký vliv. Účinkovaly na něj tak, že právě je a vůbec celou osobnost Bolzana, můžeme označit za impuls, který v něm vyvolal touhu stát se knězem. Stejně jako kdysi Bolzano i Vinařický, když se rozhodoval v posledním roce svého filozofického studia, jakým směrem dále vykročí, svou volbu důkladně rozmyšlel. Nakonec zvítězila teologická studia, neboť kněžské povolání a jeho působení na lid tehdy pokládal za nejdůležitější. Kněz byl pro něj člověkem s posláním, kterým naplňoval životy ostatních. Bolzano v knězi spatřoval reformátora a vychovatele lidu, věřil totiž, že sloužit obecnému blahu bude moci nejlépe v roli kněze – vychovatele.⁷⁰⁶ S takovými představami zatoužil po kněžském povolání i Vinařický.

Ovšem cesta za jeho snem nebyla bez překážek, byť to možná nebyly překážky, ale lákadla, kterými byl sváděn z vysněné cesty. Školní rok 1820/1821, a tím i třetí rok svých filozofických studií, trávil ve Vídni u svého strýce Václava Vinařického a po ročním vídeňském studiu na něj strýc velmi naléhal, aby se rozhodl pro další univerzitní studium v oblasti státního účetnictví. „Jemu však byly počty vždy protivné a tak se strýcem rozešel a odešel z Vídně pěšky do Prahy...“⁷⁰⁷ 23. srpna 1821 vyšel z Vídně a již 30. srpna se přivítal s rodiči ve Slaném. Prázdniny následně strávil ve Slaném spolu se svou rodinou a přáteli z dob své školní docházky a po prázdninách nastoupil svou

---

⁷⁰⁴ Karel BERKA, *Bernard Bolzano*, Praha 1981, s. 21 - 25.

⁷⁰⁵ Reakcí studentů na nucený Bolzanův odchod výstižně ukazuje posměšná báseň, která byla napsána na jedné tabuli filozofické fakulty: „Ať potlačí jen hloupý stát muže, jenž největší je český vlastenec. Toť může spící šálit snad, však moudrým k prospěchu to bude nakonec. Bolzano jest a bude velikán, byť sebe hůř byl osudem zlým štván.“ Jiří VOMÁČKA, *Severočeští Bolzanovci*, Liberec – Ústí nad Labem 2000, s. 28; Karel BERKA, *Bernard Bolzano*, Praha 1981, s. 26. Vinařický si do svého deníku z roku 1822 poznamenal: „W únoru [sic!] 1820 přišel na mjsto W^o. P^a. Ben. Bolzána, Doctora w mudrctwj, wědy náboženstw Prof. weřegného skrz 14 – 15 let prwnjho na phil. ustawu Pražském, (39 letech stáj swého) W. P. Prelát Strahowský Benedict Pfeifer.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁷⁰⁶ Jiří VOMÁČKA, *Severočeští Bolzanovci*, Liberec – Ústí nad Labem 2000, s. 23.

⁷⁰⁷ ANTM, fond 791 – Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 12 – 13.

nově zvolenou životní cestu a to cestu za Bohem, kterému se zatoužil stát jeho pozemským pomocníkem.⁷⁰⁸

Žádost o přijetí do arcibiskupského semináře odeslal ke konzistoři v září 1821 a byl přijat. Mezi posluchače teologického semináře byl zapsán spolu s dalšími 36 studenty⁷⁰⁹ (PŘÍLOHA 34) 20. října 1821.⁷¹⁰ Byl ze studia a ze své nastoupené cesty nadšený, a proto si ve svém deníku nezapomněl učinit tuto poznámku: „Dne 21. prosince oblékl jsem po prvnjkrátě šat duchownj.“⁷¹¹ 23. ledna 1822 byl potom zapsán do matriky teologického studia. Vinařický byl svědomitý a pilný student. Dokazuje to i jeho absolutorium z teologického studia, které mu bylo vystaveno 26. srpna 1825 a na kterém převažuje hodnocení eminentem (PŘÍLOHA 12). Díky svým vědomostem a dobrému chování na sebe strhával pozornost představených semináře.

3.2. V arcibiskupských službách

Karel Alois Vinařický byl v semináři nepřehlédnutelný. Jeho talent, znalosti a národní uvědomělost, probouzela v ostatních spolužácích chuť jej následovat a do srdcí představených zaséval semínko hrdosti na výborného žáka.

V době ukončení teologických studií ovšem Vinařickému nebylo ještě 25 let, což byl a stále je potřebný věk k tomu, aby mohl být vysvěcen na kněze. Svázán touto podmínkou podnikl ještě před řádným vysvěcením farní konkurs.⁷¹² Tento čin nezůstal

---

⁷⁰⁸ V rodinných *Pamětech* Luisy Hálové se vyskytuje zmínka o tom, že se po prázdninách na přání své rodiny rozhodl pro teologická studia. ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 13. S úplnou jistotou se v tomto případě ale nemůžeme na tento údaj spoléhat. Paměti byly psány s delším časovým odstupem a vyskytují se v nich i další nepřesnosti. A jak už bylo výše napsáno, Vinařického hluboce zasáhly přednášky Bernarda Bolzana, které zformovaly jeho postoje ke kněžskému povolání. Rodina jistě byla důležitý faktor v jeho životě, bez jejíhož souhlasu by se jistě pro teologická studia nerozhodl, ale bylo to více jeho svobodné rozhodnutí než přání rodiny.

⁷⁰⁹ Nejvíce vzpomínal na Filipa Čermáka, Matěje Srba, Josefa Friče, Josefa Štěpánka, Josefa Vrťátka, Jana Srba, Františka Špalenku, Václava Böhma, Františka Graumanna, Antonína Gebauera, Jana Hlavana, Jana Mejšťřka, Františka Vondřicha, Antonína Švihlíka, Josefa Pauschera. Je označoval za své známé. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822. To potvrzují i údaje z listiny kandidátů arcibiskupského semináře. NA, Archiv pražského arcibiskupství 1820 - 1876, Arcibiskupský seminář, inv. č. 462, sign. IX, kart. 1323. Ovšem Vinařický vzpomínal i na tyto tři muže, Josefa Doubka, Josefa Veselého a Antonína Malého, o kterých psal jako o svých známých spoluposluchačích, avšak jejich jména se v seznamu posluchačů arcibiskupského semináře nevyskytují.

⁷¹⁰ NA, Archiv pražského arcibiskupství 1820 - 1876, Arcibiskupský seminář, inv. č. 462, sign. IX, kart. 1323.

⁷¹¹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

⁷¹² Luisa Hálová na to vzpomínala dokonce se slovy: „Z toho důvodu [věk 22 let] podnikl dosud neslýchanou věc, že nebyv dosud vysvěcen, odbyl skvěle farní konkurs, čímž na sebe obrátil velkou pozornost arcibiskupa V. L. Chlumčanského...“ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 13.

bez povšimnutí arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk. Poslal k němu zvláštního posla a nechal si ho pozvat k sobě do Dolních Břežan (PŘÍLOHA 13), arcibiskupského letního sídla. Dlouho s ním hovořil a kladl mu na srdce, aby bez jeho svolení neučinil zatím žádné rozhodnutí, které by jej do budoucna nějak svazovalo, neměl tedy ani uzavírat smlouvu s rodinou hraběte Šlika,⁷¹³ která by u nich prodlužovala jeho vychovatelské působení. Po této rozmluvě Vinařického propustil. Vinařický skutečně neučinil nic, co by bylo v rozporu s předchozím rozhovorem u arcibiskupa. Po týdnu poslal Chlumčanský pro Vinařického kočár, který ho k němu do Dolních Břežan opět zavezl. Tentokrát mu byla učiněna po nedlouhé rozmluvě nabídka, která se nedala odmítnout. Chlumčanský mu poskytl zaměstnání u sebe v arcibiskupském paláci, kde měl od této chvíle zastávat pozici arcibiskupského ceremoniáře.⁷¹⁴ Ze vzpomínek Luisy Hálové víme, že mu tuto příležitost lidé v arcibiskupově okolí velmi záviděli.⁷¹⁵

Vinařický nezaváhal a tuto velkorysou nabídku přijal, uvědomoval si, že je to veliké vyznamenání. Ctihodný arcibiskup byl totiž známý svou velkorysostí a láskou, moudrostí a vlídností. „Mimo pečlivost neunawitedlného wrchnjho pastýře wynikal Wáclaw Leopold nepřekonanou láskau otcowskau ke všem, kdož s njm w něgakém spogenj byli.“⁷¹⁶ V jeho očích každý viděl nejupřímnější otcovskou lásku, proto jej každý miloval, ctil a jemu také bezmezně důvěřoval.

Neobešlo se to bez následků. Hraběcí rodina Šliků k Vinařickému totiž velmi přilnula, zejména mladí svěřenci, které jako domácí učitel vedl. Teď jim byl Vinařický odňat, a proto se na arcibiskupa hraběcí rodina nesmírně zlobila.⁷¹⁷

U arcibiskupa se Vinařickému dařilo velmi dobře. Svého mladičkého ceremoniáře si Chlumčanský v krátkém čase velmi zamiloval. Jeho upřímnou lásku pak dokazuje i čin velmi nevídaný, brzké Vinařického vysvěcení na kněze. Vinařický se navzdory pravidlům, které jsou dodržovány při svěcení na kněze, stal knězem dříve, a to již ve svých 22 letech. Arcibiskup jej vysvětil v den svých jmenin – na svatého Václava v roce 1825.

---

⁷¹³ Během svých studií se stal v rodině hraběte Františka Jindřicha Šlika vychovatelem. Působil u nich v letech 1823 – 1825. Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

⁷¹⁴ Ceremoniář či duchovní obřadník má na starosti dodržování ceremonií a dbá na jejich správný a důstojný průběh.

⁷¹⁵ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 14.

⁷¹⁶ *Václav Leopold Chlumčanský, rytíř z Přestavlk a Chlumčan...*, ČpKD 4, 1831, s. 151.

⁷¹⁷ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 14.

Protože vše proběhlo velmi rychle a den jeho vysvěcení byl určen na poslední chvíli, některé své přátele, které by rád Vinařický viděl na svých prvotinách, ani nestihl pozvat. Jeho prvotiny se slavily tentýž den v jeho rodném městě Slaném. Účastnil se jich dokonce starý představený arcibiskupského semináře Jan Büttner, Josef Slavík⁷¹⁸ či Šimon Karel Macháček. Byl to den, na který Vinařický nechtěl nikdy zapomenout, stejně jako věděl, že nikdy nemůže zapomenout ani na svého ochránce, arcibiskupa Chlumčanského. Hned od počátku cítil jeho upřímnou náklonnost k němu. „Milé s ním obcování. Otec se synem lépe zacházeti nemůže, jak Onen se mnou.“⁷¹⁹

O tom, že byl Vinařický vysvěcen na kněze, a že si ho pod svou ochranu vzal arcibiskup Chlumčanský, se dozvídali jeho přátele různými cestami. Jedno měli ale společné, všichni mu to totiž nesmírně přáli a byli šťastní, že se mu dostalo takové pocty sloužit arcibiskupovi a požívat jeho přízně. Antonína Fährnicha tato novinka zastihla ve Vídni a k obojímu mu upřímně blahopřál, i když mu tak trochu záviděl, že on je spokojen a že již našel své působiště. Fährnich si totiž narozdíl od Vinařického svou budoucností nebyl vůbec jistý, sám sebe přirovnával ke třtině klátící se ve větru.⁷²⁰

---

⁷¹⁸ Josef Slavík se narodil 26. března 1806 v Jincích do rodiny učitele a hudebníka. Svým vynikajícím hudebním talentem vzbudil pozornost hraběte Rudolfa z Vrby v Hořovicích, kam se Slavíkova rodina přestěhovala. Na své vlastní útraty jej poslal v roce 1817 na studia na pražskou konzervatoř. Po absolutoriu se stal koncertním mistrem ve Stavovském divadle. V roce 1825 přijal ve Vídni místo v císařské kapele. Vídeňské obecenstvo si zcela podmanil svým nedostížitým uměním. Pro svůj veliký talent byl nazýván „český Paganini“ a se skutečným Paganinim se setkal v roce 1828 a dokonce mu hrál. Traduje se, že Paganinimu z úst vyklouzla tato slova: „Vyť jste ďábel, svět se třese, jak hrajete!“ V roce 1833 se odhodlal k velikému koncertnímu turné, jehož osu měla tvořit Pešť, Ostrihom, Lvov a další města. Důsledkem přečizené chřipky bylo oslabené zdraví a následná smrt v Pešti. Zemřel v ní 30. května 1833. Teprve po sto letech byly jeho ostatky převezeny do Čech a uloženy na vysehradském hřbitově. *Josef Slavík*, Zlatá Praha 20, 1902 – 1903, s. 336. Josef Slavík byl Vinařického přítelem. Seznámili se v Praze a společnými schůzkami se jejich známost utužila v krásné přátelství. Naposledy se setkali v Teplicích, kde Vinařický pobýval s rodinou hraběte Šlika. V červenci 1825 Vinařický psal Josefu Josefoviči Jungmannovi: „Však čela mého mraky trudopudná hudba zahání převzácného druhu, vlastenské Músy chovance. K poslyšení jeho hudby sešel se byl ondy na síni vešken obor Músy citelů. Struna mistrova zazní. Aj dech potlačený se ode rtů nesměle plžší; toužebnému jinak uchu jemné ušly by tóny. Než moje péro slabé, by jen ohlas popsalo temný, jak lahozíno uším houslí jeho prozvukováním... Líbezná hra jeho v rajske mne vkouzila říše, až hlučivý mne teprv probudil ples ze sna libého... Ze všad zaslychám: „Slavné dosaváde hudebná mistry plodí Čechie.“ Já pak toto sobě pošepci: Jsouť zdární synové skvostná své oslava vlasti!“ Václav Otakar SLAVÍK, *Karla Al. Vinařického Sebrané spisy I*, Praha 1871, s. 135 - 136.

⁷¹⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 45. Se stejnou láskou o něm mluvil i František Smetana ve svém dopise Vinařickému ze dne 15. ledna 1828, ve kterém se upřímně radoval z jeho uzdravení. „Ctímť tohoto převehlebného stařečka srdcem opravdu synovským.“ Tamtéž, s. 58. Chlumčanský totiž Slámu v roce 1815, kdy byl jmenován arcibiskupem, vysvětil na kněze a i později ho při jeho pobytu v Litoměřicích laskavě podporoval, za což mu byl Sláma velmi vděčný.

⁷²⁰ Antonín Fährnich se narodil 19. července 1802 v Štáhlavi u Plzně. Byl středoškolským profesorem, sepsal učebnice počtů, češtiny a němčiny, přispíval svými články do časopisů. Zemřel v roce 1852 v Jičíně. Sám nebyl po absolvování teologického studia zajištěn, neboť pro svůj mladý věk nemohl být ještě vysvěcen na kněze. Odhodlal se proto, jelikož neměl skoro žádných peněz, přijmout vychovatelské místo v rodině hraběte Františka Josefa Vratislava z Mitrovic. Na toto místo jej s největší

Vinařický byl opravdu spokojen, ale arcibiskupské rezidence a přízně arcibiskupa si po svém vysvěcení neměl možnost začít pořádně užívat. Arcibiskup Chlumčanský s ním měl pro začátek jiné úmysly. Přidělil ho nejvyššímu purkrabímu Františku Antonínu hraběti Kolovratu – Libštejnskému, s nímž Vinařický odjel do Měcholup u Žatce, aby tam zastupoval nemocného faráře. V listopadu 1825 se vrátil opět do pražské arcibiskupské rezidence.

Na konci listopadu 1825 nicméně onemocněl na pražské technice tamější exhortátor Vincenc Pražský, kterého tak musel Vinařický v adventu zcela zastoupit. Pražský se totiž vrátil z Itálie a hned po svém návratu onemocněl a nebyl schopen své povolání vykonávat.

Avšak od roku 1826 se Vinařický již plně věnoval svému úřadu arcibiskupského ceremoniáře. Nebylo to vůbec jednoduché, neboť při všech svých arcibiskupských povinnostech se ještě pravidelně scházel se svými vlasteneckými přáteli a vůbec se účastnil všeho, co byť i tou nejmenší měrou souviselo nějak s literaturou a vlasteneckým ruchem. V podstatě nebyl den, kdyby si oddechl. Navíc od roku 1827 ho Chlumčanský jmenoval také do funkce arcibiskupského tajemníka.⁷²¹ Proto se mu pro tíhu všech povinností například velmi často stávalo, že nestíhal všem svým mimopražským přátelům s patřičnou rychlostí odpovídat na jejich dopisy. To u jeho přátel vzbuzovalo pochybnosti a trpké rozhořčení. Antonín Fährnich to vyřešil po svém, sepsal dopis „mrtvému“: „Pověst mi zprávu dává, že Vinařický dosavade živ jest a že jest ceremonářem u knížete Pána – ano tak slýchám; jestli ale je Karel živ – to nevím, aniž se doptat mohu – snad již zachvácen bleskem dvorním neb zaměstnán davem: - nedá mi zprávu schematismus žádný – nu v přísném jednání jest života lhůta kratší

---

pravděpodobností doporučil František Palacký, kterému bylo místo nabídnuto, ale který místo nepřijal, protože by se musel odstěhovat na venkov a nemohl by tak studovat historické prameny v Praze. Fährnich odjel místo něj do Vrchotových Janovic, kde hraběcí rodina sídlila. On sám postupem času začal pochybovat o svém životním poslání. Vychovatelská práce jej zmáhala a v životě nebyl šťastný. Dokazují to jeho slova z dopisu z 2. listopadu 1825, ve kterém Vinařickému blahopřál k jeho životnímu štěstí, kdy byl arcibiskupem vysvěcen a zároveň se stal jeho ceremoniářem. „Jsou v domě nyní se mnou velmi spokojeni, ne ale já s nimi. Neb každé slovo, jímž mou duši prokláli, hluboko jest v srdci mém. Nahodí-li se mi cos jiného, poučen ze vlastní škody a zmoudřen opustím tu první života mého školu.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 41. A jinde se Vinařickému svěřoval: „...beze směru, bez průvodce – ve strachu velkém, že snad bloudím: aniž, kdy na večer umdlen cestou přenocuji, ptám se hospodáře svého, kam ta cesta vede; neb se hrozím odpovědi místoslovné.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 51.

⁷²¹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

amortisací; když jest třikrát předvolán, a 3 léta minou, jest to známka smrti jisté. Ještě rok,⁷²² pak budu smutně exequie⁷²³ slavit.“⁷²⁴

Ze strany Vinařického to nebyl zlý úmysl, jen byl skutečně velmi zaměstnán nejrůznějšími povinnostmi. Na rok přesně od dopisu Antonína Fährnicha, 13. června 1828, si Vinařický postěžoval Šimonu Karlu Macháčkovi, jakými neustálými úkoly ho arcibiskup zaměstnává: „Ptáte se mne v listu Svém, čím se zanáším? Všeličím, co mi do rukou přijde, než, bohužel, toliko chvílkami pracovati dle vůle své mohu: posavad samotem jsa p. tit. ‚sacellanem a caerimoniis‘, brzy mám lidi všelikého druhu slyšeti, dobývati, supliky knížeti donášeti, brzy něco až k omrzení opisovati, někdy list v kuchyňské latině ad manus Celsissimi koncipovati a po několika dní odpoledne v bibliothéce z foliantů prach olizovati, a jiné titi pati dělati.“⁷²⁵ Jediné, co ho u arcibiskupa drželo, byla jeho otcovská láska a výborná povaha, podle které s ním patřičným způsobem jednal.

Jindy své zaneprázdnění hodnotil jako „roztržité živobyťi“.⁷²⁶ Musel být neustále připraven, aby mohl arcibiskupovi posloužit.

Navzdory jeho úspěšné kariéře v arcibiskupském paláci se na počátku roku 1829 roznesla mezi Vinařického přáteli pověst,⁷²⁷ že by se měl stát farářem v Jirčanech. Vinařický nevěděl, kde měl zdroj této pověsti pramen, nicméně tuto fámou dementoval slovy: „Opravdu ani ve snách jsem se o ni neucházel. Ujišťuji Vás, že bych se dosavad k farářství, i kdyby mně obětováno bylo, neodhodlal.“⁷²⁸ I jeho povinnosti, které se zdály být nekonečné, ho od práce pro arcibiskupa neodrazovaly.

Dne 19. března 1829 uplynulo přesně sto let ode dne, kdy papež Benedikt XIII. v římské bazilice sv. Jana v Lateránu kanonizoval Jana Nepomuckého. Od 9. října do 16. října 1729 se potom v Praze konaly velkolepé oslavy povýšení tohoto světce na

---

⁷²² Nám se z jejich vzájemné korespondence zachoval od Vinařického jen jeden dopis ze 7. ledna 1848 a dva koncepty z 31. prosince 1831 a 2. července 1847, nemůžeme tedy odhadnout frekvenci, s kterou Vinařický Fährnichovi odepisoval, nicméně vše nasvědčuje, že postesknutí si Fährnicha bude pravdivé.

⁷²³ Pohřeb, zádušní služby.

⁷²⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 50.

⁷²⁵ Tamtéž, s. 77.

⁷²⁶ Tamtéž, s. 95.

⁷²⁷ Pověst se dostala až do Drážďan k Janu Hrabětovi, který ho v listu z 31. ledna 1829 nabádá, aby se skvělé příležitosti chopil, protože dle jeho slov není nad vlastní ohniště. Tamtéž, s. 106.

⁷²⁸ Tamtéž, s. 107.

oltář. Do Prahy tehdy přišly statisíce lidí a celá slavnost vstoupila do dějin jako největší masová náboženská slavnost českého baroka.⁷²⁹

O sto let později se stal duší oslav pražský arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk, za vydatného přispění Karla Aloise Vinařického. V životopisném nástinu *Lebens-Skizze* Vinařický připomněl, že byl pověřen vedením latinské korespondence s vysokými církevními hodnostáři. A při své cestě do Štýrského Hradce odevzdal ve Vídni papežskému vyslanci pamětní peníz, který dal arcibiskup Chlumčanský razit při příležitosti oslav svým nákladem.⁷³⁰

Při tom všem organizačním shonu, který panoval v Praze, celou Vinařického situaci správně odhadl Jan Hraběta: „Nyní jako celou Prahu, tak zvláště Vás zaměstnávají přípravy k Svatojánskému jubileum. Bůh žehnej snahu Vaši k prospěchu církve a vlasti.“⁷³¹

V pastýřském listu ze dne 2. května 1829, který se dotýkal zejména Pražanů, vyzývá arcibiskup Pražany: „Pročež zapleseyte, nábožnj ctitelowé swatého Jana Nepomuckého, a zwelebugte Hospodina, kterýž se mocným okazuge w Swatých swých, gežto z nesmjrného milosrdenstwj swého popřjti ráčil nám dočekati se prwnj stoleté památky za swatého wyhlášenj kragan našeho weleslawného!“⁷³²

Výroční památka svatého Jana Nepomuckého se slavila jako obvykle 16. května ve všech chrámech v Praze. Už od toho dne byly vystaveny jeho ostatky – tělo a jazyk, aby si je mohli všichni ctitelé a milovníci božího slova v dostatečném časovém horizontu bez problému prohlédnout.⁷³³ Mezi 8. a 15. červnem jubilejní oslavy vyvrcholily. Tehdy do Prahy přijeli i oficiální zahraniční hosté, kteří pocházeli výhradně z řad duchovenstva.⁷³⁴ Svou návštěvou slavnost nepoctil žádný člen panovnického domu a

---

⁷²⁹ Vít VLNAS, *Pražská jubilejní slavnost sv. Jana Nepomuckého v roce 1829*, in: *Národ místo boha v 19. a první polovině 20. století*, Ústí nad Labem 2006, s. 13.

⁷³⁰ Mincí bylo 200 ze stříbra a 400 bronzových. Každá byla velikosti tolaru. Na jedné straně byl chrám sv. Víta s latinským nápisem v překladu znějícím – ‚Metropolitní chrám Pražský‘ a s dalšími slovy ‚Koná první stoletou slavnost prohlášení za Svatého blahosl. Jana Nepomuckého, patrona království českého. Na druhé straně potom byl věnec z bobkového listí a v něm slova ‚Roku 1829 za Františka I., krále českého, za Pia VIII. papeže Václav Leopold arcibiskup Pražský slavnost posvátnou konal‘. Klement BOROVIČ, *Sv. Jan Nepomucký, mučovník a hlavní patron království českého*, Praha 1878, s. 203.

⁷³¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 112.

⁷³² *Z Prahy. Stoletá památka svatoslaveného Jana Nepom.*, ČpKD 2, 1829, s. 327.

⁷³³ Tamtéž, s. 329.

⁷³⁴ Slavnosti se například zúčastnil ostříhomský arcibiskup Alexander Rudnay, churský biskup Buol-Schauenstein, biskup budyšínský a další. Vít VLNAS, *Pražská jubilejní slavnost sv. Jana Nepomuckého v roce 1829*, in: *Národ místo boha v 19. a první polovině 20. století*, Ústí nad Labem 2006, s. 17.

jako hlava světské moci vystupoval při ceremoniích nejvyšší purkrabí hrabě Karel Chotek.⁷³⁵

Po náročných oslavách, při kterých si Vinařický ani na chvíli neodpočinul, nedočekal se zaslouženého odpočinku Vinařický ani po nich, neboť před ním byl další duchovní úkol. Měl prokázat službu čtyřem sestrám z řádu karmelitánek. Arcibiskup jej určil za jejich průvodce při cestě do nově zřízeného kláštera ve Štýrském Hradci. Na cestu se vydal na začátku srpna 1829, přičemž s jeho návratem bylo počítáno na začátku září 1829.⁷³⁶ Cesta proběhla bez větších komplikací a Vinařický využil příležitosti, která se mu naskytl, aby se seznámil s jihoslovanskými literáty.

Vinařickému zbýval ještě necelý rok, ve kterém mohl užívat všech výhod, které mu ze života pod ochranným dohledem staříckého arcibiskupa, vyplývaly. Arcibiskup Chlumčanský bohužel záhy, co se s ním Vinařický sžil, zemřel. Stalo se tak 14. června 1830. Vinařický v posledních chvílích arcibiskupa Chlumčanského pobýval zrovna na vizitačních cestách se světícím biskupem Františkem Pištěkem a tak ho zpráva o jeho úmrtí opravdu zasáhla. Byl jí bolestně překvapen. Ztrácel s jeho osobou otcovského ochránce, dobrodince, přítele a rádce. František Josef Sláma se sklíčeného Vinařického pokoušel utěšit: „Jedno Vás ale těšiti může, že [j]ste ho věrně a nelíčeně miloval, a jedno nás těšiti může všecky, že jen odešel, aby, býváje nám prve záštitou u zemského krále, také u krále nebeského se o nás ujímal.“⁷³⁷

Z čistě pragmatického hlediska bylo nemilé ale zjištění, že při rychlém sdělování poslední vůle na Vinařického nebylo v jeho nepřítomnosti pamatováno. Ocitl se v nejistém postavení a bez důchodu. Z korespondence 19. července 1830 Vincenci Zahradníkovi čteme z řádků: „K bolesti nade ztrátou mého milovaného Pána, u jehožto smrti - jsa na visitacích – jsem nebyl, přidala se také brzy pochybnost o mém budoucím opatření, ježto sám jediný podivným během kromě zlatých hodinek co památky jakési ve vůli posledního nebožtíka knížete žádným jiným odkazem opatřen jsem nebyl,

---

⁷³⁵ Vít VLNAS, *Pražská jubilejní slavnost sv. Jana Nepomuckého v roce 1829*, in: *Národ místo boha v 19. a první polovině 20. století*, Ústí nad Labem 2006, s. 17.

⁷³⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 119. Zmínky o tom jsou i v *Lebens-Skizze*. Už 18. srpna 1829 byl ve Vídni a 26. srpna na cestě domů ze Štýrského Hradce a 6. září 1829 se už o slovo hlásil z Prahy. Dokazují to jeho příspěvky uveřejněné pod názvem *Literární listy*, které byly uveřejněny v *Časopisu Společnosti vlastenského museum w Čechách* v roce 1829. Karel Alois VINAŘICKÝ, *Literární listy*, *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách* 3, 1829, s. 7. Cestou zpátky do Čech se ve Štýrsku seznamoval s jihoslovanskými literáty jakými byl Kolomann Kvas, Petr Dainko a František Serafín Metelko. Tamtéž, s. 77.

⁷³⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 173.

ačkoliv mladšímu kolegovi mému kaplanství zámecké v Dolnobřežanech s příjmy 300f. na stř. tamž podáno bylo.“⁷³⁸ Vinařického se to velmi dotklo, neboť počítal s tím, že na něj arcibiskup v poslední vůli nezapomene. O to větší bylo zklamání, když našel starší verzi poslední vůle, ve které mu Chlumčanský odkázal 2000 zlatých. Zahradník nevěřil tomu, že to byl ze strany nemocného Chlumčanského zlý úmysl, nepochyboval totiž, že ho arcibiskup miloval skutečnou otcovskou láskou a tak celou nepříjemnou záležitost se zaopatřením považoval více než za špatný úmysl spíše za nešťastnou náhodu.

V těchto trudných chvílích se o něj postarala metropolitní kapitula, která se ho rozhodla jmenovat arcibiskupským archivářem a knihovníkem.⁷³⁹

Mezitím se rozhodlo o nástupci zemřelého arcibiskupa Chlumčanského. 5. září 1830 se jím stal hrabě Alois Josef Krakovský z Kolovrat. Vincenc Zahradník přál Vinařickému v dopise ze dne 17. září 1830, aby se mu s novým arcibiskupem dostalo nového štěstí. Výstižně pak nového arcibiskupa popsal jako muže s dobrým srdcem, ale již velmi starého. A bylo to právě stáří a nemoci, které později zkomplikovaly vzájemný vztah Krakovského a Vinařického. Nicméně teď Vinařický očekával od nového arcibiskupa hmotné zajištění. Ještě 14. října 1830 si totiž stěžoval Františku Vackovi, že je jeho postavení stále smutné. Vše ale směřovalo k tomu, že jej v nejbližších dnech arcibiskup jmenuje svým ceremoniářem.⁷⁴⁰ 20. prosince 1830 už se mohl svému příteli Zahradníkovi svěřit, že již dostává náležitý plat arcibiskupského knihovníka a stejně tak zastává i funkci arcibiskupského ceremoniáře.⁷⁴¹

Vinařický si jasně uvědomoval jednu věc. Šestiletou praxí v arcibiskupské rezidenci „naučil sem se znáti plzčnost půdy té, po které kráčím“. Velmi silně pociťoval, že se mu teď v nově nastalé situaci s největší pravděpodobností nepodaří udržet si stav, ve kterém si proti sobě do této chvíle dokázal nepopudit své okolí. Táhlo ho to k tvorbě v českém jazyce, neboť právě jemu v tomto čase svítila nová jiskřička naděje spolu se vznikem

---

⁷³⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 175.

⁷³⁹ Ještě okolo 24. července 1830 se zdráhá přijmout oslovení arcibiskupský archivář, neboť se o tom zatím dle jeho slov mělo jednat. „Já potud jsem pouhý kněz církevní, bez ouřadu, dosavade však bytem v arcibiskupské rezidenci na Hradčanech.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 176.

⁷⁴⁰ „Že mne nově jmenovaný p. arcibiskup, hrabě Kolovrat, za svého ceremoniáře přijíjí hodlá, o tom [j]ste se z úst Paní forstmistrovy snad již dozvěděli,“ psal 20. října 1830 Vinařický Františku Josefu Slámovi na Orlík. Tamtéž, 192.

⁷⁴¹ Bez přímlyv a vlivného zastání to bylo velmi těžké. Ještě několikrát se v této práci budeme mít možnost o tomto přesvědčit. Tamtéž, s. 199.

Matice české.⁷⁴² Proto byl rozhodnut pro něj „okluzkou půdu“ opustit.⁷⁴³ Příležitost viděl v konaném konkursu na místo u stolice českého jazyka a literatury při olomoucké akademii. Konkurs byl vypsán na 26. května 1831 a Vinařický se rozhodl kandidovat, a to navzdory tomu, že své šance neviděl v nejlepší světlo, neboť neměl na Moravě žádné přátele, kteří by mu mohli v dosažení jeho cíle nějak pomoci.⁷⁴⁴ Povolení od arcibiskupa sice obdržel, ale neopomněl ho upozornit, že by si s novým zaměstnáním nijak nepolepšil. Ovšem arcibiskup neprohlédl skutečné záměry Vinařického. Toužil po profesuře, neboť dle jeho vlastních slov prázdniny z profesora činily věčného studenta a hlavně, mohl by se věnovat víc vlastní tvorbě a tím přispět české literatuře.⁷⁴⁵ Konkurs proběhl a Vinařický udělal vše, co mohl, aby z něj vyšel jako vítěz. Nebylo mu to ovšem nic platné. Profesor Jan Nejedlý,⁷⁴⁶ který se s Vinařickým rozešel v názorech na český pravopis a prosodii, mu nové místo nepřál, a tak ho v Olomouci očernil. Vinařickému se to sice doneslo, ale nemohl proti tomu nic udělat. Nad takovou nespravedlností si mohl jen postěžovat přátelům: „Jsme ve výborných rukou! Konkursy

---

⁷⁴² Matice česká vznikla v roce 1831 a to na popud Františka Palackého a skupiny vlastenců, kteří se snažili o povznesení českého jazyka a literatury. Oporu pro své tužby našli v pražském Národním muzeu, kde byl ustanoven Sbor pro vzdělávání řeči a literatury české. Při něm byl založen peněžní fond s názvem Matice česká, který měl sloužit k vydávání hodnotné české literatury. Založení Matice české se setkala s velikým ohlasem ve společnosti.

⁷⁴³ V jeho korespondenci se vyskytují často narážky na kluzkou půdu velkopanských paláců. „Inu musím se klouzati posud, ač na Vltavě není ledu.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 245.

⁷⁴⁴ Tamtéž, s. 217.

⁷⁴⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 221.

⁷⁴⁶ Jan Nejedlý se narodil 23. dubna 1776 v Žebráce. V Praze studoval na hlavní piaristické škole a poté na staroměstském gymnáziu. Po těchto studiích plynule přešel v roce 1793 na vysokou školu. Největší vliv na něj měly přednášky Františka Martina Pelcla, prvního profesora nově zřízené katedry českého jazyka na pražské univerzitě. Na jeho popud začal studovat starší české tisky v univerzitní knihovně. Strhl na sebe pozornost svou pílí a vzdělaností, takže byl brzy zván k hudebním akademiím a nejrůznějším vlasteneckým schůzkám. Ve školním roce 1795/1796 začal studovat právnickou fakultu, přesto se i nadále věnoval literatuře a českému jazyku. Po smrti Pelcla byl vybrán jako jeho nástupce a stal se v roce 1801 profesorem české řeči a literatury. Úřad zastával až do roku 1834. Svá právnická studia nicméně dokončil a v roce 1803 se stal doktorem práv. Do roku 1809 si přivydělával jako koncipient na nejrůznějších místech. Pak se mu naskytla příležitost otevřít si advokátní poradnu a on si během krátkého času získal širokou klientelu. Vybuodoval si opravdu významné postavení. Dopisoval si s předními vědci a literáty, přátelil se se šlechtici a soudobými významnými osobami společenského života. Se svým společenským vzestupem ale upadal v nemilost u nové generace českých vlastenců, kteří svůj život zasvětili plně pro český národ. Jeho spisovatelská a publicistická činnost ztrácela na intenzitě. Událostí, která měla pro Nejedlého veřejné působení dalekosáhlé a záporné důsledky, byl tzv. ortografický boj. Když nová generace vlastenců začala prakticky řešit otázky modernizace českého jazyka, postavil se Nejedlý do čela konzervativních odpůrců. Za jediný způsob, jak zvelebit český jazyk, považoval návrat k době Veleslavínově a rozhodným způsobem vystupoval proti navrhovaným pravopisným změnám. V odporu proti novotám se střetl zejména s Josefem Jungmanem a Václavem Hankou. Zemřel po dlouhé a těžké nemoci 31. prosince 1834 v Praze. Antonín RYBIČKA, *Přední křisitelé národa českého. Boje a usilování o právo jazyka českého začátkem přítomného století I*, Praha 1883, s. 87 – 166.

se vypisují, a kdo se za zástěru všemohoucích optimátů⁷⁴⁷ schovati umí, dostává bez potu očí si ani žádati netroufal.“⁷⁴⁸ Přesně podle popsaného nešvaru dostal místo na katedře v Olomouci Antonín Boček,⁷⁴⁹ a to na zásah hraběte Antonína Bedřicha Mitrovského.⁷⁵⁰ „Co nebe činí, dobře činí, než p. Nejedlému nemůže to být ani k zásluze připočteno býti,“⁷⁵¹ konstatoval smířeně Vinařický ve svém dopise Františku Jaroslavu Vackovi - Kamenickému z 25. října 1831.

I když toužil opustit arcibiskupskou službu, o svém novém pánovi ještě v polovině května 1831 mluvil jako o člověku přívětivém. Naproti tomu s dalšími lidmi v blízkém arcibiskupově okolí vycházel Vinařický velmi špatně. Po nevydařeném olomouckém konkurzu přesto v arcibiskupském paláci ještě vydržel a trpělivě snášel těžkou službu po boku staříckého arcibiskupa. „Můj nynější Pán jest mi náchylný, což z jeho zacházení se mnou dobře souditi lze.“⁷⁵² Krakovský se k němu choval opravdu vlídně, ale jeho předchůdce zůstal v srdci mladého Vinařického nepřekonán, a to i když k němu byl Krakovský nesmírně přívětivý a dokonce spokojenost s Vinařického službou ocenil i navýšením jeho mzdy.⁷⁵³

V létě vyjížděli, stejně jako s arcibiskupem Chlumčanským, do arcibiskupského letního sídla v Dolních Břežanech.⁷⁵⁴ Odtud se vydávali na ostatní arcibiskupská panství, např. Červenou Řečici, Nový Rychnov, Týn nad Vltavou či Rožmitál pod Třemšínem. Sám své živobytí nazýval panským, ale celkově s ním nebyl spokojen. Snažil si pro sebe a pro svou literární práci co nejčastěji ukrást volnou chvíli. Bojoval ovšem s větrnými mlýny. Úředních prací měl velmi mnoho. Celková nespokojenost se službou pro Aloise Krakovského byla zřetelná z Vinařického nálad. Opravdoví přátelé to dokázali i na dálku vyčíst mezi řádky Vinařického korespondence, a tak se ho snažili všemožně podpořit jako například František Josef Sláma 15. května 1832: „Než Bůh to tak chce, a jaké s Bohem soudy? Ó věřte mně, že k Vašemu dobrému se všecko to děje; nic a dokonce nic se nestává bez vůle Boží; Bůh o Vás dobře ví, a On Vás zvolil za

---

⁷⁴⁷ Optimát byl aristokrat ve starověkém Římě.

⁷⁴⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 232.

⁷⁴⁹ Antonín Boček působil od roku 1830 v olomoucké univerzitní knihovně.

⁷⁵⁰ V té době byl Antonín Bedřich Mitrovský českým a rakouským nejvyšším dvorským kancléřem.

⁷⁵¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 232.

⁷⁵² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 221.

⁷⁵³ Tamtéž, s. 227. V srpnu 1831 mu navýšil mzdu za jeho roční službu o 100 zlatých k původním 300 zlatým.

⁷⁵⁴ „Toužebně sem Vás [František Sláma] do Prahy očekával, až [j]sme pak 27. m. m. se do Břežan vystěhovali, zde léto celé a snad i část podzimku pobudouce.“ Tamtéž, s. 220.

nádobu, kterou se již mnoho dobrého vyvedlo, a za to Vás trápí; jen zmužile, můj drahý, Bůh Vámi ještě víc vyvede; kéž by jen potřebí nebylo, abyste ještě ohnivou cestou trápení kráčet musil!“⁷⁵⁵

K pracovním povinnostem se od poloviny srpna 1832 přidaly i zdravotní komplikace. Jednalo se o problémy spojené s dýcháním a násilným namáháním hrudníku.⁷⁵⁶ Útěcha od přátel za této situace pozbývala účinnosti.

Pro tak namáhavou službu bylo třeba, aby k Vinařickému přibyl někdo další, kdo by mu v náročné službě arcibiskupovi pomohl. „Na dlouze byste nebyl s to odolati tak obtížnému povolání, a myslil bych, že by prospělo, hezky zřetelně se takovým pánům projádríti, ježto svého věku slabostí ku potřebám bližního nevšímavými se stávají,“ upozorňoval František Josef Sláma Vinařického.⁷⁵⁷ Vinařický se touto jemu udělenou radou rozhodl řídit. Jednal rychle. Arcibiskupovi vyjádřil svou nespokojenost, která vyplývala i z toho, že mu dosud nebyl vydán dekret o jeho jmenování arcibiskupským archivářem. V prosinci 1832 mu byl arcibiskupem dekret udělen a v něm mu byla potvrzena jeho dosavadní funkce arcibiskupského archiváře a ceremoniáře. Jako archivář potom skládal přísahu v konzistoři 7. prosince 1832. Tím se už nemohlo stát to, co po úmrtí arcibiskupa Chlumčanského, kdy velmi silně pocítil existenční nejistotu. Funkcí arcibiskupského archiváře se stával nezávislým na arcibiskupovi. Tento příjemný a upokojující fakt byl ale vykoupěn skutečností, bez které by to snad ani nebylo myslitelné. „Zatím ale práce mi přibylo, ačkoli že sem jí před tím již měl dosti. Od rána od 8 až do 6 večerní [j]sem a někdy ještě dále stále službou tou zaměstnán, pak si teprve na povětrí vyjítí, aneb něco pro sebe pracovati, ač umdlen již, mohu.“⁷⁵⁸ Z toho se dalo snadno vyvodit, jak málo času mu zbývalo na jeho oblíbené činnosti – literární tvorbu a schůzky s vlastenci. Navíc zdravotní komplikace, které byly spojeny s tím, že neustále namáhal svůj hrudník při hlasitém mluvení a čtení, což musel činit několik hodin denně a bez přestání, neboť arcibiskup Krakovský byl silně nedoslýchavý, se nijak nezlepšovaly. Jediné opravdové řešení viděl Vinařický stále v tom, že by se přijal

---

⁷⁵⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 261.

⁷⁵⁶ Bližší informace v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví*.

⁷⁵⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 290.

⁷⁵⁸ Tamtéž, s. 301.

druhý ceremoniář.⁷⁵⁹ Ale v to moc nedoufal, alespoň nevěřil, že by se to stalo dříve, než onemocní opravdu vážně.⁷⁶⁰

A jednalo-li se o zdraví člověka, jakým byl Vinařický pro své vlastenecké přátele, jednalo se v podstatě o zdraví veřejné. Jeho přátele se mu proto snažili pomoci o to více. Ze strany Vincence Zahradníka přišla spásná myšlenka o účasti v konkurzu na uprázdněnou faru Kovář. Dopisem z 6. února 1833 mu kováňskou faru popisoval těmito slovy: „Fara ta jest prostřední, nedaleko Mladé Boleslavi, v nepříjemném položení a v krajině, v kteréž jest množství akatolíků.“⁷⁶¹ Popis spíše odstrašující, ale Zahradník věděl, že se Vinařický s takovou situací dokáže vyrovnat lépe jako nikdo druhý. Dále Zahradník upozorňoval, že se o takové místo bude hlásit jistě někdo z Prahy, proto jej vyzýval, aby i on zkusil své štěstí. Při této pobídce myslel zejména na jeho zdraví, které by se bezpochyby pobytem na venkově zlepšilo. Na druhé straně si také dobře uvědomoval, že kvůli jeho zájmům o vlasteneckou literaturu, by pro něj jako nejlepší místo pobytu zůstala nadále Praha. Nicméně zdraví má člověk jen jedno.

Vinařický byl touto spásnou myšlenkou unešen. Už 11. února 1833 se ve svém dopise Janu Körnerovi svěřoval: „Má bezděčná služba nedopouští mně, abych se v některých hodinách zaměstnávat mohl, čím by srdce i mysl rády chtěly. Nyní byla by příležitost, abych z těchto tuhých pout vyvázl. Fara kováňská na arcibiskupském patronatu v diecezi Litoměřické prázdná jest, o ni jsem zadal...“⁷⁶² Vinařický sám cítil, že takový krok prostě musel učinit a věděl, že i kdyby nebyl v tomto konkurzu vybrán, bude žádat jinde s vidinou, že všechno další bude lepší než namáhavá a zdraví ohrožující služba v arcibiskupském paláci. I jeho velmi blízký přítel František Josef Sláma se stal v roce 1832 farářem Chrašticích, a to v něm probudilo ještě větší touhu po farářování.

Na počátku února 1833 vyjevil Vinařický tedy svou žádost o uprázdněnou kováňskou faru arcibiskupovi Aloisi Krakovskému z Kolovrat. Jeho laskavá odpověď v něm vzbudila velikou naději, že se jeho přání vyplní. Nic ale nebylo jisté. Vinařický

---

⁷⁵⁹ Nebyl jediný, který viděl řešení v přijmutí pomocníka. I na Březnici, kde měl své sídlo synovec arcibiskupa, Hanuš Krakovský z Kolovrat, se o Vinařického nepříjemném postavení a zdravotních komplikacích čile hovořilo. I Hanuš Krakovský uznával, že je zapotřebí přijmout dalšího ceremoniáře. Radil proto Vinařickému, aby se nebál s jeho strýcem o tom promluvit. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 319 - 320.

⁷⁶⁰ Bližší informace v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví*.

⁷⁶¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 314 - 315.

⁷⁶² Tamtéž, s. 316.

psal Slámovi: „Nevím, kdo nevěstu domů povede.“⁷⁶³ Měl přes dvacet konkurentů, většina jich byla z cizích patronátů. Ale jen dva byli starší než Vinařický, což mu dodávalo větší naději.

Cesta k dosažení kováňské fary se mu poněkud zkomplikovala také z ryze osobních důvodů. Další, kdo zatoužil po kováňské krajině, byl jeho velmi dobrý přítel, Josef Hořčice. Prosba, kterou směřoval k Vinařickému byla ve verších:

Milý Karle!

*Jestliže příčiněním Tvým mně bude souzena Kováň,
jistě, o Karle milý, Bůh bude odplatitel!
Pak, věrný Vinařický, poznáš přítele více,
poznáš, což jsi věděl, smát že se ještě umí.
Teď, bratráčku milý, věř, přítele chudoba tíží,⁷⁶⁴
tak že se velmi bojí, smát se by nezapomenul.
Tu všelikou strast, bídu a nouzi, ty péče domácí
Ty neznáš, Tobě já nepřeji, příteli, to.
Tys uměním určen, Ty jinak máš vlasti posloužit;
ať Praha Tě ponechá, buď profesura Tobě!
Chceš důkaz patrný, co umí má Bratře lokálka?
Věrně povím, ano víš – mé šediny si viděl.
Chceš mne toho sprostít?, dle lásky čiň mě farářem.
Tu velký stane div – mé šediny zčernají.
Okřeje přítel Tvůj, bude, div se, ze špalku Apollo.
Psáti také bude, zvíť o mne i Angličané.
Než jdeme, tak se jistí, oba dva pro jednu nevěstu.
Tys by ji rád líbal, já bych i rád políbil.
Za vznešených století přítomných neměli býti
bud' Jonatas s Davidem, Dámon aneb Pytyáš?!⁷⁶⁵*

Hořčice věřil, že se za něj Vinařický u arcibiskupa přimluví. Vinařický ovšem sám po kováňské fare neskonalé toužil. Proto mu výmluvně napsal:

Odpověď

*Jestliže v distichonech hrbatých toto píše, nediv se,
Příteli; k veršované odpovědi kdy nemám.
Krátce povím, co na srdci leží mně i, Příteli, Tobě.
Ty mne zověš Jonatou; zdaž-li jsi můj Ty David?⁷⁶⁶*

⁷⁶³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 321.

⁷⁶⁴ Josef Hořčice po dokončení teologického studia byl vysvěcen na kněze 6. srpna 1820. Od roku 1820 do roku 1829 byl kaplanem ve Staré Boleslavi a současně i ceremoniářem pražského světícího biskupa Františka Pištěka, kterého doprovázel na jeho cestách a vizitacích po pražské arcidiecézi. Ovšem od roku 1829 do roku 1835 byl lokálním duchovním v Rousínově na slabeckém panství v rakovnickém okrese. Jeho postavení se zlepšilo až v roce 1835, neboť se dostal jako kanovník do kolegiální kapituly Sv. Kosmy a Damiána ve Staré Boleslavi. Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1849, s. 564.

⁷⁶⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 316 – 317.

⁷⁶⁶ Jónatan byl synem palestinského krále Saula. Jónatana pojí s Davidem pouto přátelství. David je opěvován jako zdatný bojovník a král Saul se jím cítí ohrožen, proto jej chce nechat zlikvidovat. K tomu chce využít své syna, který se o všem za Davida přimlouvá. Saul mu přísahá, že zabít nebude. Ovšem pokusí se Davida znovu zabít. Jónatan ale Davida varuje a umožní mu útěk. Slíbili si, že i když od sebe budou daleko, jejich přátelství tím nikdy neskončí. I kdyby se v budoucnu stalo cokoli, jeden druhému

*Aj professuru přeješ prostákoví? Tys ale doktor
písma, i lépe se Ti, věř, professura hodí.
Však že nevím, zda-li oběma dostane nám se košček;
více soků má nad Penelopéu Kovaň.
Jestliže jí pěstoun mně nedá, přeji, Příteli, Tobě
štěstí k ní! Bud' zdrav! Svého i Karla miluj;
on již Tvou žádost' pěstounu nevěsty odevzdal.
Žehnejž jednomu z nás neb-li druhému nebe.⁷⁶⁷*

Obsazení Kováně se znesnadnilo dnem 28. března 1833. Tehdy totiž zemřel arcibiskup Alois Josef Krakovský z Kolovrat.⁷⁶⁸ „Arcib. Kolowrat skonal v mých rukou, ale neměl jako arcibiskup ani poslední vůli hotovou.“⁷⁶⁹ Vinařický se tak opět ocitl lapen v sítích druhých a jejich rozhodnutí. Byl touto nenadálou situací velmi zkroušený, mísil se v něm strach a beznaděj. Teprve 23. dubna 1833 bylo rozhodnuto o obsazení kováňské fary. Když se Vinařický dozvěděl, že konkurz dopadl v jeho prospěch, nechtěl tomu ani uvěřit. Že by se snad po všech nesnázích blýskalo na lepší časy? O rozhodnutí, kým bude uprázdněná fara obsazena, se přičinila metropolitní kapitola.⁷⁷⁰ Jednomyslnou volbou rozhodla o novém kováňském faráři, Karlu Aloisi Vinařickém.

Započala se tím odvíjet nová kapitola jeho života a kováňští osadníci se tak mohli těšit z budoucího šestnáctiletého působení vzorného služebníka Páně. Tak jako to byla velká událost pro kováňské osadníky, byla to smutná zpráva pro některé z Vinařického přátel. Uvědomovali si sice, že ze zdravotního hlediska to bude pro Vinařického nesmírné ulehčení, ale tím, že se loučil s Prahou, vlasteneckou to líhni, ztráceli v něm velkou oporu nejednoho vlasteneckého podniku. „Zdát' se mi, že to bude s újmou naší literatury, když odstoupíte ze středu pražských vlastenců...“, psal Vinařickému pět dnů po rozhodnutí o obsazení kováňské fary František Josef Sláma. „Práce Vaše na vinici

---

nikdy neublíží. Oba tento slib skutečně dodrželi a platilo to i pro jejich děti. Jedná se o starozákonní biblický příběh, který je obsažen v 1. knize Samuelově.

⁷⁶⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 323.

⁷⁶⁸ V arcibiskupském úřadě jej potom nahradil Ondřej Alois hrabě Ankwicz ze Skarbek-Poslawice. Josef Černý se o něm Vinařickému vyjadřoval takto: „Jsouť, kteří ho chválí, jakožto pána pilného, pořádku milovného, nábožného, ab v Olomouci mnoho dobrého jest způsobil, zvláště laskavým otcem se stal alumnů. Tu chválu dává mu mnohý ve Lvově s ním seznámený úředník i officír; ale někteří nás straší mluvíce, že nemá v sobě ani krůpěj slovanské krve.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 4.

⁷⁶⁹ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 11. listopadu 1857, inv. č. 15 VI/1.

⁷⁷⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 47.

Páně bez potěšení nebude.“⁷⁷¹ Ovšem týž ho také připravoval na nelehké působení mezi lidem, zejména na jejich nedůvěru. Neboť byli v minulosti již tolikrát oklamáni, že přestali důvěřovat lidem.⁷⁷² S takovou průpravou přicházel Karel Alois Vinařický na své nové působiště.

3.3. Na faře v Kování⁷⁷³

Vše proběhlo nesmírně rychle, neboť již o tři dny později od proběhlé volby – 26. dubna 1833, skládal Karel Alois Vinařický v Litoměřicích přísahu spojenou s nástupem do svého nového úřadu. Jeho noha pak spočinula poprvé na kováňské půdě 28. dubna 1833.

Z Kováně se do Prahy vracel zpátky přes své rodné město Slaný, kde se objevil 1. května. Místo radování se s rodinou nad nenadálým štěstím z jeho nového duchovního úřadu proležel šest dní v horečkách a s chřipkou na lůžku. Tato malá komplikace mu bohužel narušila jeho plány a tak musel po chřipce dohánět zpoždění z ní vyplývající. V rychlosti se 7. května zabalil a vyrazil do Prahy, neboť v ní musel uspořádat všechny své věci související s jeho zaměstnáním arcibiskupského archiváře a ceremoniáře, aby tak tyto úřady mohl odevzdat v naprostém pořádku svému nástupci. Že opravdu nemeškal dosvědčuje i datum 15. května 1833, kdy již poprvé vystoupil na kazatelnu v Kování. Čtyři dny na to, 19. května, byl slavnostně instalován do svého úřadu kováňského faráře.⁷⁷⁴

Kováň (PŘÍLOHA 35) leží v ploché krajině Středožizerské tabule, mírně se svažující k jihovýchodu k Jizeře. Celá oblast je rozbrázděná hlubokými úzkými zarostlými kaňony, které ji dávají nezaměnitelný charakter a představují současně jediné lesní plochy v jinak zcela odlesněné a suché krajině. S jistotou je Kováň doložena od roku 1219 jako vladycké sídlo Kovanských z Kováně. Nejpozději od 14. století se vyskytovala v Kování tvrz. Od roku 1357 je doložen i farní kostel. Bezpečně je Kováň doložena jako městečko v letech 1535 – 1553. Jako městečko neexistovala nikterak dlouho a za třicetileté války pokleslo opět na ves a od poloviny 19. století dokonce jen

⁷⁷¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 323.

⁷⁷² „Novota se vůbec protiví, a lid bití [sic!] miluje, když je to v starém pořádku; jestliže sousední duchovní všecko na staré kopyto po řemeslnicku odbývají, třebaš by se tím lid nikdy nezahřál, tu nastane povyk; proč to tam není? a závist se zbudí hnedle, neomeškajíc oleje do ohně přilívati.“ Tamtéž, s. 329. Inu, opravdu většinou neměl nově přichozí duchovní ve svém novém působišti lehké začátky.

⁷⁷³ Archivní fond Farní úřad Kováň není bohužel zpracovaný a přístup do něj nebyl autorce umožněn. Uložen je v Státním okresním archivu Mladá Boleslav.

⁷⁷⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 47.

na osadu obce Krásná Ves. Charakter skutečného městečka ovšem Kovář asi nikdy nezískala a představovala tak až do 18. století velmi malý sídelní útvar o pouhých deseti domech. Teprve od následujícího 19. století počet domů poněkud vzrostl výstavbou severně od kostela sv. Františka Serafinského (PŘÍLOHA 36) a podél cesty k pivovaru v Podkování. Východně od kostela vyrostla nová škola, čímž byl vývoj vsi ukončen.⁷⁷⁵

Karel Alois Vinařický vyměnil tedy Prahu za malou vísku a živobytí v ní se mu hned po prvních okamžicích zalíbilo natolik, až ho Josef Černý musel napomínat : „Líbí se Vám tedy venkovské živobytí; a jak pozoruji, kocháte se v bečení telátka a kraviček a v hejhání husiček; jen se ale, Bratříčku, příliš do těchto zvířátek nezamilujte, a nezapomínejte radostí vznešenějších.“⁷⁷⁶ Vinařický dle jeho napomenutí neměl opustit svou započatou práci v literárním překládání. Naprosto vážně byly míněny i rady, aby se se svým sousedem, skalským farářem Františkem Procházkou, neoddával tak často hraní šachů, neboť tím podle Černého Vinařický jen mrhal vzácným časem, který mohl strávit užitečnější prací nebo jen prostým odpočinkem.⁷⁷⁷

A jak se jevila Kovář samotnému Vinařickému? Především to pro něho byla veliká změna a to změna k lepšímu. Jeho zdravotní stav se začal velmi rychle zlepšovat. Vinařický nejenom že se cítil volnějším, ale přímo dle svých slov ožíval. „Blahodějná proměna se mnou se udála.“⁷⁷⁸ Jakmile si na konci května 1833 uspořádal v několika málo dnech svou domácnost, vyšel se podívat na polnosti, které náležely k faře. Byl nadšený, dokazují to jeho slova psaná Františku Josefu Slámovi 30. prosince 1833: „Neměřil jsem sice nikdy zemi tím méně oblohu nebes, ale věřte či nevěřte, Příteli, tehdy se mi obzor o několik milionů průměrů zemských do výše i délky rozšířil, než mi býval mezi těsnými ulicemi pražských měst i na vysokých Hradčanech. I lapal [j]sem tehdy vzduch si, jako kdy[by] bylo mi uloženo, zásobiti měchy strahovských varhan a několikrát oddechnuv sobě s plnou hubou [j]sem velebiti počal farářské živobytí a učil sem se zpívati s Horácem: *Beatus ille*⁷⁷⁹, qui procul negotiis paterna rura exercet bobus suis.“⁷⁸⁰

⁷⁷⁵ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III.*, Praha 1998, s. 120.

⁷⁷⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 3.

⁷⁷⁷ Měl bych chuť i panu sousedu našemu psáti a žalobu Vlasti naší na srdce mu položit; než doufám, že sám od sebe procítne a polepší se.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*. Praha 1909, s. 3.

⁷⁷⁸ Tamtéž, s. 47.

⁷⁷⁹ V překladu: „Blaze tomu, kdo daleko od zištných jednání zděděná pole svými býčky orá.“

⁷⁸⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*. Praha 1909, s. 47 - 48.

Hospodářství bylo na Kováni báječné. Poprvé při změně svého duchovního úřadu, kdy se z arcibiskupského ceremoniáře a archiváře stal kováňským farářem, se musel naučit i hospodařit. „Jsemť nyní také sedlákem, seji pšenici, žito, okopávám brambory etc., ale jen na 19 striších [sic!], osmině mých rolí; 7 ostatních osmin [j]sem pronajal, a běfu za ně činži na penězích a obilí.“⁷⁸¹ Půda na Kováni byla kyprá, sedláci tam pole přihnojovali sádrrou a popelem. Nejvíce zasívali pšenice, žita naopak nejméně. S úrodou byl Vinařický velmi spokojený. „Já jsem sklídlil z měřice výsevku žita 6 mandelů... Z 10 strychů vyseté pšenice dostal jsem 94 mandelů, mandel pak dává strych zlatoryžého zrna. Z toho vidíte, že [j]sem v zaslíbené zemi.“⁷⁸² K celému hospodářství mohl Vinařický ještě počítat dvě zahrady, ovšem při jeho příchodu byly velmi zanedbané, takže na nich byla nutná ještě velká práce. Na dvoře mu rostlo 15 mohutných vlašských ořechů, takže v létě mohl odpočívat v jejich stínu. Vinná réva se mu pnula po východní a západní stěně fary a již v prvním roce svého příchodu měl tu možnost z nich odřezávat dobře uzrálé hrozny.

Jediné, co tak trochu kalilo Vinařickému radost, bylo farní stavení (PŘÍLOHA 14). Vyžadovalo totiž mnoho oprav.⁷⁸³ Vinařický si hořce posteskl, že bude muset většinu z těchto oprav podniknout na své útraty, neboť patronátní statek Sovinky nedisponoval velkou peněžitou sumou, nutnou na opravu. Tyto útrapy ale vyvažovali obyvatelé Kováně a jeho nejbližšího okolí. Podle slov Vinařického byli velmi přičinliví a dobromyslní. Desátek odváděli opravdu velmi svědomitě a v dobrém zrně, takže Vinařický nemusel ani přeměřovat, zdali ho nešidí. Byli také velmi ochotní a hned při prvních žních, kterým byl Vinařický přítomný, se mu na pomoc seběhlo dobrovolně 36 osadníků a pracovali s ním skoro celý den. Vinařický se jim tehdy odměnil každému po jednom snopu obilí, což pro ně byla nesmírná motivace, aby se pro příště snažili ještě víc.

Vinařický byl nesmírně tolerantní člověk a snášenlivý katolík. V osadě měl zapsaných 55 evangelíků augsburského vyznání a s úctou o těch nejstarších hovořil jako o originálních vykladačích Písma svatého. Choval se k nim laskavě a přátelsky. Důkazem toho může být i přátelství s rodinou luterského faráře Pavla Straky a dokonce mezi evangelíky sbíral staré české reformační listy. Evangelíci velmi rádi navštěvovali

---

⁷⁸¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 – 1849*. Praha 1909, s. 48.

⁷⁸² Tamtéž.

⁷⁸³ Ani na sklonku roku 2010 nebyla fara v nejlepšímu stavu. Rozhodně by si i dnes zaslouhovala náležitou rekonstrukci, už kvůli Karlu Aloisi Vinařickému, jehož jménem se honosí pamětní deska na ní umístěná.

jeho kázání. Z chudších evangelíků k němu velmi přilnul Václav Honzů z Krásné Vsi, jehož rod se hlásil k českobratrskému vyznání.⁷⁸⁴

Z katolíků měl také radost, bedlivě totiž naslouchali jeho kázání a rádi četli nábožné knihy. Touhou Vinařického pak bylo co nejdříve založit farní knihovnu, aby je v jejich chvályhodném počínání mohl podporovat.

Nemohl si stěžovat ani na své duchovní sousedy. Nejbližší od něj byl farář na Skalsku, František Procházka,⁷⁸⁵ kněz o tři roky mladší než on, velmi živé povahy, bratrský a jeho opravdový přítel. Hodinu cesty od něj byl vzdálený Josef Pfeifer, vzdělaný kněz a skvělý člověk. „...mezi těmito jest uprostřed fara kovaňská, s těmito dvěma působují [sic!] trojlístek přátelský.“⁷⁸⁶ Tito dva dokonce přijali Vinařického návrh, aby se každý týden scházeli a probírali spolu nejrůznější teologická témata, bavili se o knihách a časopisech a záležitostech všedního dne. Seznámil se i s ostatními duchovními vzdálenými do dvou hodin od jeho působiště v Kování a byl ze svých sousedů nadšený. Měl totiž ohromné štěstí na muže veliké duchem. S většinou z nich ho pak spojilo upřímné celoživotní přátelství. Byl to Antonín Marek pobývajícím v Libuni či František Matějovič Vetešník v Markvarticích.⁷⁸⁷ Mimoto si velmi rozuměl i s jičínským profesorem Františkem Šírem.⁷⁸⁸

Poté, co se začal plně věnovat své nové službě, neměl chvilku času na to, aby se zastavil. Ještě v polovině července 1833 si stěžoval Františku Ladislavu Čelakovskému, že je velmi zaměstnán a doposud se mu nepodařilo uspořádat farní archiv a další hospodářské záležitosti.⁷⁸⁹ Takový byl úděl těch, kteří ve své duchovní službě na novém místě začínali. „Že Vám dlouhé chvíle není, znám ze své zkušenosti, který jsem již čtyřikrát začátečníkem byl: abych řekl, teprv po třech letech zcela usazeným, zcela doma se cítit budete,“ uklidňoval netrpělivého Vinařického Václav Michael Pešina z Čechorodu.⁷⁹⁰ K tomu se připojoval strach o přátelství, která si za svého pražského

---

⁷⁸⁴ *Snášelnivost za K. Vinařického a nyní.* Obnova 23, 1917, s. 4. K tomu se váže i příhoda zmíněná v kapitole A čím jsem byl, tím jsem byl rád na s. 72 -73.

⁷⁸⁵ V korespondenci označován díky svému působišti vždy jako Skalský.

⁷⁸⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 – 1849.* Praha 1909, s. 48.

⁷⁸⁷ Od roku 1838 v Sobotce jako děkan.

⁷⁸⁸ Jak jen to šlo, navštěvovali se. „Před několika dny navštívil jsem p. Marka v Libuni. Byl tam též p. Vetešník a Šolc. Druhý den po sv. Martině připutoval též p. prof. Šír. Byli jsme hodně veseli,“ informoval Vinařický Václava Hanku 23. listopadu 1833. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849,* Praha 1909, s. 37.

⁷⁸⁹ Tamtéž, s. 9.

⁷⁹⁰ Tamtéž, s. 10. Vinařický se jen tak ničeho nezalekl, ale protože měl neustále mnoho práce, bylo z řádek, které psal svým přátelům patrné, jak se bojí, že povinností bude neustále přibývat a jemu nebude zbývat dostatek času k práci pro vlast. Uklidňujících slov se mu dostalo i od Vincence Zahradníka: „Rád

pobytu stihl vytvořit. Báł se, že své přátele ztratí podle úsloví: „sejde z očí, sejde z mysli“. Toto okřídlené úsloví se mu však během příštích let nepotvrdilo.

Velmi rychle ho z touhy po Praze vyléčila slova, kterými líčil Josef Černý nového arcibiskupa Ondřeje Aloise Ankwitze: „O jeho přísnosti všecko hlásá, převyšuje ještě p. M. Jeho p. ceremoniář stojí, prý, v takové vážnosti jako poslední lokaj, a jeho salar⁷⁹¹ je nehrubě větší; on prý má celých 80 fl. pravím osmdesát zlatých!! To jsou aspecty! Všecko se před tím Pánem třese. Na komplimenty drží. Že p. b. Pištěk hned nepřišel s poklonou, velmi za zlé položeno bylo. Blaze Vám, že [j]ste se od knížecího dvoru do prosté Kovaně odebral. Mrtvice by Vás za 3 dni zabila.“⁷⁹²

To samé dosvědčoval svými slovy i Vincenc Zahradník, který mu 26. března 1834 připomínal, jak nelehké měl přeci živobytí v Praze a jak nutně už potřeboval načerpat nových životních sil a elánu. Chtěl, aby až si bude nejmíce stýskat po Praze a svých pražských přátelích, aby v žádném případě nezapomínal na nelehké živobytí arcibiskupského ceremoniáře.⁷⁹³

Od jara 1834 na svá bedra naložil další úkoly spojené s vylepšením fary. Pustil se do oprav farních stavení, které převzal v licitaci. I když na opravy musel ještě doplatit 200 zlatých, přesto za to byl rád, neboť tak mohl na opravy důsledněji dohlížet, než v případě, ve kterém by byly svěřeny někomu jinému.⁷⁹⁴

Jeho denní život se ubíral různými směry a nebylo chvilky, kdyby si mohl stěžovat na nedostatek práce. Mnoho sil mu v počátcích jeho duchovního služby v Kování vzala patronátní otázka týkající se kostela v Katusicích. K farnímu kováňskému kostelu sv. Františka Serafinského totiž příslušel filiální kostel v Katusicích. Úředníci z krnského velkostatku evidovali jeho správu a bohužel, z katusických příjmů uhrazovali i výdaje na kostel v Krnsku. Do té doby, než se v Kování objevil nový farář Vinařický, se o tuto

---

věřím, že Vám s [sic!] počátku všecko jest jako cizí a nové, a že Vám zvláště domácí hospodářství mnohou starost dělá: ale svým časem všemu přivyknete a jistotně jednou tak budete živ, jakož já žítí mám obyčej. Všecky věci moje zřízeny jsou tak, že mi ku čtení a psaní mnoho času zbývá.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 11.

⁷⁹¹ Finanční ohodnocení.

⁷⁹² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 13. Na jiném místě se můžeme dočíst: „O p. Ondřeji nechtěl sem Vám nic psát, ježto se charakter jeho posaváde dosti nerozvinul; ale některé vědci předce již souditi lze, že nebude nám otcem, jakým byl Chlumčanský...v rezidenci je mu všechno malé a úzké, míní stavět, a prozatím zůstává v 2. ponebí v hostinských pokojích k hradu. Počíná sobě co polský kavalír...Jisté tahy se mi líbily; ze všeho tolik vyrozumívám, že je výborný bureau-ouředník, však nikoliv laskavý, otcovský pastýř...Všecko má před tím pánem strach. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 55.

⁷⁹³ Tamtéž, s. 75.

⁷⁹⁴ Tamtéž, s. 90.

záležitost nikdo nestaral, ovšem když se konal v litoměřické diecézi soupis a statistika filiálních kostelů, tehdy Vinařický celou záležitost náležitě ve své zprávě objasnil. Proti tomu se ovšem ozvalo panství v Krnsku. Vinařický katusický kostel ve všech dokumentech správně nalézal označený jako filiální, ovšem druhá strana ho měla za „administrierte Pfarrkirche“.⁷⁹⁵ Ale Vinařický se nehodlal vzdát bez boje. „Co mne to práce stálo, přebrati a pročísti všechny písemnosti archivu!“⁷⁹⁶ Ale nebylo mu to nic platné, neboť krnští úředníci proti němu poštváli i hraběte Josefa Šporka. Na kováňském nebi se počaly objevovat první mráčky. „...má idyllická chaloupka se bourá a jest právě tak, jako má stodola, zimními větry roztrhána. Ale nešť, pošiju si ji třeba (:hra-hra-hra:) hrachovinou⁷⁹⁷. Blaze mi, že jsem svůj žaludek posud pamlskami nepokazil; vezmu pro počistění, až hořkosti té krnské pilulky se zbudu.“⁷⁹⁸ Pfeifer ho utěšoval a povzbuzoval, neboť věřil, že veškerý čas a práce, kterou tomu věnoval, nebude jistě bez užitku. O celém sporu se jednalo u konzistoře v květnu 1835. Aby si celou věc pojistil, vyžádal si Vinařický od Palackého veškeré historické dokumenty, které by mohly rozhodnout v jeho prospěch. S touto prosbou se na něj obrátil 20. května 1835 a hned o dva dny později mu Palacký bez meškání odepsal. Vinařického musela jeho odpověď velmi potěšit, neboť mu dávala ve všem za pravdu a ještě více tak podpořila váhu jeho argumentů v této nesmyslné při.⁷⁹⁹ Celá záležitost byla nakonec rozhodnuta ve prospěch Vinařického. Nejpozději 25. srpna 1835 měl Vinařický v rukou konzistorní vyřízení. O svou radost z úspěchu se podělil s Josefem Krasoslavem Chmelenským, kterému sděloval, že byl katusický kostel prohlášen za filiální kostel kováňského kostela. Za čtyřicet let se tak bohužel bez všeho povolení dostalo krnskému kostelu bezmála 8 tisíc zlatých, aniž by to bylo v tamějších účtech někde vykázano.⁸⁰⁰ Nicméně úplného klidu Vinařický nezískal. Ještě v únoru 1836 si totiž Vinařický stěžoval Chmelenskému: „Krnecký úřad mne stále týrati nepřestává. Zdá se, že jim k tomu hrabě [Šporck]

---

⁷⁹⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 100.

⁷⁹⁶ Tamtéž, s. 103.

⁷⁹⁷ Odkaz na lidovou píseň *Já mám chaloupku*.

⁷⁹⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 104.

⁷⁹⁹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Františka Palackého Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 22. května 1835.

⁸⁰⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 107.

plnomocenství udělil, protože jsem se proti libovolnému nakládání se záduší kostela katusického prohlásil.“⁸⁰¹

Jinak jej na Kováni nic netrápilo, proto ještě po letech vzpomínal na zdejší působení jako na nejkrásnější etapu své duchovní služby. Vycházel s ostatními duchovními v okolí a velmi vřelý vztah ho pojil i k litoměřickému biskupovi Augustinu Bartoloměji Hillovi.⁸⁰² Potvrzením jejich vztahu byla i snaha Hilleho Vinařického jmenovat čestným děkanem na sklonku roku 1846. „Včerejším ustanovením [5. prosince 1846] ráčila Vás jeho Milost biskupská poctíti titulem čestného děkana. I těším se srdečně nad tímto dávno zaslouženým vyznamenáním Vaším,“ psal Vinařickému Josef Pfeifer.⁸⁰³ Ale Vinařický nechtěl titul přijmout. Skrze přátelství, které ho pojilo s Pfeifrem, jej prosil, aby to biskupovi vymluvil a jeho jmenování čestným děkanem odvolal.⁸⁰⁴ Pfeifer se rozhodl, že mu jeho přání odepře a žádaného zprostředkování neučiní. Apeloval na Vinařického v rámci slušnosti vůči biskupovi, neboť mu titul udělil ze zvláštní lásky a milosti, kterou k němu chová a jistě by jej jeho chování velmi zarmoutilo a rozzlobilo. Vinařický ze svého záměru odmítnout titul čestného děkana nakonec ustoupil. Potvrzují to i gratulace, které k němu v novém roce 1847 směřovaly. Antonín Fähnrich mu 11. ledna 1847 srdečně gratuloval: „...těším se v budoucím úctu Tobě – veledůstojnému p. děkanovi – veřejnou za to úctu složit; neb i nám, ač nemáme příliš dlouhé uši, došla zpráva o povýšení Tvém in decantum ad honores – ku které hodnosti ze srdce Tobě vše dobré přejem[e] – a doufáme, že se i čestným kanonýrem – či kanovníkem staneš in decus patriae et ecclesiae.“⁸⁰⁵

Rok se s rokem sešel a byl tu v mnohém rychlý a převratný rok 1848.

---

⁸⁰¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 200. Ostatně, o týrání ze strany krneckého úřadu psal ještě Františku Palackému 5. června 1836. Tamtéž, s. 215.

⁸⁰² Augustin Bartoloměj Hille se narodil 2. prosince 1786 ve Velkém Šenově. Vstoupil do litoměřického biskupské semináře, kde se mohl pyšnit pověstí vzorného studenta. 23. dubna 1810 byl vysvěcen na kněze. Svou duchovní dráhu nastoupil jako kaplan v Šluknově. V roce 1821 se stal rektorem litoměřického semináře, o deset let později byl jmenován kanovníkem litoměřické kapituly a 31. prosince 1831 byl jmenován litoměřickým biskupem. Podporoval kněze a život v semináři, pečoval o nemocné a tělesně postižené. Byl znám pro svou pracovitost, pohostinnost a skromnost. Zemřel 26. dubna 1865 v Litoměřicích.

⁸⁰³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 615.

⁸⁰⁴ „Der Titel eines Whrendechants passt nur für verdiente, im Kirchendienste ergraute Preister – in volkreichen beschwerlichen Gemeinden und insbesondere in Städten, deren Bewohner gewohnt sind, ihre Seelsorger als Dechante zu titulieren. In Kowan findet keines dieser Momente statt.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 616.

⁸⁰⁵ Tamtéž, s. 624.

Karel Alois Vinařický se v tomto roce velmi aktivně účastnil politického života, a tak není divu, že byl zvolen za zástupce boleslavského a bydžovského kraje do ústavodárného říšského sněmu.⁸⁰⁶ Nikdo nemohl tušit, že se svým odchodem do Vídně a poté do Kroměříže v podstatě loučí se svým kovářským působištěm. Nazpět do Kováně se totiž vrátil, jen aby zde uspořádal farní záležitosti, a proto, aby si připravil své věci k přestěhování do Týna nad Vltavou. Ale nepředbíhejme.

Ve věku 89 let zemřel v Týně nad Vltavou 4. srpna 1848 děkan Daniel Morávek. Jako děkan působil v Týně nad Vltavou dlouhých 25 let. Teď bylo děkanství volné a čekalo na svého nového správce, kterého se mělo dočkat až s počátkem nového roku.

Jako čerstvou novinku oznamoval z Vídně 16. září 1848 Vinařický své rodině, že se uvolnilo místo na děkanství v Týně nad Vltavou. Odkud a od koho se to dozvěděl, nevíme přesně, ale jedno je jisté, uvolnění takového benefícia se mezi duchovními velmi rychle šířilo. A jelikož se jednalo o důležité rozhodnutí v životě Vinařického, které by nezměnilo život jenom jemu, ale i jeho otci a jeho nejmladší sestře Magdaleně, neboť je oba měl u sebe a o ně se také staral, nechtěl se rozhodovat o něčem takovém bez jejich vědomí. „Vaší poradě a společnému se usnešení zůstavuju, mám-li o to beneficium žádati anebo ne.“⁸⁰⁷ Vinařický svou rodinu ujišťoval o spokojenosti se životem na Kováni, neboť jej naplňovala láska jeho osadníků. Rozhodnutí nechával proto na své rodině. Ta mu jeho rozhodnutí zkusit štěstí při konkurzu na uprázdněné místo požehnala. Už 22. listopadu 1848 je informoval o dalších podrobnostech spojených s konkurzem.⁸⁰⁸ S jasnou myslí a neutuchající nadějí čekal, jak se to bude dále vyvíjet. „Děj se co děj, jak to prozřetelnost rozhodne, bude dobře.“⁸⁰⁹ A rozhodla skutečně dobře. Českobudějovická konzistoř vltavotýnským obyvatelům zvolila nového děkana v osobnosti nadmíru povolane. Na jih se stěhoval vítězný kandidát Karel Alois Vinařický. Šťastný z nenadálého úspěchu psal své rodině 7. ledna 1849, že obdržel dekret o svém jmenování děkanem v Týně nad Vltavou od arcibiskupa Aloise Josefa ze Schrenku.⁸¹⁰ Jmenován děkanem v Týně nad Vltavou byl 1. ledna 1849.⁸¹¹

---

⁸⁰⁶ Blíže v kapitole s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

⁸⁰⁷ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Josefu Vinařickému ze dne 16. září 1848, inv. č. 15 VI/1.

⁸⁰⁸ Informoval je o tom, jaké kandidáty na uvolněné místo oznámila budějovická konzistoř. Byli jimi: 1) p. Fähnrich, kněz o rok starší než Vinařický, 2) Karel Alois Vinařický, 3) Martin Šejnoha (v dopise psán jako Šainoba), který býval v Týně nad Vltavou kaplanem v období od 27. ledna 1829 do období 13. června 1840 a za kterého se dle Vinařického slov přimlouvají i vltavotýnské obyvatelé.

⁸⁰⁹ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického rodině 22. listopadu 1848, inv. č. 15 VI/1.

⁸¹⁰ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického dopis Janu Krouskému ze dne 7. ledna 1849.

Do svého nového úřadu byl jmenován ještě v době svého poslaneckého působení na ústavodárném říšském shromáždění, které v té době zasedalo již v Kroměříži. Z důvodu jmenování do nové funkce se musel s říšským sněmem rozloučit. Nebylo možné, aby se věnoval oběma tak důležitým a zodpovědným funkcím zároveň.⁸¹² Jelikož svou funkci poslance bral velmi vážně, nerozloučil se se sněmem ukvapeně, nýbrž počkal, až za něj bude zvolena náhrada. Nicméně svůj poslanecký mandát složil již 10. ledna 1849. Kroměříž opustil 29. ledna 1849 a již 7. února 1849 složil u biskupské konzistoře v Českých Budějovicích přísahu a vyznání víry. Jeho kroky poté směřovaly zpátky na Kován, kde si uspořádal všechny své věci spojené s šestnáctiletým působením na tamější faře a připravil si věci, které si rozhodl s sebou vzít do Týna nad Vltavou.⁸¹³ 14. února 1849 byl propuštěn z litoměřické diecéze a od této chvíle se začal jeho život odvíjet již podle děkanských předpisů.

3.4. Děkanát v Týně nad Vltavou

Karel Alois Vinařický přijížděl do města, které leželo v „srdci“ jižních Čech.

Týn nad Vltavou je jedním z nejstarších sídel českého jihu. Jeho první osadníci našli místo ke svému životu více než vhodné – údolí největší jihočeské řeky Vltavy, nacházející se v blízkosti jejího soutoku s druhým největším tokem oblasti, Lužnicí. Díky výhodám z toho plynoucích to skýtalo naději, že původně drobná osada vyrostě do podoby malebného města.

Město leží v nadmořské výšce 362 metrů, je z obou stran chráněno vysokými, zčásti zalesněnými stráněmi vltavského údolí. Vltava město rozděluje na dvě části: na Malou Stranu, která leží na levém břehu a na pravobřežní jádro města s centrem a chrámem sv. Jakuba. Už ve 12. století zde byl opevněný dvorec pražských biskupů, pod nímž existovala trhová a farní osada se dvěma kostely, tzv. Starý Týn, jež byla koncem 80. let 13. století vypálena. Na místě dvorce byl tehdy založen kamenný hrad a nové město zvané Nový Týn. V roce 1609 byl Týn nad Vltavou povýšen Rudolfem II. na královské

---

⁸¹¹ Novina o jeho jmenování děkanem v Týně nad Vltavou se rozkřikla velmi rychle. Proto mu 20. ledna psal jeden z pomocných kaplanů, administrátor děkanství Tomáš Bílý, který mu nabízel podle místního zvyku, že mu osadníci pošlou do Kováně několik spřežení a vozů, aby si odtamtud mohl do Týna nad Vltavou odstěhovat nábytek. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 726.

⁸¹² Bližší informace v kapitole s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

⁸¹³ Vinařický nebyl člověk, který by lpěl na věcech pozemských, proto se rozhodl, že většinu svých věcí, které by bylo obtížné přestěhovat nebo by je bylo velmi nákladné nechat převézt, prodá v dražbě. Nechtěl totiž náklady spojenými na jeho cestu zatížit své nové vltavotýnské osadníky. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 7. ledna 1849, inv. č. 15 VI/1.

město. Třicetiletá válka zastavila rozvoj do té doby úspěšně se vyvíjejícího města. Jeho největší vzrůst tak nastal až po roce 1945.

Týn byl založen okolo pravidelného náměstí, na němž do současnosti zůstalo zachováno několik renesančních měšťanských domů. V jeho západní části stojí radnice, původně byla renesanční, ale po požáru, který zde propukl, byla v roce 1796 přestavěna ve stylu jihočeského lidového baroka. Severní stranu náměstí uzavírá raně barokní arcibiskupský zámek (PŘÍLOHA 37A) postavený v roce 1699. Výraznou dominantou náměstí je původně raně gotický kostel sv. Jakuba (PŘÍLOHA 37 B, C) z období kolem roku 1279.⁸¹⁴

Ještě než Karel Alois Vinařický vůbec dorazil na vltavotýnské děkanství, předešla jej jeho skvělá vědecká a duchovní horlivost. Lidé se na něho těšili a byli na něj nesmírně zvědaví. Přijížděl k nim totiž člověk v té době velmi uznávaný. Na místo svého nového působiště přijel 22. února 1849. Byl náležitě přivítán od městského i vesnického obyvatelstva.⁸¹⁵ Uvítání to bylo slavné a hned po něm se odebral do kostela sv. Jakuba, kde své osadníky pozdravil z kazatelny několika slovy a všem shromážděným udělil svátost požehnání. Přivítání bylo opravdu velkolepé a Vinařického dojalo. Proto více než měsíc přemýšlel, jak by za takové přivítání nejlépe poděkoval.⁸¹⁶ Jeho výběr padl na velký slovník od Franty Josefa Šumavského – *Deutsch-böhmisches Wörterbuch*,⁸¹⁷ který daroval obci na důkaz své vděčnosti.⁸¹⁸

Hned druhý den po Vinařického příjezdu došlo ke změnám týkajících se jeho pomocných kaplanů. Někdejší druhý kaplan Jan Smíšek byl dosazen do Záchotína a na jeho místo přišel kaplan Bartoloměj Pachta, dosavadní třetí kaplan a místo něho se teď třetím kaplanem 27. února stal Matěj Mikota, který doposud sloužil jako kaplan v Chrášťanech.

---

⁸¹⁴ Martina SUDOVÁ – Lubomír, PROCHÁZKA, *Vltavotýnský poutník aneb Týnem nad Vltavou a okolím ze všech stran*, Praha 2007, 6 – 27. <http://www.tynnadvltavou.cz/default.asp?key=48> (přístupné 24. března 2011)

⁸¹⁵ „Gá gsem sst'astně přigel na mjisto a byl gsem - ačkoliw při desstiwém powěttí – od wesskerého auřednictwa, národnj stráže mládeže a od cechů uwjttán.“ Sestra Magdalena přijela odpoledne 25. února 1849 a hned za ní vůz s nábytkem. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. února 1849, inv. č. 15 VI/1.

⁸¹⁶ Josef, SAKAŘ, *Dějiny města Týna nad Vltavou a okolí. Díl IV. 1849-1900*, Týn nad Vltavou 1937, s. 3.

⁸¹⁷ Franta Josef ŠUMAVSKÝ, *Deutsch-böhmisches Wörterbuch*, Praha 1844.

⁸¹⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 3.

Slavnostní instalace Vinařického za vltavotýnského děkana proběhla šestou nedělí po Velikonocích za přítomnosti mnohých duchovních z okolí. Instalován byl do funkce od soběslavského vikáře a ševětínského faráře, Jana Spaška.⁸¹⁹

S uvedením do úřadu ho zvláště na počátku čekalo mnoho práce.⁸²⁰ Byl na ní ale připraven. Již jednou zažil podobnou situaci. Vzpomněl si na to, co práce a úsilí ho stál počátek jeho farářského působení v Kováni. A jak sám píše a jeho činy to jen potvrzují, práce se nikdy neštlít. Do všeho se pustil s velkým úsilím a doslova od základu.

V první polovině července 1849 se v Týně nad Vltavou zdržovala zemská komise, která měla na starosti kontrolu arcibiskupského majetku. Při té příležitosti bylo ustanoveno, že budou opravena okna děkanství. Rýsovala se i přestavba čeledníku, kuchyně a horního hostinského pokoje. O dva a půl roku později se na vlastní náklady pustil do oprav zbořených teras děkanské zahrady, kolem kterých nechal vysázet živý plot. Terasy a zdi pak nechal pokrýt pažitem.⁸²¹ V roce 1852 se začaly v Týně nad Vltavou ve větším množství sázet ovocné stromy podél silnic. Ani on nemeškal, dal do pořádku celkově zanedbanou děkanskou zahradu, nechal opravit její plot, kolem něhož nechal ve čtyřech řadách vysázet ovocné stromy, na jejichž ovoce se nesmírně těšil.⁸²² Na slibovanou opravu čeledníku a kuchyně došlo až v červnu roku 1857. V druhém patře děkanství byla přestavěna bývalá komora a proměnila se tak ve velmi pěkný pokoj pro druhého kaplana a naproti Vinařického bytu vznikly dva malé pokoje pro hosty. Opravy trvaly přes čtyři týdny a po celou tu dobu měli v děkanském domě zedníky, tesaře, truhláře, zámečníky a malíře. O finanční stránku celé přestavby se postaral arcibiskup Bedřich Schwarzenberg, Vinařický si jen objednal materiál.

Proměňovalo se nejen děkanství, ale i kostel sv. Jakuba. 13. května 1849 byly děkanem Vinařickým posvěceny dvě socha – sv. Petra a sv. Jana Nepomuckého. Při této příležitosti připomenul Vinařický všemu shromážděnému lidu v jadrné řeči účel ctění svatých. Na konci roku 1849 obdržel kostel antipendium⁸²³ k velkému oltáři, pláštíček

---

⁸¹⁹ SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

⁸²⁰ A vůbec bylo úřední práce v Týně nad Vltavou mnohem více než na Kováni. Jasně to dokazují slova, která psal Vinařický 2. dubna 1850 Františku Ladislavu Čelakovskému: „Ačkoli zde mnohem více zaneprázdnění úředního mám, než bývalo na Kovani: používám nicméně každé prázdné a pokojné chvíle, abych dále pokročil v díle započatém.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 21.

⁸²¹ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. dubna 1852, inv. č. 15 VI/1.

⁸²² Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 16. června 1852.

⁸²³ Antipendium je ozdobný závěs na přední straně oltáře.

k monstranci,⁸²⁴ dva polštáře na hlavní oltář.⁸²⁵ V roce 1852 a 1853 se Vinařickému podařilo ve sbírkách od dobrodinců získat tolik peněz, že se mohl postarat o obnovení pěti oltářů, kazatelny a křtitelnice. Obnoveny byly i čtyři oltářní obrazy, ze kterých byl Vinařický nadšený, mluvil o nich jako pravých okrasách a z uměleckého hlediska je považoval za velmi hodnotné. K tomu si vymohl ještě vybílání kostela, „a tak se nyní náš kostel za čistý a pěkný považovati může.“⁸²⁶

V roce 1850, v posledních dnech měsíce dubna, vypukla v Týně nad Vltavou stejně jako v jiných městech v Čechách, epidemie cholery. Byl to smutný čas. Vinařický se svými kaplany docházeli k nemocným a snažili se jim pomáhat. Přitom se každý z nich více či méně cholerou nakazil, ale všichni se z ní dokázali vzpamatovat. Jediný, kdo cholera nepřežil, byl nejstarší kaplan, Tomáš Bílý. Ulehl s nevolností 7. června 1850 a již o den později se u něj projevil všechny příznaky cholery, které bohužel po desáté hodině ráno podlehl.⁸²⁷ Jako pomocník za zesnulého Bílého byl do Týna nad Vltavou poslán 20. června 1850 Matěj Marek. Vše se vyřešilo až 23. října 1850, kdy byl na místo třetího kaplana jmenován Antonín Kačerovský a Bartoloměj Pachta tak postoupil za prvního a Matěj Mikota za druhého kaplana.

V nešťastném roce 1850, kdy ve městě a okolí zuřila cholera, byl na sv. Václava od Vinařického za asistence kaplanů Pachty, Mikoty a Marka svěcen kříž (PŘÍLOHA 38) na Malém náměstí.⁸²⁸ Ještě před tím ale proběhlo kázání pod širým nebem. Kříž byl litý ze železa a tělo Ježíše Krista bylo pozlacené. Tento kříž byl darován obci českobudějovickým loďmistrem Vojtěchem Lannou.⁸²⁹ Na kamenném podstavci byla vytesána báseň od Karla Aloise Vinařického:

*Dítě lidské ve svém utrpení,
v bídě zármutku a ponížení,
pohled' na kříž a pak sám se ptej
a hned odpověď sám sobě dej;
trpíš-li ty více než Syn Boží,
jemuž hříchy světa bolest množí.*
K. A. Vinařický⁸³⁰

⁸²⁴ Monstrance je ozdobná schránka na vystavování a uctívání hostie.

⁸²⁵ SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

⁸²⁶ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 11. srpna 1853, inv. č. 15 VI/1.

⁸²⁷ Bližší informace v kapitole s názvem *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví.*

⁸²⁸ Dnes Vinařického náměstí. Blíže v kapitole s názvem *Sluší se ctíti a vážiti si věčně - Karla Aloise Vinařického.*

⁸²⁹ Vojtěch (Adalbert) Lanna se narodil 23. dubna 1805 v Českých Budějovicích. Byl to významný český průmyslník a známý velkoobchodník s dřívím, loďmistr a stavitel. Zasloužil se o splavnění Vltavy, Labe, Lužnice a Nežárky. Zemřel 15. ledna 1866 v Praze.

⁸³⁰ Tento kříž byl znovu obnoven v roce 1934 na náklady Josefa Závodného, což je připomenuto právě na kamenném podstavci pod citovanou básní Karla Aloise Vinařického. Viz PŘÍLOHA 38.

Kříž se zachoval až do dnešních dnů, nalézá se stále na stejném místě, v malém parčíku před Vinařického školou. Stojí na místě nejstaršího, dnes beze stopy zaniklého, týnského kostela zasvěceného sv. Kateřině.

Za svého života to neměl se svými farníky Vinařický nijak zvlášť lehké. Měli svou hlavu a stále platilo to, co mu kdysi⁸³¹ v dopise napsal František Sláma, že lid novoty nemá rád. A opravdu, týnští obyvatelé a jejich sousedé z okolních vesnic jen neradi viděli Vinařického zasahovat do svých starých zvyklostí. Budilo to jen rozruch a nevoli. Marně se tak snažil Vinařický v církevních otázkách nastolit nějaký řád.

Možná i proto zauvažoval Vinařický v roce 1853, že si pošle žádost do konkurzu k českobudějovické kapitole. „...ale když mermomocí lidé mne odtud chtějí mítí přič [sic!], zadám snad tehdejší poprvé a naposled.“⁸³² V tomto směru se radil s Josefem Jirečkem, který byl tehdy úředníkem na ministerstvu vyučování a kultu. Jeho vyzval ve svém dopise z 29. září 1853, aby mu jako přítel poradil, zda má žádat o uprázdněné kanovnické místo u českobudějovické kapituly, které bylo spojeno s vrchním dozorem nad všemi školami v diecézi.

Vinařický odhadoval, že jeho konkurenti nebudou o tolik starší než byl on, což ho v jeho úmyslu jen podporovalo. Jediné, co mohl ztratit změnou svého duchovního působiště, byla samostatnost, která byla v Týně nad Vltavou nepochybně větší než v Českých Budějovicích. Na druhou stranu si zase moc dobře uvědomoval, jak je na tom s financemi. V Týně nad Vltavou sotva se svými finančními příjmy vystačil. Kdyby neměl peníze z dalších zdrojů, jakým pro něho byla práce na čítankách a slabikářích, jistě by uvíznul v dlužích. „Výhoda v Budějovicích bylo by zmenšení výloh, a což mi nejvíce žádoucí ku pracím literárním, byly by všelijakého způsobu pomůcky bližší a porada s muži vzdělanými vydatnější.“⁸³³ Jireček Vinařickému radil, aby se zbavil jakýchkoliv rozpaků a bez váhání o uprázdněné místo zažádal. V novém místě by získal klidnější živobytí, než které požíval do těchto chvil. Ze strany Jirečka byl opravdu velmi povzbuzován, Jireček sám si totiž uvědomoval, že by v osobě Vinařického získala českobudějovická diecéze výborného dozorce nad všemi školami v diecézi. V tomto směru také Jireček Vinařického ujišťoval o jisté podpoře ze strany ministerstva

---

⁸³¹ 28. dubna 1833. Viz poznámka výše na s. 156.

⁸³² SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 30. listopadu 1853, inv. č. 15 VI/1.

⁸³³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 151.

vyučování a kultu.⁸³⁴ Vinařický, povzbuzován Jirečkem a dalšími, se rozhodl, že se uvolněné místo pokusí získat. Čekal jen na chvíli, dokud nebude konkurz oficiálně vyhlášen. Mezitím si zjišťoval, jak mu jsou v Českých Budějovicích nakloněni. Zmínku o tom učinil u budějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka.⁸³⁵ A jelikož cítil podporu nejen z jeho strany, byl již pevně rozhodnut svou žádost podat.⁸³⁶ Před samotným konkurzem na uprázdněné kanovnické místo se ještě konaly volby nového probošta a děkana, teprve potom bylo přistoupeno k vyhlášení konkurzu, ke kterému Vinařický upínal všechny své naděje. Na uprázdněné kanovnické místo v Českých Budějovicích byl vypsán konkurz 8. prosince 1853 a lhůta k přihlašování byla stanovena do 1. ledna 1854.⁸³⁷ Vinařický, zklamaný chováním svých osadníků a podporován svými přáteli a svou rodinou, se rozhodl, že zkusí své štěstí.⁸³⁸ 19. prosince 1853 vzal do ruky pero a rozhodnými tahy sepsal německy oficiální žádost k rukám císaře, která mu měla být doručena prostřednictvím českobudějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka. V ní žádal o uprázdněné kanovnické místo při českobudějovické kapitole. K tomu připojil česky psaný list⁸³⁹ určený Jirsíkovi, ve kterém žádal jeho biskupskou milost čistě soukromě o co nejpříznivější ohled na svou osobu.⁸⁴⁰ Od této chvíle byl Vinařický plný očekávání a hlavně naděje, věřil totiž, že má na své straně ministra kultu a vyučování Lva Thuna a českobudějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka. K velikému zvratu došlo ale o dva dny později, 21. prosince 1853. 20. prosince 1853 totiž Vinařický

---

⁸³⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 152.

⁸³⁵ K Janu Valeriánu Jirsíkovi měl Vinařický velikou důvěru. Věděl, že nebude jeho zmínky o možnosti zažádání o uprázdněné kanovnické místo brát jako drzost. Sám Jirsík už jednou nepřímo Vinařického vybízel, aby zažádal o dříve uprázdněné kanovnické místo. Tehdy Vinařický z úcty k jinému žadateli svou žádost nepodal. Tamtéž, s. 155.

⁸³⁶ Vinařický byl ze strany Jirsíka skutečně nepřímo podporován, ale sám Vinařický upozorňoval ve svých listech na jednu důležitou věc: „Nás p. biskup musí ovšem býti prozřetelný, aby nikoho přímo nepovzbuzoval ani neodstrašil zadáním slova.“ Přesto si byl jeho podporou zcela jist. Tamtéž, s. 155.

⁸³⁷ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 10. prosince 1853, inv. č. 15 VI/1.

⁸³⁸ Ovšem věděl, že štěstěna je vrtkavá a tak sebe i své příbuzné uklidňoval, že v případě neúspěchu si z toho nic dělat nebude. „Děj se co děj, nohu si nedám za krk.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 10. prosince 1853.

⁸³⁹ V edici je tento list označen datem 21. prosince 1853, ovšem v konceptu tohoto dopisu žádné datum uvedeno není. Objevuje se tam připsané jen tužkou od Václava Otakara Slavíka. Přikláníme se k tomu, že byl tento dopis předán s oficiální žádostí biskupu Janu Valeriánu Jirsíkovi ve stejný den, kdy byla napsaná oficiální žádost k císaři, tedy 19. prosince 1853. Ostatně to odpovídá i situaci, která nastala o dva dny později, kdy již Vinařický svou žádost stáhnul a poté opět znovu napsal.

⁸⁴⁰ Vinařický ovšem nechtěl Jirsíka svazovat svými slovy, uvědomoval si, že při takové důležité volbě musí mít Jirsík na zřeteli zejména prospěch svaté církve. Proto ho Vinařický ujišťoval svými slovy, „že – byť by jakékoli následovalo rozhodnutí – s nezměnitelnou oddaností k osobě Vaší Biskupské Milosti setrvám...“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 158.

navštívil České Budějovice a tady přišlo první rozčarování. Z chování biskupa a kanovníků se dovítí, že není dost ochoty z jejich strany k tomu, aby podporovali jeho žádost. Proto se odhodlal hned druhý den po návštěvě vzít svou žádost zpět.

21. prosince 1853 zaslal do Českých Budějovic Jirsíkovi dopis,⁸⁴¹ ve kterém se omlouval a odvolával svou žádost o kanovníctví v Českých Budějovicích. Jako by Jirsík tušil k čemu po návštěvě Vinařického dojde, psal mu taktéž 21. prosince 1853 dopis, ve kterém mu zdůvodňoval své chování a chování kanovníků. „Bojím se, by mi nenastala nemožnost, žádost Vaši vyplniti.“⁸⁴² Před tím, než byl oficiálně vyhlášen konkurz na uprázdněné místo, se totiž u Jirsíka objevil dopis Františka Heřmana⁸⁴³ Dichtla,⁸⁴⁴ ve kterém jej dotyčný žádal, aby bral ohled na vikáře Františka Schnölzera,⁸⁴⁵ tehdy administrátora kostela Panny Marie Sněžné ve Svatém Kameni.⁸⁴⁶ Jirsík si ale umínil, že na dopis Dichtla nebude reagovat, neboť Dichtl neměl nejmenší právo zasahovat do záležitostí spojených s obsazováním uprázdněných kanonikátů. Jirsík správně vytušil, proč je Schnölzer tolik doporučován. Tím, že by se stal kanovníkem českobudějovické kapituly, uvolnil by místo administrátora v kostele Panny Marie Sněžné ve Svatém Kameni. A tady Jirsík správně zhodnotil celou situaci: „Chtějí redemptoristům⁸⁴⁷ tamějším...dohoditi beneficium u Marie Sněžné.“⁸⁴⁸ Brzy na

---

⁸⁴¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 158 – 159. „Meine gestrige Erscheinung in Budweis klärte mich über die Angelegenheit des erledigten Kanonikats dergestalt auf...Vor Allem erregten meinen Bedacht die Fragen Bischöflichen Gnaden: Was zu meinen Einreichen S^e Eminenz, dessen Patronat ich verlassen wollte, sagen werden? und: Was ich für das b. Amt werde arbeiten können, wenn mich die auferlegte Zusammenstellung der Schulbücher noch durch eine längere Zeit neschäftigen werde?“ Tamtéž, s. 159.

⁸⁴² Tamtéž.

⁸⁴³ V edici Vinařického korespondence je nesprávně u dopisu Jana Valeriána Jirsíka, který psal Vinařickému 21. prosince 1853, přepsáno „Jan Dichtl“. V originále je psáno „Pan Dichtl“.

⁸⁴⁴ František Heřman Dichtl se narodil 9. května v roce 1802 v Jablonci u Budějovic. Vysvěcen na kněze byl v roce 1825. Byl zpovědníkem a dvorním kaplanem císaře Ferdinanda Dobrotivého, spirituálem kláštera Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Jeho přičiněním byly v druhé polovině roku 1837 uvedeny do Čech. Dichtl totiž na prosbu Aloise Klára vyhledal dvě české dívky, které v roce 1834 vstoupily v Nancy do noviciátu a za rok je následovaly další dvě. Dne 28. září 1837 se spolu s francouzskou sestrou Marií Terezíí Helvigovou vrátily do Čechy a v Praze začaly svou činnost v ústavu slepých na Klárově. Jako spisovatel přispíval svými články do Časopisu pro katolické duchovenstvo a napsal knihu s názvem Životopis blahoslavené Marie Elektry od Ježíše. Zemřel 8. dubna 1877 v Praze.

⁸⁴⁵ František Schnölzer se narodil 1. prosince 1799 ve Chvalšínách a zemřel 24. ledna 1861 v Českých Budějovicích.

⁸⁴⁶ Svatý kámen u Rychnova nad Malší a Dolního Dvořiště je poutní místo s nímž jsou spojeny legendy vážící se k balvanu, rozdělenému na dvě části. Podle pověsti se okolo roku 1500 zjevila pastýřům na tomto místě Panna Maria, obklopená nebeskou září a doprovázená prozpěvujícími anděly. Ti prý rozdělili veliký kámen na dvě části, jež se od sebe neustále vzdalují. Až bude prostor mezi balvany tak veliký, že jím projede vzduch, nastane konec světa.

⁸⁴⁷ Redemptoristé jsou členové katolické řeholní Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele, založené v roce 1732 Alfonsem z Liguori. Vysoké dvorské kruhy se je snažily usídlit trvale v Čechách. Tento řád byl v té době ve stejné nenávisti jako řád jezuitů. V roce 1820 jim bylo od císaře Františka I. dovoleno usadit se ve Vídni, odtud se šířila kongregace po celém Rakousku. Revoluční bouře roku 1848 vypudily redemptoristy na mnoha místech pryč, nicméně kongregace vzkvétala nadále.

to se u Jirsíka objevil sám Schnölzer. Jirsík mu domlouval, aniž by se zmínil o Dichtlovi, aby o místo českobudějovického kanovníka nežádal. S tím se oba mužové rozloučili a Jirsík se radoval, že tím Schnölzera snad dostatečně odbyl, aby pochopil, že nemá žádost zasílat. Jaké bylo ale jeho překvapení, když mu přesto přese všechno byla Schnölzerova písemná žádost doručena. Schnölzer se tak stával nebezpečným soupeřem Vinařického, neboť Jirsík ani na chvíli nepochyboval, že Schnölzer obdržel příkaz z vyšších míst, aby si o uvolněné místo zažádal, „a snad v příštích dnech přijde mi z Prahy do rukou vyšší pokynutí od samého císaře Pána, jak bych se měl zachovati.“⁸⁴⁹ Proto bylo Jirsíkovo chování při návštěvě Vinařického u něj na biskupství tak zdrženlivé, cítil, že o obsazení uvolněného kanovnického místa nebude moci rozhodnout svobodně a spravedlivě.

Přes všechny komplikace, které se objevily, nechtěl Jirsík, aby Vinařický svou žádost stáhnul. Proto jeho odvolání žádosti nepřijal a dal mu ještě čtrnáct dní na to, aby vše důkladně zvážil a definitivně se rozhodl. Na základě toho si Vinařický odvolání své žádosti opravdu rozmyslel.

Josef Jireček 3. ledna 1854 vůbec nepochyboval, že by Vinařický neměl konkurz vyhrát.⁸⁵⁰ I Vinařický věděl, že má na své straně českobudějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka a podporu ministra kultu a vyučování Lva Thuna. Ale starosti mu činili jeho konkurenti, zejména František Schnölzer. Byl totiž starší než Vinařický a dokonce měl doporučení z těch nejvyšších míst. Ale nic nebylo jisté. Celá záležitost se v roce 1854 začala neúměrně prodlužovat. Míjel měsíc za měsícem a konečné rozhodnutí nepřicházelo. 24. března 1854 se proto Vinařický ptal Josefa Jirečka: „Kdypak se asi rozhodne věc budějovická? Jsem připraven, že to místo jinému se dostane.“⁸⁵¹ Jireček mu 1. dubna 1854 zdvořile odpověděl, že netuší, proč se celá záležitost tak protahuje. Slíbil, že se pokusí zjistit podrobnosti. Vinařickému docházela trpělivost, ještě v červnu 1854 nebylo o celé záležitosti rozhodnuto a hlavně, poslední zbytky jeho naděje se mu rozplývaly před očima: „Jsouť skoro všichni starší a hodní kandidáti. Z nich má jeden – 6. vikář – pro sebe zvláštní vysokou rekomendaci.“⁸⁵²

Počet kandidátů se v červenci 1854 zúžil na dva jediné – Vinařického a na o čtyři

---

⁸⁴⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 159.

⁸⁴⁹ Tamtéž, s. 160.

⁸⁵⁰ Tamtéž, s. 162.

⁸⁵¹ Tamtéž, s. 172.

⁸⁵² SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 10. června 1854, inv. č. 15 VI/1.

roky staršího vikáře Františka Schnölzera. Ostatní totiž z konkurzu odstoupili. 18. července 1854 se po osmi měsících sešel Vinařický s biskupem Jirsíkem, který se velmi podivoval nad tím, že není ještě kanovnické místo po deseti měsících obsazeno. Z tohoto důvodu psal Vinařický o dva dny později Jirečkovi: „Prosím Vás, drahý Příteli, lze-li Vám bude, učiňte o tom zmínku Jeho Excellenci [Lev Thun] a ujistěte Jej, že jsem docela připraven na zvolení druhého kandidáta, žádaje toliko jen, aby věc byla rozhodnuta.“⁸⁵³ Jak čas ubíhal, připravoval se Vinařický na možné zamítnutí své žádosti. Proto jej srpnové rozhodnutí⁸⁵⁴ o vítězství Františka Schnölzera nechalo celkem klidným.⁸⁵⁵

Příčiny, proč byly Vinařickému kladeny do cesty překážky, nevešly nikdy ve známost. Otázkou tedy zůstává, zdali takto volba dopadla kvůli snaze usadit v poutním kostele Panny Marie Sněžné redemptoristy nebo byly motivy výsledné volby ještě jiné. Mohla snad volbu ovlivnit politická a národnostní horlivost Vinařického? Biskup Jirsík, který si velmi přál, aby se Vinařickému dostalo uvolněného kanovnického místa, a tím mu byl svěřen dozor nad školami v diecézi, jeho žádost doporučil a zaslal ministerstvu kultu a vyučování k příznivému vyřízení. Ministerstvo se pak obrátilo na místodržitele v Čechách, Karla Mecséryho,⁸⁵⁶ s prosbou, aby mu podal zprávu o politickém smýšlení Karla Aloise Vinařického. Mecséry se proto obrátil na mladoboleslavské hejtmanství, které se mělo podrobně zabývat životem Vinařického v letech 1848 až 1849. Výsledkem bylo zjištění, že Vinařický platil již od roku 1838 za národního přemrštěnce a že měl roku 1848 důležitou politickou úlohu, která jej nestavěla do příznivého světla. S tímto zjištěním nebyli na ministerstvu kultu a vyučování vůbec spokojeni. Sám Lev Thun si velmi přál, aby se Vinařickému uvolněné místo kanovníka v Českých Budějovicích dostalo a s takovýmto posudkem k tomu mohlo jen těžko dojít. Proto byl 18. března 1854 dotázán nejvyšší policejní úřad, jestli skutečně Mecséryho sdělení

---

⁸⁵³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 179.

⁸⁵⁴ „Jeho c. k. apošt. Vel. ráčil ustanoviti nejvyšším rozhodnutím v Schönbrunně dne 7. srpna t. r. za kanovníka kapitoly Budějovského hlavního chrámu okresního vikáře Františka Schnölzera.“ *Pražské noviny* ze dne 22. srpna 1854.

⁸⁵⁵ „Povolání p. vikáře Schnölzera zbavilo mne posléz trampot čekanských. Jsem zcela upokojené myslí a přeji to místo jmenovanému; jest o 3 léta starší kněz a má na své straně zásluhu vikářského úřadu.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 183.

⁸⁵⁶ Karl Mecséry de Tsoor se narodil 19. ledna 1804. Byl rakouský státní úředník. Od roku 1848 byl viceprezidentem českého gubernia, od 1849 až do roku 1860 jeho místodržitelem. V letech 1860 – 1865 byl ministrem policie a v letech 1865 – 1869 místodržitelem ve Štýrsku. Zemřel 12. září 1885.

odpovídá pravdě. 24. května 1854 si Johann Kempen⁸⁵⁷ vyžádal opět od Mecséryho podrobné informace. Ten o měsíc později nemohl odpovědět jinak než jak odpovídal poprvé ministerstvu kultu a vyučování.⁸⁵⁸ Proto musel Johann Kempen 2. července 1854 odpovědět zpět ministerstvu kultu a vyučování v tom smyslu, že místodržitelem Mecsérym uvedená provinění vltavotýnského děkana Karla Aloise Vinařického odpovídají úplně pravdě.⁸⁵⁹ Z tohoto důvodu nemohl být předložen panovníku návrh na jeho jmenování kanovníkem. Proti vůli Johanna Kempena byl každý odpor marný, a proto ministerstvo kultu Vinařického žádost panovníkovi vůbec nepředložilo. Navržen byl pouze Schnölzer a ten byl také počátkem srpna jmenován novým kanovníkem. Vinařický mohl jen tušit pozadí celé záležitosti, nicméně za nitky tahali mocnější páni než byl on.

Po prvním velkém neúspěchu a zklamání přišly ještě další starosti a komplikace.

V roce 1855 byl nucen sepsat stížnost obecnímu zastupitelstvu Týna nad Vltavou v záležitosti sporů s vltavotýnskými osadníky. Jablkem sváru se stalo povolení procesí do Skočic a také úschova cechovních praporců.

13. července 1855 rozhořčeně napsal „slavnému představenstvu městské obce Vltavo-Týnské“ svou stížnost.⁸⁶⁰ V ní zopakoval, že při svém příchodu do Týna nad Vltavou, stejně jako i při své instalaci a svých mnohých vizitacích slíbil, že bude ochotně zachovávat a vykonávat všechny pobožnosti a duchovní služby. V tomto směru se vykonávala slavná procesí o vzkříšení Páně, ale také v oktávě Božího těla, i v neděli po sv. Vítu a po sv. Anně se vykonávala procesí do Koloděj, stejně tak byla zachovávána i zpívaná mše svatá za odvrácení škodlivého ohně na den sv. Řehoře.

---

⁸⁵⁷ Johann Franz baron Kempen von Fichtenstamm se narodil 26. června 1793 v Pardubicích. Po vzoru svého otce se věnoval vojenské kariéře. Po studiu vojenské akademie ve Vídeňském Novém Městě (Weiner Neustadt) vstoupil v roce 1809 do armády. V roce 1849 Kempenova aktivní vojenská kariéra končí, neboť byl ke dni 17. září 1849 jmenován generálním inspektorem četnictva. 21. srpna 1859 byl penzionován. Byl nositelem mnoha vyznamenání, rakouských i zahraničních. Zemřel ve Schwarzaui 29. listopadu 1863.

⁸⁵⁸ „Vysokým výnosem ze dne 24. m. m. č. 3155 byl jsem vyzván, abych si opatřil bližší zprávy o činnosti P. Vinařického v l. 1848 a 1849 a abych je Vaší Excelenci předložil. Při vší možné pozornosti, již jsem tomuto vysokému vyzvání věnoval, nemohu Vaší Excellenci v příloze jiných zpráv o výše zmíněném knězi k vysoké vědomosti předložit, než již dříve konaná šetření okresních hejtmanů v Mladé Boleslavi a v Liberci (4 přílohy). Josef WOLF, *Proč se nestal Vinařický kanovníkem v Budějovicích*, Listy filologické 47, 1920, s. 103.

⁸⁵⁹ „Ačkoli nemůže mu býti dokázána činná účast při revolučních událostech r. 1848, musí mu býti přece vytknuto, že se jevil r. 1848 a 1849 horlivým přívržencem ultračeské strany a že svým vystoupením v čele deputace, jež si postavila za úkol, podati v adrese, za jeho spolupůsobení sepsané, protest proti nařízením vlády, jež si tato na zmaření povstání vydala, převzal na politickém jevišti r. 1848 roli, jež ukazuje, že není mužem zcela bezvadného politického smýšlení.“ Tamtéž, s. 104.

⁸⁶⁰ Stížnost v plném znění zaznamenal do *Pamětní knihy* Matěj Mikota. SOkA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

Vinařický obnovil i přerušena procesí do Neznašova⁸⁶¹ a Křtěnova. Všechny tyto výše zmíněné výroční pobožnosti Vinařický zachovával, a to i když na ně nebyl ze strany obce dotazován.

V tomto směru byl Vinařický otevřený každé žádosti ze strany svých farníků. Ovšem vyžadoval, aby se za ním v této příčině nejdříve přišlo a byla mu jakákoliv žádost nejdříve přednesena ke schválení.

Podle přání děkana se zachovali v roce 1849, stejně jako o rok později v roce 1850, i paní Haplová a pan Klobása. Předstoupili před Vinařického s žádostí, aby bylo ohlášeno procesí do Skočic⁸⁶² o slavnosti Navštívení Panny Marie.⁸⁶³ V tomto případě ale Vinařický nemohl procesí povolit. Dozvěděl se totiž, jaké nepřístojnosti se na cestě do Skočic dějí. Sami prosebníci, kteří za ním přišli, se přiznali, že aniž by týnské procesí vyslechlo ranní exhorty a kázání po ranní mši, vrací se hned ze Skočic domů. Navíc se v ten samý termín, kdy bylo do Skočic konáno procesí, konalo i povolené veřejné procesí do Křtěnova, proto Vinařický prohlásil, že nestojí v cestě nikomu, kdo soukromě slíbil svou účast na vykonání pobožnosti ve Skočicích, ale že jinak nemůže schválit „takové rozdvojení obce“.

„To co všecko z úst duchovních i světských svědků děkan nynější byl slyšel o způsobu [sic!] té Skočické poutě, utvrdilo jej v odepření žádosti, jejížto vyplnění bylo by lehkost, marnost a nádherné labužnictví milovníků liché takové pobožnosti bylo podporovalo.“⁸⁶⁴ Vinařický i navzdory tomu projevil svou nesmírnou ochotu a slíbil panu Klobásovi, že je ochoten odpoledne na den Navštívení Panny Marie slavné procesí zavést ke kapli Matky Boží Karlovské, jestliže o to obec požádá. Ovšem nikdo žádat o něco podobného nepřišel.

Ale bujnost a nespoutanost farníků dávala Vinařickému jasně najevo, že se mezi jeho osadníky nic neuklidnilo, ba naopak, že to mezi nimi jen vře. Nejbujněji se choval jakýsi Boneš, který si dovolil žádat jménem děkanovým o procesí doprovázené cechovními praporce. Vinařický toto opovážlivé chování ohlásil purkmistrovi a ze strany purkmistra mu bylo přislíbeno, že už se to nebude opakovat. Byly to ovšem jen plané sliby. Ze strany Boneše a dalších docházelo k podobným výtržnostem stále. V roce 1855 došlo ke stejné situaci, to už ovšem Vinařického kalich trpělivosti přetekl.

---

⁸⁶¹ Tehdy ještě do Nezdášova.

⁸⁶² Skočice byly významným poutním mariánským místem. Nejvýznamnější historickou stavbou v obci je osmihranný kostel Navštívení Panny Marie. Historie kostela je úzce spojena s historií obrazu Panny Marie Pomocné, který je umístěn uprostřed hlavního oltáře. Obraz pochází z počátku 17. století.

⁸⁶³ Dříve 2. července, od 2. vatikánského koncilu 31. května.

⁸⁶⁴ SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

Našli se opět čtyři opovážlivci, kteří si odvážili vzít z kostela cechovní praporce a s těmi až k týnskému mostu doprovodili procesí, které směřovalo do Skočic. U týnského mostu přes noc praporce nechali. Na to upozornil Vinařický zástupce cechů a požadoval, aby se distancovali od takového nevhodného chování a dali ihned odnést praporce do kostela. Tři poslechli, jen nosiči praporce mlynářského a poutnického vzdorovali dál.

Mezitím se shromáždil veliký dav lidí, kteří se rozhodli uvítat týnské poutníky vracející se ze Skočic. Jenže nikdo nepřišel požádat děkana Vinařického, aby dal otevřít kostel v hodinu jejich příchodu, jak bývalo obyčejně zvykem. Lidé se na Vinařického zlobili a hrozili mu. Děti po nich opakovaly, „že prý děkan ani Panenku Marii⁸⁶⁵ nechtěl pustiti do kostela.“⁸⁶⁶

To byla příčina, pro kterou Vinařický zasedl ke stolu a začal sepisovat stížnost představenstvu obce. Žádal po nich, aby ukončili bujnost lehkomyšlného a svedeného lidu. Dále žádal, aby bylo nařízeno zástupcům cechů, aby se dne 14. července 1855 v sedm hodin večer dostavili na děkanství a přijali k sobě cechovní praporce, které se až do této chvíle uchovávaly v kostele.⁸⁶⁷ Tím chtěl Vinařický předejít dalším nepokojům a svévolnému opouštění praporců z místa jejich úschovy. Cechovní praporce mohly být v kostele vystaveny jen v určené dny, tedy v dny, kdy se konaly nejruznější povolené pobožnosti. „V každý jiný čas postavení jejich ve stolicích děkan za tou příčinou zapovídá, protože lidu zamezují pohled k oltáři a ku kazatelně, a kazatelům zakrývají nestydatost několika hejsků, kteříž se nestydí na svatém místě usmívavé řeči vésti; ano jednoho takového nezbedu na své oči viděl děkan při kázání na klíně chovati v stolicích lehkou filflu.“⁸⁶⁸ Na neděli 15. července 1855 potom Vinařický vyhlásil kající pobožnost, jediný možný způsob, jak se se svými ovečkami usmířit. Ranní a velké kázání vedl sám a pak zatvzeleným hlavám vysvětlil, kdy katolická církev schvaluje vyhlášení svatě poutě a kdy mohou mít své praporce v kostele.⁸⁶⁹

---

⁸⁶⁵ Sošku nesenou při procesí.

⁸⁶⁶ Plzeňské listy vložily do úst Karlu Aloisi Vinařickému tato slova: „Náboženství nás učí, že Bůh je všude přítomen. Můžete se tedy k Panně Marii stejně vroucně pomodliti doma. Každý z vás utratí na pouti aspoň zlatku a druhou odchodem z domu prozahálí. Považte, kdyby to nebylo, kolik set by doma zůstalo. Znáám váš dobrý úmysl, ale město naše je příliš chudé, proto podruhé to nedělejte. Pomodlete se doma a peníze těžce vydělané neroznášejte do světa.“ Plzeňské listy ze dne 16. ledna 1908.

⁸⁶⁷ Kdykoliv se konalo procesí, museli si zástupci cechů praporce z kostela půjčovat a děkan jim je musel vydávat.

⁸⁶⁸ SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

⁸⁶⁹ Tamtéž. Srov. Josef SAKAŘ, *Dějiny města Týna nad Vltavou a okolí. Díl IV. 1849-1900*, Týn nad Vltavou 1937, s. 70 – 71; Martina SUDOVOÁ – Lubomír PROCHÁZKA, *Vltavotýnský poutník aneb*

Ovšem vzájemné vztahy pastýře a jeho oveček se zlepšovaly jen velmi pomalu.

K tomu všemu přibyla Vinařickému další starost, nová úřednická funkce. Biskup Jirsík Vinařického 2. dubna 1855 upozorňoval, že se vikář soběslavského traktu chce od 15. června toho roku odebrat na odpočinek. „Zasloužilejšího, hodnějšího nástupce nenajde, leč v osobě Vaší!“⁸⁷⁰ Proto mu Jirsík soběslavský vikariát odevzdal se žádostí, aby se s odcházejícím vikářem ohledně všech potřebných náležitostí domluvil na dalším postupu. A tak se Vinařickému dostalo úřadu vikáře a školdozorce v soběslavském vikariátu. Do úřadu nastoupil 1. června 1855.⁸⁷¹ Práce to byla titěrná a namáhavá, zvláště pro člověka, který byl ve všem, co dělal poctivý a velmi důsledný.⁸⁷² Učitelské záležitosti si vyžadovaly podrobnější dopisování s konzistory a pravidelné výroční zprávy s přehledem vikariátních vizitací. Už po roce viděl vikariátní úřad a své povinnosti s ním spojené jako veliké břemeno, kterého by se bez otálení nejraději zbavil, kdyby jen věděl jak.⁸⁷³ V roce 1856 se Týn nad Vltavou stal středem nového vikariátu. Po upravení návrhu na nové rozčlenění českobudějovické diecéze vytvořil biskup Jirsík z dosavadních 29 vikariátů 34. Definitivním stvrzením z 20. listopadu 1856⁸⁷⁴ byl zřízen v novém počtu vikariátů i vikariát týnský.⁸⁷⁵ Vinařický se o tom zmiňuje v dopise, který zaslal Františku Řezáčovi 26. prosince 1856: „Odevzdávaje

---

Týnem nad Vltavou a okolím ze všech stran, Praha 2007, s. 103 - 104 a *Plzeňské listy* ze dne 16. ledna 1908 – zde na s. 4 článek *Vzpomínka na Vinařického*.

⁸⁷⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 215.

⁸⁷¹ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 13. června 1855, inv. č. 15 VI/1.

⁸⁷² Vikář zjišťoval, zdali výuka probíhá v souladu se zákony a splňuje požadavky křesťanské morálky, dále kontroloval, jak probíhá školní docházka a v jakém stavu je školní budova. Vizitace byly předem ohlášeny a přivzání k nim byli vrchnostenský úředníci, obecní výbor a místní dozorce. K vizitaci učitel připravil seznam žáků, výťah o prospěchů žáků, měsíční výkazy školní docházky, krasopisné sešity, slohové úkoly, seznam vyučovacích předmětů, seznam knih určených pro chudé žáky, protokol školních nařízení a oběžníků, knihu záznamů, stížností a dotazů. Ve vizitačním protokolu na základě zjištěných informací posuzoval u katechety jeho pilnost a učitelskou dovednost, u učitele si všiml jeho chování, dovedností, vychovatelského taktu a přípravu na výuku, u žáků si všiml jejich docházky, chovají-li se ve škole i mimo ni vzorně, prospívají-li v předepsaných vědomostech a u rodičů se dotazováním snažil zjistit, jakou váhu kladou na vzdělání svých dětí, jak posílají děti do školy a jak se chovají k učiteli. Jan ŠAFRÁNEK, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů I. R. 862 – 1848*, Praha 1913, s. 223 – 224.

⁸⁷³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 19. června 1856, inv. č. 15 VI/1.

⁸⁷⁴ Chybný údaj je uveden v knize *Vltavotýnský poutník* na s. 22, kde se jako rok vzniku samostatného týnského vikariátu uvádí rok 1859. Martina SUDOVÁ – Lubomír PROCHÁZKA, *Vltavotýnský poutník aneb Týnem nad Vltavou a okolím ze všech stran*, Praha 2007, s. 22.

⁸⁷⁵ Do svého počtu jedenácti beneficí obdržel z bývalého soběslavského vikariátu farníky děkanského kostela v Týně nad Vltavou, chrámu na Modré Hůrce a Žimutic. Z hlubockého vikariátu přistoupili osadníci farního kostela na Bílé Hůrce, v Kostelci, Purkarci, Nákří a Zahájí a z vikariátu vodňanského fara v Křtěnově, Neznašově a v Albrechticích. Josef SAKAŘ, *Dějiny města Týna nad Vltavou a okolí. Díl IV. 1849-1900*, Týn nad Vltavou 1937, s. 69.

vikariát soběslavský tyto dni, musím pak ještě zaříditi potřeby počáteční nového vikariátu a školního okresu vltavo-týnského.“⁸⁷⁶

V roce 1856 se mu do cesty postavila příležitost, jak se vyvázat z povinností soběslavského vikáře. Úmrtím faráře Stelziga se totiž uprázdnila fara u sv. Havla v Praze. Po všech problémech, které musel řešit se svými farníky, po neúspěšném konkurzu na kanovníka v Českých Budějovicích a pro každodenní úmorné povinnosti, čím dál více toužil se dostat do Prahy za svou rodinou a hlavně do místa, kde to literaturou žilo a kde by se mohl snad ve volnějších chvílích věnovat zase více svým literárním zájmům. První, komu to oznámil, byl opět Josef Jireček, jeho přítel a veliký rádce. „Poradte, zdaliž bych se měl o to císařské beneficium hlásiti.“⁸⁷⁷ Svě rodině se o této možnosti zmínil v dopise 19. června 1856 a hovořil o ní jako o soukromé, tudíž si nepřál, aby se o tom dozvěděl někdo další. Ještě nebyl definitivně rozhodnut. V jeho myslí nakonec převážila myšlenka jemu napsaná Janem Körnerem v roce 1831: „...hodnějším nevkročit v cestu, však pouhou nechutí někoho nedati se odstrčit.“⁸⁷⁸

O měsíc později, poté co mu Jireček schválil jeho úmysl⁸⁷⁹ a navíc ho povzbudil slovy o své podpoře, stejně jako podpoře mnohých přátel a dokonce i arcibiskupově podpoře, byl již rozhodnutý se do konkurzu přihlásit.⁸⁸⁰ Převážily důvody povahy literární a rodinné. Přál si dokončit započaté literární práce a zejména si přál být na blízku své rodině. „Cítil bych se za ostatních dnů svého života v domově – v Praze mi ze všech míst nejoblíbenější – kde bych pokudž ještě síla tělesná i duševní stačí, mohl účinkovati v službě církve a vlasti.“⁸⁸¹ Proto, aby uspěl, měl všechny předpoklady – spoustu doporučení od těch nejnižších až k těm nejvyšším instancím. Ale osud mu ani tuto příležitost nedopřál. Navzdory slovům Josefa Jirečka to bylo s podporou úplně jinak.

Kvůli svatohavelské faře se vydal 11. srpna 1856 do Prahy. Při té příležitosti se dozvěděl, že hned po úmrtí předešlého faráře se měšťanská deputace přimlouvala za

---

⁸⁷⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 250.

⁸⁷⁷ Tamtéž, s. 240.

⁸⁷⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 238.

⁸⁷⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 241.

⁸⁸⁰ „Tuty [sic!] dní jsem se rozhodnul žádati o uprázdněnou faru Sv. Havelskou v Praze. Zkusím toho; jiná ale otázka, zdaliž toho dosáhnu.“ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 26. července 1856, inv. č. 15 VI/1..

⁸⁸¹ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze srpna 1856.

staršího kaplana Merhauta. Arcibiskup Schwarzenberg jim přislíbil, že na něj bude brát zvláštní ohledy. I přesto se za ním o den později, 12. srpna 1856, vydal Vinařický do Dolních Břežan, kde arcibiskup právě přebýval. Chtěl zjistit, jak moc je již arcibiskup rozhodnutý a kam se přiklání jeho vůle. Arcibiskup se vyjádřil v tom smyslu, že musí brát ohled na kněžstvo císařského patronátu a hlavně, že by nerad přesazoval ze svého patronátu na císařský. Snažil se Vinařického odstrašit slovy o tom, jak je život na císařských patronátech krušný. Navíc mu arcibiskup naznačil, že byl již od ministerstva za své literární práce velmi dobře odměněn, tudíž ať nespolehá na neustálou podporu z jejich strany. „Tato poslední slova vytlačila mi bezděky slzy z očí a já hned se prohlásil, že jsem daleko vzdálen, abych nevděk pokynutí Jeho Eminenci někam se hlásil...“⁸⁸² Vinařický okamžitě zareagoval. Vzal svou žádost zpět. Nicméně si hořce posteskl: „Odšed z Prahy, sešel jsem z očí a z myslí mých bývalých – zdánlivých – přátel, kterým jsem mnohé dobré služby prokázal. V Praze jsou nyní štace téměř dříve zadány, než jsou uprázdněny.“⁸⁸³

Vinařický byl ze všeho velmi skleslý a otupělý. „Žiji zde [v Týně nad Vltavou] mezi lidem, jehožto většina mi přičítá, že jsem jim zvýšil školní plat. A zde mám umřítí a hřbitov leží v oné částce města, které říkají ‚peklo‘,“⁸⁸⁴ popisoval Vinařický své životní útrapy Václavu Hankovi. Z utrápeného nitra jeho duše vycházela pouze slova plná stesku. Přál si již, aby zvládl vydržet osm a půl roku a poté mohl po čtyřiceti letech své duchovní služby odejít do penze. Pak by mu již nic nebránilo v tom, aby poslední chvíle svého života strávil v srdci Čech, v Praze.⁸⁸⁵

Avšak nebyl by to Vinařický, aby se svého snu o Praze vzdal tak velmi snadno. O rok později se s úmrtím rektora Jana Evangelisty Krbce uvolnilo rektorství u sv. Jiří na Pražském hradě. Připomenul se kanovníkovi Hronovi,⁸⁸⁶ že by se rád ucházel o toto

---

⁸⁸² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 253.

⁸⁸³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 11. října 1856, inv. č. 15 VI/1.

⁸⁸⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 258.

⁸⁸⁵ Václav Hanka ho 3. února 1857 utěšoval: „Neračte si to tak připouštětí: těšiti Vás musí to, že [j]ste dobrou i chvalitebnou věc podporoval, a jsem jist že i ti, kteří nyní proti vám jsou, uznajíce to rozumně i přece Vám jistě děkovati budou. Čas vše vyhojí!“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní - přijatá, dopis Václava Hanky Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 3. února 1857.

⁸⁸⁶ Dle Vinařického byl kanovník Hron factotum – tedy „pravá ruka“ – arcibiskupa Schwarzenberga. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 6. června 1857, inv. č. 15 VI/1.

místo.⁸⁸⁷ Ovšem neočekával, že se mu dostane tak zdvořilé a stylizované odpovědi, ze které jasně vytušil, že nemá ty nejmenší šance místo získat. „Všude jsou tedy dveře zavřeny pro mne v Praze.“⁸⁸⁸ Přesto to zkusil, nechtěl se Prahy vzdát bez boje. Navíc ho v tom podpořila slova Václava Bolemíra Nebeského, který jej upozorňoval, že se mu doneslo, že by se místo dostalo Innocenci Antonínu Frenclovi,⁸⁸⁹ ale jen v tom případě, kdyby se nehlásil starší kandidát, který je také literát.⁸⁹⁰ Právě proto se ještě Vinařický nevzdával, poznal ve slovech Nebeského narážku na svou osobnost. I když si opět nedával moc nadějí, musel to zkusit, aby si později nic nevyčítal. „A bylo by to spravedlivé. Tuším že žádný kněz, jenž 32 let slouží, o to žádati nebude.“⁸⁹¹ O měsíc později, v říjnu 1857, už se vše schylovalo k tomu, že bude vybrána jiná osoba než Vinařický. Sám moc dobře tušil, že jeho čekatelství zůstane nejspíše i teď nevyslyšeno.

Nejvíce litoval smutné praxe, že uvolněná místa byla zadávána dříve než vůbec byla uvolněna. I když byl ze všech kandidátů nejstarší, nespolehal na to, věděl, že praxe obsazování uvolněných beneficií je nejistější než sázka do loterie. U arcibiskupa Schwarzenberga neměl nikoho, kdo by se za něj přimluvil. On sám navíc žádné přimluvy nehledal, přičilo se to jeho smyšlení. Dle soukromých sdělení se ovšem na konci listopadu 1857 dozvěděl, že volba v konzistoři zatím vypadá pro dva kandidáty velmi slibně. Hlasy se rozdělily přesně na půl pro Vinařického a pro Frencla. I když se dozvěděl tuto příznivou zprávu, stále si trval na svém předsevzetí a nikoho za přimluvu nežádal. S klidnou myslí čekal na rozhodnutí celé věci.⁸⁹² I tady jeho žádost ovšem

---

⁸⁸⁷ V dopise Františkovi Řezáčovi, který napsal poté (po 22. květnu 1857), co se mu do rukou dostal dopis od Josefa Wenziga, ve kterém ho Wenzig za Řezáče žádá, aby se za něj přimluvil u biskupa Jirsíka, neboť o uvolněné místo rektora u sv. Jiří velmi stál, ovšem psal: „Rektorství to jest tuším spojeno se zpovědnictvím na hradě pražském a žadatelé se mají vykázati uměním jazyka franc. Kdyby té výminky nebylo, byl bych také kandidátem...Jestli ale komu, zajisté Vám přeju ono místo.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 264. Nicméně i on se pokusil uvolněné místo získat.

⁸⁸⁸ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 6. června 1857, inv. č. 15 VI/1.

⁸⁸⁹ Innocenc Antonín Frencl se narodil 24. dubna 1818 v Nalžovských Horách. Na kněze byl vysvěcen 30. července 1843. V roce 1851 získal doktorát z bohosloví. Byl rektorem u sv. Jiří na Pražském hradě, ředitelem Dědictví Svatojánského, členem Českého Musea a Matice české. Napsal např. *Biblii Českou, čili, Písmo svaté starého i nového zákona; Biblickou encyklopedii, Liturgiku* a mnohé jiné teologické texty. Zemřel 25. února 1862 v Praze.

⁸⁹⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 268.

⁸⁹¹ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 8. září 1857, , inv. č. 15 VI/1.

⁸⁹² Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 24. listopadu 1857.

vyšla naprázdno. V lednu 1858 bylo rozhodnuto.⁸⁹³ Novým rektorem u sv. Jiří na Pražském hradě se stal, dle slov Vinařického, churavý Innocenc Antonín Frencl.

Celou záležitost ohledně obsazení uvolněné svatohavelské fary možná významně zkomplikovala záležitost, která se týkala vyučovacího jazyku v národních školách. Nové zákony dávaly právo vyučovat školní mládež v národních školách v mateřském jazyce, jenomže mnohde k tomu vůbec nedocházelo. Na stránkách tehdejších časopisů se rozhořela polemika nad statistikami, které uveřejnil František Řezáč v časopisu *Škola a život*, jež poukazovaly na malý počet německých dětí ve srovnání s počtem českých dětí, které navštěvovaly pražské obecné školy. Řezáčovi bylo vytýkáno přílišné „čechomilství“ a byl obviňován ze lživých statistik. Do ostrých polemik se svými články zapojil i Karel Alois Vinařický⁸⁹⁴ a právě to mu nejspíše přitížilo při rozhodování o tom, kdo bude novým rektorem u Sv. Jiří. „Musím Vám ale návěští dáti, že ten školní pan rada [Jan Maresch] proti mně se vzteká. Líčil mne co přemrštěnce v Táboře před učitelstvem, v Budějovicích u vrchního školdozorce, kapitulního děkana Kautze a ve Vodňanech v radním domě u přítomnosti představenstva a tamějšího děkana. Odpusť mu Bůh! Katastrofa ta bude mne bezpochyby státi nadějí k dosažení rektorství u sv. Jiří, o které jsem žádal. Sokové moji všecko vynaloží, aby mne odstranili.“⁸⁹⁵ A skutečně se celá záležitost obrátila proti němu. Dveře k sv. Jiří se mu zavřely a nezbylo než odejít s nepořízenou a vrátit se zpátky do Týna nad Vltavou.

Ještě na počátku roku 1859 ho celá záležitost se svatojiřským rektorstvím velmi mrzela. Postěžoval si rodině Krouských: „Byl bych rád odtud [Týn nad Vltavou] za rektora k sv. Jiří: ale kamarilla⁸⁹⁶ arcibiskupská mne to překazila. Kardinál buď jedná na ponuknutí té, anebo jinak libovolně.“⁸⁹⁷ Že to i po roce bylo stále živé téma dokazují i jeho další slova. Sám se totiž neudržel a při jedné z návštěv u českobudějovického biskupa Jirsíka si postěžoval, že se k němu arcibiskup zachoval nespravedlivě. Jirsík to potvrdil, neboť sám při své poslední pražské návštěvě se arcibiskupovi svěřil s tím, že

---

⁸⁹³ „Želíme toho velmi, že se přání veledrahého přítele nevyplní. Rektorství u sv. Jiří prý – Frencl dostane, psal Vinařickému František Špatný 12. ledna 1858. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 296.

⁸⁹⁴ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

⁸⁹⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 277.

⁸⁹⁶ Kamarila je vlivná skupina osob ovlivňujících rozhodující osobnosti.

⁸⁹⁷ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 24. ledna 1859, inv. č. 15 VI/1.

správa rektorství u sv. Jiří se mu nelíbí. Sám navrhoval, že by bylo nejlepší změnit představené a nebo vůbec celý dům zavřít.⁸⁹⁸

Po všech konkurzech, které nevyhrál, v něm naději udusávala malomyslnost. Častěji také přemýšlel o své dosavadní duchovní službě. Bilancoval. O své duchovní cestě, kterou prodělal až do svého usídlení v Týně nad Vltavou, podal svědectví v dopise švagrovi Václavu Hálovi 6. listopadu 1857: „Ve třech diecézích jsem sloužil co kněz, a ve čtvrté – Královehradecké – poněkud těž; alespoň sem tam troje ferie ztrávil [sic!] – na Kopidlně panství Šlikovském vyučovav 3 děti. Dvěma arcibiskupům jsem věrně a úsilně sloužil. Co pro mne Arcib. Chlumčanský chystal – vzali jiní, když jsem byl na vizitaci s p.světícím biskupem Pištěkem. Arcib. Kolovrat skončil v mých rukou, ale neměl jako arcibiskup ani poslední vůli hotovou. V kapitole se mne samovolně ujal Váš nejdůstojnější pan biskup, takže jsem dostal faru Kováňskou. Kdyby byl mne Kníže arcibiskup Kolovrat za sekretáře byl nepřijal, byl bych byl obdržel kaplanství alespoň v Praze: a všichni tehdejší kaplané jsou již faráři v Praze. Kdyby byl zůstal kníže arcib. Kolovrat déle živ, měl jsem naději se dostat za rektora do semináře. To byl podnět, abych šel na čas ven, abych v praktické službě církevní se ohlédnul. Duchovenstvo vůbec tehdejší těžce neslo, že do semináře napřed představení bývají usazeni, kteří nebyli in cura animarum. Kováň bych byl též neopustil, kdyby byl v městě lékař neb na blízku. Krevnatelnost moje v mladších letech byla častěji nebezpečná a náhlou pomoc požadovala. I dobrý otec byl častěji churav. To byl podnět, že jsem do Týna žádal. Zde ztrávím [sic!] skoro veškerý čas samým služebným mechanismem. Oblíbená svá studia, který bych rád dokončil, nemohu zde vésti, potřebuji k tomu velikou biblioteku – a kdybych něco literárního vydání mínil není při ruce ani dobrá tiskárna ani kamenopisný institut k ilustracím. Vidím již, že zde zakrnu. Nedostanu-li ničeho za čtyři léta, půjdu do pensí a budu živ privátně v Praze, dosti nuzně, ježto jsem nemamoni.“⁸⁹⁹ Karel Alois Vinařický potřeboval ulevit svému srdci a v tomto ohledu byla rodina vždy z těch prvních, které se bez zbytečných rozpaků svěřoval.

Po všech neúspěšných konkurzech pokračoval ve své duchovní službě v Týně nad Vltavou, kde si na nedostatek práce nemohl vůbec stěžovat. Už v květnu 1858 byl před ním náročný úkol, kterým ho pověřil biskup Jirsík. Měl provést revizi školního katechismu. A z biskupské strany přicházely další rozmanité úkoly. „Náš p. biskup

---

⁸⁹⁸ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 24. ledna 1859, inv. č. 15 VI/1.

⁸⁹⁹ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 8. září 1857, inv. č. 15 VI/1.

velmi důvěrně se mnou zachází, i ukládá mi kromobyčejné práce. Než co platno, obtížen jsem tím více.“⁹⁰⁰

Osudným se Vinařickému stal rok 1859. V Praze se mu naskytl jedinečná příležitost stát se kanovníkem starobylé vyšehradské kapituly. O uvolněné prebendě ho informoval 29. ledna 1859 Jan Karel Škoda.⁹⁰¹ Upozorňoval sice Vinařického, že již teď se o volné místo hlásí spousta zájemců, ale nic nebylo rozhodnuto. Byla to ideální příležitost, jak získat slušně vynášející místo a hlavně místo, kde nebylo tolik práce. „Práce mnoho ti vyšehradští páni mítí nemusí, neboť i blátošlápové pražští se diví, že jest ty pány skoro pořáde ve městě viděti.“⁹⁰² Tentokrát Vinařický nechtěl ponechat nic náhodě. Již několikrát se zklamal nespravedlností, která panovala při obsazování uvolněných beneficií, a tak odhodil veškerá svá předsevzetí o nevměšování se do procesu rozhodování o volbě. Teď se mu více než kdy jindy naskytl výborná příležitost, jak zjistit podrobnosti kolem volby a to, jaké by byly jeho šance v nastalém konkurzu. 16. února 1859 byl totiž senior kapituly Jakub Navarra⁹⁰³ zvolen za děkana vyšehradské kapituly⁹⁰⁴ a Vinařický, jeho dávný přítel, mu ve svém listu z 20. února 1859 poblahopřál a při té příležitosti poukázal na své jediné přání, opožděný kanonikát. „Důvěrou k ušlechtilé osobnosti Vaší veden osměluji se přede vším tázati, není-li jakéhosi kompromissu pro jiného, jenž by do kapituly Vaší přijat býti měl. Kdyby toho bylo, o tu lásku bych jedině prosil, abyste mi bez okolků věděti dal, že by pro mne nebyla naděje.“⁹⁰⁵ Po tolika neblahých zkušenostech, které měl Vinařický s absolvováním konkurzů na uprázdněná duchovní místa, se nelze jeho prosbě a přání divit. „Bude-li ale svobodné volení, jakož doufám, zakročil bych pořádně žádaje o Vaši

---

⁹⁰⁰ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 24. ledna 1859, inv. č. 15 VI/1.

⁹⁰¹ Jan Karel Škoda se narodil 15. května 1810 v Přibrami, studoval v Praze a roku 1829 vstoupil na teologickou fakultu. V roce 1833 byl vysvěcen na kněze a stal se kaplanem ve Zlonicích a Počáplích. Od roku 1837 působil v Praze v týnské farnosti. Roku 1848 se stal katechetou při české hlavní škole na Novém městě v Praze a k ní připojenému ústavu kandidátů učitelství. V tomto úřadě setrval až do roku 1868, kdy byl pensionován. Byl horlivým zastáncem práv českého národa, vlastencem, neúnavným šířitelem osvěty. Psal a překládal. Zemřel 31. prosince 1876.

⁹⁰² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 336.

⁹⁰³ Jakub Navarra se narodil v roce 1798. S Vinařickým se znali z dob, kdy byl ceremoniářem u arcibiskupa Chlumčanského, neboť v té době byl Navarra ceremoniářem u světícího biskupa Františka Pištěka. Zemřel 24. října 1859, tedy v době, kdy se Vinařický stal kanovníkem vyšehradské kapituly.

⁹⁰⁴ Především děkan, Vojtěch Ruffer, byl zvolen za probošta kapituly a tak se na jeho místo dostal Jakub Navarra. Nově zvolený děkan byl ihned generálním vikářem a světícím biskupem Františkem Petrem Krejčím slavně instalován. Pražské noviny ze dne 17. února 1859.

⁹⁰⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 338.

a všech pp. kapitulárů laskavou přízeň.“⁹⁰⁶ Vinařický Navarru ještě ujišťoval o svém tělesném zdraví, už dvanáct let neprodělal vážnější chorobu a se svými kaplany se v Týně nad Vltavou střídal ve všech pastýřských funkcích bez rozdílu. Jeho silná a zdravá hrud' dávala znát, že by i ve vyšším stáří mohl stále dobře vykonávat kazatelskou činnost. Byl ochoten kvůli dalším podrobnostem přijet co nejdříve do Prahy.

Jak už bylo výše napsáno, nechtěl nechat nic náhodě a o své místo na slunci, kterým mu byla Praha, chtěl bojovat jako lev. K návštěvě v Praze skutečně došlo. Na cestu se Vinařický vydal 2. března 1859 a již 3. března navštívil Jakuba Navarru. Navarra se mu omlouval, že mu na jeho předešlý dopis neodpověděl, ale konkurz ještě nebyl vypsán a tak mu nechtěl psát dříve než po jeho vypsání. Vinařický měl štěstí, neboť ve chvíli, kdy se mu takto kapitulní děkan omlouval, vstoupil do jejich družného rozhovoru svým příchodem konzistorní posel, který děkanovi přinesl rozhodnutí o vypsání konkurzu. Navarra neváhal a vyzval Vinařického, aby vykonal probatiku⁹⁰⁷ hned příští neděli bez jakýchkoli obav. Díky takovému povzbuzení ze strany samotného děkana Vinařický výzvu přijal. Své rozhodnutí kandidovat musel oznámit i arcibiskupovi, proto se ve čtvrtek před probatikou nechal zavést do arcibiskupského paláce, kde byl, narozdíl od příjemné atmosféry vyšehradského děkanství, přijat velmi chladně. Arcibiskup byl velmi zaneprázdněn, proto mu světící biskup František Petr Krejčí poradil, aby raději přišel až v pátek. I v pátek ale přišel nevhod, neboť arcibiskup se chystal k nějaké zkoušce. Tentokrát byl k němu ovšem připuštěn. Když mu Vinařický oznámil svou kandidaturu, vyjádřil se arcibiskup Schwarzenberg v tom smyslu, „že mi [Vinařickému] to hrubě nebude slušet, když budu tam nejmladším. Já na to: Že rozdíl ve věku není velký, - že znám pravidla disciplíny – obedience – a že mému se ohlášení nebude se alespoň přičítati moci neskromnost, ježto místo, o které se teprve nyní hlásím, jiní mnohem dříve byli obdrželi.“⁹⁰⁸ Arcibiskup se ho snažil odradit, proto mu jmenoval jména jeho kandidátů,⁹⁰⁹ které označoval za velmi silné. Na to reagoval Vinařický odvážnými slovy, že se hlásí právě proto, že věří, že volba není předem nijak určena.

---

⁹⁰⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914.

⁹⁰⁷ Probatika je zkouška, disciplína, ve které se mají ukázat určité schopnosti. Jí se museli prokázat kandidáti kanovnictví. Jednalo se o kázání, které si každý z kandidátů musel odbýt na zkoušku, aby se projevíly jeho schopnosti vhodné pro post kanovníka.

⁹⁰⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 339.

⁹⁰⁹ Za velmi silné považoval kanovníky Václav Štulce a Karla Kellnera. Ale Václav Štulec byl Vinařického přítel. Proto uvažoval o tom, že z kandidatury odstoupí. „Dověděv se o tom přátelském úmyslu, vzkázal jsem jemu, aby neodstupoval, ježto není jistoty pro mne a že bych to místo kromě sobě jemu nejraději přál,“ zrazoval od ukvapeného kroku Vinařický. Tamtéž.

Arcibiskup, vědom si odhodlanosti Vinařického, jen suše prohlásil, že se ještě pro nikoho nerozhodl. Po těchto slovech se s Vinařickým rozloučil.

Vinařického švagr, František Hampeis, o jeho nadějném kandidátství mluvil jako o jisté věci.⁹¹⁰ Celkem bylo sedm kandidátů, ovšem na straně Vinařického byl kapitulní děkan Jakub Navarra a co si přál on, to chtěli i ostatní kanovníci. Navíc se za Vinařického přišlo na Vyšehrad přimlouvati několik bohatých podskalských měšťanů. Vše tedy skutečně nasvědčovalo skoro jistému úspěchu. Kanovník Jan Fleischer ho povzbuzoval svým přesvědčením, že se mezi ně jistě dostane. Byl totiž dobrý pozorovatel a z výroků ostatních kanovníků brzy vypořizoval náklonnost Vinařickému.

V červenci 1859 se mělo rozhodnout o Vinařického úspěchu či neúspěchu. Čím blíže byl den rozhodnutí, tím více se klonila volba k Vinařickému. Dokonce to vypadalo, že mu připadnou všechny hlasy. Nemožné, tedy pobyt v Praze, se stalo skutečným. Po tříletém martyriu konkurzů se mu konečně splnil jeho největší sen. Jeho životní cesta směřovala k Praze. 7. července 1859 půl hodinu po vykonané volbě psal již svému švagrovi František Hampeis o jeho vítězství. Poprvé ho v dopise označil za kanovníka vyšehradského.⁹¹¹ V tomto směru jej ale předběhl vltavotýnský lékař Jan Svátek a obchodník s obilím a vltavotýnský radní Žižkovský, neboť k Vinařickému vyslali z Tábora zvláštního posla hned poté, co jim byl doručen z Prahy telegraf o výsledku vykonané volby. „V půl desáté na večer na chvat přikvapil p. doktor a ukázal mi telegrafický dopis. V neděli na to přijel schvální posel kapitulní, stařeček asi 78letý, a přinesl mi od kapitulárů všech – v čele s p. proboštem a děkanem vystavený dekret.“⁹¹² K Vinařickému teď směřovaly z mnoha nejrůznějších stran upřímné gratulace k jeho úspěšné volbě. Každý se předháněl, aby Vinařickému popřál jako první. „Allelujah! Včera jsem četl v Pražských Novinách⁹¹³ tu radostnou zprávu o Vašem vyvolení za kanovníka na Vyšehradě a nemeškám radost svou z toho Vám hned vyjevit, ač s druhé strany zase velice toho lituji, že Vás ztratiti musím,“ psal s nelíčenou radostí Jan Valerián Jirsík. Děkoval Vinařickému za zásluhy o

---

⁹¹⁰ Švagr Vinařickému vyšehradské kanovnictví velmi přál a věděl, že pro Vinařického to bude skvělá příležitost a dobré živobytí, neboť by tak dosáhl příjmu, který činil 600 zlatých, k tomu 6 sáhů dřeva, 4 sudy piva a na starost by měl hezkou zahrádku. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Františka Hampeise Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 7. dubna 1859, inv. č. 15 VI/1.

⁹¹¹ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Františka Hampeise ze dne 7. července 1859, inv. č. 15 VI/1.

⁹¹² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 345.

⁹¹³ O volbě bylo napsáno i v Pražských novinách ze dne 9. července 1859. „Dle doslechu byl vyvolen důstoj. děkan Vltavotýnský, p. Karel Vinařický, za kanovníka staroslavné kapituly Vyšehradské.“

českobudějovickou diecézi a pevně doufal, že svazek přátelství a lásky, který ho s ním spojil, jeho přesídlením nijak neutrpí.⁹¹⁴ A ve stejném duchu se nesly i další gratulace.

V úterý 12. července 1859 se Vinařický vydal do Prahy, aby poděkoval všem vyšehradským kanovníkům za své zvolení a tím i za udělenou novou životní šanci.

Přesídlit se měl nejpozději do 29. srpna 1859. Do té doby využil jemu poskytnutý čas, aby po sobě uspořádal věci na děkanství. O to, aby měl s přesídlením a zároveň i s přípravami na instalaci, která byla stanovena na den 4. září 1859, co nejmenší starosti, se postaral jeho švagr František Hampeis. Dle prosby Vinařického zajistil malíře a lakýrníka, kteří mu před jeho příjezdem předělávali dva pokoje. „Klobouček mate obgednani [sic!] ten bude hotowi [sic!] a prsten teš [sic!] obstaram...“⁹¹⁵ Všechno se zdárně připravovalo k jeho slavné instalaci. Srdečně k ní zval celou svou rodinu.

V pozůstalosti Jana Krouského se do dnešních dnů zachovala i báseň určená *Velectěnému a vysoce důstojnému pánu panu Karlu Vinařickému k dosazení Jeho za kanovníka Vyšehradského*. Jejím autorem byl manžel Vinařického vnučky, Julie Hampeisové, Václav Otakara Slavíka (PŘÍLOHA 39). Vinařický je v ní vítán jako zbožný pastýř, vzácný kněz, člověk, který všude zasévá sémě pravdy a ctností a ničí porobu ducha, Vinařický je novým Lumírem Vyšehradu, chloubou národa, poklad a klenot nejcennější.⁹¹⁶

Vltavotýnské děkanství osiřelo. A podle výše vyčtených vlastností odcházela opravdu velká osobnost. Kde najít takového druhého děkana, jakým byl Karel Alois Vinařický? Tehdy si možná osadníci ještě plně neuvědomovali, jakého s jeho odchodem ztrácejí skvělého duchovního pastýře, ale především výborného organizátora a člověka oddaného cele svému národu. Z dopisů,⁹¹⁷ které si po svém odchodu vyměnil Vinařický s vltavotýnským učitelem Petrech Stuchlem, k nám jasně promlouvají stesky nad zmatky ve městě, nepořádností na děkanství, nezpůsobným chováním vltavotýnských občanů. Zkrátka Vinařický a jeho rozhodné slovo v obci chybělo.

---

⁹¹⁴ „Sejdete nám s očí, avšak nikoli s myslí. Požehnání moje, upřímná líska a nejlepší přání budou Vás vyprovázet do svatyně vyšehradské.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 344.

⁹¹⁵ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Františka Hampeise Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 21. července 1859, inv. č. 15 VI/1.

⁹¹⁶ Tamtéž, *Velectěnému a vysoce důstojnému pánu panu Karlu Vinařickému k dosazení Jeho za kanovníka Vyšehradského*.

⁹¹⁷ Jedná se o vzájemnou korespondenci z let 1860 – 1863. Petr Stuchl se mu stal jakousi prodlouženou rukou, díky níž dosáhl až do Týna nad Vltavou. Měl tak alespoň po dobu tří let neustálé informace o dění v obci. Bohužel to byly zprávy spíše smutné a zoufalé.

A kdo se stal novým vltavotýnským děkanem? Po svém zvolení za vyšehradského kanovníka se Vinařický doslechl, že by se o uvolněné místo po něm velmi rád ucházel Martin Šejnoha. Vinařický mu po Janu Krouském vzkazoval, ať v tomto směru rozhodně zakročí, neboť vltavotýnští kaplani znali jeho vlídnou povahu a měšťanstvo by ho bez výhrad uvítalo. Šejnohu nesmírně potěšilo, když se dozvěděl, že o jeho možném dosazení na vltavotýnské děkanství promluvil Vinařický přímo s arcibiskupem. Začal se tedy připravovat na možnost, že bude skutečně zvolen na nové působiště.⁹¹⁸ Což se opravdu stalo. Nebyla to ostatně náhoda. Martin Šejnoha se totiž na konci roku 1850 stal kováňským farářem a teď mu po Vinařickém bylo nabídnuto i vltavotýnské děkanství.⁹¹⁹ To, že by se měl stát novým děkanem v Týně nad Vltavou se dozvěděl v dopise od vltavotýnských měšťanů, který mu byl doručen 11. července 1859.⁹²⁰ Do *Pamětní knihy* napsal, že se poradil s Bohem, neustále se modlil a dostal vnuknutí, že je to Boží vůle, a proto o uprázdněné děkanství písemně požádal. Arcibiskup ho skutečně mezi ostatními kandidáty vybral a 19. listopadu 1859 jmenoval novým vltavotýnským děkanem. Byl šťastný a přece Kovář opouštěl s těžkým srdcem. Ze svědectví Jana Krouského víme, že se s kováňskou krajinou loučil opravdu těžce. Krouský se dokonce obával o jeho duševní zdraví, když viděl, jaká melancholie se ho s odjezdem zmocnila. Nejsmutnější byla scéna, které byl Krouský dokonce přítomen. Šejnoha se na hřbitově loučil u hrobu se svou matkou. Odtamtud musel být odveden.⁹²¹

11. ledna 1860 pak v Českých Budějovicích do rukou biskupa skládal slavnostní přísahu. O dva dny později se odebral do místa svého nového působiště. Stejně jako Vinařický v roce 1849, byl i Šejnoha slavnostně vítán od svých nových osadníků při střelbě, hudbě a hlaholu chrámových zvonů. Téhož dne večer ho překvapil i pochod

---

⁹¹⁸ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. října 1859, , inv. č. 15 VI/1.

⁹¹⁹ S Týněm nad Vltavou se nesetkal poprvé. Od 27. ledna 1829 až do 13. června 1840 sloužil v Týně nad Vltavou jako kaplan. SOkA České Budějovice, děkanský úřad Týně nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

⁹²⁰ „...kde jsem byl dožádán, že to všeobecné přání Vltavotýnského měšťanstva mě zde pastýřem duchovním míti, a tak městská Rada o mě jak u Jeho Eminence Kardinála arcibiskupa Pražského z Knížat Schwarzenbergů, co pana patrona zdejšího děkanství, tak u Slavné Budějovické Consistoře prosila, nač mě tamní pan biskupský Jenerální Vikář milostivě ráčil psáti, jen abych žádal, že Vltavotýnští měšťané ke Consistoři již žádost zaslali, prosíce, že jen když já děkanem budu, že ta rána městu odchodem Vinřického zasazená se zhojiti může.“ Tamtéž.

⁹²¹ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 26. ledna 1860, inv. č. 15 VI/1.

vltavotýnských obyvatel s pochodněmi za hudebního doprovodu.⁹²² Po takovém slavném přivítání mu bylo ze strany několika vltavotýnských měšťanů nabídnuto zdarma odstěhování veškerých jeho věcí do Týna nad Vltavou. Ovšem z toho nakonec sešlo. V té době panovalo velmi špatné počasí a ti, kteří se svými vozy odjeli pomoci se stěhováním nového děkana, si svou službu nakonec nechali zaplatit.⁹²³

Dodejme, že Martin Šejnoha nastupoval po děkanu, na kterého později vltavotýnští vzpomínali jako na děkana spravedlivého a vlídného.

3.5. Kanovnictví na Vyšehradě

Psal se rok 1859 a 7. července toho roku, jak už bylo výše napsáno, byl Karel Alois Vinařický zvolen kanovníkem starobylé vyšehradské kapituly. V kolegiálním chrámu sv. Petra a Pavla (PŘÍLOHA 40) se 4. září 1859 pak konala slavná instalace, díky níž byl definitivně potvrzen ve svém novém úřadě vyšehradského kanovníka.⁹²⁴

Dostal se na místa spojená s nejstaršími českými dějinami. Teď se cítil opravdu šťastný. Nepochybně to pro něj byla za jeho dosavadní život oddaný českému národu velká satisfakce.

Původně si myslel, že se svým přesídlením (PŘÍLOHA 41) do Prahy získá značné množství času, aby konečně dokončil některé své literární studie, překlady a jiné sobě vytyčené cíle z dob dřívějších. Ovšem nebyl by to Vinařický, kdyby propadl zahálce. Do všeho se vrhal úměrně ke svému věku, přesto s nasazením a ohromnou vůlí. Roky svého života, které spojil s vyšehradskou kapitulou, tak byly roky, které naplnil zejména

---

⁹²² Opravdu bohatý popis celého uvítání nám zanechal Petr Stuchl: „Očekávání nového pana děkana bylo veliké. Městská rada vlastně ale jen purkmistr a Masák se všemožně vynasnažili, aby bylo jeho uvítání slavné... Poněvadž měl p. děkan z Budějovic přijeti, jeli mu ten den před tím purkmistr, pan Pičman a Fíča do Budějovic naproti. V pátek 13. okolo jedenácte hodin přibyl sem p. děkan v průvodu jmenovaných pánů jimž Masák, Neuman a ještě několik zdejších jízdecky a pak několik sedláků na kobykách naproti vyjelo. Před mostem měl Masák řeč uvítací, kdež Ratay s několika výbory byli přítomni. Na to se střílelo z mozdíků a celá turecká banda i s bubnem hrála až do kostela. V průvodu byly také všechny cechovní praporce. Před kostelem asi u kaštanu vítali jej zase radní Samec, Žižkovský s několika výbory... Před dveřmi chrámovými stáli p. správce a p. purkrabí pak páni páteři a v kostele školní dívky při vchodu do chrámu tak jsme udělali kostelní intrady a na to dával p. pat. Kačerovský požehnání. Nařízením purkmistra a vlastně vedením Masáka byla večír v 6 hodin zase celá turecká muzika s talířemi i s bubnem při osvětlení smolnými pochodněmi, každý totiž cech musel si dvě pochodně za 1 zlatý a 40 krejcarů koupit, které pak cechmistr večer nesl... Průvod šel od radnice po náměstí k děkanství, kde se několik kusů hrálo a pak zase k radnici. Tím bylo vše ukončeno.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Petra Stuchla Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 17. ledna 1860. Stuchl nicméně nevěřil, že by to vltavotýnské zastupitelstvo dělalo z lásky.

⁹²³ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Petra Stuchla Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 17. ledna 1860.

⁹²⁴ Vyšehradská kapitula byla s volbou Vinařického v roce 1859 obsazena takto: Štulc, Breischl, Chlumecký, Bubla, Anerhann, Jabulka, Kellner, Kotrba, Nováček, Štěpnička, Thomas, Vinařický. Celkem 12 kanovníků. NA Praha, Archiv kolegiální kapituly vyšehradské, Scrinius XXVI (Volby a potvrzování děkanů a kanovníků), Volby sídelních kanovníků, inv. č. 315, sign. XXVI fasc. 6a, kart. 48.

obětavou prací pro nově obnovený Časopis katolického duchovenstva, stejně jako prací pro místní školství.

Časopis pro katolické duchovenstvo vděčí Vinařickému nejen za svůj vznik v roce 1828, ale i za opětovné vydávání od roku 1860. Podívejme se proto na historii tohoto časopisu podrobněji.

3.5.1. Časopis pro katolické duchovenstvo

Na počátku roku 1828⁹²⁵ byl v Praze v knížecí arcibiskupské knihtiskárně vydán první svazek Časopisu pro katolické duchovenstvo (PŘÍLOHA 42). Měl být lékem léčící následky neblahé germanizace. Germanizující tlak totiž neustále sílil ve všech odvětvích společenského života a zejména u duchovenstva, které bylo v bezprostředním styku s lidem, se ozývaly četné stesky na tento sílící tlak.

Změna ve školství se tehdy nedala očekávat, a proto se muselo pomýšlet na zcela jiný způsob, kterým se měla v duchovenstvu vzbudit láska k mateřskému jazyku a doplnit nedostatky a nevhodnost dosavadního školního vzdělání.⁹²⁶ A tak se v duchovním světě zrodila myšlenka nového časopisu, který měl sloužit výše zmíněnému úkolu. O jeho zrod se velkou měrou zasloužil především Karel Alois Vinařický. Velmi ho v tom inspiroval František Palacký, se kterým se při častých vzájemných návštěvách radili o potřebách českého písemnictví. Bezpochyby zejména v letech 1825 a 1826 diskutovali o krocích, které směřovaly k založení Časopisu Společnosti vlastenského museum w Čechách. A právě příklad Palackého doprovázený Vinařického vlastní touhou, aby bylo duchovnímu stavu umožněno přímé působení tiskem na široké vrstvy obyvatelstva, a aby i jeho pomocí byl zdokonalován mateřský jazyk, Vinařického bez přestání pobízelo k založení teologického časopisu.

Od této myšlenky jej nemohl nikdo a nic odvrátit. Jeho přátelé o jeho zamýšleném podniku věděli, a i když se jeho jméno nikde oficiálně neobjevilo v souvislosti se založením časopisu, přesto bylo zcela zřejmé, komu patří zásluhy o vznik časopisu. „Předně skládám vroucí dík Vám, dvojíctihodný Pane, věda dobře, že jste duší toho dávno žádaného podniknutí.“⁹²⁷ Takovými slovy děkoval Vinařickému František Josef

---

⁹²⁵ Podle *Věnování* v první čísle časopisu to bylo přesně 26. února 1828.

⁹²⁶ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

⁹²⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 54.

Sláma, který se o jeho zakladatelské myšlence⁹²⁸ dozvěděl s největší pravděpodobností od mladého Josefa Josefoviče Jungmanna, se kterým si v té době dopisoval. Jeho otce, Josefa Jungmanna, totiž Vinařický, plný mladistvého nadšení a vlasteneckého citu, získal pro nový časopis, a tudíž se o Vinařického zakladatelské myšlence u Jungmannových jistě hovořilo. „Počal vycházeti časopis teologický, jehož první svazek mně co správnosti jazyka svěřen byl a k němuž jsem i předmluvu vyhotovil.“⁹²⁹

Stejně tak i František Ladislav Čelakovský označil Vinařického za původce celého podniku. „Mám za to, že nebude na urážku mírnosti horlivého a blahomyslného vlastence našeho, p. Karla Vinařického, jestliže jej prvním a hlavním původem právě jmenovaného časopisu [Časopis pro katolické duchovenstvo] býti veřejně prohlásíme, nic víc při tom, než slušné svědectví pravdě dávající.“⁹³⁰

Jungmann se tedy ujal péče o jazykovou redakci a do předmluvy k prvnímu ročníku vložil nabádavá slova o jazykové stránce kněžského povolání. Povolání duchovního pastýře považoval za velmi důležité, neboť jak to správně vystihl, stával se kněz prostředníkem mezi zemskou vládou a jejími poddanými, prostředníkem mezi nebem a pozemskými obyvateli, on byl tím, kdo se modlil za své svěřence, učil je správnému konání a léčil zkroušená srdce. K tomu byla zapotřebí mimo vzdělání i hluboká znalost jazyka, ve kterém promlouvali kněží k lidem. „Neboť není dosti, aby duchovnj zpráwce toliko lidu rozuměl, a sebe gakž takž srozumitedlným gemu učinil, anobřz musj on w té mjře gazyka národnjho mocen býti, aby rozum lidský oswěcovati, mysl ku poznánj prawdy i odporné přiwoditi, city powzbuzowati, srdce šlechtiti, lásku k dobrému, nenáwist ke zlému rozněcowati, wůli k milowánj Boha, ctnosti a všeho což prawé, pěkné a spasitedlné gest, nakloniti a roztaužiti uměl.“⁹³¹ Jungmann poukázal na štěstí německy mluvícího duchovenstva, které používalo svůj mateřský jazyk, ve kterém studovali a který také dále používali i ve své funkci duchovního. Každé slovo pro ně bylo lehké zvolit, každá myšlenka našla vždy nejlepší a nejpřiměřenější slovní výrazy a navíc jim byla otevřená brána ke všem druhům umění a to díky bohaté německé

---

⁹²⁸ Ve stejném duchu hovořil i František Ladislav Čelakovský ve svém článku *Časopisové čeští na rok 1834*: „Máme za to, že nebude na urážku mírnosti horlivého a blahomyslného vlastence našeho, p. Karla Vinařického, jestliže jej prvním a hlavním původem právě jmenovaného časopisu býti veřejně prohlásíme, nic víc při tom, než slušné svědectví pravdě dávající.“ František BÍLÝ, *Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy IV.*, Praha 1880, s. 397. Ostatně i František Alois Vacek napsal: „Děkuji srdečně, drahý Příteli! za Vaše tak laskavé a ochotné obstarání českého bohoslovného časopisu...“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 205.

⁹²⁹ Josef JUNGSMANN, *Zápisky*, Praha 1998, s. 15.

⁹³⁰ František BÍLÝ (ed.), *Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy IV.*, Praha 1880, s. 397.

⁹³¹ Josef JUNGSMANN, *Úvod*, ČpKD 1, 1828, s. 6.

literatuře. To vše ostře kontrastovalo s pozicí českých duchovních. Byl vůbec zázrak, že se studenti teologie zcela neodčeštili. V jadrné předmluvě dále čteme: „Čas, swrchowaný čas gest, abychom giż ku wzdělánj gich ruce přiložili, magjli kdy i w našem gazyku, ke všelikému uměnj a wědomostem tak schopném a ohebném, utěšenau úrodu wydáwati.“⁹³² Časopis měl zaplnit velikou a škodlivou mezeru. Jungmannovi časopis vděčí především za to, jak vysokou jazykovou úroveň si uchoval. Poté, co převzal jazykovou redakci František Ladislav Čelakovský,⁹³³ už Jungmann do časopisu nepřispíval, ale jeho zájem o časopis tím nijak neustal.⁹³⁴

A Jungmann nebyl jediný světský spisovatel, který časopisu pomáhal svými články. Kromě něj do časopisu v jeho počátcích přispěl například i Václav Hanka,⁹³⁵ Josef Krasoslav Chmelenský⁹³⁶ či František Ladislav Čelakovský.⁹³⁷

Co by to ale bylo časopisu platné, kdyby jej svou autoritou a úctou nezaštítily některé významné osobnosti. Vinařický totiž správně předvídal, že osud časopisu dojde zdárného naplnění, bude-li vycházet pod záštitou významných osob, o které by se vydavatelé mohli opírat. Nejvýznamnější osobností, které bylo věnováno i první číslo časopisu, byl Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk, arcibiskup pražský. Vinařický byl jeho chráněncem, a tak ho nebylo těžké přesvědčit, aby svou autoritou zaštilil nově vznikající časopis. Ostatně byl Chlumčanský i velký příznivce vlasteneckého snažení a s láskou pečlivého otce se staral o prospěch duchovenstva. Proto se nad Vinařického snažením o nový teologický časopis upřímně zaradoval a svým osobním vlivem se snažil, aby časopis co nejdříve spatřil světlo světa. Vedle něj usiloval Vinařický získat pro své plány i arcibiskupskou konzistoř. Velmi brzy se pro jeho snahy nadchl tehdejší světlí biskup v Praze František de Paula Pištěk. Ten předložil 19. dubna 1827 konzistoři návrh k vydávání časopisu pro katolické duchovenstvo, který ovšem vypracoval Karel Alois Vinařický a to s plným vědomím a svolením arcibiskupa Chlumčanského. Už v návrhu Vinařický upozorňoval na neblahé následky, které pro

---

⁹³² Josef JUNGSMANN, *Úvod*, ČpKD 1, 1828, s. 11.

⁹³³ 10. března 1829 sděloval Vinařický Janu Körnerovi: „K dosažení větší dokonalosti slohu v časopisu našem ustanoví kn. arcib. konzistoř korektora v osobě p. Čelakovského, který již 2 knihy sv. Augustina ‚De civitate‘ výborně do češtiny přeložil a právo mu odevzdá k opravování chybo- a cizomluvy salvo tamen contextu et scriptoris intentione. Tentýž bude mít dohled nad tiskem.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 110.

⁹³⁴ Robert, SAK, *Josef Jungmann. Život obrozence*, Praha 2007, s. 128; Václav ZELENÝ, *Život Josefa Jungmanna*, Praha 1881, s. 269 - 271.

⁹³⁵ Václav HANKA, *Krvavá pomsta zmírněná křesťanským katolickým náboženstvím*, ČpKD 1, 1828, s. 554.

⁹³⁶ Josef Krasoslav Chmelenský, *Klárova Píseň ke mši svaté*, ČpKD 1, 1828, s. 289.

⁹³⁷ František Ladislav ČELAKOVSKÝ, *Bud' vůle tvá!*, ČpKD, 1828 1, s. 621.

kněžstvo vyplývaly ze zanedbání národní řeči,⁹³⁸ stejné obavy vylíčil i Jungmann v předmluvě. U Pištěka byl ceremoniářem i Vinařického přítel Josef Hořčice,⁹³⁹ který mu 5. května 1827 napsal, že již bylo vše ohledně teologického časopisu důkladně vypracováno od Josefa Helferta, profesora římského a kanonického práva. Ten skutečně 3. května předložil svůj pečlivě vypracovaný referát. K tomu všemu podotknul, aby se nejprve jménem arcibiskupské konzistoře požádal císař o svolení k vydávání Časopisu pro katolické duchovenstvo. 15. května 1827 zaslala konzistoř svou prosbu k císaři. Vše dostávalo jasnějších obrysů. Císařské svolení k vydávání časopisu došlo do Prahy a konzistoři bylo oznámeno přípisem c. k. českého gubernia ze dne 26. července 1827.⁹⁴⁰

Ve čtvrtém svazku muzejního časopisu v roce 1827 vyšlo oznámení, které upozorňovalo na nový český časopis pro československé katolické duchovenstvo. Čtenáři se dozvěděli, že 16. srpna 1827 ohlásila pražská arcibiskupská konzistoř svůj úmysl začít vydávat pod svým dohledem teologický časopis v českém jazyce.⁹⁴¹ Oznámení začínalo slovy: „Každý nestranný pozorowatel uznati musj, že Českoslowanské duchowenstvo k daljšmu ducha vzdělánj, a k aučinliwému zastáwánj powinnostj stawu a powolánj swého tolikerých pomůcek nemá, gakými německé gest nadáno.“⁹⁴² A dále bylo upozorňováno na jiné nešvary vyplývající z výuky budoucích duchovních, kteří jsou vyučováni v latině a němčině. V oznámení se nacházel i program, který si časopis vytyčil naplňovat: 1) Napomáhat k vyššímu vzdělání československého duchovenstva skrze nejrůznější teologická pojednání, 2) podávat příklady obecné a učené mluvy v oboru teologickém, 3) přispívat k uvádění nábožných písní, duchovním potřebám lidu přiměřených, 4) seznamovat čtenáře se znamenitými teologickými spisy, které vyšly v Čechách nebo v cizině, dále informovat zvláště o stavu nejnovější české literatury v oblasti vzdělávání, teologie, vychovatelství a poskytovat svým čtenářům důležité zprávy týkající se náboženství a církve. Z nastíněného programu vyplývá, že se časopis dělil do dvou částí – v hlavní, kde byla uveřejňována jednotlivá pojednání a ve vedlejší, která se skládala z nejrůznějších oznámení.

---

⁹³⁸ Blíže k tomu článek *Před čtyřiceti lety*. V něm se na s. 84 pokusil autor Klement Borový vypsát v přibližné podobě, jak zněl návrh.

⁹³⁹ Blíže v kapitole *Líbám Vás všecky. Váš upřímný bratr, švagr a strýc*.

⁹⁴⁰ Klement BOROVI, *Před čtyřiceti lety*, ČKD 9, 1868, s. 86 – 88.

⁹⁴¹ NA Praha, Archiv pražského arcibiskupství 1820 - 1876, Záležitosti českého teologického časopisu, inv. č. 1496, sign. XXI, kart. 2926.

⁹⁴² Tamtéž.

Časopis měl vycházet čtyřikrát ročně – na konci března, června, září a prosince. Předplatné na celý ročník činilo dva zlaté.⁹⁴³ Na začátku měsíce září přikročila pražská konzistoř k rozeslání dopisů do jednotlivých diecézí, v nichž adresátům podávala plán Časopisu pro katolického duchovenstvo a zároveň zaslaným dopisem vyzývala jednotlivé kněze k účasti na tomto vlasteneckém podniku, které uznala za zvláště schopné a k tomuto úkolu způsobilé.⁹⁴⁴ Už 20. září 1827 mohl Josef Hořčice oznámit s velikým nadšením, že se konzistoři přihlásili k spolupráci Václav Vilém Václavíček,⁹⁴⁵ Josef Liboslav Ziegler⁹⁴⁶ a Jan Zimmermann.⁹⁴⁷ Všichni,⁹⁴⁸ kteří se rozhodli přistoupit k časopisu a podílet se na jeho tvorbě, museli nejpozději do konce listopadu 1827 odeslat redakci nějaké písemné pojednání či jiný příspěvek.

Vše bylo na dobré cestě, i když pochybovačné hlasy se našly. Ze samotné konzistoře se ozývalo hořekování, že budou někteří z nich muset více pracovat a přibrat si ke svým povinnostem mnohé další.⁹⁴⁹ Nový podnik, jakým bylo vydávání teologického časopisu, to neměl opravdu lehké. Jan Jindřich Marek⁹⁵⁰ informoval Vinařického rozhořčeně 17. ledna 1828: „V našem traktu vesměs o tomto časopisu nepříznivě se soudilo, tak že sám

---

⁹⁴³ *Oznámení nového českého časopisu pro československé katolické duchovenstvo*, Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách 1, 1827, č. 4, s. 140.

⁹⁴⁴ Jedním z takových adresátů byl František Sláma, který o tom psal Vinařickému v listu z 21. října 1827. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 54.

⁹⁴⁵ Václav Vilém Václavíček se narodil 19. prosince 1788 v Choustníku. Vysvěcen na kněze byl vysvěcen 19. září 1809. V letech 1814 – 1829 působil jako děkan v Načeradci. Od roku 1829 působil jako kanovník metropolitní kapituly svatovítské v Praze, v roce 1837 se stal kapitulním děkanem a v roce 1848 jejím proboštem. Zemřel 19. září 1862 v Praze.

⁹⁴⁶ Josef Liboslav Ziegler se narodil 10. prosince 1782 v Hradci Králové. V něm vystudoval také gymnázium a už zde byl známý pro svůj veliký zájem o historii a literaturu. Poté vystudoval filozofii v Praze a dále teologii. Navštěvoval přednášky české řeči a literatury a sám studoval slovanské jazyky. Studium zakončil 30. srpna 1806 vysvěcením na kněze. Seznámil se s řadou národních buditelů, půjčoval knížky, srovnával texty svatých písem, pustil se do antických překladů. Zaváděl zpěv českých písní na bohoslužbách. Začal s publikováním gramatických příruček, rozvíjel osvětovou činnost. Zemřel 23. května 1846 v Chrudimi.

⁹⁴⁷ Jan Václav Zimmermann se narodil v roce 1788. Byl to skriptor univerzitní knihovny a cenzor českých knih. Zemřel v roce 1836.

⁹⁴⁸ V prvních sešitech roku 1828 můžeme číst tato jména stálých spisovatelů: Josef Helfert, Alois Klar, František Bezděka, Josef Černý, Karel Hahnel, Jan Körner, Josef Král, Jakub Macan, Antonín Marek, František Příhonský, Vojtěch Sedláček, František Sláma, Matěj Sychra, František Vacek, Václav Václavíček, Kašpar Veininger, Leopold Viršing, Josef Ziegler, Jan Zimmermann.

⁹⁴⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 54.

⁹⁵⁰ Jan Jindřich Marek se narodil 4. listopadu 1803 v Liblíně. Byl to český obrozenecký kněz a spisovatel. Svá díla publikoval pod pseudonymem Jan z Hvězdy. V roce 1826 dokončil teologická studia a nastoupil kněžskou dráhu. Působil Kralovicích, Plasích, Kozojedech a opět v Kralovicích, kde také zemřel 3. listopadu 1853.

p. vikář těch několik zlatých, co se u něj sešlo, ani do Prahy poslat nechtěl, jsa toho mínění, že to beztoho co nejdříve odvoláno bude.“⁹⁵¹

Redakce byla vedena pod dohledem konzistoře, ke které měly směřovat také jednotlivé příspěvky do časopisu. Konzistoř rozhodla, že budou ustanoveni nejméně dva redaktoři. Vlastníkem časopisu byla konzistoř, ale uspořádání časopisu ponechala zcela na uvážení redaktorů s tím, že každý příspěvek do časopisů mají bez prodlení předložit k posouzení cenzuře a po obdržení imprimatur bylo jejich povinností uspořádat články do čtyř svazků v každém roce a to tak, aby v každém svazku byla pojednání z nejrůznějších teologických odvětví. Dokonce měli tu možnost využít části peněz z předplatného na zakoupení cizojazyčných teologických a literárních časopisů, aby v časopise podávaná literární návštěví byla co nejkompletnější.

Prvními redaktory se stali hned tito tři muži – Mikuláš Tomek, Vojtěch Procházka a Ignác Mráz. Časopis našel mezi lidmi veliké ohlasy. Jasně to dokazují i účty za rok 1828 týkající se příjmů a výloh spojených s časopisem.⁹⁵² Z 1500 výtisků se prodalo 1033 a 96 výtisků se rozdalo. Čistý výnos časopisu byl 478 zlatých a 27 krejcarů. Z těchto peněz vytvořila konzistoř zvláštní fond, který byl určen pro vydávání teologických spisů, zejména sv. Otců, v českém jazyce.⁹⁵³

Hned po roce došlo v redakci ke změně. Po odstoupení Procházky a Mráze se uvázal k redaktorské práci vedle Tomka 7. ledna 1829 nově zvolený Václav Vilém Václavíček, který dokonce v letech 1831 – 1832 vedl redakci zcela sám. Celé čtyři roky se téměř s otcovskou péčí snažil o co největší prospěch časopisu a jeho neustálé zvelebování. Někdy to nebylo vůbec lehké. Sám Vinařický se 22. ledna 1832 svěřoval se svými pocity ohledně časopisu Josefu Hořčicovi: „Ptáte se posléz jak moje děťátko prospívá, jehož jsem v těžkosti otcem i matkou. Vy pak babičkou byl. Nevím, můj milý, jak se k světu míti bude, pořád ještě o vodítkách chodí. Chtělo by se rádo již samo pouštět, ale

---

⁹⁵¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 59. Na Plzeňsku se totiž šířily poplašné zprávy o brzkém konci časopisu. I Marek z počátku uvěřil, když mu bylo řečeno „že ta šestinedělka, dle zprávy p. Hořčice, těžce ku porodu pracuje a snad (což Bůh uchováti ráčíž) mrtvé dítě porodí.“ Tamtéž.

⁹⁵² *Aučty celoroční*, ČKD 2, 1829, s. 167-168.

⁹⁵³ Opravdu hned s druhým svazkem v roce 1828 obdrželi všichni odběratelé zdarma podělení přílohou k časopisu a to knihami od sv. Augustina – *Soliloquia* a *Manuale* v překladu Daniela Adama z Veleslavína. Ke čtvrtému svazku téhož roku obdrželi zdarma zase *Knihu sv. Jana Zlatoústého: že žádný nemůžu uražen býti od jiného než sám od sebe*. Roku 1829 a 1830 byli odběratelé podarováni spisem sv. Augustina *O Městě Božím*. Klement, BOROVIČ, *Před čtyřiceti lety*, ČKD 9, 1868, s. 90 - 91.

bojí se oň, aby prý si bujně nepočínalo. I začalo již hezky žvatlat, ale házejí mu pořád uzdu na jazyk, tak že jest se co báti, aby se nestalo koktavým.“⁹⁵⁴

Po něm se náročné úlohy se ctí ujal v roce 1833 Václav Michael Pešina z Čechorodu, kanovník svatovítské kapituly. Ale i v roce 1833 měl časopis potíže s množstvím příspěvků a odběratelů. Zoufale zaznívala slova Josefa Černého k Vinařickému: „Nepomůžete-li časopisu z louže, zajde. Pro čtvrtý svazek není tu hrubě ničeho.“⁹⁵⁵ V redakci to neměl Pešina vůbec lehké. Zejména v začátcích spoléhal na rady Vinařického, s ním se radil o zásadních otázkách ohledně časopisu. „Poradte, ponaučte, pomozte dle nahlížení – a dle dobrého srdce Vašeho.“⁹⁵⁶

Na konci listopadu 1833 byla situace opravdu kritická. V tomto směru těmi nejkatastrofičtějšími zprávami zásoboval Vinařického Josef Černý. Dle jeho slov na tom byl časopis už tak špatně, že byl nucen odesílat příspěvatelům kalendáře, aby z nich vybírali něco, co by mohli použít pro svá pojednání. „Nemůže se tedy nikterak udržet a pěstovat toto od Vás počaté a zplozené dítě.“⁹⁵⁷

Vinařický se rozhodl Pešinovi poradit doporučeními, na které původní autory se má spolehnout. Navrhoval zejména Josefa Černého, Vincence Zahradníka, Františka Josefa Slámu aj. Pro pojednání překládaná z německého jazyka doporučoval mladší pražské duchovní. „Když se tak práce rozdělí, nepochybuji, že časopis theol. k bohatému květu a k ovoci chutnému a zdárnému dospěje; anť nyní již sem a tam zdárně prokvítá, a dobrých požitkův podává.“⁹⁵⁸ Přes všechna příkoří se časopisu začalo dařit. Mohla za to neúnavná Pešinova práce a Vinařického cenné rady.⁹⁵⁹ Proto mohl ve svém článku *Časopisové čeští na rok 1834*⁹⁶⁰ napsat Čelakovský toto: „Líbost' musí ploditi čtenáři pročítání zdařilých prací důmyslného již jmenovaného redaktora [Václav Vilém Václavíček], bystrého a jádrného Zahradníka, srdečného a ctně o národ pečujícího

---

⁹⁵⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 245. V té době měl obdobné potíže i Časopis českého Musea. Pavel Josef Šafařík se důvěrně Vinařickému svěřoval: „Z časopisu uvidíte, že i Vaší pomoci potřebuje a k Vám se utíká, co k lékaři duchovnímu i duševnímu. Neboť počíná na souchotiny strádati.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 7.

⁹⁵⁵ Tamtéž, s. 4.

⁹⁵⁶ Tamtéž, s. 25.

⁹⁵⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 35.

⁹⁵⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 41.

⁹⁵⁹ Vinařický to stvzoval svými slovy, které Pešinovi napsal 15. srpna 1834: „Časopis pro duchovenstvo opravdu vždy blíže a blíže k vrchovaté dokonalosti přistupuje. Díky za to neúnavné horlivosti a přičinění Milosti Vaší.“ Tamtéž, s. 90.

⁹⁶⁰ Článek vyšel v roce 1834 v České včele a potom i v roce 1880, v Čelakovského *Sebraných spisech*.

Slámy, pilného a soudného Černého, horlivého a důkladného Körnera, blahomyslného Vacka aj.“⁹⁶¹

Pešina vedl časopis dlouhých 14 let. V roce 1848 ho v redakci vystřídal tehdejší kanovník svatovítské kapituly, pozdější budějovický biskup, Jan Valerián Jirsík. Staral se o redakci s neobyčejnou péčí až do roku 1851 a to navzdory všem nepříjemnostem spojeným s událostmi nabitým rokem 1848. Jirsíkovo postavení se odlišovalo od všech předešlých redaktorů. V červenci 1847 bylo totiž se svolením arcibiskupa Aloise Josefa Schrenka rozhodnuto, že od počátku roku 1848 pražská arcibiskupská konzistoř již nebude vydávat časopis a svěří jeho vydávání jedinému muži, jež jej bude také vydávat vlastním jménem. A tak se v prvním svazku časopisu pro rok 1848 na titulní straně objevilo: „Časopis pro katolické duchovenstvo, kterýž vydává přispěním mnoha duchovních a učených mužů Jan Valerian Jirsík.“⁹⁶² V posledním svazku roku 1851 se se svými čtenáři rozloučil. Měl před sebou jiné poslání, kvůli kterému se musel vzdát redaktorství časopisu. 25. března 1851 byl jmenován v pořadí již čtvrtým českobudějovickým biskupem, vysvěcen na něj byl o několik měsíců později, 19. října 1851.

V redakci se objevila dvě nová jména – František Xaver Havránek a Eduard Tersch. S nimi přišla i další novinka ve vydávání časopisu. Přestal být vydáván čtvrtletně, ale začal vycházet měsíčně ve čtyřarchových sešitech. Ovšem po pětadvacetiletém vydávání v roce 1852 náhle zaniknul. V posledním svazku časopisu zhodnotili oba redaktoři důvody, které vedly k tomu, že se již časopis od roku 1853 nebude vydávat. „Ačkoliv ale tento časopis i co do obsahu i co do slohu větším dílem s každým jiným časopisem německým v závod se pustiti mohl, a některého léta zvláště mnohý jiný časopis znamenitě převyšoval: nic méně vyznati musíme, že od prvního počátku neměl příliš mnoho podporovatelů, a ještě méně pilných čitateľů.“⁹⁶³ V roce 1853 – 1859 se žádný z duchovních o jeho obnovení nepokusil. Byla to nelehká doba.

Časopis si stále držel svou cenu a ročně se ustálil počet jeho výtisků na 1000. Čistý výnos časopisu, který do konce roku 1847 velmi vzrostl, neboť v posledních letech se upustilo od vydávání spisů sv. Otců, vynaložila arcibiskupská konzistoř, aby bylo

---

⁹⁶¹ František BÍLÝ (ed.), *Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy IV.*, Praha 1880, s. 400 – 401.

⁹⁶² Viz *Titulní strana*, ČpKD 21, 1848.

⁹⁶³ *Návěští o tomto časopisu*, ČpKD 25, 1852, s. 383.

vydáno Písmo svaté v co nejnižší ceně. V roce 1851 vyšlo v prvním vydání⁹⁶⁴ a v roce 1857 bylo vytištěno druhé vydání.⁹⁶⁵

Po celou dobu, kdy časopis vycházel, mnoho jeho přispěvatelů a zároveň Vinařického přátel, směřovalo své prosby, připomínky či přímo příspěvky do časopisu k Vinařickému. Radilo se s ním o vhodnosti těchto příspěvků, o tom, co je třeba vypustit, aby se předešlo zbytečným komplikacím s cenzurou, jednalo s ním o opravách či zcela na něm nechávali vypuštění některých pasáží, neboť věděli, že sám nejlépe ví, co je nejvíce zapotřebí, aby příspěvek byl dokonalým a zároveň vhodným k otištění. Karel Alois Vinařický byl zkrátka strážným andělem časopisu.

3.5.2. Časopis katolického duchovenstva

Rok 1860 v uvolňující se atmosféře předznamenával mnohé změny k lepšímu. Jednou z těch významných změn bylo obnovené vydávání Časopisu katolického duchovenstva (PŘÍLOHA 43). „Doléháno na mne z mnoha stran, abych převzal redakci Časopisu pro katol. duchovenstvo. Konečně jsem se rozhodl k tomuto nesnadnému a poněkud choulostivému podniknutí,“⁹⁶⁶ psal 8. listopadu 1859 Vinařický svému švagrovi Janu Krouskému. S celou záležitostí se rozhodl nejdříve seznámit arcibiskupa Bedřicha Schwarzenberga. V polovině listopadu 1859 se vyjednávání o povolení časopisu blížilo ke svému konci.

Svou účast na celém podniku Vinařický podmiňoval aktivní spoluúčastí moravských duchovních. Se slovy o zdaru nového časopisu apeloval na Františka Sušila.⁹⁶⁷ Sušil mu doporučil možné spolupracovníky, sám se však v pravidelné přispívání do časopisu neuvázal, přislíbil jen příležitostných příspěvků, neboť v tom čase, kdy se rozhodovalo o opětovné vydávání časopisu, jej zaměstnával nový překlad Nového zákona

---

⁹⁶⁴ Prodáváno se nevázané za 1 zlatý a 40 krejcarů. Vyšlo pod názvem *Bible česká, čili, Písmo swaté starého i nowého Zákona, podle obecného latinského, od. Sw. Římské katolické církwe schwáleného výkladu přeložené, a opět s pilností přehlédnuté, ponaprawené, wyswětlené a znowu wydané.*

⁹⁶⁵ Stálo pouze 1 zlatý a 5 krejcarů.

⁹⁶⁶ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 2.

⁹⁶⁷ František Sušil se narodil 14. června 1804 v Novém Rousínově. V Kroměříži a v Brně vystudoval gymnázium a poté vstoupil do brněnského biskupského semináře. V roce 1827 byl vysvěcen na kněze a po desetiletém kaplanování v Olbramovicích se stal v roce 1837 profesorem Nového zákona na brněnském teologickém ústavě, kde neúnavně pracoval až do své smrti. Psal původní díla, ale také překládal a byl zejména neúnavným sběratelem moravských národních písní. V roce 1835 byly vytištěny jeho *Moravské národní písně*. Zemřel 31. května 1868 v Bystřici pod Hostýnem.

s obsáhlým výkladem.⁹⁶⁸ Časopis byl vydáván v knížecí arcibiskupské knihtiskárně v Praze, jejíž držitelé byli Rohlíček a Sievers.

Hned v prvním čísle obnoveného časopisu v úvodním redaktorově slovu Vinařický připomněl, že se již počet kvalitní české literatury výrazně zvýšil a stejně tak se zvýšil i počet konzumentů této literatury, poukázal na neustálé přibývání školních a vzdělávacích spisů. Stručně připomněl a shrnul situaci českých časopisů. „Čest duchovenstva žádá, aby časopis ten byl obnoven; i nastalá doba v bouři světa probuzeného života církevního nutně vymáhá, aby mělo též duchovenstvo naše svůj vlastní a veřejný orgán.“⁹⁶⁹

Důvody, které vedly k tomu, že se již dříve neobnovilo ukončené vydávání duchovního časopisu, vyplývaly podle Vinařického zejména z malého odhodlání ostatních duchovních vzít na sebe náklad a rozličné redaktorské práce.⁹⁷⁰ Praha jakoby čekala na Vinařického. „Po opětovném doléhání z několika stran nenalezaje výmluvy nedostatkem chvíle sprotředkoval [sic!] jsem vydávání žádoucího časopisu a přijal jsem na se redakci prozatím na rok, hodlaje ji, až bude zavedena, odevzdati silám jarejším a způsobilejším.“⁹⁷¹ Nakonec v redakci zůstal až do své smrti, přičemž od roku 1867 mu jako spoluredaktor pomáhal Klement Borový.

Do všech českých, moravských, slovenských a slezských farních míst rozeslal Vinařický program, který byl přijat 30. listopadu, na den sv. Ondřeje, v roce 1859 a kterým vyzýval všechny duchovní k podpoře časopisu a k nejrůznějším příspěvkům do něj. V programu byla ohlášena zásada: *Pravda a láska!* „Hádky jalové a sočivé docela se vylučují. Vždy pracovati budeme ku smíření a k uznání pravdy i autority katolické.“⁹⁷² V časopise se měla střídát pojednání ze všech částí teologie a pedagogiky, zprávy z oblasti literatury a církevní činnosti.⁹⁷³ Úvodní slovo Vinařický zakončil přáním: „Zdař Bůh! Požehnání a milost Boží se všemi námi!“⁹⁷⁴

---

⁹⁶⁸ Dílo digitalizováno: <http://kramerus.nkp.cz/kramerus/MShowMonograph.do?id=24640> (přístupné

⁹⁶⁹ Karel Alois Vinařický, *Slovo redaktorovo k důstojnému duchovenstvu v Čechách, na Moravě, Slovensku a ve Slezích*, ČKD 1, 1860, s. 4.

⁹⁷⁰ Tamtéž.

⁹⁷¹ Tamtéž.

⁹⁷² Karel Alois Vinařický, *Slovo redaktorovo k důstojnému duchovenstvu v Čechách, na Moravě, Slovensku a ve Slezích*, ČKD 1, 1860, s. 5.

⁹⁷³ Všechna pojednání měla být dle přání Vinařického „vážná, důkladná, světle vědy křesťanské osvícená, záživná, v život skutečný sahající, slovem tak způsobená, aby v nich i svěště vzdělanci rady v pochybnostech mysli pohledávati a útěchy srdce nacházeti mohli.“ Dále: „Sloh buď věci příslušný, světlý, jadrný, nešírokový, ne marně líčený.“ Tamtéž, s. 6.

⁹⁷⁴ Tamtéž.

Časopis vycházel ročně v osmi pětiarchových sešitech a cena ročního předplatného byla stanovena na 3 zlaté.⁹⁷⁵

Brzy se mu začala scházet pojednání od nejrůznějších přispěvatelů a přísliby budoucí spolupráce. Duchovní byli nadšeni: „Byltě jsem i já [Josef Breischl] – tak jako mnozí duchovní bratří – nad míru potěšen, že Jste se ráčil věci tak velmi důležité, ano českoslovanskému kněžstvu nejvýš potřebné známou již rázností svou uchopiti a ujmouti.“⁹⁷⁶

Vedení časopisu bylo nesmírně náročné a úmorné. V září 1862 si k tomu Vinařický stěžoval na malý počet předplatitelů a na neustálou nespokojenost jeho duchovních nadřízených. „Našim pánům nelze vyhověti, i kdyby anděl s nebe sestoupil. Bůh to naprav! Já jsem u arcibiskupa osočen jako člověk napuštěný ‚mit der thierischen Idee der Nationalität‘. Bůh odpusť těm slepcům! Jiní mi zase říkají, že mám náchylnost ku germanizování, protože také německé spisy ohlašuji – ovšem z nouze, neb českých mám málo, a což vychází, těm pánům nakladatelům stýská se půjčiti výtisk, neřku-li dáti – redakci k ohlášení.“⁹⁷⁷ V takové situaci Vinařického přepadala melancholie a kolikrát až litoval, že vůbec musí v tomto žít. Nebylo lehké vést časopis.

Vinařický už od konce roku 1866 pociťoval zvláštní zmalátnělost mysli a chtěl se zřící všeho spolupůsobení v oboru teologickém a zejména odstoupit od redakce časopisu. S tím ale nesouhlasilo nakladatelství a tak si Vinařický kvůli takovým protestům vybral spoluredaktora, kterým se stal Klement Borový. Vinařický ovšem svému příteli Josefu Jirečkovi 2. srpna 1868 sděluje, že se Borový stal v podstatě jediným „samovládcem“ v redakci, důkazem toho byly poslední svazky časopisu, které vyšly v roce 1867 a 1868.⁹⁷⁸

3.5.3. Dědictví sv. Prokopa

Ve dnech 24. – 26. září 1860 byl do Prahy svolán dvanáctý sjezd katolických jednot z Německa a Rakouska. Karel Alois Vinařický to nesmírně prožíval, chtěl totiž ukázat německým kněžím rozvíjející vzájemnou slovanskou spolupráci a vůbec vzkvétající slovanský život. Proto psal na všechny možné strany a snažil se přesvědčit o účasti na

---

⁹⁷⁵ Jednalo-li se i o zaslání vyšlých výtisků, musel si předplácející čtenář připlatit 1 zlatý. Půlroční předplatné nebylo umožněno.

⁹⁷⁶ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 12.

⁹⁷⁷ Tamtéž, s. 73 – 74.

⁹⁷⁸ Tamtéž, s. 129.

tomto sjezdu, koho jen mohl. A totéž očekával i od dalších duchovních: „Račtež povzbuditi, kde koho možná, k nám.“⁹⁷⁹

Hned první den sjezdu se o slovo přihlásil Vinařický, který před shromážděnými účastníky vylíčil potřebu teologické literatury v českém jazyce a za tímto účelem navrhl, aby se zřídila jednota a založila pokladnice k vydávání takových knih. Myšlenka na založení takového spolku měla svůj počátek v Časopisu katolického duchovenstva, jehož vydávání bylo obnoveno na počátku roku 1860.

Karel Alois Vinařický se 24. září 1860 přimlouval za zřízení nového spolku zejména proto, aby bylo českému duchovenstvu umožněno připravovat se na své povolání v mateřském jazyce. Dosud se totiž veškerá příprava konala v latinském a německém jazyce.⁹⁸⁰ Byl to právě Vinařický, který pevně věřil, že nový podnik bude schválen bez problémů a navrhl, aby se spolek nazýval *Dědictví sv. Prokopa*. Tady se ale rozcházel s názorem biskupa Jana Valeriána Jirsíka, který si přál, aby spolek nesl jméno sv. Vojtěcha, jehož zásluhy přesahovaly české hranice. Vinařický proti tomu nijak neprotestoval, šlo mu totiž o myšlenku samotnou, nikoli o název. Nakonec byl ale potvrzen původní Vinařického návrh.⁹⁸¹

V závěru sjezdu světící pražský biskup Petr Krejčí promluvil ke všem zúčastněným jádrnou řečí, v níž shrnul výsledky vyplývající ze svolaného sjezdu. Předně poděkoval za to, že se všichni shromáždění povzbudili k církevnímu smýšlení, pochválil prospěšný návrh na zřízení spolku, který by zaštil vydávání teologických knih a svou řeč zakončil vybídnutím přítomných duchovních, aby nijak nepodporovali proticírkevní časopisy.⁹⁸²

V krátké době následovaly soukromé schůzky, ve kterých Vinařický postupně formuloval v součinnosti s dalšími stanovy nově vznikajícího spolku. Nakonec 25. září 1860 byly přijaty stanovy spolku a spolu s tím se do spolku přihlásili jeho první členové.⁹⁸³

---

⁹⁷⁹ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 27.

⁹⁸⁰ Vinařický ve své řeči připomněl, že i Řím se stará, aby se misionáři přiučili jazykům divochů, aby jim tak mohli zvěstovat evangelium.

⁹⁸¹ Při audienci 4. prosince 1860 u arcibiskupa Bedřicha ze Schwarzenbergu mu Vinařický vysvětlil, že by s pojmenováním spolku podle sv. Vojtěcha mohly být potíže, neboť v té době už si za svého patrona zvolila sv. Vojtěcha pražská katolická jednota a pod stejnou patronací se chystali spolek s podobnými záměry jako *Dědictví* založit. Vinařický tak svými argumenty arcibiskupa přesvědčil, aby byl přijat původní návrh. František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 418.

⁹⁸² *Dvanáctý valný sjezd katolických Jednot z Němec a z říše Rakouské*, ČKD 1, 1860, s. 484.

⁹⁸³ Seznam prvních členů spolku je uveřejněn v knize: František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 418 – 419.

A jaké byly cíle spolku? „Dědictví sv. Prokopa“ majíc účel podávati kněžstvu a vzdělavcům našim důvody víry katolické, obhajovati nauku Krista Pána, vyvraceti námitky proti ní od lživé vědy činěné, osvětlovati dějiny církevní zvláště v Čechách z domácích našich historických pramenů, dokazovati, že jazyk náš postačí důstojným býti tlumočnickem všech věd bohovědných...“⁹⁸⁴ Hlavním účelem spolku bylo podporování duchovních spisovatelů a vydávání kvalitních teologických spisů ve spisovném českém jazyce. Finance k tomuto účelu byly čerpány z dobrovolných finanční darů.⁹⁸⁵ Správou *Dědictví sv. Prokopa* byl pověřen výbor složený nejméně ze dvanácti kněží,⁹⁸⁶ kteří nebyli příliš vzdáleni Praze, a mohli se tudíž bez obtíží zúčastnit čtvrtletních spolkových schůzek.⁹⁸⁷

Jakmile byly potvrzeny stanovy, ihned se začali přihlašovat příznivci z řad kněží, ale dokonce i světských vzdělavců. Nic tedy nebránilo Vinařickému, coby prozatímnímu jednateli spolku, aby již 24. července 1861 svolal přípravnou poradou, které se zúčastnilo 24 příznivců z Prahy a 6 z pražského okolí. Celou poradou zahájil Vinařický ve jménu svatého Prokopa, kterého žádal, aby u Boha vyprosil požehnání nově vzniklému *Dědictví*. Přítomné seznámil v krátké zprávě s tím, jak *Dědictví sv. Prokopa* vzniklo a taktéž přečetl stanovy a vysvětlil jejich jednotlivé články. Při této poradě se zapsali další noví členové, kterých přibýlo úctyhodný počet – 46, neboť někteří účastníci porady byli zplnomocněni, aby zapsali i nepřítomné. K definitivní volbě výboru tehdy ještě nedošlo, ale přistoupilo se na Vinařického návrh, aby volba výboru proběhla 23. srpna 1861 v devět hodin ráno, k čemuž skutečně došlo. Ovšem definitivní volba řídicích členů výboru připadla až na další schůzi výboru, která se sešla 8. října 1861.⁹⁸⁸ Znakem na pečeti spolku se stal obraz svatého Prokopa s nápisem „Dědictví sv. Prokopa“. Bylo také rozhodnuto, že tištěným prostředkem k zveřejňování zpráv výboru, informací o stavu jmění a přistupování jednotlivých účastníků se stane

---

⁹⁸⁴ František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 419 - 420.

⁹⁸⁵ Každý kdo složil nejméně 40 zlatých najednou a nebo během po sobě jdoucích 4 let vždy po 10 zlatých, stal se doživotním členem spolku s nárokem na jeden výtisk knih vydávaných nákladem spolku. Každý, kdo daroval více než 40 zlatých, dostal tolik výtisků vydávaných knih, kolik obsahovala darovaná suma částku 40 zlatých. V případě, že by někdo věnoval nejméně 100 zlatých, byl považován za zakladatele *Dědictví*.

⁹⁸⁶ Ze stanoveného počtu členů výboru ovšem každý rok odcházeli tři členové, které určil los, ovšem nic nebránilo tomu, aby byli znovu zvoleni. Ze svého středu si výbor zvolil starostu, místostarostu, pokladníka, jednatele a písaře. František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 421.

⁹⁸⁷ Na řádných schůzkách se výbor radil zejména o tom, které spisy budou vydány a jaké honoráře obdrží spisovatelé. Tamtéž.

⁹⁸⁸ Bylo tomu tak pro nepřítomnost některých nově zvolených členů výboru. František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 424.

Časopis katolického duchovenstva.⁹⁸⁹ Starostou spolku byl zvolen Karel Alois Vinařický, místostarostou Vincenc Náhlovský, pokladníkem Eduard Tersch, jednatelem František Srdínko a zapisovatelem Karel Navrátil.

V arcidiecézi pražské ohlásil vznik spolku arcibiskup Bedřich ze Schwarzenbergu těmito slovy: „Pod milostiplnou ochranou Boží vzrůstějš tedy spolek, jenž dnes ještě hořčičnému zrnku se podobá, v mohutný strom, jehož větve se rozkládají mají daleko po vlasti naší a i za hranicemi jejími, a jehož dobré ovoce svědectví dáti má, že strom onen se zakořenil v požehnané půdě Církve, že světlo a teplo i veškerou životní sílu běže z Toho, jenž jest slunce spravedlnosti...“⁹⁹⁰

Výbor rozeslal *Pozvání k ochotnému přistupování ve spolek „Dědictví sv. Prokopa“* na všechny strany v Čechách i na Moravě. Taktéž uznal za vhodné, vybít spisovatele, aby co možná nejdříve sdělili, jaký teologický vědní obor⁹⁹¹ si vybrali a kdy by v patřičném teologickém oboru napsané dílo mohli dát vytisknout.⁹⁹²

Prvním starostou spolku byl Karel Alois Vinařický a to až do své smrti 3. února 1869. Za jeho vedení *Dědictví* vzkvétalo.⁹⁹³

V roce 1868 a 1869 odešli na onen svět dvě největší osobnosti obnoveného časopisu. Byl to František Sušil a Karel Alois Vinařický.

31. května 1868 zemřel veliký dobrodinec spolku profesor František Sušil.⁹⁹⁴ Karel Alois Vinařický se odebral na Moravu, aby byl přítomen na jeho pohřbu, který se

---

⁹⁸⁹ Volba výboru a zvolení řídicí členové výboru byli potvrzeni přípisem arcibiskupa Bedřicha ze Schwarzenbergu ze dne 8. listopadu 1861. „... s potěšením jsem seznal, že od té doby, co stanovy Dědictví sv. Prokopa úředního potvrzení došly, netoliko znamenitý počet duchovenstva k tomuto šlechtnému spolku se přihlásil...Anoť, duchovenstvo důstojné do výboru zvolené a mně v seznamu zejména oznámené mé úplné důvěry požívá, neodkládám výboru tomu dle stanov potřebné a slušně vyžádané ordinariátní potvrzení tímto listem udělit...“ František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 425.

⁹⁹⁰ Tamtéž, s. 426.

⁹⁹¹ „Vzdělávati máme a chceme vědu svatou ve všech oborech, které jmenovitě jsou: I. Filosofická proprava k bohovědě. II. Obrana katolického učení, III. Vědecký výklad písem svatých. IV. Životy spisovatelů církevních a zprávy o spisech jejich. Výbor ze spisů církevních otců. V. Starobylosti. Národopis a místopis biblický. VI. Církevní dějepis všeobecný. Příspěvky a prameny české k historii církevní. VII. Katolická dogmatika. VIII. Morálka. IX. Kasuistika, X. Katechetika. Sbírká katechesí. XI. Homiletika. Sbírká homilií. Rozvrhy na kázání. Sbírká kázání encyklických a příležitostných. XII. Výklad katolických obřadů. XIII. Pastorálka, XIV. Právo církevní, XV. Úřední slov ve správě duchovní, XVI. Církevní umění. SVII. Bohoslovná literatura. Výbor ze staročeské literatury katolické. Tamtéž, s. 434.

⁹⁹² Z knih vydaných spolkem vyšla za Karla Aloise Vinařického tato díla: v překladu Františka Sušila *Evangelium sv. Matouše* (1863), *Evangelium sv. Marka* (1865), *Evangelium sv. Lukáše* (1865), *Evangelium sv. Jana* (1867), *Skutky apoštolské* (1869), v překladu Jana Herčíka *Katechismus z nařízení sněmu Tridentského k pastýřům duchovním* (1866), od Ruperta F. Smolíka *Rukověť pro zpovědníky* (1868).

⁹⁹³ Na konci roku 1865 vlastnilo částku 24 575 zlatých. Mělo 14 zakladatelů, 758 členů a 5 dobrodinců. Pro bezpečnost celého jmění se výbor usnesl, aby byla zakoupena pokladna Wertheimovka a jmění se mělo ukládat v zástavních listech české hypoteční banky. František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 438.

uskutečnil 3. června 1868. Celý výbor spolku pak za něj uspořádal zádušní mši, kterou za něj Vinařický sloužil 10. června 1868 v seminářském chrámu sv. Salvatora. Sušil byl hlavním dobrodincem celého spolku, a proto 19. července 1868 ve své 22. schůzce, jednal výbor o tom, jak by se měl Sušilovi zřídit důstojný pomník. Výbor se nakonec až v roce 1871 usnesl, aby bylo ze spolkové pokladny zasláno na pomník 300 zlatých.

A 3. února 1869 se za Sušilem odebral na věčnost i Karel Alois Vinařický, první starosta spolku a jeho neúnavný pracovník, od něhož vzešla počáteční myšlenka vzniku spolku. Výbor se zúčastnil jeho pohřbu na Vyšehradě. Jménem *Dědictví sv. Prokopa* pak sloužil 11. února kanovník Vincenc Bradáč pontifikální requiem v chrámu sv. Salvatora. Místo starosty, které po smrti Vinařického zelo prázdnotou, obsadil 22. února 1869 nově zvolený starosta Václav Štulc.⁹⁹⁵

3.5.4. Čtyřicet let knězem

V polovině srpna 1865 se blížilo úctyhodné výročí. Uplynulo již čtyřicet let od vysvěcení Karla Aloise Vinařického na kněze. Využit této příležitosti se rozhodl vltavotýnský děkan Martin Šejnoha, který k sobě na 29. srpna 1865 povolal do Týna nad Vltavou Vinařického a dalších 15 spolužáků, kteří taktéž dovršili čtyřicetileté jubileum své duchovní služby. Všichni se rozhodli, že se setkají a v tichosti vykonají pobožnost, aby poděkovali Bohu za všechny jim prokázané milosti a hlavně za to, že jim vůbec dopřál dočkat se takového dne.

Vše organizoval děkan Martin Šejnoha, nicméně svou pomoc nabídl i arcibiskup Bedřich Schwarzenberg, a to když dovolil všem účastníkům společného setkání, aby využili všechny pokoje v arcibiskupském zámku.

Za zpovědníka byl zvolen Quardian Bechyňský a za kazatele Karel Alois Vinařický.

I když bylo v plánu celou slavnost odbyť skromně a v tichosti, přesto k tomu nakonec nedošlo, neboť se o celé události začalo za chvilku mluvit po celém Týně nad Vltavou a město se proto rozhodlo, že se ujme slavnostního přivítání příjíždějících hostů. Vznikly dvě slavnostní brány, jedna v ulici k Českým Budějovicům a druhá na silnici k Praze. Od měšťanů a studentů byly ozdobeny nápisy a nejrůznějšími okrasami.

---

⁹⁹⁴ Jeho rukopisy – *Výklad skutků apoštolských, Výklad všech listů sv. Pavla, Výklad listů katolických, Výklad „Zjevení sv. Jana“, Otcové apoštolských*, byly odkázány spolku a uloženy v jeho archivu. Rukopisy odkázal spolku zdarma. Mimoto se spolku dostalo i jiných rukopisů, které se nacházeli u nejrůznějších osob, které neváhali a spisy spolku odeslati. František KRÁSL, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895, s. 439.

⁹⁹⁵ Starostou spolku byl Václav Štulc až do 20. dubna 1885, kdy jej vystřídal Klement Borový.

Příjezd vyšehradského kanovníka Vinařického byl ve městě ohlášen na jedenáctou hodinu dopoledne. Ale již v osm hodin ráno odjela deputace městského zastupitelstva, v čele s purkmistrem, Vinařickému naproti. V půl dvanácté již v Týně nad Vltavou ohlašovaly rány z hmoždířů jejich příchod. „Že uvítání bylo s obou stran srdečné ano velmi tklivé, dá se snadno soudit komu povědomo, v jaké památce jméno Vinařického zde v srdci přemnohých dlí. Na to se hnul zástup nepřehledný lidstva a školních dítek, by svého bývalého duchovního pastýře do děkanství doprovodil.“⁹⁹⁶

Pravá slavnost se odehrála až večer. Aby byli všichni církevní hodnostáři od města obzvláště uctěni, rozhodlo se městské zastupitelstvo přichystat patřičné osvětlení města.⁹⁹⁷ Při tom zazpíval vltavotýnský pěvecký spolek před děkanstvím 3 sbory. Veliký počet zúčastněných lidí se dlouho do noci procházel po ulicích a obdivoval osvětlené stavby.

Duchovní stránka celé slavnosti byla následující. Již 29. srpna 1865 se v pět hodin odpoledne konalo požehnání. 30. srpna v osm hodin ráno byl vykonán v Týně nad Vltavou shromážděnými duchovními slavný průvod z arcibiskupského zámku do chrámu sv. Jakuba, kde se nejdříve držely hodinky za mrtvé, potom Requiem a pak opět breviární modlitby a zpěvy. Poté Karel Alois Vinařický vedl velkolepé kázání, po němž následovala pontifikální mše, při níž všichni jubilanté přistoupili k oltáři s hořícími svícemi a zpěvem „Te deum“ byla celá slavnost ukončena.

Pak se všichni jubilanté i s dalšími shromážděnými duchovními odebrali ke společnému obědu na děkanství. Vše se povedlo bez nejmenších komplikací. Vinařický byl se slavností spokojen. Viděl své přátele a hořkost, s kterou kdysi opouštěl Týn nad Vltavou byla již pryč. Nic mu tedy nebránilo, aby si své životní jubileum opravdu užil.

3.5.5. Kauza jezuité

Událost z náboženské oblasti, která vzbudila obecnou pozornost, byl příchod jezuitů do Čech na konci května 1866. Po obnovení řádu na počátku 19. století se jezuité vraceli do měst jen velmi obtížně. Tehdejší společnost je vnímala jako zastánce temného předosvícenského věku, a proto je ve městech viděla jen velmi nerada. Ke konci května 1866 se odvážili usadit v Praze s příchodem pruského vojska. Celkem se jednalo o pět jezuitských kněží. Takto to komentovaly Národní listy: „Za nejsilnějšího

---

⁹⁹⁶ V Týně Vltavském dne 3. září, Budivoj 1, 1864 – 1865, s. 2.

⁹⁹⁷ Nejlépe se v tomto směru vyjímal škola, která byla ozdobena více jak 400 světly. V průčelí se nalézal průsvit s nápisem, kterým byl vzdáván hold Vinařickému jakožto jejímu původci. Tamtéž.

lomozu zbraní a jako by pod záštitou pruské okupace vtlačilo se tiše do města našeho as tučet ,ctihodných členů řádu jezuitského, aby se usadili pevně v královské naší Praze a stali se zárodkem nových četnějších posádek roztomilého tohoto bratrstva.“⁹⁹⁸ Už předtím tam ale v roce 1846 zakoupili dům u sv. Ignáce. Od Pražanů nebyli uvítáni vůbec vřele, jejich příchod způsobil spíše skandál.⁹⁹⁹ Národní listy to měly za zlé znamení, za návrat tam, kde již Čechy dávno neměly být a kde jiní osvícené národy již dávno nejsou.

Svou misii započali 31. července, na den sv. Ignáce, v roce 1866 a od té doby kázali v neděli a ve svátky o půd desáté německy a o čtvrté hodině odpoledne česky.

Proti nim začaly vystupovat svými články noviny jako Politik či Ilustrovaný evangelický Věstník, ovšem nejhlasitěji se proti nim začaly ozývat Národní listy.

Jezuité byli pro Národní listy ztělesněním náboženské zatemnělosti, probouzení fanatické nesnášenlivosti, brojení proti pokroku a osvětě a ztělesněním řádu, který si zastrahováním lidí přišel na veliké jmění. A český národ zakusil od nich největšího příkoří. „Pronásledovali a hubili naší inteligenci, pálili knihy české, zkazili literaturu domácí, zněmčili školy, odnárodňovali mládež a vytlačili ze všeho veřejného života muže vlastenecké.“¹⁰⁰⁰ Za své heslo přijali: „Žádných Jesuitů, pryč s Jesuity!“¹⁰⁰¹

Proti Národním listům vystoupil Vinařický ve svém knize *Jesuité, odpověď národním listům*. „Po válce Pruské přišli jsme do boje s našinci.“¹⁰⁰² Oheň podle Vinařického rozdmýchal článek Antonína Skočdopole, který pod názvem *Jesuité v Praze*¹⁰⁰³ uveřejnil Časopis katolického duchovenstva. Skočdopole ve svém článku reagoval na stejnojmenný článek Národních listů, který považoval za plný lživých myšlenek. Dokonce jej označil za článek rabulistický¹⁰⁰⁴ a násilnický. V těch nejkřiklavějších bodech Skočdopole dokazuje na příkladech nesprávnost tvrzení Národních listů. „Nemůžeme pro samou ošklivost vyvracet nestoudná i lživá nařknutí N. L. jedno za druhým; jsoutě to fráse čerpané z románů a pasquillů...“¹⁰⁰⁵ Nesouhlasil zejména s tvrzeními, že chtěli jezuité zničit českou národnost, poněmčovali školy

---

⁹⁹⁸ Národní listy ze dne 21. srpna 1866.

⁹⁹⁹ Několikrát v nočních hodinách jim bylo vytlučeno jedno či více oken, v chrámové lodi a jindy zase pod kazatelnou vylil neznámý pachatel sírkovou tresť. Tamtéž.

¹⁰⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰⁰¹ Tamtéž..

¹⁰⁰² Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV.. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 127.

¹⁰⁰³ Antonín SKOČDOPOLE, *Jesuité v Praze*, ČKD 6, 1866, s. 471 – 475.

¹⁰⁰⁴ Překrucující pravdu.

¹⁰⁰⁵ Antonín SKOČDOPOLE, *Jesuité v Praze*, ČKD 6, s. 473.

v Čechách a odnárodňovali žáky, pronásledovali českou inteligenci. Vyzýval proto Národní listy, aby uvedly nějaký skutečný příběh, který by jejich tvrzení dokazoval. Chování Národních listů podle něj vyvolávalo jen spory v českém národě.¹⁰⁰⁶

Karel Alois Vinařický se rozhodl zažehnutý plamen sporu uhasit svým článkem *K otázce o Jesuitech*.¹⁰⁰⁷ Svou práci sám označil za objektivní snahu. Skočdopolův článek přijal Vinařický do ČKD z důsledné povinnosti a hlavně dle programu, který hájil zájmy církve katolické. V Národních listech Vinařický cítil vzrůstající se protikatolické tendence.

Aniž by Národní listy rozumnou argumentací odpověděly na Skočdopolův článek, nesla se jejich odpověď v duchu urážek a falešných obvinění Skočdopole z tajného jezuitství. Národní listy byly také velmi zaskočeny, „že však redakce váženého a církevního listu přijala jezovitskou jeho obranu, tento nejbídnější atentát na dobrou pověst lidomilného a vlasteneckého kněžstva, nedá se nijak omluviti.“¹⁰⁰⁸ Národní listy si povzdechly nad tím, že jsou ze strany ČKD zbytečně a neoprávněně zatahovány do sporů s nimi.

Vinařický i Skočdopole se podle Národních listů stali obrněnými rytíři jezuitů.¹⁰⁰⁹ Vinařický velmi dobře argumentoval proti tomuto ironicky myšlenému titulu: „Že jsme se proti útržkám N. L. ozvali, nikterak nemůže nám býti za zlé pokládáno; humanita našeho věku dopouští každému nařknutému zákonního obhájce a ten pro své hájení nemůže býti hyzděn ani podezříván.“¹⁰¹⁰ Jasně dokázal, jak se Národní listy mýlí už jen v obyčejné věci, tedy v tom, že jezuité nosí třírohý klobouk a střevíce s přezkami. Těmto slovům nepřikládal vůbec žádnou váhu, neboť novináři z Národních listů nedokázali při psaní svého článku o slavnosti svěcení svatováclavského praporu v Bubnech¹⁰¹¹ ani rozpoznat jednotlivé účastníky, neboť nerozpoznali ani křížovnické kleriky od arcibiskupských alumnů. To podle Vinařického vnášelo stín podezření i na ostatní tvrzení, která uváděli. A dalším vyvracením sporných tvrzení Národních listů rozhodně nechtěl nikoho lákat do polemické rozepře s Národními listy, jen musel odpovědět na „mrzké útoky“. Snad za nejhorší považoval jejich obecné fráze a lamentace. V závěru svého článku citoval Vinařický ze svých *Sněmů zvířat*: „Ctím

---

¹⁰⁰⁶ Tamtéž, s. 473 – 474.

¹⁰⁰⁷ Karel Alois VINAŘICKÝ, *K otázce o Jesuitech*, ČKD 6, 1866, s. 534 – 544.

¹⁰⁰⁸ Národní listy ze dne 28. září 1866.

¹⁰⁰⁹ Národní listy ze dne 30. září 1866.

¹⁰¹⁰ Karel Alois VINAŘICKÝ, *K otázce o Jesuitech*, ČKD 6, s. 539.

¹⁰¹¹ Národní listy ze dne 29. září 1866.

svobodu všem stejně drahou; libovůli se přičím; Zákon – je můj velitel; svévole – práva je vrah!“¹⁰¹²

Vinařický argumentoval velmi dobře.

Ovšem Národní listy se nechtěly vzdát své myšlenky o škodlivosti plynoucí z příchodu jezuitů do Čech. Z pera Národních listů tak vyšlo přirovnání jezuitů k černým Fénixům. Ale nedokázaly najít odpověď na to, proč jich je v Čechách třeba, kdo je povolal. Dle nich byli jezuité velmi nebezpeční neboť dychtili po vládě. „Bojíme se, že na nás zavolána jest metla, že rozseta bude náboženská nesnášenlivost, domácí svár a boj, - pro devatenácté století nejneočekávanější zlo!“¹⁰¹³ Proto „křičeli“ ve svém článku *Jezovitské praeludie* tak nahlas o možném nebezpečí vyplývajícím z příchodu jezuitů.

Na straně Národních listů se boje proti jezuitům chopil nejvýznamnější člen jejich redakce – Jan Neruda. Vůči katolické církvi byl mírně řečeno velmi kritický. Proto se ve svém fejetonu do Vinařického opřel opravdu velmi tvrdě. Zamýšlel se nad finanční otázkou Čech. Poukazoval na neustálou kletbu chudoby, která nad obyvateli tehdy visela. Měl za to, že by si Češi měli vzít nějaký vhodný příklad za vzor hodný následování a tady si vzpomněl na jezuity. Ti totiž učinili slib věčné chudoby a vládli miliony. S vtípem Neruda ohodnotil celou situaci takto: „Až bude konec všech dní, až se blížit bude všeobecný výprodej prostředky zřídí kollegia v očistci, kamž budou k vůli vyučování chodit na missionářskou dovolenou z nebe.“¹⁰¹⁴ A nezapomněl učinit sžíravou poznámku o tom, jak se Národní listy přepírají v ČKD. Na Vinařickém nenechal nitku suchou. „Vyšehradský učenec vynaložil mnoho satyrického [sic!] louhu na prádlo to a směje se rovněž uštěpačně jak důvtipně Nár. Listům, že píšou o církevní historii a ondy v Bubnech ani nedovedly rozeznat – krejzlík¹⁰¹⁵ křižovnických alumnů od krejzlíků světských alumnů. Inu člověk, třeba by se neznal v krejzlíkovědě, může přece spíš psát o historii církevní než o historii jakékoli týž vyšehradský spisovatel, kterému jsou Keltové Slované a Baleary¹⁰¹⁶ – bílými horami“¹⁰¹⁷

---

¹⁰¹² Karel Alois VINAŘICKÝ, *K otázce o Jesuitech*, ČKD 6, 1866, s. 544.

¹⁰¹³ Národní listy ze dne 30. září 1866.

¹⁰¹⁴ Národní listy ze dne 18. listopadu 1866.

¹⁰¹⁵ Krejzlík – široký límec, zpravidla nabíraný.

¹⁰¹⁶ Vinařický se velmi živě zabýval českou a slovanskou historií Bohužel některé jeho studie byly mylné.

¹⁰¹⁷ Tamtéž. 9. ledna 1867 Národní listy v úsudku o Vinařickém coby historickém badateli přitvrdily. Tady se již o Vinařickém hovořilo jako fantastickém a chorobném hadači o starých Keltech Balearch. Národní listy ze dne 9. ledna 1867.

Karel Alois Vinařický se rozhodl jezuitů opět zastat. Vydal proto vlastním nákladem v roce 1866 knihu s názvem *Jesuité. Odpověď Národním Listům*¹⁰¹⁸, jejíž úvodní slova napsal 15. listopadu 1866. Spisem vyzýval redakci Národních listů, aby buď odvolala své pomluvy proti jezuitskému řádu nebo aby alespoň vyvrátila myšlenky podané Vinařickým v jeho spisu. Vinařický rozhodně nechtěl svými slovy uznat jezuitský řád za jediný způsobilý k misiím v katolických osadách, stavěl se jen na odpor proti přehmatům a křivdám, které podle něj svými články učinily Národní listy. „N. L. osobují si neomylné privilegium vševědoucnosti; pronikají až do nejtajnějších zákrytů duší...“¹⁰¹⁹ Vinařický neuznával urážející způsob polemiky ze strany Národních listů. Nutno přiznat, že Národní listy a s nimi zejména Jan Neruda, si opravdu nebraly žádných servítek. Ve spisu vyšly tyto články – od Karla Aloise Vinařického: *K otázce o Jesuitech, Jesuité a národnost česká* a od Antonína Skočdopole – *Brojení „Národních Listů“ proti Tovaryšstvu Ježíšovu*. Obsahoval tedy články již před tím vydané, ovšem teď je nechal Vinařický vytisknout všechny pohromadě.¹⁰²⁰

Antonín Skočdopole dosvědčuje, že v knize uveřejněný článek nenapsal proto, aby se bránil, či aby vyvracel urážky na něj mířené, ale šlo mu zejména o to, aby poukázal na to, jakou cestou působí Národní listy na své čtenáře a jakým způsobem brojí proti osobám a řádům katolickým. Šlo pouze o pravdu: „...já nemyslím, že Jesuité jsou totéž co církve katolická a co náboženství křesťanské, a kdyby někdo brojil proti nim důstojně a na základě pravdy, nikdy bych se v to nemísil.“¹⁰²¹ Jenomže podle argumentace Národních listů se každý, který se Jezuitů zastával, v jejich očích a očích společnosti proměňoval v nepřítel vlasti a zpátečníka. Taktéž Skočdopole byl velmi roztrpčen osočováním celého řádu pro poklesky jeho jednotlivců. „Který stav, která společnost, které zaměstnání, který rod bude mít dobré jméno, když chyby, poklesky a zločiny jednotlivců ihned vrhány budou na ten celek, jemuž oni jednotlivcové náleželi?“¹⁰²² Nikomu neupíral právo na to chovat se vůči jezuitům obezřetně, kdokoliv jejich jednání pozoroval s podezřením a shledal-li na něm jakékoliv nepoctivosti, mohl vystoupit veřejně, ale s důkazy a teprve potom jako poctivý protivník bojovat proti jejich nepoctivosti. V tomto směru s ním plně souhlasil i Vinařický.

---

¹⁰¹⁸ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Jesuité. Odpověď Národním listům*, Praha 1866.

¹⁰¹⁹ Tamtéž, s. 8.

¹⁰²⁰ To byl pro Národní listy důkaz, že jsou takové články „pouhým ohříváním hrubého kalu, který nějaký čas již vaří vyšehradští pánové v červených rukavicích na zatření pravého a jasného úsudku o ctíhodných otcích jesuitech.“ Národní listy ze dne 2. prosince 1866.

¹⁰²¹ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Jesuité. Odpověď Národním listům*, Praha 1866, s. 26.

¹⁰²² Tamtéž, s. 32.

2. prosince 1866 se proti vyšlému spisu vyjádřil Jan Neruda a to zejména proto, že se Vinařický a Skočdopole vyjadřoval i k jeho osobě. Spis označil za brožuru a to brožuru velmi lacinou, u které platilo staré pravidlo: „Pro děti za polovic“; - „rozumní lidé ale neplatí pranic a jdou dále.“¹⁰²³

Neruda Vinařického označil za „předpotopního žurnalistu“, který se v novinářském světě pohybuje s elegancí, která byla vlastní lidem v době lovců mamutů, dle něj si zapomněl nasadit rukavičky z červeného hedvábí a velmi lehce si mohl nadávat, když jej vlastně nikdo nečte. Jak tvrdě musela působit slova o Vinařického duševním úpadku či dokonce pasáží, ve které se Neruda vyjádřil: „...modlím se ve své neprebendní skromnosti jen, aby mne nebe nenechalo podobně na duchu zestárnout a tělo mé neoblilo oním tukem, jenž, jak figura ukazuje, bráně vší osvětě předc jen slouží konečně jí.“¹⁰²⁴

Vinařický na jeho slova reagoval se vší možnou slušností: „Avšak nejen ‚tělu‘ oblitému tukem, i ‚vousům‘ cibulí vyhnaným možno býti ‚bránou‘ aneb aspoň stínem ‚osvěty‘.“¹⁰²⁵

V témže listu ještě vyšla kritika spisu *Jesuité*, který Vinařický vydal vlastním nákladem. Opět si zde nikdo nebral servítky a do spisu, a tím i do Vinařického, se Národní listy pustily opravdu zostra. Vinařický v tomto směru upozornil po vydání kritiky, že díky Národním listům a kritice *Jesuitů* v nich uveřejněné, byl velmi obohacen slovník estetických přezdívek – „kněžský brožurkář, fanatický a chorobný hadač o starých Keltech a Baleárech,“ a jeho spis byl označen za „jesuitský pamflet, ohříváný hrubý kal, vařený v červených rukavičkách na zašpinění slabého duševního zraku, mravní laňkvar, tlučení hrubým klackem“. Vinařický se ovšem Nerudy nebál. Považoval ho za člověka nevyzrálého, který nepoznal jeho snahy. Utěšoval se tím, že mnozí jiní jeho snahy znají, že se těší z důvěry mládeže a občanů, kteří mu svou důvěru prokazují při každé možné příležitosti. „Pročež pohrdaje hanami a lživými nářky N. L. nebojím se ani hrozeb ani kleteb jejich.“¹⁰²⁶

Jelikož se vše přesouvalo do velmi osobních výtek a nevraživosti a Národní listy nebraly na Vinařického žádné ohledy, postavily se za něj jiné listy se svými příspěvky. V Blahověstu byl například otištěn dopis z Humpolce, napsaný 7. prosince 1866, ve kterém si jeho pisatel stěžuje na nový způsob polemizování. Pisatel poukazuje na

¹⁰²³ Národní listy ze dne 2. prosince 1866.

¹⁰²⁴ Národní listy ze dne 2. prosince 1866.

¹⁰²⁵ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Naše duplika*, ČKD 6, 1866, s. 634.

¹⁰²⁶ Tamtéž, s. 635 – 636.

Vinařického zásluhy o českou literaturu a z toho vyplývající vážnost, kterou si vydobyl na poli české literatury svými spisy, stejně jako svými zásluhami o český jazyk.¹⁰²⁷ Našlo se i několik jeho ctitelů z krajiny jeho posledního působení, z Týna nad Vltavou, kterých se dotklo nešetné a urážlivé vyjádření o něm v Národních listech z 2. prosince 1866. Z láskou a úctou totiž vzpomínali na jeho blahodárné působení na vltavotýnském děkanství, na jeho nedocenitelné zásluhy o rozkvět a povznesení české národnosti, o školství a učitelstvo, o všeobecné vzdělání či o chudinu. Spolu s více než čtyřicetiletými zásluhami o českou literaturu si tak vydobyl právo na všeobecnou vážnost a vděčnost nejen Týna nad Vltavou, ale vůbec celého národa.¹⁰²⁸

S novým rokem se Národní listy rozloučily zcela po svém. Napsaly mu otevřený dopis, ve kterém mu vyčetly, že české kraje zpustošil válkou, přinesl s sebou cholera a přivedl jezuitu.¹⁰²⁹ A hned na počátku nového roku 1867 se zase pustily do pro ně neskončeného sporu s ČKD.

Z loňska přesunutá polemika, tak zněl název dalšího Nerudova fejtonu, ve kterém se zabíral příčinami, proč se Vinařický tolik zastával jezuitů. Hlavní příčinu viděl v uražené básníkově ctižádosti. „Uražená ctižádost veršovcova je strašná věc, víme to z historie každé literatury; ona sahá k věcem zoufalým, aby se pomstila.“¹⁰³⁰ Dle Nerudy byly totiž Národní listy Vinařickým obviňovány z toho, že chtěly umlčet druhé vydání jeho *Sněmů zvrát*, a protože teď stály proti jezuitům, musel se on zákonitě postavit na jejich stranu a obhajovat je.¹⁰³¹

Vlastním nákladem vydal Vinařický v roce 1867 i spis *Druhá a poslední odpověď Národním Listům k otázce o Jesuitech*.¹⁰³² Opět na něm spolupracoval s Antonínem Skočdopolem. Pak se opravdu již k jezuitům nevyjádřil. Ovšem v očích některých si

---

¹⁰²⁷ Blahověst 16, 1866, s. 537.

¹⁰²⁸ Budivoj 3, 1866, s. 4.

¹⁰²⁹ Národní listy ze dne 30. prosince 1866.

¹⁰³⁰ Národní listy ze dne 9. ledna 1867.

¹⁰³¹ V tomto sporu si opravdu nikdo nebral servítky: „Mohli bychom sice p. kanovníka ubezpečit, že nám pra nic na tom nezáleží, vyjde-li podobná literární hluchavka třeba desetkrát po sobě, kolem takového „nic“ jde botanik ani se neohlédna dál; ale stalo se již a sotva bychom p. kanovníka podobným ubezpečením nyní ukojili. P. kanovník má vůbec veršovnickou svou houpačku, kterouž v podivné spletenosti má za samého poetického Pegasa, až příliš rád, a když nechce jeho verše žádný dorostlý člověk číst, vnucuje je i jméno své ve famósních čítankách nevinným myslím dětským, jimž se konečně ty hračky a rýmy přece snad líbí. Podobá se onomu neuznanému a nešťastnému veršovci, který, nemoha nikdy tisku dojít, alespoň o každý Nový rok sobě ulehčil, a gratulace kominíkům veršoval...Kolem pana Vinařického to as kňučí, mňouká, vyje a hýká, že mu uši zaléhají a není pak divu, že sobě tak zlostně počíná.“ Národní listy ze dne 9. ledna 1867.

¹⁰³² Spis měl 48 stran a prodával se po 16 krejcarech v jednotlivých knihkupectvích, zejména u B. Stýbla. Návěští o tomto spisu vyšlo v Časopisu katolického duchovenstva v jeho prvním svazku v roce 1867 a bylo to opravdu to poslední, co Časopis v probíhajícím sporu ohledně jezuitů s Národními listy uveřejnil. *Druhá a poslední odpověď Národním Listům k otázce o Jesuitech*, ČKD 7, 1867, s. 80.

svou obranou jezuitů udělal jen ostudu a připravil se tak o valnou část úcty a vážnosti, jakou k němu národ český pro výtečné jeho práce literární choval.¹⁰³³ Dovolíme si v tomto směru nesouhlasit. Ve svých polemikách s Národními listy se nikdy neuchýlil k nactiutřačným invektivám, všechna svá tvrzení řádně dokazoval a odvolával se na zdroje, ze kterých vycházel a jeho články byly prosty urážek a ostouzejících tvrzení. V tomto ohledu si myslíme, že svůj zápas s Národními listy, potažmo Janem Nerudou, vyhrál. Nicméně celý zápas o jezuity skončil vlastně remízou. Jezuité v Čechách zůstali, ale jejich postavení a mínění o nich se nijak nezlepšilo. Národní listy, které toto mínění odrážely i vytvářely, neměly konkurenci.

Do dnešních dnů se nám zachovalo ještě jedno zajímavé svědectví, které do celého sporu vnáší zcela nové světlo. Jeho neteř, Luisa Hálová, naznačila ve svých *Pamětech*, že jeho zdraví podlomil výše zmíněný „spor o jezuity“. Doslova vzpomínala: „...když potom v koloběhu tehdejších událostí dostal od arcibiskupa téměř rozkaz, aby napsal obranu Jezovitů, proti nimž tehdejší, jak se pamatuji, Národní Listy ostře vystupovaly. Kdo Vinařického znali, věřili, že to bylo proti jeho přesvědčení.“¹⁰³⁴ Nicméně i s Lusiou Hálovou si dovolíme nesouhlasit. Jeho korespondence nenavádí tomu, že by byl do obhajoby jezuitů nějak tlačěn, ba naopak, jeho uvážlivá slova dosvědčují pravý opak. Navíc jeho úcta k pravdě ho jistě nenechala lhostejným vůči sprostým invektivám, které se linuly z Národních listů. I kdyby měl obhajovat cokoli jiného, byl z úcty vůči pravdě člověkem, kterému lhostejnost nikdy neporoučela. Sám se řídil moudrým heslem, které mu před lety předal arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk: „Synáčku, mluv vždycky pravdu, byť by byla někdy nepříjemná!“¹⁰³⁵

---

¹⁰³³ *Znovu zahánění se jezovitův v Rakousku*, Hus 1, 1870, č. 22, s. 22.

¹⁰³⁴ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 18.

¹⁰³⁵ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 92.

4. Zavítali nám dnové nového věku!¹⁰³⁶

*Časové se mění;
Co bylo, zachází;
S útěchou dočkej
Doby veselé.¹⁰³⁷*

Karel Alois Vinařický se po březnu 1848 zapsal do dějin především svou politickou činností. Tím se na krátký čas začala odvíjet zcela nová kapitola jeho života. A i když se ve srovnání s jeho jinými činnostmi jednalo o krátkou životní epizodu, nemůžeme jí opomenout a považovat za bezvýznamnou.

Historik, který se zajímá o dějiny památného roku 1848, nalezne v korespondenci, ale i v jiných dokumentech¹⁰³⁸ z Vinařického pozůstalosti, bohatou kořist, ilustrující atmosféru toho roku a zejména touhy a naděje, s nimiž Vinařický, jeho rodina a nejbližší přátelé pohlíželi na události, které rok 1848 přinášel.

„Kalendáře ohlašovaly přestupný rok a prostomyslní lidé byli dětinsky zvědaví, co zvláštního jim ten přidaný den nadělí.“¹⁰³⁹ A přinesl skutečně mnohé - první ucelený český politický program, první velké a nezávislé české noviny, první svobodná veřejná shromáždění, první moderní ústavy, volební kampaně a volby, první ideologicko-politické směry.¹⁰⁴⁰ Událostmi nabitý rok 1848 vzbudil zejména naději a víru v možnost změny životních podmínek a zformování nové společnosti. Ve všech vrstvách společnosti se tedy začalo živě a horečnatě diskutovat.

4.1. Do pražských červnových bouří

Pro Karla Aloise Vinařického nezačal nový rok 1848 nijak šťastně. Zima a mrazivé počasí mu zkomplikovaly zdravotní stav, a tak připoután ke svému lůžku odpočíval a načerpával nových sil.¹⁰⁴¹ Únor utekl velmi rychle a on byl plnou silou vtažen do březnových dnů.

¹⁰³⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 686.

¹⁰³⁷ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Varito a lyra*, Praha 1843, s. 68. Jedná se o verše z básně *Měna časů*. Pravopis přizpůsoben dnešnímu úzu.

¹⁰³⁸ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, tisky a výstřižky, sbírka letáků, manifestů a dalších tisků z roku 1848 a sbírka novin z roku 1848 (*Constitutionelles Blatt aus Böhmen, Prager Zeitung, Wiener Reichstags Blatt*).

¹⁰³⁹ Eduard BASS, *Čtení o roce osmačtyřicátém*, Praha 1963, s. 15.

¹⁰⁴⁰ Jiří KOŘALKA, *Češi v Habsburské říši a v Evropě 1815 - 1914*, Praha 1996, s. 94.

¹⁰⁴¹ Václav Hanka mu v polovině ledna 1848 psal o rozhodnutí musejního výboru, kterým bylo nařízeno, aby se všechny vypůjčené knihy vrátily do konce ledna 1848. A i když se snažil za Vinařického přimluvit, u výboru nepochodil. Z odpovědi Vinařického na Hankovo upozornění se dozvídáme, že

Politické události v Evropě poskytly mnoho podnětů k nejrůznějším úvahám. A když se 29. února 1848 dostaly do Čech první informace o únorové revoluci v Paříži, probudily zájem politicky uvažujících jednotlivců, kteří věřili, že právě teď přišla ta správná doba k provedení změn také v rakouských zemích. O několik dnů později se do Čech šířily podobné zprávy týkající se hnutí v Bádensku, Bavorsku a jiných německých zemí, které jen potvrzovaly význam a dosah událostí ve Francii.¹⁰⁴²

Tato situace Vinařického naplňovala radostí a nadějnými vyhlídkami v proměnu stávajícího systému. Ostatně nebyl jediný, kdo byl naplněn očekáváním mnohých změn.¹⁰⁴³ 2. března 1848 se mu o slovo přihlásil svým listem Václav Staněk: „Co říkáte těm světoborným událostem? Myslím, že pro nás Slovy i z toho něco dobrého vyplynouti může; ač budeme-li podaných událostí dobře užívati. Rozumím, že se musíme držeti pevně rakouské dynastie, neboť jen ve spojení s ostatními rakouskými Slovy děláme patrný a mocný národ, sami pro sebe snad bychom jen museli sloužiti některým Němcům za lup.“¹⁰⁴⁴ Ale jak vláda nyní stojí, nic nám nepovolí, čeho by náš národ potřeboval, a nejsvětější práva každého i dosti uhněteného národa (školy a úřady národní) nám nedají, nebudeme-li se o to směle, mocně a v čas i směle hlásiti. Teď nastává čas k tomu příznivý! Nedosáhneme-li teď ničeho, pak, Bůh ví, kdy a zdali již více jiný přijde.“¹⁰⁴⁵ Staňkovi v té době psal ještě František Ladislav Čelakovský¹⁰⁴⁶,

---

kromě tuhé zimy, to byla především nemoc, která mu bránila v tom, aby mohl knihy do konce ledna vrátit. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 670 - 672. Václav Šafránek se ale zmiňuje ve svém životopisném článku *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, který vycházel na pokračování v Časopisu katolického duchovenstva v letech 1922 - 1930, že celý leden a únor byl připoután k lůžku těžkou nemocí. Viz Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, Časopis katolického duchovenstva 68, 1927, s. 152. Jaký byl jeho zdravotní stav v únoru, o tom lze jen uvažovat. V únorové korespondenci se o svém zdraví nijak nezmiňuje, což nasvědčuje tomu, že byl již zdrav. V jiných případech totiž nezapomněl svůj zdravotní stav patřičným způsobem okomentovat. Blíže viz kapitola *Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví*.

¹⁰⁴² Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 29 - 30; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 65; Arnošt DENIS, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931, s. 12; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 - 1918*, Praha 1982, s. 22; Arnošt KLÍMA, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994, s. 8 - 9; Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 - 1848*, Praha 1999, s. 95; Marcela EFMERTOVÁ - Nikolaj SAVICKÝ, *České země 1848 - 1918. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009, s. 24 - 26.

¹⁰⁴³ Tato slova napsal Vinařickému po dlouhé odmlce v korespondenci Čelakovský: „Nastává nám zas nová doba! Bůh sám ví, tato-li mračná hustá vítr rozptýlí, anebo nebudou-li zas z sebe hromy chrliti.“ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III.*, Praha 1915, s. 532.

¹⁰⁴⁴ Jeho stanovisko se shodovalo s názory vedoucí skupiny českého národního hnutí v čele s Františkem Palackým, která předstoupila před rakouskou a evropskou veřejnost se zdůvodněním svébytné existence českého národa a s myšlenkou dobrovolného spojení různých národností v Rakousku. Během revolučního roku 1848 tak vykrystalizoval politický program české reprezentace. Základem byl austroslavismus, který české země považoval za nedílnou součást habsburské monarchie a požadoval jejich uznání jako celku. Rakousko mělo být uspořádáno jako federace, kde si jednotlivé národy měly být rovny.

¹⁰⁴⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 681.

který ho informoval, že v Polsku¹⁰⁴⁷ se o nich píše jako o zemi, kde to kvasí a kde brzy něco vypukne.

I přesto, že si Staněk v korespondenci s Vinařickým povzdechl, jak moc ho bolí, že nemůže přátelům psát, co se všechno děje v Praze,¹⁰⁴⁸ byl Vinařickému v březnových a následujících dnech roku 1848 největším informátorem. Psal mu nejen o domácích událostech, ale neopomněl ho zásobovat ani zprávami o vývoji v zahraničí.

8. března 1848 se v pražských ulicích v plakátové podobě objevila pozvánka,¹⁰⁴⁹ která svolávala obyvatele Prahy na sobotu 11. března 1848 na veřejné shromáždění do Svatováclavských lázní ve Václavské ulici na Novém Městě pražském. Celá Praha byla tímto svoláním vzrušena. Shromáždění, které se zde sešlo, se usneslo na petici, která měla být předána císaři. Za tímto účelem byl zvolen tzv. Svatováclavský výbor, který byl pověřen úkolem dát petici konečnou formu¹⁰⁵⁰ a odevzdat jí císaři.

Z pera svého švagra, Františka Hampeise, se Vinařický dozvěděl poměrně obsáhle o událostech z 11. března 1848. „Včera [12. března] měli [členové Svatováclavského výboru] zase sedění a bude ještě několik, než to bude skoncováno, pak budou podpisy od měšťanstva sbírány a deputace do Vídně odeslána.“¹⁰⁵¹ Nezapomněl mu vypsát všechny články petice, jejichž splnění bylo požadováno. Celý dopis Hampeis zakončil přáním, aby tyto události dobře skončily, protože veškeré obchodování se zcela zastavilo a on jako kožešník tuto situaci silně pociťoval.¹⁰⁵²

Během práce na petici vypukly ovšem ve Vídni 13. března 1848 nepokoje. Celé dva dny se vojsko marně snažilo potlačit demonstrace. Nakonec 15. března 1848 císař pod tlakem nastalé situace přislíbil vídeňským demonstrantům konstituci a svolání ústavodárného shromáždění, zrušil cenzuru, povolil zřizování národních gard a učinil

---

¹⁰⁴⁶ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III.*, Praha 1915, s. 518 – 519.

¹⁰⁴⁷ V únoru roku 1841 zřídil pruský král Bedřich Vilém při univerzitě v Berlíně a ve Vratislavi stolicí slovanských jazyků a literatur. Čelakovský byl 16. března 1842 jmenován profesorem slavistiky. 7. května 1842 odjel do Vratislavi. Artur ZÁVODSKÝ, *František Ladislav Čelakovský*, Praha 1982, s. 481-482.

¹⁰⁴⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 687.

¹⁰⁴⁹ Marcela EFMERTOVÁ - Nikolaj SAVICKÝ, *České země 1848 – 1918. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009, s. 30 – 31.

¹⁰⁵⁰ Petice požadovala ve 12 bodech zejména zavedení samosprávného obecního zřízení, rozšíření stavovské reprezentace o zástupce královských měst a sedláků, zrušení cenzury a svobodu tisku, svobodu shromažďování a náboženského vyznání, organizaci práce a mezd, všeobecné ozbrojení lidu, vytvoření státoprávního celku z českých zemí, rovnoprávnost Čechů a Němců ve veřejném životě, výkup z roboty a zrušení poddanství.

¹⁰⁵¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 684.

¹⁰⁵² Blíže kapitola *Líbám Vás všechny. Váš upřímný bratr, švagr a strýc.*

mnohé jiné ústupky. Nenáviděný symbol stávajícího režimu, Klemens Metternich,¹⁰⁵³ byl propuštěn ze státních služeb a byla jmenována nová konstituční vláda.¹⁰⁵⁴ Za těchto okolností si Vinařický velmi chválil příkladnost a umírněnost veškerého dění v Praze ve srovnání s Vídní.¹⁰⁵⁵ Podle něj byla slova mocnější než bodáky a český lid se také ukázal v lepším světle než jak o něm smýšleli lidé z vyšších kruhů, kteří pod sebou obyčejně dle svých slov vídali jen „la canaille“.¹⁰⁵⁶ Odvolání Metternicha přirovnával k odvolání špatných rádců císaře.¹⁰⁵⁷ „Bohu díky, že Jeho Majestát sprostěn jest těch neblahých rad, již svým marnotratnictvím říši Rakouskou přivedli na to místo, že se octla nad propastí! Bohu díky, že oddálení jsou rádcové, již dobrému srdci a zdravému smyslu jeho vždy na odpor byli (chtěli přísahu prý učiněnou nebožtíku císaři do smrti své uchovati!).“¹⁰⁵⁸ Císař Ferdinand byl pro něj osobností, která si zasluhovala úctu. Z čeho se Vinařický ještě velmi radoval, byla svoboda tisku. „Bože můj, biskupové naši ani modlení rozepsati a rozpis tisknouti dáti nesměli, než k tomu „Imprimatur“¹⁰⁵⁹ dáno.“¹⁰⁶⁰

Už večer 15. března 1848 se dostaly do Prahy první zprávy o příslibu konstituce a o dalších ústupcích vídeňské vlády. V pražských ulicích se celou noc slavilo a vlna oslav se přelila i do venkovských měst a vesnic. V jedné z nich, v Kováni, byl radostnými informacemi obklopen i Vinařický.

---

¹⁰⁵³ Klemens Metternich se narodil 15. května 1773 v Koblenzi. Byl rakouský šlechtic, politik a diplomat. Do diplomatických služeb vstoupil v roce 1801, kdy se stal nejprve vyslancem monarchie u saského dvora v Drážďanech, pak u pruského dvora v Berlíně a nakonec u Napoleonova dvora v Paříži. V roce 1809 se stal rakouským ministrem zahraničí, roku 1813 byl povýšen do dědičného knížecího stavu a roku 1821 se stal rakouským státním kancléřem. Řídil rakouskou zahraniční politiku téměř 40 let a za tu dobu své politické zásady nezměnil. Zastával názor, že prosazení liberálního a nacionálního principu by vedlo k rozkladu monarchií v Evropě. Zastával rovněž zásadu konzervativního pořádku a legitimacy. Zemřel 11. června 1859 ve Vídni.

¹⁰⁵⁴ Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 41 - 54; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 66 - 82; Arnošt DENIS, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931, s. 13 - 16; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 - 1918*, Praha 1982, s. 23 - 26; Arnošt KLÍMA, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994, s. 9 - 10; Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 - 1848*, Praha 1999, s. 96 - 98; Marcela EFMERTOVÁ - Nikolaj SAVICKÝ, *České země 1848 - 1918. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009, s. 32 - 33.

¹⁰⁵⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 686.

¹⁰⁵⁶ V překladu se jedná o lůzu, chamradě, holotu, sebranku či verbež.

¹⁰⁵⁷ Mezi lidmi rozšířený mýtus o špatných rádcích a hodném panovníkovi. Za všechno zlo mohou špatní rádcí, kteří obklopují panovníka.

¹⁰⁵⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 686.

¹⁰⁵⁹ *Imprimatur* (lat. at' je vytištěno) znamená v typografii písemný souhlas (autorský, redakční) se zahájením tisku. Imprimatur musí obsahovat datum, čas a podpis autora nebo redaktora. V historii znamenalo imprimatur také souhlas státní nebo církevní cenzury.

¹⁰⁶⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 686.

Zprávy o událostech posledních dnů k němu směřovaly korespondenční cestou a o mnohých z nich se bezpochyby dozvídal i vlastní četbou nejrůznějších tiskovin. A tak byly v jeho srdci a mysli neustále přiživovány mnohé naděje, které se tam usídlily už na počátku března 1848.

17. března 1848 sděluje Vinařický Staňkovi: „Já se považuji za nově na svět narozeného ve vzkříšeném národě.“¹⁰⁶¹ Ovšem neutuchající očekávání zahaloval i stín pochybností a obav. Klíčovým slovem v těch dnech skloňovaným ve všech pádech byla konstituce. Avšak pod příslibem konstituce si v tuto dobu představoval každý něco jiného, hlavně vyřešení svých problémů. Pro měšťanstvo byla nadějí na podíl na politické moci a zrovnoprávnění Čechů s Němci, pro dělníky nadějí na lepší sociální podmínky a pro venkovské prostředí to byl příslib zrušení robotních a jiných povinností. Pro mnohé se konstituce rovnala absolutní svobodě. Jen málokteří ovšem chápali její skutečný význam. Ani Vinařický si nebyl úplně jistý, jak se venkovský lid vyrovná s ústavními svobodami. Podle něj bylo třeba napsat pojednání o ústavní svobodě, ve kterém by se lidem vše podstatné vysvětlilo. Někteří se dle jeho slov totiž domnívali, že svoboda znamená neplatit daně, cla, mýta atd. A měl skutečně pravdu. Proto si přál, aby pojednání¹⁰⁶² o konstituci napsal třeba František Brauner¹⁰⁶³ nebo jiný zkušený právník. Jeho přání bylo zcela motivováno obavami z nepředvídatelného vývoje a napsáním takového pojednání se mělo posloužit k uklidnění poměrů a ke zkrocení nesplnitelných nadějí, které byly s příslibem konstituce spojovány. On sám se rozhodl proti neznalosti svých osadníků bojovat v nedělních kázáních, v tom viděl jedno z možných řešení,¹⁰⁶⁴ jak své osadníky zbavit mylných přesvědčení o konstituci.

---

¹⁰⁶¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 727.

¹⁰⁶² Skutečně se koncem března a začátkem dubna 1848 objevilo ve formě novinových a časopiseckých článků či letáků mnoho výkladů pojmu konstituce. Vyjadřoval se k tomu například František Palacký, Matěj Havelka, Karel Sabina a mnozí další. Většina vysvětlení pojmu konstituce směřovala zejména k venkovskému lidu, u kterého se předpokládalo, že nový pojem pochopí zcela mylně.

¹⁰⁶³ František Brauner se narodil 22. ledna 1810 v Litomyšli a byl český právník a politik. Roku 1836 získal doktorský titul, vrátil se do Prahy a přijal místo na c. k. dvorní prokuratuře. Potom několik let působil jako městský radní ve Falknově a soudce ve Vlašimi. Jako právník se zaměřil na problematiku rolnictva a venkova, především na zrušení roboty. Zapojil se do událostí roku 1848, byl také poslancem ústavodárného říšského sněmu ve Vídni a v Kroměříži. Do politiky se vrátil po roce 1861 svou činností na zemském sněmu. Zemřel 21. června 1880 v Roztokách u Prahy.

¹⁰⁶⁴ Josef Černý, lokalista v Řitonicích, se Vinařickému zase svěřil, jak se snažil probudit mezi svými osadníky národní ducha četbou novin a vysvětlováním jednotlivých článků v nich napsaných. Dokonce je shromažďoval odpoledne po požehnání ve škole - každou neděli a ve svátky. Četl jim hlavně to, co by se jim mohlo hodit a co by v nich probouzelo národní smýšlení a zároveň jim takovou formou vysvětloval události, kterých byli právě svědky. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 692.

Další obavy vyplývaly z možnosti, že by do právě probíhajících událostí mohlo zasáhnout vojsko.¹⁰⁶⁵

Ovšem na pořadu dne byla stále ještě petice připravená Svatováclavským výborem. Do Vídně se s ní měla 19. března 1848 odebrat zvláštní deputace. Dne 22. března 1848 byla deputace přijata císařem Ferdinandem. Celé jednání probíhalo zcela formálně, císař Ferdinand odpověděl deputaci sice česky, ale velmi stručně. A z těch několika českých slov se rázem stala vlídná audience a uvítání deputace podle toho mělo proběhnout srdečnou českou řečí. Tak to podal Vinařickému i Staněk.¹⁰⁶⁶ 27. března 1848 se deputace vrátila do Čech a jakmile se veřejnost seznámila s vlastním obsahem císařské odpovědi na pražskou petici, dostavilo se okamžité vystřízlivění z velikých nadějí do ní vkládaných.¹⁰⁶⁷ Proto bylo rozhodnuto, že bude do Vídně vyslána další deputace se zněním nové petice. Deputace se tentokrát měla vrátit s nevyhýbavou odpovědí na všechny požadavky, které v ní byly obsaženy. V odpovědi z 8. dubna 1848 uznala vídeňská vláda jazykovou rovnoprávnost češtiny a němčiny ve státní správě a školách, slíbila svolání českého zemského sněmu rozšířeného o měšťany a sedláky a navrhovala volební řád do zemského sněmu, který vycházel z principu rozšíření stavovské reprezentace. Bohužel až na jednání budoucího říšského sněmu byla odkázána otázka spojení českých zemí - Čech, Moravy a Slezska - v jeden státoprávní celek.¹⁰⁶⁸

Už 9. dubna 1848 Vinařickému píše Staněk o příznivém rozhodnutí druhé petice, o kterém Pražany informovala telegrafická zpráva, která byla vylepena na rozích pražských domů. O tom všem ostatně informovaly i zcela nově vzniklé Národní noviny,¹⁰⁶⁹ které Staněk hodnotil těmito slovy: „Naše Národní Noviny jsou velmi

---

¹⁰⁶⁵ Už 23. března 1848 se o tom jasně vyjádřil Václav Staněk: „Že i zde se jeví nepokojné mysli, rozumí se, neb i zde jsou lidé, již chtějí žítí z mozolů cizích; ale většina vše drží na uzdě. Jen vojsko kž se nemíchá do toho, pak by mžikem všechno bylo na straně druhé.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 688.

¹⁰⁶⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 688.

¹⁰⁶⁷ Jan Krouský píše Vinařickému: „Petice je pražským měšťanům (podle německých novin) může se říci povolena, a také ne; je to obojetné, nedůsledné, měnlivé, jak Protheus; jedině o robotě se může říci, že je to něco jasného a určeného. S tím se to nikam v nynějších dobách nepřivede a každé prodlužování a neurčení se přivede zem do velkých zmatků.“ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 166 – 167.

¹⁰⁶⁸ Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 64 - 108; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 96 - 138; Arnošt DENIS, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931, s. 20 - 23; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 - 1918*, Praha 1982, s. 26 - 29; Arnošt KLÍMA, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994, s. 12 - 13; Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 - 1848*, Praha 1999, s. 99.

¹⁰⁶⁹ První číslo Národních novin vyšlo 5. dubna 1848 a pravidelně vycházely až do 19. ledna 1850. Vydavatelem a nakladatelem byl hrabě Vojtěch Deym a odpovědným redaktorem Karel Havlíček Borovský. Národní noviny se staly tribunou Havlíčkových politických názorů, hájil v nich české národní zájmy v rámci habsburské monarchie během revolučních událostí let 1848 a 1849 a těsně po nich.

důležité; bude v nich celé živobytí české vyobrazeno.“¹⁰⁷⁰ V záplavě jiných českých listů¹⁰⁷¹ si udržely výsadní postavení a ovládaly většinu tehdejšího českého veřejného mínění.

Schylovalo se k velikému zlomu ve vztazích Čechů a Němců. Inspirátoři myšlenky německého sjednocení začali v březnu 1848 připravovat jednání ústavodárného sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem. 10. dubna 1848 byl Františkovi Palackému doručen dopis, kterým byl zván do Frankfurtu. Palacký měl být jediným představitelem českého národa, který se měl účastnit vytváření jednotného Německa. Na pozvání odpověděl Palacký o den později známým „psaním do Frankfurtu“.¹⁰⁷² Byl to otevřený dopis, ve kterém byla poprvé zcela jasně vyslovena idea rakouského státu jako společného státu národních společností, které žily mezi tehdejším Německem a Ruskem. S díky odmítl pozvání, přičemž poukázal na obtížnou situaci menších středoevropských národů, které by se po rozpadu Rakouska dostaly do soukolí mocenských zájmů sjednoceného Německa a carského Ruska. Bezpodmínečným předpokladem k tomu, aby Rakousko splnilo své dějinné poslání, bylo ale zabezpečení úplné rovnoprávnosti a svébytnosti všech národností a náboženství na území monarchie. Dle jeho slov na to ještě nebylo pozdě.¹⁰⁷³

A jaké bylo Vinařického mínění o zasedání parlamentu ve Frankfurtu nad Mohanem a jak smýšlel o budoucnosti Rakouska? Souhlasil zcela s Palackým. „Hlas Palackého o připojení se Rakouska k zemi Německé důstojný jest našeho historiografa, anobrž všech pravých Čechů. Sláva Palackému!“¹⁰⁷⁴ Všichni ti, kteří z Rakouska a z Čech volali po

---

V červnu 1849 bylo vydávání Národních novin na několik dní úředně pozastaveno, a protože Havlíček v kritice režimu nepolevil, v lednu 1850 bylo jejich vydávání zakázáno definitivně.

¹⁰⁷⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 684. Ovšem je zde chybně uvedeno datum Staňkova dopisu – 9. března 1848. V té době ještě nemohla být příznivě vyřízena pražská petice a nemohla být ani řeč o nově vzniklých Národních novinách. Dopis byl napsán 9. dubna 1848.

¹⁰⁷¹ O denním politickém tisku do března 1848 nelze vůbec hovořit. Předbřeznová cenzura nepřipustila svobodnějšího politického projevu. Proto když došlo k zrušení cenzury, bylo této příležitosti plně využito a denní tisk se stal velice brzy významným činitelem veřejného mínění.

¹⁰⁷² Celé znění Palackého dopisu do Frankfurtu bylo otištěno 13. dubna 1848 v německém znění v pražském deníku *Constitutionelles Blatt aus Böhmen* a česky 15. a 18. dubna 1848 v Národních novinách.

¹⁰⁷³ Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 139 - 142; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 161 - 165; Arnošt DENIS, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931, s. 26 - 30; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 - 1918*, Praha 1982, s. 33 - 34; Arnošt KLÍMA, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994, s. 19 - 22; Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 - 1848*, Praha 1999, s. 100, Marcela EFMERTOVÁ, Nikolaj SAVICKÝ, *České země 1848 - 1918. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009, s. 39 - 42.

¹⁰⁷⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 690.

velkoněmecké koncepci,¹⁰⁷⁵ by podle něj byli jen bledými figurkami v sjednoceném Německu. Navíc dle slov Vinařického to byli všichni poněmčení Čechové a Slované. Na potvrzení svých slov si vypůjčil slova Ernsta Moritze Arndta¹⁰⁷⁶, který nazval všechny Němce v Polabí a v Pomořansku „slovanskými pancharty“. Proč se tedy vrhat do svazku s Německem, když bezpečné a jistější bylo spojení se slovanskými národy? Kdyby se uskutečnila představa velkoněmecké koncepce, o kterou se zasazovali, bylo by to pro ně spojení nevýhodné. Vinařický to jasně ilustruje na hospodářské oblasti. „Jeich interessy materielní žádají dle zdání mého úzký svazek se slovanským Východem a Jihem. Ztratili Vlasy: kam budou posílati sukna a jiné fabrikanty. Do Sas? Do Slezska? Holandska? Do Angličan? S těmi chtějí v konkurenci zápoliti?“¹⁰⁷⁷ Hospodářské důsledky by podle něj byly katastrofální. Došlo-li by k připojení Čech k německé celní jednotě,¹⁰⁷⁸ český průmysl by to zcela zruinovalo, neboť ještě nebyl na takové úrovni, která by mu dovoľovala obstojně konkurovat průmyslu saskému a průmyslu dalších výše zmíněných lokalit. Navíc by připojení k Německu znamenalo, že ty části Rakouska, které nebyly součástí Německého spolku, by byly od něj odděleny celními hranicemi, což by znamenalo uvalení vyššího dovozního cla na české výrobky než tomu bylo dosud. Tím by zákonitě odpadlo zvýhodnění, které měly dosud vůči výrobkům z Německa.¹⁰⁷⁹

Ani v pozdějších měsících se ohledně „frankfurtismu“ nevyjadřoval o nic lépe. 15. srpna 1848 sděloval švagrovi Krouskému, jak se Němci ve Frankfurtu hádají a jak věří v to, že budou „Frankfurtariáni“ zahanbeni.¹⁰⁸⁰ Ostatně 7. září 1849 se v dopise určeném opět jeho švagrovi svěřoval, že zasedání ve Frankfurtu brzo skončí, že tuší jeho poslední hodinku. „Pentličky a praporce německé ustoupějí snad co newidět

---

¹⁰⁷⁵ Vytvoření jednotného německého státu zahrnující i Rakousko.

¹⁰⁷⁶ Ernst Moritz Arndt se narodil 26. prosince 1769. Byl německý spisovatel a publicista. Působil jako učitel a ve svých bojovných spisech a letácích vystupoval v letech 1806 – 1813 za jednotu Německa. V letech 1848 – 1849 byl poslancem ústavodárného shromáždění ve Frankfurtu nad Mohanem. Zemřel 29. ledna 1860.

¹⁰⁷⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 690.

¹⁰⁷⁸ „Německý Zollverein zhltil by fabriky české v německých našich pohraničních 4 krajích...“ Tamtéž, s. 690.

¹⁰⁷⁹ Arnošt KLÍMA, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994, s. 46.

¹⁰⁸⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 708.

černožlutým barvám rakouským.“¹⁰⁸¹ Příznivcem zasedání parlamentu ve Frankfurtu nad Mohanem rozhodně nebyl.

V krátkém čase se měly uskutečnit volby hned do několika institucí: mělo se volit do parlamentu ve Frankfurtu, očekávaly se volby do říšského sněmu a měly být připraveny volby do českého zemského sněmu.

Do popředí se dostala zcela jednomyslně otázka obeslání frankfurtského parlamentu. O volbách do něj se během dubna a května vedly vášnivé diskuse. Palackého odpověď do Frankfurtu se stala celému národu vodítkem v boji proti volbám do Frankfurtu. O tom, že by se měla zvolit deputace k frankfurtskému parlamentu, nechtěl nikdo z Čechů slyšet. Oficiálně se měly volby konat 13. a 20. května 1848, ale jelikož byl sněm ve Frankfurtu svolán již na 18. května 1848, konaly se volby na některých místech již počátkem měsíce. Z celkového počtu 68 volebních okresů se v Čechách volilo jen v 20 okresech. Voliči se buď nedostavili vůbec nebo proti volbám přišli alespoň protestovat. Protifrankfurtská agitace tak slavila veliký úspěch.¹⁰⁸²

Spor, který se týkal obeslání frankfurtského parlamentu zastínil na čas otázku svolání českého sněmu. Český sněm měl vést k uzákonění všech vymožeností a slibů uveřejněných v kabinetním listu z 8. dubna 1848. Jeho zasedání mělo uklidnit českou veřejnost, proto si jeho brzké svolání přál prezident zemského gubernia hrabě Rudolf Stadion,¹⁰⁸³ stejně jako jeho nástupce hrabě Lev Thun.¹⁰⁸⁴ Po květnových událostech,¹⁰⁸⁵ které proběhly ve Vídni a jejichž vrcholem byl útěk panovníka a

---

¹⁰⁸¹ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 7. září 1848, inv. č. 15 VI/1.

¹⁰⁸² Výsledky voleb v Čechách do frankfurtského parlamentu byly uveřejněny v Pražských novinách ze dne 7. července 1848 a v reakci na to i v Národních novinách ze dne 7. července 1848.

¹⁰⁸³ Rudolf Stadion byl rakouský státník, od roku 1845 stál v čele zemské správy na Moravě, v letech 1846 – 1848 zemského gubernia v Čechách. Narodil se 23. února 1808 a zemřel 25. dubna 1882.

¹⁰⁸⁴ Lev Thun se narodil 7. dubna 1811 v Děčíně. Byl český šlechtic z rodu Thun-Hohensteinů, český a rakouský politik. V roce 1848 se stal po Stadionovi prezidentem zemského gubernia v Čechách. Byl ministrem kultu a vyučování v letech 1849 – 1860. Stal se jedním z prvních zakladatelů Matice české. Zemřel 17. prosince 1888 ve Vídni.

¹⁰⁸⁵ 25. dubna 1848 vyhlásila rakouská vláda vedená Franzem von Pillersdorfem oktrojovanou ústavu pro neuherské země monarchie, která měla z Rakouska vytvořit centralistický stát spojený personální unií s Uhrami. Zaručovala svobodu svědomí, tisku, právo shromažďovací a petiční, nezávislost soudnictví, veřejné soudní líčení i porotní soudy, nedotknutelnost jazyka a národnosti. Předpokládala dvoukomorový parlament, pro dolní komoru parlamentu platil daňový census, horní komoru měli tvořit velkostatkáři a členové jmenovaní císařem. Proti ústavě a proti způsobu, jímž byla vydána, se mezi liberálními měšťany a studenty zvedl v Vídni odpor. 15. května 1848 si vynutili stažení ústavy a v císařské proklamaci z 16. května 1848 byl svolávaný říšský sněm prohlášen za ústavodárný, jednokomorový a volený v přímých volbách bez jakéhokoli censu. 17. května 1848 opustil císař s rodinou potají Vídeň a odebral se do Innsbrucku.

dvora¹⁰⁸⁶ z Vídně, Thun nijak neváhal a 17. května 1848 přistoupil z vlastního rozhodnutí k vypsání voleb do českého sněmu. Český zemský sněm se podle toho mohl sejít už 7. června 1848. Byl vnímán jako přelomový a velmi důležitý. Proto byl vůdčími osobnostmi kladen veliký důraz na volení jednotlivých zástupců. Jejich volba měla proběhnout s rozvahou a po domluvě. Volení poslanci¹⁰⁸⁷ měli být rozumní a poctiví, pravdomluvní a neohrožení, svobodomyšlní a znalí národní věci, za přednost byla považována znalost obou jazyků - češtiny a němčiny.

V druhé polovině května se chystalo vše na volení do zemského sněmu. Nejdéle do tří dnů od vyhlášení voleb si měly jednotlivé obce zvolit výbor, který měl za úkol sestavit rejstřík voličů.¹⁰⁸⁸ Výbor se skládal z rychtáře, který měl podle velikosti obce k dispozici 2 – 4 pomocníky.

Vinařický byl také členem takového výboru a byl plně k dispozici svým krajanům, neboť sepsal voličské rejstříky.¹⁰⁸⁹ Vyplněný voličský rejstřík byl potom podepsán výborem a podán k příslušnému farnímu, daňovému a politickému úřadu k potvrzení. Na farním úřadě se potvrzoval fakt, že všichni, kteří byli v soupisu uvedeni, dosáhli již 25 let. Za farní okres kováňský byl tímto povinován Vinařický.¹⁰⁹⁰

Každá obec jmenovala jednotlivé kandidáty zcela svobodně. Kandidátské listiny měly být odesílány farním úřadům ve vikariátu, kde byly opatřeny podpisem místního duchovního správce a vyvěšeny na chrámové dveře. Každou neděli se potom jednotliví kandidáti ohlásili shromážděné osadě¹⁰⁹¹. Další záležitost, která tedy Vinařického zaměstnávala, bylo zapisování a ohlašování kandidátů. Mezi kandidáty¹⁰⁹² se najednou

---

¹⁰⁸⁶ „Ve Vídni tam je to ještě hůř a šlechta z Vídně je tu všechna a ty staré Paláce zase zde trochu ožily.“ Takhle psal z Prahy 23. května 1848 Vinařického švagr František Hampeis. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 698.

¹⁰⁸⁷ Národní noviny ze dne 21. května 1848.

¹⁰⁸⁸ Rejstřík obsahoval 8 následujících rubrik: 1) konskripční číslo domu, 2) jméno voliče, který v něm bydlí, 3) jeho živnost nebo zdroj obživy, 4) jeho věk, 5) druhy direktních daní, které voličům příslušely k roku 1848, 6) potvrzení, zdali je daň zaplacená, 7) zmínka, zdali nestojí vykonání voličského práva v cestě nějaká překážka, 8) zvláštní poznamenání. Až na osm dní před stanoveným dnem volby měl být takto vyhotovený volební rejstřík veřejnosti k nahlédnutí. Blíže Národní noviny ze dne 17. května 1848. V tomto vydání byl předtištěn i konkrétní vzor podle kterého měly voličské rejstříky vznikat.

¹⁰⁸⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 698.

¹⁰⁹⁰ To dokazuje rejstřík voličů obce Katusice: „Že stáří voličů dle prawdy udáno gest, dosvědčuje Karel Winařický, farář na Kowáni.“ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, volitelský rejstřík pro obec Katusickou ve vikariátním okresku mladoboleslavském 1848, 6 III/1.

¹⁰⁹¹ Národní noviny ze dne 20. května 1848.

¹⁰⁹² K 2. červenci 1848 se v mladoboleslavském vikariátu přihlásili: Jan Krouský – rolník z Katusic, Eduard Šnajdr – hospodský z Kosmonos, František Hradec a František Bobek – rolníci z Kosmonos, Václav Vodka – rolník ze Žitnovsi a Matěj Pelc – chalupník z Malé Lhoty. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 698.

objevovali hospodští, rolníci, řemeslníci a z toho měl Vinařický nesmírnou radost. 2. července 1848 píše Staňkovi: „Co pak tomu řeknou naši pyšní aristokrati, až v jedné jízbě seděti budou s poddanými svými, nyní rovným hlasem oprávněnými?“¹⁰⁹³

Vinařický se jako kandidát na poslance do českého zemského sněmu nepřihlásil a ani nebyl nijak doporučován.¹⁰⁹⁴

Příprava voleb do českého sněmu si vyžadovala mnohem více času.¹⁰⁹⁵ Někde se přípravy děly liknavě, dokonce se šířily i různé zvěsti, které měly mást voliče. A tak sněm, který měl původně poprvé zasedat 7. června 1848, byl i přes všechny již vykonané přípravy přesunut na pozdější termín. Ovšem veškeré volby měly proběhnout nejpozději do 15. června 1848.

6. června 1848 bylo císařským patentem hraběti Lvovi Thunovi povoleno svolat zemský sněm na libovolný červnový den. Patent ovšem obsahoval ustanovení, podle kterého měl sněm dokončit své práce před zahájením zasedání říšského ústavodárného sněmu. Jakmile mu z Innsbrucku bylo oznámeno takové rozhodnutí, nařídil 11. června 1848 svolání českého sněmu na 24. června 1848. Podle toho měly být volby na vesnicích provedeny 12. a 13. června, v Praze a ve městech 14. června. Ovšem svatodušní bouře, které propukly druhý den, byly příčinou toho, že gubernium už nestihlo vydat nařízení o svolání českého sněmu na 24. června.¹⁰⁹⁶ Celá situace se tak velmi zkomplikovala.

K dovršení všeho dění se na počátku června 1848 scházel v Praze Slovanský sjezd, sjížděli se jeho delegáti, všude bylo plno slovanských barev, znaků, všude bylo plno nadšení. Uskutečnil se ve dnech 2. – 12. června 1848. Měl jednat o možnosti přeměny Rakouska ve spolkový stát a o vztazích Slovanů k monarchii a zahraničním neslovanským národům. V průběhu jednání se program proměňoval. Sjezd si kladl za cíl připravit manifest Slovanů k evropským národům, připravit petici k císaři, obsahující

---

¹⁰⁹³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 698.

¹⁰⁹⁴ V Pražských novinách jsou 6. června 1848 navrhováni tyto kandidáti: Václav Vodka – rolník a hospodář v Žitnovsi, Matěj Palc – rolník v Malé Lhotě, Jan Brož – rolník v Kobylnicích, František Konrád – rolník v Bezně, Josef Mikoláš – hospodářský majitel v Bezně a v Národních novinách z 9. června 1848 to byli tyto kandidáti: Dr. Josef Frič – zemský advokát, člen Národního výboru i Slovanského sněmu, nakladatel Svatováclavského poselství v Praze, Jan Krouský – gruntovník v Katusicích, Jan Heřman – gruntovník v Kováni a v Nebuželech, Šnaider – gruntovník a hospodský v Kosmonosích, Honc – gruntovník v Nemeslovicích.

¹⁰⁹⁵ Národní noviny ze dne 3. června 1848.

¹⁰⁹⁶ Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 284; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 66 – 82; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha 1982, s. 53.

požadavky rakouských Slovanů a poradit se o trvalé jednotě slovanských národů.¹⁰⁹⁷ Vinařický prožíval šťastné chvíle, neboť jeho milovaná Praha tímto počinem oživila zase svou slávu. Neměl ale možnost se sjezdu zúčastnit. Byl zavalen prací na volbách do českého sněmu a na svatodušní pondělí a ještě na úterý mu byla ohlášena vikariátní kanonická vizitace, což mu samozřejmě nedovolalo odjet dříve než po vykonání vizitace. „Já po svátcích ve středu teprve do Prahy odjeti mohu, a snad ještě naše vzácné sněmovníky tam spatřím.“¹⁰⁹⁸ A skoro prorocky se Staňkovi svěřoval: „Jen aby válka a rozbroje v to nevzkročily!“¹⁰⁹⁹ Svá jednání nestačil sněm oficiálně uzavřít, byla totiž přerušena svatodušními bouřemi.

4.2. Deputace za kraj boleslavský a bydžovský

V Praze hrozilo ozbrojené střetnutí už dlouho. Atmosféra byla napjatá především díky vojenským opatřením, která byla zavedena Alfredem Windischgrätzem poté, co se vrátil do Prahy. V Praze se objevil¹¹⁰⁰ 19. května 1848 a následujícího dne převzal vrchní velitelství a vojenská moc se tak ocitla zcela v jeho rukou. Jednotky, které měl po návratu do funkce a po stažení dalších sil do Prahy k dispozici, předvedl široké veřejnosti na velké vojenské přehlídce. Uskutečnila se 7. června 1848 mimo vlastní město na pláni u Invalidovny. Celou akcí se rozhodl pražskému obyvatelstvu demonstrovat svou vojenskou převahu a odradit je tak od jakýchkoliv revolučních snah. Navíc nechal rozmístit děla pražské posádky na Petříně a Vyšehradě. Taková opatření, arogantní jednání důstojníků vůči civilnímu obyvatelstvu a drzé chování některých vojáků v pražských ulicích, vyvolávala odpor a nenávisť vůči armádě a jejímu velení. Lidé se proti Windischgrätzovi ostře postavili a žádali jeho odvolání.

---

¹⁰⁹⁷ Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 225 – 234; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 191 - 215 ; Arnošt DENIS, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931, s. 46 - 55; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha 1982, s. 37 - 44; Arnošt KLÍMA, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994, s. 63 – 70; Marcela EFMERTOVÁ, Nikolaj SAVICKÝ, *České země 1848 – 1918. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009, s. 50 – 55.

¹⁰⁹⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 698.

¹⁰⁹⁹ Tamtéž, s. 699.

¹¹⁰⁰ „...a ještě chtěli knížeti Windischgraetzovi jednu operu a nějaké symfonie vyvésti, ale již byly ulice vojskem a národní gardou zavřeny a tak celá radost zkažena. Jest-li často mívali zkoušku, je všecka práce marna, oni musili operu odložit na jiný čas, kníže pak prý prohlásil, že když byl proti měšťanům, to byly jiné časy a nyní že jsou také jiné, on pak také jiný. Tak nevím, jak se nám to všecko, neb nám šlapou zase dvojité strážě dláždění.“ 23. května 1848 píše takto o příjezdu Windischgrätze Vinařického švagra Františka Hampeis. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 698.

Nejradikálnější postoje zaujímal české studentstvo. Ve dnech 8. – 11. června 1848 bylo uspořádáno několik schůzek ve Svatováclavských lázních či v aule Karolina. Podle vídeňského vzoru požádali studenti formou petice, aby armáda vydala národní gardě a akademické legii 2000 pušek, 80 000 nábojů a baterii děl. Windischgrätz studentskou deputaci razantně odmítl. Na 12. června 1848 bylo rozhodnuto svolat velké shromáždění občanů z Prahy a okolí. Za vhodné místo konání byl zvolen Koňský trh. Socha sv. Václava a prostor před ní měl posloužit k úvodní slavnostní mši. Na shromáždění se občané měli dostavit beze zbraní, slavnostně oblečení, se ženami a dětmi. Nálada byla ovšem napjatá a po vykonání slavnostní mše vypukly první střety. Studenti a mnozí jejich vrstevníci začali za podpory části pražských měšťanů stavět barikády. Zprávy o prvních střetech se po Praze rychle roznesly. Ozbrojená konfrontace mezi Windischgrätzovými vojáky a pražskými studenty probíhala v pražských ulicích ve dnech 12. – 17. června 1848.

V průběhu povstání bylo rozhodnuto, že do Prahy budou vysláni dva dvorští komisaři – hrabě Emanuel Mensdorff¹¹⁰¹ a dvorní rada Josef Klečanský,¹¹⁰² kteří měli na místě posoudit stav věcí, vyšetřit příčinu nepokojů a v případě nutnosti převzít politickou a vojenskou správu země. Kdyby si veřejné mínění žádalo odchod Windischgrätze či Thuna, měli na ně v tomto směru působit. Do Prahy se dostali brzy ráno 14. června 1848. Nepokládali poměry za uspořádané a doporučovali velícímu generálovi, aby odstoupil. On se ale odmítal vzdát své pozice, dokonce v noci ze 14. na 15. června 1848 započal přesouvat veškeré vojenské síly na levý břeh Vltavy. Chtěl se vyhnout pouličním bojům a oblehnout město za hrozby těžkých palných zbraní. Když povstalci začali v ranních hodinách 15. června 1848 palbu z ručních zbraní přes řeku, odpověděl jim Windischgrätz dělostřeleckou kanonádou. Byl to nerovný boj a ve městě se rozezněly zvony, které byly na poplach proti tomuto drastickému zásahu. Praha byla bombardována, to bylo něco naprosto neslýchaného.

Deputace pražských měšťanů naléhaly na dvorské komisaře, aby zabránili dalšímu krveprolití. 15. června 1848 Windischgrätz nabídl svou demisi, jenomže povstalecké

---

¹¹⁰¹ Emanuel Mensdorff se narodil v roce 1777. Ve třicátých letech se stal vojenským velitelem v Čechách, od roku 1840 byl druhým prezidentem dvorské vojenské rady. Roku 1845 byl povýšen na generála jízdy a v roce 1846 byl poslán jako německý spolkový komisař do Slezska. Počátkem roku 1848 vstoupil do výslužby. Zemřel v roce 1852.

¹¹⁰² Josef Klečanský, také Kletzanský, Klezanský, Klecanský. Narodil se 11. února 1788 v Cerhenicích u Peček. Od roku 1837 působil jako krajský hejtman v Litoměřicích. Zasloužil se o hospodářský a kulturní rozvoj kraje. Roku 1848 byl povolán do Vídně jako rada dvorské kanceláře. Roku 1849 byl jmenován předsedou zemské vyvazovací komise v Čechách. Zemřel 9. února 1850 v Praze.

akce neskončily, barikády nezmizely. A tak se 16. června 1848 na naléhání svých vojáků opět chopil funkce vrchního vojenského velitele.¹¹⁰³

Ted' Windischgrätz pohrozil Praze velmi jasně. Nevzdá-li se v uložené jí lhůtě – do 12h 17. června 1848, začne město bez milosti opět bombardovat. Zprávy o tom se rozšířily velmi rychle i za Prahu a poděšily zvláště český venkov. Venkovští obyvatelé měli o dění v Praze velmi rozporuplné informace. Zprávy získávali od povstalců, kteří odcházeli na venkov, aby získali lid na pomoc bojující Praze a od mnohých uprchlíků, kteří Prahu kvapně opouštěli, ať už ze strachu o svůj život nebo proto, aby se vyhnuli trestnímu stíhání a hrozícímu uvěznění. Ovšem udělat si z jejich zpráv ucelený a jasný obraz o situaci, která nastala v Praze, nešlo.

Zvláště silně se projevil ohlas pražských bouří v boleslavském a bydžovském kraji. Zdejší národní gardy byly písemně informovány a odhodlaly se bez zaváhání vydat na pochod k Praze, aby při bojích pomohly. Krajský hejtman Karl Hansgirk¹¹⁰⁴ je uklidnil a přesvědčil je, aby počkaly, dokud mu nebudou doručeny úřední zprávy o skutečném stavu v Praze. Ovšem obyvatelé obou krajů byli daleko energičtější. Rozhodli se, že do Prahy vypraví deputaci s písemnou žádostí, aby bombardování města bylo zastaveno.

„Co byl Jungmann pro Prahu a celé Čechy, byl Vinařický pro Mladou Boleslav a zdejší okolí.“¹¹⁰⁵ Vinařický, tehdy farář z nedaleké Kováně, byl v mladoboleslavském kraji uznávanou a ctěnou osobností, která se s láskou a trpělivostí starala o své farníky a rozšiřovala jim obzory vědění a národního cítění. Proto nás nijak nepřekvapuje, že právě on byl díky své aktivitě,¹¹⁰⁶ o které se mluvilo po celém kraji, vybrán do čela deputace, která se v pohnutých červnových dnech rozhodla pro cestu do Prahy, aby pro ní vyjednala příměří a ušetřila jí bombardování.

---

¹¹⁰³ Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 211 - 276; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 261 - 306; Arnošt DENIS, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931, s. 58 - 73; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha 1982, s. 44 - 53; Miroslav BROFT, Oldřich MAHLER, *Události pražské v červnu 1848*, Praha 1989, s. 145 – 256; Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*, Praha 1999, s. 106 - 107; Marcela EFMERTOVÁ, Nikolaj SAVICKÝ, *České země 1848 – 1918. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009, s. 58 - 69.

¹¹⁰⁴ Celým jménem Karl Viktor von Hansgirk (titul „von“ užíval od roku 1873). Narodil se 5. srpna 1823 v Plzni. Po studiích filozofie a práv v Praze a ve Vídni působil od roku 1846 jako úředník státní správy v Mladé Boleslavi a od následujícího roku v Praze. V roce 1850 se stal úředníkem okresního hejtmanskví v Plané a odtud se jeho životní kariéra obrátila k Šumavě. V roce 1852 se stal okresním komisařem v Kaplici a 1854 ve Vimperku. Od roku 1855 působil v Jáchymově, v letech 1857 – 1864 v Plzni a od roku 1868 znovu v Jáchymově. Zemřel 23. ledna 1877 v Jáchymově.

¹¹⁰⁵ Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 5. Tato slova pronesl mladoboleslavský děkan (1880 – 1904) Václav Čtyroký. Podle mnohých svědectví „vlastenec poctivého rázu“.

¹¹⁰⁶ Blíže k jeho aktivitě v ostatních kapitolách.

Neméně důležitou osobností deputace byl i Jan Krouský, švagr Vinařického, který byl v těchto dnech zvolen do odloženého českého sněmu.

Vedle nich se v deputaci ocitli ještě tito muži: Josef Flakl, měšťan z Mladé Boleslavi, František Zych, měšťan z Turnova, Tomáš Weber, měšťan z Jičína a František Beck, právník z Hostinného.

Deputace, posílená autoritou takových osobností jakou měli právě Vinařický a Krouský, se vydala k Praze 16. června 1848. O celé výpravě se nám zachovalo unikátní svědectví, které vyšlo z pera Vinařického. Pro občany, kteří si jej vybrali do čela deputace, napsal referát o veškerém dění s názvem *Poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského k c. k. generálnímu velitelství v Čechách*.¹¹⁰⁷ Popisuje v něm začátek svatodušních bouří a upozorňuje na ten fakt, že došlo k přerušení poštovní spojení a tudíž se lidé na venkově dozvídali informace různým způsobem. Mnohá zpráva odporovala další zprávě. Někteří počátek celého povstání popisovali jako povstání Slovanů proti Němcům, druzí zase mluvili o povstání dělníků proti měšťanům, ale nikdo nedokázal pořádně vysvětlit, proč došlo k bombardování Prahy.

Střelba z děl, ke které došlo 15. června 1848,¹¹⁰⁸ dorážela svým mohutným hřmotem až ke břehům Jizery, k Troskám a Prachovským skalám. To v kraji způsobilo velké pozdvižení a okolím se začaly šířit pověsti, které hovořily o zrušení všech konstitučních slibů. Bombardování určené hlavnímu městu venkovský lid vystrašilo, zvláště, když vládou nebyly ani krátkou zprávou vysvětleny příčiny této kanonády.

Podle Vinařického vinil lid z reakce šlechtu a úřednictvo. Z Prahy se roznášely bezejmenné listy s žádostí o pomoc krajů. Každý, komu záleželo na vlasti, se chtěl dozvědět o událostech něco bližšího, a proto se zaplňovaly městské hostince. Veliký počet lidí se sešel v Mladé Boleslavi, dokonce i mnohé gardy z Mnichova Hradiště, Turnova, Jičína, Hostinného, Vrchlabí. Sešli se v hostinci U Rožně a právě tady se zrodila myšlenka smírného řešení, neboť zprávy, které se postupně dostávaly ke všem, kteří se zde sešli, hovořily o tom, jak se mnohé gardy rozhodly táhnout na pomoc Praze. Aby se předešlo možným krvavým následkům takové pomoci, přišel Vinařický s návrhem vypracování petice, kterou by se požádalo nejvyšší vojenské velitelství

---

¹¹⁰⁷ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence cizí - korporace, dopis občanů z Mladoboleslavska Generálnímu velitelství v Praze ze dne 16. června 1848. Přílohou tohoto dopisu je koncept *Poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského k c. k. generálnímu velitelství v Čechách* (dále jen *Poselství*). Celé *Poselství* bylo také uveřejněno v roce 1915 v časopisu *Osvěta*. Viz Jan ŠAFRÁNEK, *Vinařický o poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského do Prahy v roce 1848*, *Osvěta* 45, 1915, s. 432 – 438.

¹¹⁰⁸ V *Poselství* Vinařický chybně datuje počátek bombardování. Hovoří o 14. květnu.

v Čechách o zastavení dělostřelby na město Prahu. Tento návrh byl schválen a tak se 16. června 1848 vypracovala v českém i německém jazyce petice,¹¹⁰⁹ se kterou se vydala vybraná deputace ještě téhož dne směrem k Praze.

Její text začíná slovy: „Veškeré obyvatelstvo kraje Boleslavského a Bydžovského užaslo nad bombardováním hlavního města Prahy. Všecko pozdvihuje se ku pomoci hlavnímu městu. Povstání hrozí šlechtě a každé majetnosti a přeplavení takové nedá se zahraditi.“¹¹¹⁰ Deputace se podle jejího textu vydala k c. k. generálnímu velitelství ve jménu lidskosti a „jménem Jeho c. k. Majestátu našeho milovaného konstitučního císaře a krále Ferdinanda“.¹¹¹¹ Přáli si, aby bylo od bombardování Prahy ustoupeno a zároveň chtěli dostat konečně odpověď, která by celé dosavadní dění vysvětlovala. Dosud měli jen kusé zprávy a tak se není čemu divit, jaká panika a nálada se proto šířila krajem.

Celá akce byla schválena i ze strany úřednictva. Německý originál opatřil certifikátem krajský hejtman baron Koc¹¹¹² a každý člen deputace od něj ještě obdržel zvláštní průvodní list,¹¹¹³ na němž se objevilo i jméno komandanta mladoboleslavské posádky, pana Schwertnera. Navíc byl jejich příchod u c. k. vojenského velitelství v Praze dopředu ohlášen.

Vyrazili v jednu hodinu po poledni. Již na Vysočanském kopci zastavil dva vozy deputovaných mladý boleslavský měšťan Václav Lauterbach, aby jim oznámil, že se v Praze vše pomalu uklidňuje. I přesto se rozhodli pokračovat dál, aby vykonali to, proč se na cestu vydali. Všude, kde se museli prokazovat certifikátem a průvodními listy, se k nim chovali vlídně a s přívětivostí. Hned po příjezdu do Prahy věděli, že udělali dobře, když svou deputaci po Lauterbachových slovech neodvolali. „Sotva jsme však projeli branou Bruskou zaslechli jsme střelbu malou a pak opětované rány z děl. Chvátající generálstvo a náhlé strojení se vojska k hotovosti nás nemálo uleklo; zaslechli jsme klení husarův a dověděli jsme se pak, že příměří ranou od Starého města

---

¹¹⁰⁹ Podle Jana Šafránka se má český text petice nacházet v pozůstalosti Jana Krouského. Tady ovšem nebyl nalezen. Německý text petice se nachází v pozůstalosti K. A. Vinařického. Viz LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence cizí - korporace, dopis občanů z Mladoboleslavska Generálnímu velitelství v Praze ze dne 16. června 1848.

¹¹¹⁰ Jan ŠAFRÁNEK, *Vinařický o poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského do Prahy v roce 1848*, Osvěta 45, 1915, s. 434. Zde uveřejněn český text petice. Uveřejněn byl ještě zde: Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 163.

¹¹¹¹ Tamtéž.

¹¹¹² V Šafránkově studii došlo k omylu v přepisu textu *Poselství*. Jméno krajského hejtmána, který text petice opatřil certifikátem, bylo přepsáno jako baron Noe. Správné jméno je Koc. Srov. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

¹¹¹³ Tamtéž, korespondence vlastní přijatá - korporace, dopis krajského úřadu v Mladé Boleslavi Karlu Alois Vinařickému ze dne 16. června 1848. Jedná se o certifikát č. 10023.

zrušeno bylo.¹¹¹⁴ Jejich cesta dál urychleně směřovala k vrchnímu veliteli, generálu knížeti Windischgrätzovi a prezidentovi gubernia hraběti Lvu Thunovi. Ve večerních hodinách se k nim konečně dostali. Po krátkém ohlášení deputace byla nejdříve přečtena výše dotčená petice. Windischgrätz reagoval pevným a důstojným hlasem: „Tato slova mi přednesená zněla jako výčitka jako bych byl něco nezákonného učinil; já však jsem sobě povědom, že jsem jednal vedle povinnosti své.“¹¹¹⁵ V poslední době byl totiž velmi často svědkem nezákonného počínání, které se týkalo nejen jeho osoby, která byla předmět častých pamfletů, ale i jeho vojsko bylo neustále uráženo. Jakmile se začaly stavět barikády a v ulicích docházelo k různým potyčkám, nemohl již dále vystavovat své vojsko pouličním nástrahám a bojům. „Jsem si vědom, že jsem povinen chrániti město mně k opatrování svěřené: vzniknul nepořádek a národní garda není více dostatečná, aby zastavila takové výstupy a mou pomocí povrhne; a tak nastává městu los násilného dobývání.“¹¹¹⁶ Windischgrätz podle svých slov nechtěl Prahu zničit, chtěl jen povstalcům ukázat, co by se mohlo stát, kdyby se mu rozhodli vzdorovat. „Město ke mně před chvílí vyslalo deputaci k rokování o mír: a v té chvíli mi od města úkladně byl zabit muž na prvním stanovišti na mostě.“¹¹¹⁷ Deputace se snažila o všem ještě diskutovat ve prospěch zastavení bombardování. Windischgrätz promluvil v tom smyslu, že se bude velmi rád zaobírat jakýmkoliv smírným řešením. Účastníkům deputace bylo přislíbeno, že od sobotního rána až do poledních hodin nedá Prahu bombardovat. Takže v sobotu 17. června 1848 měl být klid zbraní, Praha neměla být ostřelována, ale jen pod tou podmínkou, že i z ní nebude stříleno.

Pro konečnou odpověď na svou petici si museli účastníci deputace dojít k hraběti Thunovi. Ten ji ochotně přislíbil.¹¹¹⁸ A aby se celé deputaci nic nestalo při průchodu povstalou Prahou, vystavil jim Windischgrätz průvodní listy.

Jelikož ale ještě v tu dobu, kdy vstupovali do komnat hraběte Lva Thuna, nemohlo být zastaveno bombardování města,¹¹¹⁹ stalo se, že jedna střela nešťastně padla na Staroměstské mlýny a zapálila je (PŘÍLOHA 44). Staroměstské mlýny a sousední vodárenská věž byly ve večerních hodinách v jednom plameni. Hrabě Thun s bolestí

---

¹¹¹⁴ Jan ŠAFRÁNEK, *Vinařický o poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského do Prahy v roce 1848*, Osvěta 45, 1915, s. 435.

¹¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹¹⁶ Tamtéž, s. 435 – 436.

¹¹¹⁷ Tamtéž, s. 436.

¹¹¹⁸ Odpovědi se deputovaným dostane až 19. června 1848.

¹¹¹⁹ Nové bombardování bylo opět dílem Windischgrätze. Bez ohledu na uzavřenou dohodu nařídil mnohem intenzivnější bombardování Prahy. Záminka pro takové počínání se našla snadno. Vojsko tvrdilo, že první rána padla ze Starého města, druhá strana opak.

v hlase prohlásil: „Těžkou úlohu mi dala prozřetelnost, že mne postavila v tyto strastné dni v čelo vlády. Považte si můj cit! To město, ke jsem se narodil a to se v popel obrací! Já bych se raději viděl vyobcovaným z vlasti své někde, než abych viděl požár ten!“¹¹²⁰ Všichni plakali. V požářišti zhasly všechny naděje povstalců.

V této smutné a zároveň hroživé chvíli si Vinařický dodal odvahy a rozhodl se zjistit příčiny, které vedly k tomu, že se z Prahy nedostávaly ven žádné zprávy, které by vysvětlovaly probíhající pražské události. Kraje byly bez novin a bez korespondence. Vinařický upozorňoval, že pověsti, které tím byly přiživovány, by se jistě daly zastavit provoláním vlády, že svobody císařem udělené se zachovají a brzy budou realizovány. A to, že byly zamlčeny příčiny dělostřeleckého bombardování města, ničemu neprospělo. Thun se bránil, chtěl jednotlivé strany smířit, ale byl zajat a držen v Klementinu. A i když byl propuštěn, neměl a dosud nemá lisu ani litografického ústavu, kdy by mohl ono provolání vytisknout.

Rozhovor dále přešel i na tendence Slovanského sjezdu. Více však nestihl Vinařický ve svém *Poselství* poznamenat. Celý text končí slovy: „Generál uznal spravedlnost této zásady a já zežlostil nad tím, že vyšší stavové neohlédli se po literaturách slovanských, o kterých ani Maďaři ani Vlaši ani Němci ničeho vědět nechtějí a dle frankobrodských ideálů že se Čech, Moravan a Slezan poněmčiti, Slovák a Chorvát pomadžarštiti a Dalmatinec povlašiti má. Zatím...“ Dále již text nepokračuje. Ovšem v dopise, který napsal 8. července 1848, se svěřoval Staňkovi, že se 16. června 1848 v nočních hodinách pokusil na Pražském Hradě vysvětlit zejména loajální tendence Slovanského sjezdu, což se mu povedlo. Thun se totiž poté vyjádřil, jak neblahý byl germanizující metternichovský systém. Celý rozhovor trval 45 minut (od 22. 00 do 22. 45).¹¹²¹ Text mohl dále pokračovat dalšími podrobnostmi, které se týkaly Slovanského sjezdu a zrovnoprávnění všech národů v Rakousku a dále vyřízením deputace boleslavského a bydžovského kraje.

Druhého dne – 17. června 1848¹¹²² - se deputace neustále horlivě snažila vyjednat pokojné řešení celé situace tentokrát už s deputovanými královského hlavního města

---

¹¹²⁰ Jan ŠAFRÁNEK, *Vinařický o poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského do Prahy v roce 1848*, Osvěta 45, 1915, s. 437.

¹¹²¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 701.

¹¹²² Určitý rozpor v datech – v dopise Thunovi zmiňuje 19. června 1848. Buď si to nepamatoval nebo nevím.

Prahy.¹¹²³ Vyjednávání se vedlo už u jiných dvou mužů. Byli to již zmínění dvorští komisaři – hrabě Mensdorff a dvorní rada Klečanský. Konečně došlo k přijetí podmínek a jejich deputace tak byla přítomna uzavření bezpodmínečné kapitulace. Bylo jim dále dovoleno,¹¹²⁴ aby se v Praze svobodně pohybovali (PŘÍLOHA 45) a počkali na slibovanou Thunovu odpověď. Odpověď, kterou jim přislíbil prezident gubernia hrabě Thun, od něj deputace obdržela až 19. června 1848. V ten den Thun vydal reskript,¹¹²⁵ kterým ujišťoval venkovské obyvatelstvo, že už nebude více použito dělostřeleckých a jiných ostrých zbraní proti Praze a v krátké době budou všechna přísná opatření zrušena. Deputovaní se tedy měli odebrat do svých domovů a všichni obyvatelé ujistit, že každé opatření, kterého vláda v bezprostředním časovém horizontu použije, poslouží jen k zachování osobní bezpečnosti občanů, kteří jsou ohrožováni buřiči a k odvrácení každého porušování konstituční ústavy. Proto bude nutné vybízet všechny obyvatele k tomu, aby vládu podporovali. Poté se deputovaní boleslavského a bydžovského kraje vydali zpět do svých domovů.

V tomto duchu se deputace rozhodla vydat oznámení, ve kterém chtěla obyvatelstvu dychtícímu po zprávách objasnit, jak úspěšná byla celá jejich výprava. V *Oznámení*¹¹²⁶ (PŘÍLOHA 46), jak pojmenovali deputovaní svůj dokument, opět uváděli příčiny, pro které se vydali do Prahy a jaký byl průběh jejich vyjednávání.¹¹²⁷ „Deputace uznává za potřebné, těchto událostí veřejně oznámiti, a byť i podíl jejího vynasazení malý byl, tak jest předce jistého přesvědčení, že dle svých sil všeho vynaložila, čeho ku navrácení

---

¹¹²³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, Politická činnost Jana Krouského, inv. č. 6 III/1. Zde Oznámení deputace z 19. června 1848 v českém i německém jazyce nebo Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 164.

¹¹²⁴ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, cestovní pas z roku 1848. Vinařickému v něm byl povolen neomezený pohyb v pražských ulicích 18. června 1848.

¹¹²⁵ Tamtéž, korespondence vlastní přijatá, dopis Lva Thuna Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 19. června 1848. Text je v německém jazyce. V českém jazyce byl uveřejněn v Šafránkově studii - Jan ŠAFRÁNEK, *Vinařický o poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského do Prahy v roce 1848*, Osvěta 45, 1915, s. 438.

¹¹²⁶ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, Politická činnost Jana Krouského. Zde Oznámení deputace z 19. června 1848 v českém i německém jazyce, inv. č. 6 III/1 nebo Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 163 – 165.

¹¹²⁷ Šlo jim zejména o zjištění příčin, pro které byla Praha bombardována. Lidé se tehdy obávali, že došlo ke zrušení všech konstitučních svobod. Proto se 16. června 1848 sešli velitelé různých národních gard z kraje a mnozí jiní obyvatelé v Mladé Boleslavi ke společné poradě. Rozhodli se pro smírné řešení – vyslat deputaci s prosbou o zastavení bombardování Prahy. Vrchním velitelem Windischgrätzem a prezidentem gubernia Thunem byli ubezpečeni, že jakmile město přijme stanovené podmínky, bude od přísných opatření upuštěno. Rozhodně jim nešlo o zrušení konstituční svobody, chtěli jen chránit pokojné měšťanstvo. Druhý den vyjednávali u dvorních komisařů, za přítomnosti pražské deputace. Došlo k uzavření bezprostřední kapitulace.

pokoje v městě jen co možná učiněno býti mohlo, a doufá, že její vynasazení bez dobrých následků neostane.“¹¹²⁸

Bezprostředně po kapitulaci pražských povstalců – 18. června 1848 - byl v Praze a širokém okolí vyhlášen stav obležení, který znemožňoval jakýkoliv projev dalšího odporu. Současně s vyhlášením stavu obležení zřídil Windischgrätz na Pražském hradě vyšetřovací komisi. Ve středu 21. června 1848 bylo vyhlášeno stanné právo ve všech českých krajích a dalšího dne byly zřízeny zvláštní pohyblivé vojenské trestné kolony. Jejich úkolem bylo pátrat v Praze i na venkově po účastnících povstání a odhalovat jeho stoupence. Definitivní tečkou za bouřlivými událostmi v roce 1848 v Čechách bylo rozpuštění Národního výboru, nařízené Thunovou vyhláškou v pondělí 26. června 1848.¹¹²⁹

Podívejme se nyní, jak na Vinařického vystupování v červnových dnech nahlíželi pamětníci Josef Václav Frič, František Karel Krouský a spisovatel Josef Jakub Toužimský. Frič ve svých *Pamětech* uvádí: „My očekávali zatím ze všech stran četné, posly nám oznamované posily z venkova. Hnuli se zajisté ku Praze národní gardisté a ozbrojení venkované až z Nové Paky, z Jilemnice, Lomnice, ano i z německých měst, jako z Trutnova, z Vrchlabí a Hostinného pod vedením justiciára Becka, který soustředil je zatím v Jičíně, načež pospíšil do Prahy, by se s námi dříve dorozuměl. Jiné zbrojné mužstvo vedl z okolí Mladé Boleslavi a z Bydžovska sám farář Vinařický v plném ornátě a s velebnou svátostí v ruce, které dostalo se však vojsku do klepet a proměnilo se v smírnou deputaci, jež Windischgrätzovi na hradě pražském výmluvnými slovy a též ve zvláštní adrese kladla jménem lidskosti a předobrotivého císaře a krále českého Ferdinanda na srdce, aby ušetřil matičku Prahu, jinak, že jest báti se všeobecného pozdvižení lidu všech vůkolních vikariátů, i turnovského a jičínského, čímž by šlechtické statky zajisté v první řadě utrpěly! Komandující odkázal kovánského faráře na Thuna, a ten mu odpověděl teprv třetí den, že jest ve městě již všecko v pořádku,

---

¹¹²⁸ SOKa Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, Politická činnost Jana Krouského, inv. č. 6 III/1. Zde Oznámení deputace z 19. června 1848 v českém i německém jazyce nebo Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 165.

¹¹²⁹ Srov. Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 273 - 281; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 307 - 311; Arnošt DENIS, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931, s. 73; Otto URBAN, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha 1982, s. 49 - 53; Miroslav BROFT - Oldřich MAHLER, *Události pražské v červnu 1848*, Praha 1989, s. 253 – 256; Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*, Praha 1999, s. 107; Marcela EFMERTOVIČOVÁ - Nikolaj SAVICKÝ, *České země 1848 – 1918. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009, s. 69 - 72.

dobrym občanům že se nic nestane, aby se vrátil domů, své ovečky upokojil a k tomu přiměl, by vládu při udržování dalšího pořádku vši silou podporovali!“¹¹³⁰

František Karel Krouský, účastník revolučních událostí roku 1848, poté vyšetřovaný a vězněný v Praze a vyhoštěný do Uher, připomněl Vinařického ve své vzpomínce, kterou uveřejnil na pokračování v politickém časopisu Svoboda. Popisoval scénu, kdy si obyvatelé boleslavského kraje volili své zástupce do zemského sněmu. Když byla Praha bombardována volili zrovna v Brodcích. „Karel Vinařický, tehdejší farář na Kováni a na slovo vzatý spisovatel český, vyšel té chvíle za Brodce, aby poslechnul, brzo-li kruté rány z děl utichnou. Šli jsme s ním, já a občan Jos. Kuchta, nyní mlynář v Zámoští. Ale rány co měly ochabovati, ještě více přitůžovaly. Tu Vinařický rozhorliv se zvolal: ‚Chceme-li Prahu zachrániti, nezbyvá nám leč sjímati šlechtu a dáti knížeti Windischgrätzovi věděti, jak on naloží s Prahou, tak že venkov naloží se šlechtou.‘“¹¹³¹

V knize *Na úsvitě nové doby* je zachycen tento popis: „Té doby meškal Vinařický s Mladoboleslavskými na Hradčanech, aby prosil za ušetření města. Hluboký vlastenecký cit zmocňoval se šlechtěného kněze při myšlence, že Praha, ona stověžatá Praha, staré sídlo Libušino, chloub a naděje českých srdcí má vzíti za své. Jakoby mu brali život, když mu brali Prahu. Slzy vytryskly mu z očí, na kolena padnul sluha Boží před Lvem Thunem... Slitování nenašel, Thun mluvil o povstání a zákonném pořádku, jemuž sluší obětovati cit příbuzenský. Střelba trvala dále.“¹¹³²

Můžeme si povšimnout, že ve vzpomínkách je Vinařický připomínán především jako smírný vyjednavatel, i když Krouský ho líčí se vši bojovností. Pravdou zůstává, že deputace udělala vše pro cestu smírného řešení. Nechtěla vidět na barikádách mrtvé a stejně tak nechtěla přihlížet ničení královského města Prahy. I tak Vinařickému prostě nemůžeme upřít statečného ducha, vždyť vystoupil s rozhodností před Windischgrätzem a Thunem a nebál se jich ptát a se statečností v hlase tlumočit postoje krajů, za které byl vybrán do čela deputace.

A jak na červnové události vzpomínal samotný Vinařický? Události prožíval velmi intenzivně a vzpomínal na ně těmito slovy: „Byly to strastné dni! Ale post nubila Phoebus!“¹¹³³

---

¹¹³⁰ Josef Václav FRÍČ, *Paměti II*, Praha 1960, s. 165 – 166.

¹¹³¹ František Karel KROUSKÝ, *Vojenský soud v Praze 1849*, Svoboda 7, 1873, s. 310 - 311.

¹¹³² Josef Jakub TOUŽIMSKÝ, *Na úsvitě nové doby. Dějiny roku 1848 v zemích českých*. Praha 1898, s. 645 – 646.

¹¹³³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 701. A „post nubila Phoebus“ v překladu znamená „po mračnech slunce“.

A když se o celém svízelném vyjednávání deputace boleslavského a bydžovského kraje na Pražském Hradě dozvěděl Vinařického přítel, Antonín Fähnrich, nazval ho pro jeho statečnost Karlem Velikým.¹¹³⁴

4.3. Poslancem říšského sněmu

Po vypuknutí svatodušních bouří neztrácel prezident gubernia hrabě Lev Thun naději, že se český sněm sejde ještě koncem června. Jeho předpokládaný časový odhad byl ale chybný. Stále ovšem nepřestával věřit, že se mu podaří svolat zemský sněm ještě před zahájením říšského sněmu.¹¹³⁵ Hodlal svolat sněm na 4. července 1848, aby mohl alespoň do 20. července 1848 vypracovat rámcový návrh zemské ústavy, kterou by pak předložil říšskému sněmu ke konečnému projednávání. Thun se tak chtěl především vyvarovat nepříznivého dojmu, který by vyvolalo nesvolání sněmu. Přesto všechno bylo rozhodnuto zemský sněm nesvolat. V této chvíli musel ustoupit říšskému ústavodárnému sněmu.¹¹³⁶ Ke svolání českého sněmu mělo dojít až poté, co bude svolán a ukončen říšský ústavodárný sněm. Osud českého sněmu byl tímto zpečetěn.

Na českém sněmu se tehdy měly řešit problémy týkající se domácích poměrů, naproti tomu říšský sněm byl sněmem ústavodárným, měl tedy přinést pro Rakousko platnou ústavu. Na pořadu dne byly proto volby do říšského sněmu. Počet volených českých zástupců se tímto radikálně změnil. Na českém sněmu mělo zasedat 210 nevolených šlechtických zástupců a nově i 327 svobodně zvolených zástupců. Naproti tomu bylo na říšském sněmu pro české zástupce určeno pouhých 90 míst. Volení se odehrávalo podle počtu obyvatel v jednotlivých zemích rakouské říše.¹¹³⁷ Na 50 tisíc obyvatel měl připadnout jeden poslanec. Země byla za účelem voleb rozdělena na vikariátní okresy a ty zase na volební okresy podle jednotlivých farností. Z novinových

---

¹¹³⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 706.

¹¹³⁵ Říšský sněm původně svolaný na 26. června 1848 byl posunut na 12. července 1848.

¹¹³⁶ Národní noviny ze dne 5. července 1848. Zde guberniální prezident Lev Thun zdůvodňuje, proč nemůže být svolán zemský sněm. Činí tak v odpovědi Františku Palackému a to na žádost několika vyvolených poslanců do zemského sněmu, kteří požadovali brzké otevření sněmu. O odložení sněmu se dozvídáme také z prohlášení, které Lev Thun rozesílal již zvoleným poslancům do českého sněmu. Viz SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, Politická činnost Jana Krouského, dopis c. k. zemského presidia Janu Krouskému ze dne 2. července 1848, inv. č. 6 III/1. O výsledcích voleb do českého sněmu se dočteme v Národních novinách ze dne 9. července 1848. Za Mladoboleslavský vikariát byl za zvolen Jan Krouský, rolník z Katusic, František Konrád, rolník z Bezna a jako náhradníci: František Bobek, rolník z Kosmonos a František Mikuláš, gruntovník a hospodský z Bezna.

¹¹³⁷ Národní noviny ze dne 27. června 1848. Na titulní stránce je otištěná přehledná tabulka počtu obyvatel jednotlivých zemí a z toho vyplývajícího počtu volených zástupců. Čechy podle ní mají 4 318 732 obyvatel a podle toho měli být voleni poslanci v počtu: v Praze 4, v Liberci 1, v Chebu 1, v Budějovicích 1, z krajů 83. Morava podle této tabulky měla 1 778 827 obyvatel a podle toho měli být voleni poslanci v počtu: v Olomouci 1, v Šternberku 1 a z krajů 33.

článků a z úst nejpřednějších zástupců národa bylo proto na voliče apelováno, aby se všude volili muži „vlasti nejzasvěcenější a nejstatečnější i nejbezpečnější“.¹¹³⁸ Takovým mužem Vinařický nepochybně byl. Výše napsaná slova splňoval i jeho švagr Jan Krouský. Oba dva se proto společně vyskytli na seznamu doporučovaných kandidátů, který se objevil 2. července v Národních novinách.¹¹³⁹

K volbám do říšského sněmu došlo 8. a 9. července 1848. Při volbě měli voliči sledovat zejména kandidátovu povahu, vlastnosti a jeho vzdělání. Bylo dokonce doporučováno, aby z těch kandidátů, kteří již byli zvoleni do českého sněmu, byl vybrán pro říšský sněm ten nejschopnější. Tím, že bylo rozhodnuto, že budou sněmy zasedat až po sobě, bylo možné zvolit stejného kandidáta pro oba sněmy.

Po volbách došlo k zajímavé situaci. Někteří navržené kandidáti byli zvoleni ve více volebních okresech.¹¹⁴⁰ Jelikož je voliči z okresů, kde kandidaturu nepřijali, zásobovali hojnými prosbami, koho by měli místo nich volit, rozhodli se, že za sebe navrhnou jiné vhodné kandidáty. Za boleslavský okres byl zvolen František Ladislav Rieger,¹¹⁴¹ ale místo sebe navrhoval voličům Karla Aloise Vinařického nebo Jana Krouského. Ač byl Krouský 2. července 1848 doporučen jako vhodný kandidát k říšskému sněmu a o deset dnů později byl vyhlášen za druhého kandidáta pro nové volby v boleslavském okrese, přesto se své kandidatury vzdal¹¹⁴² a uvolnil tak cestu svému švagrovi Vinařickému, kterého si velmi vážil a kterého považoval za vhodnějšího a schopnějšího kandidáta. Probíhaly nové volby, které měly doplnit místa po kandidátech, kteří přijali kandidaturu v jiném volebním okrese a už 20. července byly známy výsledky z některých volebních

¹¹³⁸ Národní noviny ze dne 5. července.

¹¹³⁹ Národní noviny ze dne 2. července. Seznam jistě nebyl úplný, byl sestavován narychlo, a tak se plánovaly vydat ještě dodatky. Vinařický a Krouský byli obklopeni takovými významnými jmény jako byl: František Palacký, Pavel Josef Šafařík, Vojtěch Deym, Mořic Deym, František Brauner, František Ladislav Rieger, Jan Kliebert, Ludvík Ruppert, Václav Štulc, Albert Nostic, Jan Erazim Vocel, Václav Vladivoj Tomek, Josef Kajetán Tyl, Karel Havlíček Borovský, František Švestka atd. Některá jména se pak objevila ve spojení s doplňujícími volbami do říšského sněmu na uvolněné místo po Vinařickém. Naproti tomu v Pražských novinách ze dne 6. července 1848 se objevuje odlišný seznam, ve kterém se Vinařický ani Krouský a jiní výše zmiňovaní nevyskytují.

¹¹⁴⁰ Národní noviny ze dne 12. července 1848. Zde v článku na titulní straně „*Milí krajané!*“ se dočteme, že ve více volebních okresech byli zvoleni František Palacký, Alois Pravoslav Trojan a František Ladislav Rieger. Karel Havlíček Borovský a František Brauner byli také zvoleni hned v několika volebních okresech, ale voliči v těchto okresech si ještě museli počkat na jejich vyjádření, který volební okres hodlají zastupovat, neboť oba byli zatčeni a jejich vyjádření ještě nebylo známo. Národní noviny ze dne 14. července 1848 přinášejí zase na titulní straně výsledky voleb ve všech volebních okresech. Totéž bylo uveřejněno v Pražských novinách ze dne 13. července 1848.

¹¹⁴¹ Národní noviny ze dne 13. července 1848. Zde František Ladislav Rieger v článku *Woličům královského města Prahy a okresů volebních Bělského, Boleslavského a Chrudimského*. vysvětluje důvody, které ho vedly k tomu, že se rozhodl na říšském sněmu zastupovat okres železnobrodský a zároveň děkuje všem voličům v okrese bělském, boleslavském, chrudimském a voličům v Praze, za to, že i oni si jej vybrali za svého zástupce.

¹¹⁴² Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 180.

okresů. Za boleslavského zástupce pro říšský ústavodárný sněm byl zvolen Karel Alois Vinařický.¹¹⁴³ Zvolen byl 93 hlasy ze 110 hlasů voličů mladoboleslavského kraje.¹¹⁴⁴ Nyní mu bylo na několik měsíců souzeno pobývat mimo milovanou Kovář. Novým působištěm se mu stala Vídeň a poté Kroměříž.

Ústavodárný sněm ve Vídni byl slavnostně zahájen 22. července 1848. Jeho jednání se mělo celkem zúčastnit 383 poslanců zvolených v neuherské části monarchie. Čeští poslanci se dostavili do Vídně jako jedni z posledních.¹¹⁴⁵ Vinařický se do Vídně odebral 24. července 1848.¹¹⁴⁶

O této jeho životní etapě se nám zachovalo důležité svědectví v podobě jeho rodinné korespondence. Vinařický totiž pravidelně informoval svou rodinu, zejména švagra Jana Krouského, o dění ve Vídni a posléze i v Kroměříži.¹¹⁴⁷ Mnohdy to byly dopisy psané narychlo. Ve Vídni ani v Kroměříži totiž neměl tolik času, kolik se mnohým mohlo zdát. Spousta lidí se tehdy mylně domnívala, že se poslanci při zasedáních příliš nečiní. Často je psal během dne, kdy si vyšetřil nějakou volnou chvíli – brzy ráno, po sněmovních schůzích či až pozdě večer. Spolu s dopisy směřovaly domů i nejrůznější noviny a časopisy,¹¹⁴⁸ které pro své nejbližší, přátele a potažmo i voliče, Vinařický

---

¹¹⁴³ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 180. Autor zde píše o druhých volbách, které podle něj proběhly 23. července 1848 a ve kterých byl zvolen Karel Alois Vinařický. To ovšem není pravda. 23. července byly pouze uveřejněny výsledky ze všech volebních okresů, kterých se druhé volby týkaly. Viz *Národní noviny* ze dne 23. července 1848. Ovšem v *Pražských novinách* ze dne 21. července 1848 bylo uveřejněno oznámení od c. k. zemského presidia z 20. července 1848, ve kterém byly sděleny výsledky voleb již proběhlých v některých okresech, a to i v boleslavském.

¹¹⁴⁴ *Kronika. Karel Al. Vinařický*, ČKD 9, 1869, s. 59.

¹¹⁴⁵ Už 10. července 1848 se scházeli v upravené Zimní jízdárně na náměstí Josefa II. v areálu vídeňského Hradu první poslanci ústavodárného sněmu. Poslanci se do Vídně sjížděli porůznu a ani definitivní datum zahájení nebylo stanoveno. Počítalo se s tím, že sněm bude schopen jednat alespoň při přítomnosti 150 poslanců. Toho bylo dosaženo právě 10. července 1848. Na předběžných schůzích v následujících dnech byly vyřizovány některé nezbytné administrativní záležitosti. Přes protesty zejména českých poslanců, kteří nebyli ještě všichni přítomni, se přistoupilo 20. července 1848 k volení prvního předsednictva. Otto URBAN, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849*, Praha 1998, s. 18 – 21.

¹¹⁴⁶ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Vladivoji Tomkovi ze dne 4. dubna 1850.

¹¹⁴⁷ Některé jeho dopisy nebyly dosud tištěny. Jedná se celkem o 18 dopisů psaných z Vídně (6 kusů) a z Kroměříže (12 kusů). Byly nalezeny v Katusicích v září 1921. Dnes jsou uloženy v SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, inv. č. 15 VI/1. Jan Šafránek v *Časopise katolického duchovenstva* na to v roce 1927 upozorňoval. Podle něj bylo třeba těmito dopisy doplnit 2. svazek Vinařického korespondence vydané v roce 1909 - 1910. K tomu ale nikdy nedošlo. Viz Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 68, 1927, s. 155.

¹¹⁴⁸ Např. Vídeňský posel (*Der Wiener Bote*) – toho mýnil předplatit v počtu 25 – 50 výtisků a Krouského žádal o jejich zprostředkování různým obcím, dále *Slavische Zeitung* nebo *Die Presse*. I když si velmi stěžoval: „Nyní je skoro zvláštního umění potřeba, aby člověk krůpěj pravdy ze sudi lží pouhou chutí rozeznal. S plátkami se vede zde veliký denní obchod, zde se prodává lež na špekulaci.“ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 23. září 1848, inv. č. 15 VI/1. Své nejbližší také

shromažďoval. To proto, aby se doma vědělo, co o zasedání píše i vídeňské noviny a jak zde smýšlejí o přítomných českých zástupcích. Mnohdy mu právě přikládané noviny a časopisy ulehčily zdlouhavé a obšírné psaní, kterým by jinak musel veškeré dění vylíčit svými slovy sám. A aby si informování svých nejbližších ulehčil ještě více – času neměl opravdu nazbyt – zasílal dopisy velmi často nejdříve švagrovi Hálovi, který je měl poté poslat ke Krouským do Katusic.

Čeho se týkaly jeho první vídeňské dopisy? V prvních dnech zasedání sněmu se řešila zejména otázka roboty.¹¹⁴⁹ Neřešila se odpověď na otázku, zda robotu zachovat nebo zrušit, ale jak ji zrušit, zda za náhradu či bez náhrady. 26. července 1848 vystoupil se svým návrhem Hans Kudlich.¹¹⁵⁰ Jednalo se o zrušení poddanství se všemi závazky z něho vyplývajícími. Ve sněmovně to byla veliká senzace. Konečné rozhodnutí bylo oddalováno velkým množstvím přednesených pozměňovacích návrhů. Otázka zrušení poddanství se řešila opravdu zodpovědně. Vinařický Krouskému zaslal všechny návrhy, které o tom pojednávaly a byl by velmi rád, kdyby se mu k nim nějak vyjádřil. Také si posteskl, kolik jen slov bude poslanci vyřčeno a moc dobře si uvědomoval, že každý z nich se odlišoval svými zkušenostmi a rozvahou, což přinášelo až příliš zdlouhavé projednávání.¹¹⁵¹ Při hlasování 31. srpna 1848 bylo většinou hlasů 174 hlasů proti 144 rozhodnuto ve prospěch náhrady. Osobní závazky, které vyplývaly z poddanského poměru zanikly bez náhrady, zatímco za závazky hmotné, pracovní úkony, naturální a peněžní dávky se mělo vrchnosti dostat slušné náhrady. Panovník zákon schválil a podepsal 7. září 1848.¹¹⁵² Téhož dne Vinařický zaslal Krouskému ve 100 výtiscích prozatimní ohlášení o zrušení poddanství. V dopise, který psal svému otci 16. září 1848, se mu zmínil, jak z duše přeje svým osadníkům a sousedům nabytou svobodu. „Až se ty věci zřídějí, počne nový a bohdá lepssi wěk.“ Byl si ale dobře vědom, že přechod nebude lehký, mnohde podle něj může být vrtkavý, ale pevně doufal v to, že vše bude

---

v tomto dopise upozorňoval, aby nevěřili všemu. „Lidé nyní si libujou nyní více škandál než cokoliw jiného. Ale pražští denní listy jsou jistě anděle proti zdejšímu.“

¹¹⁴⁹ Už 28. března 1848 byl vydán patent, jímž se do roka, tedy do konce března 1849 rušila robotní povinnost za přiměřenou náhradu.

¹¹⁵⁰ Hans Kudlich se narodil 25. října 1823 v Úvalně ve Slezsku a byl lékař a rakouský politik. Do dějin vstoupil jako ten, který osvobodil sedláky. Podal totiž, coby nejmladší poslanec říšského sněmu ve Vídni, návrh na zrušení poddanství v rakouském císařství. Zemřel 11. listopadu 1917 v Hoboken, ve Spojených státech amerických.

¹¹⁵¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 707 – 708.

¹¹⁵² Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929, s. 338 – 340, František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931, s. 367 – 368. Otto URBAN, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849*, Praha 1998, s. 23 – 30.

směřovat k lepšímu vývoji.¹¹⁵³

Mezitím se do Vídně vrátil císař se svým dvorem. Stalo se tak v sobotu 12. srpna 1848. Celá Vídeň byla na nohou. V chrámu sv. Štěpána bylo zpíváno *Te deum* a při této příležitosti se tam shromáždili i poslanci říšského sněmu. „S jásáním byl všude přijat a naším presidentem uvítán. Večer bylo město i všechna předměstí osvětlena. Ať řekne někdo, že netouží Vídeňáci po dvoru císařském.“¹¹⁵⁴

A jak si vlastně Vinařický Vídeň užíval? Pobyt byl velmi vysilující. „Naše živobytí ve Vídni je dosti trapné. Každý den sedíme nejméně 8 hodin; a to sice od 9 – 10 v sekcích od 10 – 2 – 3 na sněmě od ½ 3 – 6 ve spolku Českém a někdy se nám ještě o 6. hod. večerní schůzka v sekcích ohlašuje. Kýž bychom jen něco vyseděli!“¹¹⁵⁵ I Krouský si přál, aby už něco „vyseděli“, aby tedy sněm něco přijal, něco ukončil, tato vidina ho totiž naplňovala nadějí, že tak budou mnozí lidé uspokojeni a tím se celkově zlepší i mínění o sněmu. A mínění mezi lidmi o sněmu nebylo nijak valné. I když tomu se Vinařický bránil. Snažil se oponovat těm, kteří si mysleli, že když zasedání sněmu není veřejné, že se nic nedělá. Ve výborech totiž neustále pracovala skoro polovina všech zdejších poslanců.¹¹⁵⁶ Sám velmi pomáhal ve stenografickém úřadě, který zapisoval průběh jednání do stenografických protokolů.¹¹⁵⁷ Docházel za tamními úředníky, aby jim v jejich namáhavé práci pomáhal.¹¹⁵⁸

Většinou minulo mnoho dnů, než si mohl vyjít na procházku. Dokazuje to časový harmonogram, který popsal svému otci. Jeho dny byly opravdu nabitě povinnostmi. Ráno obvykle četl něco z toho, co se mělo daný den rozhodnout ve sněmovně. Po snídani pročetl noviny, které si nechal přinášet do bytu. V 8 nebo v 9 hodin odcházel do kanceláře, kde si prohlížel stenografické zprávy z minulého jednání. V 10 hodin obvykle začínalo zasedání říšské komory, které trvalo nejméně do 14 hodin (někdy

---

¹¹⁵³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického otcovi Josefu Vinařickému ze dne 16. září 1848, inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁵⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 708.

¹¹⁵⁵ Tamtéž, s. 708.

¹¹⁵⁶ V různých výborech pracoval tento počet poslanců: výbor konstituční 30, výbor petiční 30, výbor finanční 30, výbor rekrutní 30, výbor, který měl stanovit náhradu za robotu a desátky 50. Pak tu pracovalo 7 sekretářů s prezidentem a v redakci stenografických zpráv 9 poslanců. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 23. září 1848, inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁵⁷ Stenografické protokoly ze zasedání říšského ústavodárného sněmu 1848 - 1849 jsou přístupny ve společné česko-slovenské digitální parlamentní knihovně na internetové adrese <http://snem.cz/eknih/1848urrs/stenprot/> (přístupné 13. dubna 2011).

¹¹⁵⁸ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického otcovi Josefu Vinařickému ze dne 15. září 1848, inv. č. 15 VI/1.

samozřejmě došlo i na výjimky, kdy se jednání prodloužilo do 16 hodin a dokonce i do 22. hodiny), po sezení se najedl, aby načerpal trochu energie, to vše trvalo asi hodinu a pak se odebral do kanceláře, kde byl zaneprázdněn až do 20. hodiny. A jestliže se mělo druhý den rozhodnout o něčem důležitém, setkali se čeští zástupci mezi 16. – 18. hodinou proto, aby se řádně poradili. Většinou se domlouvali na tom, kdo a jak bude druhý den mluvit. Toho si Vinařický velmi cenil, neboť kdyby nebylo takových porad, vedly by se podle něj na zasedáních jen jalové řeči. Takže to rozhodně neznamenal, že ti, kteří na sněmu mluvili, byli těmi, kteří měli hlavní slovo a rozhodovali o všem důležitém. Vše bylo výsledkem společných porad a domluv.¹¹⁵⁹

„Při tom neustálém sezení gsem předce chwala bohu zdráv; ale přicházím pak domů téměř celý omámený.“¹¹⁶⁰

Vinařický považoval postavení Čechů ve Vídni za velmi špatné. Od místních novin, skoro všech opozičních, byli „na krev pronásledováni pro naše dynastické foederační a provinciální tendence.“¹¹⁶¹ Vše se pomalu nachylovalo k událostem, které měly přerušit zasedání sněmu.

Poslední psaní, které napsal ve Vídni, neslo datum 23. září 1848. Pak se téměř na měsíc odmlčel, a svou korespondenci obnovil až 17. listopadu 1848, kdy už psal z Kroměříže, z města, které bylo nově určeno pro zasedání přerušeno říšského sněmu. Důvody, proč se celý měsíc neozval, jsou jasné. 6. října 1848 proběhla ve Vídni revoluce, do velké míry živelná a nekoordinovaná. Den nato se císařský dvůr odstěhoval do Olomouce, kde zůstal až do května 1849. Klidný průběh zasedání byl ohrožen. Parlament se snažil zachovat zdání kontinuity, ale nedařilo se mu to. Sněmovní centrum a pravice, z nichž většina byla Čechů, uprchla vyděšeně z Vídně.

Ve Vídni se poté opakovala situace známá již z červnových dnů v Praze. Byl to opět Windischgrätz, který byl povolán k záchraně ohrožené státní moci. 31. října 1848 už vjížděl Windischgrätz vítězně do pokořeného města.

22. října 1848 bylo rozhodnuto, že bude sněm přesunut do Kroměříže. Císař podepsal patent, kterým se sněm svolával na 15. listopadu 1848 s tím, že bylo okamžitě nařízeno, aby se vídeňský zbytkový sněm rozešel.

Necelý měsíc o Vinařickém nemáme zprávu, ale bezpochyby prchl do Prahy, odkud se také vydal do Kroměříže. Sám se o tom zmiňuje ve dopise, který 4. dubna 1850

---

¹¹⁵⁹ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských,, dopis Vinařického otci Josefu Vinařickému ze dne 16. září 1848, inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁶⁰ Tamtéž, dopis Vinařického otci Josefu Vinařickému ze dne 16. září 1848.

¹¹⁶¹ Tamtéž, dopis Vinařického Janu Krouskému 7. září 1848.

zaslal Václavu Vladivoji Tomkovi.¹¹⁶² Stojí v něm, že už 8. října se odebral do Prahy a tam 12. října podepsal protest českých poslanců proti počínání zbytku říšského sněmu. Pak se s nimi odebral k císaři s peticí, aby byl sněm přeložen na jiné místo.

Dále jeho stopy můžeme vysledovat až mezi 18 poslanci, kteří se vydali společně na cestu do Kroměříže 15. listopadu 1848 po 18. hodině. Rozloučila se s nimi městská rada v čele s purkmistrem a důstojnictvo národní gardy jim u nádraží popřálo „vajte“. 16. listopadu, v ranních hodinách se dostali do Hulína,¹¹⁶³ kde na ně už čekalo šest poštovských vozů, aby je za necelou hodinu dovezly na místo určení, do Kroměříže.¹¹⁶⁴

Vinařický si Kroměříž pochvaloval. Na první pohled to pro něj bylo město čisté a úhledné. Kroměřížské ulice a uličky tehdy poprvé slyšely plánovat sny o ideálním státě národů habsburské monarchie. Najednou se Kroměříž stala středem evropského zájmu.

Za sídlo ústavodárného říšského sněmu byl zvolen arcibiskupský zámek. Přípravy na budoucí zasedání sněmu zde probíhaly velmi rychle, všude se opravovalo, uklízelo a zkrátka pilně pracovalo, aby jeho prostory byly přizpůsobeny sněmovnímu zasedání. Jistě to bylo to nejdůstojnější místo pro zasedání.

Než byla zahájena první schůze, poznával Vinařický postupně Kroměříž. Prohlížel si knížecí zahrady a byl z nich unešen. Nikdy neviděl větší zahřívárny, které se zde nacházely.¹¹⁶⁵

Veliké obtíže nastaly s hledáním bytů pro poslance. Zapotřebí bylo sehnat ubytování pro více než 350 poslanců. Při tak veliké poptávce ceny nesmírně stouply a poslanci si na to, stejně jako na vysoké ceny potravin, neustále stěžovali. Někteří kroměřížští obyvatelé se prostě rozhodli, že se na sněmu obohatí. Většina bytů byla sehnána v domech kanovníků a u nejrůznějších soukromých osob.¹¹⁶⁶ Vinařický byl ubytován u tamějšího kanovníka Stillera, v čistém malém pokoji blízko kolegiátního kostela sv. Mořice. Jelikož nedisponoval velkou sumou peněz, musel si dobře plánovat,

---

¹¹⁶² LA PNP, osobní fond Karel Alois. Vinařický, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Vladivoji Tomkovi ze dne 4. dubna 1850. Není to obyčejný soukromý list, ale je to odpověď na žádost Tomka o napsání a zaslání Vinařického životopisu, který měl být uveřejněn v druhém vydání Jungmannovy *Historie literatury české*.

¹¹⁶³ Na Moravě byla tehdy jediným spojením trať z Vídně přes Olomouc do Prahy. Původně měla vést přes Kroměříž, ale pro obavy, aby se klidný ráz Kroměříže vpádem vlaku nezměnil, se rozhodlo, že hlavní trať bude vedena přes Hulín. Z Hulína byli spojeni s Kroměříží stálou povoznickou službou. Viz Jindřich SPÁČIL, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*, Kroměříž 1933, s. 37.

¹¹⁶⁴ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického švagru Václavu Hálovi, otci Josefu Vinařickému, bratru Telešovi a švagru Janu Krouskému ze dne 17. listopadu 1848, , inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁶⁵ Tamtéž.

¹¹⁶⁶ Jindřich SPÁČIL, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*, Kroměříž 1933, s. 28 – 29.

za co své peníze bude utrácet. Sám totiž velmi dobře odhadl kroměřížské občany. Tušil, že využijí toho, že sněm nyní zasedá v jejich městě a tak že dojde ke zvýšení cen. Všechno tomu nasvědčovalo. Spekulantů se našlo vždy a všude.¹¹⁶⁷

I přesto, že se Kroměříž ve spěchu připravovala na zasedání, nebylo v jejích silách dodržet téměř šibeniční termín 15. listopadu 1848. A tak byl kroměřížský sněm slavnostně zahájen o několik dnů později - 22. listopadu 1848. V kolegiálním chrámu sv. Mořice sloužil zdejší kapitolní probošt Bedřich Fürstenberg Veni Sancte. Po slavné mši se poslanci odebrali do sněmovny, kde zasedli na svá již předem očíslovaná místa – Vinařický tehdy zasedl na pravici a to na místo s číslem 48 (PŘÍLOHA 47). Sněmovna byla rozdělena na tři části: levici, centrum a pravici, což se ve Vídni podle místa, kde poslanci seděli, ještě nedalo určit. Střediskem práce i návrhů byly již tehdy poslanecké kluby. Celkem byly v Kroměříži 4 kluby poslanců: Slovanský,¹¹⁶⁸ Německých Rakušanů, Německý klub středu a Klub polský.

V 11 hodin se po vykonané bohoslužbě sešli poslanci, aby zvolili prezidenta sněmovny. Po sečtení všech hlasů se jím stal František Smolka. V Kroměříži se již sešlo 255 poslanců.¹¹⁶⁹ Tento počet stačil na to, aby se sněmovní zasedání mohlo uskutečnit. A ač byl celkový počet zvolených poslanců 383, do Kroměříže jich plný počet už nepřišel. V lednu 1849 bylo přihláшено jen 358 poslanců.¹¹⁷⁰

Vinařického švagr Václav Hála si tehdy velmi přál, aby celý sněm pokračoval bez přerušení. „Dejž Bůh, by ve svém důležitém počínání bez opětných přetržek pokračovati mohl, aniž by se vídeňským podobné události opakovaly...“¹¹⁷¹

V Kroměříži poslanci rokovali dál o jednacím řádu, ústavě, rozsahu v ní

---

¹¹⁶⁷ Většinou se stravoval v hostinci U Primase uherského. Za obyčejný oběd tam zaplatil 40 krejcarů, šálek kávy stál 6 krejcarů. Snídaně si raději nechával dělat doma. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického švagru Václavu Hálovi, otcí Josefu Vinařickému, bratru Telešovi a švagru Janu Krouskému ze dne 17. listopadu 1848, inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁶⁸ Byl nejsilnějším klubem. Měl místnosti nejprve v hostinci U primasa uherského, později je přenesl do Vrbíkovy kavárny. Byli v něm Čechové, Moravané, Rusíni a Slovinci. Klub měl hájit ústavní svobody Rakouska a všech rakouských Slovanů a žádat rovnoprávnost všech národností. Všichni členové měli vystupovat na sněmu v jednotě a návrhy jednotlivců měly být klubu předem známy a klubem schváleny. Duší Slovanského klubu byl František Palacký. Klub byl pro zachování Rakouska s federativním zřízením. Rakousko mělo nadále existovat jako silný svazek svobodných států.

¹¹⁶⁹ V knize: Jindřich SPÁČIL, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*, Kroměříž 1933, se na straně 38 píše o přítomnosti 256 poslanců. Ale Vinařický nás informuje o 255 poslancích. Viz SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 22. listopadu 1848, inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁷⁰ Jindřich SPÁČIL, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*, Kroměříž 1933, s. 44.

¹¹⁷¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 717.

zakotvených občanských a národních práv, volebním právem a o podílu panovníka a parlamentu na politické moci. Ústava, kterou poslanci navrhovali, byla inspirována francouzskou *Deklarací práv člověka a občana*. Zahrnovala v sobě princip suverenity lidu a měla zaručovat naprostou rovnost občanů před zákonem, odstranění všech šlechtických privilegií a všech forem feudální závislosti, odstranění trestu smrti, svobodu spolčovacích a shromažďovacích, svobodu svědomí a názoru, nedotknutelnost vlastnictví, záruky svobodného vývoje každého národa.¹¹⁷²

Snad nejvíce Vinařický informoval svou rodinu a přátele o právě probíhajícím vyjednávání jednotlivých paragrafů základních práv.¹¹⁷³ 10. prosince 1848 psal Krouskému o významných proměnách, ke kterým u základních práv došlo.¹¹⁷⁴

Poslanci se po schůzi z 21. prosince 1848 rozjeli do svých domovů na vánoční prázdniny. Ještě před tím ale v prvním čtení schválili návrh základních práv a rozhodli se, že na počátku lednové schůze zahájí jeho projednávání v podrobnějším druhém čtení.

V novém roce 1849 uhodily třeskuté mrazy, za kterých se po přestávce v jednání poslanci znovu sjížděli zpět do Kroměříže. Vinařický si prozřetelně v Praze, kde trávil svátky, objednal kožich, který mu na cestě velmi posloužil a jistě i v málo vytopeném sále kroměřížského sálu, kde se poslanci znovu sešli 3. ledna 1849. I když by jim bylo jistě teplo, kdyby příhoda, která se v sále odehrála, skončila špatně. „Topič zapoměl[sic!] odkrýti w komíně jakousi zátku i [v]zňaly se saze u wnitř a vssak vystřelením z bambitky z dola do komínu oheň se udušil.“¹¹⁷⁵ Kolem 14. hodiny už nebylo v sále pro zimu k vydržení, poslance velmi zábly nohy a tak na projednávání základních práv už nedošlo.¹¹⁷⁶ A 12. ledna 1849 se teploty podle Vinařického slov pohyboval mezi -23° C až -24° C.¹¹⁷⁷

5. ledna 1849 svým nejbližším oznamoval, jak je celý říšský sněm v rozpacích. Mohlo za to projednávání návrhu základních práv. František Ladislav Rieger totiž přečetl 4. ledna 1849 ve druhém čtení návrh základních práv. Ještě než mohl vystoupit

---

¹¹⁷² Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*, Praha 1999, s. 111.

¹¹⁷³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. listopadu 1848, inv. č. 15 VI/1

¹¹⁷⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 720 – 721. Dále k tomu Tamtéž, s. 721 – 722.

¹¹⁷⁵ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 3. ledna 1849, inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁷⁶ Tamtéž.

¹¹⁷⁷ Tamtéž, dopis Vinařického Janu Krouskému ze dne 12. ledna 1849.

první řečník se svými připomínkami, přednesl ministr vnitra hrabě Franz Stadion prohlášení vlády ke sněmovnímu návrhu základních práv. § 1¹¹⁷⁸ podle vlády narušoval monarchický princip, na němž stojí rakouská říše. Po rušné debatě bylo sezení přesunuto na 8. ledna 1849.¹¹⁷⁹

V takovém ovzduší si Vinařický stále více přál vidět své nejbližší. Navíc neustálé rozšiřované pověsti o rozpuštění sněmu poslance nijak nepodporovaly v jejich chuti pracovat.

Rok 1848 již ohlásil svůj konec a s ním se pomalu přiblížil i konec působení Vinařického jako poslance na říšském sněmu za boleslavský kraj. Zároveň se završovalo jeho šestnáctileté působení na faře v Kováni. Již koncem února se jeho novým působištěm stalo děkanství v Týně nad Vltavou a to byl hlavní důvod, proč se rozhodl vzdát se svého poslaneckého mandátu. Toto rozhodnutí umocnilo ještě jeho celkové smýšlení o budoucnosti říšského sněmu, o níž v lednových dnech velmi přemýšlel. Jakoby tušil neslavný konec celého jeho zasedání. Se svými dojmy se svěřil švagrovi Janu Krouskému v dopise z 22. ledna 1849: „Žádný hvězdář neví, jakou kometu politickou letos uhlídáme. Dynastie chce zachovati svůj vliv v Němcích stůj co stůj. Frankfurtismus opět se posiluje: a však nezwítězí. Po několika dni ministři se ve sněmovně neukazují: je to divné a snad významné znamení.“¹¹⁸⁰ Jeho náladu takové politické poměry nesmírně kazily.

Na zasedání sněmu ve středu 10. ledna 1849¹¹⁸¹ bylo oznámeno, že se Vinařický vzdal svého poslaneckého mandátu.¹¹⁸² Ten den to ale nebyla jediná taková žádost. Další poslanec, který se vzdal svého mandátu, byl Václav Frost.¹¹⁸³ Bylo rozhodnuto, že

---

¹¹⁷⁸ Zněl takto: „Všecky moci státní vycházejí od národu, a vykonávají se způsobem nařízeným v ústavě.“

¹¹⁷⁹ Pavel PÁLKA, *Habsburská monarchie a Kroměříž v letech 1848 – 1849*, Kroměříž 1997, s. 57; Otto URBAN, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849*, Praha 1998, s. 60.

¹¹⁸⁰ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému z 22. ledna 1849, 15 VI/1.

¹¹⁸¹ Zasedání začalo v 10 hodin a 15 minut za přítomnosti prezidenta Štrobacha a ministrů Felixe Schwarzenberga (předseda vlády a ministr zahraničí), Franze Stadioana (ministr vnitra a vyučování), Alexandra Bacha (ministr spravedlnosti), Franze von Cordona (ministr války) a Ferdinanda von Thinnfelda (ministr zemědělství a hornictví).

¹¹⁸² Stenografický protokol ze zasedání říšského sněmu dne 10. ledna 1849 přístupný na internetové adrese <http://snem.cz/eknih/1848urrs/stenprot/069schuz/s069001.htm> (přístupný 13. dubna 2011); Národní noviny ze dne 14. 1. 1849; Pražské noviny ze dne 14. ledna 1849; Noviny Lípy slovanské ze dne 14. ledna 1849.

¹¹⁸³ Václav Frost byl zvolen za okres bělský. Frost tehdy zdůvodnil svůj odchod z poslaneckého místa jako nutnost. Charakter jeho povolání si vyžadoval jeho přítomnost. V Národních novinách ze dne 14. ledna 1849 se dokonce psalo: „... z té příčiny, že místo jeho co učitele náboženství v ústavu hluchoněmých děle již uprázdněno zůstatí nemůže, a se spíš místo jeho ve sněmovně osadí, než jeho katedra.“ I když složil poslanecký mandát, hodlal setrvat na svém místě do konce měsíce ledna. Frost byl ředitelem Pražského ústavu pro hluchoněmé v letech 1841 – 1865. V tomto ústavu vyučoval náboženství. Je zakladatelem tzv. Frostovy kombinované metody. Zkombinoval poznatky z vyučování neslyšících

na uvolněná místa budou vypsány nové volby. Na dalším zasedání sněmu 11. ledna vyjádřil Vinařický důvody, které ho vedly ke složení mandátu.¹¹⁸⁴ I v konceptu dopisu z 13. ledna 1849¹¹⁸⁵ tyto důvody vypisuje. Tentokrát nebyly určeny sluchu poslanců, ale boleslavským voličům, kteří ho zvolili, aby je na říšském sněmu zastupoval. Psal jim o svém nově nabytém úřadu děkana v Týně nad Vltavou. Z jeho slov je jasné, jak moc si uvědomoval náročnost nastalé situace. Jistým řešením by mohla být nejméně čtyři týdny dlouhá dovolená, která by ale sotva pokryla cesty do Týna a zpět do Kroměříže. Navíc před ním byly ještě další náročné povinnosti jako předání farního úřadu v Kování a přijetí nového děkanského úřadu. Vinařický byl člověk zodpovědný a věděl tedy, že možnost dovolené by nic nevyřešila. Naopak by jen zkomplikovala jeho působení v říšském sněmu. A pomyšlení, že by zanedbal svou práci, kterou vykonával pro svůj národ, a že by mohl zklamat důvěru svých voličů, ho od dovolené zrazovalo. „Aby na tak dlouhý čas okres Mlado Boleslavský hlasu svého w říšském ústavním sněmu nepohřešoval, we svém uwědomění jsem se zawázán býti cítil odříci se tohoto čestného místa, na které mne důvěra mých pánů woličů powolati ráčila.“¹¹⁸⁶ Do zvolení nového vhodného nástupce na uvolněné místo cítil Vinařický povinnost v Kroměříži vytrvat. Ostatně i do této chvíle se snažil dělat vždy vše pro obecné blaho a prospěch svého národa. Konec jeho poslanectví nelze rozhodně přirovnat ke zbabělému úprku. To dokazují i slova Františka Ladislava Riegra: „Pan poslanec okresu Boleslavského, vys. učený p. Karel Vinařický, velezasloužilý spisovatel český, složil úřad svůj jedině proto, že byv povýšen za děkana ve Vltavském Týně při své útlé svědomitosti se obával, že by zanedbal příliš úřad svůj na sněmě říšském, kdyby na několik týdnů o dovolenou, kteréž k nastoupení a k uspořádání nového úřadu svého duchovního nevyhnutelně potřebuje, žádal.“¹¹⁸⁷

---

znakovou a čistě orální metodou a vytvořil kombinovanou metodu. Narodil se 14. února 1814 v Nosálově a zemřel 21. června 1865 v Konojedech.

¹¹⁸⁴ „Abg. Winaricky. Ich glaube, es liege im Sinne der Geschäftsordnung, und ich wollte eben deswegen so lange hier bleiben, damit der Wahlbezirk nicht unvertreten bleibe, auch habe ich es nicht wagen wollen, aus Rücksicht meiner Übersetzung um einen Urlaub von 45 Wochen anzusuchen; deßwegen zog ich es vor, lieber mein Mandat zurückzunehmen, unter der Bedingung, daß ich bis zum Eintritte des neu gewählten Abgeordneten meinen Platz hier einnehme.“ Zdá se, že při přepisování udělal stenotypista chybu – Vinařický jistě nechtěl požádat o dovolenou dlouhou 45 týdnů, ale 4 - 5 týdnů dlouhou. Vyplývá to jasně i z pokračování textu na této straně.

¹¹⁸⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní - odeslaná, koncept dopisu Karla Aloise Vinařického mladoboleslavským občanům, voličům ze dne 13. ledna 1849.

¹¹⁸⁶ Tamtéž.

¹¹⁸⁷ Národní noviny ze dne 31. ledna 1849; Noviny Lípy slovanské ze dne 31. ledna 1849; Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 170 – 172. Rieger zde reagoval na prosbu mnohých voličů boleslavského a bělského okresu o doporučení vhodného kandidáta na uvolněná poslanecká místa po Vinařickém a Frostovi.

O uvolněné místo se zajímalo hned několik uchazečů. První z nich se o slovo přihlásil z Liblína dopisem z 14. ledna 1849. Byl to Václav Jaromír Picek.¹¹⁸⁸ „Račte mne míti omluvena, že Vašnost tímto lístkem obtěžuji! Je to v záležitosti naší milé vlasti, a tu jsem tím jist, že mi laskavého ucha nakloniti ráčíte.“¹¹⁸⁹ Slovy o vlasti si chtěl Picek zajistit především Vinařického náklonnost a tím i přímluvu za svou kandidaturu. Jak sám Picek uvádí, byli to jeho političtí přátelé, kteří ho vyzvali ke kandidatuře v boleslavském okrese. On sám si byl dobře vědom, jak důležité je znát své voliče, a že za možným úspěchem stojí také to, jak o něm jeho budoucí voliči smýšlejí. Proto mu velmi záleželo na tom, aby ho právě Vinařický doporučil, „protože slova poslancova největší váhu u voličů mít musí.“¹¹⁹⁰

A aby si úspěch své kandidatury pojistil, rozhodl se o deset dnů později pro stejný taktický krok. Tentokrát adresoval svůj dopis Vinařického švagrovi Janu Krouskému. Opět nezapomněl na slova o lásce k vlasti: „Ačkoliv se osobně neznáme, píši Vám důvěrně, protože se v lásce k vlasti oba jistě shodujeme.“¹¹⁹¹ A opět se zmiňuje o tom, jak na něj apelují čeští poslanci, aby kandidoval ve volebním okrese boleslavském. Za těchto okolností se rozhodl pro poslanectví jako pro službu své vlasti. Vinařického i Krouského si vybral záměrně. Oba byli v boleslavském okrese známými a váženými osobnostmi. Byli tedy pro Picka těmi, kteří jej mohli jeho potenciálním voličům doporučit a prokázat mu tak velkorysou službu. Taková slova totiž měla svou váhu. Picek si byl dobře vědom toho, že voliči doporučení nejenom vyslechnou, ale v naprosté většině případů se jím budou i řídit. Důležité totiž bylo, aby se volilo uvědoměle a v jednotě, která jediná mohla zabránit tomu, aby se poslancem stal někdo nevhodný. Ačkoli se Picek a Krouský neznali osobně, přesto Picek věřil, že jeho spisy jsou u Krouského natolik známé, že je z nich zřejmé, jakou osobností je a jak moc je ochoten sloužit své vlasti. To vše mělo postačovat ke Krouského doporučujícím slovům.

---

¹¹⁸⁸ Václav Jaromír Picek se narodil se 13. listopadu 1812 v Oujezdě (Svijanský Újezd) u Turnova. Byl básník, autor oblíbených textů k sentimentálním vlasteneckým písním, loajální publicista. Pocházel ze selské rodiny. Po škole v rodišti vystudoval piaristické gymnázium v Mladé Boleslavi (1827-1832) a v Praze filozofii a práva. Roku 1841 se stal vrchním na liblínském panství hraběte Wurmbanda. V roce 1849 přešel jako právník do státních služeb. Během let 1850 – 1852 vedl jako prozatímní redaktor vládní Pražské noviny. V básnické činnosti, jejíž začátky spadají do let jeho studií, se mu staly vlastní zejména lyrické písně, které psal od 2. pol. 30. let. Přidržel se v nich osvědčených témat a obrazů (zasvěcení života vlasti, slovanská vzájemnost atd.). Mnohé z nich zhudebněním získaly značnou popularitu. a zemřel 26. listopadu 1869 v Nových Benátkách (Benátky nad Jizerou).

¹¹⁸⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 723.

¹¹⁹⁰ Tamtéž.

¹¹⁹¹ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 187.

22. ledna 1849 už svá slova směřoval přímo ke svým voličům. „Doufám, drazí krajané a vlastenci, že Vám nebudu docela cizím! V krásném kraji Vašem, tedy mezi Vámi, a ze stejné krve s Vámi zrozen, nabyt jsem své první vzdělání v sídle slavného Boleslavovu. Mnohý z Vašich drahých synů byl školním přítelem mým a mnohý z Vás, stav se z jinocha muž, přemýšlí snad zároveň se mnou o blahu vlasti a podá mi rovně jako Vy svou bratrskou ruku.“¹¹⁹² A s jakými politickými názory přicházel před své voliče a čeho chtěl dosáhnout, kdyby volby vyhrál? Hlavně mu šlo o zachování integrity rakouské říše. Jednotlivé její země mohou podle Picka vzkvétat jen tehdy, když všechny vstoupí do společné federace. Jedině jako mohutná říše budou moci vzdorovat všem cizím návalům a tlakům.¹¹⁹³ Nic z toho by ovšem nešlo bez respektování svobody, národnosti a rovnosti všech občanů před zákonem. Taková práva zastával slovy ještě za staré vlády, teď pro něj nastal dle jeho slov čas, kdyby je mohl zastávat i skutky. Proto své voliče žádal o jejich hlasy.

Opravdovou snahu dosáhnout úspěchu Pickovi nemůžeme rozhodně upřít. Psal sice na všechny strany, ale přesto jeho kandidatura nebyla úspěšná.

Druhým kandidátem, který se pokoušel naklonit si Vinařického a získat si jeho podporu, byl humanitní profesor Věnceslav Svoboda z Hradce Králové. Osobně se nikdy nepotkali, přesto je něco spojovalo. Pomyslným pojátkem byla osobnost Vinařického švagra Františka Hampeise. Svoboda s ním byl totiž v příbuzenském vztahu a tím si činil, byť malý, nárok na Vinařického a jeho možnou podporu a pomoc při jeho úsilí získat potřebné voličské hlasy. Svobodův dopis, který Vinařickému zaslal 18. ledna 1849, se od Pickova liší především tím, že se pokouší, i když jen stručně, nastínit svůj program, se kterým by chtěl do říšského sněmu vstoupit a za který by chtěl bojovat. „Přiznávám se k praporu českých poslanců, a heslo mé jest: Uspořádány buďtež všechny poměry občanského života podle věčných pravd přirozeného práva. Tuto vědu jsem sobě již co právník (absolvoval jsem roku 1839) nad jiné zamiloval, jí se po

---

¹¹⁹² Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 168.

¹¹⁹³ Václav Jaromír PICEK, *Politické zlomky o Čechách co příspěvek k ocenění politického a národního snažení Čecho – Slowanů*, Praha 1850. V tomto díle Picek vypsál své politické názory. Podle něj Čechové chtějí sjednocené, velké a mocné Rakousko, protože jen úzké spojení s ním poskytuje jistoty. Kdyby Češi chtěli vytvořit svou říši, narazili by na dva odpůrce. Na západě by to byli Němci a na východě Rusové. Na s. 21 se můžeme dočíst: „Čech má tyto dva články vyznání politického: 1) Čechy nemohou být bez Rakouska, a Rakousko bez Čech, jsou to jaksi Siameští mládenci, jenž jsou svoji v životě i v umírání. 2) Každý pravý Čech je s duší s tělem Čech, a poněvadž mu v sjednoceném Rakousku kwete krásná budoucnost, též upřímný a věrný občan Rakouského mocnářství.“ Jelikož byl zaměstnán jako státní úředník byl jako politický spisovatel hodnocen jako krotký, opatrný byrokrat, vládní konzervátec a jeho *Politické zlomky* hodnoceny jako krajně opatrné a rozhodně rakušanské, namířené nejen proti radikalismu Sabinovu, ale i vši politice Havlíčkově a Riegrově. Viz *Ottův slovník naučný 12.*, Praha 1902, s. 708 a *Slovník naučný 6.*, Praha 1867, s. 344.

drahný čas obíral s tím oumyslem, abych ji někdy českému obecnstvu podati mohl.“¹¹⁹⁴ A jestliže by se mu podařilo obsadit uvolněný poslanecký mandát, chtěl by svou prací přispět zejména oboru pro zřizování škol. „Jsem pevně přesvědčen, že osvětlení rozumu a zušlechtění srdce mládeže jest nejmocnější podporou svobody, že bez náležitého vzdělání národa i nejlepší zákony se svým prospěchem minou, ano pravá svoboda zhola nijakým způsobem mysliti se nedá; jakož i naopak, že tupost mysli a zkaženost mravů všemu zpátečnictví a despotismu širokou bránu otvírá.“¹¹⁹⁵ Vinařického musela jistě slova o vzdělání potěšit. Sám v tomto oboru vykonal již mnohé. Nutno však dodat, že ani Svoboda nenahradil Vinařického coby nový poslanec říšského sněmu.

Pro Vinařického byl favoritem mezi uchazeči jeho vlastní švagr Jan Krouský. Jediný on ho nemusel o nic žádat, neboť jeho podporu měl jistou. Vždyť to byl sám Vinařický, který na něj apeloval,¹¹⁹⁶ aby se zúčastnil doplňujících voleb do říšského sněmu. Zajisté si v této chvíli připomněl i to, jak se jeho švagr v prvních volbách do říšského sněmu vzdal kandidatury v jeho prospěch,¹¹⁹⁷ a jemu se teď naskytla vhodná příležitost mu jeho velkorysost oplatit.

„Chcete-li býti kandidátem pro říšský sněm? W našem klubu kdo Wás znagj, magj Wás rádi. Giná gest ale otázka srowná-li se t s Wašší náchylnostj?“¹¹⁹⁸ ptal se Vinařický svého švagra. Chtěl bez prodlení znát jeho vyjádření. Krouský psal Vinařickému do Kroměříže: „Táže[te] se mně, chci-li být kandidátem pro ří[š]ský sněm a jest-li by se to srovnávalo s mou náchylností?“¹¹⁹⁹ Byl v tomto směru velmi obezřetný. Trápila ho robotní otázka, zejména to, jak bude probíhat výkup z roboty. Mezi lidem se šířily názory, že bude výkup z roboty velmi drahý, nebo že dokonce bude robota znovu zavedena. A on jako sedlák přemýšlel nad tím, že by od něj mohl venkovský lid, v případě jeho zvolení, žádat přemrštěných požadavků, které by nemohl splnit. Díky tomu by velmi rychle upadl u svých voličů v nemilost. Souhlasil ale s tím, že pokud mu národ skutečně propůjčí svou důvěrou, nabídku přijme. Pro případ nezvolení, rozšířil svými návrhy seznam kandidátů o další dvě jména. Vzpomněl si na Václava Hálu,¹²⁰⁰

---

¹¹⁹⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 724.

¹¹⁹⁵ Tamtéž.

¹¹⁹⁶ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 182-184.

¹¹⁹⁷ Viz výše, s. 233..

¹¹⁹⁸ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému b. d., inv. č. 15 VI/1.

¹¹⁹⁹ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 183.

¹²⁰⁰ Blíže viz kapitola *Líbám Vás všechny. Váš upřímný bratr, švagr a strýc.*

jejich společného švagra, a jakéhosi Reissika z Niměřic. Bylo to pro něj opravdu těžké rozhodování.¹²⁰¹ Při své obezřetnosti by byl nejráději, kdyby ho Slovanský klub navrhl v novinách jako kandidáta. Chtěl se totiž vyhnout tomu, že by musel svým voličům skládat ústní vyznání, které by ho mohlo do budoucna omezit a jeho možné nesplnění dokonce uvrhnout v podezření. „Nepochybuji, že by ode mně co od sedláka bylo víceji požadováno, než od jiného.“¹²⁰² Už 17. ledna 1849 je ale ohledně své kandidatury rozhodnější.¹²⁰³ Přihlásil se ke Slovanskému klubu a poslaneckou kandidaturu přijal. Obezřetnost vystřídala rozhodnost. Ovšem v dopise nepostrádáme ani skromnost. Kdyby se totiž pro volbu vyskytl vhodnější kandidát, schopnější než Krouský, rád by mu ustoupil. Ale kdyby hrozilo, že se přihlásí někdo, kdo by nebyl nakloněn věci národní,¹²⁰⁴ vystoupil by jako záloha, i když se přiznal, že se cítí vědomostmi slabší.

Vinařický nebyl jediný, který usiloval o Krouského kandidaturu. I Slovanská lípa o něj projevila veliký zájem. Její prozatimní výbor v Zámostí ho 24. ledna¹²⁰⁵ 1849 žádal, aby přijal poslanectví do říšského sněmu. Věřili, že nejsou jediní, kteří mu plně důvěřují. Bezpochyby velká část obyvatelstva boleslavského okresu podle nich smýšlela stejně.

Ovšem ani na Krouského se štěstí neusmálo. Dá-li se ovšem o štěstí ve spojení s působením na říšském sněmu vůbec hovořit. 10. února 1849 popisuje své pocity Václavu Bolemirovi Nebeskému: „Na to dokonce ani ne[v]zpomínám, an mne ani dokonce žádná rozkoš k tomu nevábila, ani kdy k čemu jinému, nebo nahlížím že je na Vašich sedadlech od ministrů trní nameteno, na kterém pro Vás ananasy nerostou.“¹²⁰⁶ A kdyby ho nevyzvali k účasti na volbách Vinařický a Slovanská lípa, nezúčastnil by se.

Nezbývá než odpovědět na otázku, proč Picek, Svoboda a Krouský neuspěli. Ve Vinařického korespondenci se nám bohužel odpověď adresovaná Pickovi a Svobodovi na jejich prosebné dopisy z 14. a 18. ledna 1849 nezachovala. Nemůžeme tedy odhadnout do jaké míry se s jejich prosbami Vinařický ztotožnil. Krouský na tom byl

---

¹²⁰¹ Stále zdůrazňoval otázku roboty. Na celou záležitost nahlížel na jako velmi složitou problematiku a nechtěl pronášet nějaké soudy dříve, než o této věci získá bližší informace. Zároveň si ale stál za tím, že by stát na sebe neměl brát celou náhradu. „Myslel bych, aby jen stát se propůjčil ulehčujícími prostředky, které by lehčeji a rychleji věc tu přivedly k cíli.“ Báł se, aby si chudý měšťan nemyslel, že musí platit za sedláka, což by mohlo probudit v mnohých z nich nenávisť.

¹²⁰² Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 185.

¹²⁰³ Tamtéž, s. 186 – 187.

¹²⁰⁴ Narážel tu na nebezpečí možné kandidatury kosmonoského fabrikanta Weiner, centralisty a Frankfurtčana, jak ho sám nazval.

¹²⁰⁵ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 187.

¹²⁰⁶ Tamtéž, s. 191.

oproti dvěma jmenovaným kandidátům lépe, neboť ho Vinařický skutečně podporoval. Přesto ani on neuspěl. Proč? Jistá odpověď na naši otázku se nabízí po přečtení úvodního článku Národních novin a Novin Lípy slovanské z 31. ledna 1849. Jedná se o list adresovaný *Pánům voličům okresu Boleslavského a Bělského!*¹²⁰⁷ z 27. ledna 1849, jehož autorem byl František Ladislav Rieger, tehdy také poslanec říšského sněmu. Doporučuje voličům v obou okresech zcela jiné kandidáty. Sám byl bezpochyby mezi boleslavskými a bělskými voliči velice vážený. Jak již bylo výše napsáno,¹²⁰⁸ Rieger byl zvolen při volbách do říšského sněmu v pěti okresech a dva z nich byly právě okres boleslavský a bělský. Zajisté moc dobře věděl, jak budou jeho slova, kterými doporučoval voličům jiné kandidáty, vysoce ceněna. Dokládá to i věta Josefa Černého, lokalisty v Řitonicích: „Slovo jeho platí u lidu našeho za ryzí zlato.“¹²⁰⁹ Černý zároveň upozorňoval i na jeden zajímavý fakt, a to sice na váženost novin v životě člověka. Kandidáta navrženého a doporučeného v novinách si lidé většinou zvolili.¹²¹⁰

A proč se vlastně Rieger zhostil úlohy navrhovatele vhodných kandidátů na uprázdněná poslanecká místa po Vinařickém a Frostovi? Termín doplňujících voleb se blížil a na sněm do Kroměříže směřovaly dopisy,¹²¹¹ ve kterých byl Rieger žádán o radu týkající se volby vhodných kandidátů, kteří by řádně reprezentovali jejich okresy. Na uvolněné místo po Vinařickém doporučoval za kandidáta hraběte Mořice Deyma ze Stříteže.¹²¹² „Takovýto muž výborné pověsti co člověk i vlastenec, zkušený ve věcech úředních i vědách politických, upřímný přítel svobody i Slovan horlivý, k tomu úplně

---

¹²⁰⁷ Národní noviny ze dne 31. ledna 1849; Noviny Lípy slovanské ze dne 31. ledna 1849.

¹²⁰⁸ Viz výše s. 233.

¹²⁰⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 727.

¹²¹⁰ Tamtéž: „Jindy volil lid náš obyčejně toho, koho mu noviny ponavrhly.“ Tato slova potvrzují i dvě doporučení uveřejněná v Národních novinách. První doporučující zprávu si mohli čtenáři Národních novin přečíst už 16. ledna 1849, kdy František Ladislav Rieger radil voličům bydžovského okresu, kdo by si jako nejvhodnější kandidát zasloužil jejich hlas v nadcházejících nových volbách. Doporučoval jméno hraběte Vojtěcha Deyma. A 27. ledna 1849 zase František Brauner doporučoval voličům litomyšlského okresu, aby si v nových volbách zvolili Františka Švestku. V obou případech si voliči skutečně vybrali doporučeného kandidáta.

¹²¹¹ Tamtéž. Již zmiňovaný Josef Černý, lokalista v Řitonicích, psal 25. ledna 1849 Vinařickému do Kroměříže a sděloval mu své obavy: „Bojím se, že při nové volbě pletichy nastanou.“ Proto si velmi přál, aby poslanci říšského sněmu navrhli vhodného kandidáta sami. 1. února 1849 o svých představách psal ještě Janu Krouskému: „Nedávno psal jsem panu děkanu Vinařickému, pozorna jej činiv na to, jak velmi by zapotřebí bylo, aby některý z pánů poslanců na sněmu říšském zvláště pak pan Rieger, někoho co poslane na sněm říšský pánům voličům okresu M. Boleslavského ponavrhli.“ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 188.

¹²¹² Mořic Deym v roce 1848 vykonával funkci pražského policejního ředitele. Ve vztahu k českým nacionalistům byl relativně smířlivý. Jeho mladším bratrem Vojtěchem stál v čele Svatováclavského výboru, utvořeného na shromáždění pražského lidu ve Svatováclavských lázních a byl prvním nakladatelem Havlíčkových Národních novin. Mořic Deym se narodil v roce 1809 a zemřel v kočáře na cestě do Mariánských lázní 17. června 1851. Je pochován na tepelském městském hřbitově.

samostatný, byl by zajisté silnou pomocí pro deputované naší strany české, strany pravé na sněmě říšském.¹²¹³ Takto zvolená slova jistě ovlivnila nejednoho voliče. Přesto Rieger ponechal prostor i samotným voličům obou volebních okresů. Připouštěl tu možnost, že si zvolí někoho ze svého středu. Pro boleslavský okres tím měl na mysli jméno Jana Krouského. I jej by v Kroměříži přijali s otevřenou náručí. Svou láskou k národu a zdravým úsudkem by podle Riegrových slov jistě nahradil zkušenost a zvláštní známosti, kterými by prospěl zase jiný poslanecký kandidát. V bělském okrese byla známá jména dvou kandidátů. Jedním z nich byl již schválený kandidát Judr. Jan Kliebert,¹²¹⁴ rodem Němec ze Žatecka, člen Národního výboru, spravedlivý k Čechům a známý láskou k českému národu. „Jsa přítel soustavy foederativní pro mocnářství rakouské a zastavatel nerozdílnosti království českého, při tom řečník jasný a obratný, posloužil by zajisté dobře věci národu našeho i vlasti naší.“¹²¹⁵ a kdyby ani ten si je svými zásluhami nenaklonil, pak jim doporučoval Ludvíka Rupperta,¹²¹⁶ sekretáře pražského magistrátu, „vynikajícího znamenitou, vždy hotovou schopností řečnickou, všeobecnou vzdělaností a odhodlanou láskou k svobodě a národu našemu.“¹²¹⁷

Návrh Riegra skutečně u lidí rozhodl. I Krouský si posteskl, že ho Rieger svými slovy odsoudil k neúspěchu, neboť ho na jeho doporučení zastínil významnější kandidát.¹²¹⁸ Ovšem za jeho neúspěchem stály i pomluvy, které se s jeho kandidaturou objevily. Někdo o něm rozšířil zprávu, že prý bude obhajovat kněžský desátek. A to většinu voličů odradilo. Nekalé praktiky se politického světa držely i tehdy.

Doplňující volby byly stanoveny na 2. února 1849 a to pro okresy boleslavský, bělský a liberecký.¹²¹⁹

---

¹²¹³ Národní noviny ze dne 31. ledna 1849; Noviny Lípy slovanské ze dne 31. ledna 1849; Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 170 – 171.

¹²¹⁴ „Měli jsme v tomto šlechetném a naskrze k nám spravedlivém muži, beze lsti a falše, znamenitého spojence, jenž troufal si pak co zemský komisař k řízení voleb odebrati se osobně do Žatce v pevné víře, že nám tamější občany získá a nakloní...Naopak zachovali jsme si na statečného toho krajana, třeba rozeného Němce, avšak upřímného vlastimila, nejvděčnější upomínku.“ Josef Václav FRÍČ, *Paměti II.*, Praha 1960, s. 30.

¹²¹⁵ Národní noviny ze dne 31. ledna 1849; Noviny Lípy slovanské ze dne 31. ledna 1849; Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 171.

¹²¹⁶ Ludvík Ruppert, radikální demokrat, člen tajného politického klubu Repeal. Narodil se v roce 1808 a zemřel v roce 1860.

¹²¹⁷ Národní noviny ze dne 31. ledna 1849; Noviny Lípy slovanské ze dne 31. ledna 1849; Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1929, s. 171.

¹²¹⁸ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel*, Praha 1932, s. 191: „Druhá nepřijemnost pro mne, ne pro věc, je ono, že mne p. Rieger, co výtečný astronom dle soustavy Galileovy (E pur si muove: a přede se točí...), nechal narodit se na planetě, na které, ó nešťastná příhodo! bylo právě zatmění s měsícem způsobeno, a lid, jak známo, nechce ve tmách lovit, může prý se to díť při božím světle.“

¹²¹⁹ Národní noviny ze dne 25. ledna 1849.

V litomyšlském okrese byly stanoveny na 3. února 1849.¹²²⁰

6. února 1849 se na titulní straně Národních novin ze stručné zprávy dozvídáme, že při nových volbách¹²²¹ poslanců do říšského sněmu byli zvoleni za okres boleslavský Mořic Deym, za okres bělský Judr. Jan Kliebert, v okrese litomyšlském Judr. František Švestka a v okrese libereckém Theodor Friedrich Hornbostel, bývalý ministr obchodu.

A tak byl z představené plejády jmen přeci jen zvolen Vinařického nástupce. Do Kroměříže putoval jako nově zvolený zástupce boleslavského kraje Mořic Deym. Svým voličům poděkoval za prokázanou důvěru prostřednictvím Národních novin.¹²²² To už ale Vinařický pobýval mimo Kroměříž. Otcí se v dopise svěčil, že se na cestu domů vydá časně ráno z Hulína 29. ledna 1849.¹²²³

Jeho poslední kontakty se světem velké politiky se odehrály korespondenční cestou. Ústavodárný říšský sněm byl rozpuštěn 7. března 1849. Na konci stejného měsíce mu byl doručen list od Václava Staňka, ve kterém ho Staněk žádá, aby se svým podpisem připojil k Palackého dokumentu s názvem *Osvědčení poslanců českých o působení svém na sněmu říšském ve Vídni a v Kroměříži roku 1848 a 1849*,¹²²⁴ který byl sepsán 21. března 1849. V něm Palacký popsal představy nespokojených politiků s nastalou situací a zejména jejich neuskutečněné plány na federalizaci Rakouska. „Chtěli [j]sme tedy nové Rakousko vystawiti na základě federativním, co stát spolkový, kterýž we způsobu swém neměl býti neb jmenowati se ani německým ano slowanským, ani maďarským ani romanským; neboť měl právě spočíwati na spolčení swobodných a docela stejně oprávněných národůw...Chtěli pak sme dále mocnářství konstitučně demokratickému, poněwadž musíme žádati plné uznání práv lidskosti pro každého člověka...“¹²²⁵ popisuje Palacký politické cíle českých poslanců na ústavodárném říšském zasedání.

---

¹²²⁰ Národní noviny ze dne 24. ledna 1849.

¹²²¹ Noviny Lípy slovanské ze dne 4. února přinášejí rozšířené informace o volbách v bělském okrese. Jan Kliebert byl zvolen velikou většinou hlasů a to v počtu 97. Hornbostl získal 23 hlasů z celkového počtu 41. Stejně noviny přinášejí 6. února informaci, že František Švestka byl zvolen 55 hlasy z celkového počtu 86.

¹²²² Národní noviny ze dne 10. února 1849.

¹²²³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického otcí Josefu Vinařickému ze dne 27. ledna 1849, inv. č. 15 VI/1. Ovšem tento údaj je v rozporu s informací, kterou Vinařický uvádí v životopise zaslaném 4. dubna 1850 Václavu Vladivoji Tomkovi. Zde se zmiňuje o 31. lednu 1849. Viz LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Vladivoji Tomkovi ze dne 4. dubna 1850.

¹²²⁴ František PALACKÝ, *Radhost III.*, Praha 1873, s. 43 – 58.

¹²²⁵ Tamtéž, s. 46 – 47.

Ovšem Vinařický nechtěl mít s politikou již nic společného. Právo připojit k dokumentu svůj podpis, přenechal svému nástupci Mořici Deymovi. Aby to však nevypadalo jako výmluva či strach, své jednání také náležitě zdůvodnil. „Ovšem jsem se velice horšil na neslušné jednání rad korunních při onom rozpuštění: ale upřímo se Vám přiznávám, že se mi mnohá průpověď v protestu č. poslanců nelíbila; sloh jest v něm rozvláčný, nejasný, anobř i obojetný, theorie a frasí v něm více než praktického taktu a podstatných důvodů. Neosoboval jsem si toho podotknouti, když již do světa byl vyslán.“¹²²⁶

Nicméně hned poté následovalo vyznání jeho politického přesvědčení, které se vzdalovalo duchu celého dokumentu. Vinařický nebyl nikdy přemrštěný radikál, ale člověk umírněného smýšlení, a právě proto se nechtěl k takové podpisové akci přidat a svou podporou tak zavdat příčinu k tomu, že by byl podezříván z odporu. Zvláště teď, když byl v Týně nad Vltavou ve zcela nové duchovní službě. Cožpak mohl zklamat pražského arcibiskupa, který mu s důvěrou předal vltavotýnský děkanát? „Má politická tendence – jest pokud možná – prostřednictvím a smíření stran posud se záštím bojujících...Mně se věru zhnusily již ty frase demokratické, za kterými zakukleno stojí sobectví a násilí rovněž tak nespravedlivé, jako bývalá výhradní převaha privilegovaných kast.“¹²²⁷

Od Staňka se dozvěděl, že se ozývá mnoho hlasů, které žádají, aby byl svolán další sněm, „já si myslím, že by svolaný jakýkoli sněm nyní hrál smutnou figuru, anebo by věci ještě více zamotal. Vláda povolá sněmy nepochybně tehdáž, až by potřebovala nového úvěru.“¹²²⁸

Takto skončila politická kariéra Karla Aloise Vinařického.

---

¹²²⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 4.

¹²²⁷ Tamtéž.

¹²²⁸ Tamtéž.

5. Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí.¹²²⁹

*Mraveneček, malé zvíře, neustále pracuje,
domek staví, spíží snáší, ze zdraví se raduje.
Chci též pilně pracovati, jako malý mravenec,
bude ze mne hodný školák, pracovitý mládenec.¹²³⁰*

V první polovině 19. století byla existence českých škol velmi těsně spojena s činností mnohých vlastenců, kteří do úmoru usilovali o rozvoj českého jazyka. Mezi nimi byl i kněz Karel Alois Vinařický.

Zásluhy, které měl Vinařický o povznesení českého školství, jsou zčásti teoretické, ovšem dílem i praktické. A všemu předcházela dlouholetá a důkladná průprava. Byl neunavitelný, povzbuzoval a k úctyhodným činům vybízel, psal, konal nejrůznější cesty a přinášel nejednu oběť. Josef Václav Frič na něj ve svých *Pamětech* vzpomínal takto: „Byl to šlechtný lidumil, bodrý a veselý společník, a především vroucí přítel mládeže...“¹²³¹ Nemohl mít své vlastní děti, proto s přemírou lásky, která v něm byla, přistupoval k dětem ve škole i mimo ni. Právě jemu patří čestné místo v řadách těch, kteří se zasloužili o českou školu.

5.1. Vývoj obecného školství v 2. pol. 18. století – 2. pol. 19. století

Do dnešních dnů zůstává výraznou a nejzásadnější reformou našeho školství reforma, kterou vyhlásila císařovna Marie Terezie vydáním dokumentu s názvem *Allgemeiner Schulplan für die deutschen Normal-, Haupt-, und Trivialschulen in sämtlichen k. k. Erblanden*.¹²³² Tento dokument byl schválen a vyhlášen 6. prosince 1774. Jeho tvůrcem byl zaháňský opat Jan Ignác Felbiger.¹²³³ Jeho školní řád se stal základem pro organizaci obecného školství a s některými změnami platil téměř sto let, až do nové úpravy obecného školství, která byla v Rakousku provedena v roce 1869.¹²³⁴

¹²²⁹ Václav Otakar SLAVÍK, *Karla Aloise Vinařického sebrané spisy veršem i prosou I.*, Praha 1871, s. 110.

¹²³⁰ Báseň *Mravenec*, jejíž autorem je Josef Václav Nikolau. Josef Václav NIKOLAU (ed.), *Škola deklamovaná*, Hradec Králové 1861, s. 7.

¹²³¹ Josef Václav FRIČ, *Paměti I.*, Praha 1957, s. 96.

¹²³² Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařsko-královských dědičných zemích.

¹²³³ Jan Ignác Felbiger se narodil v roce 6. ledna 1724 ve Slezsku, v městě Glogów. V roce 1760 se stal opatem augustiniánského kláštera v Zaháni. Zemřel 17. května 1788 v Bratislavě.

¹²³⁴ 14. května 1869 byl vydán *Zákon říšský ze dne 14. května 1869, jímžto ustanovují se pravidla vyučování ve školách obecných*. Předloha zákona byla vypracována v ministerstvu kultu a vyučování a jejími autory byli ministr Leopold Hasner, profesor Adolf Beer a sekční šéf Julius Antonín Glaser. Zákon obsahoval základní ustanovení týkající se rozhodující úlohy státních orgánů při řízení školství, zřizování

Felbigerův školní řád požadoval v každé zemi ustanovit školskou komisi, která by zakládala a řídila školy. Takové komise byly složeny ze zástupce ordinariátu, z ředitele normální školy a ze sekretáře. V místě, kde tato komise působila, měla být založena normální škola a kurzy pro výchovu učitelů ostatních škol. V každém větším městě, nebo alespoň v krajském městě, se měla zřídit hlavní škola a ve všech menších městech a městečkách potom škola triviální.

Podle nejvyššího nařízení ze dne 11. srpna 1805 byl vyhlášen zákoník obecného školství pod titulem *Politische Verfassung der deutschen Schulen für die k. k. österreichischen Provinzen mit Ausnahme von Ungarn, Lombardie, Venedig und Dalmatien*,¹²³⁵ který do mnoha podrobností upravoval život škol.¹²³⁶ Shrnoval všechna dosud platná nařízení v jednotný celek. Úzkostlivě se v něm dbalo na to, aby byl omezen jakýkoliv volnější projev svobodného ducha a to podle zásady vychovávat jen dobré katolíky a poslušné poddané rakouské říše.

Školskému zřízení se tak těmito výše uvedenými dokumenty dostalo nového základu, na kterém spočívalo s některými proměnami až do roku 1869.

Existovaly tři druhy obecných škol. Za prvé to byly školy triviální, kde se mělo vyučovat náboženství, čtení, psaní, počty. Žáci zde měli být poučeni jen o základních, pro mládež nutných a potřebných věcech. Za druhé to byly školy hlavní a to buď tříleté, ve kterých se vedle předmětů triviálních učilo i německé gramatice a základům latiny a nebo čtyřleté, kde se navíc učilo i stavitelství, rýsování, geometrie, zeměpis a přírodní vědy. A za třetí to byly školy normální neboli vzorné školy hlavní, které byly vyhrazeny zejména pro přípravu budoucích učitelů. Probíhala v nich rozšířená výuka školy hlavní. Součástí výuky byl také výklad o povinnostech učitelů, o metodách výuky, o pěstování

---

obecných škol, školní docházky (povinná osmiletá školní docházka od 6 do 14 let), vzdělávání učitelstva i jeho právního zabezpečení. Otakar KÁDNER, *Vývoj a dnešní soustava školství I.*, Praha 1929, s. 112 – 113; Zdenka VESELÁ, *Vývoj českého školství*, Praha 1988, s. 42 – 43.

¹²³⁵ Politické zřízení německých škol pro rakouské provincie s výjimkou Uher, Lombardie, Benátek a Dalmácie.

¹²³⁶ Zákon nařizoval povinnou školní docházku pro děti od 6 do 12 let, přičemž do 18. roku také stanovoval pro mládež opakovací nedělní hodiny. Duchovní dozor nad školami měl mít v obci farář, v okrese a kraji pak příslušný vyšší církevní správce. Z hlediska materiálních potřeb byly pak školy v péči krajských úřadů. Zákon stanovoval i potřebné vzdělání učitele, který měl absolvovat nejméně tříměsíční kurs na normální škole, mělo mu být nejméně 20 let a musel složit učitelskou zkoušku. Nový zákon se zabýval i vhodnými vlastnostmi budoucího učitele. Po učitelích se žádalo, aby byli tělesně úplně zdraví, měli dobrý rozum, byli výřeční a hlavně, aby byli svým žákům vzorem. Výslovně bylo učitelům zakázáno provozovat hudební nebo hospodářské svatby. Ve škole mělo na jednoho učitele připadat nejvýše 80 dětí a učit se smělo pouze podle schválených knih. Otakar KÁDNER, *Vývoj a dnešní soustava školství I.*, Praha 1929, s. 74 – 77; Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*, Praha 1999, s. 401 – 402.

kázně aj. Učitelem se mohl stát jen ten, kdo se prokázal vysvědčením z normální školy.¹²³⁷

Rozhodující vliv na školství měla katolická církev.¹²³⁸ Dozor nad školami byl upraven následovně: v úředním jednání byl pro učitele a jeho pomocníky nejbližším představeným místní duchovní. Jemu náleželo vyřizování veškerých žádostí nebo stížností. Druhou instancí byl okresní školní dozorce neboli vikář, jehož povinností bylo prohlédnout nejméně jednou ročně školy svého okresu.

V triviálních školách byl v místech s českým obyvatelstvem vyučovacím jazykem český jazyk, v hlavních školách, které byly v českých městech, se vyučovalo česky pouze v první třídě, ve druhé třídě probíhalo vyučování dvojjazyčně a ve třetí třídě se vyučovalo pouze německy. Na školách normálních byla vyučovacím jazykem pouze němčina.¹²³⁹

Navzdory tomu, že tereziánské reformy znamenaly na jedné straně bezpochyby pokrok, na druhé straně měly i své vážné nedostatky – naprosto nedostačující hmotné zabezpečení učitelů, reformy nezajišťovaly dostatečné materiální vybavení školy a stanovovaly dosti volnou povinnost školní docházky a nadále byla škola ve značné závislosti na církvi.¹²⁴⁰

I přes nepříznivé společenské podmínky se obecné školství rozrůstalo,¹²⁴¹ i když jeho organizační struktura zůstávala nezměněna a vzdělávací obsah byl do značné míry omezen.

Ve společnosti ovšem narůstala nespokojenost s germanizační a centralizační školskou politikou vídeňské vlády. Proměny, které se ve školství staly, byly bohužel prováděny bez jakéhokoli přihlídnutí k potřebám české národnosti a vůbec ostatních národností. Ne česká národnost, ale státní poměry celé říše určovaly poměry, podle

---

¹²³⁷ Otakar KÁDNER, *Vývoj a dnešní soustava školství I.*, Praha 1929, s. 73; Jan, ŠAFRÁNEK, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů I. R. 862 – 1848*, Praha 1913, s. 218; Zdenka VESELÁ, *Vývoj českého školství*, Praha 1988, s. 9-10.

¹²³⁸ Místní farář měl dozor nad školou triviální (farní nebo filiální), děkan nebo vikář dohlížel nad školami v okrese, kanovník scholastikus zase nad školami v hlavním městě. Odtud faráři příslušelo právo přesvědčovat se o úspěchu veškeré výuky, způsobilosti učitelstva, a aby dozíral i na náležitou školní docházku. Okresní školní dozorce podávali zprávy o svých pozorováních konzistořím a také krajským úřadům. Konečné zprávy a návrhy všech krajských úřadů a konzistoří zkoumala zemská vláda, která podávala celkovou zprávu vídeňské vládě. Otakar KÁDNER, *Vývoj a dnešní soustava školství I.*, Praha 1929, s. 72-73. Karel Alois Vinařický byl například jmenován do funkce školního dozorce z soběslavském vikariátu v roce 1855 a potom nově i pro vikariát vltavotýnský v roce 1856.

¹²³⁹ Zdenka VESELÁ, *Vývoj českého školství*, Praha 1988, s. 10.

¹²⁴⁰ Zdenka VESELÁ, *Vývoj českého školství*, Praha 1988, s. 11 – 12; Otakar KÁDNER, *Vývoj a dnešní soustava školství I.*, Praha 1929, s. 86-88.

¹²⁴¹ Zatímco v roce 1775 bylo v Čechách asi 1500 triviálních škol, do přelomu 18. a 19. století se jejich počet zvýšil na zhruba 2500 a do poloviny 19. století jejich počet dále stoupl na asi 3500. Jitka LNĚNIČKOVÁ, *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*, Praha 1999, s. 401.

kterých se následně upravoval školský systém. Proto u nás ve třicátých letech zesílily snahy po uplatnění českého jazyka na všech typech škol, a tím vlastně i snahy po kvantitativním rozvoji českého školství. V tomto momentě do vývoje českého školství svými snahami výrazně vstoupil Karel Alois Vinařický. V následujícím textu budeme mít možnost sledovat další vývoj českého školství souběžně s veškerými Vinařického snahami o jeho zlepšení.

5.2. Student Vinařický a jeho školní léta

Na budoucí velmi horlivou činnost Karla Aloise Vinařického ve školské oblasti měla bezpochyby velký vliv léta, která sám strávil jako žák za školními škamny či později jako student v univerzitní lavici. Negativní zkušenosti, které nabyt v průběhu své školní docházky, stejně tak jako praxe, kterou získal soukromou výukou v hraběcí rodině Šliků, formovaly jeho představy o tom, jak by měla vypadat výuka v české škole. V následujících odstavcích se proto podíváme na vše, co mělo na Vinařického bezprostřední vliv při tvorbě jeho názorů na to, jakou podobu by mělo mít kvalitní české školství.

Prvního vzdělání se malému Karlovi dostalo v jediné české slánské „škole“, v soukromé opatrovně, kterou si pro malé děti zřídil slánský punčochář Šarapatka.

Na své první „školní“ hodiny si později Vinařický vzpomněl v kruhu svých přátel v Brně.¹²⁴² Brněnská společnost se tehdy usadila k večeři ve stínu košaté lípy. Celý večer se nesl v duchu příjemného a roztomilého hovoru. Vinařického vyprávění, které zachytil Beneš Metoděj Kulda,¹²⁴³ bylo jedno z nejzajímavějších: „Když bylo Vinařickému ½ 5 roku, začal navštěvovati opatrovnu, jedinou to českou školu, kterouž však nedlouho navštěvoval. Na skříni vidíval cibulové pletence, i nevěděl, co by znamenati měly. Brzy stalo se, že učitel jednomu žáku lenivému posadil takový pletenec jako „věnec oslovský“ na hlavu. Ověnění malého kluka tak dojalo

---

¹²⁴² Brno navštívil Vinařický 27. července 1852. Vinařický trávil svůj čas před návštěvou Brna ve Vídni, kde se účastnil několik dní porad, které se věnovaly školním knihám - slabikářům a čítankám.

¹²⁴³ Beneš Metoděj Kulda se narodil 16. března 1820 v Ivančicích. Byl to vlastenecký kněz, spisovatel, sběratel lidových písní a pohádek. Na kněze byl vysvěcen v roce 1845. V padesátých letech se jeho působíštěm stalo Brno. Jeho působení v tomto období je pro moravské kulturní dějiny nejdůležitější. Působil sice na Moravě, ale byl ve styku i s významnými osobnostmi z Čech. V roce 1870 byl jmenován kanovníkem starobylé kapituly vyšehradské. Byl neúnavným autorem poučných náboženských spisů a básní. Literárně činným byl do svého stáří a platil vždy za vzorného kněze, vlastence a obětavého mecenáše, muže energického a činorodého. Zemřel 6. května 1903 v Praze.

Vinařického, že vícekrát do opatrovny nevkročil, a ihned¹²⁴⁴ přestoupil do školy německé k Piaristům.¹²⁴⁵

Vinařický coby student absolvoval trojtřídní piaristickou hlavní školu ve Slaném. Právě tam poznal tvrdý dril a mechanické memorování v němčině. Byla to pro něj trpká zkušenost, která se ho velmi dotknula a na kterou si za svůj život s nesmírnou roztrpčeností mnohokrát vzpomněl. Když byl Vinařický ve školním věku, byly všechny hlavní školy v Čechách německé. Německé děti měly výhodu, hned rozuměly tomu, co jim učitel německy vykládal, zatímco české děti se s němčinou velmi často soužily a nejednou proto i plakaly. Postupně děti navykly německému jazyku a v nejhorším případě se pomalu svému národu odcizily. Ale bez německého jazyka nebylo tehdy možné vystudovat.

V šesti letech, tedy v roce 1809, vstoupil malý Karel do první třídy piaristické hlavní školy,¹²⁴⁶ kde se spolužákem Josefem Fričem byli oba premianty první třídy, neboť výuka probíhala ještě převážně v českém jazyce. Jejich učitelem byl Marek Freybusch.¹²⁴⁷

Ovšem Vinařický své pověsti premianta nedostál příliš dlouho, neboť ve vyšších třídách probíhala výuka v německém jazyce. Ve druhé třídě, do které začal chodit 4. listopadu 1810, mu tak nastaly zlé časy, neboť jejich učitelem byl liberecký Němec Felix Rohn,¹²⁴⁸ který nerozuměl česky a slánské děti zase německy a tak se vzájemně nemohli nijak domluvit. Byl to člověk urputný a velmi přísný, který studijní látku do českých žáků vtloukal rákoskou. I Vinařický takovému „studiu“ neušel. Německým výkladům zkrátka nerozuměl a v němčině nedokázal vůbec odpovídat. Proto býval také velmi často trestán. Nejhuře se mu vedlo při počtech. „Karel ostýchaje se neříkal doma ničeho, a skrýval při obědě opuchlé ruce bedlivě před zrakem otcovým.“¹²⁴⁹ Ovšem otcově zraku neušla Karlova posmutnělá nálada a neustále ukryvané ruce. Vynadal mu

¹²⁴⁴ To dokazuje i Vinařického deníkový záznam, který píše, že byl roku 1809 uveden k Piaristům a v závorce upřesňoval, že tomu tak bylo na jaře, tedy opravdu už v probíhající školní době. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

¹²⁴⁵ Jan HALOUZKA, *Životopis Beneše Methoděje Kuldy, infulovaného sídelního kanovníka staroslavné královské kapituly vyšehradské, muže práce a oběti*, Praha 1895, s. 77.

¹²⁴⁶ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

¹²⁴⁷ Tamtéž. Nicméně tyto údaje se rozcházejí s informacemi, které ve svém podání životopisu *Karel Vinařický* udává Václav Otakar Slavík. Ten totiž za jeho učitele v první třídě uvádí Vincence Zahradníka. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis. Vincenc Zahradník přitom v té době studoval na biskupském semináři v Litoměřicích. A Vinařický si do svého deníku jasně zapsal: „Roku 1809 uveden gsem byl do školy první normální k Piaristům. (na gaře) Učitel můj: Marek Freybusch. Tamtéž, rukopisy vlastní, deník 1822.

¹²⁴⁸ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

¹²⁴⁹ Tamtéž.

za jeho ostýchavost a na pomoc k němu zavolal svého ševcovského tovaryše, jakéhosi Šteinfelda z Mimoně, který mu v učení pomáhal a snažil se, aby si Karel osvojil pravidla německého jazyka.¹²⁵⁰ Další Vinařického velmi osobní vzpomínkou byla záležitost výuky v německém jazyce. Co v cizím jazyce nechápal, velmi často musel nahrazovat jen dobrou pamětí a nesmírnou pílí. Tento fakt ho opravdu trápil a ještě po několik letech vzpomínal, jak i ve zvuků vrabců slyšel výtky typu „štilíp“.¹²⁵¹ Německému jazyku se ale naučil a to dokonce velmi výborně. Jeho úroveň dosahovala takové kvality, že v německém jazyce četl romány a dokonce i jeho první básnické pokusy byly psány v němčině. Přesto, že se mu německý jazyk podařilo dokonale ovládnout, hořké vzpomínky na jeho první neúspěšné roky ve škole jej neustále vybízely k tomu, že je třeba usilovat o výuku české mládeže a vůbec českého lidu v mateřském jazyce.¹²⁵²

Ve školním roce 1811/1812, kdy navštěvoval třetí třídu, ho vyučoval v roce 1811 Benignus Gutwirth, kterého v roce 1812 vystřídal Ignatius Sulzberg.¹²⁵³

4. listopadu 1813 byl uveden do první latinské školy,¹²⁵⁴ kde poznal v jediném školním roce hned několik vyučujících.¹²⁵⁵ Do roku 1815 absolvoval další dvě třídy latinské školy.¹²⁵⁶

---

¹²⁵⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

¹²⁵¹ Tamtéž.

¹²⁵² Výstižně to napsal Jan Šafránek: „Vzpomínka na tuto duševní porobu a tvrdou klopotu, z níž bylo mu popřáno vyváznouti jen pílí neúpornou, bývala Vinařickému i v pozdním ještě věku trpkou a nechybíme, řekneme-li, že tato křížová cesta, kterou prošel, vstúpila do srdce jeho živou touhu, aby českým dětem českého vyučování dosíci usiloval.“ Jan ŠAFRÁNEK, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 63, 1922, s. 79.

¹²⁵³ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

¹²⁵⁴ První piaristická kolej vznikla v roce 1631 v Mikulově, druhá v roce 1633 ve Strážnici, třetí roku 1634 v Lipníku, čtvrtá v roce 1640 v Litomyšli a v roce 1658 jako pátá vznikla kolej ve Slaném. Do Slaného piaristy povolal Bernard Ignác Martinic. Do roku 1688 měli piaristé tři latinské třídy: parvu, principii a gramatiku, roku 1669 přibyla syntax a v roce 1670 poesie, o rok později poslední rétorika, takže teprve od roku 1671 byly slánské latinské školy úplné. Od roku 1753 byla gymnázia podrobena státnímu dozoru. V duchu osvícenství se školství zesvětšovalo. Latinské školy se zdály přežitkem, proto byl jejich počet značně zmenšen. Mezi zrušenými se v roce 1777 vyskytlo i slánské piaristické gymnázium. Namísto toho byla v roce 1778 ve Slaném otevřena u piaristů německá hlavní škola. S hlavní německou školou nebyli slánští měšťané spokojeni a toužili po obnovení latinských škol. Obraceli se na vrchnost, úřady i samotného císaře. Piaristé začali v koleji vyučovat opět roku 1807. Karel EYSELT, *Dějiny slánského gymnasia*, Slaný 2000, s. 4 – 6; Antonín KRECAR, *Jubilejní památník na oslavu dvěstěpadesátiletého trvání c. k. gymnasia v Slaném: 1658 – 1808, 1858 – 1908*, Slaný 1908, s. 3, 26 – 33.

¹²⁵⁵ Dle deníkových zápisů ho náboženství a přírodopisu vyučoval profesor Otič, latinský jazyk Herbst, matematice Schirl a zeměpisu a historii Pecher. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

¹²⁵⁶ V roce 1814 jej náboženství učil profesor Staráček, latinský jazyk Ježovský, matematiku a přírodopis Duppal a zeměpis a historii Nicolai. V roce 1815 jej náboženství učil opět Staráček, latinský a řecký jazyk Grossmann, matematiku opět Duppal a zeměpis s historií Neuman. Tamtéž.

Jako student slánského gymnázia pocítil už v roce 1816 silnou náklonnost, skoro až puzení, stát se učitelem.¹²⁵⁷ S největší pravděpodobností lze vidět příčinu v pedagogické dovednosti jeho tehdejších učitelů,¹²⁵⁸ stejně jako v jeho osobní snaze vydobýt českému jazyku a české škole ztracené postavení. V listopadu 1817, rok před ukončením gymnaziálních studií,¹²⁵⁹ byl dokonce požádán, aby se stal domácím učitelem čtyřletého sirotka. Tehdy to byl již zavedený zvyk, aby se studenti z vyšších škol věnovali domácímu vyučování. Gymnaziální studia dokončil v roce 1818¹²⁶⁰ a na podzim téhož roku se mu otevírají brány filozofického studia v Praze.¹²⁶¹ Do akademického katalogu filozofické fakulty byl zapsán 9. února 1819.¹²⁶² Až do března 1819 bydlel v Praze v bytě v Liliové ulici č. 222 u paní Buřikové. V březnu se potom odstěhoval k Františku Bissreitrovi do Zlaté studny v Jesuitské ulici, kde bydlel stávající a následující rok.¹²⁶³

Ve školním roce 1820/1821 se mu naskytla výjimečná příležitost strávit tento studijní rok u svého zámožného strýce Václava Vinařického, který žil ve Vídni. Jeho nabídku skutečně využil a ještě před zahájením nového školního roku se k němu 9. října 1820 vydal. Cestu bez komplikací absolvoval kočárem a v pátek 13. října v jednu hodinu ráno se se strýcem šťastně shledali. V listopadu 1820 byl potom zapsán do akademického katalogu filozofické fakulty ve Vídni.¹²⁶⁴ Jeho strýc mu umožnil pro něj jinak finančně náročné studium, ale Vinařický u něho v domě nepobýval. 15. května se odstěhoval z Schotttenfeldu přesně do těchto míst - „do Josefjna, do dlouhé třídy

---

¹²⁵⁷ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Původ novějších čítanek školních*, Školník 16, 1866, s. 181. Viz stejný článek otištěný v ČKD 7, 1866, s. 379 – 382.

¹²⁵⁸ Dle deníkových zápisů ho náboženství vyučoval profesor Hütter, slohu Chytil, matematice Ehrlich, řeckému jazyku Dvořák a zeměpisu s historií Victor. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822.

¹²⁵⁹ V té době ho učil náboženství profesor Knechtel, slohu Hejtmánek, matematice Müller, řeckému jazyku Zdrasil a zeměpisu s historií Luksch. Tamtéž.

¹²⁶⁰ Ve svém deníku z roku 1822 vypsál i jména svých gymnaziálních spolužáků: Leopold Günther, Jan Bílek, František Mareš, Vojtěch Hornof, František Zvěřina, Jan Kratina, Josef Preissler, Wartha, Jakub Hronek, Vincenc Lohnert, Josef Kandler, Václav Kankovský, Václav Konovský, Antonín Frolík, František Cinner, Prokop Seifert, Hořejší, Litta, Josef Frolík, František Hampejs, Václav Hartlauch, Jakub Hronek, Josef Procházka, Antonín Prügl, František Štěpán. Tamtéž.

¹²⁶¹ Opět s nesmírnou pečlivostí zaznamenal jména profesorů, kteří jej na filozofické fakultě učili: 1. ročník - náboženství – Bernard Bolzano, matematika – Ladislav Jandera, umnice (tehdejší výraz pro logiku) – František Němeček, všeobecná historie – Mikol Titze, řecká literatura – Alois Klár, rektorem byl František Wilhelm. Tamtéž.. Se stejnou pečlivostí si zaznamenal i jména spolužáků, se kterými udržoval těsnější kontakt: Ratolíska, Jan Kramerius, František Dvorský, Macháček, Denkstein, Němeček, Richter, Pachmann, Čáda, Bechyně z Lažan, hrabě Chotek a hrabě Špork. 2. ročník – Bernard Bolzano – náboženství, Kassianus Haluška – silozkum, Mikol Titze – všeobecná historie, Alois Klár – řecká literatura, Jan Nejedlý – česká literatura, rektorem byl František Wilhelm. V únoru 1820 vystřídal Bernarda Bolzana Benedikt Pfeifer. Tamtéž.

¹²⁶² Tamtéž.

¹²⁶³ Tamtéž.

¹²⁶⁴ Tamtéž. Ve školním roce 1820/1821 měl na výuku tyto profesory: Josef Žižka a Ziegler – náboženství Antonín Stein – řecká a latinská filozofie, Martin Vikoš – historie rakouského mocnářství, Antonín Steinbüchel – archeologie a numismatika.

k pozdrawenj angelskému“. Za místo svého pobytu si vybral byt paní Fröhlichové¹²⁶⁵ a na tomto místě zůstal až do ukončení svého vídeňského pobytu. Na cestu zpět do vlasti se vydal 23. srpna 1821 a 30. srpna se již nacházel ve svém rodném městě Slaném. Byly před ním poslední prázdniny, kdy si užíval ještě statusu studenta filozofie (PŘÍLOHA 10) a před ním se rozprostírala budoucnost, ve které se rozhodl pro studium teologie a následnou duchovní službu.

V září 1821 podal konzistoři žádost, ve které se ucházel o přijetí do arcibiskupského alumnátu.¹²⁶⁶ Podle svého deníku z roku 1822 vstoupil poprvé 6. listopadu 1821 do prvního ročníku kněžského semináře.¹²⁶⁷ 23. února bylo jeho jméno zapsáno do teologické matriky. 24. srpna 1822 si odbyl zkoušky prvního ročníku teologického studia a spěchal svůj úspěch zvěstovat rodině a přátelům do Slaného.

V praxi domácího učitele po svých zkušenostech z dřívějška pokračoval dále i v Praze v letech 1819 a 1820 a ve Vídni v roce 1821.¹²⁶⁸ Pedagogické zkušenosti sbíral i při studiu teologie. Když na podzim roku 1821 vstoupil do kněžského semináře, strhl na sebe velmi záhy zájem svých představených. Díky své bystrosti a ušlechtilému chování neunikl ani zraku představeného semináře Ignáce Mráze, který mu pro jeho pedagogický talent svěřil k výuce své malé synovce Josefa a Jana Kühnlovi a to v březnu roku 1822. Díky tomu získal byt, ve kterém společně se svými malými svěřenci bydlel vedle Mrázova pokoje.¹²⁶⁹ Vše měl posvěcené, neboť si i při svých univerzitních studiích stihl v roce 1822 odbýt na univerzitě zkoušku z vychovatelské vědy.

Rok 1823 byl v jeho pedagogickém životě zásadní a pro zbytek života nezapomenutelný. Po všech dosavadních pedagogických zkušenostech učinil totiž přelomový pokrok ve své vychovatelské kariéře. V době, kdy Vinařický započal svá

---

¹²⁶⁵ Paní Fröhlichová na něj udělala veliký dojem, neboť navzdory svému dlouholetému onemocnění – trvalo 42 let a snášela ho velmi trpělivě a pokorně, nikdy neztratila svou veselou mysl a s otevřenou náručí u sebe vítala každou návštěvu, kterých byl hojný počet. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1822. .

¹²⁶⁶ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹²⁶⁷ 1. ročník – J. Ditrich – historie církevní, František Ullmann – orientální jazyky, rektorem teologické fakulty byl František Wilhelm, rektorem semináře Antonín Emmich, 1. praeses Jan Bittner, 2. Ignác Mráz. Bližší kontakt ho pojil se spolužáky Filipem Čermákem z Tuchoměřic, Matějem Srbem z Lisoleje, Josefem Fričem z Příbrami, Josefem Štěpánkem z Prachovic, Josefem Vrtátkem z Benátek, Josefem Doubkem z Orlíku, Františkem Veselým z Želivy, Janem Srbem z Kličan u Kouřimi, Antonínem Malým z Prahy, Františkem Štěpánkem z Prahy, Václavem Böhmem z Stelčovsi, Františkem Graumannem z Roztoky, Antonínem Gebauerem, Janem Hlavanem, Františkem Vondřichem, Antonínem Švihlíkem.

¹²⁶⁸ Ve Vídni vyučoval později proslavenou herečku Herbstovou. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

¹²⁶⁹ Tamtéž, rukopisy vlastní, deník 1822.

teologická studia, hledala hraběcí rodina Šliků nějakého alumna,¹²⁷⁰ který by u nich vyučoval nejstarší dceru Teklu. Ignác Mráz nemohl nabídnout (PŘÍLOHA 11) nikoho vhodnějšího než Vinařického, se kterým měl jen ty nejlepší zkušenosti. Byla to pro Vinařického velká pocta, vždyť byl teprve prvním rokem v arcibiskupském semináři a mezi studenty byl jedním z nejmladších. A tak si jistě s nesmírnou úctou do deníku zapsal: „Dne 1. května 1823 przedstawil mně [sic!] W. P. Mráz Gegj Excellencj Filipjně Hraběnce ze Šliků, gegjžto wnučku hraběнку Theklu gsem w prwotinách liternjho uměnj budaucně wyučowati měl.“¹²⁷¹ Od arcibiskupa získal povolení k vycházkám a od té doby chodil do jejich hraběcího domu v Nových alejích¹²⁷² nejdříve třikrát týdně, potom každý den.

Jakmile získal povolení, že se může pro své vychovatelství věnovat studiu teologie externě, přijal bez váhání a velmi rád i nabídku hraběnky Filippiny, babičky Tekly, kterou učinila 27. června 1823 a kterou ho vybízela, aby se s ní vydal do Teplíc a tam pokračoval ve vyučování mladé hraběnky Tekly. 5. července 1823 se on i hraběnka Filippina se všemi hraběcími dětmi rozjeli do Teplíc.¹²⁷³

Dostal se do rodiny, jejíž hlavou byl hrabě František Jindřich.¹²⁷⁴ Ten byl dvakrát ženatý. Jeho první manželkou byla Marie Sofie hraběnka z Eltzu, narozená roku 1795. Jejich sňatku požehnal 24. dubna 1817 ve své sídelní kapli pražský arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk a 29. května 1817 přijeli novomanželé na kopidlinské panství. Bohužel Sofie zemřela v mladém věku jako šestadvacetiletá, 4. září 1821 a to v šestinedělí, patrně na horečku omladnic.¹²⁷⁵ Po sobě zanechala čtyři děti – tři dcery a jednoho syna. Nejstarší z nich byla Tekla Marie Sophie, která se narodila 6. ledna 1818, po ní následovala Albína, narozená 16. července 1819, Jindřich František, narozený 22. července 1820 a nejmladší Františka, narozená 14. srpna 1821. Podruhé se František Jindřich oženil 27. dubna 1846 s Vilemínou rozenou Breuerovou, ovdovělou

---

¹²⁷⁰ Student kněžského semináře.

¹²⁷¹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1823.

¹²⁷² Dnes Národní třída.

¹²⁷³ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1823..

¹²⁷⁴ František Jindřich se narodil 23. května 1788 v Praze. Stal se vojákem, který zahájil kariéru za napoleonských válek a bojoval ještě u Solferina, kde to dotáhl až na generála jízdy. Po otci Josefu Jindřichovi zdědil fideikomisní panství Kopidlno – Staré Hrady s 25 vesnicemi a alodiální panství Veliš a Vokšice s 32 vesnicemi. Zemřel 17. března 1862.

¹²⁷⁵ Horečka omladnic, neboli puerperální sepse či porodní horečka, jíž zapříčinila nedostatečné hygienická opatření jako nemyté ruce porodníků či nedostačující hygienické prostředí. K prvním projevům patřila vysoká horečka, zánět a bolesti v podbřišku, hnisání, následně otrava krve a často pak selhání srdce a smrt.

Burkherovou von Donau.¹²⁷⁶ Nad výchovou osiřelých dcer Františka Jindřicha, svěřených do péče vychovatelky Anny Stehlíkové z Čenkova a Treustättu, laskavě bděla babička Filippina Ludmila a teta Elisa. O chlapce se staral páter Jan Vacek, který měl rovněž na starosti náboženskou výchovu u všech čtyř dětí. Do domu docházel také pravidelně kopidlinský děkan František Alois Vacek.¹²⁷⁷

Jelikož Vinařický s hrabaty pobýval v Teplicích nebo na kopidlinském panství, bylo povolení k externí studiu opravdu nezbytné. Po úvodních několika vyučovacích hodinách se jeho nesporný pedagogický talent odhalil celé hraběcí rodině, a tak nemeškali a pro jeho nevšední pedagogické vědomosti si jej zvolili za domácího vychovatele všech hraběcích dětí (PŘÍLOHA 48). Vinařický měl veliký vliv nejen na děti, ale celkově na celou hraběcí rodinu. Jeho přičiněním byly v hraběcí rodině odstraněny předsudky vlastní šlechtě národu tehdy odcizené, navzdory tomu, že Šlikové patřili ke staré české šlechtě. Členové starobylého rodu tak byli získáni v řadu nadšených vlastenců a zbavili se mnohých předsudků vůči Čechům a českému jazyku.

Nejvíce vzpomínal Vinařický na výuku pětileté Tekly, která tehdy, když do hraběcí rodiny přišel, znala již celou abecedu, neboť ji už dříve vzdělávala její babička. Ovšem velké problémy měla se slabikováním, což Vinařickému hned při jeho prvním ohlášení oznámila právě její babička, coby její dosavadní vychovatelka. Vinařický tehdy pochopil, z čeho u ní vyplývaly problémy s hláskováním. Začal u ní tehdy zkoušet novou hláskovací metodu,¹²⁷⁸ se kterou měl možnost se seznámit v německé mluvnici, která tehdy vyšla v Lipsku. Jeho pokus se vydařil a hraběcí děti se po sobě naučily velmi snadno a v krátké době číst a to bez slabikování. Vinařický se stal rozhodným zastáncem hláskovací metody,¹²⁷⁹ svým postojem tak odsoudil metodu písmenkovou.¹²⁸⁰

---

¹²⁷⁶ Milena LENDEROVÁ, *Matka, dcera, vnučka (Filippina, Elisa, Tekla) – dny všední i sváteční tří dam schlikovského rodu*, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 16, Semily 2002, s. 45.

¹²⁷⁷ Tamtéž, s. 47

¹²⁷⁸ Mluvil o ní také jako o Lautiermethode.

¹²⁷⁹ Tato metoda byla vyzdvihoována kritiky metody písmenkové proto, že se nečetly názvy písmen, ale vyslovovala se pouze odpovídající samostatná hláska. Pro přípravu na čtení metoda doporučuje sluchový rozklad. Učitel nejprve žáky učí samohlásky a poté souhlásky ve skupinách. Děti nejdříve čtou hlásku, kterou je písmeno označeno. Hlázky poté propojují ve slabiky, následně ve slova. Bohumíra FABIÁNKOVÁ – Jiří HAVEL – Miroslava NOVOTNÁ, *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*, Brno 1999, s. 17.

¹²⁸⁰ Jedná se o nejstarší metodu, kterou používali již staří Řekové a Římané. Tato metoda je založena na mechanickém čtení a na memorování velkého počtu slabik, které se museli žáci naučit před samotnou výukou čtení. Žáci se nejprve učili názvy písmen a poznávali jejich tvary, učili se odříkávat celou abecedu, pojmenovávat jednotlivá písmena a jejich tvary. Teprve po této etapě se přistoupilo ke čtení slabik a poté čtení celých slov. Potíže vyplývaly z toho, že tato metoda neumožňovala spojení písmen ve slabiky. Odpísmenkované slovo se vůbec nepodobalo slovu mluvenému, písmena se nevyslovovala ve

Jako domácí učitel se u Šliků vyznamenal v letech 1823 – 1825. Byla to léta, na která vzpomínal jen v dobrém a zároveň roky, ze kterých do svého budoucího života načerpal cenné zkušenosti. Jeho postřehy z této doby nejsou bez zajímavosti. „Děti soukromě cvičené bývají živější a volněji se pohybují; samy se poptávají na všelike věci; přinášejí na př. obrázky, prosíce, aby jim učitel o nich něco povídal. Učitel musí odpovědět na všelike někdy velmi delikátné věci, a vyučuje nezřídka u přítomnosti rodičů, zvláště matek.“¹²⁸¹ Nejen domácí učitel, ale vlastně každý učitel, se musel doma svědomitě připravovat na každodenní výuku, ale výuka dětí v domácím prostředí poskytovala, dle Vinařického slov, mnohem větší příležitost pozorovat vývoj dětí po stránce charakterové a rozumové.

Děti se učily od učitele, ale Vinařický si dobře uvědomoval, že pozorný učitel se stejně tak učí od dětí, upravuje a zdokonaluje stále svou vyučovací metodu. Také poznává povahu svých svěřenců, až nakonec přijde doba, kdy dokáže promlouvat nejen k rozumu, ale i k srdci svých žáků.

Ještě v červenci 1825 pobýval s hraběcí rodinou v Teplicích, pak se ale vrátil do Prahy, kde úspěšně dokončil teologické studium kursem katechetiky a metodiky. 26. srpna 1825 mu bylo vydáno absolutorium (PŘÍLOHA 12). Na den sv. Václava téhož roku byl vysvěcen na kněze a stal se ceremoniářem pražského arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk.¹²⁸² Tímto novým povoláním byl definitivně konec všem jeho někdejšími přípravám na povolání gymnaziálního profesora.¹²⁸³

A kdyby Vinařického na počátku jeho filozofických studií neokouzil Bernard Bolzano svým nepřekonatelným charismatem, přirozenou autoritou a svými myšlenkami, které na něj udělaly nedostižný dojem, byl by si bezpochyby zvolil učitelskou dráhu.

5.3. Práce pro školu

I přesto, že se Karel Alois Vinařický začal s plným nasazením věnovat svému novému zaměstnání arcibiskupského ceremoniáře, oblast školství nijak nepustil ze

---

své zvukové platnosti. Proto byla taky tato metoda velmi kritizována. Učení čtení touto metodou pak trvalo dva roky i více. Ladislav BLATNÝ – Bohumíra FABIÁNKOVÁ, *Prvopočáteční čtení a psaní*, Brno 1981, s. 27.

¹²⁸¹ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Původ novějších čítanek školních*, Školník 16, 1866, s. 182.

¹²⁸² Bližší informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹²⁸³ O tomto povolání Vinařický opravdu vážně uvažoval. Proto mu 24. října 1824 píše teplický advokát Ludvík Alois John: „Leben Sie recht wohl, und bleiben Sie bei Ihrem Entschlusse, sich der Professur zu widmen; denn es ist dieses Amt [výuka hraběcích dětí] das schicklichste, immer mehr und mehr in der Bildung zu steigen.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 12.

svého zorného pole. Už v roce 1828 se postavil za názory Františka Josefa Slámy, když se dozvěděl o jeho pojednání, které poukazovala na neblahé důsledky vyplývající z výuky českých dětí v německém jazyce.

V druhé polovině května 1828 odeslal Sláma Josefu Jungmannovi ml. již dlouho slibované pojednání, které přinášelo zásadní informace o tom, jak moc škodlivé následky má německá výuka českých studentů na hlavních školách. Autor článku byl vybaven hlubokými znalostmi a praktickými zkušenostmi, proto na nic nečekal a poukázal na největší nešvary tehdejšího školství. Brána k vědomostem se tehdy odemykala německým a latinským klíčem a stejně tak tomu bylo i na úřadech a u duchovních postů. Takový nerozumný a nespravedlivý způsob výuky se Slámy nesmírně dotýkal, proto své síly upřel k tomu, aby byl český jazyk opět uveden do škol a veřejného života.¹²⁸⁴

Vinařický byl ze Slámova pojednání nadšen. Okamžitě po jeho přečtení neváhal Slámovi napsat: „Vašnostino pojednání o škodlivých následcích, které plynou z německého vychování naší české mládeže na hlavních školách, mladým p. Jungmannem ochotně zapůjčené, působilo mi mnoho potěšení a dotvrzení mého podobného přesvědčení.“¹²⁸⁵ Vinařický si nicméně uvědomoval, že ještě nastala vhodná doba k tomu, aby došlo ke zlepšení dosavadní praxe.¹²⁸⁶ Že nadšení z tohoto pojednání bylo opravdu veliké, dokazuje touha Vinařického se se Slámou osobně sejít a pohovořit si o této problematice. Vinařický sám největší chybu neviděl jen na straně panovníka a vlády. Pokládal si otázku: „Proč to již dávno v Čechách a na Moravě duhovenstvo vikářům, tito konzistořím nepředložili, aby ordinariáty po slušné cestě o tom zpraveny byly?“¹²⁸⁷ Apeloval na všechny, kteří se cítili zavázáni vlasti a církvi, aby na celou záležitost upozornili všechny možné instance, mělo se tak stát raději mírně než vášnivě a příliš horlivě.

Sám Vinařický se tím už dva roky intenzivně zabýval a výsledkem bylo německé pojednání,¹²⁸⁸ které Slámovi v reakci na jeho pojednání zaslal 16. června 1828.

---

¹²⁸⁴ Srov. Josef HANZAL, *Jazyková otázka ve vývoji obrozenského školství*, Československý časopis historický 16, 1968, s. 335 – 337.

¹²⁸⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 80.

¹²⁸⁶ Vinařický si jen povzdechl: „Než bohužel, pokud znám okolnosti času nynějšího a osob, které v té věci co činiti mají, pochybuji, aby vydání Vašich listů censurou povolené žádaný účinek mělo.“ Tamtéž, s. 81.

¹²⁸⁷ Tamtéž.

¹²⁸⁸ Bezpochyby se jednalo o text, ze kterého později vycházel *Pamětní spis*, který byl v dubnu 1832 podán vrchnímu purkrabímu hraběti Karlu Chotkovi v německém jazyce pod názvem *Denkschrift über*

Ovšem poměry se nijak nezlepšovaly. S výukou v českém jazyce to vypadalo více než špatně. O dva roky později si Vinařický postěžoval, že například v Rakovníce jsou zavedeny pouze německé školy. „Půjde-li to tak, dočkáme se provinciální synody, na kteréž dogma se vyřkne, že německá řeč všem Čechům k věčnému spasení nevyhnutelně potřebí.“¹²⁸⁹

Po vzájemných návštěvách a rozmluvách, které absolvoval Vinařický u Františka Josefa Slámy na jeho duchovním působišti, na Orlíku, nakonec došlo k tomu, že mu Sláma své pojednání *O škodách plynoucích z německého vychování české mládeže na našich národních, zvláště pak venkovských hlavních školách* zaslal, aby jej v případě, že uzná za vhodné, otiskl v ČPKD. Pojednání také zaslal Františku Palackému pro případ, že by i on byl ochoten článek otisknout. Sláma si byl správně vědom toho, že má-li český národ zůstat českým národem, musí se proto co nejvíce vykonat na poli školní výuky. Spolu se svým pojednáním a s již dávno vyhotoveným německým pojednáním od Vinařického chtěl zvrátit nepříznivý vývoj, kterým procházela výuka v českém jazyce.¹²⁹⁰

Slámovo pojednání bylo dáno cenzuře k posouzení. Hned od začátku se k Vinařickému nejrůznějšími cestami donášelo, že je to záležitost nesmírně choulostivá, a tak pomalu začal ztrácet naději. Ovšem byl ochoten ve spolupráci s Palackým udělat maximum, aby se pojednání podařilo vydat. Palacký byl dokonce ochoten celou věc hnát k nejvyššímu purkrabímu Karlu Chotkovi a Vinařický se zase pokoušel zjišťovat, jak moc jsou takovému pojednání nakloněni ostatní duchovní. Ti Slámovi a jeho pojednání sice dávali za pravdu, ale činili tak dost vyhýbavě. To byl pro Vinařického poslední impuls k tomu, aby se v nejbližší době pustil do podobného pojednání. Chtěl k dokonalosti dovést již jeho dříve napsané pojednání v německém jazyce.¹²⁹¹

Cenzura byla ale v záležitosti pojednání od Slámy nekompromisní. Podle jejího zdání nebylo prý nic, co by se ještě dalo na hlavních školách zlepšit. Vinařický celé

---

den gegenwärtigen Zustand böhmischen Sprachunterrichtes an den Lehranstalten Böhmens. V originále vydán zde - Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 143 – 157 a český vydán zde - Václav Otakar SLAVÍK, *Z literární pozůstalosti kan. K. A. Vinařického*, Časopis Musea Království českého 46, 1872, s. 343 – 358.

¹²⁸⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 167.

¹²⁹⁰ Tamtéž, s. 191.

¹²⁹¹ Tamtéž, s. 199.

rozhodnutí považoval za rozhodnutí „Čechomorů“. „Nicméně nedáme se odstrašiti od našeho Bohem a vlastí nám vdechnutého úmyslu.“¹²⁹²

Vinařický se mezitím pokoušel přesvědčit redaktora ČpKD, Václava Viléma Václavíčka, aby přijal Slámovo pojednání k tisku. Přes počáteční rozpaky souhlasil. Štěstí se začalo přiklánět na jejich stranu. A vítězství bylo o to sladší, čím větší byl kladený odpor.¹²⁹³ První část z jeho pojednání byla vytištěna v roce 1831 ve čtvrtém svazku časopisu.¹²⁹⁴ Václavíček sice chtěl, aby bylo celé pojednání otištěno najednou, ale pro věc zapálený Vinařický nechtěl čekat o nic déle, než bylo nutné, bál se, že by to bylo jen ke škodě celé věci. Pokračování vyšlo hned na počátku roku 1832 v prvním svazku časopisu.¹²⁹⁵

A tak se konečně po strastiplné cestě za vydáním mohli i další lidé seznámit s dávno již ověřenou pravdou, v jak ubohém stavu je výuka v českém jazyce a co zlého dokáže napáchat výuka náboženství v německém jazyce. Tak se totiž velmi těžko dalo zapůsobit na srdce a duši dítěte. To podle Slámy byla jedna z hlavních příčin pozdější náboženské netečnosti a chladnosti. Při čtení Slámových slov čtenáři jistě souhlasně pokyvovali hlavou. „Zegtra se počne škola“ – tak slyšjme otce mluwiti... „Tobě Wogtjšku, (nebo spjše Engelberte, Adolfjčku) pět let giž minulo, musjš tedy do nj.‘ Djtě swoluge s radostj; widjt’ swé o něco staršj druhy wesměš tou cestau kráčeti; učitelem se mu wjc nehrozíwá, a zwědawost i gistý pocit o wětšj platnosti, kterauž tau cestau nabude, malugj mu školu barwau rűżowau. Až potud se mluwilo na djtě pauze česky...W gazyku českém wygadřowalo djtě až potud wšecky swé city srdečné; w něm poneyprw swé bolesti a žalosti gewiti, Boha nazjwati a k němu swé krat’aunké modlitby konati se naučilo.“¹²⁹⁶ A najednou na něho byly kladeny nároky vlastní cizímu jazyku. S tím se Sláma nehodlal smířít.

---

¹²⁹² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820 – 1833*. Praha 1903, s. 203. Dokazují to i jeho pozdější slova: „Avšak povážíme-li zarytou nenávisť nepřátel jazyka a národu našeho, a nežřádkou mezi našimi lhostejnost a ochablost u věcech i nejsvětějších a sto jiných příčin, jež v povahách a náruživostech lidí ležíce všemu lepšímu překážejí: setrvalosti zapotřebí jest, má-li konečně pravda a obecné dobro zvítěziti nad bludným domněním a samolibou stranností.“ Tamtéž, s. 211.

¹²⁹³ Když celé pojednání v roce 1830 zaslal do Prahy, poroučel ho boží ohraně. „A nyní [1832] vidím opravdu, že jej Bůh v ochranu přijal. Ano právě nátisk censury zdál se býti prospěšen, an zdržoval jeho vyjití až do těch dob, v kterých venkovní okolnosti vládě dost široko očí otvírají, jak sama na své zkáze pracovala, an se u nás rušením národnosti uvrzovati domnívala.“ Tamtéž, s. 251.

¹²⁹⁴ František Josef SLÁMA, *O škodách plynoucích z německého vychování české mládeže na našich národních, zvláště pak venkovských hlavních školách*, ČpKD 4, 1831, s. 559 – 586.

¹²⁹⁵ Týž, *O škodách plynoucích z německého vychování české mládeže na našich národních, zvláště pak venkovských hlavních školách*, ČpKD 5, 1832, s. 84 – 106.

¹²⁹⁶ Týž, *O škodách plynoucích z německého vychování české mládeže na našich národních, zvláště pak venkovských hlavních školách*, ČpKD 4, 1831, s. 577 – 578.

Celý tento podnik měl ovšem ještě svou dohru. Pražská konzistoř, pod jejíž záštitou vycházel ČpKD, kde byly vydány oba díly Slámova pojednání, byla hnána k odpovědnosti. „Nějací páni se chvěli, jakoby k poslednímu soudu jítí měli, ano jednalo se již o bytí a nebytí v podezření upadlého časopisu bohoslovního.“¹²⁹⁷ Vinařický se bez váhání ujal obhajoby Slámova pojednání. „Musil jsem srdce a cit násilně v suchý sloh oficiální upoutati, aby obranu tu nejvyšší censura za příliš sanguinickou považovati nemohla.“¹²⁹⁸

I přes tyto komplikace v posledním svazku časopisu, vydaném v roce 1833, vyšlo pojednání chrudimského děkana Josefa Liboslava Zieglera, ve kterém zdůrazňoval potřebu důkladné znalosti českého jazyka u českého duchovenstva a tím se v podstatě neohroženě postavil na stranu Františka Josefa Slámy.¹²⁹⁹ Teprve o čtyři roky později se Sláma dozvěděl, že byl pro své pojednání považován za první revolucionáře v Čechách.¹³⁰⁰

5.3.1. Pamětní spis

Přese všechny obtíže, které měl Karel Alois Vinařický s vydáním pojednání Františka Josefa Slámy, byl i on pevně rozhodnut pomoci svým příspěvkem značně oslabenému táboru českého školství. Proto se s Františkem Palackým usnesli, že Slámovo pojednání, byť zkrácené, a již dříve sepsané německé pojednání Vinařického, předají nejvyššímu purkrabímu Karlu Chotkovi, který byl českému jazyku příznivě nakloněn.

František Palacký se skutečně vydal k českému guberniu, aby nejvyššímu purkrabímu Karlu Chotkovi vylíčil bezpráví, které postihovalo veškeré snahy o vyučování v českém jazyce na všech stupních škol. K tomu všemu přidal i stížnost na nemožnost na takové bezpráví veřejně upozorňovat, neboť cenzura byla v tomto ohledu nekompromisní a stíhala všechny stížnosti a návrhy zákazem vydání.

Hrabě Chotek byl Palackého slovy dojat a pobídl ho, aby muzejní *Sbor pro vědecké vzdělávání české řeči a literatury* vypracoval pamětní spis, který by celou věc náležitě zpracoval a jemu předal. Sbor si byl vědom výjimečnosti a důležitosti Chotkovy

---

¹²⁹⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 49.

¹²⁹⁸ Tamtéž.

¹²⁹⁹ Josef Liboslav ZIEGLER, *Důkladná známost jazyka českého duchovenstvu potřebná*, ČpKD 6, 1833, s. 544 – 561.

¹³⁰⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 266.

nabídky, proto pověřil vypracováním spisu Karla Aloise Vinařického, kterému měl pomoci Josef Jungmann.¹³⁰¹

Vinařický¹³⁰² jako obratný stylista ani chvíli nezhálel a dokončil jemu k vypracování uložený spis¹³⁰³ o stavu českého jazyka na vyučovacích ústavech v Čechách. Dokončil ho 10. dubna 1832 a o měsíc později jej zaslal Slámovi k posouzení. Sláma jím byl uchvácen a plně se s ním ztotožňoval, nežádal si více než to, aby se splnilo vše, co v něm bylo požadováno.

Pamětní spis obsahoval postřehy, s kterými se ztotožňovalo mnoho lidí, kteří hájili český jazyk a svou vlast. Poukazoval na způsob, kterým se děti musely učit německý jazyk. Český jazyk bohužel zapomínaly a německému se učily jen velmi špatně. „Valná většina chovanců českých, vystupujících z hlavních škol německých anebo poněmčených obecných, přináší k řemeslu skutečně jen málo prospěšného pro budoucí povolání své. Téměř vše, čemu byli se naučili, jest mechanické dílo paměti, při němž ni rozum ni srdce neměly čeho činiti. Celá jejich chatrná znalost němčiny nedostačuje ani k porozumění poučných spisů prstonárodních, ani k řádnému zhotovování sebe snadnějších listin, v životě obecném potřebných; a při tom se nestydí ani za vyznání, modou takřka posvěcené, že vlastním jazykem mateřským neumějí ani čísti ani psáti, ano vyučování v něm považováno za zbytečné.“¹³⁰⁴

Tím nejcitelnější ránu utrpěla celková vzdělanost, neboť ta prudce klesala. Stejně tak trpělo i náboženství, neboť děti německým výkladům skutečně nerozuměly. Vinařický důkladně vyložil, jaké škody mají svůj původ v tom, když lidé vzdělaní nedokáží hovořit s lidem v jeho mateřské řeči a vůbec, že germanizace vede k úpadku intelektuálnímu i mravnímu.

V závěru vytyčil Vinařický úkol, který měli rakouští panovníci splnit a jeho výsledek dodržovat. Jednotlivé národy se měly vzdělávat každý svým způsobem a ve

---

¹³⁰¹ Karel TIEFTRUNK, *Dějiny Matice české*, Praha 1881, s. 41 – 42; Jíří KOŘALKA, *František Palacký (1798 – 1876). Životopis*, Praha 1998, s. 157.

¹³⁰² Je těžké určit, jak veliký podíl měl na *Pamětním spise* Josef Jungmann. Nicméně tím, že se Vinařický již o podobné pojednání pokoušel dříve – viz dopis Františku Slámovi z 16. června 1828, lze s největší pravděpodobností považovat za hlavního tvůrce Karla Aloise Vinařického. Navíc se Palacký ve svých dopisech jasně zmiňuje o autorství Vinařického. „Knižeti Kinskému četl [j]sem hned po příchodu svém do Wjdně pamětní spis Wáš o věcech našich. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Františka Palackého Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 22. dubna 1832. Stejně tomu tak je i v listu z 6. října 1833: „Snad ste i Wy giž se doslechl, že pagednánj naše, čili vlastně Waše, o češtině we školách českých, konečně užitek gakýsi přináseti má.“ Tamtéž, dopis Františka Palackého Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. října 1833.

¹³⁰³ Václav ZELENÝ, *Život Josefa Jungmanna*, Praha 1881, s. 281, 283.

¹³⁰⁴ Václav Otakar SLAVÍK, *Z literární pozůstalosti kan. K. A. Vinařického*, Časopis Musea Království českého 46, 1872, s. 345.

svém mateřském jazyce. V požadavcích na výuku českého jazyka byl spis velmi umírněný. Spokojoval se s trváním němčiny jako vyučovacího jazyku hlavních škol, gymnázií i univerzity, ale žádal si, aby se ve čtvrté gymnaziální třídě vykládalo náboženství v českém jazyce a požadoval, aby se i v ostatních předmětech dostalo více prostoru českému jazyku. O nově zřízené rakovnické reálce se jako o jediné důsledně zmiňuje a to v tom směru, aby na ní výuka probíhala důsledně česky

Poté, co spis obdržel nejvyšší purkrabí Karel Chotek, přislíbil, že jej předloží císaři. S velikými nadějemi se proto očekávalo vyřízení spisu. Palacký si ani nepřipouštěl, že by mělo být žádosti nevyhověno. 22. dubna 1832 psal Vinařickému z Vídně, že přečetl pamětní spis knížeti Rudolfovi Kinskému, který jej pochválil a ocenil jej jako důkladně a mírně napsaný.¹³⁰⁵ O rok a půl později, v období 6. – 10. října 1833, mu Palacký píše: „Snad [j]ste i Wy již se doslechl, že pagednánj naše, čili vlastně Waše, o češtině we školách českých, konečně užitek gakýsi přinášeti má.“¹³⁰⁶ Nebylo ale zřejmé, o co přesně se jedná. I tento nejasný příslib Vinařickému a jeho prostřednictvím i mnohým dalším prozatím postačoval. Stále doufali. Josefu Černému bylo svěřeno v srpnu 1834 tajemství, že Vinařického spis získá přece jen nějakého úspěchu. Hrabě Karel Chotek totiž opět při jedné ze svých cest do Vídně zdůraznil naléhavou potřebu českého vyučování. Takové tajemství si nemohl Černý nechat pro sebe, chtěl zkrátka Vinařického potěšit vyhlídkami na lepší zítřky. Zároveň ale správně dodal: „Že to bude tuhý boj stát, a že protivná strana všecku zbraň proti nám vyhledá, můžem[e] být jisti.“¹³⁰⁷

Jenže veškeré naděje pomalu vyhasínaly, neboť vyřízení spisu trvalo až nepřiměřeně dlouhou dobu.¹³⁰⁸ Palacký, zklamaný tím, jak se s Vinařického spisem doposud zacházelo, cítil, že českému jazyku nastává osudná, kritická doba.¹³⁰⁹ I když Vinařický se nevzdával, v tomto směru byl nezlomný. Ještě 18. března 1835 psal Palackému, že

¹³⁰⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Františka Palackého Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 22. dubna 1832.

¹³⁰⁶ Tamtéž, dopis Františka Palackého Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. října 1833.

¹³⁰⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 88.

¹³⁰⁸ Čeští vlastenci doufali, přesto s postupujícími roky trpce hořekovali. Sám Vinařický například v listopadu 1833 hořce konstatoval: „Posud [j]sme sobě ani toho nevyžebřali, aby mládež česká Pána Boha ve svém jazyku cítí se naučila. Kéž by jen Bůh osvítil vládu, aby poznala, že ani národ ani vláda sama se nespasí násilným poněmčováním neboli pomadařováním císaři věrných Slovanů. Smutný osud dříve či později nastává té říši, ve které mládež nerozumí výkladu: „Dejtež císaři, což císařovo jest, a spolu Bohu, co jest boží.““ Tamtéž, s. 29.

¹³⁰⁹ „Když Josef II. a nástupcové jeho, wystiwše gazyk náš ze škol, z auřadů, ze spolku vzdělaných, usadili mu býti napotom gazykem prostřáků...“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Františka Palackého Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 13. února 1835.

v případě, že by mělo jeho zamýšlené pojednání o školních ústavách s názvem *Betrachtungen eines Böhmen über die vaterländischen Volks- Erziehungs- und Bildungs-Anstalten* nadějí na vytištění, napsal by ho. „Psal bych všude mírným duchem, avšak bych nešetřil neřádů, kdež jsou a ukázal, jak by se bez herkulovských namáhání ten chlív Augiův vykydati dal. Sit venia verbo!¹³¹⁰ ale jest to tak!“¹³¹¹

Teprve po 3,5 letech čekání se dostalo žadatelům 19. října 1835 odpovědi podepsané hrabětem Chotkem. Jistě to pro něj byla smutná záležitost, když podepisoval vyřízení plné vytáček a neurčitých tvrzení, které ve stručnosti znamenalo to, že mnohé věci se provádějí a v ostatních se nebude nic měnit.¹³¹² *Pamětní spis* tedy nepřinesl okamžitou nápravu.

5.3.2. Kován

V roce 1833 byl Karel Alois Vinařický dosazen na kováňskou faru, čímž se mu dostalo místa, díky němuž se dostal přímo k výuce ve škole. Pobyt ve škole se mu stal jeho největší zálibou. Mezi dětmi trávil svůj čas s potěšením, bedlivě je pozoroval a studoval jejich povahu a všiml si, jak se jednotlivé děti vyvíjejí.

Po necelých dvou měsících pobytu na Kováni začaly ve Vinařickém uzrávat myšlenky na pedagogickou tvorbu. „Potom [po překladu díla Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic] bych se dal do něčeho paedagogického, k čemuž díla Komeneského byla by mi potřebná. Zatím dosti úmyslů, bohdej kéž by se také v dobrý skutek uvedly!“¹³¹³

S těmi nejlepšími úmysly se ujal práce ve škole. Na sklonku roku 1834 sešel se v Mladé Boleslavi na děkanství s několika přáteli v oboru školství. Všichni se společně shodli na tom, že je nesmírná škoda, že neexistují v českém jazyce lístky pro vzorné žáky (PŘÍLOHA 49), které se dosud rozdávaly pouze s německými nápisy. Byla to výzva a Vinařický neváhal a okamžitě se v celé záležitosti začal osobně angažovat. Rozhodl se, že lístky nechá tisknout na svůj náklad. Nechal tisknout 200 archů, přičemž na každý arch se vešlo 8 lístků.¹³¹⁴ Spoléhal, že jeho přátele v ostatních diecézích, mu

---

¹³¹⁰ S prominutím.

¹³¹¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 148.

¹³¹² Robert SAK, *Josef Jungmann. Život obrozence*, Praha 2007, 186; Karel TIEFTRUNK, *Dějiny Matice české*, Praha 1881, s. 43 – 44; Václav ZELENÝ, *Život Josefa Jungmanna*, Praha 1881, s. 280 – 281.

¹³¹³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 8.

¹³¹⁴ Původně zamýšlel Vinařický nechat na jednom archu vytisknout 24 lístků. To mu bylo ale rozmluveno pro velmi malou velikost pochvalných lístků. Bylo poukazováno na to, že rodiče takové lístky nechávají rámovat, neboť jsou na děti pro takový úspěch velmi pyšní, ale velikost, kterou určil původně Vinařický, nevyplatila by se ani pro svou titěrnost zarámovat. Tamtéž, s. 129 - 130.

pomohou získat odběratele.¹³¹⁵ Sám doufal, že se mu podaří z celkového množství 1600 exemplářů ve svém okolí odprodat nejméně 1000 exemplářů.¹³¹⁶ Po všech průtazích byly lístky nakonec před zahájením nového školního roku 1835/1836 vytištěny. Vinařický celou záležitost s tiskem lístků popoháněl, bál se, aby k vytištění vůbec došlo. Moc dobře si totiž uvědomoval, jaké důležité poslaní plní pochvalné lístky. Takový lístek totiž dítě potěšil a povzbudil ho k ještě větší snaze a pilnosti. Vinařický se snažil také o co největší rozmanitost lístků. Chtěl tím předejít situaci, kdy žák, který se snažil, ale snažil se o něco méně než žák nejpilnější, dostal stejnou odměnu. Nakonec bylo vytištěno 12 rozličných lístků, každý z nich, hezky vyzdobený, vynikal svým obsahem, přiměřeným k dobrému chování a pilnosti žáků a i svým barevným provedením. Čistý výnos¹³¹⁷ byl odkázán *Dědictví sv. Jana Nepomuckého*.¹³¹⁸ Všechny lístky si našly cestu ke svým odběratelům a tak mohl Pešina Vinařickému 6. června 1837 napsat, že již nemá jediný pochvalný lístek. Proto Vinařického požádal, aby napsal nové pochvalné lístky, které by mohl nechat vytisknout.¹³¹⁹ A tak světlo světa spatřily čtyři nové lístky. Tentokrát to byly lístky paáteční, určené na památku křtu, biřmování, prvního přistoupení ke stolu Páně a k oddání. Vinařický i tentokrát jejich výnos odkázal svatojánskému dědictví.¹³²⁰

Na Kování vznikala také díla určená dětem. Prvním z nich byla kniha *Česká abeceda, aneb malého čtenáře knížka první*, který byla vydána v roce 1839.¹³²¹

Hned po svém příchodu na Kování v roce 1833 zprovoznil dětskou opatrovnu v Mladé Boleslavi (PŘÍLOHA 50). K jejímu vzniku přispěly dobrovolné dary a výrazně se o ni přičinil Vinařický. Školka neměla po celou dobu své existence vlastní prostory. Po svém vzniku dlouho sídlila v domě Jana Šámala v Jaselské ulici a odtud také pocházel její lidový název *Šámalka*. Děti se zde zaměstnávaly hrami, názorným vyučováním, zpěvem a tělocvikem. Vinařický byl s boleslavskou opatrovnou v neustálém spojení a neúnavně se staral o to, jak by tento český ústav podpořil a čím

---

¹³¹⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 112 - 113.

¹³¹⁶ Tamtéž, s. 132.

¹³¹⁷ Původně chtěl čistý zisk z prodeje věnovat k ošacení několika chudých kováňských školáků. Tamtéž, s. 113.

¹³¹⁸ Dědictví sv. Jana Nepomuckého bylo založeno v roce 1835. Tento spolek měl vydávat české náboženské a vzdělávací knihy, původní či přeložené. Bližší informace v článku *O dědictví sv. Jana z Pomuku*, ČpKD 8, 1835, s. 94 - 116.

¹³¹⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 251.

¹³²⁰ Tamtéž, s. 268 - 269.

¹³²¹ O Vinařického tvorbě pro děti a školní mládež je pojednáno níže na s. 287 - 305.

by rozmnožil jeho nevelký kapitál určený pro jeho provoz. V roce 1841 vydal „ku prospěchu opatrovny malých dítek v Mladé Boleslavi“ sbírku básní s názvem *Památka na Boží vodu* a v roce 1845 byly vydána kniha *Radovánky ve školce Mlado-Boleslavské*, která byla napsaná v dramatické úpravě pro místní školní oslavy.¹³²² Příklad Vinařického našel v tomto směru mnoho následovníků, takže počet knih psaných pro žáky mateřských školek nebo na jejich udržování, neustále vzrůstal.

Všude, kam Vinařického jeho duchovní služba zavedla, jsme svědky toho, jak nebyl schopen zcela zapomenout na svou někdejší touhu po učitelské profesi. Největším důkazem jsou nám o tom jeho neustálé snahy působit na zdokonalení českého školství.

5.3.3. Týn nad Vltavou

V započaté práci pro českou školu pokračoval Karel Alois Vinařický i v Týně nad Vltavou, do kterého byl povolán jako nový děkan s účinností platnou od 1. ledna 1849, kdy jej do této funkce jmenoval pražský arcibiskup Alois Josef ze Schrenku.

A v novém působišti na školním poli slavil své první úspěchy.

Podarilo se mu totiž přesvědčit měšťanstvo, aby nechalo zřídit čtvrtou českou třídu a nemějším úspěchem bylo i vyjednání řádného platu,¹³²³ bytu a paliva pro jejího učitele. Tím se stal čerstvý absolvent pražské Budče¹³²⁴ Petr Stuchl a to na Vinařického návrh. Přijatý byl v prosinci 1849 na místo provizorního učitele. Nutno dodat, že učit bylo stále koho, neboť počty dětí jen a jen stoupaly. V Týně bylo 680 dětí schopných školní docházky, v Kolodějích 120 dětí a v dalších osmi vesnicích skoro 200 dětí.

Týnská školní mládež učinila po půl roce od zřízení nové čtvrté třídy prokazatelné zlepšení. Při závěrečných zkouškách a vizitacích odpovídaly děti skvěle na všechny otázky. Vinařický byl na ně náležitě pyšný, když je slyšel se vyjadřovat k otázkám z přírodopisu, dějepisu a zeměpisu.¹³²⁵ Petr Stuchl byl pro týnskou školu opravdu neocenitelným přínosem. „Náš Budečský p. učitel Stuchl převýšil všecko očekávání,“

¹³²² Národní politika ze dne 1. dubna 1932.

¹³²³ Vyjednal pro učitele čtvrté české třídy příspěvek k jeho nadání 100 zlatých, což s jeho školním platem dávalo dohromady 172 zlatých ročního důchodu.

¹³²⁴ Škola vznikla přičiněním Karla Slavoje Amerlinga. Založena a dostavěna byla jako česká škola v letech 1839 – 1842. Amerlingovým hlavním cílem bylo založit ústav, který by sloužil k náležitému vzdělání národních učitelů a učitelek a jednak k teoreticko-praktickému vzdělání řemeslníků a průmyslníků všech odvětví. Učení probíhalo zdarma, ale i tak nebyl Amerlingův projekt dostatečně podporován. Budeč byla ve své době mimořádně významným střediskem obrozeneckého a vlasteneckého života, bohužel neměla ale dlouhého trvání, neboť ústav skončil v konkurzu. V roce 1848 byl Amerling jmenován ředitelem první c. k. české vzorní hlavní školy, která se také dlouho nazývala Budčí. Václav GABRIEL, *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. století*, Praha 1891, s. 100, 105.

¹³²⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 26.

psal Vinařický nadšený z jeho práce Václavu Staňkovi 26. září 1850. Výroční zkoušky dopadly nad očekávání dobře a za svou práci byl také Stuchl řádně odměněn. Za veřejnou zkoušku byl pochválen a vyznamenán. Obec mu udělila zvláštní odměnu 20 zlatých a jmenovala ho samostatným učitelem s ročním příjmem okolo 200 zlatých.¹³²⁶ Ani po roce se Vinařického spokojenost se Stuchlovou prací nijak nezmenšovala.¹³²⁷ „Stuchl náš pracuje neúnavně se svými žáky a ti pilně navštěvují školu...“¹³²⁸ To se vůbec nedalo říci o dětech z druhého a třetího oddělení, jak se vyjadřoval sám Vinařický.

Stuchl byl výborný pedagog a jako takovému se mu naskytlá příležitost pro školní rok 1852/1853 odejít na hlavní školu v Soběslavi. Takovou příležitost neodmítl.¹³²⁹ Byla to pro týnskou školu velká ztráta,¹³³⁰ ale Vinařický věřil, že najdou stejně schopného učitele.¹³³¹ Toho se jim dostalo v osobě Leopolda Vobořila, který v době svého přijetí čerstvě ukončil pedagogická studia a z pedagogiky měl velmi dobré posudky. Byl přijat na doporučení vrchního školdozorce kanovníka Josefa Kautze.¹³³²

Město bylo opravdu roztrpčeno, že přišlo o tak výborného pedagoga, ovšem když se vltavotýnským obyvatelům o dva roky později naskytlá příležitost zvolit si nového prvního učitele, nezaváhali. 25. září 1854 totiž v Týně nad Vltavou zemřel první učitel František Vorel.¹³³³ Až do nové volby prvního učitele, která proběhla 29. listopadu 1855, zastával jeho místo prozatímní učitel Karel Lehrer. A při nové volbě nikdo nepochyboval, že se novým prvním učitelem a ředitelem kůru stane Petr Stuchl.

---

¹³²⁶ Vinařický v tomto směru zakročil u českobudějovické konzistoře, aby byl Petr Stuchl jmenován v Týně nad Vltavou jako samostatný, nezávislý učitel čtvrté třídy a tím skončilo jeho provizorium. Konzistoř tento návrh přijala a 29. prosince 1850 byl Stuchlovi doručen dekret i s pochvalou za jeho horlivé působení. Digitalizovaná Kronika obecní školy Týn nad Vltavou <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/945> (přístupné 30. ledna 2012)

¹³²⁷ Stejně tak s jeho prací byla spokojena i českobudějovická konzistoř, která mu opětovně 6. května 1851 udělila pochvalu za jeho neúnavné působení na školní mládež.

¹³²⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 46.

¹³²⁹ Tamtéž, s. 105.

¹³³⁰ Vinařický svým příbuzným psal: „Škoda ale, že výtečný náš učitel z 4ho oddělení do Soběslavi odejde, kdež má výhodnější místo.“ Tamtéž, s. 134.

¹³³¹ V tomto směru spoléhal na Josefa Wenziga: „Jestliže, jak se podobá, náš výborný Stuchl do Soběslavi se dostane, požádám Vašnosti, abyste nám na příští rok stejně hodného pro hlavní školu zkoušeného v obou jazycích zemských a také v reálních vědomostech poněkud zblhlého učitele sem vyslali.“ Tamtéž, s. 119. Své požadavky rozšířil ještě v listu z 16. července 1853: „Žádá se vůbec, aby kandidát byl také mocen hudby a zvláště varhan.“ Tamtéž, s. 142.

¹³³² Tamtéž, s. 148.

¹³³³ „Byl přímé, nelíčené povahy, a ač netolika pochvalami vyznamenán, zanechal po sobě památku ryzého poctivce, lidumila a pravého přítele mládeže. Hudba chrámová dostoupla zde za jeho doby svého vrcholu a až podnes vše bývá jej vzpomínáno.“ **DIGI**

Z šestnácti možných hlasů jich získal dvanáct. Proti volbě byl ovšem podán protest.¹³³⁴ A tak se celá záležitost s jeho jmenováním na místo prvního učitele prodloužila. Zejména pro Stuchla to znamenalo veliké rozčarování a byl z celé záležitosti velmi ztrápený. Ještě 5. března 1856 neměl v rukou jmenovací dekret od konzistoře. Delší dobu ovšem nemohl čekat, v Soběslavi už byl jeho byt pronajat někomu jinému a on sám byl nucen si veškeré věci již poslat do Týna nad Vltavou. „Všecko na mě nemile doléhá...Celý svět se zde na mě hněvá, že jdu pryč, což mi mnozí i dosti bolestně cítit dávají...Včera jsem odbyl zkoušku ku spokojenosti všech; však nikoho nebylo, kdo by mi byl podal ruky a řekl: Spánem Bohem! – neb jakkoliv jinak. Oči se mi zalily slzami – co však naplat.“¹³³⁵ Z hloubi celé duše si přál být znovu u Vinařického. Ovšem netrvalo to dlouho a Stuchl si získal během roku 1856 svou prací opět všechny vltavotýnské obyvatele.

Vinařický věděl, že pro kvalitní výuku je třeba opravdu dobrých učitelů, které je také třeba za jejich skvělou práci náležitě odměnit. Usiloval proto o co nejlepší hmotné zajištění týnských učitelů.¹³³⁶ Na konci října 1852 došlo k celkovému navýšení učitelských platů. Starší učitel a zároveň spolureditel kůru získal 324 zlatých a 31 krejcarů,¹³³⁷ pro učitele v nově zřízeném čtvrtém oddělení na týnské hlavní škole bylo určeno 312 zlatých a příjem prvního podučitele byl navýšen na 162 zlatých¹³³⁸ a plat druhého podučitele na 112.¹³³⁹ Školní roční plat v Týně nad Vltavou byl 500 zlatých a k tomu obec přislíbila dalších 250 zlatých a navíc učitelům opatřila byty a pátou světnici pro výuku i s palivem.¹³⁴⁰ O dva roky později byly platy učitelů opět na návrh Karla Aloise Vinařického upraveny, což potvrdila svým rozhodnutím 11. srpna 1854 i městská rada.¹³⁴¹

Z Vinařického nezištné obětavosti je zcela patrné, že školou v Týně nad Vltavou doslova žil. Když mu zbyl nějaký volný čas, a že ho bylo opravdu málo, věnoval ho ke zvelebování školy a jejího vybavení. A tak není divu, že se mu podařilo zaopatřit i pomůcky k názornému vyučování. Své žádosti v tomto směru směřoval k Antonínu

---

¹³³⁴ V kronice není stránka dopsána.

¹³³⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Petra Stuchla Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 5. března 1856.

¹³³⁶ Návrh na zvýšení platů týnských učitel byl přijat 5. února 1853. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 119.

¹³³⁷ Před tím se jednalo o částku 160 zlatých.

¹³³⁸ Před tím se jednalo o částku 90 zlatých.

¹³³⁹ Před tím se jednalo o částku 70 zlatých.

¹³⁴⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 105 – 106.

¹³⁴¹ DIGI

Fričovi. Frič se přimluvil u kustoda Českého musea, aby vltavotýnské škole, o jejíž úspěších mu vyprávěl, věnoval vše, co bude ze sbírek vyřazeno. A výsledky se dostavily okamžitě, neboť hned po Fričově návštěvě v Týně nad Vltavou v srpnu 1851 se mu podařilo ze sbírek získat okolo 32 druhů mořských plodů,¹³⁴² z vlastních sbírek k první muzejní zásilce přidal tři ptáky.¹³⁴³ Všechno to úsilí dělalo radost nejen Vinařickému, ale i rodičům. Láska k české řeči, k české knize se šířila u dětí, ale i u široké veřejnosti. Učitelé si z Vinařického aktivit odnášeli mnoho ponaučení a čerpali i z jeho pedagogických zkušeností. Vinařický se jim tak stal vzorem, staral se o jejich výukové a výchovné zdokonalování.¹³⁴⁴

Další cíl, který si Karel Alois Vinařický vytyčil, bylo povýšení týnské školy na hlavní farní školu.¹³⁴⁵ To vše za neutuchající podpory školního rady Josefa Wenziga.¹³⁴⁶ V roce 1851 učinil v tomto směru první pokusy, které ovšem dávaly spíše znát, že celá záležitost skončí nezdarem. „Školní naše záležitost poněkud se zamotává, dílem značným schodkem školního platu, nemohoucího pro drahotu obecní vymožen býti, dílem také piklemi starších učitelů.“¹³⁴⁷ V roce 1852 o této záležitosti stále jednal, ale ve městě měl již mnoho pořízeno pro zdaření vytyčeného cíle.¹³⁴⁸ Wenzig se z toho nesmírně radoval a pochyboval, že by uskutečnění takové věci něco stálo v cestě. Navíc přislíbil svou přímluvu na nejvyšších místech.¹³⁴⁹

Za příčinou povýšení vltavotýnské školy na hlavní farní školu jednal Vinařický s městskou radou na konci října 1852. Bylo rozhodnuto, že bude mít škola pět oddělení.¹³⁵⁰ V únoru 1853 už vše směřovalo k povýšení školy na hlavní farní školu. Ovšem nebyl to úkol vůbec jednoduchý. Takový úkol si vyžadoval totiž hodně

---

¹³⁴² Například – lastury, mořské ježky, hvězdice, želvu atd.

¹³⁴³ Jednalo se o ostříže, ůhýka červenohlavého a vodní slípku.

¹³⁴⁴ Karel STRAKA, *Karel Alois Vinařický a česká škola*, in: Vltava. Sborník Jihočeského katolického učitelstva – 1918 – 1928. Na paměť desetiletého trvání spolku, České Budějovice 1928, s. 42 - 49.

¹³⁴⁵ O tom informuje Wenzig v dopise z 20. dubna 1852. Psal o novém ministerském povolení, které dovolovalo zřizovat tzv. hlavní farní školy. Celé to mělo být otištěno v novém časopise Škola. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 77.

¹³⁴⁶ Josef Wenzig se narodil 18. ledna 1807 v Praze. Stal se skvělým pedagogem, ale i politickým bojovníkem za jazykovou rovnoprávnost v rakouském školství. Od roku 1833 působil celých 16 let jako učitel německé řeči a zeměpisu na nově zřízené reálné škole v Praze. V roce 1850 byl jmenován zemským inspektorem nad obecními a reálnými školami v českých krajinách. O tři roky později byl s titulem školního rady ustanoven za skutečného ředitele c. k. vyšších reálných škol v Praze. Zemřel 28. srpna 1876 v Turnově.

¹³⁴⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 46.

¹³⁴⁸ Tamtéž, s. 78.

¹³⁴⁹ Dokazují to jeho slova ze 7. května 1852: „Co se povýšení Vaší školy na farní hlavní týká, bude sotva překážky. Jen věc brzo pošlete a oznamte mi čas zaslání, já se zajisté také přičiním.“ Tamtéž, s. 85

¹³⁵⁰ Tamtéž, s. 105.

trpělivosti a organizačního talentu. Proto se v následujících měsících Vinařický u svých přátel omlouval za své zaneprázdnění, které vyplývalo nejvíce právě ze zřizování nové školy. Vinařickému byl bez ustání stále nejvíce nápomocen Josef Wenzig.

Celá záležitost se neobešla bez zřejmých obětí. „Překážky posavadní k utvrzení našich školních záležitostí konečně snad přece se v cestě míru odstraní. Bylo s tím žluče.“¹³⁵¹ Vypadalo to, že je Vinařickému štěstěna opravdu nakloněna. V listopadu 1853 totiž odstoupili tři radní, kteří byli proti povýšení školy na hlavní farní školu. I přesto se celé vyjednávání oproti očekávanému brzkému konci neúměrně prodloužilo.

V dopise z 5. dubna 1854 poukazuje Vinařický na nutnost založení zvláštní dvoutřídní školy pro děti z vesnice, která by fungovala vedle čtyř tříd městské školy. „Jen takovým oddělením možná pořádek uvést do školství zdejšího. Na pilné navštěvování škol nelze dřív dotírat, leda že se dostatečného místa opatří pro každé dítě ke škole schopné.“¹³⁵² Vzniklo tedy páté oddělení pro děti venkovské, kterému byl přiřazen učitel s platem 200 zlatých ročně. Ale ani tak nebyl stav utěšený. O dva roky později, na sklonku roku 1856, si Vinařický stěžoval, že je počet přískolených dětí v Týně nad Vltavou velmi vysoký. Proto se rozhodl, že bude vyjednávat o zřízení šestého školního oddělení, o definitivní dotaci učitelstva i o stavbu nové školy.

S novou školní budovou by již nestálo povýšení na hlavní farní školu nic v cestě. Velikou nevýhodou Týna nad Vltavou do té doby byla absence vlastní školní budovy. Veškerá výuka se zatím odehrávala v soukromých domech po celém městě. Největší starostí Vinařického proto bylo, aby se v městě vybuďovala prostorná školní budova. Nic ovšem nebylo zdaleka jednoduché. Děkan Vinařický musel nejdříve přemoci tuhý odpor místních obyvatel¹³⁵³ a překonat nejrůznější nesnáze. Velikou výhodou bylo jeho přátelství, které ho pojilo s lodřímistrem Vojtěchem Lannou. Ten se rozhodl svému příteli v uskutečnění jeho vize pomoci. V roce 1854 přislíbil svou účast na stavbě školy a to v podobě poskytnutí potřebného tesařského staviva.¹³⁵⁴ Ovšem celá záležitost se stavbou nové školní budovy se neúměrně prodlužovala. Až na počátku roku 1858 došlo ke svážení potřebného materiálu ke stavbě. 9. ledna 1858 se vydal Vinařický se starostou Týna nad Vltavou Janem Pixou do Českých Budějovic, aby zde poděkoval

---

¹³⁵¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 142.

¹³⁵² Tamtéž, s. 173.

¹³⁵³ Není jisté bez zajímavosti, že jméno největšího odpůrce školy je v Kronice obecní školy Týna nad Vltavou začerněno. **DIGI**

¹³⁵⁴ 6. února 1854 zaslal Vinařický Vojtěchu Lannovi st. děkovný dopis za nabídku potřebného materiálu ke stavbě školy. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 168 – 169.

Vojtěchu Lannovi za jeho pomoc při stavbě nové školy¹³⁵⁵ a teprve 30. srpna 1858¹³⁵⁶ byly před zahájením samotné stavby započaty nejnnutnější práce na Malém náměstí.¹³⁵⁷ Lannova nabídka stále platila¹³⁵⁸ a další podíl na podniku přijal i pražský arcibiskup Bedřich ze Schwarzenbergu, u kterého Vinařický vyprosil zednické stavivo. Svým slovem zapůsobil Vinařický i na vltavotýnskou obec a měšťanstvo s přískolenými osadami, které přesvědčil k obstarání řemeslnických, povozních a ručních prací. Stavba byla oceněna na 28 tisíc zlatých.¹³⁵⁹ Práce utíkaly velmi rychle a už 21. března 1859 se započaly zednické práce a v ten samý den, v deset hodin ráno, byl položen základní kámen školy. Stavbou byl pověřen Matěj Železný z Týna nad Vltavou. O měsíc později, 28. dubna 1859, byl slavnostně posvěcen základní kámen od probošta českobudějovické kapitoly Josefa Kautze (PŘÍLOHA 51). Vinařický se po všech těch letech, kdy se zaobíral myšlenkou výstavby nové školní budovy, konečně nesmírně radoval. „Na škole naší pilně se staví; již patrná část prvního poschodí vyhnána; dělníků pracuje asi 50,“ napsal svému švagrovi Janu Krouskému 20. června 1859. Celkové náklady na stavbu byly 27 736 zlatých a 98 krejcarů.¹³⁶⁰

Neúnavným přesvědčováním a železnou vůlí se Vinařickému podařilo nemožné. Týn nad Vltavou se mohl pochlubit novou prostornou školní budovou, která odpovídala všem tehdejšími požadavkům, které byly kladeny na takový typ budovy.

Škola se stala okamžitě ozdobou města (PŘÍLOHA 16). Bohužel byla ale dostavěna až po odchodu Vinařického do Prahy. O podrobnostech kolem dokončování stavby jej pak informoval Petr Stuchl.

V červnu 1860 byli již zedníci uvnitř budovy se vším hotovi, tesaři kladli podlahu v prvním poschodí, druhé již bylo položeno, na chodbách se kladly kamenné dlaždičky, okna a dveře se natíraly nažluto. Stavitelé chtěli být hotovi s celou stavbou do konce července, aby se již nový školní rok 1860/1861 mohl začít v nové školní budově.

---

¹³⁵⁵ Tamtéž, s. 314.

¹³⁵⁶ Digitalizovaná Kronika obce Týn nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupná dne 30. ledna 2012).

¹³⁵⁷ Dnešní Vinařického náměstí.

¹³⁵⁸ Vojtěch Lanna byl dokonce za vše, co pro Týn nad Vltavou dělal, jmenován na počátku roku 1858 čestným občanem. Velmi si toho vážil, neboť měl k městu opravdu dobrý vztah. Lannova matka se totiž v Týně nad Vltavou narodila.

¹³⁵⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 202

¹³⁶⁰ Zednický materiál přišel arcibiskupa Bedřicha Schwarzenberka na 8112 zlatých a 81 krejcarů, tesařský materiál vyšel Vojtěcha Lannu na 5040 zlatých a 72 krejcarů, obcí placený náklad na veškeré řemeslnické práce byl 8494 zlatých a 60,5 krejcarů a ruční a povozní práce placené měšťany z Bohunic, Zvěrkovic, Hněvkovic, Předčic, Třítimě a Smilovic vyšly na 6088 zlatých a 84,5 krejcarů. Digitalizovaná Kronika obce Týn nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupná dne 30. ledna 2012).

Ovšem život je občas naplněn lidskými pochybeními a jedno takové se ve spojitosti se stavbou nové školy přeci jen objevilo. Stavitelé byli obžalováni z toho, že pěkná prkna, která Vojtěch Lanna daroval na stavbu školy, si rozdělili mezi sebe a zbytek prodali a na stavbu školy za ně dávali mnohem horší prkna. Stavitelé se od skandálu distancovali podanou žalobou k okresnímu úřadu.¹³⁶¹

Od Josefa Pietschamna obdržel Vinařický prostřednictvím Petra Stuchla bedničku, ve které mu starosta zasílal model vltavotýnské školní budovy, který zhotovil devítiletý syn truhláře Svobody. „Ach jak pozdě zde nyní bycha honí ty [sic!], jenž ve všem dobrém působení byli ty [sic!] největší odpůrci.“¹³⁶² Stuchl velmi výstižně narážel na to, jaké před tím byly se schválením školní budovy potíže a jaká příkoří si pro to musel Vinařický zakusit.

8. října 1860 se do Týna nad Vltavou dostavila krajská komise, která stavbu schválila, jediné, co se jí nelíbilo, byly školní lavice, které musely být pro svou hrubost a celkově špatně odvedenou práci předělány.¹³⁶³ Výuka v nové škole byla potvrzena pro školní rok 1860/1861. Škola byla vysvěcena českobudějovickým biskupem Janem Valeriánem Jirsíkem 21. října 1860, teprve potom byla zahájena pravidelná výuka v šesti odděleních.

O necelých šest let později, 28. ledna 1866, přes všechny dřívější potíže, které měl Vinařický s obyvateli Týna nad Vltavou, zejména s městským zastupitelstvem, se mu za jeho péči o vltavotýnské školství dostalo patřičného ocenění. Byl jmenován čestným občanem Týna nad Vltavou.¹³⁶⁴

Škola byla povýšena na hlavní farní školu až po mnoha letech usilovného snažení, v roce 1868.¹³⁶⁵

---

¹³⁶¹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Petra Stuchla Karlu Aloisi Vinařickému z června 1860.

¹³⁶² Tamtéž, dopis Petra Stuchla Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 1. září 1860. K tomu ještě dodejme, že 3. dubna 1862 si Vinařický vzpomněl, jak zle se k němu obrátil anonym v roce 1860 kvůli vltavotýnské nové školní budově: „V obcích, kde se křížují náruživosti všeho druhu, nesmí ani farář, ani měšťanosta počítati na vděčnost lidskou. To je třtina sem tam se klátící, jakkoli a z kterého kouta na ní vítr se pustí...Přede dvěma léty jsem dostal odtamtud bez podpisu list, v kterém mi posměšně praví, že prý mne pro tu školu klejí. Inu já se těšil svým vědomím, že Pán Bůh promění kletby v požehnání. Já s nimi dobře smýšlel.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 65. Vltavotýnský občané byli v mnohém věru nevděční a tvrdohlaví.

¹³⁶³ Další problémy byly spojeny s přestěhováním učitelů do nové školy. Každý z nich si totiž přál ten nejlepší byt a hned vedle své školní třídy. Pan děkan si s tím nevěděl vůbec rady a lhostejně dával každému z nich za pravdu. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Petra Stuchla Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 9. října 1860.

¹³⁶⁴ Tamtéž, korespondence vlastní – přijatá, korporace, dopis Městské rady v Týně nad Vltavou Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 28. ledna 1866.

¹³⁶⁵ Digitalizovaná Kronika obecní školy Týna nad Vltavou <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/945> (přístupné 30. ledna 2012).

Mimo vltavotýnskou školu se staral i o další školy. Za jeho působení okolní školy jen vzkvétaly, učitelé se snažili svůj úřad vykonávat co nejsvědomitěji a učitelské porady, kterým Vinařický předsedal, navštěvovali i bez jakýchkoli diet. Srdce budějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka se nad jeho poctivou prací radovalo. Bez dlouhého rozmýšlení mu chtěl odevzdat dozor nad školstvím v celé diecézi.

A jistě by se stal dozorcem nad školami v celé budějovické diecézi, kdyby se mu nestala překážkou jeho vlastenecká horlivost. Ta byla nejspíše tou největší příčinou, že se nestal budějovickým kanovníkem. A to navzdory tomu, jak moc si to budějovický biskup Jan Valerián Jirsík přál. Zasazoval se na všemožných místech o to, aby se uprázdněné kanovnické místo při budějovické katedrále dostalo milovanému Vinařickému. Ale rozhodující kruhy si bohužel Vinařický znepřátelil.¹³⁶⁶

Navzdory tomuto neúspěchu se mu dostala jiná funkce. S duchovní správou farnosti v Týně nad Vltavou mu byla svěřena do péče i starost o školství v soběslavském vikariátu. Stalo se tak v roce 1855. Když mu to bylo oznámeno, nijak nadšený nebyl. Pomýšlel totiž na to, že se konečně po průtazích spojených s druhou čítankou, která už byl naštěstí dokončena, bude věnovat literární práci. Ale právě proto, že funkce vikáře v soběslavském traktu byla spojená i se školdozorstvím, věděl, že musí své milované literární práce odložit. Nezbyval na ně zkrátka čas. Soběslavští učitelé na něj ještě po letech vzpomínali jako na vlídného přítele, to když ve školách viděl píli a svědomitost, ale dokázal se i pořádně rozzlobit, to když viděl u učitelů nedbalost a odbyté přípravy. O rok později se stal vikářem v nově utvořeném vltavotýnském vikariátu.¹³⁶⁷

V Týně nad Vltavou Vinařického v roce 1857 zastihl tuhý spor, který se tehdy rozhořel v Praze. Redaktor časopisu *Škola a život*, František Josef Řezáč,¹³⁶⁸ uveřejnil na stránkách časopisu svou statistiku o počtu české a německé mládeže v pražských školách, což se nelíbilo zemskému školnímu radovi Janu Marešovi,¹³⁶⁹ českými vlastenci přílehlavě označovanému jako „čechozrout“. Ten se na stránkách německých

---

¹³⁶⁶ Bližší informace v kapitole s názvem *Však boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹³⁶⁷ Tamtéž.

¹³⁶⁸ František Josef Řezáč se narodil 6. ledna 1819 v Polehradech nad Labem. Byl to český katolický kněz, pedagog a spisovatel. V roce 1842 získal kněžské svěcení. Roku 1848 byl politickým vězněm na Pražském hradě. V roce 1853 uskutečnil studijní cestu po věznicích Rakouska, o tři roky později navštívil několik učitelských ústavů v Německu a v následujícím roce moravské školy. Od roku 1855 byl redaktorem v časopisu *Škola a život* a roku 1865 odešel na vlastní žádost na faru do Litně, kde působil až do své smrti. Zemřel 25. prosince 1879 v Praze.

¹³⁶⁹ Jan Mareš se narodil v roce 27. října 1806 v Litoměřicích. Zastával funkce katechety a poté ředitele hlavní školy v Litoměřicích. V roce 1850 byl povolán do Prahy jako školní inspektor. Pro nijak utajované protičeské smýšlení proti sobě vzbudil nevoli českého obyvatelstva. Mnozí spisovatelé s ním polemizovali, česká města žádala, aby byl zbaven inspektorátu na českých školách. Nakonec se stal děkanem kapituly pražské. Zemřel 6. srpna 1879 v Praze.

novin Bohemia pustil s Řezáčem do ostré polemiky, ve které mu vytýkal nesprávnost jeho šetření. Jako první o tom Vinařického na jihu Čech informoval Jan Karel Škoda 25. března 1857: „Ty všecy, kteří si přejou, by se mládež vyučovala jazykem, kterému rozumí, tedy české děti jazykem českým, líbilo se Marešovi nazvati ‚blouznivci a třeštěnci‘ a protož Vašnosti i já i každý rozumný učitel a svědomitý pedagog do tohoto cechu patříme. Inu, ‚odpusť, Pane, takovým tlachalům; neboť nevědí, co mluví!‘“¹³⁷⁰

Vinařický ani na chvíli nepochyboval, na kterou stranu by se měl přiklonit. Už 6. dubna 1857 plesal radostí ve svém dopise Václav Bolemír Nebeský, to když se dozvěděl, že Vinařický sepisuje pojednání o užívání českého jazyka ve výuce. „Myslí bych, že by dobře bylo věc tu principiálně (ovšem třeba i s narážkou na p. Marše) hájiti a to se stanoviska náboženství. Tu, že se zatratiti musí způsob vyučování, kde se žáku do hlavy cpou slova, jimž nerozumí, tu že nesmí nikterak býti škola prostředkem ku germanisaci, zač ji p. Mareš považuje.“¹³⁷¹ Článek, který Vinařický začal psát, vyšel pod názvem *O vyučovacím jazyku v národních školách*.¹³⁷² Podnětem k sepsání mu byl článek,¹³⁷³ který vyšel z pera Jana Mareše, v němž poukazuje na to, že předešlé články, které o tom již podaly svá stanoviska, nebyly nestranné a byly málo věcné. Dle Mareše stačilo zvládnutí českého jazyka dětem z rolnických rodin, ale tam, kde byly školy v obcích národnostně smíšených nebo u dětí, u kterých rodiče předpokládali do budoucna lepší vzdělání a později i lepší výběr budoucího povolání, „pakt' jazyk materský sám o sobě nevystačí, dítě se bude musit učit i *druhému zemskému jazyku*, kde takového stává.“¹³⁷⁴ Když se druhému jazyku dítě přiučí, získá podle Mareše nezbytné výhody a stane se podle něj potřebnější občanské společnosti, neboť bude schopnější samo si vyhledat zdroj budoucí obživy a tím jen uleví své rodině. „Při takových okolnostech, a při lidech druhu naznačeného musí *národní škola usnadňovati naučení-se dvěma jazykům*, a co se v národní škole započalo, v tom *musí se v střední škole pokračovati*.“¹³⁷⁵

V pokračování článku srdceryvně zdůrazňoval, jak jsou řemeslníci, kteří umějí oba jazyky – český a německý, daleko více schopní uplatnit se na trhu práce. Hořká

---

¹³⁷⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 261.

¹³⁷¹ Tamtéž, s. 262.

¹³⁷² Karel Alois VINAŘICKÝ, *O vyučovacím jazyku v národních školách*, Časopis musea Království českého 31, 1857, s. 251 – 267.

¹³⁷³ Jan MAREŠ, *O národnosti a jazyku v školách českých*. Článek vyšel na pokračování v číslech 54 – 56. Pražské noviny ze dne 4. – 6. března 1857.

¹³⁷⁴ Pražské noviny ze dne 4. března 1857.

¹³⁷⁵ Tamtéž.

zklamání, která vyplývala z nevýhody znalosti pouze českého jazyka, hnala podle Mareše do škol, kde se vyučovalo oběma jazykům, spoustu nových žáků, protože si uvědomovaly všechny výhody z toho vyplývající. „Kdo chce vstoupiti do velikého života veřejného, kdo se chce státi potřebným pro větší kruhy nežli jaké člověku obyčejně jsou vykázány, ten má zapotřebí známostí jazykových. Mimo jazyk mateřský musí míti přede vším známost hlavního jazyka říše, k níž náleží.“¹³⁷⁶ Podle Mareše byly školy přípravou pro budoucí povolání, a proto se v nich mělo vyučovat jazykem veřejného styku, tedy jazykem německým. Studium mateřského jazyka měly postačovat 4 vyučovací hodiny týdně. Ti, kdo se nejhlásitěji ozývaly, byli dle Mareše „agitací a povzbuzením politických vášní předpojatí občané“.¹³⁷⁷

Vinařický svůj článek začal pečlivým shrnutím doposud proběhnuté polemiky. O Marešových náhledech se vyjádřil v tom ohledu, že se jistě musí jednat jen o jeho osobní názor a ne o žádné úřední vysvětlení. Na pomoc pro obhajobu svých názorů si Vinařický vzal metodní knihu *Methodenbuch oder Aneleitung zur zweckmässigen Führung des Lehramtes für Lehrer in Trivial- und Hauptschulen*, která vyšla ve Vídni v roce 1825. Zde se za hlavní cíl považuje vzdělání rozumu a citu a za chybné bylo považováno vyučování pouze z paměti a bez porozumění učenému. Vinařický správně podotýkal: „Hlahol jazyka cizího méně znamená než zvuk zvonu; při tom ví dítě alespoň, proč se zvoní. Z paměti se učí podle sluchu a zraku jako špaček a papoušek.“¹³⁷⁸ Dokazoval to na jednoduchém příkladu, kdy jakýsi katecheta vyprávěl dětem příběh o milosrdenství. Ve vyšší třídě jej vyprávěl v němčině a v nižší mluvil česky. A s jakým výsledkem? Dětské srdce plně a opravdově příběh prožívalo jen tehdy, když byl vyprávěn v mateřském jazyce. „Tam bledly a planuly útlým posluchačkám tváře, z očí ronily se slzy – srdce pohnuté až hrálo...Přirozený jazyk je klíč k mysli a srdci.“¹³⁷⁹ Vinařický připomínal i před lety sepsané články Františka Josefa Slámy o škodlivosti výuky v německém jazyce. Vnucování jiného než mateřského jazyka do národních, farních, hlavních a středních škol bylo by podle Vinařického protizákonné jednání, navíc by to bylo jen na úkor náboženského a mravního vychování. A polemika pokračovala dál. V Bohemii z 25. července 1857 se objevil urážlivý útok proti Vinařickému. Samozřejmě, že anonymně a s nepravdivými

---

¹³⁷⁶ Pražské noviny ze dne 5. března 1857.

¹³⁷⁷ Pražské noviny ze dne 6. března 1857.

¹³⁷⁸ Karel Alois VINAŘICKÝ, *O vyučovacím jazyku v národních školách*, Časopis musea Království českého 31, 1857, s. 257.

¹³⁷⁹ Tamtéž, s. 259.

údaji. Vinařický se rozhodl bránit. Proti výrokům anonyma sepsal okamžitou odpověď, kterou zaslal přímo do redakce Bohemie. Kdyby jeho odpověď nebyla uveřejněna, rozhodl se bránit soudní cestou. „Neučiní-li sok náš odvoláním nám zadost, poženu ho k právu.“¹³⁸⁰ Odpověď Vinařického byla nakonec v Bohemii vytištěna, ale musel ji zaplatit, jako by platil za inzerát. Vlastní obhajoba ho tak vyšla na 18 zlatých. František Řezáč to vystihl zcela přesně: „...ohyzda to pro list, jenž hyzdí a z hyzdění těží.“¹³⁸¹

Václav Staněk byl z Vinařického obrany nadšen. Obdivoval v něm tu nezkrotnou vášeň pro věc a nezdolnou touhu nepropadat lhostejnosti ve věcech veřejných. Při čtení se mu dokonce vybavila jedna vzpomínka na Vinařického, ještě z dob, kdy studoval v semináři, kdy mu Vinařický rozhorleně a v mladistvém zápalu povídal: „Buďto se ubráníme anebo padneme v boji bráníce se.“¹³⁸² Staněk si ho teď vážil ještě víc, když viděl, že po tolika letech se stále drží své pravdy. Po Vinařického obraně ostrá polemika pomalu utichala. „Školní rada Čechožrout jest u velikých nesnází. Najednou se dozvídá, jak málo ctitelů po krajích českých má, anto doposud se honosíval, že všeobecné důvěry požívá,“¹³⁸³ psal Jan Karel Škoda s radostí Vinařickému 27. září 1857.

Mezitím nechal uveřejnit v Časopisu muzea Království českého další obhajobu českého jazyka, tentokrát v širších souvislostech. Článek vyšel pod názvem *Jazyk český doma, v chrámě, ve škole a v literatuře*.¹³⁸⁴

Obraťme nyní pozornost k další záslužné činnosti ve školním oboru. Rok 1857 strávil převážně výše zmíněnou polemikou, nicméně ta mu neubrala nic z jeho chuti udělat pro školu maximum možného.

Už za jeho působení v Týně nad Vltavou se mu zrodila v hlavě myšlenka o zavedení dívčích škol pomocí „dospělých a uschopnělých dcer učitelských“. Tuto myšlenku přednesl poprvé na učitelské poradě v Týně nad Vltavou,¹³⁸⁵ která proběhla 25. května 1858, kde byla také všemi 58 zúčastněnými jednomyslně schválena. Protože nebylo ale ve Vinařického moci tento skutek uvést v život, rozvedl proto velmi pečlivě své myšlenky v článku, který nazval *Učitelky dívek při farních školách*,¹³⁸⁶ a doufal, že

---

¹³⁸⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 270.

¹³⁸¹ Tamtéž, s. 272.

¹³⁸² Tamtéž, s. 276.

¹³⁸³ Tamtéž, s. 286.

¹³⁸⁴ ¹³⁸⁴ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Jazyk český doma, v chrámě, ve škole a v literatuře*, Časopis muzea Království českého 31, 1857, s. 375 – 389.

¹³⁸⁵ Tehdy byl vikářem vltavotýnského okresu, proto svolal schůzku do Týna nad Vltavou.

¹³⁸⁶ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Učitelky dívek při farních školách*, Časopis Musea království Českého 32, 1858, s. 419 - 421.

dojde k uvážení celého plánu co nejširší veřejností. Ve svém článku reagoval především na nespokojenost s přeplněnými farními školami a malým počtem kandidátů na nová či stará uprázdněná místa.¹³⁸⁷ Jisté řešení viděl v tom, aby byla nově vzniklá oddělení určená pro dívky a jejich vyučováním by byla pověřena svobodná, schopná učitelka, která by je vyučovala všem běžným školním předmětům a navíc by je dokázala naučit nejzákladnějším pracím v oboru šití. Znovu v článku připomenul, co už zmínil na učitelské radě, že by v tomto směru byly nejvhodnějšími kandidátkami učitelské dcery. „Ze zkušenosti víme, že ochuravělí staří učitelové venkovští při vyučování velmi prospěšně používají pomoci dospělých dcer svých, které svou častou přítomností ve škole metodě vyučovací od otců svých prakticky se byly přiučily.“¹³⁸⁸ Vinařický nechtěl, aby jejich odborná příprava byla stejná jako mnohaletá příprava učitele. Dle něj bohatě postačovaly dva nebo tři roky, během kterých by byly jednotlivé kandidátky přítomny školní výuce a po této praxi by asi půl rok navštěvovaly za tímto účelem zřízenou městskou dívčí školu.

Vinařický si uvědomoval, že u venkovských dívek je třeba klást důraz zejména na známost věcí a prací, s kterými se ženy ve svých domácnostech zaobíraly. Taková dívčí škola měla být hlavně podobná životu, tím jedině se mohlo předejít předsudkům venkovských obyvatel, že je škola pro jejich dcery zbytečná. Za hlavní výhody takového systému Vinařický považoval: 1) oddělením chlapců od děvčat dojde ke zlepšení kázně, 2) dívky se naučí potřebným dovednostem v šití a navyknou si pracovitosti a pilnosti, 3) vyučující učitelské dcery by časem získaly skromné věno pro své budoucí zaopatření.¹³⁸⁹ Nicméně v Týně nad Vltavou se otevřela pětiletá obecná dívčí škola až 1. ledna 1881.¹³⁹⁰

Za všechny jeho zásluhy o české školství si jej vltavotýnští učitelé zvolili za svého patrona a shodli se v květnu 1879 na tom, aby jejich nová jednota nesla jméno *Učitelská jednota Vinařický*.¹³⁹¹

5.3.4. Vyšehrad

---

¹³⁸⁷ Roční příjem byl velmi malý a tak schopnější učitelé raději odcházeli i mimo Čechy, kde měli vyhlídku na lepší finanční ohodnocení a nebo raději volili cestu přezkoušení, aby mohli vyučovat na vyšším stupni hlavních škol. Ovšem důvodů bylo daleko víc. Tamtéž, s. 419.

¹³⁸⁸ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Učitelky dívek při farních školách*, Časopis Musea království Českého 32, 1858, s. 420.

¹³⁸⁹ Tamtéž.

¹³⁹⁰ Digitalizovaná Kronika obecní dívčí školy Týn nad Vltavou <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/944> (přístupná 30. Ledna 2012).

¹³⁹¹ Bližší informace v kapitole s názvem *Sluší se ctíti a vážiti si věčně – Karla Aloisa Vinařického*.

Prací pro české školy bylo ovlivněn i poslední přesídlení Karla Aloise Vinařického na pražský Vyšehrad. Ani Vyšehrad se nestal Karlu Aloisi Vinařickému místem klidu a odpočinku. Jeho čilý duch mu nedovolil zahálet a horlivě se účastnil všeho, co mohlo být prospěšné českému školství.

Říjnovým diplomem, který byl vydán 20. října 1860, byla zrušena některá tehdejší ministerstva v monarchii, což se týkalo i ministerstva kultu a vyučování. Pro otázky vědecké a pedagogicko-didaktické byla zřízena z odborníků pro celé Rakousko tzv. vyučovací rada jako samostatný poradní sbor v čele s prezidentem.¹³⁹²

Povolání do ní byli vzdělaní zástupci každého z rakouských národů. Očekávaným výstupem této rady mělo být ustanovení, jak by měl být každý národ v Rakousku dle své zvláštní povahy vychováván a vzděláván. Vyučovací rada se dělila podle rozličných odvětví veřejného vyučování na pět oddělení: 1) univerzity, 2) gymnázia, 3) vyšší technická učiliště, reálky a odborové školy, 4) umělecká akademie a umělecké školy, 5) národní školy. Karel Alois Vinařický do ní byl povolán pro odbor národních škol.

Není divu, že byl do vyučovací rady zvolen 3. listopadu 1863 právě Vinařický, zcela totiž splňoval §12 stanov vyučovací rady: „Za členy vyučovací rady pro jednotlivé odbory povolají se mužové, jichž působení v některém odvětví vědy neb umění, aneb jichž didaktická schopnost aneb zevrubná znalost poměrů vzdělaností a podrobných potřeb jednotlivých zemí a národností v říši dá očekávati, že tyto zájmy i v oboru veřejného vyučování budou zastupovati a tím veřejné vyučování zvelebovati.“¹³⁹³ Dekret o jmenování mu zaslal prezident vyučovací rady Leopold Hasner 2. března 1864 (PŘÍLOHA 52).¹³⁹⁴ Vinařický se i přes své nesporné zásluhy v oboru českého školství cítil svým povoláním zaskočen. Byl si skoro jistý, že se jeho jmenování odehrálo za velkého přispění Josefa Jirečka. Ať už to bylo jakkoliv, bral svůj úkol zodpovědně. V březnových dnech roku 1864 studoval dílo Josefa Alexandra Helferta *Die österreichische Volksschule*, aby byl náležitě připraven a ohledně národních škol ho nic nezaskočilo.¹³⁹⁵

---

¹³⁹² Dle stanov otištěných 23. června v Národních listech byla vyučovací rada povolána k tomu, „aby o vědeckých a naučných úlohách veřejného vyučování co samostatný, poradní sbor pojednávala a je zastupovala a ministeriím jakož i správním ústředním úřadům, jímž jest svěčena správa vyučování, v tomto směru přispěla svou radou. Národní listy ze dne 23. června 1863.

¹³⁹³ Národní listy ze dne 23. června 1863.

¹³⁹⁴ Jan ŠAFRÁNEK, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů II*, Praha 1913 – 1918, s. 176

¹³⁹⁵ Josef Alexander HELFERT, *Die österreichische Volksschule: geschichte System Statistik. Dritter Band, System der österreichischen Volksschule: vollständige Sammlung und geordnete Zusammenstellung aller über das österreichische Volksschulwesen in Kraft bestehenden Gesetze und Verordnungen*, Praha 1861.

V září 1864 byl pozván do Vídně k poradám vyučovací rady, očekával tedy, kdy mu bude přesně určeno jakého dne se má vydat na cestu. Osobně byl v září 1864 v Praze navštíven prezidentem vyučovací rady Leopoldem Hasnerem, který s ním hovořil velmi přívětivě a při téměř půl hodinovém rozhovoru mu vysvětlil, že záležitost, pro kterou bude vyučovací rada svolána, tolik nespěchá, a proto se rozhodl, že nebude členům rady kazit prázdniny a povolá je o něco později. Z toho Vinařický pochopil, že se do Vídně nevydá dříve než v říjnu. A skutečně, teprve 2. října obdržel přípis od Leopolda Hesnera,¹³⁹⁶ ve kterém mu oznámil, že se první zasedání vyučovací rady bude konat 5. října 1864 o páté hodině večer. 3. října proto učinil nejnnutnější přípravy na cestu a 4. října už cestoval vlakem přes Brno do Vídně, kde se objevil v deset hodin večer.

Počátek jeho pobytu ve Vídni je datován 5. říjnem 1864, kdy se ve Vídni ubytoval u tamějších Františkánů. Od tohoto dne byl přítomen denním poradám, v nichž se projednávala osnova zákona o právech a povinnostech obcí vůči školám, jsou-li jejich zřizovateli a vydržovateli.¹³⁹⁷ Jednotlivá projednávání se odehrávala obyčejně od páté hodiny odpolední až do půl deváté večer. „Debaty jsou živé, jak se samo sebou rozumí.“¹³⁹⁸ Živě se do debat zapojoval i Vinařický. Žertovně a to většinou až po skončení sezení, ho spolučlenové rady nazývali „tuhým provencialistou“.¹³⁹⁹ Hned od počátku totiž poukazyval na veliké rozdíly mezi jednotlivými částmi říše, s ohledem na vyznání, jazyk, stupeň vzdělanosti atd., kvůli kterým by bylo dle Vinařického účelnější, aby byla připravovaná předloha zákona podána k zemským sněmům, které mohly daleko lépe vycházet z potřeb a přání lidu, než neúplná říšská rada.¹⁴⁰⁰

Jeden z kolegů mu dokonce radil, aby se držel jeho prověřené zásady - „málo, neb nic mluvit“. Ovšem pak před Vinařickým vyvstávala otázka, proč je třeba vůbec vyučovací rady. Z toho všeho si Vinařický předsevzal, že jakmile ucítí, že ve vyučovací radě nic svou přítomností a činností nezmuže, okamžitě se se svým účinkováním v ní rozloučí. Už po pěti dnech se mu ale pobyt ve Vídni znechutil. Veškeré jednání bylo dle

---

¹³⁹⁶ Hasner jej napsal 30. září 1864. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, korporace, dopis Vyučovací rady Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 30. září 1864.

¹³⁹⁷ To důvěrně sděloval Vinařický svému příteli Františku Sušilovi v dopise z 11. listopadu 1864. Pavel Julius, VYCHODIL, *Z doby Sušilovy. Sběrka dopisů*, Praha b.d, s. 471.

¹³⁹⁸ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 109.

¹³⁹⁹ Plně se držel naplnění §12,.

¹⁴⁰⁰ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 111.

jeho slov „uzlovité a nedůtklivé“.¹⁴⁰¹ Přípravy k poradám mu zabíraly veškerý volný čas a konec porad byl v nedohlednu a s ním i jeho představy o brzkém návratu do vlasti. Do Vídně odjížděl s tím, že se vše stihne projednat během čtrnácti dnů, v tom se ale zmýlil. Jeho vídeňský pobyt se nakonec prodloužil až do pozdních večerních hodin 28. října 1864. Mezi ryzími centralisty se necítil vůbec dobře a vlastně jeho postavení mezi nimi nebylo vůbec příznivé.¹⁴⁰² I když s jeho prací byli dle svých vyjádření spokojeni.

Velikou útěchou mu byla přátelská pohostinnost Josefa Jirečka, který žil ve Vídni. Za nešťastnější chvíle, z jinak pro něj nešťastného pobytu, považoval okamžiky strávené v kruhu Jirečkovy rodiny. 29. října už ovšem bez zastávky ujížděl vlakem rychle zpátky na Vyšehrad, neboť hned 30. října jej čekaly neodkladné duchovní záležitosti.¹⁴⁰³ Do Prahy přijel v osm hodin večer. Vyčerpaný, unavený a s vidinou prací, které ho čekaly. Doma mu na radosti nijak nepřidalo ani chování jeho některých přátel. To se totiž po návratu z Vídně k němu rapidně zhoršilo. Češi k vyučovací radě neměli vůbec důvěru a on jako její člen jí při nejmenším propůjčoval své jméno a tím pro mnohé i souhlasil s jejími postupy. Ovšem Vinařický byl z centralistických postupů vlády a tím i vyučovací rady nešťastný. Odsuzoval jakékoli rozhodování o školních poměrech jednotlivých národů bez důkladné znalosti místních poměrů, které bohužel „páni při vyučovací radě“ neměli.

Přečteme si nyní roztrpčená slova Vinařického nad počínáním vyučovací rady: „Co učinila vyuč. Rada v poslední době? Dala škol. radu Čermáka na odpočinek - jenž mohl ještě asi 15 – 20 let sloužiti. Pense jeho vynáší zajisté tolik, čímž by se asy [sic!] pěti zasloužilým učitelům po 200 zl. ročního přilepšení bylo mohlo dostati. On uměl alespoň česky; přiučil se tomu z poslední praxi. Na jeho místo dosadila muže, který hůře česky mluví, než jeho kuchyňská. – Výtečného Šrůtka, jenž nejlépe zná poměry školní na Moravě a v Čechách přesadila do německé Vídně – a na jeho místo dán prý jakýsi germanisátor. Čtvero změn – patero chyb!“¹⁴⁰⁴ Z takového počínání byl nešťastný,

---

¹⁴⁰¹ Co bylo ovšem pro Vinařického to nejdůležitější bylo, že se zachránil konfesijní charakter národních škol a taktéž vliv církve při místním školním představenstvu i při školním dozorstvu. Pavel Julisu VYCHODIL, Pavel Julius, *Z doby Sušilovy. Sběrka dopisů*, Praha b.d, s. 471.

¹⁴⁰² Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 111.

¹⁴⁰³ Případla na něj zpívaná mše, dva z jeho starších kolegů byli nemocní a kdyby ji sloužil kanovník Václav Štulc, bylo by to pro něj nesmírné zatížení, neboť by musel vést ranní a velké kázání a k tomu ještě vést zpívanou mši. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 3. prosince 1864, inv. č. 15 VI/1.

¹⁴⁰⁴ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 110 – 111.

zejména proto, že s každým takovým krokem bylo diskreditováno i jeho jméno. To, že u některých proto ztratil důvěru, pocítil hned po svém návratu. Velmi silně proto uvažoval o tom, že se svého členství ve vyučovací radě vzdá. Tato Vinařického věta mluví za vše: „Pro postavení to cizí se mne našinci a ve Vídni bych dělal takovou figuru, jako těch několik hlasů v říšské radě.“¹⁴⁰⁵

Jakkoli se vyučovací rada zaručovala podle svých stanov pečovat o kulturní potřeby všech národností, bylo z jejího jednání brzy jasné, že usiluje o to, aby ve všech jejích usnešeních a návrzích zavládly centralistické zásady. To bylo zásadně v rozporu se smýšlením Vinařického, který se po delším rozmýšlení rozhodl své členství ve vyučovací radě skutečně složit. Svůj záměr uskutečnil žádostí, kterou podal 7. dubna 1865. Musel ovšem čekat až do konce roku, kdy mu bylo teprve dopisem od prezidia vyučovací rady oznámeno, že mu panovník nejvyšším rozhodnutím ze dne 21. prosince 1865 vyhověl, a tím ho zprostil členské povinnosti ve vyučovací radě. Do té doby sám sebe počítal za člena, což ho trápilo, neboť se jen těžko vysvětlovalo, jaké je jeho skutečné postavení ve vyučovací radě.

To, že se vzdal členství ve vyučovací radě ovšem nijak neznamená, že by se odklonil od záslužné práce pro české školství. Spolu s novým působištěm se zaměřil i na vyšehradskou školu. Už v dopise z července 1861 Petr Stuchl vzpomenu, že je vyšehradská škola opět důkazem jeho lásky. Vinařický se staral zejména o její hmotné zajištění a vybavení, za vše mluví i jeho šlechetný dar z roku 1863. Tehdy vyšlo tiskem jeho nové dílo, které pojmenoval *Vlast'*. Svůj honorář si Vinařický rozhodl vybrat v počtu 400 kusů výtisků a toto celé množství věnoval dětem ve vyšehradské škole.¹⁴⁰⁶ Hlavně díky jeho působení byla na Vyšehradě postavena nová škola a v okrese karlínském měla být zase zřízena hospodářsko-průmyslová škola. Na počátku roku 1867 byl totiž povolán do karlínského okresního výboru, kde se horlivě ujímal tamní průmyslové školy a v témže čase byl zvolen i do vyšehradského obecního výboru a to konkrétně do školního odboru, kde se zase velmi zasazoval o vystavění řádné školní budovy.

---

¹⁴⁰⁵ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 112.

¹⁴⁰⁶ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 18. října 1862, inv. č. 15 VI/1.

Vyšehradská škola byla vybudována hlavně díky finančním darům nejrůznějších dobrodinců. Už v roce 1858¹⁴⁰⁷ byl položen základ sbírky na novou školní budovu. Nejenom, že se sešla úctyhodná suma peněz, ale nemalé byly i stavební dary.¹⁴⁰⁸ Bylo pamatováno i na nadání učitelky. Hned do začátku byly pro něj výnosem Vinařického spisu *Vlast* zakoupeny dvě padesátizlatkové obligace národní půjčky.

Vystavěná školní budova byla slavnostně vysvěcena 15. května 1868 v devět hodin ráno. Jejím stavitelem byl Josef Horký a celá budova byla vystavěna podle plánů zemského inženýra Jana Schwarze. Slavnost byla zahájena mší svatou v kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla, kterou sloužil arcibiskup Bedřich Schwarzenberg, slavnostní řeč přednesl kanovník Jan Berkovec. Potom se průvod zúčastněných vydal ke školní budově v následujícím pořadí: školní mládež, lidé z chudobince, společenstva s prapory, chór, vyšehradská kapitula s asistujícím duchovenstvem a pražským arcibiskupem, obecní výbor v čele se starostou a městskou radou.

Když byla budova dokončena, Vinařický se z toho upřímně radoval, bylo to v době, kdy na tom nebyl zdravotně vůbec dobře, a tak mu takový úspěch zase prosvětлил z něj pomalu vytrácející se život. Největší výhodu nové stavby viděl v jejím novém umístění, neboť oproti staré nízké školní budově, byla na klidném místě nádvoří vyšehradské radnice, kdežto dřívější školní budova stála v té nejhlučnější části náměstí.

Po slavnostním otevření nové školní budovy Vinařický dokonce očekával, že přibudou i noví žáci z Pankráce, Michle, z Nuslí a Podolí.

Právě za jeho zásluhy o vyšehradskou školu se mu rozhodlo vyšehradské zastupitelstvo udělit čestné měšťanství. Stalo se tak 27. ledna 1868. „Dosavadní působení a činnost Vašeho Blahorodí bedlivě uvažujícím nelze nám tajiti, že neunaveně ráčíte o obecné dobré zvláště ale o blaho školy s veškerou silou pracovati, čehož překrásný výsledek a korunu nová školní budova v starobylém Vyšehradě povstala vykazuje.“¹⁴⁰⁹

---

¹⁴⁰⁷ Tehdy přispěl bývalý vyšehradský občan, kupec Josef Wolf, 600 zlatých v obligacích národní půjčky, pražský obchodník Filip Nevinný daroval 200 zlatých a peněžník Kuchinka daroval obligaci na 100 zlatých. Tamtéž, příloha dopisu Karla Aloise Vinařického Josefu Jirečkovi ze dne 2. srpna 1868.

¹⁴⁰⁸ Kníže Adolf ze Schwarzenbergu daroval 50 klád, Vojtěch Lanna 10 kop falcovních prken, 20 fošen, 500 topinek, 500 coulůvek a 500 latí, Karel Veselý 20 klád, Augustin Výšek daroval mistrně vytesaný základní kámen, Antonín Šilling plechový obal na listinu základní, Jan Pokorný půl sáhu kamene, p. Pěšínský 20 korců vápna, Adolf Šeferna bezplatně ulil a zhotovil mosazné kliky, štíty, olivy na okna a jiné drobné kování. Tamtéž.

¹⁴⁰⁹ LA PNP, osobní fon Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, korporace, dopis Městské rady – Vyšehrad Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 27. ledna 1868.

Jako člen karlínského okresního výboru se Vinařický také svou účastí zasloužil o zřízení okresní školy pokračovací hospodářské a živnostenské. Už 9. července 1867 přednesl na zasedání okresního výboru Karel Bursík návrh, aby byla v Karlíně zřízena dvoutrídňá průmyslo-hospodářská škola. Návrh byl bez větších diskusí přijat. 7. března 1868 byl výnosem místodržitelství tento záměr schválen. Otevřena byla na podzim téhož roku. Na povolení jejího zřízení, jakož i na tvorbě učebních osnov měl veliký podíl právě Karel Alois Vinařický.¹⁴¹⁰ Podle těchto osnov byl účel školy tento: dovést vychování a vzdělání mládeže, které získaly na národních školách a být praktickou přípravou k správnému vedení hospodářství a řemesel. Vyučování probíhalo názorně a podle toho také učitelé vodili své žáky do dílen a továren. Žáci se tak seznamovali se stroji, výrobky a pracovním postupem. Vyučovacím jazykem byla čeština a výklad byl oprostěn od odborné terminologie, kde se odbornému výrazu nedalo předejít, byl žákovi srozumitelně vysvětlen. V ranních hodinách byly žáci vyučováni náboženství, českému a německému jazyku a matematice, pak následovaly předměty hospodářské a řemeslnické.¹⁴¹¹

Karlu Aloisi Vinařickému patří velký dík.

5.4. S dětmi a pro děti

Národní buditelé pracovali s neutuchajícím nasazením na všech polích, kde bylo třeba, aby český národ poznal své bohatství. Nejenom že psali básně, vytvářeli českou vědní terminologii, překládali klasiky, ale také vytvářeli české čítanky a slabikáře. Úsilí našich buditelů o zlepšení národní školy časem přinášelo své ovoce.¹⁴¹² Vinařický byl původcem čítanek a slabikářů, které se na dlouhou dobu uchytily ve školních lavicích. Byl spisovatelem, kterému k tomu nechyběly potřebné vlastnosti. Vinařický byl nejen hluboce vzdělaným teoretikem, ale i praktickým učitelem. Sám to považoval za velmi důležitou průpravu k tomu, aby vznikala kvalitní pedagogická díla. A i když se o Vinařickém dnes nemluví jako o muži zasloužilém a tak skvělém jako je dnes vnímán například Josef Jungmann či František Palacký a jiní, byl to přeci jen muž, který byl ve

---

¹⁴¹⁰ František KNEIDL, *Dějiny Karlínského školství za první půlstoletí jeho trvání. O roku 1841 o roku 1891*, Praha 1891, s. 42.

¹⁴¹¹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy odborné, Živnotenská škola v Karlíně – účel a úvody ke zřízení, rozložení učiva.

¹⁴¹² Úvahy o tom vedli vedle Karla Aloise Vinařického například František Sláma Bojenický, František Alois Vacek, František Vrána, Josef L. Ziegler, J. Javornický, Jan Svoboda, Josef Franta Šumavský, Karel Slavoj Amerling a další. Jan ŠAFRÁNEK, *Kapitolky o zapadlých věcech. Řada druhá*, Osvěta 48, 1918, s. 93.

své době velmi uznávaný a na poli českého školství byl ve své době téměř nenahraditelným.

V roce 1836 se mu v hlavě zrodila myšlenka o sestavení českého abecedáře. I když podněty dostával Vinařický tehdy z mnoha stran. Už v roce 1832 ho k tomu pobídl František Palacký, který jej po jednom z vlasteneckých výletů po kováňském okolí, kde vyslechl řadu Vinařického básniček a říkadél pro děti, vyzval, aby pro školní mládež sestavil nový školní slabikář. Tento návrh mu učinil zejména na přání hraběte Karla Clam-Martince, který chtěl své děti nechat vzdělávat podle kvalitního českého slabikáře. Tehdy byl bohužel Vinařický každodenně nesmírně zaneprázdněn nejrůznějšími úředními povinnostmi, takže se úkolu nemohl zhostit, nicméně čím déle tento úkol a přání Palackého odkládal, tím více v něm myšlenka na český slabikář uzrávala až do doby, kdy věděl, že už nemůže déle otálet a pro takovou práci se uvolil. Jeho slib mu totiž 1. prosince 1836 v korespondenci připomněl František Ladislav Čelakovský, neboť cítil, že toho je skutečně nejvíce zapotřebí.¹⁴¹³ Na jeho pobídnutí se dal Vinařický okamžitě do práce. Rychlost, se kterou mu Vinařický v dalším dopise popsal první představy¹⁴¹⁴ spojené s prací na českém slabikáři Čelakovského nesmírně překvapila. Od Vinařického se tak dalo očekávat skvělé dílo. Jemu samotnému bylo více než zřejmé, že na sebe bere velikou zodpovědnost a nelehký úkol, do kterého se přesto pustil s velkým nasazením. Věděl totiž, že „pro děti psátí mnohem těžší je věc než pro učené“.¹⁴¹⁵

Hlavní cíl, který si kladl zněl: „Všude se musí brát ohled na povahu a smysl dětí.“¹⁴¹⁶ Sám Čelakovský mu byl nápomocný mnoha cennými radami. Na počátku roku 1838 si Vinařický již dovolil hovořit o slabikáři jako o téměř dokončeném.

Současně s tím se snažil, aby jeho kniha byla opatřena i obrázky (PŘÍLOHA 53), neboť ty mohly sloužit při cvičení výslovnosti jako doprovodné, kdy takový obrázek ukazoval na obdobný zvuk v přírodě a to mohlo dítěti snadněji uvíznout v paměti. Slabikář byl opravdu doprovázen obrázky¹⁴¹⁷ Václava Merklase. I když na počátku měl

---

¹⁴¹³ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského II. Dopisy z let 1829 – 1842*, Praha 1910, s. 416.

¹⁴¹⁴ Vinařický uvažoval o tom, že by se děti nejdříve začali učit velkou latinskou abecedou, neboť pro ně byla nejjednodušší. Povídky, které hodlal do slabikáře zařadit, měly vysvětlovat obrázky připojené ke knize. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 232.

¹⁴¹⁵ Tamtéž, s. 273.

¹⁴¹⁶ Tamtéž, s. 232.

¹⁴¹⁷ Vinařický se rozhodl, že tisk obrázků bude dvojí. Jeden bude na levnější papíře za 3 krejčary, na němž mělo být obarveno velmi jednoduše asi 300 kusů obrázků a na druhém dražším papíře za 6 krejčarů chtěl, aby bylo skvostně obarveno 100 kusů obrázků. Tak mu vycházela cena učebnice na tyto ceny: Text

největší strach ze zpracování obrázků. Počítal nejméně se čtyřiceti obrázky, což bylo finančně hodně náročné. Rozhodl se tedy, že na svůj náklad vydá nejdříve text a bude-li kladně přijat, vydá formou předplatného i obrázky.¹⁴¹⁸ Pak si ale správně uvědomil, že vydání textu bez obrázků by nevedlo k cíli, protože k výuce bylo obrázků opravdu zapotřebí a předplatné nemělo u lidí takovou důvěru.

Bez zajímavosti ale není, jak důležitý význam kladla na vydání slabikáři vlastenecká společnost. Vinařický musel řešit obtíže spojené s finančním zajištěním vydání, jež pořizoval vlastním nákladem. Obstarání financí na vydání učebnice ovšem svému příteli přislíbil František Palacký. Po určitých průtazích získal prostřednictvím Palackého od Matice české půjčku.¹⁴¹⁹ Byl to veliký úspěch, neboť Matice doposud vydávala a finančně podporovala jen vydávání vědecké literatury.¹⁴²⁰

Tisk obrázků ovšem vydání zdržel, neboť Merklas v červnu onemocněl. To byla ovšem veliká rána pro Vinařického, který spoléhal, že bude jeho kniha vydána v čase, kdy se vykonávaly školní zkoušky, za jejichž složení se nakupovaly pro pilné žáky všelijaké knižní odměny. A jelikož to s termínem tisku vypadalo dosti nejistě, rozhodl se Vinařický, že zakročí v celé záležitosti přímo v Praze. Byl opravdu rozhořčen: „Že mne již všecko to meškání a k tomu to neurčení, kdy předce hotov [Merklas] býti obmyslí, k netrpělivosti, ano již k omrzení přivedlo, on sám mi za zlé pokládati nesmí. Zdá se, že se do mnohých prací dává a jednu pro druhou dokončiti nemůže.“¹⁴²¹

17. února 1838 Vinařický pyšně napsal Chmelenskému, že je jeho učebnice hotová a přepsaná. Než ji ale předal tiskárně k vytištění podal ji svým pražským přátelům k posouzení. Nejdůležitějšími kritiky se pro Vinařického učebnice stávaly děti jeho

---

učebnice v tvrdé vazbě na 16 krejcarů a lepší tisk na 20 krejcarů; cenu za tisk černobílých obrázků stanovil na 28 krejcarů, za tisk obrázku jednoduše vybarvených se zvláštní obálkou na 40 krejcarů a za tisk barevných obrázků ve skvostném pouzdře za 1 zlatý. Tamtéž, s. 301 Aby si mohl dovolit koupit knihu i méně majetný člověk, připustil je v soukromém prodeji za cenu – obyčejný tisk bez obrázku za 12 krejcarů, lepší tisk za 15 krejcarů, dále stanovil tisk černobílých obrázků za cenu 12 krejcarů, za tisk jednoduše vybarvených 30 krejcarů a za tisk barevných obrázků ve skvostném pouzdře za 38 krejcarů. 2, s. 304 Celkem bylo vytištěno na deseti listech 32 obrázků.

¹⁴¹⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 273.

¹⁴¹⁹ Vlasta ŘEŘICHOVÁ, K. A. *Vinařický a počátky formování české čítankové tradice*, *Studia Philologica* 2, 1991, s. 108. Vinařický byl ochoten přijmout jakékoli úroky, věřil, že posláním, ke kterému se uvolil, bylo důležitější než jeho momentální finanční situace. „Milerád se zaručím a upíši k pořádnému odvádění úroků a ku splácení dluhu časem svým. Celé vydání knížky té a neměla-li by očekávaného odbytu, své movité i nemovité jmění za hypoteku podám.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 278 – 279.

¹⁴²⁰ František MORKEŠ, „*Psátí pro děti je mnohem těžší než pro učené...*“, *Informatorium* 13, 2006, s. 16.

¹⁴²¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 299.

přátel. V tomto ohledu byl tvůrcem pro děti opravdu povoláním, když si uvědomoval tak důležitou zásadu. „Dětské kritice měly by se podorobovati všechny spisy, jež určeny jsou mládeži, dříve než vyjdou.“¹⁴²² Nakonec se na základě takové „recenze“ rozhodl ještě knihu přepracovat a k tomu připsat krátký návod pro učitele, jak s knihou pracovat při domácí výuce. Ten se skrýval pod názvem *Připomenutí domácím pánům učitelům*. Takto byla kniha dokončena 17. dubna 1838. Svou knihu považoval za domácí přípravu pro děti, než nastoupí do školy. Chtěl, aby domácí učitelé četli dětem příběhy v ní obsažené s velikým zájmem, aby děti získali a motivovali je tak k touze naučit se stejně jako oni číst. Zdůraznil tím význam doposud opomíjené motivace dítěte. Dále učitelům vysvětloval, jak mají při výuce postupovat, které hlásky si mají děti osvojovat první. Slabikář byl novátorský v tom, že v něm Vinařický zásadně prosazoval tehdy ještě málo známou zásadu Jana Amose Komenského učit čtení a psaní současně. „Aby se však prvotně to cvičení dítěti zajímavějším stalo, ukaž mu pan učitel, jak se písmena také křídau na tabulce, aneb olůvkem na papjře dělati mohau.“¹⁴²³ Učebnice je jasným důkazem jeho výborné schopnosti aplikovat v praxi dnes již klasické Komenského zásady postupovat od snadného k těžšímu, učit děti číst a psát zároveň a to prostřednictvím textů dětem jazykově srozumitelných a tematicky blízkých.

S novým slabikářem se rozhodl do školních lavic zavést i nový způsob výuky. Novost tkvěla v tom, že výuku čtení a psaní začínal velkou latinskou abecedou. Důvody, které ho k tomu vedly, byla zejména jednoduchost, kterou oproti dosud užívanému švabachu dítě při napodobování „spíše trefí“. Metodická část tedy začala velkými latinskými samohláskami v pořadí I, E, A, O, U, Y, dále byly uvedeny malé samohlásky, ty pak na dalším řádku psány německým švabachem. Pak následovaly stejným způsobem dlouhé samohlásky a dvojhlásky ay (ai), ey (ei), au (ou). Souhlásky byly uvedeny v pořadí téměř shodném s jejich tvorbou od rtů k hrdlu. Souhláskové skupiny byly rozděleny velmi zdařile podle pravidla od snadného k méně snadnému. Zvolil postup od samohlásek k souhláskám osvojovaným v pořadí podle obtížnosti při artikulaci.

V druhé části *České abecedy* se nacházely texty, které měly sloužit k souvislému čtení. Ve srovnání s mravoučnými texty, které se do té doby objevovaly v učebnicích, podněcovaly Vinařického texty dětskou fantazií, byly srozumitelné a jim tematicky

---

¹⁴²² Tamtéž, s. 286.

¹⁴²³ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Česká abeceda aneb Malého čtenáře knížka první*, Praha 1839, s. IV.

blízké. V závěru učebnice se pak nacházela didakticky velmi hodnotná báseň *Abeceda*, která dětem připomínala, co všechno se naučily.

...
„*A, to hezké!*“ *hossjk prawj,*
když se u kukátka stawj.
-
B *gak beránkové bečj,*
bubnuge na pysky w řeči.
-
C *tak na gazyku crká,*
gak kobyłka w poli cwrká.
-
Č *wolává na kočičku,*
gečj, sičj we desstjčku.
...¹⁴²⁴

Česká abeceda aneb malého čtenáře knížka první vyšla poprvé v Praze v roce 1839¹⁴²⁵ v knížecí arcibiskupské knihtiskárně u Václava Špinky. Přijata byla s velikým nadšením. A kladné ohlasy na ní přicházely i později. Jaroslav Kollár mu v červnu 1841 psal: „Mezitím přijmětež i za tento dar [zaslané knihy] srdečné díky jak ode mne, tak od mé pětileté Ludmily, která každodenně ve Vašich obrázcích se probírá a Vaši abecedu (ačkoli proti mé vůli, anť časné dítek učení nemiluji) z větší částky již pozná.“¹⁴²⁶ Jakmile jeho *Česká abeceda* spatřila světlo světa, nadchl se Vinařický ještě pro další myšlenku. Měl v úmyslu sestavit k *České abecedě* ještě příruční knížku určenou pro všechny rodiče, ve které hodlal rodiče seznámit s praktickými dovednostmi, jak děti snadným a zábavným způsobem naučit číst a psát.¹⁴²⁷ Pro mnoho povinností se ovšem její realizace neustále odsouvala. Nadějně to vypadalo již v roce 1841, kdy se Vinařický pochlubil Františku Laislavu Čelakovskému, že se konečně chystá k sepsání příruční knihy k *České abecedě*, kterou chtěl rodičům poskytnout rady, jak by se ve volném čase mohli věnovat co nejlépe domácí výuce svých dětí, ve které by je poprvé seznamovali s abecedou a čtením. V plánu měl také ke knize přidat návěští o knihách, které se věnovaly tématu výchovy a výuce dětí.¹⁴²⁸ Kniha měla vyjít pod názvem *Domácí cvičení dítek, aneb navedení, jak by rodiče a ovšem i soukromí učitelé*

¹⁴²⁴ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Česká abeceda aneb Malého čtenáře knížka první*, Praha 1839, s. 50.

¹⁴²⁵ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Česká abeceda aneb Malého čtenáře knížka první*, Praha 1839.

¹⁴²⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 381.

¹⁴²⁷ Tamtéž, s. 313.

¹⁴²⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 368. V tomto ohledu spoléhal na Václava Staňka, kterého žádal, aby mu opatřil nejnovější katalogy o vyšlých knihách u Jaroslava Pospíšila, Martina Neureutra. Sám si opatřil katalog od Václava Špinky. „Věc ta vidí se mi býti důležitý, aby přicházel lid k známosti toho, co ku vzdělání jemu příhodného naši krajané sepsali.“ Tamtéž, s. 371.

*podomácku mohli cvičiti dítek svých.*¹⁴²⁹ Kniha pro rodiče s přídavkem bohužel nikdy nevyšla.

Vinařický se v roce 1849 rozhodl, že svou *Českou abecedu* přepracuje a doplní.¹⁴³⁰ Tentokrát byl poučen potížemi, které měl při jejím prvním vydání a tak se rozhodl, že právo na její vydání postoupí¹⁴³¹ Jaroslavu Pospíšilovi. V polovině listopadu 1849 sděloval Pospíšilovi, že již *Českou abecedu* zcela přepracoval. Už tehdy věděl, že to bude zcela nová knížka a jako taková bude mít i nový titul – *Čítanka malých*. I když měl mnoho práce, neboť byl zaměstnán zřizováním čtvrté třídy v Týně nad Vltavou, přesto dokázal upnout všechny své zbývající síly na to, aby vznikla reprezentativní školní kniha. Velkou váhu přikládal korekturám.¹⁴³² „Rád bych, aby se vytiskla bez chyby, jak to na školní neb cvičnou knihu sluší.“¹⁴³³ Její opravené vydání potom vyšlo v Praze v roce 1850 pod novým názvem *Čítanka malých*.¹⁴³⁴ Doplnil jej o nové básničky¹⁴³⁵ a říkadla. Vinařický u obou svých knih postupoval novátorsky, neboť poezie byla u čítanek něčím nevídaným. Do té doby nepočtené čítanky obsahovaly zejména kapitoly z katechismu, dějepavy a reálií. Připojeny byly i texty, které uváděly žáky do základů věcného učení – výklad o živnostech, číslech, mírách, vahách apod. Zcela novým oddílem byla přísloví mravoučného charakteru a podstatně byl také přepracován veršovaný výklad o písmenech.¹⁴³⁶

Tři roky poté, co vydal *Českou abecedu*, vyšla v roce 1842 jeho kniha s názvem *Kytka, dárek malým čtenářům*. Jednalo se o samostatnou knihu dětských říkanek, písní, básniček a hádanek. Právě v ní bychom našli dodnes velmi známé básničky *Hra na vojáky* a *Píseň o nedbalém žáku*, dnes spíše známé pod názvem *Tluče bubeníček* a *Ivánku náš*. Prvními čtenáři a vlastně i kritickými posuzovateli se Vinařickému staly děti Josefa Friče a Václava Staňka. „Vaše dítky mě žádaly, abych jim brzy druhou knížku pro malé čtenáře sepsal; slíbil jsem jim to a nyní – slovo s to! – posílám jim

---

¹⁴²⁹ Tamtéž.

¹⁴³⁰ Materiály na ní začal sbírat již v roce 1841. „Snáším zponenáhla materialie k druhé knížce malého čtenáře. Znáte-li kde co dobrého, co by českého přeložení anebo přepracování zasluhovalo, oznamte mi,“ psal Vinařický Františku Ladislavu Čelakovskému na počátku března 1841. Tamtéž, s. 368.

¹⁴³¹ Svou práci Vinařický ocenil na celkovou hodnotu 65 zlatých. Jakmile byla částka Jaroslavem Pospíšilem zaplácena, stával se rukopis jeho majetkem a právo na vydávání byla zcela v jeho majetku.

¹⁴³² První korektura mu byla zaslána až 9. března 1850. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 18.

¹⁴³³ Tamtéž, s. 11.

¹⁴³⁴ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Čítanka malých*, Praha 1850.

¹⁴³⁵ Např. *Nástroje řeči*, která dětem na základě přirovnání k hudebnímu nástroji srozumitelně, i když trochu zjednodušeně, objasňovala činnost mluvidel.

¹⁴³⁶ Vlasta ŘEŘICHOVÁ, K. A. Vinařický a počátky formování české čítankové tradice, *Studia Philologica* 2, 1991, s. 110.

„Kytku“ v rukopise. Vaším dítkám ji obětuji a k tomu cíli Vás žádám, abyste se na list dedikační jménem svých dítek – pokudž to pro censuru, jak myslím, potřebí – podepsali. Obmyšlím tím Vaším mladým jmenovcům působiti radost.“¹⁴³⁷

O rok později vydal další knihu pro nejmenší děti. Pyšnila se názvem *Hodinky maličkých od sedmého do desátého roku*.¹⁴³⁸

Už 27. dubna 1844 Vinařický dopisoval poslední stránky jeho již v pořadí druhé Kytky. Jistě mu práce utíkala pěkně od ruky, když se na vlastní uši přesvědčil, jaké obliby došla mezitím mezi dětmi jeho první *Kytka*. „19. dubna byl jsem při zkoušce malých školáčků v Mladé Boleslavi. Ty děti umí celou mou ‚Abecedu‘ a celou ‚Kytku‘ nazpaměť.“¹⁴³⁹ *Druhá Kytka básní, bajek, písní a hádanek. Dárek malým čtenářům* vyšla v roce 1845 a Vinařický ji tentokrát věnoval „dobrým a milým dítkám Ladislavovi, Ludmile, Ludovice a Marii Čelakovským na památku a spolurostoucím krajanům jejich ku poučení a vyražení“. Čelakovský za děti v dopise z 12. dubna 1845 náležitě poděkoval.¹⁴⁴⁰

Časopis českého Musea na ní upozorňoval slovy, kterým žádný rodič, který měl své děti velmi rád, nemohl odolat. O *Druhé kytce* mluvil jako o knížečce prostomilé a dětské povaze přiměřené. „...každému maličkému bude milým dárkem. Obsahujeť lehaunké písně i s nápěvy, průpovídky, bájky atd. a všecky ty hračky a žertiky provívá lehký dech jemné poesie.“¹⁴⁴¹ V nejmenším nelhali. Dosvědčují to i slova Františka Ladislava Čelakovského: „Já, pak vroucně přeji, aby péro Vaše na naši českou mládež ještě často si [v]zpomnělo. Vy jste cit, mysl i mluvu dítek tak výborně poňal, a z toho všeho jim zdravý, záživný pokrm připravovati umíte.“¹⁴⁴²

Obě svá své *Kytky* pak spojil v jediné dílo v roce 1852. Souhrnný název zněl *Kytka básniček. Dárek malým čtenářům*.¹⁴⁴³

Ne nadarmo nazval Čelakovský Vinařického „medoplynných básniček skladatelem.“ Některé jeho básničky si děti tak oblíbily, že mezi nimi téměř znárodněly. Kovánští pamětníci dokonce vzpomínali na to, jak si Vinařický vodil školní děti do své

¹⁴³⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 439.

¹⁴³⁸ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Hodinky maličkých od sedmého do desátého roku*, Praha 1843.

¹⁴³⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 521.

¹⁴⁴⁰ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III. Dopisy z let 1842 - 1849*, Praha 1912 - 1915, s. 317.

¹⁴⁴¹ Časopis českého Musea 20, 1846, s. 646 – 647.

¹⁴⁴² František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III. Dopisy z let 1842 - 1849*, Praha 1912 - 1915, s. 317 – 318.

¹⁴⁴³ Karel Alois VINAŘICKÝ, *Kytka básniček. Dárek malým čtenářům*, Praha 1852.

veliké farní zahrady, kde jim dle jejich chuti dovolil trhat ovoce. Zatímco ony si trhaly jablka, hrušky a jiné laskominy, chodil Vinařický mezi nimi a nahlas jim předříkával nově složenou básničku. Za přiměřenou jejich věku uznal tu, při které přestaly sbírat ovoce a napjatě ho poslouchaly či kterou chtěly několikrát zopakovat.¹⁴⁴⁴ Takto pak vybíral ty nejvhodnější básničky a říkadla do slabikáře či do pozdějších jeho Kytěk.

Zajímavý příběh měla jeho básnička *Hra na vojáky*. V Kování se u Vinařického tehdy potkávala početná vlastenecká společnost. Někdy je jejich společný přítel bral na výlety do blízkého okolí, kdy si s sebou vezli na vozíku občerstvení. A jednou jim Vinařický připravil překvapení, za halasného zpěvu *Hry na vojáky* začala kolem svačících hostů pochodovat skupina dětí s maketami mečů a papírovými čepicemi. Tak jim Vinařický představil další ze svých říkanek, kterou nově složil pro děti. Ovšem ještě před tím vše pečlivě s dětmi nastudoval. Nastudování se účastnil i malý Josef Václav Frič, jehož otec se vlasteneckých besed u Vinařického také účastnil. „...a konal na nás živé studie pro své mládeži určené, časem zobecnělé písně, z nichžto ‚Tluče bubeniček – tluče na buben – a svolává hochy – hoši pojďte ven!‘ jsme my první, jeho návodem dle nápěvu složeného panem Michlem, později hudebníkem, kritikem a takto právníkem, k velké radosti jeho zazpívali, přistoupiťše zároveň ke sboru dobrovolníků, který si byl pan farář ze školní mládeže k svému a nás všech vyrazení zorganizoval. Když jsme se byli některé odpůledne ve zbrani, ovšem dřevěné – v několika obrazech a novém českém velení na poli za kostelem řádně vycvičili, podnikli jsme společný výlet do rozkošného údolí, kterýmžto dorazili jsme na ‚Hrádek‘, osamělou skálu naproti Skalsku, kdež plálo kdysi pohanské obětiště. Markytánem byl nám řečený pan Michl, jemuž již tehdy červenal nos, vůdcem však výpravy pan farář sám a jeho pobočníkem místní učitel. Po krátkém odpočinku brávali jsme ten Hrádek útokem, a kdo byl první na strmé skalině, která čněla v údolí jak mohutný oltář, na němž vlála naše korouhev, rozumí se, že červenobílá, ten dostal největší a nejchutnější koláč z hojných zásob složených na vozíku, který tam byl dovlékl mohutný, ale dobrácký farní pes; hrušemi však, rozmanitými slivami a pečivem všeho druhu mohl si každý všecky kapsy naplnit.“¹⁴⁴⁵

Těmito všemi díly byla česká literatura ve svém oddíle určeném pro děti velmi obohacena. V podstatě se dá říci, že jakmile se Vinařický začal zabývat původní tvorbou pro děti, můžeme hovořit o nově vzniklé tradici české literatury pro mládež.

¹⁴⁴⁴ Josef KOVÁŘÍČEK, *Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 547.

¹⁴⁴⁵ Josef Václav FRIČ, *Paměti I.*, Praha 1957, s. 96.

Čistý pramen poezie pro děti vytryskl z dobové snahy národa, který usiloval o sebeurčení a vůbec z národní literatury, která stála v čele tohoto úsilí několik generací. A už tehdejší časopisy to plnou měrou ocenily. Jeho knihy byly vydávány opakovaně a děti si je velmi oblíbily. „Dobré vychovávací spisy a vůbec v obor mladého věku sahající jsou moudrému a soudnému učiteli pravý poklad, čímž více méně zkušenému. O tom jsem se nejlépe přesvědčil při Vaší abecední knížce, jejížto cenu teprv – pravím jen to co upřímně myslím – při skutečném užívání jsem poznal a uznal. Neboť jak snadně a skoro hravě chlapec můj z ní se čísti naučil, vím nejlépe já, a sotva jsem se toho nadáti mohl; a po mnohonásobném té knížky prohledání, nenalézám, by se co vytknouti dalo a opravití potřebno bylo,“¹⁴⁴⁶ vyjevoval své nejupřímnější smýšlení Vinařickému František Ladislav Čelakovský.

Současně s hodnocením jeho tvorby pro děti v jeho soukromé korespondenci, oceňuje Vinařického i kritika veřejná (PŘÍLOHA 54). Typ dětské literatury, který se objevuje u Vinařického splňuje jungmannovský požadavek jazykové srozumitelnosti, přesnosti vyjádření, napodobuje zdařile Čelakovského ohlasovou formu, reálný tematický základ lidové poezie a její zpěvnost a odpovídá svou přirozeností a veselostí vlastnostem dětským, jak je na dětech pozoroval a objevil sám Vinařický.¹⁴⁴⁷

Po roce 1850 byla pocíťována potřeba kvalitních knih pro české národní školy. Pozornost se zákonitě obrátila na Vinařického, jako na spisovatele v tomto oboru již léty a zkušenostmi osvědčeného. I když byla padesátá léta nepříznivá národnímu vývoji, byla doba působení (1849 – 1860) Lva Thuna v ministerstvu kultu a vyučování, klíčovým obdobím ve vývoji národního školství. Z hlediska svých zásluh o české školství a zejména o vznik českých čítanek, byl vícekrát pozitivně hodnocen jako nejprogressivnější ministr kultu a vyučování za celou existenci rakouské monarchie. Uznal potřebu českých škol, které volaly po učebnicích a čítankách z domácí literatury, po původních knihách, duchem i slovem českých. Osobní známosti ministra Lva Thuna mu skvěle pomohly při hledání vhodných autorů čítanek. Uplatnil se tu skvěle jeho organizační talent.

V rozporuplné době padesátých let 19. století byl asi nejpozitivnějším činem v dějinách českého národního školství vznik prvních originálních školních čítanek. Do padesátých let se hojně využívalo překladů nebo různých obměn článku z německých

---

¹⁴⁴⁶ František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského II. Dopisy z let 1829 – 1842*, Praha 1910, s. 552.

¹⁴⁴⁷ Jaroslav VORÁČEK, *Teoretický a literárně kritický profil tradice obrozenské. K formování dvou typů obrozenské literatury pro děti*, Zlatý máj 11, 1967, s. 332.

čítanek. Jungmannova *Slovesnost*¹⁴⁴⁸ bylo z hlediska praktického školního užití příliš předčasné dílo a další pokusy¹⁴⁴⁹ byly svým zpracováním víc pokusem než opravdovým činem spjatým s praktickou školní výukou.¹⁴⁵⁰

Na čítanku se pohlíželo jen jako na pouhou pomůcku, ze které se dítě mechanicky učilo číst a nad jejím obsahem nikdo moc nepřemýšlel. Stejně tak bylo pohlíženo na autorství čítanek. Pro mnohé to byla jen rutinní řemeslná práce, u které bylo třeba mít ostré nůžky, pomocí nichž se upravovaly výstřižky z nejrůznějších článků. Nebyla to ovšem v žádném případě pravda. Každý, kdo se o tvorbu pro českou čítanku zodpovědně zasazoval, zjistil, že to není vůbec jednoduché. Výmluvná jsou slova Huga Karlíka: „Nenadál jsem se, že to tak těžká věc pro děti dobře umět vypravovati. Na první pohled řekne se snadno: i toť já také dovedu; sotva se ale začne a aj, všade se na nesmírné obtíže uhodí, jednak themou, jednak formou způsobené.“¹⁴⁵¹ Vinařický byl podle takových slov tím nejvhodnějším kandidátem na sepsání čítanky. „Díky Pánu Bohu, že věc tato Vašnostem se do ruky dostala, dětiná mysl Vašnostina i po dětinsku umí vypravovat.“¹⁴⁵² Karlík zde narážel na Vinařického nesmírnou empatii. Dokázal se přiblížit dětem ve všech směrech a navíc, bez lásky k dětem se psalo také velmi těžko. Ovšem Vinařický všechny požadavky k tak náročnému úkolu splňoval.

Byl to s největší pravděpodobností zejména úspěch *České abecedy a Čítanky malých*, co vedlo tehdejšího ministra kultu a vyučování Lva Thuna k tomu, aby pobídl Vinařického k sestavení slabikáře a čítanek pro české obecné školy. V červenci roku 1851 se proto v Týně nad Vltavou objevil na děkanství vzácný host. Byl jím školní rada Josef Wenzig, který Vinařického vybídnul jménem ministra kultu a vyučování, hraběte Lva Thuna, aby pro národní školy sepsal českou učebnici. Pro gymnázia měl totéž udělat František Ladislav Čelakovský.¹⁴⁵³ Oba byly osobnostmi, které k takové práci měly skvělé literární i pedagogické předpoklady. Naděje na úspěch se zračila i v jejich pracovitosti a zodpovědnosti.

---

¹⁴⁴⁸ Josef JUNGMANN, *Slovesnost, aneb sbírka příkladů s krátkým pojenáním o slohu*, Praha 1820.

¹⁴⁴⁹ Jakub MALÝ, *Příkladové české mluvy*, Praha 1848; Jakub MALÝ, *Soustavní nástin slovesnosti, zvláště ku prospěchu vlastenecké mládeže*, Praha 1848; František TRNKA, *Knihy cvičná jazyka slovanského v Čechách, na Moravě a uherském Slovácku*, Brno 1830.

¹⁴⁵⁰ Vladimír, MAYER, K. A. *Vinařický a Fr. L. Čelakovský jako autoři školních čítanek*, Český jazyk a literatura 20, 1969 – 1970, s. 63 – 64.

¹⁴⁵¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 101.

¹⁴⁵² Tamtéž.

¹⁴⁵³ Česká čítací kniha pro nižší třídy gymnasiální. Srov. Jan ŠAFRÁNEK, *Kapitolky o zapadlých věcech. Řada druhá*, Osvěta 48, 1918, s. 92 – 97, 550 – 563.

Vinařický byl v té době už známý jako autor několika děl vztahujících se k výchově a výuce.¹⁴⁵⁴ Podle svých slov se ihned a bez rozpaků k takovému úkolu uvázal, neboť si moc dobře uvědomoval, že pro tak důležitou práci je zapotřebí každého schopného „dělníka“. Jeho hojná korespondence z let 1851 – 1857 je nejen skvělým pramenem jeho smýšlení, ale i důkazem o poctivosti a houževnosti při sestavování čítanek.¹⁴⁵⁵

Ministr Thun osobně Vinařickému napsal tato slova: „S potěšením vyrozuměl jsem z listu Vašeho ochotu, s níž jste se v úlohu skrze školního radu Wenziga jménem mým na Vašnost vloženou uvázati ráčil; i koje se pevnou důvěrou, že z rukou Vašich vyjde díl, které dokonale vyhoví potřebám naší mládeže československé, přeji Vašnosti všelikého k němu zdaru.“¹⁴⁵⁶

Slabikáře již bylo velmi zapotřebí. O té věci se jasně vyjádřil už Franta Šumavský: „Ubohá mládež! Ona musá ještě letošní rok tou suchou věcí, tím nepraktickým ducha mořícím slabikářem mořena býti. Slabikář tento nepostačuje docela k tomu, by dítky dle hláskování ku čtení vedené dle něho čísti se učily, jakož i kniha – biblické příběhy – jako čítanka. Při hláskování se musí docela jiný přiměřenější pořádek písmen voliti nežli jest abecední, an jest nepraktický. Je svrchovaný čas, by do škol lepší a praktičtější knihy uvedeny byly, nežli dosavadní jsou.“¹⁴⁵⁷

Nadšení pro tak záslužný čin nebralo konce. Jako příklad může posloužit černiský farář Josef Balcar, který se Vinařickému svěřoval s tím, jak moc si přál, aby se dosavadní slabikář nahradil slabikářem, který by byl přiměřenější pro děti a který by je vedl od nejlehčího k těžšímu pozvolna a jen po malých krůčcích. Proto se velmi zaradoval, když se dozvěděl, že se k tomu úkolu uvázal Vinařický.

Za vzor byla Vinařickému doporučena německá metodika školního rady Aloise Moritze Beckera a Theodora Vernalekena. S novým závazkem musel přijmout i některé požadavky na oficiální obsah. Učebnice měly děti seznamovat s historií vládnoucího habsburského rodu, s vybranými životopisy svatých¹⁴⁵⁸ a současně měly respektovat požadavek vlasteneckých učitelů, aby děti jejich prostřednictvím poznávaly dějiny Čech, Moravy a Slovenska. Neodmyslitelnou součástí měly být i články s výchovně náboženskou tematikou a modlitby. „Biskupové, jmenovitě uherští, pilně na tom stojí,

---

¹⁴⁵⁴ Viz výše na s. 287 - 294.

¹⁴⁵⁵ Tato korespondence téměř zcela naplňuje třetí díl edice Vinařického korespondence. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914.

¹⁴⁵⁶ Tamtéž, s. 48.

¹⁴⁵⁷ Beseda učitelská 14, 1882, s. 133.

¹⁴⁵⁸ Josef Jireček si přál, aby v čítance nechyběl životopis svatého Vojtěcha, stejně tak Cyrila a Metoděje ovšem bez zmínky o Bořivojově křtu, kterou Jireček považoval za věc vymyšlenou Hájkem.

aby se ráz katolický v knize zachoval, a činili by jistě nemalý odpor protiv české knize, která by jen zdálečí ukazovala se jim ve formě ‚husické‘ [sic!], jak se jim totiž české literatuře spílati líbí.“¹⁴⁵⁹

Důrazně bylo také Vinařickému doporučeno, aby se vyvaroval v názvu slova ‚český‘. Jireček tak chtěl předejít stížnostem Slováků, kteří by si mohli stěžovat, že se jim vnucuje čeština. Stejně tak se měl vyvarovat i dalších slov, kterým by Slováci nerozuměli, nebo aby taková slova v závorkách vysvětlil výrazem Slovákům známým.¹⁴⁶⁰ Toho se ale Vinařický obával, neboť neznal adekvátní slovenské výrazy. Předpokládal ale, že na poradě ve Vídni, ke které byl Vinařický také předvolán, se toto společnou prací se Slováky vyřeší.¹⁴⁶¹

Zároveň se podle stejného způsobu, kterým byly hodnoceny a opravovány knihy od Beckera a Vernalekena, měla hodnotit i Vinařického čítanka. To znamenalo, že jakmile bude čítanka napsána, svolá se porada všech školních dozorců, kteří by v několika sezeních slabikář prošli a opravili. Pak by se kniha vytiskla jako rukopis a exempláře by se dále rozeslaly všem školním úřadům a katolickým biskupům v říši, aby o ní pronesli své mínění a navrhli potřebné opravy.¹⁴⁶² Nakonec k takovému procesu nedošlo. Sám Becker se totiž na účet Vinařického slabikáře vyjádřil, že se jedná o dílo natolik dokonalé, že není třeba, aby se kvůli jeho posouzení svolávala porada všech školních dozorců. Proto se v únoru 1852 bez odkladu přistoupilo k jeho zaslání biskupům. Slabikář putoval k posouzení do Prahy, Vratislavi, Košic, Rožnavy a Spiše. Ale nejen to, byl také poslán jako vzor pro podobná zpracování do ostatních slovanských krajín. Vinařický se po obdržení rukopisného výtisku snažil ještě o poslední opravy a doplňky, které nakonec stihl poslat přímo ministerstvu kultu a vyučování.

Vinařický se velmi obával konečného výsledku. Trochu jej uklidnila zpráva, že se korektury ujal sám Jireček. Do konce dubna 1852 měly být již známy posudky od biskupů,¹⁴⁶³ které měly bez prodlení dále směřovat přímo k ministerstvu kultu a vyučování. Jireček průběžně oznamoval, jak si slabikář stojí u jednotlivých biskupů. Byly mu vytýkány jen drobnější nedostatky. Bez rozdílu se nelíbil veršovaný *Otčenáš* a bylo poukazováno na tiskové chyby. Postupně vznikaly slabikáře i v jiných slovanských

---

¹⁴⁵⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 54.

¹⁴⁶⁰ Tamtéž, s. 54 – 55.

¹⁴⁶¹ Tamtéž, s. 57

¹⁴⁶² Tamtéž, s. 53-54.

¹⁴⁶³ Josef Wenzig se 20. dubna 1852 napsal: „Váš Slabikář již biskupům zaslán byl, kteří se velmi příznivě vyjádřili, a z počátku školního roku zaveden býti má.“ Tamtéž, s. 77.

zemích. Ale Čechům zůstala ta čest, že si nejvíce v této oblasti pospíšili.¹⁴⁶⁴ 7. června byly posudky zcela kompletní a všechny víceméně pozitivní. Na 10. července 1852 byla stanovena schůzka určená ke konečné revizi slabikáře a zároveň k další poradě ohledně čítanky. Vinařický byl vyzván ministerským dekretem k účasti na jejím konání ve Vídni. Na to už netrpělivě čekal Jireček, který se těšil, že se tak po dlouhé době setká se svým přítelem.¹⁴⁶⁵ Vinařický vyjel 6. července a již 9. července přijel do Vídně. Jakmile se ubytoval, ihned se mu do rukou dostaly všechny biskupské posudky týkající se slabikáře. Měl tedy před zahájením porady o slabikáři čas připravit se na všechny výtky. Ve většině případů se ale jednalo o pozitivní náhledy. 13. července se konala první porada. Na ní Vinařický projevil svou ochotu dostát všem výtkám z katolických ordinariátů.¹⁴⁶⁶ Důležitý rozhovory vedl zejména s radou Krombholzem a školním radou Beckerem. Beckerovi připomenul, že by chtěl vydávat knihy, které by se hodily jako vhodné dárky ze výbornou práci ve škole, tzv. premia. Už dříve chtěl, aby se školní knihy vydávaly s ilustracemi. Za to byl Beckerem pochválen a vybídnut, aby v čítance pro druhou třídu vyznačil ta místa, kde a zejména jaká ilustrace by byla nejvhodnější.

Mezitím, co svůj čas trávil při poradách nebo ve vídeňských uličkách, o jeho domácnost se pečlivě starali jeho pomocní kaplani. V rozpacích ale byli, když Vinařický dlouho nepsal a jeho návrat z Vídně vypadal na dobu blíže neurčenou. Věděli, co za tím vším nejspíše stojí. V novinách totiž vyšlo oznámení, které hovořilo o příjezdu ministra kultu a vyučování Lva Thuna 20. července 1852 do Vídně. Dovtípili se, že bude Vinařický chtít ministra navštívit a projednat s ním záležitost slabikáře. Ke schůzce skutečně došlo. Ministr k sobě Vinařického povolal 23. července 1852 a Vinařický ministrovo přijetí označil za velmi vlídné. 24. července odevzdal již opravený text a to už se jeho odjezd skutečně velmi rychle přibližoval.

---

¹⁴⁶⁴ Jireček informoval na konci ledna 1853 Vinařického, že se vytiskl chorvatský slabikář a to docela podle Vinařického slabikáře a dokonce některé články z něj byly doslovně přeloženy. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 114.

¹⁴⁶⁵ Aby si Jireček Vinařického užil co nejvíce, nabídl mu, aby u něj po dny, kdy se bude konat schůzka, přebýval v jeho skromném příbytku, jež sám označoval za „mládenecké hospodářství“, na Landstrasse, Waaggasse 662 v 2. poschodí číslo 10. Tamtéž, s. 90. Vinařický to s díky přijal. Z jemu přířknutého honoráře a náhrad za cestu - 600zlatých, pak 150 zlatých jako své poděkování za pohostinství dal právě Jirečkovi. Tamtéž, s. 96 Jireček byl uveden takovou sumou do rozpaků: „Že jste pohostinství u mne byli přijali, tím jste Vy mne zavázali k vděčnosti. S takovým citem aspoň budu vzpomínat na dny, kterých jsem u Vaší společností ztrávil [sic!]. Bylyť pro mně [sic!] rovně poučné i příjemné.“ Tamtéž, s. 96.

¹⁴⁶⁶ Na začátku slabikáře bylo zcela upuštěno od frakturního písma a místo toho se použila latinka, ovšem cvičení se sylabami dvojpísmennými od §50 – 57 bylo vytištěno frakturou. Méně srozumitelná slova pro Slováky buď zcela vynechal, nebo do závorky za takové slovo napsal slovenský výraz. První strany týkající se čtení rozšířil ještě o 8 článků.

Proto ještě 26. července odbyl rozlučkové návštěvy a 27. července v ranních hodinách z Vídně odjel. Odpolední čas až do noci téhož dne strávil v Brně.¹⁴⁶⁷ Do Prahy se dostal po železnici okolo jedenácté hodiny odpoledne 28. července 1852.¹⁴⁶⁸ 29. července odpoledne vyjel z Prahy a ráno 30. července se dostal již do jižních Čech, konkrétně do Tábora, kde si hned sjednal příležitost a odpoledne již spatřil Týn nad Vltavou.¹⁴⁶⁹

Po vídeňských poradách si ani pořádně neodpočinul a už tu byla další výzva. Ministerstvo vyučování a kultu jej vybídlo, aby sepsal k slabikáři úvodní knihu pro učitele. Přijal to, ale pro návaly další práce si k tomuto úkolu přizval týnského učitele a svého přítele Petra Stuchla. Na konci října 1852 sděloval Vinařický Jirečkovi: „Na knize úvodní ku Slabikáři pracuje se pilně.“¹⁴⁷⁰ A bylo toho skutečně třeba. Jedna z výtek, která totiž směřovala k slabikáři, zněla na konci ledna 1853 takto: „Nebylo by bývalo na škodu, kdyby se byla i pro učitele uvedla nějaká připomínka, jak si má při sylabování počínati, jako se to stalo stranu rozdělování sylab, neboť málokterý učitel tomu slabikáři rozumí.“¹⁴⁷¹

A jaký byl další osud Slabikáře? Do všech zemí odešla nařízení, díky nimž měl být Slabikář uveden do škol v příštím školním roce, tedy v roce 1852/1853. S jeho vydáním se objevily i problémy. Jednalo se zejména o časové prodlevy s tiskem. A zejména korektury prodloužily celou záležitost jeho tisku.¹⁴⁷² S radostí psal 22. října 1852, jak toužebně očekává poslední arch slabikáře ke korektuře. Pak už tisku nic nebránilo a konec října 1852 tak byl v jeho znamení. První náklad byl 100 tisíc výtisků a můžeme říci, že šel velmi dobře na odbyt.

Ani v prosinci 1852 ani v lednu následujícího roku nespátřila světlo světa významnější kritika nového *Slabikáře pro katolické školy v císařství Rakouském*. O to zajímavější bylo ale upřímné vyznání Matěje Srba. „Vidím, že začínáte od těžkých písmen: j, n, m, r – l. Vaše počátečné sylaby, nenahlížeje, proč v tom těžkém pořádku. Proč ne podle orgánů řeči, napřed retky: mama – baba- papa – vava - , pak sykavky –

---

¹⁴⁶⁷ Dle Vinařického slov, prožil v Brně několik krásných hodin v milé společnosti Františka Sušila, Vincence Žáka či Františka Pojmona.

¹⁴⁶⁸ Ještě týž den navštívil nemocného Čelakovského a o den později jej navštívil poruhé. 5. srpna 1852 Čelakovský zemřel. Setkal se také s arcibiskupem Bedřichem Schwarzenbergem a při rozhovoru došlo i na školní knihy. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 96.

¹⁴⁶⁹ Tamtéž, s. 94.

¹⁴⁷⁰ Tamtéž, s. 105.

¹⁴⁷¹ Tamtéž, s. 115.

¹⁴⁷² Svědčí o tom vzájemné dopisy Josefa Jirečka a Vinařického z období září až října 1852.

potom hrdelky – pak zubky – a naposledy podnebky – a konečně polohlásky l – r. Pohřešuji ve zvláštním oddělení sylaby koncovky, taktéž zavřené sylaby nevidím ve zvláštním oddělení, jako nám je pěkně podal bývalý slabikář pro venkovské školy.¹⁴⁷³ Další kritik se našel v osobě Františka Tesaře. Ten na Vinařického útočil v pedagogickém časopise *Škola*. Zklamaný Vinařický o všem psal Josefu Jirečkovi, který se v odpovědi na jeho hořká slova neubráníl tomuto komentáři: „Nestydatí lidé: v časopisu od vlády schváleném opovažují se agitovat proti krokům vlády. Nech pan Tesař rozum svůj brousí oč jiného a nejraději o své vlastní práce; neuškodilo by to.“¹⁴⁷⁴ Jireček chtěl svého přítele uklidnit, sám od něj totiž ještě očekával hodně práce, a k tomu ho potřeboval zbavit veškerých chmurných myšlenek.

Poté, co dokončil slabikář, začal hned na konci roku 1851 pracovat na sestavení čítanky. Jireček se nemohl čítanky dočkat a zvláště se těšil na to, jak si Vinařický poradí s mluvnicí pro děti. Věřil, že „budeť to něco, čeho posud u nás není rovně.“¹⁴⁷⁵ V tomto směru se Vinařický velmi obával. Očekával, že kritika bude nemilosrdná. „Inu, kdo se dal na led, nechť se sklouzá; já se sklouznutí také neminu.“¹⁴⁷⁶ Opravdu mu psaní o mluvnicí šlo velmi ztěžka. „Stále navrhuji a zavrhuji. Ale již mám něco vytknuto. Rád bych ty suchopáry našim mlád'átkům nějak záživnější připravil.“¹⁴⁷⁷ Navíc byl v Týně nad Vltavou vzdálen od některých pomůcek, kterých by mu bylo jinak k ulehčení práce třeba.

Práce na čítance nebyla lehká, proto prosil Jirečka, aby mu lhůtu k dokončení čítanky prodloužil. V tomto směru mu Jireček vyšel maximálně vstříc. Vinařický měl v práci nadále pokračovat svým tempem. „Jeť to věc, kterou nelze přelomiti přes koleno, a tím lépe, čím déle se připravuje.“¹⁴⁷⁸ Jediným omezujícím limitem bylo, aby se ve školním roce 1853/1854 čítanka objevila ve školních lavicích.

Předpokládal, že vedle vlastních textů do ní zařadí některé z básní Boleslava Jablonského, Františka Douchy, Václava Štulce, naučné články Štěpána Bačkory a Václava Staňka. Vyzval i další ze svých přátel, aby k němu posílali své příspěvky. Jedním z nich byl i František Jaroslav Vacek-Kamenický. Byl ovšem velmi zaneprázdňen jinou prací, že Vinařickému zaslal pouhých šest básniček, „ubožátek,

---

¹⁴⁷³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 114 – 115.

¹⁴⁷⁴ Tamtéž, s. 139.

¹⁴⁷⁵ Tamtéž, s. 61.

¹⁴⁷⁶ Tamtéž, s. 63.

¹⁴⁷⁷ Tamtéž, s. 78.

¹⁴⁷⁸ Tamtéž, s. 64.

chudobiček“. Neměl na příspěvky klidnou chvíli, ale protože nechtěl Vinařického zklamat, požádal ještě březnického zámeckého kaplana Pokorného, aby mu zaslal nějaký příspěvek pro čítanku.¹⁴⁷⁹

V polovině února 1852 Vinařický konstatoval, že o básně by nebyla nouze, ale prózy bylo málo. Veškerou práci také zkomplikovaly nejrůznější obtíže při opisování a také marné čekání na některé příspěvky.¹⁴⁸⁰ Podle toho přesouval své plány o skončení čítanky na stále pozější termíny neboť musel nedodané články nahrazovat sám.¹⁴⁸¹ Výmluvná jsou tato Vinařického slova: „Často jsem si rozměřil čas a myslil jsem: V den ten hotov budeš! ale během práce zavrhl jsem nezřídka, co se mi dříve zdálo dobré.“¹⁴⁸² V dubnu 1852 zaslal Josefu Jirečkovi podrobný a obsáhlý návrh na podobu čítanky.

V červenci 1853 už s konečnou platností byl po všech nezbytných korekturách odeslán vytištěný rukopis čítanky rozeslán k biskupům.¹⁴⁸³ Úsudky byly opět ve většině případů pozitivní. Ale i přes příznivé úsudky způsobily některé věci odpor. Zejména to byla bajka *Kočka, pes a liška* a veršované *Stvoření světa*. Vinařický se cítil velmi dotčen. Vůbec nechápal, co tak zlého mohlo způsobit v myslích veršované *Stvoření světa*. Nechápal, proč by nesměla být veršována biblická událost. Uvažoval tedy, že ji pro dobro celé věci nahradí něčím ze sv. Augustina. „Ten snad dostane pardon.“¹⁴⁸⁴ Stejně tak mu bylo líto vyškrtnutí zmíněné bajky, neboť se mu velmi líbil její humor. Tentokrát byl opravdu rozčilen. Báł se, že bude muset celé dílo od základu zase měnit. „Bude-li více takového přechesávání, pomyslím si a poptám se sebe sám: A což já mám podávati svých vlasů k takovému libovolnému krákání?“¹⁴⁸⁵ Wenzig ho uklidňoval, dle jeho slov se dílo vydařilo a směle předčilo německou čítanku. Neváhal se ho označit za mistrovské dílo.¹⁴⁸⁶

---

¹⁴⁷⁹ Pokorný mu to ovšem zcela zamítl, neboť se domníval, že by nic takového nedovedl. Jako náhradu ale získal k práci v Plzni profesora Huga Karlíka. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 70. Ovšem i jeho múza řádně potrápila. Dle jeho slov ho nenapadlo nic, čím by si u Vinařického získal vážnost, ale pár drobností mu přeji jen poslal. Tamtéž.

¹⁴⁸⁰ Očekával od tří známých několik mravních povídek a historické články o svatém Václavu, Cyrilovi a dalších.

¹⁴⁸¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 79

¹⁴⁸² Tamtéž, 88.

¹⁴⁸³ Tamtéž, s.138.

¹⁴⁸⁴ Tamtéž, 145.

¹⁴⁸⁵ Tamtéž.

¹⁴⁸⁶ Tamtéž, s. 149

Ovšem čas nelítostně utíkal a nový školní rok se blížil a s ním se přibližovalo i uvedení nové čítanky do školních lavic. Bylo proto třeba neodkladně pracovat na finálních korekturách čítanky a dokončit metodní knihu k slabikáři. Jelikož byl Vinařický od práce neustále odváděn jinými povinnostmi, rozhodl se, že v září požádá biskupskou konzistoř, aby mohl odcestovat do Vídně k Josefu Jirečkovi, kde by společně provedli opravu tisku čítanky a dokončili metodní knihu. Že mu na celé věci nesmírně záleželo a šlo mu skutečně o bezproblémový a co nejrychlejší tisk čítanky, dokazuje i to, že si přál „jakoukoliv světničku na blízku tiskárny normální za byt, jen aby byla světlá, abych korektury tam mohl pohodlně odbývat a aby to šlo, jak říkáme z ruky do ruky.“¹⁴⁸⁷ Na cestu se vydal 8. září 1853. Domů se pak šťastně vrátil po půlnoci 21. září 1853.

Po všech těchto úklaných porážkách vyšla v roce 1853 *První čítanka a mluvnice pro katolické školy v císařství Rakouském*. Od příslušných míst byla přijata bez větších výhrad.

Mohlo by se zát, že se teď Vinařický zbavil všech povinností pro ministerstvo kultu a vyučování, ale opak je opravdou. Protože jeho práce pro ministerstvo byla kvalitní a ke všemu se stavěl velmi zodpovědně, byl dekretem z 13. února 1853¹⁴⁸⁸ ministerstvem kultu a vyučování povolán k tvorbě čítanky a mluvnice pro druhou třídu.

Návrh k první čítance s počátky mluvnice pro druhou třídu učinil z velké části sám, ovšem u druhé čítanky pro třetí třídu se radil s předními českými spisovateli. Návrh na čítanku a mluvnici pro druhou třídu začal promýšlet na jaře roku 1853 a zároveň s tím si začal hledat spolupracovníky. První náznaky usilovného hledání vhodných spolupracovníků je znát již v dopisech z počátku března 1853. Tehdy o první spolupráci žádal Josefa Jirečka, Václava Vladivoje Tomka, Františka Xavera Škorpíka, Hermenegilda Jirečka, Václava Staňka, Filipa Stanislava Kodyma či Václava Štulce.¹⁴⁸⁹ „S pomocí Boží a přičiněním tak statečných mužů uspořádáme, doufám, čítanku takovou, aby ji také rodiče dítek školních doma rádi a s užitkem čítali.“¹⁴⁹⁰ Hermenegild Jireček se měl postarat o zeměpisné články, Tomek o dějepisné, u Škorpíka se to rýsovalo na mravoučné věci, Staněk se měl postarat o přírodopisné příspěvky.

---

¹⁴⁸⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 149.

¹⁴⁸⁸ Dekret mu došel 19. února 1853. V dekretu mu byla přislíbena spolupráce Josefa Wenziga.

¹⁴⁸⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 122.

¹⁴⁹⁰ Tamtéž.

Za tímto účelem napadla Vinařického spásná myšlenka, tou byl cesta do Prahy za všemi povolánými k této práci, aby si jejich spolupráci pojistil. Cestu do Prahy si naplánoval po Velikonocích v dubnu roku 1853. Chystal se přijet již s hrubým nástinem článků, které by se do čítanky hodily. V Praze se měli dohodnout na už konkrétním postupu a rozdělit si jednotlivé příspěvky.

Prvním, kdo se hlásil s téměř hotovou prací byl Václav Staněk. Svého úkolu se zhostil hned od začátku velmi poctivě. Snažil se o rychlé vypracování, přesto velmi důsledné a pečlivé. Jeho snahou byla co nejdůležitější tvorba a hlavně to, aby se články daly snadno číst a aby děti neměly problém s porozuměním. Taktéž se snažil o co možná nejrozsáhlejší formy článků.¹⁴⁹¹ Vinařický byl spokojen a svým listem rozptýlil Staňkovy obavy z obsáhlosti jednotlivých článků. Ba naopak si přál, aby psal své články obširněji.¹⁴⁹² Jinak mu ponechával volnou ruku. „Než pište, jak si sám myslíte, aby články přírodopisné mládeži naší (od 9 – 12 let) nejen pro školu, ale také pro život prospěšny býti mohly.“¹⁴⁹³

Mezitím se okruh spolupracovníků rozrostl. Své příspěvky odeslal Vinařickému dále Jan Karel Škoda. Hospodářské články zasílal Vinařickému František Špatný. Ovšem byly velmi obsáhlé a tak byl Vinařický nucen je zkrátit. Slibované články mu byly zasílány s různou intenzitou. Výmluvná jsou slova Josefa Wenziga z 1. června 1853: „Tu máte, co jsem sehnati s to byl. Později obdržíte ještě něco od p. Šafaříka etc.“¹⁴⁹⁴

První odhady dokončení čítanky viděl Vinařický na konec prosince 1853, i když si uvědomoval, že takového šibeničního termínu se může dostat jen s velikým vypětím sil. Jireček byl v tomto směru velmi rozumný a sám správně předvídal, že k sestavení čítanky je potřeba mnohem více času.¹⁴⁹⁵ Vinařického situaci to ulehčilo. Dosud totiž spolupracovníci zasílali jen skromné příspěvky. Zatím nejpilnějším přispěvatelem byl František Špatný.

Roku 1854 svolána porada, v jejímž čele stanul školní rada Wenzig. Na něm se společně všichni, kteří se podíleli na vzniku čítanky pro druhou třídu, dohodli na konečné podobě čítanky. S návrhem, který tehdy vznikl, souhlasilo ministerstvo kultu a

---

¹⁴⁹¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 131

¹⁴⁹² Tamtéž., s. 133.

¹⁴⁹³ Tamtéž.

¹⁴⁹⁴ Tamtéž, s. 135.

¹⁴⁹⁵ „...na dokončení její letos není ani pomyslení.“ Tamtéž, s. 138.

vyučování bez jakýchkoli vážných připomínek a Vinařickému byla svěřena redakce čítanky.

Jednotlivé články byly rozděleny nakonec mezi tyto spisovatele: první oddělení obsahovalo vzdělávací články, jejichž autory byl Václav Štulc a Vinařický, druhé oddělení obsahovalo články přírodopisné, jejichž autory byl Václav Staněk, Krejčí a Vinařický, ve třetím oddělení se nacházely články zeměpisné a dějepisné, jejichž autorství si připsali Josef Jireček a Vinařický, čtvrté oddělení se mohlo pochlubit články a ze společenského a občanského života, jejichž autorem byl Vinařický a v posledním pátém oddělení bychom našli hospodářské články, jejichž autorem byl kromě Vinařického i Špatný. Mluvnici zpracoval Vinařický zcela sám.

Svého úkolu se Vinařický zhostil poctivě a velmi čestně, za což se mu dostala patřičná pochvala. Ovšem práce na druhé čítance byla velmi namáhavá a nepostupovala podle Vinařického plánů. Ostatně jeho původní plány narušilo i vydání Jirečkovy *Čítanky a mluvnice pro třetí třídu obecných školy*, která v sobě obsahovala články a témata, s nimiž Vinařický počítal do své čítanky.

Po pěti měsících neustálého upomínání, v únoru 1855, byl Vinařický konečně hotov a vídeňskému ministerstvu kultu a vyučování mohl být zaslán návrh na *Druhou čítanku a mluvnici pro katolické školy v císařství Rakouském*, která byla po dílčích úpravách vydána v roce 1856.¹⁴⁹⁶

Vinařického čítanky se svého času staly základem pro úpravy dalších čítanek ostatních rakouských zemí. Obě čítanky, stejně jako Vinařického slabikář, se staly základem vyučování v obecné škole a v mnoha přepracovaných vydáních byly používány až do konce 80. let 19. století.¹⁴⁹⁷

---

¹⁴⁹⁶ ŘEŘICHOVÁ, Vlasta, K. A. *Vinařický a počátky formování české čítankové tradice*, *Studia Philologica* 2, 1991, s. 112.

¹⁴⁹⁷ Tamtéž, s. 113.

6. Všechno bohatství jest bezcenným, schází-li zdraví.¹⁴⁹⁸

*Milostivý a milosrdný Bože!
Jak veliká jest tvá dobrota ke mně i v tom,
že mi dny a měsíce dáváš ve zdraví trávit.
Jak mnozí jsou nemocni a mdlí;
jak mnozí lkají, vzdychají a bědují uprostřed bolestí;
Jak mnozí na ložích svých ležíce, tráví dny své žalostně úpíce,
ač jsou pobožnější nežli já a s větší horlivostí se modlí;
mne pak ve zdraví, v celosti a síle těla mého i duše každodenně zdržuješ.
S velikým díkůčiněním velebím tvou svatou důstojnost,¹⁴⁹⁹
chválím a oslavuji tvé svaté jméno z této tvé mně prokázané dobroty.*

V současnosti bez většího přemýšlení přijímáme fakt, že díky neuvěřitelným pokrokům a objevům v moderní medicíně máme daleko větší šance na to prožívat relativně klidný a dlouhý život. Nemoci a smrt jsou zavírány za zdi nemocnice. Každý den je tak umírání spolu se smrtí vytěšňováno víc a víc z našich životů. V lidech začal převládat pocit, že je díky nezměrnému rozvoji medicíny možné ovládat život. Přijde-li však smrt, musíme uznat, že ztrácíme kontrolu. Smrt nám bere všechno, co známe.

Jak byly nemoci, umírání a smrt vnímány v době Karla Aloise Vinařického? Smrt byla přirozenou součástí života a člověk velmi intenzivně prožíval její neustálou přítomnost. Zdraví člověka bylo neustále ohrožováno a jeho život tak doslova visel s každým novým dnem na vlásku. Díky Karlu Aloisi Vinařickému máme skvělou příležitost nahlédnout do duše člověka svíraného neustálými starostmi o zdraví své a svých nejbližších. Ve své korespondenci nám totiž zanechal unikátní svědectví toho, jak se dokázal člověk o své zdraví bát a jak si naopak dokázal vážit dobrého zdravotního stavu v době, kdy nemoci a nejrůznější epidemie byly běžnou a neodmyslitelnou součástí lidského života. Ve vzájemných dopisech Vinařického, jeho rodiny a přátel se tak skoro pokaždé setkáváme s otázkami, které souvisely se zdravotním stavem. V závěrech vzájemných listů potom následují upřímná přání pevného zdraví. Vinařický si totiž zdraví dokázal vážit s velikou dávkou pokory, neboť ho za jeho života potkala nejedna krušná chvílka, kdy se již pro svá vážná onemocnění loučil s pozemským životem.

6.1. Lékařská péče v 2. pol. 18. století – 1. pol. 19. století

Medicína se již od osvícenství vyvíjela díky rozvoji přírodních věd, jejichž poznatků využívala. Začaly se vytvářet specializované a diferenciované vědní obory. Tento vývoj

¹⁴⁹⁸ Samuel SMILES, *Základ blahobytu*, Praha 1877, s. 281.

¹⁴⁹⁹ György SZIKSZAI, *Křesťanská naučení a modlitby I.*, Kolín 1879, s. 139.

pokračoval i v první polovině 19. století, přičemž nové specializované obory se objevují na lékařských fakultách většinou nejdříve v nabídce nepovinných přednášek.

České země přijímaly velmi aktivně dobové podněty v oblasti reform¹⁵⁰⁰ lékařského vzdělávání i veřejného zdravotnictví, vynucené zčásti stavem rakouské monarchie a válečnými ztrátami. Nejvyšším zdravotním úředníkem v zemi byl protomedikus¹⁵⁰¹ a lékařská fakulta nadále zaujímal ve veřejném zdravotnictví významné postavení.

Celkový zdravotní stav obyvatelstva, zejména v 18. století, nebyl vůbec utěšený. V druhé polovině 18. století se již nesetkáváme se strach nahánějícími epidemiemi moru, ale objevují se epidemie nové a k tomu se přidružují hladomory, které se spolu s epidemiemi vyrovnaly důsledkům morové nákazy. Epidemie zuřily s neuvěřitelnou zhoubností. Sílící populace a hlavně rostoucí příliv obyvatel do velkých měst s sebou přinášel nevyhnutelně permanentní ohrožení zdravotního stavu zejména šířením epidemií.

Ve velkých městech se zhoršovaly hygienické podmínky a také pracovní aktivity s sebou nesly nová zdravotní rizika a možnosti úrazu. Díky tomu rostly samozřejmě i nároky na počet a kvalitu zdravotnického personálu, jakkoli pro většinu obyvatelstva nebylo vyhledání lékařské péče zdaleka samozřejmostí a lékař byl často přivolán až na poslední chvíli, mnohdy až tehdy, kdy již bylo pozdě.¹⁵⁰² V mnoha případech byl za zdraví pokládán stav, který my dnes již nazýváme nemocí a nemoc začínala pro pacienta a lékaře tehdy, kdy dnešní lékařská věda mluvila již o nemoci těžké. Stupeň znalostí o fyziologii lidského organismu byl prozatím velmi nízký a diagnóza se tak dělala až z výrazných symptomů. A přibližně pro 80% obyvatelstva lékařská péče nebyla dostupná vůbec.¹⁵⁰³

---

¹⁵⁰⁰ Důležitou roli sehrály české země při zavádění zdravotnických reform. V letech 1752 – 1753 byly vydány zdravotní normy pro naše země – *Generální zdravotní řády* (v roce 1752 pro Moravu a v roce 1753 pro Čechy a Slezsko). Až v roce 1770 byl vydán centrální říšský zdravotní řád. Tyto řády jasně vymezovaly práva a povinnosti všech kategorií zdravotníků, zejména pak krajských lékařů a ranlékařů a městských fyziků, kteří měli dohlížet na ostatní zdravotníky i lékárníky a organizovat preventivní i veřejně zdravotní službu. Milada ŘÍHOVÁ a kol., *Kapitoly z dějin lékařství*, Praha 2005, s. 90.

¹⁵⁰¹ Funkce protomedika byla zřízena dekretem z 10. dubna 1773 a spočívala v dohledu a péči nad celým zdravotnictvím v příslušné zemi. Do jeho kompetence tak spadal dohled nejen nad veškerým zdravotnickým personálem, ale i nad nemocnicemi, porodnicemi, chorobinci, ba dokonce i nad věznicemi a káznicemi. Současně disponoval kontrolní mocí i nad studiem medicíny, protože tato funkce současně zahrnovala i funkci direktora lékařských studií. Jeho pravomoci se v dalších desetiletích ještě zvyšovaly a on tak představoval nejvyšší řídicí a kontrolní orgán zemského a veřejného zdravotnictví. Daniela TINKOVÁ, *Tělo, věda, stát. Zrození porodnice v osvětské Evropě*, Praha 2010, s. 295

¹⁵⁰² Tamtéž. s. 291.

¹⁵⁰³ Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 50.

Nedostatečnost veřejné zdravotní služby se projevila hlavně při vypuknutí cholerové epidemie,¹⁵⁰⁴ která se v českých zemích objevila na podzim roku 1831 a zuřila zde až do roku 1837, ale i poté se objevovala v menších epidemiích často spolu s tyfem.¹⁵⁰⁵

Zdravotnickými reformami se měl především vychovat dostatečný počet lékařů i dalších zdravotnických pracovníků, kteří by dokázali ovlivňovat k lepšímu celkový zdravotní stav populace. Jednou ze závažných reformních snah josefinského období bylo zřizování civilních všeobecných veřejných nemocnic¹⁵⁰⁶ i specializovaných ústavů sociálně zdravotního typu jako porodnice,¹⁵⁰⁷ nalezince,¹⁵⁰⁸ psychiatrické ústavy¹⁵⁰⁹ apod.

Základní charakteristikou reforem, jejichž ústředním cílem bylo posílení vojenské i výrobní potence habsburského státu, která by vyplývala ze zlepšení fyzického stavu obyvatel, byl bezpochyby jejich centralizační charakter. Byly prováděny shora. Podařilo se tak položit základy zdravotní státní správy a stanovit jasnou hierarchii zdravotnického personálu.¹⁵¹⁰

Vývoj lékařských věd v první polovině 19. století výrazně zrychloval. Bezpochybně zásadní význam pro rozvoj medicíny měly nové obory, z nich hlavně mikrobiologie, které umožňovaly přesně stanovit původce jednotlivých onemocnění a proti některým dokonce nalézt i účinné prostředky.

Ovšem lékaři v 18. století, stejně jako v první polovině 19. století, měli na snižování nemocnosti jen nepatrný vliv. Graduovaných doktorů medicíny, kteří vystudovali lékařskou fakultu, bylo v druhé polovině 18. století v Čechách jen několik desítek. Začátkem třicátých let 19. století jich bylo něco málo přes 200 a ještě v polovině 19.

---

¹⁵⁰⁴ O choleře bližší informace níže v textu na s. 355 – 363.

¹⁵⁰⁵ Milada ŘÍHOVÁ a kol., *Kapitoly z dějin lékařství*, s. 86 – 93.

¹⁵⁰⁶ Do konce 18. století se u nás ještě nevyskytuje pojem nemocnice jako zařízení výhradně léčebné. Přežívá středověké určení špitálů jako ústavů sociálních, a jen v těch, které jsou v rukou řádů, zabývajících se speciálně ošetřováním nemocných, se vyvíjí určitá léčebná péče. V Praze tomu tak bylo například v nemocnici Milosrdných bratří, určené pacientům mužským a v nemocnici ženského řádu Alžbětinek na Slupi. V obou byl zaměstnán i civilní lékař. V nemocnici u Alžbětinek strávila své poslední roky života i sestra Karla Aloise Vinařického, Magdalena Vinařická. Zemřela u nich 18. září 1872 o půl šesté večer. Postupně se objevují směrnice, které se pokoušely stanovit nový typ nemocnic, zásady provozu a práce zdravotnického či způsob, jakým mají být přijímáni pacienti. Všeobecná nemocnice byla založena v roce 1790 na Karlově náměstí. Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 124 - 125.

¹⁵⁰⁷ Šlo o ústav jednak azylový, ale porodnice se také stávala základnou porodnické výuky pro mediky i porodní báby. Všeobecná porodnice vznikla v roce 1789. Tamtéž, s. 127.

¹⁵⁰⁸ V nalezinci byly odkládány děti narozené v porodnici, přijímány nalezenci z ulice a osiřelí novorozenci. Odtud se po roce dávaly děti pěstounům, kteří je za určitý poplatek živilí do deseti let, kdy přešly do chudinské péče obce. Tamtéž, s. 128.

¹⁵⁰⁹ Při všeobecné nemocnici byl založen také blázinec. Otevřen byl 1. listopadu 1790. Blíže informace v textu níže na s. 334 - 335.

¹⁵¹⁰ Daniela TINKOVÁ, *Tělo, věda, stát. Zrození porodnice v osvícenské Evropě*, Praha 2010, s. 305.

století se jejich počet pohyboval okolo 600 až 700.¹⁵¹¹ Více než třetina lékařů byla usazena v Praze a celkově jejich nerovnoměrné rozmístění¹⁵¹² v zemi nedovolalo zejména venkovským obyvatelům využívat jejich služeb.¹⁵¹³

Podle dobových zvyklostí chodil lékař za pacientem do domu, neboť lékařská ordinace jako zařízení, do kterého by za lékařem přicházeli sami pacienti, dosud neexistovalo. Kromě toho se lékař obvykle volal až k pacientovi opravdu těžce nemocnému. V domácnosti pacienta prováděl veškeré lékařské úkony. Léky buď připravoval sám a přinášel je s sebou nebo většinou předepisoval recepty, podle kterých za jeho dohledu léky později připravoval lékárník.

S lékařskou péčí to nebylo tedy vůbec uspokojivé. Lékařů nebylo tolik a byli od svých pacientů v některých lokalitách natolik vzdáleni, že si je lidé nemohli dovolit k sobě přivolat. Byli zanecháni sami sobě či ranlékařům¹⁵¹⁴ či radám pověřivých bab a tak se velmi často stávalo, že po neodborné léčbě umírali bez vhodné pomoci.

Důkazem nám v tomto směru může být i jeden z hlavních důvodů, který rozhodl o Vinařického vystěhování se z Kováně do Týna nad Vltavou. Byla jím přílišná vzdálenost lékařské pomoci a absence lékárny. „Kováň bych byl též neopustil, kdyby byl v městě lékař neb na blízku. Krevnatelnost moje v mladších letech byla častěji nebezpečna a náhlou pomoc požadovala. I dobrý otec byl častěji churav.“¹⁵¹⁵ Když se po letech zhoršil zdravotní stav jeho švagra Jana Krouského, kterého trápil neustále se

---

¹⁵¹¹ Blíže k vývoji početního stavu lékařů zde: Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 135 – 140.

¹⁵¹² Dvě třetiny lékařů byly usazeny v tehdejších krajských a ostatních městech, dále pracovali jako lékaři lázeňští, ojedinele jako také tzv. panští lékaři na venkovských panstvích, jako tovární a důlní lékaři. Tamtéž, s. 77.

¹⁵¹³ Ostatně i kvůli finanční situaci venkovských obyvatel si služby vystudovaných lékařů mohli dovolit ve většině případů jen měšťané a šlechta.

¹⁵¹⁴ Ranlékaři, či ranhojiči nebo-li chirurgové se vyvinuli postupně z cechu lazebnického, jehož příslušníci se původně starali o hygienu povrchu těla svých klientů. Lázně byly místem, kde se přichází nejen vykoupal, napařil, nechal namasírovat, ale i ostříhal, oholil, pustilo se mu žilou, nasadily se mu pijavice, baňky či mu byla provedena jiná preventivní opatření podle dobových představ. Lazebníci se však ve své živnosti zabývali i léčením všech druhů kožních nemocí a drobných úrazů. Jejich řemeslo se postupně oddělilo od lázeňské živnosti a stalo se samostatným. Ovšem dovoleno léčit měli pouze tzv. nemoci zevní, zatímco nemoci vnitřní byly v kompetenci graduovaných doktorů medicíny. I když v praxi to příliš dodržováno nebylo. Zejména na venkově, kde byli ve většině případů jedinými léčiteli venkovského lidu, museli přestupovat hranice své kompetence a zabývat se i ostatními nemocemi. Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 77 - 78.

¹⁵¹⁵ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 6. listopadu 1857, inv. č. 15 VI/1.

zhoršující kašel, povzdechl si Vinařický po letech, že švagrova vzdálenost od lékaře a lékárny je věc „kormoutlivá“.¹⁵¹⁶

Jsme-li seznámeni s tímto celkově neutěšeným stavem lékařské péče, porozumíme i snaze Vinařického získat pro kraj, ve kterém pobýval ve třicátých a čtyřicátých letech 19. století, nějakého výborného lékaře. Uskutečnění jeho nejvroucnějšího přání se začalo naplňovat na sklonku roku 1837. Do jejich krajiny se hodlal z Hořic přestěhovat Dr. Josef Krčmář a velmi toužil po tom, aby si mohl v mladoboleslavském kraji založit svou lékařskou praxi. Vinařický se rozhodl, že udělá pro jeho přijetí maximum. Uvedl ho ke správcům bezenského, niměřického a sovinského panství. Všude byli oba přijati velmi vlídně a s velikým nadšením, které dávalo znát veliké šance zdaru jejich úmyslu.¹⁵¹⁷ Vinařický ani na chvíli nepochyboval, že by Dr. Krčmář neuspěl a nebyl přijat. „Jakmile by se lidé s drem K. lépe seznámili, nepochybuji, že by jeho praxis v našem okolí byla znamenitá; lépe by se mu zde jistě vedlo než v Hořicích.“¹⁵¹⁸ Takto rozháněl poslední stíny pochybností 5. listopadu 1837 v dopise Václavu Staňkovi. A skutečně se Krčmářovi podařilo zařídit si v mladoboleslavském kraji svou lékařskou praxi, konkrétně v Bezně, kde působil do roku 1850, kdy bohužel 19. srpna zemřel při epidemii cholery, která v nové vlně sužovala Čechy.

V důsledku cholery epidemie, která u nás propukla na podzim roku 1831 se odhalila nedostatečnost veřejné zdravotní služby. Chyběla nemocniční lůžka a také lékaři. Český protomedik Ignác Florentin Nádherný¹⁵¹⁹ využil bezmocnosti zdravotnického aparátu při choleře v roce 1831 – 1832 a pokusil se pod touto záminkou vymáhat na vídeňské vládě rozšíření zdravotní služby. Na základě získaných zkušeností

---

¹⁵¹⁶ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 8. srpna 1858, inv. č. 15 VI/1.

¹⁵¹⁷ Krčmářovi byl přislíben i slušný deputát. Například z bezenského panství mu bylo přislíbeno podle staršího deputátního výkazu pro lékaře - 35 zlatých, 5 sudů piva, 3 měřice pšenice, 9 měřic žita, 2 měřice hrachu, 12 měřic ovsu, 20 liber másla, 5 sáhů dříví, užívání kousku pole a volný byt. Navíc by i z bezenského obecního fondu získal dalších 35 zlatých, 9 měřic žita a 20 měřic ovsu. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 261.

¹⁵¹⁸ Tamtéž, s. 261.

¹⁵¹⁹ Ignác Florentin Nádherný se narodil 7. září 1799 v Praze. Lékařem se stal po studiích na lékařské fakultě v roce 1812. Již od roku 1813 působil na katedře soudního lékařství a teoretické medicíny jako suplující profesor. O rok později byl jmenován řádným profesorem státního lékařství a lékařské policie v Praze. Rok 1819 pro něj znamenal další kariérní růst, neboť byl jmenován guberniálním radou, protomedikem a referentem zdravotních záležitostí pro Čechy. Zasloužil se o zavedení očkování a zřízení několika lázní. V roce 1823 zastával funkci rektora pražské univerzity. V letech 1850 – 1857 byl děkanem lékařské fakulty. Od roku 1857 do roku 1862 působil jako ministerský rada. V roce 1863 odešel do penze. Zemřel 3. srpna 1867 ve Vídni. *Příruční slovník všeobecných vědomostí I. (A – J)*, Praha 1882, s. 405.

vypracoval v letech 1832 – 1835 velmi kvalitní návrh na zásadní reorganizaci veřejné zdravotní služby. Vedle krajských lékařů a ranlékařů měla vzniknout hustá síť účelně a rovnoměrně rozmístěných a státem placených okresních lékařů. Ovšem návrh zůstal ležet, jako v mnoha jiných případech, v zásuvkách centrálních vídeňských úřadů a to kvůli nedostatku financí.¹⁵²⁰ Počet krajských lékařů se v již tak neutěšené situaci přechodně snížil, protože v roce 1850 byl počet krajů v Čechách snížen ze 16 na 7, na Moravě na 2. V roce 1855 se zase jejich počet v Čechách zvýšil na 13 a na Moravě na 6. Avšak snahy o vytvoření okresních a obecních lékařů zůstávaly nadále marné. K zlepšení situace došlo až v roce 1870, kdy byl vydán základní celoříšský zdravotní zákon, který stanovil práva a povinnosti státu i samosprávných orgánů ve zdravotní službě. Při okresních úřadech zřídil zákon instituci okresních lékařů, samosprávné orgány pak měly povinnost zorganizovat síť obecních a obvodních lékařů.¹⁵²¹ Tato opatření měla právně upravit zemské zdravotní zákony jednotlivých zemí monarchie. Na jejich vydání se ovšem čekalo dlouho. Morava v tomto ohledu byla rychlejší, neboť zdravotní zákon u ní vyšel v roce 1884, v Čechách až v roce 1888.¹⁵²²

Díky oběma zemským zákonům byly Čechy a Morava protkány poměrně hustou a rovnoměrně rozloženou sítí dobře dostupných lékařů.

Podívejme se nyní, jak vypadala léčba v praxi. Ještě v polovině 19. století se lékař zavolaný k pacientovi nesnažil nemoc přesně určit ani klinicky ani ji přesně terminologicky označit. Ve skutečnosti byl lékař v praxi ještě v polovině 19. století diagnosticky bezradný. Lékař se nad pacientem řídil v praxi svým zdravým rozumem a zkušenostmi.¹⁵²³ Pozorovací talent a psychologické umění bylo v diagnostice velmi důležité.

Za účelem rozšíření medicínského vědění narostl nevídaným způsobem počet publikací sepsaných v národních jazycích. Dosud vycházely v zemských jazycích zejména praktické příručky typů herbářů či příruček pro porodní báby, zatímco většina odborných lékařských témat byla pojednávána v latině. Postupná delatinizace podstatným způsobem rozšířila okruh potenciálních čtenářů. Vznikala pojednání určená explicitně laickému publiku, jejichž hlavním cílem bylo vštěpování zásad prevence a

---

¹⁵²⁰ Milada ŘÍHOVÁ a kol., *Kapitoly z dějin lékařství*, s. 93; Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 119-120.

¹⁵²¹ Tento zákon stanovil pro Čechy 27 a pro Moravu 10 „zeměpanských okresních lékařů“ a určil jim povinnosti v hygienické, protiepidemické, preventivní a následné péči i ve zdravotní péči o obecně chudé.

¹⁵²² Milada ŘÍHOVÁ a kol., *Kapitoly z dějin lékařství*, s. 96 – 97.

¹⁵²³ Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 83 – 84.

ochrany zdraví. Osvícenští lékaři tak bojovali tak proti neblahým důsledkům starého lidového léčitelství a obecně proti nevědomosti a pověrám. Není tedy vůbec žádným překvapením, že na sklonku 18. století a v první polovině 19. století narůstá počet píšících lékařů. I když skupinou, na kterou byla tato zdravotnická osvěta zaměřena, byli především prostí, většinou nevzdělaní poddaní, byla si většina autorů vědoma toho, že lékařská osvěta k nim bude promlouvat zejména ústy místních vzdělanců. Proto se autoři publikací často obraceli k těmto „prostředníkům“ – učitelům, vrchnosti, ale také k duchovním. I duchovní tak měly být zařazeni do systému prevence a kontroly veřejného zdraví.¹⁵²⁴ Vždyť kdo jiný než právě duchovní má k lidem blízko, zároveň disponuje dostatečným vzděláním, má lásku i respekt svých farníků. Potom právě on může nejlépe vykořenit tradované pověry mezi lidmi.

Příkladem toho je i překlad a následné vydání knihy *Domácí lékař*,¹⁵²⁵ *aneb Kniha o šetření zdraví, zvláště pro lid venkovský, v níž se ukazuje, jak obyčejné nemoci snadně a lehkými léky, přede vším pak dobrým chováním odvráceny a léčeny býti mohou.*¹⁵²⁶ Autorem knihy byl Heinrich Felix Paulitzky a o překlad knihy do českého jazyka se postaral mladší bratr Josefa Jungmanna, Antonín Jan Jungmann.¹⁵²⁷ Vinařický se v prosinci 1833, v té době již farář kováňský, upřímně z vydaného díla zaradoval. Neboť bylo vydáno zejména proto, aby posloužilo duchovním, ranhojičům a rozumným hospodářům tam, kde nebylo lékařů. „Pomocí a radou jeho a domácího lékaře jsem již

---

¹⁵²⁴ Daniela TINKOVÁ, „Uč se vážit svého zdraví, nemoc tě radosti zbaví“. *Zdravotnická disciplinace a osvěta obyvatelstva českých zemí na prahu 19. století*, in: Dagmar BLÜMLOVÁ, *Čas zdravého ducha v zdravém těle. Kapitoly z kulturních dějin přelomu 19. a 20. st.*, České Budějovice 2009, s. 15-17. Například jeden z prvních velkých propagátorů zdravotnické osvěty pro nelékaře v českých zemích, Adalbert Vinzenz Zarda, sepsal při příležitosti svých mimořádných veřejných přednášek v roce 1793 spis *Iste es zweckmässig und zulässig die angehenden Landseelsorger in einer eingeschränkten Volksarzneykunde zu unterrichten?* věnovaný farářům, specifickému typu těchto „laiků“, které považoval za úhelné kameny jakékoliv osvěty. V první řadě mu šlo o podtržení autority farářů, kteří hráli především na venkově velmi důležitou roli. Právě na venkově mohli díky svému vzdělání a rozmyslu svým způsobem nahradit chybějící zdravotnickou sílu. Tamtéž, s. 19.

¹⁵²⁵ Dále jen *Domácí lékař*.

¹⁵²⁶ Heinrich Felix PAULITZKY, *Domácí lékař aneb kniha o šetření zdraví, zvláště pro lid venkovský, v níž se ukazuje, jak obyčejné nemoci snadně a lehkými léky, přede vším pak dobrým chováním odvráceny a léčeny býti mohou*, Praha 1833.

¹⁵²⁷ Jan Antonín Jungmann se narodil 19. května 1775 v Hudlicích u Berouna. Podle přání svých zbožných rodičů měl nastoupit jako jeho bratři nastoupit církevní dráhu. Po dokončení studií v Berouně a na piaristickém gymnáziu v Praze Na Příkopech vstoupil do řádu a pokračoval studiem lékařství. Po získání lékařského diplomu v roce 1805 nastoupil v Praze Na Františku u milosrdných bratří jako asistent lékařské kliniky. Po šesti letech byl v roce 1811 jmenován profesorem teoretického a praktického porodnictví na pražské lékařské fakultě. Staral se o rozvoj fakulty. Díky němu získala pražská porodnická škola celoevropského věhlasu. Ve školním roce 1838/1839 zastával funkci rektora univerzity. V roce 1850 přestal přednášet a byl za své zásluhy povýšen do rytířského stavu. Vedle lékařství byl i zdatným pomocníkem svého bratra Josefa při tvorbě jeho *Slovníku*, dále přispěl k vytvoření české odborné lékařské terminologie, psal nejen o porodnictví, ale také veterinářství, literatuře a jazyku a taktéž antropologii. Zemřel 10. dubna 1854 v Praze.

mnohým svým osadníkům dobře posloužil; kniha ta v rukou duchovních nad míru jest prospěšná,“ pochvaloval si knihu Vinařický.¹⁵²⁸

Nebylo tedy vůbec lehké udržet se za takových podmínek zdravý a pečovat o zdraví správně a těmi nejvhodnějšími způsoby. V tomto kontextu tedy musíme vnímat i Vinařického neustálé obavy o zdraví vlastní a svých nejbližších, pak nemohou být ani jeho vroucná přání stálého zdraví v závěru jednotlivých dopisů pouhá klišé.

6.2. Zdraví Karla Aloise Vinařického

Skoro až prorocké přání, jehož vyplnění ovšem jeho původce zcela jistě neočekával, napsal v jednom ze svých dopisů Antonín Fähnrich: „Dej P. Bůh nemoc na Tebe, abych vděčnosti ukázati mohl.“¹⁵²⁹ Toto přání napsal Fähnrich v roce 1826, aniž by tušil, jak brzy budou Karla Aloise Vinařického pronásledovat nejrůznější zdravotní komplikace, zejména dýchací potíže. Skutečně tak mohl pisatel v budoucnosti nejednou dokázat svou vděčnost.

V dalším textu se seznámíme se všemi zjištěnými zdravotními potížemi, které Vinařickému zkomplikovaly či dokonce ohrožovaly jeho život. Díky tomu si i dnes můžeme udělat jasný obrázek o nelehké zdravotní situaci jedince v devatenáctém století.

První zdravotní obtíže se dostavily až poměrně v pozdním věku 29 let, do té doby nic nenasvědčuje tomu, že by Vinařický prodělal vážnější zranění či onemocnění. Rok 1832 byl pro Vinařického velmi náročný. Kolem něj zuřila epidemie cholery, při které ztratil svou matku a brzy na to zemřel i jeho mladší a jediný bratr Josef. Není divu, že se při pobytu na Orlíku u svého přítele Františka Josefa Slámy zdál všem „bledší a opadlejší“, duchem nepřítomný. Kromě všech těchto smutných událostí se trápil i ve svém zaměstnání. Jeho služba u nového arcibiskupa Aloise Krakovského z Kolovrat, který nahradil Vinařickým zbožňovaného Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk, jež zemřel v roce 1830, byla pro jeho zdraví velmi náročná. Stěžoval si zejména na celodenní namáhání hrudi. Vše vyvrcholilo v srpnu 1832 pobytém ve

---

¹⁵²⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 45.

¹⁵²⁹ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 47.

Františkových Lázních, kam arcibiskupa doprovázel. Krakovský si lázeňský pobyt vybral kvůli celkovému zlepšení svého zdravotního stavu.¹⁵³⁰

A právě ve Františkových Lázních začal Vinařický poprvé velmi intenzivně pociťovat, že si bude do budoucna muset kvůli svému narušenému zdraví hledat jiné zaměstnání. Při svém uvažování o svém zdravotním stavu si i přes své jinak veliké pracovní vytížení našel pro sebe vždy chvílku, aby mohl ráno navštěvovat lázeňské prameny, ze kterých popíjel léčivou vodu.

Za největší slabinu zdraví Karla Aloise Vinařického můžeme bezpochyby považovat jeho plíce. Ostatně nebyl vůbec jediný, kterého v té době takové starosti trápily. Mnoho z jeho přátel sužoval kašel, plicní slabost a odtud byl jen krůček k „chrchlounství“, souchotinám neboli k tuberkulóze. Za života Vinařického a i v letech po jeho smrti to bylo velmi obávané onemocnění, které často končilo úmrtím.¹⁵³¹

V prosinci 1832 byl Vinařický jmenován arcibiskupským archivářem, což znamenalo daleko více povinností, než které musel plnit dosud jako arcibiskupský ceremoniář. Svě hrudi tím ještě přitížil. Arcibiskup Krakovský nedoslýchal a on musel od 10 hodin do 12 či do 13 hodin a potom zase od 15 hodin až do 18 hodin skoro bez přestání s násilím mluvit a číst velmi nahlas. „Moje ustavičné čtení, shýbání hlavy při psaní atd. žene mi krev více k hlavě, odtud mi často pochází náramné bolení hlavy, které se toliko po hojném krvotoku z nosu ulehčuje...Předevčírem se mi při čtení u knížete krev z nosu spustila. I často mě při delším čtení suchý kašel popadá. Jak dlouho mé zdraví při těchto okolnostech dotrvá, Bůh ví!“¹⁵³² Báł se, že se takto brzy stane „chrchlounem.“¹⁵³³ František Josef Sláma ho ovšem na počátku roku 1833 uklidňoval, aby se svým kašlem netrápil, on sám ho měl totiž celých devět let a neustále si jej zhoršoval svou malomyslností a přece mu, dle jeho slov, Bůh pomohl. Kromě chlácholení měl ovšem v zásobě i nejrůznější rady, jak se v případě kašle správně

---

¹⁵³⁰ „Koupele knížeti Pánu dobře svědčí; chuť k jídlu obyčejnou projevuje, noci nejvíce pokojně ztráví [sic!]. I máme naději, že zdejší lázně sílu Jeho rozmnoží a utvrdí, pokud to jen vysoký Jeho věk dopustiti může.“ Tak informoval Vinařický hraběte Hanuše z Kolovrat o stavu svého strýce. Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 281.

¹⁵³¹ Velmi často viděli jeho přátelé a známí řešení v přestěhování se do teplejších krajín. V roce 1824 se trvalou a stupňující se prsní slabostí například trápil jeho spolužák František Cimer. Jako jediné řešení, které by prospělo jeho zdravotnímu stavu, považoval Cimer přestěhování do teplých krajín. Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 9. Dalším možným způsobem léčby nebo alespoň pokusem o zmírnění projevů choroby byly návštěvy lázní. Jednu takovou prodělal i jeho švagr Jan Krouský v roce 1858. Bližší informace dále v textu na s. 338 - 340

¹⁵³² Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 301.

¹⁵³³ Tamtéž, s. 304.

zachovat, aby svému zdraví Vinařický co nejvíce pomohl. Doporučoval mu, aby ráno a večer pil teplé kravské mléko, a to hned jak se podojí. Nemá-li takovou možnost, měl tento způsob nahradit i svařeným mlékem. Při tom se měl zdržet pití piva, které podle Slámy vytváří mnoho krve a ta by mu svírala plíce a hnala se poté k hlavě.¹⁵³⁴ Přes všechny dobře míněné rady bylo ale nad slunce jasné, že je Vinařickému k ruce třeba ještě alespoň jeden schopný pomocník nebo, a to by bylo zdaleka nejlepší, by byla nejlepší změna působiště.¹⁵³⁵ Ke všem dosavadním zdravotním komplikacím se přidala ještě chřipka. Navzdory tomu se vrátil poměrně brzy do svého obtížného zaměstnání. Vracel se do práce hned jak projevy chřipky jen trochu polevily. Naštěstí se jeho brzký návrat do práce obešel bez dalších zdravotních komplikací.¹⁵³⁶

Mezitím, 28. března 1833, zemřel arcibiskup Krakovský. Navzdory této smutné události se v jeho životě udála ještě další veliká změna, tentokrát příjemného charakteru. Získal uprázdněnou kováňskou faru, o kterou žádal.¹⁵³⁷ Se změnou prostředí se jeho zdraví počalo utužovat. Ze zmínky určené Františku Ladislavu Čelakovskému, kterou učinil v dopise z 13. července 1833, můžeme usuzovat na jeho neustále se zlepšující zdravotní stav. Hodlal totiž přeložit již dlouho odkládaná literární díla, která ovšem pro mnohé jiné povinnosti zatím překládat nemohl, s tou podmínkou, „budu-li zdrav, jakž dosud jsem.“¹⁵³⁸ A skutečně se zmínky o jeho nemocech z korespondence zcela vytratily. Nad tím se zaradoval i Václav Michael Pešina z Čechorodu, který si taktéž odvodil z chybějících poznámek o špatném zdravotním stavu, že je již dokonale zdrav. „Nepíšete o churavosti nic, tedy zcela zdrav státi budete.“¹⁵³⁹ Domněnku svých přátel potvrdil Vinařický i na sklonku roku 1833 v dopise Františku Josefu Slámovi, ve kterém odpovídal na jeho zvědavé otázky. „Jak se mi daří? odpovídám: díky, chvála Bohu, dobře. Jak mi zdraví přeje? také dobře; a jaké spokojenosti na mysli požívám?

---

¹⁵³⁴ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 306.

¹⁵³⁵ O jeho zdraví se diskutovalo na mnoha místech, kde měl Vinařický své přátelé. Např. na Březnici, kde pobýval hrabě Hanuš z Kolovrat. I on uznával, že je opravdu třeba, aby k sobě dostal nového druha. Byla tu i veliká naděje, že to arcibiskupovi, svému strýci, sám nejspíše objasní. Sláma Vinařickému doporučoval, aby neváhal. „Čekati, až by se nad Vámi Bůh s nemocí smiloval, to by se mohlo brzy státi; ale smiluje-li se také potom brzo s uzdravením, je věc jiná.“ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 319 – 320.

¹⁵³⁶ Josef Černý nás seznamuje s informací, že chřipku prodělal: „Lístek Váš nad míru mne potěšil, neb jsem se věru velice obával, byste snad nemocen nebyl, neb [j]ste po křípce tak včasné do roboty přehrozně se vydal.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 3.

¹⁵³⁷ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹⁵³⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 9.

¹⁵³⁹ Tamtéž, s. 10.

lepší než kdy jindy.“¹⁵⁴⁰ Opravdu se s ním udála velická proměna a jeho zdraví, podryté násilným namáháním hrudi, se kováňským povětrím utužilo. Podle zjištění svého tehdy ošetřujícího lékaře, Dr. Baura, měl ovšem namále. Nicméně změnou působiště si podle lékaře život zachránil.

Nebezpečnou nemoc měl dle listu Josefa Černého přečkat i na konci roku 1833,¹⁵⁴¹ ovšem ostatní dopisy, které v inkriminované době psal ostatním přátelům, nijak nenavědčují, že by byl jeho zdravotní stav kritický.

Pravdou ovšem je, že za svého života prodělal Vinařický hned několik vážných onemocnění, kdy už se opravdu loučil se životem, někdy více či méně smířený s nastalou situací. První skutečně vážná choroba, kterou prodělal od mylné domněnky Josefa Černého o prodělané těžké nemoci, na sebe nenechala dlouho čekat. Poprvé, kdy dokonce pomýšlel na to, že kvůli závažnému zdravotnímu stavu vyhotoví poslední vůli, byl vážně nemocný druhý týden v únoru v roce 1834 a v následujících dnech, s vyvrcholením nemoci okolo 22. února, kdy se u něj velmi intenzivně projevovaly příznaky zánětu¹⁵⁴² mozku provázené navíc chřipkou. Do nejmenších detailů svůj zdravotní stav popsal svému dobrému příteli, Antonínu Markovi.¹⁵⁴³ Dokončení dopisu, který mu začal psát 21. února, musel odložit, neboť nebylo možné v něm druhý den pokračovat. 22. února si při pokusu dopsat dopis myslel, že mu píše naposledy. V hlavě si rekapituloval vše, co nejspíše způsobilo jeho nemoc. Několik týdnů před vyvrcholením celé nemoci vycházel z domova jen zřídkka, v podstatě chodil jen do školy a kostela, procházky omezil jen na čtvrt hodinky v podvečerní čas. Mnoho četl a psal, měl neustále o čem přemýšlet a co organizovat. „Ustawičné sezenj takowé spůsobilo [sic!] mi prauděnj krwe k hlavě, pak bolenj hlawy a krwácenj z nosu, což wšeccko u

---

¹⁵⁴⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 47.

¹⁵⁴¹ „Díky Bohu, že opět zdravý jste! Věřu, veliké to štěstí, že [j]ste sám bez pomoci lékařské tak nebezpečnou nemoc předešel. Něco smutného [j]sem o Vás tušil za dlouhým mlčením Vaším.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 54.

¹⁵⁴² Dobově také označován jako zápal, zapálení, zanícení mozku.

¹⁵⁴³ Antonín Marek se narodil 5. září 1785 v Turnově. Byl to český kněz a národní buditel. V letech 1804 – 1808 studoval v litoměřickém biskupském semináři. Zde se seznámil s Josefem Jungmannem, se kterým ho poté po zbytek života pojilo vzájemné přátelství. Jeho názory i činnost byly bezprostředně ovlivňovány jeho učitelem. Po svém vysvěcení v roce 1808 působil hned na několika různých místech. V roce 1823 nalezl své celoživotní působiště – Libuň. Libuňská fara se pak stala jedním z center obrozeneckého života v kraji. Jungmannem byl ovlivněn v básnické tvorbě, v překladatelství, stejně tak rozšiřoval i slovní zásobu českého básnického jazyka. Byl horlivým Slovanem. Zemřel 15. února 1877 v Praze.

mne nic neobyčejného.“¹⁵⁴⁴ Je pravda, že na bolest hlavy, návaly krve do hlavy a na krvácení z nosu opravdu trpěl již dříve. Ovšem teď se k tomu přidaly i komplikace způsobené chřipkou. 17. února ho začala trápit nesmírná bolest v krku, ovšem přes to přese všechno ještě 21. února sloužil mši a měl kázání. Dovolil si to zejména pro odeznívající bolest v krku. Udělal ale chybu, že v počátcích celé nemoci neulehl raději na lůžko, neboť i když bolest v krku odezněla, bolest hlavy byla čím dál větší a neustále se stupňovala. Právě 22. února, kdy chtěl dokončit dopis adresovaný Markovi, mu s obtížemi začal psát, „než nemohl [j]sem dále, myslel [j]sem, že mi mozek čelem vyskočj.“¹⁵⁴⁵ V psaní mohl dále pokračovat až o týden později, kdy se již z nemoci úspěšně zotavoval.

Ovšem vraťme se nyní k dalšímu průběhu nemoci, tak jak ho Vinařický ve svém dopise vylíčil. 22. února se dostavilo zvracení a on musel ve stále se zhoršujícím stavu narychlo shánět kněze, aby vůbec zajistil nedělní duchovní služby. Jediné, co ho trochu v jeho špatném zdravotním stavu uklidňovalo, bylo zjištění, co dávením vyzvracel, neboť podle jeho slov, se nejednalo o nic špatného, než jen to, co dříve požil – polévku a pečená jablka. Měřítkem mu v tomto byla kniha od Heinricha Felixe Paulitzkého *Domácí lékař*.¹⁵⁴⁶ Zde se v kapitole, která se věnovala zánětu mozku, dočetl, že je to nemoc velmi nebezpečná a při nevčasném rozpoznání přivodí nemocnému smrt. Přes všechny příznaky tam uvedené se uklidnil, když se vyzvracený obsah jeho žaludku neshodoval s popisem toho, co zvrací nemocný trpící zánětem mozku. Podle knihy nemocný zánětem mozku zvracel zkaženou žluč zelenou jako trávu.¹⁵⁴⁷ Strach ho ale přesto úplně ochromil a on přemýšlel, jak to s jeho zdravotním stavem vlastně vůbec vypadá. Nedával si příliš šancí, že by nemoc mohl přestát. Tehdy opravdu pomýšlel na vyhotovení poslední vůle. Jelikož si nevěděl vůbec rady, rozhodl se, že pošle pro lékaře. Naštěstí se jeho zdravotní stav začal zlepšovat, a to účinkem přikládání studených obkladů na hlavu. Také vlažná lázeň a pití limonády mu ulehčilo od toho nejhoršího. Vysílením usnul a pořádně se několik hodin prospal. Když se v neděli 23. února probudil, bolest hlavy už nebyla tak intenzivní, proto se rozhodl, že se obejde bez lékaře a léčit se bude nadále pomocí studených obkladů, které mu velmi pomohly. Co

---

¹⁵⁴⁴ LA PNP, osobní fond Antonín Marek, korespondence vlastní – přijatá, dopis Karla Aloise Vinařického Antonínu Markovi ze dne 21. února – 1. března 1834.

¹⁵⁴⁵ Tamtéž..

¹⁵⁴⁶ V této knize si mohl při svém zdravotním stavu Vinařický věnovat zejména kapitolám, které se zabývaly zánětu mozku, kašlí a dávením.

¹⁵⁴⁷ Heinrich Felix PAULITZKY, *Domácí lékař aneb kniha o šetření zdraví, zvláště pro lid venkovský, v níž se ukazuje, jak obyčejné nemoci snadně a lehkými léky, přede vším pak dobrým chováním odvráceny a léčeny býti mohou*, Praha 1833, s. 107.

považoval za nemožné se již v úterý 25. února pomalu stávalo skutečností. Cítil se mnohem lépe.¹⁵⁴⁸ Ve čtvrtek už zastával povinnosti duchovního, musel totiž zaopatřit jednu nemocnou ženu a v pátek, 28. února, stál již na kazatelně. Ostatně už od pátku 28. února byl velmi veselý myslí, neboť dokázal zlehčovat Markovy dřívější obavy o jeho zdraví a jeho rady, jak si udržovat dobrý zdravotní stav. „Wy [j]ste mne waroval před wjnem a piwem; vjno nepjwám, toliko piwa si dowolugi 3 skleničky žgdjlkové k obědu a též k wečeři a to sice pro nutnau potřebu, gelikož nemáme u nás přjliš dobrau wodu.“¹⁵⁴⁹ Z ohledu diety nemám sobě ničehož předhazovati. Cjtjm se opět dosti silným. Neměgte tedy péče o mne. Kopřiwu mráz nespálj.“¹⁵⁵⁰

První větší ohrožení¹⁵⁵¹ tedy přestál bez větších komplikací, ostatně dokázal o své nemoci i žertovat, ale do smíchu mu v jejím průběhu jistě nebylo. V nadcházejícím období se snažil šetřit a omezit veškerou práci. Bylo mu totiž doporučeno, aby se vyvaroval dlouhého sezení a velkého namáhání myslí.¹⁵⁵² V několika málo dnech po prodělané nemoci cítil ještě malou slabost na prsou, ale jinak se cítil zcela zdravý. Vincenc Zahradník ho po jeho uzdravení informoval o úsměvné záležitosti. O jeho nemoci se totiž zprostředkovaně dozvěděl od Josefa Černého, který mu oznamoval, že jej ohrožoval zánět mozku, poněvadž prý svou hlavu velmi namáhal rozjímáním o počátcích slovanských kmenů.¹⁵⁵³ Tomu se ovšem Zahradník smál a pevně věřil, že za jeho nemocí stála jiná příčina a že naopak pilné studium jeho zdraví svědčí.¹⁵⁵⁴ Zbytek

---

¹⁵⁴⁸ Důkazem o zlepšujícím se zdravotním stavu jsou Vinařického slova: „...a tak se stalo, že [j]sem w úterý giž mohl požjti kausek telecjho masa.“ LA PNP, osobní fond Antonín Marek, korespondence vlastní – přijatá, dopis Karla Aloise Vinařického Antonínu Markovi ze dne 21. února – 1. března 1834.

¹⁵⁴⁹ Ovšem milovníkem piva zůstal Vinařický po celý svůj život, a to i přes všechna doporučení, která ho varovala, aby pro zlepšení svého zdraví piva nepožíval. Dokládá to jeho stížnost adresovaná 15. prosince 1856 švagrovi Václavu Hálovi, ve které si naříkal na třenice mezi měšťanstvem a arcibiskupstvím kvůli cizímu pivu dováženému do Týna nad Vltavou: „Škoduji při tom sám ty poslední 2 léta ročně skoro 10 sudů. Nu budeme se učiti pítí wodu. Já však stále zůstávám při pítí dvou sklenic (jako kdy jindy) v poledne a na večer.“ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 15. prosince 1856, inv. č. 15 VI/1.

¹⁵⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵⁵¹ O prodělané nemoci informoval 6. března 1834 Václava Michaela Pešinu z Čechorodu, 16. března 1834 Josefa Jungmanna, 15. – 20. března Františka Palackého a jistě i další přátele, jejichž korespondence se nám bohužel v literární pozůstalosti Karla Aloise Vinařického v LA PNP nezachovala. Vinařický informováním svých přátel chtěl bezpochyby předejít přátelské obavy o jeho zdraví.

¹⁵⁵² Vinařický o prodělané chřipce a ohrožení zánětem mozku a následných doporučeních informoval Václava Michala Pešinu z Čechorodu: „Avšak i mne dostihla chřipka v polovici minulého měsíce; a posléz mi ještě zánět mozku hrozil. Než díky Bohu, nyní opět okřívám, varovati však se musím dlouhého sezení a většího myslí namáhání. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 68.

¹⁵⁵³ Vinařického velikou zálibou bylo studium slovanské historie.

¹⁵⁵⁴ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 75.

roku 1834 prožil ve zdraví a s veselou myslí. Dlouhá chvíle byla na Kování vzácností a tak se radoval z nabytého štěstí.

Poměrně dlouhou dobu ho nic vážného netrápilo. Skutečně tak se změnou prostředí své zdraví s každým novým dnem utužoval. Ani v únoru 1837, kdy si stěžoval, že celou jeho osadu trápí chřipka a opravdu nebylo domu, kde by nebyl jediný pacient. On však neonemocněl i navzdory své dřívější náchylnosti k nachlazení.¹⁵⁵⁵

Bolest hlavy jemu natolik známá z předešlých let, se mu vrátila na začátku března 1838. Ovšem tentokrát se mu vrátila jen díky nešťastné nehodě. „Jda totiž z kostela chtěl jsem se ve vrátkách vyhnouti blátu; než zamotav se pláštěm a výše povyskočiv o podvoj dveří ve velkých vratech do temene hlavy tak jsem se uhodil, že bych byl se bezmála omráčil.“¹⁵⁵⁶ Nebyl pak schopen jakéhokoli psaní. V následujících dnech ho trápilo ještě malé brnění hlavy, když se dotkl lebky, ale pak vše odeznělo a to bez větších následků.

K této nehodě se přidaly ještě jiné, jemu již známé, zdravotní potíže. Cítil nesmírnou tíhu na prsou, která ovšem do dubna 1838 zmizela.¹⁵⁵⁷ A on si opět užíval života v plné síle. Ostatně tak tomu bylo i během následujícího více jak rok trvajících období. „Že zdraví stálého požívati ráčíte, z listu vyrozumívám a raduji se tomu, i přeji, aby Bůh Vašnost dlouhá léta zachoval národu našemu k oslavě a štěstí,“ psal Vinařickému upřímně Josef Jungmann.¹⁵⁵⁸ Menší zdravotní komplikace prodělal v prvních prosincových dnech roku 1839, kdy jej trápily křeče v břiše, ale ty během několika dnů odezněly.¹⁵⁵⁹

Velmi vážné onemocnění prodělal v květnu 1840. Nemoc přišla náhle, neočekávaně a s velmi silným účinkem.¹⁵⁶⁰

O tom, že se rozstonal opravdu těžce svědčí i slova Dr. Josefa Krčmáře, který popsal stav nemocného Dr. Václavu Staňkovi. Ten v Praze již netrpělivě očekával dopis od Vinařického, který se už měsíc neozýval. Dle Krčmáře trpěl gastrickou zimnicí žlučného charakteru, kterou doprovázely ohromné návaly krve do mozku a do plic. Jako řešení se

---

¹⁵⁵⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 239.

¹⁵⁵⁶ Tamtéž, s. 287.

¹⁵⁵⁷ Tamtéž, s. 290.

¹⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 324.

¹⁵⁵⁹ Tamtéž, s. 326.

¹⁵⁶⁰ Zcela jasně o tom mluví Václav Michal Pešina z Čechorodu: „Dosavade nemám jasno, co, jak, a z čeho se to náhlé a nebezpečné s Vámi událo.“ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 343.

Krčmářovi jevílo jedině včasné puštění žilou,¹⁵⁶¹ tomu se ovšem pacient Vinařický dost důrazně bránil a podrobil se jedině léčbě, a to léčbě pijavicemi, i přes Krčmářovo upozornění, že se mu to jako léčebný postup nezdá dostačující. Přeci jen mu ale drobní živočiši od všech jeho návalů a ostatních komplikací pomohli. Celkem bylo využito dvanácti pijavic.¹⁵⁶² Mohl volněji dýchat a přesvědčil se, že v léčbě může Krčmářovi plně důvěřovat. Nemoc se v průběhu května dala na ústup a už na začátku června 1840 po ní nebylo stopy.¹⁵⁶³ O své nemoci a její vážnosti promlouval po svém vyléčení jako o velmi vážné, doslova psal, že jeho život visel na vlásku.¹⁵⁶⁴

V přípise k dopisu, který psal Krčmář Staňkovi, napsal vysílený Vinařický svým přátelům, aby se o něj nebáli a neměli nejmenší starosti. A aby trochu zlehčil svůj vážný stav, popsal jim žertem proceduru, kterou prodělal s pijavicemi. „Byl jsem krásně těmi zvířátky ozdoben. Měl jsem je jako kučery na čele, jako náušnice za ušima a jako korále na prsou.“¹⁵⁶⁵

Vinařický žertoval, ale rodina a přátelé prožívali neskutečně těžké chvíle, opravdu se obávali, že Vinařického ztratí. Za všechny nechme teď promluvit Václava Michaela Pešinu z Čechorodu. „Nebeskému vzkřísiteli, oživiteli a uzdraviteli buď čest a chvála, velebení a díky činění neskonalé, že Vás předrahy Příteli, z nebezpečství smrti vytrhna nám milostivě zachoval! Trnuli přátelé Vaši a úpěla Vlast nad zprávou děsnou, že by nám bylo Vás ztratiti. Po Dobrovském¹⁵⁶⁶ neumřelo Čecha, po kterém by bývalo tolik nářku, tolik bědování, jako po ztrátě Vaší! Nyní se vyjasňuje tvář každého, a srdce ustrašené si povoluje, když o Vás ví, že nám delší, Bůh dej! Na trojnásob delší čas zůstanete.“¹⁵⁶⁷ Pešina to prožíval vskutku jako by sám balancoval mezi životem a smrtí.

---

¹⁵⁶¹ Velmi dlouho se udržovala mezi lidmi a lékaři víra, že některé nemoci jsou výsledkem zkažených šťáv organismu. Logickým důsledkem toho bylo, že zkažené šťávy je třeba z organismu odstraňovat. Sloužilo k tomu puštění žilou a odsávání krve pijavicemi, čímž se mělo docílit odstranění škodlivin, které byly v krvi. Dále docházelo k tzv. počišťování, které spočívalo ve vyvolání průjmu, diurézy, pocení, zvracení a v použití klystýru. Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 86 – 87.

¹⁵⁶² LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence cizí, dopis Josefa Krčmáře Václavu Staňkovi ze dne 24. května 1840.

¹⁵⁶³ „Chvála a díky Hospodinu, že je po tom strachu!“ Tak reaguje na Vinařického uzdravení Václav Michael Pešina z Čechorodu. Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 343.

¹⁵⁶⁴ „Mein Leben schwebte wirklich an einem Bindfaden. Ich betrachte die mir von Gott erwiesene Gnade als eine Wiedergeburt,“ psal Vinařický Františku Vilému Tippmannovi 24. září 1840. Tamtéž, s. 346.

¹⁵⁶⁵ Tamtéž, s. 342.

¹⁵⁶⁶ Josef Dobrovský zemřel v Brně 6. ledna 1829.

¹⁵⁶⁷ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 342.

„...z Příbrami žalostné psaní od Prokopa Ondráka¹⁵⁶⁸ nad ztrátou matere, a od Kovaně zase děsící zpráva nad smrtelným nebezpečstvím přítele. Já mohl sám pojít.“¹⁵⁶⁹ Pešina se hluboce vyděsil, úzkost mu svírala hrud' a v srdci cítil bolestné bodání. Kdykoli se mluvilo o nebezpečí, které Vinařického ohrožovalo, zavíral oči a tiše se modlil. V nouzi se pozná přítel a Pešina byl svědkem, že i ti nejzatvrzelejší kanovníci,¹⁵⁷⁰ kteří brojili proti češtině a bránili se jí, přesto Vinařického litovali a teprve v těchto trudných chvílkách jeho osobnost dokázali plně ocenit. Kolik kanovníků, tolik přímluvců a orodovníků za Vinařického. Srdečnost těchto kanovníků se také projevovala při společných schůzkách, neboť kdykoli mohli, ptali se Pešiny a žádali po něm nejnovějších zpráv ohledně Vinařického zdraví. Tak jako kanovníci naléhali na Pešinu, naléhal zase on na Václava Špinku, který už mu ani na jeho neustálé ptaní po tom, jaký je aktuální zdravotní stav Vinařického, neodpovídal.

Díky Krčmářově lékařskému umu se vše v dobré obrátilo. Krčmář si totiž plně uvědomoval, že kdyby veškerou svou péči o Vinařického nějak zanedbal, přišel by tak český národ o drahého vlastence a jeho nejbližší o upřímného přítele. To nemohl připustit, a tak udělal vše, co mu tehdejší medicína dovolila, aby mu opravdu pomohl.

V nadcházejícím období pěti let přestál v březnu roku 1842 jen lehčí nachlazení, které se u něj projevilo jako důsledek nepříznivého počasí a kruté zimy, která v roce 1842 uhodila v mladoboleslavském kraji. Tehdy od veškerých návštěv Kovaně zrazoval i své nejbližší, neboť se obával o jejich bezpečí na umrzlých cestách a ještě více se obával možných zdravotních komplikací, jež hrozily ze studeného povětří. On sám se nachladil díky své nesmírné ochotě a lásce, se kterou se staral příkladně o své osadníky. Přislíbil totiž jednomu chalupníkovi z Katusic, že pohřbí jeho otce a právě cesta do Katusic ho stála zdravotní komplikace způsobené nachlazením.¹⁵⁷¹

---

¹⁵⁶⁸ Prokop Ondrák se narodil v Praze v roce 1810. Na kněze byl vysvěcen v roce 1834. Byl jedním z předních národních buditelů, svými spisy se snažil probudit zájem o českou knihu. Byl děkanem a čestným měšťanem v Příbrami. Zemřel 3. května 1873.

¹⁵⁶⁹ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 343.

¹⁵⁷⁰ Václav Michael Pešina z Čechorodu byl členem svatovítské kapituly v Praze.

¹⁵⁷¹ „V sobotu přissel ke mně chalupnjk z Katusic, genuž umřel otec[,] se žádostj o pohřeb, i doložil, že budeli [sic!] w neděli mráz[,] že pro mne přigede s příležitostj, neumrzneli [sic!] ale, že by mne žádal, abych ssel pěssky. Gá se té prostosrdečné žádosti zasmáti musel, ale nebylo mi pak ku podiwu, když předce přigel a mne na wíz naložil: čtyřikráte gsme wězeti zůstali a do Katusic wjce než hodinu geli, ačkoliw že tam pěssky býwám snadno za ½ hod. Domů ssel gsem pěssky, a rowněž w pondělj, než upachtil gsem se na té kluzké cestě a při chladném wětru gsem nastydnul.“ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 19. března 1842, inv. č. 15 VI/1.

Další onemocnění, ne tak vážné, ale přesto velmi nepříjemné a hlavně dlouhodobé, se u Vinařického v plné síle projevilo v srpnu 1845.¹⁵⁷² Postupem času se zhoršovalo a všeobecně komplikovalo Vinařického život. Byl omezen ve své činnosti faráře, v literárních pracích a v soukromí pro své onemocnění nemohl přijímat ani přátele. Ani svého velmi dobrého přítele Václava Staňka nemohl uvítat při návratu z jeho cest. Proto se mu hned v dopise ze 7. října 1845 pro své obtíže omlouval. O den později se omlouval i Františku Palackému, kterého bohužel nemohl v Praze navštívit a byl pro nemoc nucen svou návštěvu přesunout až na rok 1846.¹⁵⁷³ A co ho vlastně trápilo? Projevovaly se u něj problémy s tzv. zlatou žílou, tedy obtíže, které dnes známe pod názvem hemeroidy. V konečné fázi nemoci, tedy velmi pozdě, se nakonec přišlo na to, že se jedná o zánět močového měchýře.

Následkem nachlazení a velikého vyčerpání u něj vznikly haemorrhoides vesicae urinalis, alespoň takto se na diagnóze shodli jeho dva ošetřující lékaři, Josef Krčmář z Bezna a Mayer,¹⁵⁷⁴ působící v Mladé Boleslavi. Vinařický podle bolestí, kterými trpěl, svou nemoc překřtil na „trpitelkyni“. Jeho obtíže začaly již za prázdninového pobytu dětí Josefa Friče na Kováni. Tehdy Vinařický začal pociťovat řezavé bolesti při močení. Bohužel neměl možnost zahájit včasné léčbu, neboť v tom čase se do Litoměřic na týden odebrali jeho dva duchovní sousedé, farář ze Skalska a z Bukovna a Vinařický za ně musel odbývat veškeré duchovní služby. Každý den musel nejméně jednu hodinu docházet do těchto míst. Zadržování moče mu ještě víc uškodilo. Po třech týdnech od počátku onemocnění byl více upoután na lůžko, neboť už mu ani sezení nedělalo dobře. Ve své korespondenci se tak velmi omlouval za své kostrbaté písmo. První se jeho léčbě věnoval Dr. Krčmář. Nicméně Vinařického nemoc se nijak za jeho léčby nezlepšovala. K tomu všemu se přidaly ještě další komplikace, kterými byla zácpa a od které bylo nemocnému pomáháno klystýrem a nejrůznějšími pročišťujícími kůrami. Pro neefektivní léčbu nakonec Vinařický změnil svého ošetřujícího lékaře, kterým se v posledních zářijových dnech roku 1845 stal Dr. Mayer. Ten se rozhodl pro homeopatickou léčbu.¹⁵⁷⁵ Podle jeho doporučení pil ráno studené mléko, během dne

---

¹⁵⁷² Na počátek onemocnění lze usuzovat z dopisu, který Vinařický napsal Palackému 8. října 1845: „Skoro osm téhodnů již churav jsem.“ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 368.

¹⁵⁷³ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 568.

¹⁵⁷⁴ Autorce se nepodařilo zjistit celé jméno lékaře.

¹⁵⁷⁵ Homeopatie je léčebná metoda, která je založená na zkoumání pacienta a jeho symptomů jako celku. Používá různé přírodní látky, rostliny, minerály a živočišné produkty, avšak v silně zředěném stavu, do

popíjel syrovátku, která mu při hojném užívání velmi pomáhala proti zácpě a užíval prášky. Bolesti odeznívaly jen velmi pomalu. I když se začal léčit u jiného lékaře, přesto jej Dr. Krčmář navštěvoval, aby se ujistil, jak u něj nová léčba zabírá.

S tím, jak se nemoc neúměrně prodlužovala, byl Vinařický s každým novým dnem nemoci stále víc zarmoucený. Rozhodně si ještě nepřál zemřít. „Nechtěl bych ještě odsud se ubírat, mamť ještě mnoho prací před rukama: ale – ale bude-li Atropos¹⁵⁷⁶ neuprositelná, utrápí mne!“¹⁵⁷⁷

Už 18. října 1845 bylo zřejmé, že došlo k pochybení v diagnóze. Vinařický se Staňkovi, který se mu po dobu jeho nemoci stal jakýmsi důvěrníkem v jeho nelehké životní situaci, svěřoval, že jeho nemoc vznikla několikerým nastydnutím a jedná se o zánět močového měchýře. Tuto diagnózu hned na počátku stanovil Dr. Krčmář a teď mu dal za pravdu i třetí lékař, Dr. Vitavský,¹⁵⁷⁸ který byl k posouzení Vinařického zdravotního stavu taktéž zavolán. To, proč se na počátku onemocnění Dr. Krčmář postavil za diagnózu vyřknutou dr. Mayerem je nasnadě, byla to zdvořilost, ovšem v tomto případě bohužel zcela na nesprávném místě. Následná Mayerova léčba Vinařickému spíše přitížila. Podle jeho pokynů si umýval podbříšek studenou vodou, stejně tak pil i studené mléko a studenou vodu, což opravdu nemohlo jeho stavu nijak pomoci. 10. října 1845 se mu úplně zastavila moč a k uvolnění močových cest došlo jen díky teplým obkladům a nakuřování. V noci z 11. na 12. října měl nesmírné křeče a bolesti při močení, opět mu pomohly teplé obklady a omývání teplou vodou. V pondělí 12. října už mu bylo lépe a jeho stav se udržoval v jakémisi neměnném stavu. Křeče ustoupily, jen při močení ráno pociťoval svědění a někdy nepříjemné bodání. Dokonce se mu zlepšilo i spaní, spal totiž čtyři až šest hodin, sice s tím, že se většinou ještě dvakrát za noc probudil, ale i to bylo oproti dřívějšímu veliké zlepšení. Od čtvrtka 16. října 1845 začal užívat olej, který mu poradil Václav Staněk.¹⁵⁷⁹ Svými radami se mu

---

něhož jsou uvedeny zvláštními postupy. Pokud jsou homeopatické léky správně zvoleny, způsobují nenásilné a přirozené zlepšení či vyléčení akutních i chronických potíží.

¹⁵⁷⁶ Atropos je jedna ze Moir. Moiry mají v řecké mytologii zvláštní postavení. Předou totiž nit osudu. Někdy bývají připodobňovány našim sudičkám. První je Klóthó (Předoucí), která nit načíná, pak následuje Lachesis (Udělující), která nit dále spřádá a poslední je Atropos (Neodvratná), která nit přistíhuje. Jsou zpodobňovány jako staré ženy nebo vážné panny. Klóthó mívá v ruce vřeteno, Lachesis globus a Atropos knihu života nebo sluneční hodiny, na kterých ukazuje hodinu smrti. Leo František SASKA, *Mýthologie Řekův a Římanův pro gymnasia*, Klatovy 1868, s. 56.

¹⁵⁷⁷ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 568.

¹⁵⁷⁸ Autorce se nepodařilo zjistit celé jméno lékaře.

¹⁵⁷⁹ V dopise ze 7. října 1845 byl Staňkovou rukou v dopise, který mu Vinařický napsal, připsán recept, aby každé 2 hodiny užíval lžící čerstvého oleje provensálského a také aby se tím olejem natíral v podbříšku a v kříži. Vody měl pít tolik, co jen snesl olej v žaludku. Tento recept v edici Vinařického

snažil pomoci i karlovarský Dr. Jean de Carro. Dokonce jej zval k návštěvě Karlových Varů, kde by se mu sám mohl věnovat.¹⁵⁸⁰ Doporučoval mu, aby začal užívat karlovarskou vodu. Toho se ovšem Vinařický chtěl vyvarovat, měl už totiž nepříjemné zkušenosti s léčivou vodou, kterou popíjel kdysi v Bílině a která mu jen přitížila.

Byl to mučedník, alespoň tak se opravdu cítil. „Přál bych, abych již toho trápení pozbyl. Divím se sám sobě, že při těch ukrutných bolestech dosti ještě silen jsem. Jiného by to více umořilo.“¹⁵⁸¹ V trudných chvílkách směřoval své dopisy i Františku Palackému, kterého žádal, aby ho politoval a potěšil svým psaním v době jeho choroby.¹⁵⁸²

Osud Vinařického nebyl mnoha lidem lhostejný. Václav Štulc mluvil za všechny jeho nejbližší přátele. „Bůh račiž Vás milostivě chrániti, aby neduh bolestný již nikdy se nevracel. Vy pak sám neračtež¹⁵⁸³ oslyšeti prosbu, kterouž Vás netoliko já sám, nýbrž celý zástup ctitelů Vašich srdečně žádáme, abyste co nejvíce se šetřil a život i snahu svou na mnohá léta zachoval té svaté věci, kteréž jste apoštolem.“¹⁵⁸⁴

I když začala jeho choroba pomalu ustupovat, přesto se nechtěl nijak ukvapit a předčasně opouštět lůžko. Velmi se bál, že by při svém oslabeném zdraví mohl znovu nastydnout. V polovině měsíce listopadu v roce 1845 se komplikace přeci jen dostavily. Stále užíval olej, který mu doporučil Václav Staněk, neboť mu pomáhal. Ovšem vrátilo se mu dávení, na tři dny tedy vysadil všechny jemu doporučované léky. Bolesti při močení se zcela ztratily, ale jak rychle se ztratily, tak se stejně rychle zase vrátily. Rozhodl se, že se od alopatického¹⁵⁸⁵ léčení vrátí zpět k homeopatickému. Proto odjel do Mladé Boleslavi a tam se víceméně vrátil již k předešlému způsobu léčby Dr. Mayera. Bylo mu doporučeno, aby si omýval studenou vodou záda, užíval studeného mléka a studenou vodu, veškeré jídlo, které konzumoval mělo být nekořeněné a bez soli.

---

kořespondence nebyl poznamenaný. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, kořespondence vlastní - odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Staňkovi ze dne 7. října 1845.

¹⁵⁸⁰ „Sollten Sie aber an einer Diathesis calculosa aut haemorrhoidalis vielleicht leiden, welcher viele sitzende Gelehrte oft unterworfen sind, so ersuche ich Sie, als Artz und als Freund, unsere Najaden zu besuchen, oder, wenn Sie es wegen Geschäften nicht tun können, diese Nymphen höflich zu ersuchen, Ihnen eine Visite zu machen.“ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 576.

¹⁵⁸¹ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1909, s. 569.

¹⁵⁸² Tamtéž, s. 570 – 571.

¹⁵⁸³ Zde se nejspíše Václav Štulc přepsal a chtěl bezpochyby napsat – račtež. Nejedná se o chybu editora, neboť stejného slova Václav Štulc ve svém dopise ze 7. listopadu 1845 skutečně použil.

¹⁵⁸⁴ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 578.

¹⁵⁸⁵ Alopatic je klasická léčba. Léčba se snaží v těle vyvolat obranný proces léky opačného účinku.

Byl zoufalý a ztrácel poslední zbytky naděje. Tři lékaři a tři různé názory na to, kterou nemocí trpí. Dr. Vitavský si myslel, že má potíže s ledvinovými kameny, Dr. Krčmář stanovil diagnózu, která zněla zánět močového měchýře a dr. Mayer od počátku tvrdil, že trpí hemeroidy. Jeho stav se i přes lékařskou bezradnost začal v polovině listopadu roku 1845 zlepšovat. Opustil tedy své lůžko a denně se začal pohybovat venku na čerstvém vzduchu, což mu bylo hlavně doporučeno. „Včera jsem poprvé vyšel; dnes byl jsem před polednem $\frac{3}{4}$ a odpoledne $1\frac{1}{2}$ hodiny na čerstvém povětří. Kdo by si byl pomyslití mohl, že po užití tak jednoduchých prostředků v krátkém tom čase svého neduhu sprostěn budu?“¹⁵⁸⁶ 18. listopadu psal již otci, aby se za ním švagr Krouský vypravil do Boleslavi, neboť s jeho pomocí a s Boží ochranou, chtěl druhý den okolo půl desáté nastoupit cestu do Kováně.¹⁵⁸⁷

Na počátku prosince se ale obtíže s veškerou razancí vrátily. Vinařický si Staňkovi stěžoval, že při močení cítí stejnou bolest jako na počátku nemoci. To byla další rána pro již tak bolestí zdrčeného Vinařického. „Jsem o budoucnost svou teskliv, ježto předvídám, že mi dlouhá churavost nastává...Nevidím naděje, nevidím konce utrpení svého, leda že hodina má tomu konec učiní.“¹⁵⁸⁸ A ještě týž den se nechal převézt znovu do Mladé Boleslavi, kde se opět odevzdal do péče Dr. Mayera. Jeho utrpení bylo s konečnou platností diagnostikováno jako haemorrhoides vesicae urinalis. Podle toho se měl následující dny také řídit pokyny, které mu Mayer uložil. Stejně jako v předešlé léčbě se měl ráno a večer omývat studenou vodou, zejména záda, dále měl pít studené mléko k snídani, měl se zřítí kávy, vína i piva, měl konzumovat čerstvé ovoce a čtyřikrát denně si vzít prášek. 19. prosince 1845 se nechal převézt opět do Kováně, kde se ještě devět dní doléčoval. Jediné, co měl bezpodmínečně dále dodržovat, byl pohyb na čerstvém vzduchu. Vinařický věděl, že je toho opravdu třeba, uvědomoval si ale, že je to v rozporu s jeho povinnostmi zaneprázdněným životem. A tak, když bylo venku velké vedro, otevíral na sebe pouze dveře, aby tím v místnosti vytvořil lehký průvan.

V lednu 1846 k němu směřovaly dopisy jeho přátel, neboť se z doslechu nebo přímo od něj dozvěděli, že je konečně zdrav. „Přijměte mé srdečné přání k Vašemu úplnému uzdravení, o kterémž se dozvěděvše, jak já tak i kapitolní pan děkan a p. kanovník Nečásek, velice jsme se potěšili. Rač Vás Bůh ještě dlouho při stálém a výborném zdraví zachovati k prospěchu vlasti a církve, k jejichžto zvelebení slovem i skutkem tak

---

¹⁵⁸⁶ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 580.

¹⁵⁸⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸⁸ Tamtéž, s. 584.

ochotně a zdárně přispíváte.“¹⁵⁸⁹ Tak mu srdečně blahopřál Josef Pfeifer a byl opravdu neskonale šťastný, že je jeho přítel zase zdravý.¹⁵⁹⁰ Psal mu i Václav Michal Pešina z Čechorodu, stejně jako když byl nemocný v roce 1834. Naříkal, že zase onemocněl a moc se mu ulevilo, když se dozvěděl, že se zcela vyléčil.¹⁵⁹¹ Ovšem Vinařický nebyl nejposlušnější pacient, ač se měl vyvarovat dlouhého sezení a namáhavé práce, přesto si nemohl pomoci, v jeho životě bylo tolik aktivit, které nemohl odložit na později. Pfeifer to vystihl zcela přesně: „Již druhý list jsem od Vás dostal, který pozdě na noc psán byl. Jsa v Boleslavi, slyšel jsem, že Vám od lékařů k uvarování nemoci tak šťastně pozbyté zapovězeno jest dlouhé noční sezení. Nechtějte, prosím, záповědi té sobě nevyšmáti, abyste opět nedal všem vlastencům příčiny k obávání se o Vaše zdraví.“¹⁵⁹²

Aby utužil své zdraví, rozhodl se pro návštěvu lázní. Zatoužil navštívit Karlovy Vary či jinou zajímavou lázeňskou lokalitu, kde by se mohl, jak sám psal, „provětrat“. Jeho volba padla na Karlovy Vary¹⁵⁹³ a vycestoval do nich v druhé polovině srpna 1846. Spolu s ním do lázní odjel i jeho švagr Václav Hála.¹⁵⁹⁴

Lázně mu opravdu pomohly, a proto byly následující dva roky naplněny úplně jinými věcmi než starostí o zdravotní stav. Vždyť po zdravotní stránce byl Vinařický v kondici, v jaké už dlouho nebyl.

Jak už víme z kapitoly *Zavítali nám dnové nového věku!*, byl rok 1848 nabitý událostmi důležitými pro rodící se občanskou společnost v habsburské monarchii, o to víc znamenal pro Vinařického, který se v tom hektickém roce politicky angažoval.¹⁵⁹⁵

---

¹⁵⁸⁹ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 586.

¹⁵⁹⁰ Josef Pfeifer věděl, že zdraví má člověk jen jedno. Proto se velmi obával, že by mohl Vinařický znovu onemocnět. Ve dnech, kdy se Vinařický vzpamatoval z dlouhé nemoci, se i přes nařízenou rekonvalescenci rozhodl, že pohřbí právě zemřelého Pfeifrova otce. I když to Pfeifera velmi potěšilo, uvědomil si, že Vinařický právě přestál velmi těžké období a jen by mu hrozilo další onemocnění. Tak moc se o svého přítele po zdravotní stránce bál, že ho nakonec přemluvil, aby po své nemoci raději odpočíval a nabíral potřebných sil. Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 586 – 587.

¹⁵⁹¹ Právě na počátku roku 1846 si Václav Michael Pešina z Čechorodu více než kdy jindy dobře uvědomoval, jak vzácný dar je být dokonale zdravý. Sám totiž stonal a to poměrně vážně. „Přetrpení dvakrátě strašné cholery, silně vzrostlá zlatá žíla a dna přeukrutná v rukou, v stehnách a lýtkách...“ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 589.

¹⁵⁹² Tamtéž, s. 593.

¹⁵⁹³ Dokazuje to list Vincence Žáka, který 23. října 1847 vzpomíná na jejich společné karlovarské rozhovory o udržení gramatické jednoty se Slováky. Tamtéž, s. 652.

¹⁵⁹⁴ Tamtéž, s. 648.

¹⁵⁹⁵ Blíže v kapitole s názvem *Zavítali nám dnové nového věku!*

Mrazivé zimní počasí ale na počátku roku 1848 způsobilo Vinařickému nepříjemné nachlazení, kvůli kterému strávil několik dnů upoutaný na lůžku.¹⁵⁹⁶

Nové nepříjemnosti Vinařický pocítil v říjnu a v listopadu 1848. 22. listopadu 1848 psal z Kroměříže své rodině, aby je informoval o svém zdravotním stavu. Trápily ho totiž bolesti v noze, o kterých jeho rodina věděla již z jeho pobytu doma poté, co uprchl z revoluční Vídně v říjnu 1848. Bolesti v noze byly natolik silné, že omezovaly Vinařického celkovou hybnost. Ovšem jeho zdravotní stav se v Kroměříži zlepšil. „Nyní ale předce lépe choditi a sám se swlíkati i oblekati mohu. Snad pomine ten neduh sám. Tak myslí můj kollega p. Dr. [Jan Svatopluk] Presl.“¹⁵⁹⁷ O čtyři dny později, 26. listopadu, již konstatoval, že se cítí zdravější, než když se z Kováně vydal do Kroměříže. Bolest v noze byla již nepatrná, malé potíže mu ale stále činilo shýbání, i když už se obouval zcela bez cizí pomoci.¹⁵⁹⁸

V následujících letech mu měly jeho duševní a fyzickou pohodu ztěžovat časté bolesti hlavy. Trpěl jimi zejména tehdy, kdy měl mnoho práce, zvláště musel-li hodně psát. „Počal jsem nastavovati k celodenní práci také pozdnější večery, ale nesměl jsem dále pokračovati pro hlavy bolení, které mne trápívá, kdykoli dlouho na noc sedávám,“¹⁵⁹⁹ stěžoval si svému příteli Josefu Jirečkovi na konci roku 1851. Na počátku roku 1854 se mu nesnesitelné bolesti vrátily. „Měl jsme po několik dní hrozné hlavy bolení, které mne již po několik let minulo.“¹⁶⁰⁰ S novým rokem 1855 byly bolesti ještě intenzivnější. Za práci pro ministerstvo kultu a vyučování zaplatil nejednou bezesnou nocí. „Pracuji hluboko do noci: a téměř nemám spaní pro bolest hlavy.“¹⁶⁰¹ Na radu lékaře musel ze své práce slevit. Velmi mu tehdy pomáhaly Seidlitzovy bubřivky.¹⁶⁰²

A nebyly to jen bolesti hlavy, které v letech po roce 1848 trápily nebohého Vinařického. Čekaly na něj i menší životní eskapády v podobě nehod nejrůznějšího charakteru. Jedna z nich mu zkomplikovala v lednu roku 1853 práci na sestavování

---

¹⁵⁹⁶ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence z let 1833 – 1849*, Praha 1910, s. 672.

¹⁵⁹⁷ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického rodině ze dne 22. listopadu 1848, inv. č. 15 VI/1.

¹⁵⁹⁸ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického rodině ze dne 26. listopadu 1848.

¹⁵⁹⁹ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence z let 1849 – 1859*, Praha 1914, s. 63.

¹⁶⁰⁰ Tamtéž, s. 170.

¹⁶⁰¹ Tamtéž, s. 211.

¹⁶⁰² Jinak též Seidlitz-Pulver či v překladu šumivé seidlické prášky. Z dobové reklamy na tyto prášky se můžeme dočíst: „Tyto **prášky** jsou dle uznání nejprvnějších lékařských znalcův výborným léčivým prostředkem a zaujmají mezi všemi domácími prostředky bez odporu první místo a tisíce poděkovacích listin dosvědčují, že poslouží výborně při neduzích v **žaludku a v břiše**, pomáhají podivuhodně **nemocným na játra, na tvrdou stolici, hámorrhoidy, na žáhu, na křeče žaludkové a v nejrozličnějších ženských nemocech.**“ Národní listy ze dne 7. července 1863.

slabikáře a čítanky pro národní školy.¹⁶⁰³ „Moji lidé chtěli mi mýti přední pokoj: já se chtěl do druhého zavřít; ale když jsem hbitě levou rukou přivíral, sklouzla mi na povýšeném prahu noha, já v tom pravici chtěje se zadržeti uskřípnul jsem si na pravé ruce prostřední prst tak, že mi krev vystříkla pod nehtem.“¹⁶⁰⁴ Celý týden nemohl pro nesmírné bolesti psát, nicméně mu v tomto ohledu velmi pomohla arniková tinktura, která mu bude ještě jednou nápomocna při podobné nehodě o tři roky později.

V pokročilém věku padesáti let, po mnoha letech namáhavé práce, při které neustále něco sepisoval a četl až do pozdních nočních hodin, se v roce 1853 ohlásily první vážnější problémy s očima. Při vysilující práci na školních učebnicích si zrak opravdu velmi namáhal. „Oči moje patrně trpí.“¹⁶⁰⁵ Lékař mu proto přísně zakazoval, aby oči namáhal v noci.¹⁶⁰⁶ Stav jeho očí se jen rapidně zhoršoval. „Patrně ubývání mého zraku zakáže mi snad brzy namáhání mimo práce úřední. Drobný tisk mohu jen s úsilím čísti a večerní práce při svíci déle trvajících způsobuje mi, že oči se mi zalévají slzami.“¹⁶⁰⁷ Oči už mu nesloužily tak dobře, jak při všech svých aktivitách potřeboval. Pálily ho a velmi často mu slzely. V roce 1855 s velikým úsilím pracoval na *Druhé čítance a mluvnici pro druhou třídu katolických škol v císařství Rakouském* a pro povinnosti, které ho zaměstnávaly ve dne, musel práci na ní obětovat i večery. A tak se mu při jeho neustálém sepisování staly od roku 1855 neocenitelným pomocníkem brýle. Nebyl z toho nijak zvlášť potěšen, ale chlácholil se tím, že jeho otec začal brýle používat o dva roky dříve než on. „A v posledních létech věku svého zase bystřejšího zraku nabyt, že mu ani potřebí nebylo skel čítajícímu dosti drobný tisk novin a bývalých Květů.“¹⁶⁰⁸ O dva roky později se Vinařickému zrak vůbec nezlepšoval. Na počátku června 1857 psal švagrovi Václavu Hálovi: „Chvála Bohu, jsem zdrav, jen oči mi tak nechť sloužit, jako sloužily. Na večer mi pláčí a nesmím dlouho při světle čísti nebo psát.“¹⁶⁰⁹ A jen těžko mohl dodržovat dalších rad, jak si utužovat zdraví. Pro mnohé povinnosti si nemohl dovolit večerní procházky za hezkého počasí, ke kterým byl nabádán ze všech

---

¹⁶⁰³ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

¹⁶⁰⁴ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence z let 1849 – 1859*, Praha 1914, s. 122.

¹⁶⁰⁵ Tamtéž, s. 138.

¹⁶⁰⁶ Tamtéž, s. 147.

¹⁶⁰⁷ Tamtéž, s. 174.

¹⁶⁰⁸ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 28. března 1855, inv. č. 15 VI/1. O záležitosti s brýlemi informoval Hálovi i v dopise ze dne 27. září 1855. Rodinu švagra Jana Krouského o tom informoval v dopise z 15. května 1856. Tamtéž.

¹⁶⁰⁹ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 6. června 1857. Ostatně i na konci ledna roku 1859 se jeho oči neustále potýkaly s palčivou bolestí a slzami. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 24. ledna 1859.

stran. Jeho přátelé si přáli, aby si alespoň po šesté hodině večerní odpočinul na čerstvém vzduchu.

Celkově mu ale ovzduší jižních Čech velmi prospělo, což sám konstatoval v dopise švagrovi Janu Krouskému v druhé polovině června 1856: „Niméně jsem zde předce zdravější než na Kováni. Studené lázně v řece mi dobře slouží.“¹⁶¹⁰

Další poměrně nepříjemná nehoda se Vinařickému přihodila 11. srpna 1856, kdy se vydal do Prahy, aby zjistil, jak se vyvíjí jeho vyhlídky na uprázdňenou svatohavelskou faru.¹⁶¹¹ Když se vracel do Týna nad Vltavou, nešťastný z toho, jak špatně dopadla jeho návštěva Prahy a stejně tak i návštěva arcibiskupa Bedřicha Schwarzenberga v Dolních Břežanech, všechno neštěstí a smůlu korunovala zlá příhoda na zpáteční cestě. Za Krčín vystoupil na chvíli z vozu, ovšem když nastupoval zpátky, vůz se nečekaně rozjel. Vinařický se snažil rychle se do vozu dostat, ale při tom všem snažení uklouzl, a protože se bál, aby se mu šos jeho kabátu nezapletl do točícího se kola, uskočil nazpět. Bohužel mu ale kolo přešlo levou botu a on si ve snaze rychle ji zpod kola dostat, strhl celý nehet na levém palci a nehty u dalších dvou prstů si velmi poranil. Nebyla možnost, aby se dostal zpátky do Prahy a tak si obstaral jen láhev se studenou vodou a onuce na obklady. Celou noc se za jízdy snažil své zraněné noze ulevit pomocí studených obkladů. V Táboře, kde čekal na další vůz, který jej měl dovézt do Týna nad Vltavou, si už začal přikládat tinkturu z arniky. Domů se pak dostal šťastně a bez další nehody. Arnika ho zcela vyléčila. Nic jiného po celých dvanáct dnů od svého zranění neužíval, a přesto se vyléčil tak, že poté mohl bez bolesti chodit jako před nehodou. Velmi mu prospěl i klid na lůžku. 6. ledna 1857, kdy o své nepříjemné nehodě informoval¹⁶¹² Josefa Jirečka, už mohl napsat, že mu stržený palec na levé noze ze dvou třetin dorostl a to zcela rovně a i zbylé narušené dva nehty, že se zhojily bez problémů.¹⁶¹³ Nový rok 1857 tedy přivítal opět v plné síle.¹⁶¹⁴

---

¹⁶¹⁰ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 19. června 1856, , inv. č. 15 VI/1.

¹⁶¹¹ Blíže v kapitole *Však Boha nám žádný nesesadí ani nepřesadí*.

¹⁶¹² Krátkou zmínku o tom učinil i 11. října 1856 v dopise rodině Hálových. „Jsem dokonale zdravý; na cestě zpáteční z Prahy jsem si ale při vstupování do kočáru strhl nehet, rána byl již ale po čtrnácti dnech zahojena.“ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 11. října 1856, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶¹³ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence z let 1849 – 1859*, Praha 1914, s. 253.

¹⁶¹⁴ Z toho se jeho přátelé velmi radovali. Zdraví jejich milovaného Vinařického bylo na prvním místě. „Jako mne velice zarmoutila první správa [sic!] o nešťastné příhodě, která Vaší Vele důstojnost na cestě z Prahy potkala, tak jsem se opět potěšil zaslechna[,] že se opět zdraví navrátilo, a že Vaší

Přes bolesti hlavy, zhoršující se zrak a přestálé nehody, mohl Jakubu Navarrovi, nově zvolenému děkanu vyšehradské kapituly, napsat 20. února 1859 toto: „Jsem chvála Bohu již po 12 let bez proměny dokonale zdrav...prsa mám dokonale silná...“¹⁶¹⁵ Psal mu to proto, že se chystal zažádat si o uvolněné kanovnické místo ve vyšehradské kapitule. Představením svého dobrého zdravotního stavu si chtěl své budoucí volitele více naklonit. Jeho dokonalé zdraví dokládají zdravotní vysvědčení¹⁶¹⁶ (PŘÍLOHA 55), která mu vystavil vltavotýnský lékař Jan Svátek. Vinařický v nich byl popisován jako osoba se souměrně stavěným tělem, dobře vyvinutým hrudníkem a mluvními orgány a s dobře fungujícími smyslovými orgány.¹⁶¹⁷

Že poslední léta opravdu netrpěl vážnou chorobou a celkově ho zdraví už tolik netrápilo, dokazují slova Vinařického přítele bechyňského děkana Františka Felixe: „A jakž Vám tam zdraví slouží? Jste pořád takový lícný, uhlažený a hezký melounek? Rád bych Vás v tom kanovnickém obleku viděl, to Vy se asi papíte, to Vám to asi krásně sluší.“¹⁶¹⁸ A že mu z tváře bylo možno vyčíst spokojenost a zdraví dokazují i tato jeho slova: „Konečně Vaší kulatou, slíchnou, příjemnou, hezounkou, vlídnou, něžnou, přívětivou, pěknou, jasnou, libou, byť při studených mydlinkách oholenou, předce dosti krásnou tvář v duchu líbá Váš sice hubený a nedomrlý předce však upřímný František.“¹⁶¹⁹

František Felix, s nímž Vinařického spojovalo opravdu důvěrné přátelství, nám v dochovaných vzájemných dopisech na Vinařického mnoho prozrazuje. Prozrazuje například jeho prohřešky proti zdravé výživě. Díky němu se dozvídáme, že i navzdory někdejší obtížím s plícemi, si občas dopřával „cigárek“. „...dal bych Vám, co Vy mlsáku rád papáte, totiž háďata, která se netoliko do ruky, ale i do úst brátí mohou beze škody, leč kdoby přebral; pak byste si mohl zakouřiti cigarka třeba cukrem posypaná, jichž také nejste nepřitelem. Než, ač zde osobně nebudete, pronesu předce až se

---

Veledůstojností slavně posvěcená bude škola nová Záleská, což ukázkou jest, že Bůh Vaší Veledůstojnost mezi posud sobě svěřenými ještě na další čas zachovati chce k prospěšnému působení v Království svém.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní - přijatá, dopis Jana Špačka Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 11. září 1856.

¹⁶¹⁵ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence z let 1849 – 1859*, Praha 1914, s. 338.

¹⁶¹⁶ První zdravotní vysvědčení bylo Vinařickému vystaveno 14. července 1857 a druhé 2. března 1859. Obě byla vystavena kvůli jeho žádostem o nové pracovní místo. V prvním případě se jednalo o uvolněné místo rektora u sv. Jiří na Pražském Hradě a v druhém případě chtěl získat uvolněné místo kanovníka vyšehradské kapituly. Úspěšný byl až v druhém případě. Blíže k tomu v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹⁶¹⁷ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, lékařská vysvědčení z let 1857 – 1859.

¹⁶¹⁸ Tamtéž, korespondence vlastní - přijatá, dopis Františka Felixe Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 27. října 1859.

¹⁶¹⁹ Tamtéž, dopis Františka Felixe Karlu Aloisi Vinařickému b.d.

žampaňské – které Vy také rád zunkáte – perlit a pěníť bude srdečný přípíteť milovanému Karlíčkovi...“¹⁶²⁰

To, že mu v šedesáti letech ubývalo sil, zhoršovala se paměť a návaly do hlavy, kterými trpěl celý život, byly stále častější, přisuzoval účinkům nepříjemného zranění, které mu způsobilo příliš horké počasí v červnu 1860. „Při procesí našem, tu neděli po Božím Těle, utržil jsem si bolestný úpal hlavy pro veliké horko, tak že mi vyskočily puchýře, a kůže se mi po vrch hlavy loupá.“¹⁶²¹ Sám sobě tak vlastně podal ze svého pohledu rozumné vysvětlení svých neduhů. Díky tomu se nemusel tolik řídit radou svých přátel, aby polevil ve své práci a celkově šetřil svých sil.

Povinností, které ho na Vyšehradě zaměstnávaly, bylo opravdu velmi mnoho. Ani v posledních letech svého života si tedy navzdory svým přáním nijak neodpočinul. Přes celkové zeslábnutí si ani v nejmenším nestěžoval. Dokonce nás seznamuje v roce 1863 s tím, jak silné má ještě ve svém věku plíce. V dubnu a květnu si totiž svůj trest za protihabsburské postoje ve vězení odpýkával vyšehradský děkan Václav Štulc¹⁶²² a Vinařický musel kázat nejenom za sebe, ale i za něj, a to by bez silných plíc nešlo.¹⁶²³

I přes to, že si vůbec nestěžoval, od té doby, co se přestěhoval do budovy děkanství¹⁶²⁴, byl stále nemocen, zejména ho trápil těžký a krátký dech.

Příznaky zhoršujícího se zdravotního stavu se v plné síle o slovo přihlásily již na konci roku 1866. Tehdy Vinařický znatelně pocíťoval, že se jeho myslí, dle jeho slov, zmocňuje podivná zmalátnělost.¹⁶²⁵ Varovné příznaky vyčerpání a horšícího se zdraví

---

¹⁶²⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Františka Felixe Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 27. ledna 1860.

¹⁶²¹ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy paměťní IV. Korespondence z let 1859 – 1868*, Praha 1925, s. 17.

¹⁶²² Byl odsouzen jako odpovědný redaktor časopisu Pozor za protivládní články k dvouměsíčnímu vězení a ztrátě 1000 zlatých z kauce. Vinařický svého přítele ve vězení navštěvoval a mohl tak konstatovat, že je dobré a jasné myslí. Ve vězení napsal Štulc mnoho pěkných veršů. Celou záležitost vnímal Vinařický, a nejen on, jako politickou pomstu. Na Štulcově straně byla většina Prahy. Vinařický nešetřil ve svých dopisech nad celou smutnou událostí rozhořčených slov. „...zločinu tam nemůže býti, kdež není ani pokusu k domnělému zločinu ani úmyslu a jen ledabylá kritika.“ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy paměťní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925, s. 91 – 92.

¹⁶²³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 23. května 1863, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶²⁴ Louisa Hálová uvedla v *Pamětech*, co si pamatovala z doslechu. „...když se stal kanovníkem na Vyšehradě, bydlel nejprve někde pod kopcem, směrem ke Smíchovu, pak se přestěhoval nahoru proti prachárně [je tím myšlena budova starého děkanství], v nynější Soběslavově ulici[č. p. 1/14]; potom stav se děkanem[Vinařický se děkanem nikdy nestal], bydlel dole v městě Vyšehradě. My k strýcovi chodili nejvíce v době, kdy bydlel nahoře v Soběslavově ulici, tam měl útulný byt a dvě zahrádky.“ ANTM, fond 791 – Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 19. (PŘÍLOHA 41)

¹⁶²⁵ Jan ŠAFRÁNEK (ed.), *Korespondence a spisy paměťní IV. Korespondence z let 1859 – 1868*, Praha 1925, s. 129.

ho nenechávaly chladným. Sám se rozhodl, že se vzdá veškerých vedlejších činností, které si během svého působení vyšehradského kanovníka stihl uložit na svá bedra už tak obtěžkaná duchovní službou. Chtěl se především vzdát redaktorství Časopisu pro katolické duchovenstvo, což se vůbec nelíbilo nakladatelství, které Vinařického přimělo, aby místo odchodu z redakce raději od roku 1867 přijal jako spoluredaktora Klementa Borového.¹⁶²⁶ Ten na sebe postupně přebral většinu prací, které již nemocný Vinařický nemohl zastávat. Že ho opouštějí životní síly bylo nepřehlédnutelné. A jelikož si to velmi dobře uvědomoval, rozhodl se uposlechnout lékaře a ve svých aktivitách zvolnit. Proto 29. října 1868 požádal karlínské okresní zastupitelstvo, aby ho zprostito všech jeho funkcí, které do té doby zastával, neboť zdravotní stav, ve kterém se v té době nacházel neodpovídal možnostem jejich zodpovědného plnění. „Churavost nížepsaného [Vinařického] k nejvyššímu stupni migrainy dostoupila, tak že každé namáhání duchovní jemu ze strany lékařské zakázáno jest.“¹⁶²⁷

Jaké byly asi poslední měsíce života Karla Aloise Vinařického? Ti, kteří ho obklopovali tehdy, už nám své dojmy z jeho boje života se smrtí sdělí již těžko. Přesto se nám do dnešních dnů zachovalo unikátní svědectví¹⁶²⁸ Václava Otakara Slavíka, ve kterém popisoval poslední dny pozemského života Karla Aloise Vinařického Josefu Jirečkovi, příteli Vinařického, který marně čekal odpověď na svůj poslední dopis zasláný Vinařickému 22. ledna 1869. Odpovědět svému příteli už nebyl Vinařický vůbec schopný napsat, neboť už v první polovině prosince 1868 ulehl, ač nerad, na lůžko s bolestmi žaludku, hlavy, s těžkým dechem a s tím, že necítí celou levou stranu svého těla. Lékař s téměř stoprocentní jistotou potvrdil to, co se ostatní báli vyslovit nahlas – jednalo se o mrtvici. Ke všem již tak těžkým obtížím se přidala další zdravotní komplikace v podobě vodnatelnosti. Bylo to s ním tak vážné, že již v předvánočním čase visel jeho život na vlásku. Bezpochyby to byla hlavní příčina, proč také 19. prosince 1868 uzavřel poslední vůli a 24. prosince 1868 k ní připojil i důležitý kodexil.¹⁶²⁹ A na vážnost celé situace poukazuje i fakt, že byl zaopatřen svátostmi umírajících.

Lékařem mu byly pro zlepšení zdravotního stavu předepsány suché lázně, které mu významně pomohly po fyzické stránce, ale jeho duševní zdraví už se z nenadálých

---

¹⁶²⁶ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*.

¹⁶²⁷ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní - odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Okresnímu zastupitelstvu ze dne 29. října 1868.

¹⁶²⁸ LA PNP, osobní fond Josefa Jirečka, korespondence vlastní - přijatá, dopis Václava Otakara Slavíka Josefu Jirečkovi ze dne 7. února 1869.

¹⁶²⁹ Blíže v kapitole s názvem *Sluší se ctíti a vážiti si věčně – Karla Aloise Vinařického*.

komplikací nevzpamatovalo. Zhoršovala se mu paměť, ztrácel soudnost a s tím vším přišel i o zrak. Okolo 20. ledna 1869 o sobě neměl vůbec povědomí, jeho stav se zlepšil jen 24. ledna 1869, kdy mu byl přečten dopis od Josefa Jirečka, poslední list, jehož obsah s nesmírnou radostí vyslechl, ovšem pak se jeho zdravotní stav už jen prudce zhoršoval. Od 25. ledna už nebyl schopen jediné jasné myšlenky, blouznil a od té chvíle už to nebyl ten Vinařický, jak jej všichni znali a jak si jej pamatovali. Poté, co se jeho stav ještě zkomplikoval zánětem plic, vyřklo 29. ledna lékařské konsilium jasný verdikt, že už mu není pomoci. Odešel klidně navzdory všem bolestem, které ho od prosince 1869 sužovaly.¹⁶³⁰

6.3. Zdraví rodiny

Karel Alois Vinařický přál své rodině dobré živobytí, štěstí doprovázející všechny jejich počiny, ale to nejdůležitější, co si z celého srdce přál, bylo pevné zdraví celé rodiny. Po mnoha životních karambolech, při kterých ztratil při cholerové epidemii v roce 1832 matku, na následky nastydnutí při stěhování do Týna nad Vltavou v roce 1849 svého otce a v rozmezí let 1807 až 1842 i šest svých sourozenců¹⁶³¹ a také pro své vlastní nemoci a nejrůznější neduhy, si zdraví velmi vážil. Věděl, že tam, kde jinde peníze fungovaly jako mocný soupeř zdravému rozumu, v zdravotní oblasti své moci ve velké většině případů pozbývaly. Zdraví se totiž penězi koupit nedá, účinkem peněz se zmírňuje až průběh nemoci či její následky.

Proto když hrozilo, že by něco mohlo zdraví rodiny ohrozit, plnil Vinařický roli zdviženého prstu, který varoval před nebezpečím. Bylo tomu tak vždy, když se měli vzájemně navštívit v době, kdy tomu nevyhovovalo počasí či byly cesty nesjízdné.¹⁶³² Vinařický dokonce v dobách potencionálního ohrožení životů svých nejbližších nabízel u sebe útočiště. Bylo tomu tak zejména, když byl někdo ohrožován chorobou, potom se místo, kde zrovna pobýval, proměňovalo v místo vhodné pro léčbu či rekonvalescenci. Stejně tak nabízel svůj dům jako azyl v dobách, kdy ohrožení životů členů rodiny vyplývalo z prusko-rakouského konfliktu, který vyvrcholil v bitvě u Hradce Králové v roce 1866. Na požádání svého švagra Hály se rozhodl ujmout své sestry a neteří, které

---

¹⁶³⁰ LA PNP, osobní fond Josefa Jirečka, korespondence vlastní - přijatá, dopis Václava Otakara Slavíka Josefu Jirečkovi ze dne 7. února 1869.

¹⁶³¹ Blíže v kapitole s názvem *Líbám Vás všechny. Váš upřímný švagr, bratr a strýc.*

¹⁶³² SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 19. března 1842, inv. č. 15 VI/1.

byly bezprostředně ohrožovány v Hradci Králové, ve kterém Václav Hála působil jako soudní rada. Z výše napsaného tak jasně vyplývá, že se Vinařický snažil udělat maximum pro zdraví celé své rodiny.

Stejně tak jako se choroby nevyhýbaly Vinařickému, nebyli v tomto výjimkou ani někteří členové jeho rodiny. Nejzávažnějšími problémy v tomto směru trpěla jeho nejmladší sestra Magdalena, švagr Jan Krouský a někteří členové početné Hálovy rodiny.

6.3.1. Magdalena Vinařická

Zaměřme se nyní na Magdalenu Vinařickou, u které se projevila vážná duševní porucha. Množství psychických onemocnění nemůžeme v období, kdy žil Karel Alois Vinařický a jeho rodina a příbuzní, vůbec odhadnout. Oligofrenie¹⁶³³ a psychózy¹⁶³⁴ byly pokládány za trvalý stav, který nelze změnit léčením a jelikož nebyly přenosné, nevyvolávaly ani snahu likvidovat je jako zdroj nebezpečí pro ostatní obyvatelstvo. Možnému nebezpečí vyplývající z chování nemocných bylo předcházeno tím, že byli psychiatrickými pacienty uzavíráni do věznic nebo věznicím podobných „blázinců“.¹⁶³⁵

Ovšem osvícenská medicína změnila náhled na psychiatrické pacienty, neboť k nim začali přistupovat jako ke skutečně nemocným. Při všeobecné nemocnici byl 1. listopadu 1790 otevřen i blázinec.¹⁶³⁶ Postupně nemocných přibývalo a před omezeností ústavní budovy nebylo možné dále přivírat oči. V roce 1822 byl pronajat menší dům bývalého augustiniánského kláštera u sv. Kateřiny a tím byl položen základ k vybudování samostatného ústavu.¹⁶³⁷ Bývalý klášter byl shledán za vhodný ke zřízení takového léčebného ústavu nejvyšším rozhodnutím 17. ledna 1823 a dvorským dekretem z 27. března 1826 bylo rozhodnuto o koupi jeho budov s příslušnými

---

¹⁶³³ Oligofrenie je porucha intelektu, projevující se jeho nevratným snížením. Je vrozená nebo způsobená organickým poškozením mozkové tkáně nebo příslušných buněk před a během početí nebo během vývoje plodu. Česky se porucha také nazývá slabomyslnost.

¹⁶³⁴ Psychóza je závažný duševní stav, který lze definovat jako neschopnost chovat se a jednat v souladu s okolnostmi. Mění se vztah nemocného k realitě, kdy postiženému chybí nadhled a svým bludům bezmezně věří.

¹⁶³⁵ Pokud malý počet těchto institucí nestačil, byli drženi doma, většinou přivazováni nebo ukováni v chlévech, sklepích, obecních šatlavách apod. Pokud se o ně nemohla starat rodina, plnila tuto povinnost obec.

¹⁶³⁶ Blázinec byl zřízen v první řadě pro šílence zuřivé, okolí nebezpečné a nečisté. Ústav byl určen maximálně pro 57 nemocných a hned v prvním roce jich pojal 54. Opatrovnickou službu v něm vykonávali dva mužové. Ústav na nemocné spíše dohlížel než je léčil. František S. FRABŠA – Antonín HAVEROCH, *Zemské ústavy pro choromyslné v Čechách*, Praha 1926, s. 19.

¹⁶³⁷ Jelikož počet nemocných neustále vzrůstal a začaly se projevovat první ohlasy nové lékařské disciplíny – psychiatrie, vedlo vše k tomu, že se k dosavadnímu pouhému ošetřování nemocných přidružila i péče léčebná. Tamtéž, s. 20.

pozemky.¹⁶³⁸ Svému nejvlastnějšímu úkolu, tedy léčebné strážce, vyhovoval ústav plně od svého počátku. Nebylo jediného léčebného způsobu, objeveného a užívaného uznávanými zahraničními kapacitami a nejproslulejšímu ústavu, aby nebyl v Praze vyzkoušen. Za hlavní léčebné prostředky bylo považováno vhodné zaměstnání,¹⁶³⁹ které nenápadně a vhodně zaměstnávalo duševní síly. Pražský ústav pro choromyslné byl pokládán za nejlepší v Rakousku a to nejen co do zařízení, ale i léčebných metod a výsledků.¹⁶⁴⁰

Od narození byla Magdalena slabšího zdraví, často churavěla, a právě proto a protože byla nejmladší, byla nejoblíbenějším dítětem svého otce a stejně tak i celé rodiny.¹⁶⁴¹

U sestry Magdaleny se v roce 1859 se projevila duševní choroba,¹⁶⁴² která se v listopadu 1859 prohloubila natolik, že musel Vinařický svou sestru umístit do Ústavu pro choromyslné. „Dne 5^{ho} a 6^{ho} b. m. byla prý pokojnější, jak jsem se u direkce ústavu choromyslných na [stav] mysli 6^{ho} vyptal, včera byla ale opět velmi roznícena. Ubohá!“¹⁶⁴³ Vinařický pozbyl naděje, nevěřil, že se uzdraví. Nikdo ani netušil, co bylo příčinou jejího smutného stavu. Jan Krouský důvěřoval léčbě v Ústavu choromyslných víc než Vinařický a opravdu k jistému zlepšení jejího duševního zdraví došlo.

---

¹⁶³⁸ Větší budova byla určena pro muže, menší pro ženy, obě byly odděleny nádvořím, obklopeny zahradami, jež byly obehnané vysokou zdí. Nový ústav mohl pojmout 250 – 260 nemocných. Nemocní byli rozděleni nejen podle pohlaví, ale také podle povahy a příbuznosti chorob. Již ve třicátých letech zápasil ústav s nedostatkem místa. Proto bylo v roce 1840 přikročeno k stavbě moderního, všem požadavkům tehdejších vědeckých vymožeností vyhovujícího ústavu na východních vyvýšených pozemcích. S. FRABŠA – Antonín HAVEROCH, *Zemské ústavy pro choromyslné v Čechách*, Praha 1926, s. 21 – 24.

¹⁶³⁹ Práci pacientů byly udržovány čtyři ústavní zahrady. Nemocní se účastnili i domácích prací, čistili chodbu, štípali dříví, nosili vodu. Ženy šily, pletly, vyšívaly, pracovaly v kuchyni či uklízely své pokoje. Řemeslníci provozovali v dílnách své řemeslo a vzdělanější pacienti se zaměstnávali opisováním, učením cizích jazyků či dokonce pracovali i literárně. V padesátých letech byla rozmnožena řada léčebných prostředků. Byl zaveden tělocvik, nemocným byly dovolovány vycházky s lékařským dozorem, dokonce se chodilo i do divadel, na koncerty a výstavy. Jednou za rok byl potom pořádán i velký výlet po pražském okolí František S. FRABŠA – Antonín HAVEROCH, *Zemské ústavy pro choromyslné v Čechách*, Praha 1926, s. 32-34.

¹⁶⁴⁰ Ludmila HLAVÁČKOVÁ, *Česká a německá psychiatrická klinika pražské lékařské fakulty do roku 1918*, in: Karel ČERNÝ – Petr SVOBODNÝ (edd.), *Historia, medicina, cultura. Sborník k dějinám medicíny*, Praha 2006, s. 134 – 135.

¹⁶⁴¹ ANTM, fond 791 – Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 31.

¹⁶⁴² Magdalenina neteř Louisa Hálová, se v *Pamětech* rodiny zmiňovala o její náboženské přepjatosti, která jí popletla hlavu. V tom viděla hlavní důvod, proč byla teta umístěna do Ústavu pro choromyslné.

¹⁶⁴³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 8. listopadu 1859, inv. č. 15 VI/1.

Na začátku prosince, měsíc poté, co byla Magdalena umístěna v ústavu, se Krouský Vinařického v dopise ze 7. prosince 1859¹⁶⁴⁴ ptal, jak se Leny daří. Věřil, že jakmile se její stav zlepší, přestěhuje se k Vinařickému do bytu, který na ni bude dohlížet a starat se o ni. Celá Krouského rodina si opravdu upřímně přála, aby se uzdravila. U duševních chorob je léčba ovšem komplikovaná a ne vždy dojde k úplnému uzdravení. Tak tomu bylo i u Magdaleny, ale to po propuknutí její choroby ještě nikdo ani v nejmenším netušil. V sebemenším zlepšení viděli veliké pokroky, a proto si mohl Vinařický 12. prosince 1859 dovolit Krouskému napsat, že „sestra Magdalena, Bohu díky, šťastně jest vyzdravena.“¹⁶⁴⁵ Od 2. prosince 1859 už s ním bydlela v jeho kanovníckém bytě na Vyšehradě. Hálovi o jejím vyléčení informoval také a její stav jim popsal takto: „Jest veselá, tichá a vůbec celé chování slibuje, že se její choroba neblahá více nenavráť.“¹⁶⁴⁶ Bohužel jeho slova neodpovídala skutečnosti. Sestra prodělávala záchvaty, které se stále stupňovaly.¹⁶⁴⁷

Jak takový záchvat vypadal? Jeden z těch silnějších popsal Vinařický v listu Janu Krouskému.¹⁶⁴⁸ Nebohá Magdalena křičela od 21 hodiny do 2 hodin ráno a po půl noci pro intenzitu jejího záchvatu musel být k jejímu lůžku zavolán Vinařický. Utěšoval jí, domlouval jí, všechno bylo ale marné. Mísilo se v ní tolik myšlenek a vidin, nechtěla poslouchat. Děkala si výčitky z celého svého života. Všem kolem ní to trhalo srdce na tisíc kusů, když jí viděli v tak zbědovaném stavu. Ale nejhorší bylo z jejích úst slyšet výčitky vůči jim samotným, tedy těm, kteří ji opravdu milovali. „Konečně jí přišlo na mysl a naříkala, že ji prý Hampeisovic vinějí[,] že pro ni přijdou bankrot, já že ji nemám rád, a stále[,] že ji také nechci, že přijde sem komisse, a všecko sebere, co komukoli z nás patří.“¹⁶⁴⁹ Ráno obyčejně na vše zapomněla. Pak většinou do několika dnů nastala v její náladě náhlá proměna, byla opět veselá a tichá. Ovšem ve tváři se zračilo celé její utrpení – tvář byla propadlá, líce cihlové, k bradě bledé. Každé slovo si vykládala jinak než bylo myšleno a sebemenší podnět se pro ni stal příčinou k pláči. Ač jí její rodina

---

¹⁶⁴⁴ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 7. prosince 1859, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶⁴⁵ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 12. prosince 1859.

¹⁶⁴⁶ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 13. prosince 1859.

¹⁶⁴⁷ V dopise z 26. února 1861 Vinařický konstatoval, že se její záchvaty od návratu z ústavu choromyslných čtyřikrát zopakovaly. Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 26. února 1861.

¹⁶⁴⁸ Tamtéž.

¹⁶⁴⁹ Tamtéž.

měla opravdu moc ráda, připouštěl Vinařický i skutečnost, že všichni kolem ní, včetně jeho samotného, s ní mají veliký kříž.

Na konci května 1861 se potom Magdalena rozhodla pro změnu prostředí. Rozhodla se pro dočasný pobyt u Krouských v Katusicích. Po pobytu u nich byla nějaký čas klidnější, ale v říjnu 1861 se její chování začalo proměňovat k horšímu. Že to s ní Vinařický neměl vůbec lehké dokazuje tato smutná příhoda: „V pondělí byla u sestry B. [Barbory Hampeisové] a vrátila se později při šeru večerním domů, podivil jsem se, že ji neteřky nedoprovodily. Právě jsem večeřel a vybědnuv jsem jí po dvakrát k stolu[,] aby spolu večeřela. Ona že nebude večeřet. Za chvíli po řečích vášnivých se upokojila a najednou s patosem před mne vystoupila řkouc: ‚Vaše nenáviděná sestra prosí Vás o kousek chleba.‘ Obávaje se dalších předešlých podobných výstupu odešel jsem do svého pokoje. Ona za chvíli zase přišla a dala se do oblíbených výčitek, že nemám ji rád a t. d.“¹⁶⁵⁰

V polovině roku 1863 shledal, že je jeho milovaná Leni pořád nemluvná a melancholická, ale tělesně se jevila zdravější a dokonce přibrala i několik kil. Její zdravotní stav prodělal další velikou ránu v říjnu 1864, kdy těžce onemocněla a stonala ještě v únoru 1865, kdy o jejím stavu Vinařický informoval rodinu Krouských. Skoro každý den k ní docházel doktor, ale nemoc nechtěla odeznít. Magdalena i tento těžký stav přečkala, ale duševní choroba o sobě dávala pořád znát.

Došlo i na druhý pobyt v rodině Jana Krouského. Strávila u nich dva měsíce, ale její zdraví se jen málo zlepšilo. V prvních čtrnácti dnech z ní měla sestra Aloisie radost. V dalších týdnech se její melancholický stav prohluboval, jedla méně, méně i spala, po celou dobu málo mluvila a měla nejroztodivnější nápady a různé situace si vysvětlovala po svém, tedy většinou jinak než se staly a než byly zamýšleny. Aloisie prosila o Karlovu věčnou trpělivost. „Bůh to na ní dopustil, snad za to nemůže, rozum se zdá[,] že má dobri [sic!], a předc je tak podiwná.“¹⁶⁵¹

Se sestrou Magdalenou neměl z rodiny nikdo snadné pořízení. Stála své blízké mnoho drahocenných sil, trpělivosti a hlavně hodně emocionálního vypětí.¹⁶⁵² Nikdy se úplně neuzdravila, „...zůstala vždy trochu těžkomyslnou, jinak byla velmi jemnocitnou

---

¹⁶⁵⁰ SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Hálovi ze dne 16. října 1861, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶⁵¹ Tamtéž, dopis Aloisie Krouské Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 5. srpna 1866.

¹⁶⁵² Jaký byl další osud Magdaleny Vinařické po smrti Karla Aloise Vinařického se bohužel autorce nepodařilo zjistit. Lze předpokládat, že se uchýlila do rodiny jedné ze svých sester, kde se o ní nadále všichni s láskou starali.

a nechtěla by nikomu na obtíž.¹⁶⁵³ Zemřela 18. září 1872 o půl šesté večer v klášteře Alžbětinek v Praze na Slupi, kam se odebrala po delší nemoci. Pohřbena byla do společné hrobky rodiny Hálovy na vyšehradském hřbitově (PŘÍLOHA 27).

6.3.2. Jan Krouský

Nemoci plic byly nejrozšířenějšími onemocněními a v uváděných příčinách úmrtí vystupovaly na čelném místě.¹⁶⁵⁴

Zejména ti, kteří pracovali v zemědělství trpěli častými záněty plic, průdušek, záduchami či nachlazeními, které ve většině případů vyplývaly z rychlého střídání povětrnostních vlivů. Totéž platilo i pro rolníka Jana Krouského. Krouský trpěl plicními obtížemi a každoročně se vracejícím kašlem.¹⁶⁵⁵ Byly chvíle, kdy byly tyto obtíže snesitelné, ovšem někdy Krouského nesmírně vysilovaly, což bylo velmi nepříjemné při všech povinnostech, které ho zaměstnávaly.¹⁶⁵⁶ V červnu 1857 cestoval se svou rodinou po Čechách a tehdy mu cesty a pobyt na jiných místech nesmírně ulehčily. Vinařický se z toho velmi radoval. „Zvláště jsem ale potěšen z ujištění dle Vašeho druhého listu, že [j]ste po těch cestách zdravějším, ztrativ chorobný kašel.“¹⁶⁵⁷

Kašel ho trápil stále více a tak se rozhodl pro intenzivní léčbu, zvolil si proto možnost lázeňské kúry.¹⁶⁵⁸ Za místo budoucího lázeňského pobytu mu byly doporučeny Mariánské Lázně. V době, kdy se rozhodoval o tom, co pro něj bude nejvhodnější, ozval se mu Vinařický se zajímavou nabídkou. Uzdravení svého švagra si upřímně přál, ale nevěřil, že je k tomu příhodné prostředí Mariánských Lázní. „...lépe bude působit

---

¹⁶⁵³ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 31.

¹⁶⁵⁴ Bylo ovšem velmi těžké stanovit, do jaké míry šlo o nejrůznější pneumonie, tuberkulózu či astma a jiná onemocnění. Ludmila SINKULOVÁ, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 64.

¹⁶⁵⁵ A že to byl opravdu neduh trvajícím už velmi dlouho potvrzovala slova Vinařického: „Dejž Bůh[,] aby se z poněáhla dokonale pozdravil, pravím z poněáhla, neb tak zastaralý neduh nedá se na jednou zdvihnouti.“ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Aloisii Krouské ze dne 18. června 1858, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶⁵⁶ Blíže v kapitole s názvem *Líbám Vás všecky. Váš upřímný bratr, švagr a strýc.*

¹⁶⁵⁷ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 18. června 1858, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶⁵⁸ Alkalických a sírnych vod se často užívalo a užívá k léčbě některých chorob dýchacích cest. Především lázně Ems v Porýní se staly pro tyto choroby proslulé a podle jejich vzoru tak vznikaly i další lázně. Vladimír KRÍŽEK, *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha 2002, s. 233. Indikace v Mariánských Lázních jsou na rozdíl od jiných lázní dosti pestré. Je tomu tak především proto, že složení pramenů je chemicky velmi odlišné. Léčí se v nich kromě nemocí dýchacích cest proto i následující onemocnění: nemoci ledvin a močových cest, nemoci nervové, nemoci zažívacího ústrojí, nemoci kožní a nemoci pohybového aparátu.

proměna povětří do místa, kde jest povětří vanoucí u řeky, taková krajina jest právě Vltavo-Týnská. To co u Mariánských Lázní prsním nemocem lahodí – lesy borové – máme také zde, a zahrádku příjemnou u vody a vycházky nenáhlé na vše strany.“¹⁶⁵⁹ A svého švagra se snažil nalákat dále na existenci lázní i v jejich krajině. Dosud se o těchto lázních jen málokdo něco dozvěděl. Bude-li toužit po kyselce či syrovátce, která velmi lahodila a pomohla při vltavotýnském pobytu i Karlu Jaromíru Erbenovi, vše zařídí. A poslední lákadlo byl jeho vlastní syn Josef. Ten právě v roce 1858 pobýval u svého strýce Vinařického. Nikde se mu zkrátka nemělo dařit lépe než v Týně nad Vltavou, který sliboval jisté uzdravení. „Což teda rozpaků více. Pobuďte těch šest neděl u nás.“¹⁶⁶⁰

Krouský si přese všechna lákadla, která mu ve svém dopise Vinařický vyjmenoval, rozhodl pro pobyt v lázních.¹⁶⁶¹ Za místo svého léčebného pobytu si v květnu 1858 zvolil Mariánské Lázně. O svém pobytu Vinařického důkladně informoval a ten zase informoval dalšího členy rodiny.¹⁶⁶² Dozvídáme se tak například, že mu zpočátku dělalo veliký problém zvyknout si na pravidelné pití lázeňských pramenů. Do Mariánských Lázní mu psali jeho nejbližší a přátelé a upřímně mu přáli brzké uzdravení. „Bůh dá, že ta lázeň Vám ouplného zdraví přinese, což Vám všickni s Vámi dobře smejšlejícími od srdce přejeme,“ psal 3. června 1858 kováňský farář Martin Šejnoha.¹⁶⁶³

Z Mariánských lázní se vrátil 27. června 1858 a k jeho velikému překvapení jej v České Lípě přivítala s jejich koňmi milovaná Aloisie. A co se týče jeho zdraví, tak skutečně, jisté zlepšení se dostavilo. „Mé zdraví, jest až na velkou slabost, jakž takž vyléčeno.“¹⁶⁶⁴ Jeho kašel zcela zmizel, ovšem nově si s jeho zdravím pohrávala rýma a trápily ho hleny v jícnu, které mu překážely i v řeči. Avšak s plícemi to nebylo vůbec dobré. Stačil trochu čerstvější vzduch a hned se mu roznítily a začaly pálit a dech se mu krátil. Lázeňský doktor Schneider sdělil svému pacientovi tuto diagnózu – jednalo se o

---

¹⁶⁵⁹ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 14. května 1858, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶⁶⁰ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 14. května 1858.

¹⁶⁶¹ Dokazuje to poznámka Vinařického v dopise z 28. května 1858. „Dejž Bůh[,] aby lázně Vám prospěly!“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 28. května 1858.

¹⁶⁶² Viz dopis z 12. května 1858. Ale tady muselo dojít k špatné dataci, neboť ještě 14. května 1858 Vinařický svého švagra přemlouvá, aby si místo lázní zvolil pobyt u něj v Týně nad Vltavou. Nejspíše se tedy jednalo o 12. července 1858. Dokazuje to dopis z 1. července 1858, ve kterém popisuje Krouský svůj zdravotní stav po pobytu v lázních.

¹⁶⁶³ Bližší informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí a nesesadí*.

¹⁶⁶⁴ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Jana Krouského Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 1. července 1858, inv. č. 15 VI/1.

plicní katar. Věřil v úplné vyléčení Krouského a sliboval mu, že asi do dvou měsíců po ukončení lázeňského pobytu pocítí úlevu. Slibovaná úleva se ovšem nedostavila. Na konci července 1858 byl jeho zdravotní stav neuspokojivý.

Zdraví se Krouskému nechtělo zlepšit, byl z toho nesmírně nešťastný, neboť čekal zlepšení slibované doktorem Schneidrem a šlo to pomaleji, než očekával. „...nejvíce mě leká píchání,¹⁶⁶⁵ které se objevují při chůzi, v levém prse nahoře u krku (to jsem dříve nikdy nemíval), pak krátký dech a v levém boku pálení.“¹⁶⁶⁶ Z toho, že byl zesláblý si nic nedělal, stejně tak ani z toho, že měl slabý hlas. Byl rád alespoň za to, že se mu ztratil kašel a že množství vykašlaného hlenu bylo zanedbatelné. A stále věřil tomu, že se to všechnolepší.¹⁶⁶⁷

Pobyt v lázních byl v jistém směru ovšem spíše komplikací. O tom byl přesvědčen i Vinařický.¹⁶⁶⁸ Dokonce o jeho prsních obtížích a následné léčbě v lázních promluvil i s jejich týnským lékařem Svátkem, kterého Vinařický označil za „v léčení prsních nemocí velmi šťastným doktorem“. Ten si troufnul vyjádřit se, že by mu stačilo čtyři nebo pět týdnů a Krouského plicní obtíže by vyléčil. Znovu Vinařický vyzýval svého švagra k pobytu v Týně nad Vltavou. Bohužel k tomu nedošlo, ale Vinařický se i nadále snažil svému švagrovi pomoci a to jakýmkoli způsobem, byť třeba i pomocí méně tradičních postupů. Když se Vinařický viděl s píseckým vikářem Schulzem, zavedl hovor na zdravotní problémy, které Krouského pronásledovaly. „On mi na to odpověděl, že měl též velmi dlouhý čas trapný kašel, a že pak mu bylo razeno, aby spal obut v punčochách, on že to učinil a kašel prý brzy pominul.“¹⁶⁶⁹ Celé mu to psal zejména proto, že to byla záležitost, která mu ublížit rozhodně nemohla, a když už nebylo ničeho lepšího, co by se pro zlepšení jeho zdravotního stavu dalo učinit, zkoušel všechno možné.

---

¹⁶⁶⁵ Píchání v levém boku ho opravdu velmi zneklidňovalo. Rozhodl se proto, že navštíví v Praze doktora Čepka. Ten ho po bedlivém prohlížení a klepání ujistil, že to s jeho plícemi není ještě tak zlé. Stačilo pravidelně odpočívat a při práci se šetřit. Radil mu, aby omýval a třel své tělo namočenou houbou, dále aby zmírnil namáhání se chůzí, jedl více masitých než moučných jídel a též mu kladl na srdce i zásady ohledně oblékání. Krouskému mu ale takové rady nestačily, považoval je spíše za neurčitá vyjádření. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 25. července 1858, inv. č. 15 VI/1.

¹⁶⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁶⁷ Vinařický ho nabádal: „Šetřiti se musíte velmi, a zachovávatí dietu po lázních předeepsanou.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 8. srpna 1858.

¹⁶⁶⁸ „Měl jste hned zprvu poslechnouti a přijeti sem, na místo do lázní, o kterých se hlasy doktorů lišily.“ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 8. srpna 1858.

¹⁶⁶⁹ Tamtéž, dopis Karla Aloise Vinařického Janu Krouskému ze dne 20. srpna 1858.

6.3.3. Rodina Hálova

Dalším z rodiny, který ho pronásledovaly zdravotní komplikace, byl Václav Hála. Komplikace vyplývaly z jeho tloušťky. Často totiž trpěl závratěmi a kvůli tomuto se několikrát léčil v Karlových Varech. Lázně mu prospívaly, proto když tam zrovna nepobýval, nechával si zasílat karlovarskou vodu domů a popíjel ji při svých ranních procházkách. Luisa Hálová vzpomínala: „Maminka říkávala, že tatínek měl takové závratě, že klesl v bezvědomí; za mne se to již nestávalo. Trpěl častým hlavy bolením, a tu si pak hlavu šátkem ovazoval na noc, ale nestýskal si.“¹⁶⁷⁰

Utrápený nemocemi byl i Vinařického synovec Gustav Hála. Byl opravdu velmi často nemocný. Jeho obtíže byly více duševního než fyzického původu. Trpěl halucinacemi a velmi často blouznil. V roce 1868 trávil svůj čas u Vinařického při vyšehradské kapitole a ještě téhož roku odjel do Uher, kdy byl na různých panstvích jako hospodářský úředník zaměstnán do roku 1873. V roce 1874 se vrátil zpět do Prahy a po dvou letech se stal hospodářským správcem v Březnovsi. Tam se jeho duševní zdraví trochu zlepšilo. V roce 1907 byl kvůli zelenému zákalu operován profesorem Janem Deylem,¹⁶⁷¹ před operací už moc nezbývalo a byl by oslepl.¹⁶⁷²

Stejně tak jako Gustav na tom byl ohledně duševního zdraví i jeho mladší bratr Josef. Ve svém dětství prodělal mnoho opravdu zlých psotníků.¹⁶⁷³ Také prodělal zánět mozku a po nešťastném pádu ze stolu si přerazil chrupavku v nose, proto ho měl velmi silně zahnutý. Jeho sestra, Luisa Hálová také připomínala jeho velmi těžkou nemoc¹⁶⁷⁴, „při které žluč zvracel, že nebyla k zastavení, tehdy k němu byli voláni tři lékaři, byl div, že ozdravěl.“¹⁶⁷⁵

---

¹⁶⁷⁰ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 43.

¹⁶⁷¹ Jan Deyl se narodil 25. června 1855 ve Vysokém Veselí nad Cidlinou. Byl to přední oční lékař, jeden ze zakladatelů třetího Ústavu pro nevidomé děti v Praze a profesor očního lékařství na Univerzitě Karlově. Doktorát z medicíny získal v roce 1880 V roce 1887 se habilitoval z očního lékařství a stal se přednostou oční kliniky, očního oddělení Všeobecné nemocnice a ordinářem České dětské nemocnice. K založení ryze českého ústavu pro nevidomé děti došlo hlavně proto, že oba v Praze již existující ústavy (na Hradčanech a Klarův) byly převážně německé. V roce 1917 založil časopis Deylův obzor. Zemřel 16. února 1924 v Praze.

¹⁶⁷² ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 59.

¹⁶⁷³ Záchvat s křečemi vedoucí až k bezvědomí.

¹⁶⁷⁴ Nevíme, o jakou těžkou nemoc se jednalo.

¹⁶⁷⁵ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 59.

6.4. Zdraví přátel

Že neštěstí nechodí po horách, ale po lidech, je stokrát prověřená pravda. Karel Alois Vinařický byl za svůj život sám stížen nejednou chorobou či nehodou, ovšem ani jeho přátele za ním bohužel nezaostávali.

Podívejme se proto nyní na zdraví několika z nich. Jejich zdravotní stav nám poslouží jako ilustrace nelehké situace zdravotní péče v 19. století. Získáme tak zajímavou mozaiku poskládanou z dopisových úryvků vzájemné korespondence, která nám prozrazuje, jak bylo zdraví v 19. století křehkým a vzácným darem.

6.4.1. Antonín Fähnrich

S Antonínem Fähnrichem pojilo Vinařického přátelství již z dob jeho gymnaziálních studií ve Slaném.

Ze společné korespondence se dozvídáme o jedné velmi nemilé příhodě, která se stala Fähnrichovi v sychravých listopadových dnech roku 1825. Přátelé o něm často říkali, že chodí s hlavou v oblacích, nad něčím neustále přemýšlí a tak nebylo divu, že omylem neuzavřená dvířka do sklepa stála Fähnricha málem život. Velmi se potloukl o patnáct kamenných schodů a cesta nahoru mu pro jeho zranění byla zapovězena. Jistě nad ním musel bdít anděl strážný, protože si při takovém pádu nezlomil vaz a hlavně, že se mu nakonec dostalo pomoci Jeho tělo to odneslo pohmožděninami, škrábanci a vyvrknutou rukou.¹⁶⁷⁶ Tento pád ovšem nebyl nic proti tomu, jaké problémy mu působilo dýchání a kašel. Hovořil o sobě jako o „starém chrchlounovi“. Situace byla opravdu vážná. Cítil se velmi vyčerpaný a velice často ho přepadal pocit, že už ho život omrzel. Když v roce 1826 navštívil svého strýce v Malšicích, velmi ho vylekal, „když po krátkém čtení novin na hlas krev se mi ústy a nosem vyvalila. Rád bych byl ukryl tu okolnost, ale šátek prozradil, co se mi stalo.“¹⁶⁷⁷ Radost se mu ze života vytrácela a trápily ho truchlivé myšlenky s vidinou krátkého života. Nevěřil, že by se s těmito obtížemi mohl dočkat úctyhodného věku.

Navzdory všem svým předpovědím se rozstonal až na začátku roku 1847, ale to se před ním rýsoval již odchod do penze.¹⁶⁷⁸ Tehdy ho skoro na tři měsíce upoutala na lůžko dle jeho slov jakási „tupost útroba“.¹⁶⁷⁹

---

¹⁶⁷⁶ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 40.

¹⁶⁷⁷ Tamtéž, s. 40 – 41.

¹⁶⁷⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 621.

Poté, co ho ve 20. letech trápila opravdová malomyslnost plynoucí z jeho zdravotního stavu, kdy byl sužován těžkým kašlem, se situace ve 40. letech a vlastně již ve 30. letech změnila. Jeho obtíže polevily a on si z těch menších zdravotních komplikací vlastně nic nedělal a převáděl je většinou v žert. Jasně to dokládá i menší vada na kráse v podobě růže, která mu vykvetla na noze na konci května 1847. „Já ale jako by to byla sympathie, dřív než jsem dostal od Tebe Růži tajemnou,¹⁶⁸⁰ jinou růži jsem zjevnou obdržel, ale ne za okno neb do sklenky k vůni, nýbrž do levého pedalu – takže musím nyní opět¹⁶⁸¹ se válet, aby noha nevisela.“¹⁶⁸² Bolesti nohy se zmenšovaly a on, aby podpořil rychlejší zhojení, nechal si udělat střevíce, aby se mu holeň nijak nepařila. A skutečně, jak sám napsal, růže odkvetla. Ale celkově bylo jeho tělo po všem tom ležení zesláblé, takže ještě v červenci nebyl schopen vycestovat a navštívit Vinařického.

Věděl, že je třeba navštívit lázně. Jeho cesta do lázní vycházela zrovna na čas, kdy i Vinařický plánoval navštívit některé z lázní spolu se svým švagrem Václavem Hálou. A tak Fähnrich pomýšlel na setkání v lázních: „...proto jed' s Bohem do Varů, do Kutné, do Sedmihorky a zatím já starého porouchaného Adama jako sysla vylítat hodlám a pak k Tobě zarejduji.“¹⁶⁸³ Nakonec k slibovanému setkání nedošlo. A nedošlo k němu ani poté, kdy se Vinařický z lázní vrátil, protože v té době se prudce zhoršilo počasí. Slunečné dny vystřídal déšť a zima a „tak mi nezbylo nic, než také se mračit, a doma sedět.“¹⁶⁸⁴ Svému zdraví chtěl ulevit v Doksech. Začátkem října 1847 se chtěl vrátit z Doks zpět do Jičína a do svého zaměstnání, ale ještě nebyl schopen veliké námahy.

Tam, kam nemohl lékař nebo tam, kde nebyly zázračné lázeňské prameny, zbývalo lidem slunce. Toho si byl vědom i Fähnrich, a proto Vinařickému tuto prověřenou pravdu psal: „Dnes sluníčko opět vzešlo a jasně mi do oken svítí, jakmile zapečetím lístek tento, hned se pustím do světa, abych čistého povětří do sebe nadýchal, neb nejlepší lékárna jest u ‚zlatého slunce‘, jenže málo kdy bývá otevřena; ale ratione pauperum,¹⁶⁸⁵ vše zdarma léčí.“¹⁶⁸⁶

---

¹⁶⁷⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 633.

¹⁶⁸⁰ Jednalo se o spisek o Bezdězu z roku 1766 s názvem *Centifolia rosa mystica*. Viz Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1849², s. 312.

¹⁶⁸¹ Naráží na nemoc útrob, kvůli které tři měsíce byl upoután na lůžko.

¹⁶⁸² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 638.

¹⁶⁸³ Tamtéž, s. 650.

¹⁶⁸⁴ Tamtéž, s. 657.

¹⁶⁸⁵ Zdůvodnění chudých.

I když čerpal nových sil ze slunce a čerstvého vzduchu, ani v průběhu roku 1848 se necítil silný, jako tomu bylo před všemi jeho onemocněními. Tuto smutnou pravdu potvrzuje jeho přání nad zvolením Vinařického do ústavodárného říšského sněmu ve Vídni, kam by za ním nejráději bez jakýchkoli okolků hned vyjel, ovšem netroufнул si na to pro své stále slabé zdraví.¹⁶⁸⁷

Antonín Fähnrich zemřel v roce 1852 ve věku padesáti let, tedy o mnoho déle, než si na počátku svých dýchacích obtíží vůbec dokázal představit.

6.4.2. Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk

S arcibiskupem Václavem Leopoldem Chlumčanským z Přestavlk strávil Karel Alois Vinařický poslední roky jeho života a nebyly to chvílky vždy radostné. Sužovaly jej totiž nejrůznější choroby. Velmi tím trpěl i Vinařický. Nejenom, že ho to trápilo, ale zároveň ho arcibiskupovo zdraví i velmi zaměstnávalo. Staral se o něj, a o to více byl v posledních letech jeho života zavalen pracemi.

První delší onemocnění¹⁶⁸⁸ postihlo staříckého pána v březnu 1826, celý měsíc jej choroba omezovala v jeho činnosti. Jeho nejbližší pomocníci a přátelé se o něj tehdy opravdu museli velmi obávat, neboť jeho uzdravení se rozhodli patřičně oslavit. Vinařický na jeho první společný oběd s konzistory po prodělané nemoci objednal čtyřzpěv, ve kterém arcibiskupští vychovanci vyjadřovali své potěšení nad jeho uzdravením. Delší chorobou¹⁶⁸⁹ byl stížen i na konci roku 1827, ale již v lednu 1828 se pomalu uzdravoval. Vinařický byl tehdy pro arcibiskupovu nemoc velmi roztržitý a myšlenkami se obracel k Bohu, kterého prosil o jeho uzdravení. Byl vyslyšen a nad znovu nabitým zdravím arcibiskupa se opravdu upřímně radoval. „Jsem nejvyšš potěšen, že nám Bůh knížete Arcibiskupa jako podruhé radoval. Ctímť tohoto převelebného stařečka srdcem opravdu synovským.“¹⁶⁹⁰ O rok později se jeho zdravotní stav opět zkomplikoval. Byl velmi zesláblý a katarální zimnice jej na konci prosince upoutala na lůžko. Tu si přivodil návštěvou semináře a slavením mše svaté na vánoční hod. Na

---

¹⁶⁸⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 659.

¹⁶⁸⁷ Tamtéž, s. 706.

¹⁶⁸⁸ Není známo, o jakou chorobu se jednalo.

¹⁶⁸⁹ Opět nevíme přesně, o jaké onemocnění se jednalo, ale Vinařický o něm mluvil jako o nebezpečné nemoci. Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 - 1833*, Praha 1903, s. 58.

¹⁶⁹⁰ Tamtéž.

konci ledna 1829 již povstal z postele a pomalu začal popocházet.¹⁶⁹¹ 15. února 1829 se už Vinařický chlubil, že arcibiskup pookřívá, vstává okolo sedmé hodiny ranní a na lůžko uléhá teprve v osm hodin večer.¹⁶⁹²

Radovat se z jeho obnoveného zdraví nebylo Vinařickému dovoleno příliš dlouho. Arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk totiž zemřel 14. června 1830, v době, kdy Vinařický pobýval s pražským světícím biskupem Františkem Pištěkem na vizitacích. V arcibiskupovi ztratil svého druhého Otce.¹⁶⁹³

6.4.3. František Josef Sláma

Křehké zdraví měl Vinařického velmi dobrý přítel František Josef Sláma. Na podzim 1828 byl velmi zesláblý. Svému příteli Vinařickému si stěžoval na nestálé zdraví, které mu ani neumožňovalo plnit do té doby jejich pravidelnou a hojnou korespondenci. Jelikož byl Sláma Vinařickému opravdu velmi blízkým přítelem, nabádal ho Vinařický ve svých dopisech, aby své zdraví co nejvíce šetřil. „Poshovte sobě více a chraňte se zvláště ponočního sezení a náramného studování, více se pohybujte ve volném povětří než se posud snad stávalo.“¹⁶⁹⁴ Vinařický to s ním myslel dobře. Ale dle známého přísloví o „kovářově kobyle“ on sám svých rad vždy nedbal.

Slámovo zdraví, o které Vinařický jevil takovou péči, bylo téměř po celou první polovinu nového roku 1829 v pořádku. Jedinou výjimkou byl v tomto období postní čas a měsíc červen a červenec. V říjnu 1829 pociťoval celkové oslabení imunity, a i když jeho neduh pomalu ustupoval, bez léků a péče lékaře se ještě neobešel. Sláma neztrácel naději, že dosáhne úplného uzdravení.¹⁶⁹⁵ Nic se však nezlepšovalo tak jak by si přál, protože stačil pouhý měsíc a cítil se zase více zesláblý.¹⁶⁹⁶ S jeho zdravím to bylo vrtkavé.

Nicméně do roku 1832 se cítil relativně dobře. Na konci tohoto roku se mu ovšem jeho starý neduh vrátil, bylo mu nevolno, špatně se mu spalo. Na krátkou chvíli se mu

---

¹⁶⁹¹ Vinařický o tom informuje v dopisech z 28. ledna 1829 Jana Körnera a z 30. ledna 1829 Františka Vacka. Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 104 – 105.

¹⁶⁹² Tamtéž, s. 108 – 109.

¹⁶⁹³ Tak ho nazýval sám Vinařický: „Na visitaci p. biskupa světícího doprovázejí, nebyl sem při usnutí v Pánu laskavého mi Pána, více Otce, jenž v poslední večer svého života ještě po mně se sháněl, což jediné utěšení moje.“ Tamtéž, s. 189. A stejně tak i jeho velmi blízký přítel František Josef Sláma. „I mne bolestí naplnila zpráva o žalostném zhasnutí Vašeho druhého Otce...“ Tamtéž, s. 172.

¹⁶⁹⁴ Tamtéž, s. 99.

¹⁶⁹⁵ Tamtéž, s. 128.

¹⁶⁹⁶ Zmínku o svém zdravotním stavu učinil Sláma v dopise Vinařickému 24. listopadu 1829. Tamtéž, s. 144.

podářilo nabýt ztracených sil,¹⁶⁹⁷ ale jeho neduh spojený s celkovým oslabením organismu se mu v novém roce 1833 vrátil v plné síle a Sláma se tím velmi trápil. S netrpělivostí čekal na jaro, věděl, že je třeba se dát pořádně vyšetřit a nechat se důkladně léčit. Uvažoval i o možnosti návštěvy lázní. Nechtěl nic zanedbat, neboť ho onemocnění opravdu velmi rmoutilo.¹⁶⁹⁸ Jeho zdravotní stav zhoršila i další komplikace. Začalo mu slábnout levé oko.

Celkově na tom byl se zdravím lépe v Chrašticích, v jeho novém působišti, než na Orlíku. Sice si pohoršil své finanční příjmy, ale pro menší míru povinností požíval většího klidu, což byl v jeho stavu fakt k nezaplacení. V polovině září 1837 svůj zdravotní stav popisoval jako mnohem lepší než býval před jeho příchodem na chraštickou faru. Připisoval to studené vodě, ve které se otužoval a k tomu můžeme připočítat i jeho pohyb na čerstvém vzduchu a fyzickou práci vyplývající z hospodářské činnosti.¹⁶⁹⁹ V tomto ohledu jej Vinařický ale od jeho počínání zrazoval: „Jen se ve studené vodě nekoupejte, tak jako náš ubohý Zahradník. Ruskou dietu v stáří začínati zpozdilé jest.“¹⁷⁰⁰ Navzdory strachu, který Vinařický měl, se mu na dalších šest let zdravotně ulevilo.

Na podzim roku 1843 jej stihlo ale vážné onemocnění. Byl upoután dlouhé týdny na lůžku poté, kdy byl před svátkem sv. Václava vytažen v bezvědomí z koupele. Jeho lety celkově oslabený organismus nyní bojoval o život. V koupeli totiž, než byl objeven, ležel velmi dlouhou dobu a nyní musel ulehnout se zánětem pohrudnice.¹⁷⁰¹ Jakmile mu to jeho zdravotní stav jen trochu umožnil, odcestoval do Mariánských Lázní, kde bylo příhodnější prostředí pro jeho léčbu a následnou rekonvalescenci. Kanovník Václav Michael Pešina z Čechorodu se u něj cestou do Mariánských Lázní zastavil a po své návštěvě k němu poslal krajského fyzika, Dr. Hosra. Ten mu diagnostikoval onemocnění jater. Kromě toho se vyjádřil v tom smyslu, že má pravé plicní křídlo přirostlé k játrům. Tomu ale Sláma nechtěl věřit, nešlo mu totiž toto zjištění dohromady s jeho 29 let kazatelskou praxí. Na Slámovu snažnou prosbu a poté, co mu představil domácího ranhojiče, dovolil mu lékař upustit od léků.¹⁷⁰²

---

¹⁶⁹⁷ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 299.

¹⁶⁹⁸ Tamtéž, s. 319.

¹⁶⁹⁹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1909, s. 256.

¹⁷⁰⁰ Tamtéž, s. 263.

¹⁷⁰¹ V dopisu choroba označena jako „brustfellentzündung“.

¹⁷⁰² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1910, s. 505.

V lázních hledali lidé ztracené zdraví, někdy tam však našli i konec své životní pouti. Takový osud potkal i Františka Josefa Slámu. Zemřel v Mariánských Lázních 5. srpna 1844. Bylo mu 52 let. O jeho smrti Vinařického informoval František Ladislav Čelakovský v dopise z 30. srpna 1844: „Smrt, ač předvídaná našeho milého přítele p. děkana Bechyňského mne velmi zarmoutila. Jak málo takých vroucích, vlasti milovaných duší, jak málo takých praktických horlitelův máme, a jak jsme jich zvláště nyní potřebni.“¹⁷⁰³

6.4.4. Josef Černý

O Josefu Černém, administrátoru u pražských karmelitánek, se vyslovoval Vincenc Zahradník po jeho smrti v roce 1834 takto: „Tělo jeho bylo nestatečno, a churawo, ale gako wůbec někteřj neduhowé těla duši bystřegšj a stečněgšj činj, tak i w geho autlém těle spanilá duše obýwala“¹⁷⁰⁴ A skutečně. Měl veliké problémy s dýcháním, které se projevíly jako souchotiny. Kvůli takovému onemocnění musel v roce 1821 žádat předčasně o penzi. Nicméně jeho obtíže v roce 1829 polevily natolik, že se dobrovolně vzdal své penze a na pobídnutí arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk přijal administrátorství u karmelitánek.

Ovšem v roce 1830 se u něj objevily potíže se slezinou, provázené celkovým oslabením organismu. S tím se musel léčit ve špitále, kde bylo rozhodnuto, že se jeho potíže se slezinou budou léčit lépe na „volném povětří“ než ve špitále. Černý uposlechl rad lékařů. Nicméně se ještě v témže roce vrátil zpět do svého duchovního úřadu, navzdory tomu, že byl ještě velmi nemocný.

Josef Černý své zdraví dosti šidil, ale ohledně zdraví druhých byl velmi starostlivý. Nabádal, radil a snažil se vést své přátele k správné životosprávě. Její základ viděl zejména ve zřeknutí se alkoholu nebo přinejmenším zejména v omezení jeho konzumace. Obával se například o zdraví Šimona Karla Macháčka. K šílenství ho dohánělo, že nešetřil své zdraví a tím si dle jeho slov zadělával na krátké pobyty na tomto světě. Přál si, aby se zřekl vína a punče, jež ale Macháček velmi miloval. Sám sebe dával za vzor hodný následování: „Kdybych se byl já nechránil vínička, již by ani

---

¹⁷⁰³ František BÍLÝ (ed.), *Korrespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského III. Dopisy z let 1842 – 1849*, Praha 1912 - 1915, s. 170.

¹⁷⁰⁴ Karel Alois VINARICKÝ, *Nekrolog Josefa Černého, kněze církevního, a administrátora u karmelitánek v Praze*, ČKD 8, 1835, s. 735 – 736.

hnátů po mně nebylo.“¹⁷⁰⁵ I Vinařického nabádal, aby jen velmi zřídka pil pivo ve večerní době a jakmile by pocítil, že má bolesti v krku, ihned měl přiložit pijavice. „Mnohý mi již z té rady děkoval; a kdo neuposlechl, již tam hnije,“ varoval Černý.¹⁷⁰⁶ Na počátku roku 1834 se radoval, že Vinařický přečkal svépomocí těžkou chorobu a opět nešetřil nabádavými radami. Měl se hlavně celkově šetřit, zejména pro svou náchylnost ke krvácení z nosu. Opět na něj apeloval, aby večer raději pil vodu. Aby ho kajícničky neodsoudil k životu bez alkoholu, dovolil mu jen pár kápek vína rozpustit ve vodě, ale piva před spaním se měl vzdát úplně. Tím, že bude pít před spaním pouze vodu, předejde zácpám a jiným zatvrdlinám.¹⁷⁰⁷ Proč tak moc Černý dbal o to, aby si zachoval své zdraví? Byla to totiž služba vlasti, ta ho podle jeho slov potřebovala. Zdraví Vinařického se tak stávalo zdravím veřejným.

Sám na tom ovšem nebyl v roce 1834 nijak dobře. Když Vinařického Černý o prázdninách v Kování navštívil, byl si vědom, že jeho vzezření bylo opravdu bídné.¹⁷⁰⁸ Dokonce pro svůj špatný zdravotní stav hrozil umenšenou prací v ČKD.

Neštěstí na sebe nenechalo dlouho čekat. 18. prosince 1834 byl okolo 16 hodiny stížen mrtvicí.¹⁷⁰⁹ Václav Michael Pešina z Čechorodu byl přítomen posledním pozemským chvilčkám Černého a svému příteli Vinařickému je s hořkostí v duši popsal. Osudného dne, 18. prosince, ho Černý navštívil a v družném hovoru jej doprovodil do sessí. V poledne ho začala bolet hlava a svírala ho úzkost. Ve 13 hodin poobědval a v půl druhé se ho zmocnily nesmírné bolesti hlavy a také smrtelná úzkost. Podle Pešinových slov lomil rukama a předpovídal vlastní smrt. S těžkostí dýchal a při tom se dávil. Lékaři mu pustili žilou a udělali mu klystýr, na ruce a lýtka mu dali křen a podali mu nějaké léky. Vše bylo ale marné. „O 3¼ zesinavěl, klapky očí se mu jako krví podlily, vrchní pysk oprýskal; a když byla hodina 4.tá – nedýchal více! Tak bylo úmrtí jeho lehké, že jsme to ani nezpozorovali, že více nežijí!“¹⁷¹⁰ Pohřben byl v neděli 21. prosince v 16 hodin. Pohřeb byl slavný a příslušný jeho životu. „Není jednoho Čecha, který by toho dobrého vlastence hlubokou žalostí nelitoval,“ hovořil o něm se zármutkem Josef Jungmann.¹⁷¹¹ V ten den a v tu samou hodinu, co nebožtík Černý

---

¹⁷⁰⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 37.

¹⁷⁰⁶ Tamtéž.

¹⁷⁰⁷ Tamtéž, s. 54 – 55.

¹⁷⁰⁸ Tamtéž, s. 87.

¹⁷⁰⁹ Tamtéž, s. 113.

¹⁷¹⁰ Tamtéž, s. 117 – 118.

¹⁷¹¹ Tamtéž, s. 114.

zemřel, zesnul i jeho otec. Se vši úctou se s ním rozloučil i Vinařický ve svém *Žalozpěvu o smrti Josefa Černého*.

*ČERNÝ! – ach mého přítele wjce nej!
Nábožný knezi Hospodiniw, zpytownjku pokorný,
Děl geho zázračných, Sokrate náš milený,
Wlasti milenče wřelý, cos nás tak rychle opustil?
Gak si mi odlaučen, mé duše půlko drahá?¹⁷¹²*

6.4.5. Václav Staněk

Podívejme se nyní, jaké netradiční rady týkající se léčebné praxe se vyskytovaly ve Vinařického odeslané korespondenci. Stejně jako Josef Černý i Karel Alois Vinařický uděloval svým přátelům rady, jak se v případě nejrůznějších neduhů co nejlépe chovat. Proto, když v březnu 1841 dvakrát onemocněl jeho přítel Dr. Václav Staněk, neostýchal se přispěchat mu na pomoc s dobrou radou. S úsměvem si povzdychl, že i lékař onemocněl a dokonce dvakrát v krátkém čase. Jako lék mu naordinoval sklenici dobrého Pražáka. I když časopis Průmyslový Posel, kterého Vinařický žertem nazýval chemickým mesiášem, byl pro pití piva v pozdějším věku, nejlépe od padesáti let. To Vinařický nechtěl vůbec slyšet: „...ale pro pána krále! Kdo nám dá jistotu, že se dočkáme toho věku blaho-pivo-pivného? A měli bychom, neokusivše tohoto českého nektaru nastoupiti cestu do věčnosti?“¹⁷¹³ Vinařický naopak poukazoval na slovanskou minulost, kdy jejich praotcové pili pivo a byli silní jako obři. On sám překládal klasiky řecké a římské literatury a neustále je studoval, proto doporučoval Staňkovi, aby raději věřil Tacitovi než Dr. Karlu Slavojovi Amerlingovi, který časopis vydával. Sám musel hájit Amerlingovu čest před výsměchem a urážkami kováňských obyvatel. Prohlásil, že došlo k tiskové chybě a tam, kde se psalo o pivu, mělo se psát o kořalce, protože ta je jedovatá a nanejvýš se má používat jako lék, když ji lékař předepíše. „Sklenice piva zdravější jest pro český žaludek než tolik čaje.“¹⁷¹⁴

Staněk byl takovou radou nesmírně potěšen. Byl veselé povahy a s takovými radami se plně ztotožňoval. Radu Vinařického shledával doslova dobrou, neboť to, co mu radil, dobře chutnalo. „Že byla rada přiměřená mému zdraví, stvrzuje se i tou okolností, že já sám již dříve vnitřním pudem puzen, si opatřil a do flaší stáhl vědro Vodolského od

¹⁷¹² Karel Alois VINAŘICKÝ, *Žalozpěv o smrti Josefa Černého*, ČKD 7, 1834, s. 638. Rukopis básně vznikl 23. prosince 1834.

¹⁷¹³ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 373.

¹⁷¹⁴ Tamtéž.

mého bratra, a že jsem každý večer lahvičku (jen asi žejdlíkovou nebo 1 ½ žejdl.) vypil ke kousku smaženého beránka.“¹⁷¹⁵

I další členové z rodiny Václava Staňka byli nejednou ohrožení na životě. Ze vzájemné korespondence Vinařického a Staňka víme, že žena Václava Staňka, paní Božena, prodělala v červnu 1849 žaludeční katar, který ji ohrožoval čtrnáct dní, při kterém byla v bolestech upoutána na lůžku.¹⁷¹⁶ A na šest neděl ulehla v první polovině roku 1851 kvůli tyfu, který ji postihl, ale ze kterého se plně uzdravila.¹⁷¹⁷

O prázdninách 1857 se zase vydal patnáctiletý syn Václava Staňka, Ladislav, na prázdninové putování po Čechách. Na cestu vyrazil společně se svým spolužákem Kostincem bez většího finančního obnosu, spoléhal na přímluvy svého otce u jeho přátel a známých, které měl po Čechách, aby je oba, pokud to jen bude trochu možné, pohostili.¹⁷¹⁸ 14. srpna zaklepli oba na dveře děkanství v Týně nad Vltavou. Vinařický je přijal jako vlastní syny, kteří se po studiích vracejí domů. Měli se tam vskutku královsky, nicméně Ladislavovi se pobyt v jeho závěru zkomplikoval průjmovým onemocněním. 26. srpna 1857 o průběhu nemoci a jejím ústupu informoval Vinařický vystrašeného Ladislava otce. Průjem se již zmírnil a nemocný Ladislav pookřival, což bylo vidět i na jeho náladě,¹⁷¹⁹ neboť se již zase usmíval a toužil vyběhnout do zahrady. Před tím ho ale Vinařický zrazoval a raději ho držel v posteli. Jan Svátek, vltavotýnský lékař, ho ujistil, že nemoc bez následků zcela zmizí. Nařídil mu půst, takže se živil zejména polévkou, postupně mu bylo povoleno přidat i něco ze zadělávané stravy. V době, kdy mu Vinařický psal, zmizel mu již zcela šlem z jazyku a než dopis zapečetil, šel se přesvědčit, že se mu nijak nepřitížilo a „ejhle on se oblekl a cítí se zdravým.“¹⁷²⁰

Starostlivý otec byl rád, že Ladislava potkala tato zákeřná nemoc, když zrovna pobýval u Vinařického. „Věru, otec by nemohl býti starostlivějším o své milované dítě, nežli Vy jste se býti osvědčil k mému Ladislavovi.“¹⁷²¹ V žádném případě Staněk

---

¹⁷¹⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II/2. Korespondence od roku 1833 - 1849*, Praha 1910, s. 376.

¹⁷¹⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 5.

¹⁷¹⁷ Tamtéž, s. 45.

¹⁷¹⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 273.

¹⁷¹⁹ V dlouhých chvílích, které trávil v posteli si maloval komické panáčky, nejrůznější scénky a krajinky. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Staňkovi ze dne 26. srpna 1857.

¹⁷²⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 278.

¹⁷²¹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Václava Staňka Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 28. srpna 1857.

Vinařickému nedovoloval, aby si o něj dělal tak veliké starosti, byl si moc dobře vědom toho, že to, co potkalo jeho Ladislava, jej mohlo potkat kdekoliv a u kohokoliv. Velmi si také vážil lékařské pomoci lékaře Svátka. 28. srpna už Vinařický o Ladislavovi psal jako o zcela zdravém.¹⁷²²

6.4.6. Josef František Smetana

Josefa Františka Smetanu silně trápily zrakové obtíže. Jeho zrak byl zasažen šedým zákalem a slepota se pomalu přibližovala. Dostal se ale do skvělé péče očního lékaře Dr. Ferdinanda Artla,¹⁷²³ jehož kariéra se začala úspěšně odvíjet od jeho promoce v roce 1839. Nejdříve začal pracovat jako asistent v oblasti očního lékařství, které se stalo i jeho specializací. V roce 1849 byl jmenován hlavním profesorem očního lékařství v Praze. Během své lékařské činnosti vykonal přes 5000 chirurgických zákroků a stal se autorem řady specializovaných publikací v oboru očního lékařství. Artl byl tedy ve své době velmi uznávaným očním lékařem, takže byl Smetana opravdu v těch nejlepších rukách. Na jeho odborné rady navštěvoval v padesátých letech 19. století Mariánské Lázně.¹⁷²⁴ Očních chorob bývalo v minulosti vždy mnoho. Nemocní s očními chorobami jezdili na léčení do lázní, kde měli možnost užívat tzv. oční prameny.

Nicméně Smetanův stav se zlepšoval jen velmi pomalu a Smetanu to velmi trápilo. Dokonce musel roky 1850 - 1856 strávit v úplné slepotě. Dokazuje to i veršovaný list (PŘÍLOHA 56), který napsal Vinařickému 6. října 1854 obyčejnou tužkou po hmatu:

*Již se večer blíží, již denní svou dokonává
Blankytu po klenutém rychleji dráhu Jasoň.
Pro mne večer smutný, stahují se na obloze mračna
Černá, obzor můj mhlou šedivou se kalí.
Na mne neusmívá zlatolesklá zář e večerní,
Já nevidím jasnou tvář spanilé Nočeny.
Poslední v zsinalem oku mém již hasne paprsek,
Světla a noc čirá na mne tokem se valí.¹⁷²⁵*

Vinařický věděl, co je příčinou jeho nářku, ale snažil se jej, co mu jeho síly dovozovaly, ukonejšit a ulehčit mu tak jeho strádání.

Bez oka nadmyslné lze' ideály vidět.

---

¹⁷²² Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 280.

¹⁷²³ Ferdinand Artl se narodil 17. dubna 1812 v Horní Krupce. Během své kariéry očního lékaře dosáhl řady úspěchů, ocenění, a čestných uznání. Žil střídavě v Praze a ve Vídni. 7. března 1887 zemřel ve Vídni.

¹⁷²⁴ Mariánské Lázně navštěvoval již dříve. Navštívil je v časovém rozmezí 1833 – 1860 celkem třináctkrát.

¹⁷²⁵ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 187.

*Někdy Homer, Milton pak později ve tmě očí svých
Díla vyvedli, kterým svět doposud se diví.
Ač Tvoje jsou, bohužel, hustou oči zastřeny blánou,
Tvůj vědomý vidomým duch napořád setrvá.
Bohpomoziž, zmuž Ty se, panuj losu Svému: a pérem
Tvým vděčný bude žák; bratři také pomohou.
Ty napovídaje pěj, v plodné co Ti uzraje myslí,
A pěje sám sebe, vlast i druhy své potěšíš.¹⁷²⁶*

Šťastným byl pro Smetanu rok 1857. Nechal se totiž znovu operovat. Operaci vedl skvělý oční lékař Josef Hasner rytíř z Arthy,¹⁷²⁷ a to k radosti Slámy a jeho přátel, nadmíru šťastně, neboť Smetanovi vrátil jeho zrak.¹⁷²⁸

Nicméně z navraceného zraku se radoval jen krátkou dobu. Zemřel 18. února 1861.

6.4.7. Pomoc a pohostinnost Karla Aloise Vinařického

Karel Alois Vinařický, který byl známý svou pohostinností, nejednou uvítal v kraji, kde zrovna pobýval, své přátelé. Někdy proto, aby se u něj dobře pobavili, jindy ze smutnějších důvodů, aby si odpočinuli a zbavili se svých neduhů. Proto mu 29. srpna 1854 psal Václav Bolemír Nebeský o špatném zdravotním stavu Karla Jaromíra Erbena, který svému zdraví uškodil namáhavou prací¹⁷²⁹ při uspořádávání prvního dílu edice *Regesta diplomatica nec nec epistolaria Bohemiae et Moraviae*.¹⁷³⁰ Jeho zdravotní stav byl opravdu vážný, neboť začal kašlat krev a trápily ho křeče na prsou. Nebeský ani na chvíli nepochyboval, že by snad Vinařický odmítl nechat Erbena alespoň týden odpočinout u sebe v Týně nad Vltavou, kde by načerpal sil z venkovského povětří.

Erben si v té době postěžoval na svůj zdravotní stav právě Nebeskému, který mu hned nabídl, aby se ozval Vinařickému. To se ovšem Erben ostýchal učinit. A tak se všeho chopil Nebeský sám a za několik dnů od svého prvního psaní mu přinesl list, v němž Vinařický Erbena srdečně zval k sobě na vltavotýnské děkanství. Erben byl velmi překvapen a dojat, neboť se s Vinařickým osobně neznali, a tak pozvání bez

---

¹⁷²⁶ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 189.

¹⁷²⁷ Josef Hasner rytíř z Arthy se narodil v Praze 13. srpna 1819. V roce 1843 dosáhl doktorátu v lékařství. Nastoupil jako praktikant na chirurgickém oddělení ve všeobecné nemocnici V roce 1844 se stal asistentem na očním oddělení a vykonával zde místo nemocného profesora Fischera dva roky veškeré informace. V roce 1849 se stal docentem patologické histologie oka a nemocí sluchu Mimořádnou profesuru obdržel v roce 1852. V roce 1856 se stal skutečným profesorem očního lékařství a primářem na očním oddělení. Zemřel 2. února 1892.

¹⁷²⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 290.

¹⁷²⁹ Roku 1850 byl Karel Jaromír Erben jmenován sekretářem Českého muzea a v roce 1851 byl ustanoven archivářem města Prahy.

¹⁷³⁰ Dále jen *Regesta*.

váhání přijal a potvrdil ve svém listu z 8. září 1854.¹⁷³¹ Jaké bylo ale rozčarování pro Vinařického, když se mu Erben 20. září 1854 bohužel omlouval, že jeho nabídku nemůže využít. V ten čas totiž dokončoval rejstřík k *Regestům* a „mnoho mi na tom záleží, abych do nového roku s tím byl hotov; a kdybych i jen na týden odešel, zastaví se již tisk na několik neděl.“¹⁷³² K tomu všemu se dny pomalu zkracovaly, rána a večery byly chladné, a tak si chtěl ušetřit svou žádost o týdenní dovolenou na čas, kdy bude příhodnější počasí. „A chvála Bohu, nyní jsem se již zase alespoň tak zotavil, že mi se již nezdá toho potřeba nevyhnutelná býti...“¹⁷³³ Ze zdravotních komplikací se vzpamatovával a vydatně mu v tom pomáhaly procházky za pěkného počasí. Každý den po práci chodil ven, což mu opravdu velmi pomohlo, neboť příčina jeho nemoci vyplývala z dlouhého sezení v úřadě.¹⁷³⁴

Úmorná kancelářská práce a pražské karlínské povětří nedělalo dobře ani Františku Špatnému.¹⁷³⁵ Od 12. července 1855 proto ležel čtyři týdny na lůžku. Zaskočil jej totiž zákeřný tyfus.¹⁷³⁶ Stejně jako byl Erbenovi doporučován pobyt na čerstvém venkovském vzduchu, viděl v tom samém Špatného lékař velikou naději na uzdravení a následnou rekonvalescenci. Vinařický proto přispěchal hned s přátelským návrhem. „Umluvte se s panem Erbenem a přijedte k zotavení Vašeho zdraví s ním spolu do Vltavotýna.“¹⁷³⁷ Přesto, že Špatný Vinařického navštívil a při pobytu u něj si alespoň

---

¹⁷³¹ LA PNP, osobní fond Karel Jaromír Erben, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Jaromíra Erbena Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 8. září 1854.

¹⁷³² Tamtéž, dopis Karla Jaromíra Erbena Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 20. září 1854.

¹⁷³³ Tamtéž.

¹⁷³⁴ Tamtéž.

¹⁷³⁵ František Špatný se narodil 8. března 1814 v Boru u Protivína. Navštěvoval školy v Protivíně, Prachaticích a na Malé Straně. Za svých univerzitních studií se dal zapsat za posluchače přednášek o polním hospodářství, o správě statků, administrativě a o veterinárním lékařství. Své vzdělání pak dokončil na hospodářské škole knížete Schwarzenberga v Českém Krumlově. V roce 1835 nastoupil úřednickou dráhu na panstvích knížete Jana Adolfa Schwarzenberga a setrval v jeho službě až do roku 1849, kdy přestoupil do státních služeb. Velmi se angažoval v roce 1848, byl dokonce 19. července 1848 zatčen a šest dní vyšetřován, ale pro nedostatek důkazů propuštěn. Nicméně na něm ulpěl punc podezření a tak, i když v roce 1849 nastoupil do státní služby jako tajemník c. l. podkrajského úřadu na Smíchově, nebyl ani připuštěn k přísaze a byl přeložen ve stejné funkci do Pardubic. V roce 1856 byl ale přeložen k okresnímu úřadu v Karlíně. Své působiště ještě potom několikrát změnil. Jeho zásluha spočívá v jeho činnosti lexikografické. Zasloužil se totiž o hospodářské názvosloví Svými publikacemi zasáhl do mnoha hospodářských oborů, jeho snahou bylo zachránit tradiční české názvosloví pro všechna řemesla. Proto mu mnozí vlastenci žertovně říkali „živý slovník“. Zemřel 9. června 1883 v Praze. *František Špatný*, Světozor 14, 1880, č. 50, s. 598.

¹⁷³⁶ Břišní tyfus je závažné onemocnění. Průměrně nastupuje dvanáct dnů po nakažení. Nástup probíhá pět až sedm dnů a v tomto období narůstá teplota až do vysokých horeček a s tím narůstají i bolesti hlavy, proto Špatný ve svém dopise mluví o tzv. hlavniče, což bylo starší české pojmenování pro tyfus, vyplývající právě z narůstající bolesti hlavy. Nemocný je přes den spavý, letargický, stále jsou bolesti hlavy. V noci má děsivé sny, blouzní, může být nebezpečný sobě i okolí. Teprve v dalším průběhu onemocnění se objeví bolesti břicha a krvavé průjmy, vyvolané zánětem střevní sliznice.

¹⁷³⁷ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 223. Z korespondence ovšem není zřejmé, zda-li František Špatný přijel sám nebo

trochu odpočinul, nedošlo u něj k úplnému zotavení. Jakmile se navrátil zpět do práce čekalo na něj snad ještě víc povinností, než které vykonával před zdravotní dovolenou. Dle svých slov upadl do melancholie a opět se těžce roznemohl, takže začal velmi silně uvažovat o tom, že pro zachování zbytku zdraví zcela opustí tak namáhavé zaměstnání.

Bez zajímavosti není ani jedna ze vzpomínek Johanny Patočkové, která byla zaznamenaná v *Pamětech* Luisy Hálové. V roce 1853 Vinařickému psala s velikou naléhavostí svůj dopis Božena Němcová. Její nejstarší syn Hynek trpěl tuberkulózou a jeho stav se v průběhu roku 1853 povážlivě zhoršoval. Zoufalá matka proto hledal pomoc, kde se dalo. Jejímu synovi byla doporučována změna prostředí. Hálová v *Pamětech* psala: „Patočková se pamatuje, že když jednou byla u něho [Vinařického] ve Vltavotýně, přišlo na strýce psaní¹⁷³⁸ od B. Němcové, s prosbou, aby jí strýc dovolil přijetí s nemocným synem, kterému lékaři doporučovali venkovský vzduch při řece a snad i koupání.“¹⁷³⁹ Vinařický ani chvilku nezaváhal a rozhodl se, že životem zkoušené Němcové okamžitě pomůže. Chtěl jí poskytnout ubytování, ale bylo mu to nakonec rozmluveno. Tehdy si vzala slovo jeho hospodyně Fany, která mu to rozmluvila s tím, „že je to ještě mladá paní, a žije odloučena od svého muže.“¹⁷⁴⁰ Na její důrazné naléhání se proto Vinařický rozhodl, že jí místo poskytnutého ubytování pošle peněžitou podporu. Postavení ve společnosti neměla Němcová věru lehké. A bohužel jejímu synovi již nešlo pomoci. Zemřel na tuberkulózu 19. října 1853.

Vinařický víc než všichni ostatní pomáhal svým bližním, bez rozdílu, jestli se jednalo o dlouholeté přátelé či známé či snad dokonce jemu zatím neznáme osoby, které znal třeba jen z jejich tvorby. Nemůžeme se proto divit, že se s naléhavou prosbou na Vinařického obrátila i Magdalena Tylová. „Tyl nám stůně již skoro půl roku a 3 měsíce tomu budou 10^{tého}, co dokonce ulehl, tak že jsme jej na našich dvou cestách nikterak jinak nemohli vézt, nežli na žebřinovém voze, v něm jako v posteli ustláno.“¹⁷⁴¹ Jeho stav byl opravdu vážný. Lékaři mu nedávali moc nadějí, „poněvadž prý má zkažená játra z minulých let od mnohého sezení a nyní jest již tak slabý, že nám radili, bychom jej dali zaopatřiti...“¹⁷⁴² To Magdalena Tylová skutečně učinila, takže Tyl byl již 6.

---

s Erbenem . Jisté ale je, že se do Týna nad Vltavou vypravil, neboť v dopise z 28. února 1856 Vinařický Špatnému připomíná: „Až mne opět navštívíte v Týně...“ Tamtéž, s. 231.

¹⁷³⁸ Dopis se v pozůstalosti Karla Aloise Vinařického nezachoval.

¹⁷³⁹ ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638, s. 17.

¹⁷⁴⁰ Tamtéž.

¹⁷⁴¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 239.

¹⁷⁴² Tamtéž.

června 1856 zaopatřen svátostmi umírajícího. Tylovu ženu trápil nedostatek financí, které ovšem nebyly třeba pro jeho uzdravení, ale dopis byl psán již s žádostí o půjčku financí potřebných na pohřeb. Sám Tyl jí tento nápad vnuknul.¹⁷⁴³ Dopis z 12. července 1856 s příspěvkem deseti zlatých zasílal již vdově, neboť Josef Kajetán Tyl zemřel 11. července 1856.

K dalším záslužným věcem v oblasti lékařství patří i Vinařického snaha pomoci lékařství jako vědě. Uvědomoval si důležitost vědy, kterou je třeba pořád rozvíjet. Proto ani na chvíli neváhal a poté, co shlédl u lékaře Jana Svátka v Týně nad Vltavou deformovaný nedonošený lidský plod, okamžitě se jej rozhodl poslat Janu Evangelistovi Purkyňovi. „...mrtvě na svět přišlý plod lidský neobyčejné tvářnosti, totiž bez hlavy a krku, s tváří ležící mezi ramenama na konci trupu, kdež měl být krk.“¹⁷⁴⁴ Svátek mu plod uložil do plechového pouzdra s lihem, které ještě dal pro větší bezpečí do bedny a v takovém stavu se Vinařický rozhodl dotyčný úkaz poslat k Purkyňovi, aby mohl z vědeckého hlediska plod prozkoumat.

6.5. Epidemie cholery

V roce 1831 – 1832 byly naše země postiženy epidemickou chorobou, dosud ve střední Evropě neznámou. Jednalo se o cholera, která měla svůj původ v Indii. Cholera¹⁷⁴⁵ se v Čechách objevila v podzimních měsících roku 1831 a rozšířila se po celém území Čech. Mezi obyvatelstvem nová choroba vyvolávala paniku a v medicíně měla neméně tak živý ohlas. Cholera patřila k těm nemocem, u kterých pouhé vyslovení vzbuzovalo v lidech hrůzu a utrpení. Vše vyplývalo z prostého faktu – neznalost skutečné příčiny onemocnění. Cholera postihovala mladé i staré, bohaté i chudé, nikdo nevěděl, jak vzniká, jak se správně léčí, nikdo před ní nebyl zkrátka v bezpečí. S velikým šokem byl spojen zejména náhlý nápor a rychlost, s níž následovala smrt.

Jednalo se o nakažlivou nemoc, kterou vyvolávala bakterie *Vibrio cholerae*. Onemocnění se projevovalo zvracením a vodnatým průjmem, bolestmi břicha, křečemi

---

¹⁷⁴³ Dle Magdaleny Tylové prohlásil: „Když jest to vůle boží, že vás musím opustit, tedy neplačte a nereptejte; Blh a dobří lidé vás zajisté neopustí. Já vím, že jsem vás tyhle poslední tři měsíce mnoho stál, ale obraťte se k několika mým známým a příznivcům s tou prosbou, že je na smrtelném loži o nějaký malý příspěvek pro vás prosím; oni vám toho dozajista neodeprou a podle možností něco poskytnou.“ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 239.

¹⁷⁴⁴ Tamtéž, s. 157.

¹⁷⁴⁵ Slovo cholera je odvozeno z řeckého „khol“ – žluč a „rhein“ – plynout. Toto slovo nebo plný latinský termín „cholera morbus“ se používá od starověku k označení jakéhokoliv průjmového postižení. Mary J. DOBSON, *Nemoci. Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*, Praha 2009, s. 45.

svalů a rychlým úbytkem sil. Organismus tak ztrácel mnoho tělních tekutin a vyčerpaný pacient nemoci brzy podlehnul. Takový průběh mělo 40 – 50 % případů. Ovšem onemocnění mělo i mírnější podobu, kdy při včasném a důsledném nahrazování tekutin podáváním bylinných čajů a odvaru z ječmene se pacient postupně uzdravoval. Tehdejší medicína a lékaři měli s cholerou pramalé zkušenosti, a proto velká část postižených jí také podlehla. Lékaři, kteří se snažili cholera pochopit, byli naprosto bezradní v otázce, jak a proč se cholera šíří.

Zejména důsledkem nestálé kvality vody a hlavně nedostatečně řešené kanalizace se epidemie cholery stále opakovaly.

V Čechách byla například hned po propuknutí epidemie v roce 1831 vydána publikace s názvem *Naučné přednášení jak se na cholera nemocný ošetřovati a hlídati má*,¹⁷⁴⁶ jejímž autorem byl Mikuláš Mikeš, doktor lékařství a asistent v pražské porodnici. Spisek byl určen zejména těm, kteří se starali o nakažené cholera. Autor se snažil především ukázat, že strach z nakažení je škodlivý, a že zapomínat pro strach z nemoci na ošetřování nemocných je velmi zlé. Snažil se poukázat, že mnoho duchovních, lékařů a dalších pečovateli mnoho času strávili u nemocných a přece se nenakazili.

Důležitá byla pevná, nesklíčená mysl, strach byl jen krůčkem k tomu jak onemocnět. Tak se snažil autor povzbudit čtenáře a udržet je v naději i v tak bezvýchodné situaci. „Neohroženost w choleře polowiční gistota k zachowánj zdravj gest.“¹⁷⁴⁷ Velmi důležitá byla včasná pomoc nemocnému. Ovšem ne jen spoléhat se na lékaře, který mnohdy neměl šanci přijet k nemocnému včas. Proto neměl nikdo odepřít nemocnému pomoc. Lékař předepíše nemocnému léky a popíše, jak je třeba dále postupovat, ale je na ošetřovateli, aby to dodržel. Ovšem i ošetřovatel musel splňovat určité kvality, aby ošetření probíhalo co možná nejkvalitněji. „Totiž: budiž sám zdravý a silný, by těžkosti s powinnostmi spogené lépe snesl; nesmj se ničeho sstjiti, budiž nábožný, rozssafný, wěrný, bedliwý, mlčeniwý, swědomitý a poslussný nařzenj a rozkazu lékaře; nebudiž mrzutý, powěrečný, leniwý, zisstný a ospalý, zkrátka: budiž člověk dobrého a citedlného srdce.“¹⁷⁴⁸

Následovaly nejrůznější rady, jak co nejlépe posloužit pacientovi, ale zároveň i rady, jak ochraňovat i své vlastní zdraví. Za nezbytně důležité považoval autor suché a

---

¹⁷⁴⁶ Mikuláš MIKEŠ, *Naučné přednášení, jak se na cholera nemocný ošetřovati a hlídati má*, Praha 1831.

¹⁷⁴⁷ Tamtéž, s. 6.

¹⁷⁴⁸ Tamtéž, s. 8.

čisté povětrí a vůbec patřičnou hygienu prostředí, ve kterém se nemocný vyskytoval.¹⁷⁴⁹ Obraz nemoci, který poskytoval svým popisem Mikeš, byl opravdu děsivý. Cholera napadala všechny bez rozdílu věku, pohlaví či snad společenského žebříčku, přicházela náhle, projevovala se silným mrazením, žaludek jakoby byl svírán kleštěmi, bolestí hlavy, velmi rychle se dostavil vodnatý průjem, za ním hned následovalo zvracení, křeče, puls byl málo znatelný, nemocný ležel jako omráčený. Čím více se nemoc blížila do svého posledního stádia, tím víc se zhoršoval stav pacienta: „...přibývá křeče, výměty vodnaté nechtěj odcházegj, audowé welmi stydnau, nastane ztuhnuty těla, genžto obyčegně studeným, ljpawým potem přikryto, řjdko suché gest; krew z žjly pusstěná gako kolomaz černá a hustá wyhljžj; nehty gsau modré, puls sotwa cjtiti lze, tělo posléz wyhljžj gako mrtwola, oko wypadlé gest, wyskytugj se modřiny na rukau, na nohau, na stehnách, na twáři, na krku, a zwlášstě okolo očí, a tak z nenáhla žiwot zhasne...“¹⁷⁵⁰ Jelikož si nikdo nebyl jistý, co stojí za rozšířením tak zhooubného onemocnění, neexistovala žádná jistota, jak se před nemocí ochránit. Lidem se doporučovala jen všeobecně platná pravidla, jak se chránit. Především onemocnění se mělo starostí o čisté a suché povětrí – mělo se několikrát denně větrat, popřípadě místnost i vykuřovat, lidé se měli vyvarovat nachlazení, nepřejídat se, přičemž jídelníček měl být prostý a jídlo málo kořeněné. Ve všem se měla dodržovat mírnost, nedoporučovala se lenivost, ani přílišné namáhání. Člověk si měl zachovávat klidnou mysl, beze strachu měl čelit každému dni.¹⁷⁵¹

O rok později vyšlo dílo literárně velmi zdařilé – *Katechismus o choleře čili dáwiwé úplawici*.¹⁷⁵² Její autor, Jan Javornický, se v pěti oddílech¹⁷⁵³ formou rozhovoru učitele s žáky pokusil podat srozumitelný výklad o choleře. Snažil se upevnit v lidech víru v Boha, neboť on jediný vše vidí a vše co činí, činí z lásky k člověku. „Bůh řjdy a wede wssecko k nassemu dobrému; wjt' o tom, když se list na stromě pohne; můžet' swau rukau zadržeti wssecko zlé, i tu hrůznou nemoc, kteráž se k nám bljžj; a chceť otec laskawý pomoci dětem swým, když smrtjcgj nemoc swé studené náručí rozpjna.“¹⁷⁵⁴ Bylo tedy důležité zachovat si pevnou víru a nepropadat malomyslnosti.

---

¹⁷⁴⁹ Mikuláš MIKEŠ, *Naučné přednášení, jak se na choleru nemocný ošetřowati a hlídati má*, Praha 1831, s. 13 -17.

¹⁷⁵⁰ Tamtéž, s. 30.

¹⁷⁵¹ Tamtéž, s. 32 – 34.

¹⁷⁵² Jan JAVORNICKÝ, *Katechismus o choleře čili dáwiwé úplawici. V patero pochvílich pro milé krajany české, zvlášť pak pro ušlechtilou mládež školní*, Hradec Králové 1832.

¹⁷⁵³ V knize jsou nazývány „pochvíle“.

¹⁷⁵⁴ Jan JAVORNICKÝ, *Katechismus o choleře čili dáwiwé úplawici. V patero pochvílich pro milé krajany české, zvlášť pak pro ušlechtilou mládež školní*, Hradec Králové 1832, s. 7.

Dále seznamoval Javornický čtenáře s názvem nemoci, jejím původem, jaké jsou její příznaky, jak probíhá a konečně, jak ji léčit. Důležitá byla prevence proti choleře: bezstarostná mysl,¹⁷⁵⁵ důvěra v Boha, čistota,¹⁷⁵⁶ střídmost, teplý oděv bránící nachlazení, zásoba domácích léků schválených lékaři.¹⁷⁵⁷ Následuje kapitola, která se věnuje poznatkům o léčení cholery a konečně poslední, jež informuje o nemocnicích.

Literatura tedy zareagovala na nepříjemnou situaci pohotově. Stejně tak pohotově zareagoval i obyčejný člověk, který ochromen strachem své pocity přenesl na stránky dopisů. S Karlem Aloisem Vinařickým se proto 29. září 1831 v závěru svého dopisu loučí Jan Körner přáním stálého zdraví a ochrany před cholerou.¹⁷⁵⁸ Slova plná obav se ozývala v dopise Antonína Fähricha 23. listopadu 1831: „Já chud'as! Cholera morbus také nám sedí na znaku, tak že snad brzo budem[e] všichni na prkýnku. Proto sobě ještě za živa něco povězme – post mortem to bude těžko.“¹⁷⁵⁹ Na Silvestra roku 1831 Vinařický Fährichovi psal o situaci v Praze, kde se cholera velmi zuřivě rozmáhala. Za politováníhodnou označil situaci, kdy lidé dle něj jen velmi málo důvěřovali lékařům a tak se velmi často stávalo, že byli nemocní přinášeni do špitálů velmi pozdě a ve velmi zbedačeném stavu, že se jich jen málo uzdravených vracelo zpět domů. Zajímavé jsou poznámky Vinařického, který se pozastavoval nad tím, že se v jednotlivých krajích uzdravuje daleko více nemocných než v samotné Praze. Lidé to připisovali lékařům, kteří prý nechtěli užívat „spřesté prostředky“, kterými se již mnoho lidí uzdravilo. Dále poukazyval na to, že se uzdravuje daleko více lidí, než je udáváno. Důvod, proč se udávaly mylné počty uzdravených, než kterých bylo ve skutečnosti více, byl prostý. Lékaři měli totiž uloženo, aby u každého nemocného zaznamenávali celý průběh nemoci, a proto, aby sobě uspořili práce s vypisováním průběhu nemoci, některé své pacienty ani raději neohlašovali. S velikým despektem pohlížel Vinařický na počínání osob, které k léčbě neměly žádné oprávnění. „...dílem také staré báby své šmejdy a rejdy s kávou a čajem sobě a nemocnému ku prospěchu pod pukličkou provozují nedbajíce toho, že celeberrima facultas jim diplomů neudělila.“¹⁷⁶⁰ Vinařický navzdory

---

¹⁷⁵⁵ Duše, která se poddávala malomyslnosti a předem svůj boj vzdávala, předem oslabovala tělo. Jan JAVORNICKÝ, *Katechismus o choleře čili dávivé úplavici. V patero pochvilích pro milé krajany české, zvláště pak pro ušlechtilou mládež školní*, Hradec Králové 1832, s. 13.

¹⁷⁵⁶ „Čistota půl zdravj, dj nasse zlaté přjslowj.“ Dle tohoto přísloví se měli lidé bezpodmínečně řídit. Tamtéž, s. 15.

¹⁷⁵⁷ Mezi takové léky patřil bez, heřmánek, slez, máta peprná, balšám, melisa, ocet, kmín a oves. Tamtéž, s. 19 - 20.

¹⁷⁵⁸ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 229.

¹⁷⁵⁹ Tamtéž, s. 235.

¹⁷⁶⁰ Tamtéž, s. 239.

nebezpečí nákazy pravidelně docházel na Nové Město a Staré Město a jedině, co ho v té chvíli po zdravotní stránce trápilo, byla bolest hlavy, která ho ovšem trápila již dávno před tím.

19. ledna 1832 už se cholera přiblížila k dalšímu z Vinařického přátel. Jejeho nebezpečí se začal obávat Vincenc Zahradník, tehdy sloužící v Křešicích. „Zlá cholera se k nám blíží, až posavad ale v okolí našem nepanuje.“¹⁷⁶¹

Pomoc nemocným nebyla vůbec lehkým úkolem. Člověk v sobě musel najít neskutečné množství odvahy, když se skláněl nad lůžkem nemocného. S odvahou a s boží pomocí se nad lůžky smrtelně nemocných objevovali duchovní pastýři, aby jim ulehčili slovem božím a podporou, ale i skutečnou pomocí. Ovšem i člověk hluboce věřící byl mnohdy ochromen strachem, když hleděl nemocnému do očí. „Právě dnes byl jsem u prvního cholerního nemocného a lhal bych, kdybych psal, že sem neměl strachu; doufám ale, že mne budoucně tak veliká úzkost nepojme, jestli prvního navštívení bez následků odbudu. Obraznost má nad člověkem náramnou vládu, všech důvodů proti strachu sem byl sobě vědom, a přec jsem jej poraziti nemohl.“ Takto se se svými nejniternějšími pocity svěřoval v dubnu 1832 Vinařickému František Josef Sláma.¹⁷⁶² Nebohý Sláma byl ostatně svědkem toho, s jakou zuřivostí dokázala cholera své oběti ničit. V Probulově, kde žilo 280 obyvatel, již zemřelo 23 obyvatel a každý pátý tam cholerou onemocněl. Z osmi stonajících, které on zaopatřoval, protože se tam farář i lékař rozstнали, se uzdravili jen dva. Umírali tam velice rychle, nejdelší čas mezi tím, kdy se nemoc projevila a kdy nemocný zemřel, bylo 24 hodin. Jiní nemocní umírali do dvanácti hodin, někteří dokonce jen do devíti či pět hodin, dle Sláмова svědectví. Bylo to velmi kruté. „An jsem jednoho mladíka sedmnáctiletého byl zaopatřoval, a příbuzní k němu s úzkostí byli hleděli, padl jeho desetiletý bratříček, kleče podle otce k zemi, a již již k hodině se beře... Jinam v též vesnici vstupoval farář šestého již zaopatřiti, an otec na zádech pátou mrtvinu právě byl odnášel.“¹⁷⁶³ Některé scény otřásaly srdci i těch nejstatečnějších lidí.

Tam, kde se v domácnosti nemoc projevila, byli příbuzní nemocného ve většině případů velmi zmatení. Nevěděli si rady, co si v takové situaci počít, jak nemocnému pomoci. Dle slov Františka Josefa Slámy měl kněz, který do těchto rodin přicházel se

---

¹⁷⁶¹ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 244.

¹⁷⁶² Tamtéž, s. 253.

¹⁷⁶³ Tamtéž, s. 259.

svátostí a svatými oleji, brát s sebou rovnou i papír k testamentům nebo léky, někde pro hroznou situaci i lože stlal, topil a také vařil.

Sláma se již na konci května 1832 radoval, že cholerové nebezpečí je již u svého konce. Slova, kterými o tom informoval Vinařického, psal však ze svého lože, neboť jej schvátila zimnice, ze které se ovšem pomalu zotavoval a v polovině června se cítil dokonce lépe než kdy před nemocí.¹⁷⁶⁴

Epidemii cholery v roce 1832 se osobně dotkla i Vinařického, neboť přišel o svou matku,¹⁷⁶⁵ která podlehla choleře, jejíž epidemie vypukla i ve Slaném (PŘÍLOHA 57). Prvním, za jehož úmrtím stála cholera, byl ve Slaném Anton Sedláček, obchodník s obilím, který zemřel 16. ledna 1832. V měsíci lednu zemřelo ve Slaném 49 lidí, což byl nejvyšší počet zemřelých na tuto nemoc, v únoru následovalo 31 lidí, v březnu už to bylo pouhých 5 lidí a počet se neustále snižoval, až se v říjnu a v následujících měsících nevyskytl žádný nový nemocný.¹⁷⁶⁶

Cholera se vracela i v dalších letech. Jedna z jejích vln se přelila přes Čechy i v roce 1836. Tehdy již Vinařický sloužil v Kováni. Naštěstí jej tato vlna epidemického onemocnění nijak zvlášť nezasáhla. „...ouplavice¹⁷⁶⁷ v našem okolí jen velmi mírně se jeví, v mé osadě jen jediný se posud rozstonal, ale opět již ozdravěl, ostatně o žádném jiném více nevím. Bohdá, že snad hlíza ta nás mine,“ psal Vinařický 23. října 1836 Františku Palackému.¹⁷⁶⁸ A o dva týdny později byl stav stejný, dokonce si Vinařický již dovolil napsat, že se u nich nákaza neukázala.¹⁷⁶⁹

Nebezpečně blízko se cholera Čechám přiblížila v roce 1849. Václav Staněk o jejím postupu informoval 26. června 1849. Psal Vinařickému o jejím pustošivém účinku, který měl za následek mnoho mrtvých v Polsku. Jenom ve Vratislavi v jejím vrcholu týdně zemřelo i 400 lidí. Při této epidemii se rozsemohly i dvě Čelakovského děti, které se ovšem uzdravily. V Praze se začala šířit teprve s rokem 1850.¹⁷⁷⁰

Rok 1850 byl pro Vinařického v mnohém nesmírně náročný. V místech, se kterými spojil převážnou část svého života, propukla epidemie cholery. V Kováni a v Týně nad

---

¹⁷⁶⁴ Václav Otakar SLAVÍK, *Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence z let 1820 – 1833*, Praha 1903, s. 269 a 271.

¹⁷⁶⁵ Blíže v kapitole s názvem *Líbám Vás všecky. Váš upřímný bratr, švagr a strýc*.

¹⁷⁶⁶ SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26.

¹⁷⁶⁷ Úplavice či dávivá úplavice – jiné označení pro cholery.

¹⁷⁶⁸ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní II. Korespondence od roku 1833-1849*, Praha 1909, s. 226.

¹⁷⁶⁹ Tamtéž, s. 230.

¹⁷⁷⁰ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 5.

Vltavou se proti ní snažili bojovat všemi možnými prostředky. Přesto, že Vinařický téměř rok pobýval jako děkan v Týně nad Vltavou, na své bývalé kováňské osadníky rozhodně nezapomněl. Pojili ho s nimi dobré vztahy a ty nešlo za pouhý rok zpřetrhat.¹⁷⁷¹ Důkazem toho je dopis, který svým bývalým osadníkům napsal v těžkých časech za cholery 26. srpna 1850. O veškerém dění v Kováni ho informoval ve svých listech švagr Jan Krouský.¹⁷⁷² Z těchto listů nabyl Vinařický vědomí, že osadníci jsou z celé situace natolik zarmoucení,¹⁷⁷³ že ve svém smutku a z beznaděje plynoucí z rozšíření cholery, nejsou ani schopni pomoci svým nejbližším, natož svým sousedům a „což nejkormutlivější věc jest, že na blízkou Vašem, kde nemoce ty se prudce rozmáhaly, že se lidé nemocných příliš štítí a od posluhování vzdalují.“¹⁷⁷⁴ Na srdce jim kladl zejména vzájemnou pomoc, aby jeden druhého v těžkých časech neopouštěli.

Při tom všem museli být nesmírně opatrní, střídmí v jídle a v pití. „Zteplalé a stojaté vody a piva na mále se chraňte. Bez snídaní teplého ráno do pole nevycházejte. Čeládka ať nechodí bosa. Život ať se v teplotě drží. Každé zastuzení je velmi škodlivé.“¹⁷⁷⁵ Každý měl dle jeho rad dodržovat mírný způsob života. V žádném případě to ale neznamenal nečinnost a vyhýbání se práci.

Celou situaci komplikovaly nepodložené příběhy a pověsti, které se šířily mezi zdravými i nakaženými. Vinařický jim radil, aby jim v žádném případě nevěřili. Každá taková pověst totiž vyvolávala až panickou hrůzu, což v nastalé situaci nikomu neulehčovalo jeho stav. „O Teynu mluvilo se ve vzdálí půl hodiny, že zde lidé jako mouchy padají, o mne též pravili býti mrtvým a nebylo tomu tak.“¹⁷⁷⁶

Bylo důležité, aby onemocnění včas rozpoznali a zahájili léčbu. Jakmile trpěl někdo častějšími průjmy, měl bez váhání ulehnout do postele a potit se. Pocení se dosahovalo obklady ohřátými taškami a lahvemi naplněnými horkou vodou. Stolice se měla okamžitě vynést z místnosti a zlikvidovat, šlo o to, aby zápach nezůstával v místnosti. Světnice se měla potom větrat a prokuřovat octem nebo jalovcem.

---

¹⁷⁷¹ Už jen oslovení osadníků toto potvrzovalo: „Mým milým bývalým ale nezapomenutým osadníkům ve farním okrese Kovaňském. Moji Milí!“ A v závěru zdůvodňuje účel svého psaní: „Píšu to ze srdečného oučastenství s Vámi a Vám k útěše, ježto [j]ste vzdáleni od lékařské pomoci.“ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického kováňským osadníkům ze dne 26. srpna 1850, inv. č. 15 VI/1.

¹⁷⁷² Krouského dopisy, jimiž informoval Vinařického o průběhu cholery v Kováni, se v jeho pozůstalosti ani v pozůstalosti Vinařického nedochovaly.

¹⁷⁷³ Vinařický přímo píše, že jsou příliš teskliví.

¹⁷⁷⁴ Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického kováňským osadníkům ze dne 26. srpna 1850, inv. č. 15 VI/1.

¹⁷⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁷⁶ Tamtéž.

Obyvatelé to naneštěstí měli navíc k lékařům velmi daleko. V této situaci si Vinařický postěžoval a zároveň zalitoval, že o této komplikaci nevěděl dřív, neboť by požádal týnského doktora Jana Svátka, aby mu předepsal takové léky, které se ukázaly v týnských nemocnicích jako nejprospěšnější. Svátek totiž své pacienty léčil podle závažnosti propuknuté choroby ve třech stupních. V raném stádiu, kdy se u pacienta vyskytl průjem, začal s podáváním vhodných léků. V dalším stadiu, kdy se k průjmu přidalo i zvracení, přidal k lékům i hořčičné obklady a jakmile podle slov Vinařického začal být pacient studený, přidal navíc i kapky.

Alespoň těmito slovy snažil se Vinařický ulehčit svým bývalým osadníkům od těžkého životního zakoušení. Jednalo se většinou o všeobecně přijímané rady, jak se chovat při onemocnění cholerou, v podstatě kopírující výše zmíněné knihy o choleře, ale slova vzešlá z pera Vinařického v sobě nesla i náboj lidského účastenství veřejně známé osoby. To muselo kovářské osadníky nebývale potěšit a povzbudit. Vždyť z Týna nad Vltavou jim psal „vždy oddaný bývalý správce duchovní Karel Vinařický“.¹⁷⁷⁷

Rok 1850 nešťastně poznamenal i jiná místa v Čechách, mezi nimi smutné přední místo zaujímal i Týn nad Vltavou. Cholera¹⁷⁷⁸ se Týnu ani jeho nejbližšímu okolí nevyhnula. Vinařický ji přirovnával ke zlému hostu. Tak jako byl Vinařický nápomocen svým bývalým kovářským osadníkům alespoň vlídným slovem a radami, jak se při ohrožení nebezpečnou cholerou mají chovat, mohl v Týně nad Vltavou svým nynějším osadníkům ukázat po více než roce svého dosavadního působení, jaký statečný člověk se v něm skrývá. Nešťítíl se pomoci lidem nakaženým touto vážnou a v té době ve většině případů i smrtelnou chorobou, a to i navzdory jiným důležitým povinnostem, které mu vyplývaly z titulu jeho děkanského úřadu. Velmi mnoho pomohli¹⁷⁷⁹ nakaženým osadníkům i Vinařického pomocní kaplani, ovšem sami za to zaplatili svým zdravím, neboť dva se při tom nakazili a jeden z nich dokonce zemřel.¹⁷⁸⁰ Vinařický a

---

¹⁷⁷⁷ Takto se v závěru dopisu z 26. srpna 1850 Vinařický podepsal. Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Karla Aloise Vinařického kovářským osadníkům ze dne 26. srpna 1850, inv. č. 15 VI/1.

¹⁷⁷⁸ Vinařický o choleře hovořil jako o vrhavé úplavici. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 26.

¹⁷⁷⁹ Velmi mnoho pohřbů vykonal kaplan Matěj Mikota, který byl účasten 23 pohřbů, následoval Tomáš Bílý, který vykonal 11 pohřbů a Bartoloměj Pachta, který jich vykonal 8. Sám Vinařický pohřbil 4 osoby. A před tím vykonal i nezbytné zaopatření umírajících osob. Mimoto všichni dohromady odbývali i další duchovní služby jakými byly křty a svatby.

¹⁷⁸⁰ Na cholera zemřel 8. června 1850 kaplan Tomáš Bílý. Pohřben byl hned druhý den 9. června 1850. Pohřeb vykonal chrástánský farář Jan Slavík. Průběh nemoci byl u Bílého velmi rychlý, sám ještě 5. června 1850 pohřbíval Marii Duškovou, pětiletou dceru zedníka Jakuba Duška a jeho ženy Marie

jeho sestra Magdalena přestáli to nejtěžší období jen s bezbolestnou úplavicí.¹⁷⁸¹ Nic to nemění na tom, že o ně měli příbuzní veliký strach a to zvláště poté, co Vinařický své rodině nedával dlouhou dobu o sobě žádné zprávy. Dokonce se po katusickém okolí rozšířila zpráva, že Vinařický na cholera zemřel. Jádrem zprávy o jeho smrti bylo v podstatě pravdivé, neboť v té době si cholera opravdu vyžádala oběť z děkanství, jen s tím rozdílem, že to nebyl Vinařický, ale kaplan Tomáš Bílý.

V Týně nad Vltavou a okolí tehdy zemřelo 55 obyvatel (PŘÍLOHA 58). První osoba nakažená cholerou zemřela v Týně nad Vltavou 1. května 1850. Byla to Marie Pavlíčková, dvaatřicetiletá dcera soukenického mistra Josefa Pavlíčka a poslední nakažený cholerou zemřel 17. října 1850.¹⁷⁸² Byl to tříletý Leopold Kuna, syn řeznického mistra Leopolda Kuny a Marie Kunové.

Kde se cholera objevila, způsobovala paniku, strach a vyvolávala veliký respekt. „Taková silná demonstrace naučila nás ctíti vyšší mocnost nad námi.“¹⁷⁸³

Nový děkan Vinařický si svou prací pro nemocné získal opravdové sympatie a náklonnost svých osadníků. Jeho počínání dokazuje, že byl člověk se srdcem na pravém místě. Věděl, co to znamená být přítel v radosti i smutku a neváhal udělat pro člověka v nouzi první poslední. Ostatně jeho povaha se nám jasně vykresluje i v jiných kapitolách této práce. O tom, že byl předurčen k takovému osobnímu nasazení a mravní odhodlanosti vypovídají jeho slova, která si zapsal do deníku v roce 1823: „12. ledna rozstouaw se Kar. Ratoliska do nemocnice přinesen byl, kde ležel až do 25. ledna, kteréhož dne gsem pro něj přigel s fiakrem a do přibytku geho opět dowezl. Gistý přítel swého druha nemocného nawštíwiti nechtěl poněwadž druh ten nakažliwau nemoc stonal, tu příčinu že gsa celý gen tělo (byltě materialista) obáwati se musí, by se w nebezpečenstw jiwota neuwrhl. Gaký to přjtel? Může-li být mezi takowými wěrné přátelstw j?“. ¹⁷⁸⁴

Duškové, která zemřela na cholera a o tři dny později zemřel i on. Digitalizovaná matrika zemřelých Týn nad Vltavou (1847 – 1862) <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/8128/36> (přístupna 28. února 2012). Na jeho místo kaplana nastoupil Matěj Marek, který si svůj první pohřeb odbyl 23. června 1850. Před tím v Týně nad Vltavou vypomáhal Serafin Hollada, františkánský kněz z Bechyně.

¹⁷⁸¹ Václav Otakar SLAVÍK (ed.), *Korespondence a spisy pamětní III. Korespondence od roku 1849 - 1859*, Praha 1914, s. 29.

¹⁷⁸² Vinařický průběh cholery popsal již v dopise z 13. června 1850: „Od 1. května až do 8. června rozstouaw se na ni 131 osob, z nich ozdravělo 75, zemřelo 37. Nyní, chvála Bohu, ochabuje. O svatodušních svátcích bylo nejhůře, po 2 dni jsme 9 osob nemocných opatřovali.“ Tamtéž, s. 26

¹⁷⁸³ Tak reagoval na strašlivý průběh Antonín Fährnich, neboť u něj v Libuni měla cholera velmi mohutný nástup a během krátkého času si vyžádal 60 obětí. Tamtéž, s. 32.

¹⁷⁸⁴ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy vlastní, deník 1823.

7. Sluší se ctíti a vážit si věčně - Karla Aloisa Vinařického.¹⁷⁸⁵

*Jen tichá píseň byla jeho zbroj,
s níž vždy se vrhal v tuhý krutý boj,
Tím větší tedy buď mu za to vděk,
čím větší slabé zbraně této výsledek.
Památce jeho budiž dnešní den
potomstvem vděčným na vždy zasvěcen.*¹⁷⁸⁶

„Jsouť ztráty na zemi, které se dotýkají celých národů; rostouť hroby pod sluncem, jež drahé jsou nyníjším a vzácné zůstanou budoucím pokolením.“¹⁷⁸⁷ Jsou výjimečné osobnosti, které ač zemřely, přece k nám stále promlouvají. To je dosud, byť již jen v malé míře, případ i Karla Aloise Vinařického. V dřívějších časech byl ovšem jeho pomyslný „hlas“, kterým k lidem i přes svou smrt promlouval, mnohem silnější. Bylo v to časech následujících těsně po jeho úmrtí a ještě do 20. let 20. století, kdy bylo jeho jméno stále živo a uloženo v pamětech mnohých lidí zejména díky edičnímu počínu Václava Otakara Slavíka *Korespondence a spisy pamětní I – IV*.¹⁷⁸⁸ Dnes je jméno Vinařický jen encyklopedickým heslem, na které občas někdo narazí, jméno tak málo zmiňované, že už dnes pozbylo své někdejší vážnosti. Čas je neúprosný a v propadlišti dějin skončilo už tolik jmen, která ve své době byla stavěna na piedestal, že to snad ani možnostem lidské paměti nemůžeme mít za zlé. Je to ovšem nesmírná škoda, neboť Vinařického život je v mnohém stále inspirující.

Tradice je kulturním bohatstvím a dědictvím, které se předává z generace na generaci. Tradici můžeme chápat jako předávání celku poznání, schopností a zvyků určité kultury. Nahlíženo na to takto, podívejme se nyní, jaké místo si v předávaném kulturním dědictví a vůbec v lidské paměti vydobyl námi zkoumaný Karel Alois Vinařický.

Základ pro předávání vědomostí o Karlu Aloisi Vinařickém byl položen samozřejmě díky jeho velmi činnému životu, ale jak se vlastně zrodila a dále vyvíjela

---

¹⁷⁸⁵ Karel Ladislav THUMA (ed.), *Drobné verše*, Nové Město nad Metují 1887, s. 48. Jedná se o knihu, kterou Thuma sestavil z různých Vinařického básní pro děti. Její součástí byl i jeho životopis a podobizna.

¹⁷⁸⁶ Josef Jiří STANKOVSKÝ, *Proslovy*, Praha 1879, s. 22. Ukázka je vybrána z *Proslovu slavnostního*, který byl přednesen při divadelním představení v Týně nad Vltavou, uspořádaném při slavnostním odhalení pamětní desky Antonína Jaroslava Puchmajera a Karla Aloise Vinařického. Slavnost se v první řadě týkala slavnostního svěcení praporu pěveckého spolku Puchmír a při té příležitosti byly slavnostně odhaleny i pamětní desky dvou významných mužů, kteří své jméno spojili s Týnem nad Vltavou. Vše se odehrálo v termínu 2. – 3. září 1871. Viz text níže na s. 378 – 383.

¹⁷⁸⁷ Václav ŠTULC, *Kronika. Karel Al. Vinařický*, ČKD 10, 1869, s. 47.

¹⁷⁸⁸ Edice vycházela v období let 1903 – 1925.

tradice, která jméno Karla Aloise Vinařického spojovala s pojmy - český literát, vlastenec, kněz-buditel či pedagogický pracovník?¹⁷⁸⁹

7.1. Poslední vůle a úmrtí

V předtuše svého blízkého skonu krátce před vánočními svátky roku 1868 - 19. prosince, uzavřel Karel Alois Vinařický poslední vůli,¹⁷⁹⁰ v níž se vypořádal se svými hmotnými statky a nejrůznějšími závazky. Nejdůležitější v tomto směru byla záležitost týkající se jeho písemné pozůstalosti, zejména uspořádání jeho díla a korespondence. Za jejího pořadatele určil Václava Otakara Slavíka.¹⁷⁹¹ Když k tomu připočítáme skromný majetek, který odkázal svým nejbližším, máme před sebou památky na Vinařického, které zaručovaly, že se na něj po jeho smrti brzy nezapomene. Jeho literární dílo a korespondence měly být uspořádány a vydány a drobné upomínky z jeho majetku připomínaly jejich novým majitelům jméno dobrodince, který jim je odkázal. Kontinuita povědomí o Vinařickém nebyla přerušena.

„Duši svou poroučím nesmírnému milosrdenství Božímu, lituji poklesků svých skroušeně [sic!], a žádám pro lásku spasitele P. J. M. o církevní sv: rozhřešení.“¹⁷⁹² Takto začínala Poslední vůle Karla Vinařického, kanovníka na Vyšehradě. V ní uspořádal kapitulní závazky tak, aby byla kapitula spokojená nejen s působením za jeho života, ale i po jeho smrti.¹⁷⁹³ Z dalších slov v závěti byly cítit jeho nesmírné obavy. Jeho vědomí totiž tížila nelehká finanční situace. Byl si vědom, že není vůbec jisté, jak dlouho mu bude při jeho nemoci dovoleno pobýt mezi živými, a protože neměl větších finančních prostředků, obával se, že bude muset v posledních chvílích obtěžovat ty, kteří se o něj v nemoci starali. Proto žádal kapitolu, aby mu ještě na začátku ledna 1869 vyplatila finanční obnos, který nezbytně využíval při administraci.¹⁷⁹⁴

---

¹⁷⁸⁹ Viz studie a články v *Soupisu pramenů a literatury*.

¹⁷⁹⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, poslední vůle z roku 1868. V pozůstalosti se nachází pouze opis.

¹⁷⁹¹ Bližší informace níže v textu na straně – 411 – 417.

¹⁷⁹² LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, poslední vůle z roku 1868.

¹⁷⁹³ Správce Františka Vodičku Vinařický požádal, aby od něj převzal veškeré spisy, které se nacházejí v děkanských místnostech, jež ve svých posledních chvílích obýval, a předal je všechny kapitole. Jmenovitě se jednalo o příruční registraturu v prvním pokoji, kapitulní spisy v jeho soukromém pokoji – na konferenčním stole a ve starém šráku v posledním pokoji. Dále se kapitule mělo dostat zrcadlo umístěné v salonu, jemu propůjčené kanovnické insignie, kapitolní stůl a „kde by z přídělku kapitolního ještě co bylo, pořádně vracím.“ Vodičkovi za jeho práci nechtěl být nic dlužen, proto mu odkázal 12 dílů konverzačního slovníku Brockhaus s dodatky. Tamtéž.

¹⁷⁹⁴ Odkazoval na to, že jinak nemá žádnou finanční hotovost, kromě mála věcí nemovitých, které přijal z otcovského dědictví a které neobnášejí dohromady ani 600 zlatých. Dokonce byl nucen tyto věci odprodat za tržní cenu své nejmladší sestře Magdaleně, aby z takto utržených peněz mohla zaplatit veškeré potřebné útraty a jiné jeho finanční pohledávky. Tamtéž.

Za neomezenou správkyni svého dědictví určil svou nejmladší sestru Magdalenu. Veškeré drobné památky určené jeho nejbližším a přátelům byly poznamenány v kodicilu.¹⁷⁹⁵ Za vykonavatele své poslední vůle určil Vinařický Václava Otakara Slavíka, manžela Julie Hampeisové, dcery jeho nejstarší sestry Barbory.¹⁷⁹⁶ To vše potvrdil jako svědek Vincenc Náhlovský¹⁷⁹⁷ a František Vodička.

Kodicil k poslední vůli z 24. prosince 1868, ve kterém Vinařický stanovil, jak se má naložit s jeho skromným majetkem, je v mnohém zajímavý, neboť kromě finančního vypořádání,¹⁷⁹⁸ je nám zejména umožněno sledovat, do jakých rukou putovaly drobné památky na něj. Dnes už se většina z těchto památek bohužel nedopátráme. Můžeme si jen představovat, jakou asi radost dělaly svým novým majitelům, vždyť to byly věci, které kdysi patřily Vinařickému a opředené „legendou“ o Vinařickém se bezpochyby předávaly dál i dalším majitelům.

Farář Jan Berkovec obdržel za starosti spojené s pohřbním průvodem a za tichou mši svatou zlatý prsten s violetovým kamenem, vyložený 18 diamanty. Osm stříbrných lžic a dvanáct stříbrných lžiček si na památku rozdělily rodiny jeho tří sester, rodiny dvou jeho neteří, nejmladší sestra a bratranec.¹⁷⁹⁹ Pamatoval i na věrné služebné – Františku Kozlíkovou¹⁸⁰⁰ a Františku, přezdívanou Fani,¹⁸⁰¹ které o něj pečovaly v jeho nemocech a zejména v nemoci poslední. Protože mu obě opravdu velmi věrně sloužily, nezapomněl v poslední závěti učinit zmínku, že poroučí obě „tyto dobré pořádné a

---

¹⁷⁹⁵ Dodatek k závěti, dovětek.

¹⁷⁹⁶ Ani Slavíkovi se za jeho laskavost nezapomněl odměnit. Za vykonání poslední vůle mu přislíbil zlaté opakovací hodinky, které získal od laskavého knížete arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk.

¹⁷⁹⁷ Vincenc Náhlovský se narodil 21. ledna 1817 v Sýkořicích u Turnova. Byl to katolický kněz, profesor dogmatiky a polemiky, probošt kolegiální kapituly u Všech svatých na Pražském hradě, člen Českého musea, Matice české a Svatoboru. Po svém vysvěcení na kněze v roce 1840 se stal profesorem teologie v Litoměřicích, od roku 1846 byl v Praze. Zemřel 11. prosince 1891 v Praze.

¹⁷⁹⁸ Odhadem určil, kolik výdajů bude spojeno s pohřbem a kolik bude třeba zaplatit vikářům, asistentům, kostelníkům, zvoníkům, řediteli kůru, choralistům a zpěvákům, nosičům spolku obuvnického, hrobníkovi, špitálníkům do chudobince, ministrantům, za truhlu, hrobové místo, za vosk, vytisknutí parte a oznámení pohřbu. Nepředpokládal, že by útraty přesáhly 100 zlatých.

¹⁷⁹⁹ Každá rodina měla dostat po dvou kusech stříbrných lžic (= 6 kusů), dále obdržela 2 kusy Julie Hampeisová, provdaná za Václava Otakara Slavíka, 2 kusy obdržela i Johana Hampeisová, která se provdala za Františka Patočku. Jeden kus získala i jeho svobodná sestra Magdalena a bratranec Jiří, kuchař u knížete Schwarzenberga. Dostali jsme se k počtu 12 kusů stříbrných lžic, což ale neodpovídá údaj, který byl uveden – 8 stříbrných lžic. S největší pravděpodobností se jedná o chybu, jeho stříbrný servis se jistě skládal z 12 stříbrných lžic a 12 stříbrných lžiček. Dvanáct stříbrných kávových lžiček obdržely děti v tomto počtu: z Hálovy rodiny 6, z Krouského rodiny 4, vnouček Mireček 1 a sestra Magdalena 1.

¹⁸⁰⁰ Františka Kozlíková obdržela peřiny z postelí, kterých používala a prádelník s bílým prádlem. Za službu získala 15 zlatých a za obtížné ošetřování nemocného Vinařického získala 30 zlatých.

¹⁸⁰¹ Fani obdržela peřiny z postelí, kterých používala a za službu 10 zlatých a za ošetřování v poslední nemoci 8 zlatých.

věrné osoby svým přátelům, aby se přimlouvou do dobrých domů v služby dostaly.“¹⁸⁰² Obrazy měly být rozdány vyšehradským kanovníkům a některým z jeho dobrých přátel a to dle libosti jeho sestry Magdaleny. Švagr František Hampeis dle Vinařického přání získal zrcadlo z jeho soukromého pokoje, zrcadlo z prvního pokoje získal švagr Václav Hála a bicí hodiny švagr Jan Krouský. Hankův portrét od Františka Hořčičky¹⁸⁰³ putoval k rukám Františka Patočky, manžela Johany Hampeisové a za velikou lásku získal kanovník Kafka portrét knížete arcibiskupa.¹⁸⁰⁴

Ve všech těch předmětech byl navždy skryt příběh Vinařického života. Byly totiž němými svědky jeho každodenních činností, letmo se jich mnohokrát dotknul a v zrcadlech se odrážel obraz jeho tváře. Právě proto měly tyto předměty nevyčísitelnou cenu.

Poslední vůle byla sepsána a Vinařickému zbývaly necelé dva měsíce života. Uběhly velmi rychle. V posledních chvílích života Karla Aloise Vinařického mu kromě jeho služebných byla nablízku jeho neteř Marie Hálová. Když ve středu na den sv. Blažeje, tedy 3. února 1869, skonal, volala k jeho lůžku rodinu: „Pan strýček zemřel ve čtvrt na jednu, račte sem někdo přijít.“¹⁸⁰⁵ Jediná věta obsahující naléhavou zprávu, jejíž pisatelka neměla čas ani potřebu vypisovat víc. Ovšem už jen z oslovení můžeme usoudit, že z tohoto světa odešel člověk, kterého rodina velmi milovala. Zemřel synovci

---

¹⁸⁰² LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, kodex z roku 1868. I ten se nám zachoval pouze v opisu.

¹⁸⁰³ František Hořčička. Narodil se snad 29. června 1776 (přesné datum jeho narození se nepodařilo ověřit). Už v deseti letech se stal žákem Ludvíka Kohla v jeho malostranské kreslířské škole, později vystudoval gymnázium a to velmi úspěšně. Byl to všestranně nadaný chlapec. Studoval práva, ale v roce 1800 se zapsal na pražskou malířskou Akademii. Jeho manželkou se stala dcera Františka Martina Pelcla a jako jeho zeť měl možnost dostat se mezi generaci obrozenců. Portrétoval tak například Bernarda Bolzana, Josefa Dobrovského, Jana Evangelistu Purkyněho či Václava Hanku. Hankovi svědčil i na jeho svatbě. Když dokončil studium na Akademii, stal se v roce 1808 ředitelem obrazárny knížete Rudolfa Colloreda-Mansfelda. Tím se živil více než deset let. Měl tak klid, mohl studovat staré mistry, restauroval středověké obrazy a tím vznikla příležitost pro tvorbu falzifikátů. Pro ně je u Hořčičky výstižná technická dovednost. Sám se nikdy k falzům nepřiznal. Nevytvářel je pro peníze, jeho touhou bylo vyrovnat se kvalitou svých prací starým mistrům. Dokonce je jméno Hořčičky spojováno s pomocí při tvorbě padělků rukopisů zelenohorského a královedvorského. Zemřel 5. dubna 1856.

¹⁸⁰⁴ S největší pravděpodobností se jednalo o portrét jeho ochránce, rádce a přítele Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk. Další možností jsou po něm následující arcibiskupové – Alois Josef Krakovský z Kolovrat, Ondřej Alois Ankwicz ze Skarbek – Poslawice, Alois Josef Schrenk či Bedřich Josef Schwarzenberg.

¹⁸⁰⁵ Zachoval se i další lístek, na kterém v obměně stálo: „Pan strýček zemřel ve čtvrt na jednu, buďte tak laskaví[,] přijďte sem.“. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického 1825 - 1869, inv. č. 21 VI/7. Zprávy, které vycházely o smrti Karla Aloise Vinařického v novinách a v časopisech se v čase jeho smrti odlišovaly. Autoři psali, že zemřel v jednu hodinu odpoledne – viz Naše listy z dne 4. února 1869; *Politické kukátko*, Svoboda 2, 1868, s. 93. Půl jedné odpoledne jako čas úmrtí uváděl Světozor. *Umění a literatura*, Světozor 3, 1869, s. 52. Tuto dobu uvádělo i parte, které dala vytisknout rodina. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, úmrtní oznámení z roku 1869. Dovolíme se přiklonit k informaci, kterou napsala Marie Hálová, byla totiž bezprostředně přítomná strýcově úmrtí.

a neteřemi milovaný strýček. Pro jiné skonál úctyhodný muž, který na oltář vlasti daroval celý svůj život, muž moudrý, laskavý, skromný a opravdový přítel.

Noviny a časopisy¹⁸⁰⁶ (PŘÍLOHA 59) se zahalily do smutku, většina z nich si nedovolila zamlčet ztrátu veřejně známého člověka a připomněla tak národu jeho osobnost s velikou úctou. „Čeho jsme se obávali, stalo se. Na Vyšehradě shasla [sic!] opět jedna hvězda první velikosti církvi – vlasti.“¹⁸⁰⁷ Před rokem Morava pochovala Františka Sušila, teď pohřbívaly Čechy Karla Aloise Vinařického. Ač byl kanovníkem starobylé vyšehradské kapitoly a ve svém životě zastával mnoho úřadů, přece umřel bez toho, aby se jakkoliv obohatil. „Bůh budiž mu hojnou odplatou za vše dobré, co prokázal světu, jenž se mu neodměnil.“¹⁸⁰⁸

Bez rozdílu byly připomínány jeho zásluhy v oblasti české literatury, školství, politiky či duchovní služby. Stejně tak byl ve stručnosti připomínán jeho život a dílo.¹⁸⁰⁹ „Vinařický nashromáždil si hojných zásluh o lid, z něhož vyšel, byl plodným, pilným a výtečným spisovatelem, byl výborným a důmyslným učitelem mládeže a vzorným knězem.“¹⁸¹⁰ Byl to bojovník a po boji nejtěžším, totiž života se smrtí, už konečně odpočíval ve svatém pokoji. Ze slov autorů nekrologů můžeme vyčíst, že byl pro ně člověkem vlídným, laskavým, milým a vzácným, kdekoli se objevil. Jeho dobročinnost zapomínala někdy na vlastní potřeby, požíval nesmírné úcty a vážnosti v celých Čechách, zvláště tam, kde jej osobně znali.

Pražský denník¹⁸¹¹ si připomínal všechny zemřelé významné osobnosti za prvních sedm měsíců roku 1869. V tomto roce jich zemřelo opravdu hodně, čímž český národ utrpěl veliké ztráty. Vinařický se ocitl mezi jmény – Michal Kříž¹⁸¹², Jan Jodl¹⁸¹³, František Vacek¹⁸¹⁴, Ignác Hanuš¹⁸¹⁵, Jan Kaška¹⁸¹⁶, Jan Purkyně a Josef Vintř¹⁸¹⁷.

---

¹⁸⁰⁶ Jednalo se například o Národní listy, Blahověst, Budivoj, Pražský denník, ČKD, Květy, Moravskou orlici, Světozor či Školu a život.

¹⁸⁰⁷ *Dopisy*, Blahověst 19, 1869, s. 59.

¹⁸⁰⁸ *Dopisy*, Blahověst 19, 1869, s. 60.

¹⁸⁰⁹ Všechny tyto zásluhy a jeho životní role se snažila autorka v této práci připomenout.

¹⁸¹⁰ Budivoj ze dne 7. února 1869.

¹⁸¹¹ Pražský denník ze dne 19. srpna 1869.

¹⁸¹² Michal Kříž se narodil roku 1833, působil jako městský sekretář ve Velkém Meziříčí. Zemřel 12. ledna 1869.

¹⁸¹³ Jan Jodl se narodil v roce 1791, působil jako gymnaziální profesor v Brně a zemřel 28. ledna 1869.

¹⁸¹⁴ František Jaroslav Vacek, či Vacek-Kamenický, se narodil v 24. ledna 1806 v Kamenici nad Lipou, působil jako děkan v Blovicích, byl vlastenecký kněz, spisovatel a básník. Zemřel 23. března 1869 v Blovicích. Josef BENEŠ, *Ač zemřeli ještě mluví. Medailony českých katolických vlasteneckých kněží*, Praha 1964, 237 – 245.

¹⁸¹⁵ Ignác Jan Hanuš se narodil 28. listopadu v roce 1812 v Praze. Zajímal se o filozofii, stal se odborníkem na slovanskou mytologii a od roku 1860 působil jako knihovník pražské Univerzitní knihovny. Zemřel 19. května 1869 v Praze.

¹⁸¹⁶ Jan Kaška se narodil 20. srpna 1810, byl to pražský divadelní herec a zemřel 21. července 1869.

Časopis katolického duchovenstva, jehož byl Vinařický zakladatel a při jeho obnoveném vydávání v roce 1860 i redaktorem, věnoval Vinařickému po jeho smrti dostatečný prostor hodný jeho jména a důležitosti. Pera se chopil Václav Štulc a tak vznikl nástin Vinařického životopisu.¹⁸¹⁸ „Čím více přísluší nám [redakci ČKD], abychom zapsali do listů těchto drahou památku muže, jehož osoba byla srostla s bytností Časopisu katolického duchovenstva! Obmezenost doby a místa nedopouští sice podati zevrubného životopisu nebožtíkova: nic však méně možná kojiti se naději, že ovšem i sebe menší nástin života jeho tu na svém místě milý bude laskavým pp. čtenářům našim.“¹⁸¹⁹ V úctyhodném počtu osmnácti stran zrekapituloval Václav Štulc ty nejdůležitější okamžiky z Vinařického života, jež pak k dokonalosti dovedl svou studií, taktéž na stranách Časopisu katolického duchovenstva, Jan Šafránek.¹⁸²⁰

Všechna publikovaná návštěví o jeho smrti bez rozdílu provolávala slávu jeho památce.

Podle úmrtních oznámení (PŘÍLOHA 17), která nechala vytisknout rodina a zároveň i vyšehradská kapitula,¹⁸²¹ se měl pohřeb odehrávat v sobotu 6. února 1869 v devět hodin ráno.¹⁸²² Obě úmrtní oznámení informovala o smutné události, že ze slzavého údolí se do věčné otčiny¹⁸²³ odebral Karel Alois Vinařický, podle úmrtního oznámení vyšehradské kapituly „sídelní kanovník a svátečný kazatel, administrátor děkanství in temp., čestný radda při arcibiskupské konzistoři v Praze a biskupské konzistoři budějovické, zasloužilý druhdy děkan v Týně nad Vltavou, střídník¹⁸²⁴ biskupský a školdozorce vltavotýnský, čestný občan kr. města Vyšehradu a v Týně nad Vltavou, Kr. společnosti NAUK v Praze úd mimořádný a Museum král. Českého úd činný, Dědictví sv. Prokopa zakladatel a prvý starosta, redaktor Časopisu katolického duchovenstva, atd. atd.“¹⁸²⁵ Přehled opravdu dechberoucí.

---

¹⁸¹⁷ Josef Vintřil se narodil v roce 1806, působil jako rada krajského soudu v Táboře a proslul jako výborný autor právnických spisů. Zemřel 4. srpna 1869.

¹⁸¹⁸ Václav ŠTULC, *Kronika. Karel Al. Vinařický*, ČKD 10, 1869, s. 47 – 65.

¹⁸¹⁹ Tamtéž, s. 47 – 48.

¹⁸²⁰ Jednalo se o studii *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, která vycházela na stránkách ČKD v rozmezí let 1922 – 1930.

¹⁸²¹ Úmrtní oznámení, které nechala vytisknout vyšehradská kapitula, bylo vydáno v českém a latinském jazyce.

¹⁸²² To se rozcházelo s Vinařického přáním, aby se pohřeb odehrával v půl jedenácté dopoledne. Tak to uvedl v kodícilu k poslední vůli z 19. prosince 1868. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, kodícil z roku 1868.

¹⁸²³ V čem se ale od sebe odlišovala, byla příčina smrti Vinařického. Rodinné úmrtní oznámení uvádí, že to bylo pro sešlost věkem a úmrtní oznámení vyšehradské kapituly, že zemřel po dlouhé nemoci. Tamtéž.

¹⁸²⁴ Střídník je placený náhradník, který vykonával správu farnosti a jiné církevní povinnosti místo duchovního, vlastního větší počet obročí.

¹⁸²⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, úmrtní oznámení z roku 1869.

Kde jinde proto Vinařického pohřbít než na Vyšehradě, a to nejen proto, že byl vyšehradským kanovníkem, ale na místo zde měl nárok i pro svou službu vlasti a obrozenecké počiny. Vyšehrad¹⁸²⁶ se totiž od počátku 60. let 19. století proměňoval v národní pohřebiště těch, kteří se o národní obrození zasloužili nejvíce. V 60. letech 19. století došlo k politickému uvolnění. Od politické porážky revolučního hnutí roku 1848 totiž v Čechách následovala doba známá dnes jako „Bachův absolutismus“.¹⁸²⁷ A s pádem tohoto režimu se myšlenka přeměny Vyšehradu, která vznikla ve vlasteneckém spolku Svatobor,¹⁸²⁸ mohla směle uskutečňovat.¹⁸²⁹

Na Vyšehradě se 6. února 1869 mocně rozezněly zvony z věže chrámu sv. Petra a Pavla. „...darmo pokoušely se o slechy miláčka, jenž denně na zvučný jejich výzev k službě posvátné ochotně spěchával.“¹⁸³⁰ Srdce tisíců lidí, kteří se shromáždili, aby vzdali svou úctu Vinařickému, byla dojata nad tím zvukem zvonů. Najednou si totiž všichni přítomní připomněli nezvratný fakt, že už jim nikdy nebude dovoleno znovu spatřit milovaného Vinařického. Už dávno před devátou hodinou se před vyšehradským děkanstvím shromáždil mimo příbuzných i veliký počet Vinařického přátel. Z těch známějších jmenujme zejména Františka Palackého, Františka Ladislava Riegra, Františka Augusta Braunera, tehdejšího pražského purkmistra Karla Leopolda Klauzyho, Václava Bolemíra Nebeského či Antonína Jaroslava Vrtátka.

Vedle toho se tu sešli vyšehradští školáci, na jejichž výchově měl Vinařický veliký podíl, dále chovanci z chudinského ústavu, tři spojená vyšehradská živnostenská společenství se svými šesti do smutku zahalenými praporci, vyšehradské městské zastupitelstvo a velká část vyšehradského měšťanstva. V hojném počtu se tu sešli také

---

¹⁸²⁶ Za nejvhodnější a nejdůstojnější místo byl po mnohých diskusích vybrán Vyšehrad. Bylo to místo, do kterého se umisťovaly dávné české pověsti popisované v nejstarších českých kronikách, a poté od románských dob historicky doložené sídlo českých knížat a králů. O výběru tohoto místa se zasloužil především probošt vyšehradské kapituly Václav Štulc a po něm probošt Mikuláš Karlach tím, že prosadili postoupení pozemků, náležejících kapitule, pro rozšíření hřbitova nezbytných. Hřbitov byl rozšiřován v několika etapách od roku 1869 do konce století. Václav POTOČEK, *Vyšehradský hřbitov – Slavín*, Praha 2005, s. 16.

¹⁸²⁷ Tento termín je matoucí. Režim, který panoval v padesátých letech 19. století označujeme jako neoabsolutismus. Tento systém vylučoval účast veřejnosti na vytváření politického života, který byl podřízen byrokratickému aparátu v čele s ministrem vnitra Alexandrem Bachem. Otřesen byl válečnou porážkou habsburské monarchie v Itálii v roce 1859 a postupně byl likvidován reformami 60. let 19. století.

¹⁸²⁸ Svatobor byl založen v roce 1862. Jeho cílem byla podpora českých spisovatelů peněžními prostředky a dále měl oslavovat jejich památku. V čele zakladatelů byl František Palacký. Palacký vyjádřil hlavní ideu Svatoboru heslem Pomáhej – osvěćuj – pamatuj! Pomoc se projevovala péčí o chudé spisovatele, výpomocí jejich trpícím rodinám a udílením cen, odměn a stipendií. Osvěća spočívala v podpoře vydávání a šíření děl českých spisovatelů. Pamatuj! To byla výzva k udržování památky zemřelých osobností české literatury. Toto poslání se naplňovalo zřizováním jejich pomníků a pamětních desek.

¹⁸²⁹ Václav POTOČEK, *Vyšehradský hřbitov – Slavín*, Praha 2005, s. 11 – 17.

¹⁸³⁰ Budivoj ze dne 18. února 1869.

zástupci jednotlivých far, členové nejrůznějších spolků a zastupitelé karlínského okresu v čele se starostou Otakarem Černínem. Taktéž bylo na pohřbu přítomno mnoho deputací z nejrůznějších měst, které svou přítomností chtěly vyjádřit úctu, kterou k Vinařickému chovaly.¹⁸³¹ Bylo tomu tak zejména v případě Týna nad Vltavou, jež si ho vážilo pro všechny jeho laskavé činy zejména v oblasti školství. Tam totiž byla jeho zásluhou vystavěna nová školní budova.¹⁸³² Nejen proto vyslal Týn své zástupce na únorový pohřeb. „Rovněž uznávala obec Týnská, když se byla o smrti milovaného svého někdejšího duchovního pastýře dozvěděla, za svou povinnost, vyslati ze středu svého zastupitelstva, jakož i z učitelstva deputaci,¹⁸³³ kteráž by tělesným jeho pozůstatkům poslední poctu učinila.“¹⁸³⁴ Ve čtvrtek 11. února 1869 se potom v kostele sv. Jakuba v Týně nad Vltavou konala za Vinařického slavná zádušní mše. Účastnilo se jí mnoho lidí, nacházely se tu zástupy úředníků a duchovních, dále městští zastupitelé, učitelé i žáci a ostatní občané.¹⁸³⁵

V chladném větru vlály na Vyšehradě černé fábory, jakoby chtěly rozptýlit mlhavé temno únorového jitra. „Kde vezmem náhrady za Tebe, vlasti skvoucí perlo, církve blahá perlo, kohos ostavil nám za svého stoupence.“¹⁸³⁶ Vinařický po sobě zanechal družinu mladých nástupců, která šla ve stopách svého milovaného mistra. Nezbyvalo než doufat, že z nich vyrostou takové osobnosti, jakými vedle Vinařického byl například již zmiňovaný František Sušil a František Jaroslav Vacek – Kamenický či Josef Vlastimil Kamarýt.¹⁸³⁷

---

¹⁸³¹ Národní listy ze dne 7. února 1869.

¹⁸³² Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

¹⁸³³ Přítomen pohřbu byl purkmistr Josef Pietschmann, radové František Masák a Josef Kuna, učitel Petr Stuchl a měšťané Kocha a Ryvola.

¹⁸³⁴ *Dopisy, Škola a života* 15, 1869, s. 113 - 114. V Pamětní knize Týna nad Vltavou o tom není jediná zmínka. V ní se k roku 1869 vyskytuje jediná informace, že od počátku února až do poloviny května pomohl pan Budecius na Křtinově za nemocného Wobra. SOKA České Budějovice, Děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898. Ani v kronice Týna nad Vltavou není o úmrtí Vinařického žádná zpráva. K roku 1869 je v kronice jediná zmínka - v měsíci červenci 1869 byla zhotovená nová střecha na městské radnici. Tato informace je přístupná v kronice města Týnu nad Vltavou. Ta je digitalizovaná a nachází se v digitalizované podobě na internetové adrese <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupná dne 13. října 2011).

¹⁸³⁵ O čtyři dny později, 15. února 1869, se za zemřelého kanovníka v sedm hodin ráno konalo requiem v Českých Budějovicích. Bezpochyby i jiná města, každá po svém způsobu, vzpomínala na zemřelého Vinařického. Budivoj ze dne 14. února 1869.

¹⁸³⁶ Tamtéž.

¹⁸³⁷ Josef Vlastimil Kamarýt se narodil 20. ledna 1797 ve Velešíně. Byl to český katolický kněz, básník a vlastenec. Překládal, sbíral písně, publikoval v časopisech. Pojilo ho přátelství nejen s Vinařickým, ale zejména s Františkem Ladislavem Čelakovským či Josefem Krasoslavem Chmelenským. Zemřel 19. března 1833 v Táboře. Josef, BENEŠ, *Ač zemřeli ještě mluví. Medailony českých katolických vlasteneckých kněží*, Praha 1964, 228 – 236.

Když se na místo pohřbu dostavili členové vyšehradské kapitoly v čele s proboštem Vojtěchem Rufferem,¹⁸³⁸ byla podle obvyklých církevních zvyklostí vysvěcena mrtvola zemřelého a průvod všech shromážděných se vydal do kolegiátního chrámu sv. Petra a Pavla. V první polovině průvodu se nacházela živnostenská společenství se svými prapory, zatímco za rakví, která byla ozdobená kněžskými a kanovnickými odznaky a třemi věnci, hned po příbuzných kráčely jednotlivé spolky a deputace.

V kostele byla rakev postavena před hlavní oltář, u něhož byla sloužena zádušní mše, stejně jako u dalších šesti pobočných oltářů. Dojemně zněl z chrámového kůru zpěv choralistů.¹⁸³⁹

Když potom nesli Vinařického rakev kolem Hankova hrobu, rakev jakoby sebou zakolísala na znamení mávnutí pravice „na shledanou“. Poté co byla rakev spuštěna do hrobu poblíž kostela, všichni plakali. „...a Karel náš ulehl v temné lůžko.“¹⁸⁴⁰ S rakví s tělesnými ostatky Vinařického byly pohřbeny i věnce,¹⁸⁴¹ které ji zdobily. Přátelé a ctitelé Vinařického mu prokázali poslední úctu trojnásobným hozením země na jeho rakev a pak opustili klidné místo jeho věčného odpočinku. Na počest Vinařického pak ještě dva dny na vyšehradské radnici a na budově akademického čtenářského spolku vlály smuteční prapory.¹⁸⁴² V pražském kostele sv. Salvátora byla za Vinařického sloužena smuteční bohoslužba 11. února 1869 v jedenáct hodin dopoledne.¹⁸⁴³

---

¹⁸³⁸ Vojtěch Ruffer se narodil 14. prosince 1790 v České Skalici. V Praze vystudoval gymnázium a vstoupil do kněžského semináře. Už od samého začátku svých teologických studií se těšil přízni vyšehradského sídelního kanovníka, profesora církevních dějin na pražské univerzitě Josefa Dittricha, který mladého adepta kněžství po celou dobu studií nezištně podporoval. Na kněze byl vysvěcen v roce 1817 a hned zůstal na Vyšehradě jako vikarista a na tamních školách se věnoval výuce náboženství. Kromě jeho kněžských a pedagogických povinností mu byla svěřena i péče o kapitulní archiv. V roce 1843 se stal řádným členem vyšehradské kapituly – sídelním kanovníkem a v roce 1850 se stal kapitulním děkanem. 3. prosince 1858 byl jmenován vyšehradským proboštem. Zemřel na Vyšehradě 15. června 1870. Jan KOTOUS, *Portréty vyšehradské kapituly*, Praha 2007, 37 – 39.

¹⁸³⁹ Naše listy ze dne 7. února 1869.

¹⁸⁴⁰ Budivoj ze dne 18. února 1869.

Autor vzpomínky *Za rakví Karla Vinařického* - pod značkou Gv. Hš. - ještě napsal:

<i>Utichuje tón a umírá</i>	<i>Dokud ale žítí bude národ</i>
<i>Šepotavě, tiše</i>	<i>Nezabude více</i>
<i>Se do duchů říše</i>	<i>Tebou, že tisíce</i>
<i>Ubírá - -</i>	<i>Mají umu zárod - -</i>
<i>Lyra milá – rakev uměnělá</i>	<i>Otevírá, Carole! Se nebe,</i>
<i>Pěvec umy – socha kamenělá</i>	<i>Vejdí Bůh ej! Tamo čeká Tebe</i>
<i>Již u věky oněmělá.</i>	<i>By Tě měl u sebe!</i>

¹⁸⁴¹ Jeden vavřínový věnec věnovalo vyšehradské obecní zastupitelstvo a trikolora na něm byla opatřena nápísem „Obec a školy“. Druhý věnec, taktéž vavřínový, s mohutnou trikolorou, pocházel od akademického čtenářského spolku, jehož byl Vinařický čestným členem. Třetí věnec byl ozdoben jen bílou stužkou a byl věnován vyšehradskou kapitulou. Naše listy ze dne 7. února 1869.

¹⁸⁴² Tamtéž.

¹⁸⁴³ Correspondenz ze dne 11. února 1869.

Karel Alois Vinařický je dnes pohřbený v hrobce vyšehradské kapituly v kryptě hřbitovní kaple (PŘÍLOHA 19).¹⁸⁴⁴ Nade dveřmi hřbitovní kaple je latinsky napsáno *Parva domus – magna quies*, tedy *Malý dům – veliký klid*. Tento „malý dům“ nebyl ovšem vždy místem Vinařického posledního odpočinku.

Ještě než došlo k výstavbě hřbitovní kaple s kapitulní hrobkou, odpočíval Vinařický dle průvodce *Naše hroby*¹⁸⁴⁵ blíže hrobky vyšehradského probošta Vojtěcha Ruffera. Ve stínu smuteční vrby stál mramorový kříž, pod nímž byly pochovány tělesné pozůstatky Vinařického. Už v roce 1887 se o jeho hrobu mluví jako o porouchaném.¹⁸⁴⁶

Když byla na konci devadesátých let 19. století hřbitovní kaple dokončena, byly do krypty pod podlahou kaple z původních hrobů přeneseny ostatky Václava Štulce, spolu s ostatky jeho proboštského předchůdce Vojtěcha Ruffera, s ostatky kanovníků Karla Aloise Vinařického a Josefa Ehrenbergra. Všichni další probošti a většina kanovníků pak byli pochováni jen sem. Po přenesení Vinařického ostatků byl náhrobek z jeho původního hrobu umístěn k vnější stěně kněžiště kostela sv. Petra a Pavla.¹⁸⁴⁷

Šest let po jeho smrti byla ve sbírce *Kusy mého srdce* zveřejněná i tato báseň, hodnotící Vinařického přínos na poli překladatelském a vůbec připomínající místo jeho posledního spočinutí:

**Na hrob Karlu Vinařickému
(+ 3. února 1869)**

V svatém lůně Vyšehradu
tichý hrob Ti vykopali
a k všem zašlým perlám naším
také Tebe, Karle, dali.

Zdes odložil hůl poutnickou,
odpočíváš po všem boji,

---

¹⁸⁴⁴ Hřbitovní kaple s kapitulní hrobkou byla na Vyšehradském hřbitově postavena jako součást severní arkády dle projektu Antonína Wiehla v roce 1899. Návrh k úpravám hřbitova a k této stavbě vzešel od probošta vyšehradské kapituly Mikuláše Karlacha už v roce 1871, nejprve v novogotickém stylu, později v letech 1874 a 1875 v dobovém novorenesančním stylu. Po stranách centrální hřbitovní kaple s půlkruhovou apsidou jsou souměrně umístěny 2 menší obdélníkové místnosti, které sloužily jako umrlčí komora a zázemí kaple. V podzemí kaple jsou umístěny 3 místnosti, sloužící jako krypta pro členy kapituly. V otevřené předsíni na stěně vedle vchodu do kaple jsou umístěny 4 desky se jmény pohřbených. Na deskách vlevo jsou uvedena jména proboštů a děkanů a na deskách vpravo jsou jména kanovníků – zde je jméno Karla Aloise Vinařického. (PŘÍLOHA 19). Informace přístupné na internetové adrese <http://www.kkvys.cz/budovy-cirkevni-br-spravy-kapituly-atd/104/hrbitovni-kaple-a-kapitulni-hrobka-na-vysehradskem-hrbitove.html> (přístupné 8. října 2011).

¹⁸⁴⁵ Jan JEŽEK, *Naše hroby. Stručně životopisy spisovatelů a umělců českých, jichž těla na hřbitovech pražských odpočívají*, Praha 1881, s. 13.

¹⁸⁴⁶ Jeden z článků byl věnován návštěvám hřbitovů. Hroby vynikajících mužů byly opatřeny svěžím trávínkem a pokud to jen trochu dovolila povětrnost, tak i kvetoucími květinami. I v tomto roce položily spolky a uvědomělé vlastenky na hroby zaslužilých vlastenců krásné věnce. „...na porouchaný pomník Vinařického položen věnec ze šťavnatých rostlin...“ *Národní listy* ze dne 2. listopadu 1887.

¹⁸⁴⁷ Václav POTOČEK, *Vyšehradský hřbitov – Slavín*, Praha 2005, s. 314 – 316.

a na hrob Ti národ klade
„Varyto a lyru“ Tvoji.

Varytem tím věčně zvučí,
co kdy Římu chloubou bylo,
co kdy z písně Virgilovy
římskou hruď rozohnilo.

Lyra Tvá pak budí ohlas
blahých idyllických zpěvů,
jež při bravech při sicilských
touhou prochvívaly děvu.

Co po luzích italských se
za pravěku rozléhalo,
to hlaholem českým se nám
z Tvých úst, Karle, zas ozvalo.

Hlahol ten zní po všech vlastech
věk ho věkům odpovídá,
a velebný Vyšehrad si
hrob samého pěvce hlídá.

Vyšehrade, rume slávy,
když tě vidím, slzím vždycky:
kde pohřbena všecka sláva,
tam spí též náš Vinařický!¹⁸⁴⁸

7.2. Pamětní desky a oslavy

V městech Slaný a Týn nad Vltavou, tedy v místech, která byla spojena se jménem Karla Aloise Vinařického, nechtěli po jeho smrti sedět se založenýma rukama v klíně. Rozhodli se mu vzdát hold oslavami, při kterých připomněli, jak význačnou osobností Vinařický byl a při té příležitosti mu také odhalili pamětní desky.

S návrhem, aby se rodný domek Karla Aloise Vinařického ve Slaném ozdobil bustou nebo pamětní deskou, přišel Antonín Šilhán, učitel dívčí školy a jednatel slavnostního výboru Budeč.¹⁸⁴⁹ Jeho návrh byl slánskou učitelskou jednotou Budeč přijat a bylo rozhodnuto, že na domek bude umístěna pamětní deska. O provedení se měl postarat slavnostní výbor Budeče, který se utvořil ze zástupců všech místních spolků. Všichni, kteří se na oslavu uctění památky Karla Aloise Vinařického chystali, se shromáždřovali v Občanské besedě, kde byli také náležitě uvítáni.

---

¹⁸⁴⁸ Václav Antonín CRHA, *Kusy mého srdce*, Brno 1875, s. 242 – 243. Tato báseň se nachází i v opisu v pozůstalosti Jana Krouského. SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického 1825 - 1869, inv. č. 21 VI/7.

¹⁸⁴⁹ Tamtéž, slavnost na paměť Vinařického v jeho rodišti ve Slaném 1870, dopis Antonína Šilhána Václavu Otakaru Slavíkovi ze dne 25. května 1870, inv. č. 19 VI/5. Učitelská jednota Budeč se ve Slaném ustanovila teprve na začátku roku 1870. Její první valná hromada se poprvé konala 20. ledna 1870. Na svém počátku měla 34 členů, za předsedu byl zvolen J. Rybal, za pokladníka V. Roza a za jejího jednatele Antonín Šilhán. Do výboru byl ještě dále zvolen P. Volek, Jiří Matějovic a Emanuel Danda. *Kronika spolkův učitelských*, Beseda učitelská 2, 1870, s. 131.

Kronika spolků učitelských v Besedě učitelské byla určena nejrůznějším oznámením, která se týkala jednotlivých učitelských jednot v zemi. Proto jejího prostoru využila i slánská Budeč, aby informovala své členy, že se 14. července 1870 bude konat schůzka, která měla na programu mimo jiné i povinnosti spojené s pořádáním slavnosti k uctění památky Karla Aloise Vinařického, čímž celá schůzka získala na závažnosti. Proto bylo třeba, aby se její členové sešli v co nejhojnějším počtu.¹⁸⁵⁰

Předpokládalo se, že se slavnosti zúčastní velký počet deputací jednotlivých učitelských jednot. Ani Beseda učitelská, která na svých stránkách uveřejňovala průběžné informace k nadcházející slánské slavnosti na památku Karla Aloise Vinařického, si tuto slávu nenechala ujít.¹⁸⁵¹

Ve dnech 23. – 24. července 1870¹⁸⁵² oslavili slánští obyvatelé za účasti četných spolků z blízkých měst a obcí, taktéž i početných zástupů lidí z blízkého okolí, okázalým způsobem památku svého rodáka Karla Aloise Vinařického.¹⁸⁵³

„Den slavný nastal nám!“, napsal slavnostní výbor pro zřízení pamětní desky Karlu Aloisi Vinařickému v svolání občanstvu ve Slaném.¹⁸⁵⁴ Tento výrok se do písmene naplnil.

Hlavní program (PŘÍLOHA 60) byl naplánovaný na neděli 24. července 1870, v jeho předvečer sehráli slánští divadelní ochotníci slavnostní představení tragédie *Jan Slepý*,¹⁸⁵⁵ jejímž autorem byl sám Vinařický. Divadlo bylo zcela obsazené a diváci odměňovali snahu hrajících ochotníků častým a bouřlivým potleskem. Jakmile představení skončilo ujaly se další činnosti místní spolky. Pro přihlížející si připravily

---

¹⁸⁵⁰ *Kronika spolků učitelských*, Beseda učitelská 2, 1870, s. 307.

¹⁸⁵¹ Za Besedu učitelskou byl vyslán starosta spolku Zoubek s pány Bažantem, Hübnerem, Pražákem a Příbíkem. Dále například víme, že za pražskou Budeč byl vyslán starosta Mašek s pány Svobodou, Urlichem, Weinfurtem a Píklm a za roudnickou učitelskou jednotu se slavnosti zúčastnili učitelé Pichert, Kober a další občané – Chroust a Jirásek. *Kronika spolků učitelských*, Beseda učitelská 2, 1870, s. 369.

¹⁸⁵² Podle dopisu Antonína Šilhána z 25. května 1870 byl ale původní termín celé akce stanoven na 15. července 1870. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, slavnost na paměť Vinařického v jeho rodišti ve Slaném 1870, dopis Antonína Šilhána Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 25. května 1870, inv. č. 19 VI/5.

¹⁸⁵³ Návěští o tom bylo uveřejněno v Besedě učitelské. *Školní kronika*, Beseda učitelská 2, 1870, s. 310. „Slavnostní odhalení pamětní desky K. Al. Vinařického na rodném jeho domku v Slaném, ustanoveno na den 24. července t. r. Jest se nadíti, že zvláště učitelské jednoty četnými deputacemi přičiní se k oslavě památky muže, jenž tolik byl pro národní školství pracoval.“ V Besedě učitelské bylo návěští opětovně uveřejněno 9. července 1870, tentokrát s již stanoveným programem slavnosti. *Dopisy*, Beseda učitelská 2, 1870, s. 346.

¹⁸⁵⁴ Tamtéž, s. 383.

¹⁸⁵⁵ Jedná se o veršovanou pětiaktovou historickou tragedii o Janu Lucemburském. Premiéru a zároveň derniéru měla 19. prosince 1847. Vinařický jí vydal pod pseudonymem K. V. Slánský. Blíže v kapitole s názvem *A čím jsem byl, tím jsem byl rád*.

průvod městem s pochodněmi a lampiony a za doprovodu hudby. Průvod se seřadil před radnicí a odtud se vydal na cestu ulicemi města Slaného za hojného doprovodu přihlížejícího davu lidí. K největšímu shromáždění lidí došlo v Soukenického ulici, kde se nachází Vinařického rodný domek. Před ním bylo oslavencově památce provoláváno hlučné „sláva“. Spolky se poté znovu odebraly zpátky na náměstí, kde se pokojně rozešly a veškerá zábava se přesunula do měšťanské besedy.

V neděli 24. července 1870 začal ve slavnostně ozdobeném městě již velmi brzy čilý ruch. O páté hodině ranní zazněly ze Slánské hory výstřely z hmoždířů a městem se rozléhaly zvesela hrané písně hudebního doprovodu. Celý Slaný se zahalil do slavnostního hávu, bohatá výzdoba dávala znát, že se ve městě děje něco mimořádného.¹⁸⁵⁶ Na domech vlály prapory v národních barvách, byly ozdobeny věnci z chvojí a květin, sošky mužů, kteří se zasloužili o vlast a nejrůznějšími nápisy, z nichž mnohé vynikaly svou originalitou a vtípem. Například nad pamětní deskou umístěnou na Vinařického rodném domě byl nápis „Z malé chýže velký duch“ jinde zase „Kdo jste boží bojovníci, hr na vraha za svobodu národa“ nebo „Ctěme vlast, hajme její práva, mužům našim budiž sláva“.¹⁸⁵⁷ Na Slánské hoře byl umístěn mohutný červenobílý prapor, který plápolal v ranním svěží vzduchu. V prostranstvích hlavních tříd vedoucích do středu města byly zbudovány slavnostní brány, taktéž u obou východů ze Soukenické ulice, v níž se nachází oslavencův rodný dům. V osm hodin byl již úplně všude čilý ruch.¹⁸⁵⁸ Z okolních měst přicházely jednotlivé spolky, písně hudebních sborů se rozléhaly do všech stran. Pěvecké spolky si odbyvaly svou zkoušku v hostinci U Beránka. V devět hodin se scházely místní spolky i spolky z okolí a četné deputace a chvíli na to už se dal početný průvod na pochod. V čele jelo slánské banderium.¹⁸⁵⁹ Stateční jezdci byli oděni do krátkých modrých čamar,¹⁸⁶⁰ na hlavách měli nízké černé klobouky s péry. Za nimi se v dlouhých řadách ubíral s hudebním sborem slánský střelecký sbor, pak je následovala školní mládež s červenobílými praporečky, za nimi

---

¹⁸⁵⁶ Neozdobeny zůstaly jen byty v nichž bydleli c. k. úředníci a na náměstí vynikal svou neozdobeností dům v němž sídlily c. k. berní úřady. Národní listy ze dne 25. července 1870.

¹⁸⁵⁷ Z dalších nápisů jmenujme ještě – „Neomylnost Čechy nezmýlí“, „Trůny na čas – národy navěky“. Tamtéž.

¹⁸⁵⁸ V Besedě učitelské odhadovaly počet účastníků až na 15 tisíc. *Dopisy*, Beseda učitelská 2, 1870, s. 384.

¹⁸⁵⁹ Banderium byla v minulosti jízdní šlechtická hotovost v Uhrách. Jinak se tak nazývaly jízdné průvody, které se buď v národním nebo slavnostním kroji účastnily slavností, národních shromáždění aj.

¹⁸⁶⁰ Čamara byla pánský slavnostní černý kabát se stojatým límcem a řadou knoflíků zapínaných na šňůrky. Pro doplnění informací jsou zajímavé monografie, vztahující se k problematice odívání: Eva UCHALOVÁ a kol., *Česká móda 1780 – 1870: pro salon i promenádu*, Praha 1999; Mířjam MORAVCOVÁ, *Národní oděv roku 1848*, Praha 1989.

velvarští hasiči, kteří mnohé zaujali svým krojem a statným zjevem. Přihlížející pak mohli vidět dlouhé řady slánských živnostenských společností s jejich korouhvemi a hned v zápětí pochodovaly sokolské jednoty.¹⁸⁶¹ Za Sokoly se tyčily prapory pěveckých jednot.¹⁸⁶² Za nimi se objevily spanilé družičky, které šly před dlouhou řadou deputací okresních a obecních zastupitelstev, spolků¹⁸⁶³ a před hojným počtem duchovenstva. Průvod zakončovalo druhé oddělení banderia, a sice jezdci spolku *Hrádek* z Peruce.

Dlouhý průvod se ubíral Lounskou a Širokou třídou¹⁸⁶⁴ na náměstí a odtud k chrámu sv. Gotharda. Tam se banderium, školní mládež, velvarský hasičský sbor a živnostenská společenstva zatočila Poštovskou ulicí zpět na náměstí. Střelecký sbor se zastavil u chrámu, sokolské jednoty podél děkanství a ostatní spolky kromě pěveckých, se seřadily podél piaristické koleje. Pěvecké jednoty vešly do chrámu sv. Gotharda, kde byla v deset hodin sloužena slavná mše.

Po mši se celý průvod v původním pořádku vydal od chrámu sv. Gotharda na náměstí a Širokou třídou do Soukenické ulice k rodnému domku Vinařického. (PŘÍLOHA 7A) O pořádek se zde postaral slánský Sokol. Hrozilo totiž, že v úzké uličce před Vinařického domem nastane příliš velký nával. Pěvecké jednoty zde zazpívaly chorál *Hospodine pomiluj ny*. Pak se ujal slova pan učitel Antonín Ptáček a zvučným hlasem a úchvatnými slovy líčil utrpení českého národa v dobách, kdy jen úzký okruh uvědomělých mužů začínal s prací pro vlast. Jeho proslov začínal slovy: „Když národ ctí své muže, ctí sama sebe. Každý vzdělaný národ zpomíná svých synův, kteří národu svému věnovali vše, co měli.“¹⁸⁶⁵ Mezi tou hrstkou mužů byl i Karel Alois Vinařický. Plamennými slovy vylíčil činnost Vinařického coby kněze, učitele a spisovatele, takže když byla stržena látka chránící doposud pamětní desku na domě, kde se Vinařický narodil, rozléhalo se dlouhý čas volání „Sláva památce jeho!“. Na pamětní desce bylo napsáno: „Zde se narodil Karel A. Vinařický dne 24. ledna 1803.“ (PŘÍLOHA 7B) Ptáček po odhalení pamětní desky dále hovořil: „Není to velkolepý pomník, jest to jen nepatrná tabulka; však nežádá nádherného pomníku muž, jenž jiného blaha neznal, po jiné rozkoši nikdy nezatoužil, než zbudovati si nehynoucí pomník v srdcích svého

---

¹⁸⁶¹ Jednalo se o Sokol kladenský, novostražecký, slánský, smíchovský, vršovický a lounský.

¹⁸⁶² Slánský *Dalibor*, unhošťská *Lípa*, budínský *Bivoj*, kladenský *Budislav*, velvarský *Hlahol*.

¹⁸⁶³ Rakovnická *Vesna*, Budeč pražská, hořovická, lounská a hostivická, pražský *Merkur*, *Charvat a Kruh* ze Středokluk, *Zlého nic* ze Zlonic, *Blahobyť* z Kněžovsí, *Hrádek* z Peruce, *Učitelská beseda pražská*, slánský *Svatopluk* a *Břetislav*.

¹⁸⁶⁴ Dnešní Husova ulice ve Slaném.

¹⁸⁶⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, tisky a výstřížky, texty o životě a díle K. A. Vinařického, Řeč při odhalení pamětní desky K. A. Vinařického v Slaném dne 24. července 1870.

národa. Nikdy nevyhmře upomínka na Karla Vinařického, byť by i v mrtvý zde kámen vryto nebylo jméno jeho.“¹⁸⁶⁶

A celou dobu byl hovořící Ptáček doprovázen hlučnými pochvalami a potleskem. Když se jást trochu utišil, zazpívaly pěvecké spolky *Naše probuzení* od Ludevíta Procházky.¹⁸⁶⁷ A srdečné nadšení bylo opět citelné.

Tím byla vlastní slavnost ukončena a dav účastníků se ubíral zpátky na náměstí, kde se pokojně rozešel.

Odpoledne ve čtyři hodiny byl uspořádán koncert a poté hudební zábava v zahradě slánské Besedy. Všichni se zde vesele bavili až do dlouhých nočních hodin. K tomu jim sbory zazpívaly *Staročeský zpěv válečný* od Jindřicha Pechy, *Svojí k svému* od Karla Bendla, *Rekův sen* od Karla Slavíka.¹⁸⁶⁸

V Slaném byl po celý den opravdu čilý ruch. Ti, kteří se nemohli zúčastnit, poslali alespoň telegram, kde vzdávali čest celé oslavě a památce Vinařického.¹⁸⁶⁹ Přes padesát došlých telegramů bylo čteno právě na hudební zábavě. Slavnost vzbudila na všech stranách vřelý zájem. Jen na jednom místě neuznali za vhodné si jí všimnout. „Jest to sl. Kapitola na Vyšehradě a pohodlní její páni členové. Však veřejné mínění a četné shromážděné duchovenstvo je odsoudily.“¹⁸⁷⁰

O rok později, 2. - 3. září 1871, slavil i Týn nad Vltavou.¹⁸⁷¹ Na programu oslavy bylo svěcení praporu pěveckého spolku Puchmír¹⁸⁷² a s tím spojené i odhalení

---

¹⁸⁶⁶ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, tisky a výstřižky, texty o životě a díle K. A. Vinařického, Řeč při odhalení pamětní desky K. A. Vinařického v Slaném dne 24. července 1870..

¹⁸⁶⁷ Ludevít PROCHÁZKA, *Sbírka mužských sborů vlastenských*, Praha 1862. Zde se *Naše probuzení* nachází vedle sboru *Gdě je slavská domovina?* Od Františka Wintra, *Zpěv Čechův a Hymna národa Českého* – obě od Ludevíta Procházky.

¹⁸⁶⁸ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, tisky a výstřižky, texty o životě a díle K. A. Vinařického - pozvání na odhalení pamětní desky ve Slaném roku 1870.

¹⁸⁶⁹ Národní listy ze dne 25. července 1870. Text je přejat i do článku od Antonína Krecara. Antonín KRECAR, *Paměti královského města Slaného*, Slánský obzor 19, 1911, s. 4 – 7.

¹⁸⁷⁰ *Dopisy*, Beseda učitelská 2, 1870, s. 384.

¹⁸⁷¹ V týnské kronice se k tomu vztahuje tento kratičkový vzpomínkový zápis: „Dne 2. a 3. září slavylo [sic!] město Týn nad Vltavou památku dvou proslulých a o českou literaturu velezasloužilých mužů: Jaroslava Puchmajera a Karla Vinařického, bývalého zdejšího děkana velmi okázale tím: že nechala obec památní desky zasadit a sice: prvnějšímu na jeho rodný dům čís. pop. 246 v Dolním Brašově; a poslednímu na školní budovu čís. pop. 359 na Malým náměstí.“ Digitalizovaná Kronika obce Týn nad Vltavou <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupná dne 13. října 2011).

¹⁸⁷² Vznikl z popudu měšťanů v roce 1861 a pojmenoval se na počest Antonína Jaroslava Puchmajera *Puchmír*. V době konání slavnosti byl předsedou spolku Jan Hovora a jeho jednatelem Jan N. Bayer. Národní listy ze dne 22. srpna 1871.

pamětních desek týnského rodáka Antonína Jaroslava Puchmajera¹⁸⁷³ na jeho rodném domě a někdejšího děkana Karla Aloise Vinařického na nové školní budově.¹⁸⁷⁴

Ubytování jednotlivých jednot a deputací, které se na slávu dostavily, měl na starost slavnostní výbor.¹⁸⁷⁵

Program na dva dny byl bohatý (PŘÍLOHA 61). Podle jeho jednotlivých bodů je zcela jasné, že si týňští obyvatelé za vzor vzali oslavy, které před rokem proběhly ve Slaném.¹⁸⁷⁶ 2. září 1871 byli uvítáni a ubytováni hosté. V šest hodin večer se odehrálo divadelní představení. Z kroniky ochotnického divadelního spolku Vltavan se dozvídáme, že se pro všeobecnou žádost podruhé odehrálo představení *Rinaldo Rinaldini*.¹⁸⁷⁷ Obsazení bylo až na pár výjimek¹⁸⁷⁸ stejné, jako když se divadelní kus

---

¹⁸⁷³ Antonín Jaroslav Puchmajer byl bezesporu nejslavnější vltavotýnskou osobností. Narodil se zde 7. ledna 1769 v části Dolní Brašov na nábřeží řeky Vltavy. Dnes se na místě původního domu nalézá secesní modrý domek č. p. 246. Jeho rodný dům totiž vyhořel v roce 1899, takže jeho původní podobu nám dnes zachycují pouze historické fotografie. Současná podoba domu je dílem vltavotýnského stavitele Jaroslava Vojny st. a pochází z roku 1910. Pamětní deska, která byla do ještě původního rodného domu 3. září 1871 zasazena, přečkala požár bez újmy. Je na ní nápis: „Zde narodil se 7. ledna 1769 Anontín Jaroslav Puchmayer básník a jeden z prvních buditelů národnosti české. Sláva památce jeho.“ Puchmajer se narodil Karlu a Anně Puchmajerovým. Od mládí byl velmi nadaný. Studoval na piaristickém gymnáziu v Českých Budějovicích. Pak nastoupil na filozofickou fakultu pražské univerzity, kde se poté nechal zapsat do kněžského semináře. Setkání se spolužákem, vlasteneckým básníkem Šebestianem Hněvkovským, v něm probudilo zájem o češtinu. V roce 1791 se stal zakládajícím členem básnického sdružení, tzv. Puchmajerovského literárního spolku, který na základě Dobrovského přízvučné poezie usiloval o vzkříšení českého básnictví. Skupina literátů působící v tomto spolku byla později označena za první novočeskou básnickou školu a Puchmajer za jejího zakladatele. Kněžského svěcení dosáhl v roce 1796 a pak působil jako kněz na mnoha místech. Na jaře roku 1820 utrpěl úraz a jeho zdravotní stav se od té doby neustále zhoršoval. Zemřel 29. září 1820. Byl pochován na Olšanech, ale místo posledního odpočinku slavného básníka zůstalo literární historii paradoxně neznámé. Martina SUDOVOVÁ - Lubomír PROCHÁZKA, *Vltavotýnský poutník aneb Týnem nad Vltavou a okolím ze všech stran*, Praha 2007, s. 94 – 96.

¹⁸⁷⁴ Informace o chystané slavnosti v Týně nad Vltavou byla uveřejněna jako výzva k účasti v Národních listech ze dne 22. srpna 1871.

¹⁸⁷⁵ Počet jednot, který se chystal dorazit na oslavy, jim měl být sdělen nejpozději do 25. srpna 1871. Městské muzeum Týn nad Vltavou, VIII. sál – významné vltavotýnské osobnosti, pozvánka na slavnosti 2. – 3. září 1871. Ovšem údaj v Národních listech se od údaje na pozvánce lišil. Zde bylo udáno, že stačí počet jednot udat do 28. srpna 1871. Národní listy ze dne 20. srpna 1871.

¹⁸⁷⁶ Pro srovnání viz PŘÍLOHA 60.

¹⁸⁷⁷ Poprvé se tato divadelní hra hrála 31. prosince 1870 na silvestrovské zábavě. *Rinaldo Rinaldini* je národní komická opera, jejímž autorem je Eduard Just, hudbu pak složil Josef J. Pihert. Hrál se v tomto obsazení: Vondráček – Antonín Petr, Symfonie – Rudolf Dědič, Kašpárek – Kašpar Charvát, Kat Holofernes – Petr Hanzál, Kašpar – Adolf Loula, Matěj – Ludvík Chlup, Vávra – Klobása, Doroška – Rudolf Dědič, Kačenka – Matej Dědič, Voršila – Antonín Plaňanský, Rinaldo – Jan Nepomuk Bayer, Rybcoul – Petr Hanzál, Ministři – Dědič, Antonín Plaňanský, František Fučík, Loupežníci: Ludvík Chlup, Adolf Loula, Jan Klobása, Emanuel Porod, Žoldněři – Kašpar Loula, Jan Váňa. Deklamaci od Eduarda Justa – *Ochotnice*, přednesla slečna Antonie Veselá, *Fantasii* pro flétnu přednesl konzervatorista Jan Svoboda a sbor pro mužské hlasy *Proč nemohl dál?* Přednesli Petr Svoboda, Antonín Mašek, Hynek Valek, Antonín Petr. Digitalizovaná Pamětní kniha spolku div. ochotníků „Vltavan“ v Týně nad Vltavou – <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/850> (přístupná dne 13. října 2011). Tato divadelní hra v podání Eduarda Justa byla vydána v Praze v roce 1874. Je také uveřejněna v systému Kramerius Městské knihovny v Praze <http://kramerius.mlp.cz/kramerius/MShowMonograph.do;jsessionid=F81E50ACC3AFF724CB422B3414365D0A?lang=en&id=3689>.

hrál poprvé 31. prosince 1870. Vltavan si všechno do nejmenšího detailu naplánoval, ovšem pro nedostatek času všechno důsledně připravit nedokázal. Původně měl být před divadlem přednesen proslov a k jeho konci se měla pozvednout zadní opona, kde měl být transparent uprostřed s nápisem „lidu“ a po stranách se jmény „Puchmajer“ a „Vinařický“. Kolem měly pak na stupíncích stát sněhobíle oblečené dívky a v rukou měly držet věnec a nejvýše měla stát jedna dívka podepřena o bílého českého lva. Nakonec bylo rozhodnuto pouze o seskupení dívek¹⁸⁷⁹ držících věnec kolem slečny Marie Svátkové, která byla podepřena českým lvem. Mezitím přednesla slečna Marie Mašková proslov, který skončil bengálským ohněm.¹⁸⁸⁰ Z proslovu: „Zde místo těž, kde pěvec Aeneidy svou lýru třímal drahý – drahý čas, kde národ ze tmy, poroby a bídy náš Vinařický v život vodil zas.“¹⁸⁸¹

Po odehraném představení se pořádalo zastaveníčko u matky praporu a první družičky. Pak se lidé za hudebního doprovodu vydali v průvodu na procházku osvětleným městem. Při průvodu byly na březích Vltavy odpalovány ohňostroje.

3. září 1871 se v pět hodin ráno rozezněla střelba z děl a poté hudba, došlo na oficiální vítání hostů. Uvítací proslov měl týnský učitel Petr Stuchl,¹⁸⁸² který pamatoval Vinařického a spolu s ním se zasloužil o veliké změny ve vltavotýnském školství. V osm hodin se v týnské školní budově sešly pěvecké spolky, aby si při zkoušce nacvičily svá vystoupení. Na Malém náměstí, dnešním Vinařickém, se v devět hodin začaly shromažďovat veškeré spolky a další korporace. Odtud se průvod odebral na Velké náměstí k soše Panny Marie v tomto pořadí: 1. oddělení banderia, hudba, studenti, živnostenské spolky, 1. oddělení sokolských a hasičských spolků, pěvecké spolky, matka praporu s družičkami, hosté a korporace, další spolky, 2. oddělení sokolských spolků, 2. oddělení banderia.¹⁸⁸³ Před sochou Panny Marie bylo vystaveno rozsáhlé podium a prozatimní oltář. Zde byla v deset hodin sloužena slavná mše. Po

---

¹⁸⁷⁸ Změny byly tyto: Rinaldo – Hynek Valek, Král – Josef Hanzlík, Kat a Vávra – Jan Lach. Digitalizovaná Pamětní kniha spolku div. ochotníků „Vltavan“ v Týně nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/850> (přístupná dne 13. října 2011).

¹⁸⁷⁹ Byly to slečny Veselých, Hanzlíků, dále Božena Bicanová, Hermína Kotrčová, Růžena Gabrielová a Julie Hovorová. Digitalizovaná Pamětní kniha spolku div. ochotníků „Vltavan“ v Týně nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/850> (přístupná dne 13. října 2011).

¹⁸⁸⁰ Tzv. bengálský divadelní oheň je směs nejrůznějších látek, které podle svého původu dodávají ohni různou barevnost.

¹⁸⁸¹ Digitalizovaná Pamětní kniha spolku div. ochotníků „Vltavan“ v Týně nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/850> (přístupná dne 13. října 2011). Slavnostní projev byl otištěn i knižně, viz Josef Jiří STANKOVSKÝ, *Proslovy*, Praha 1879, s. 20 - 22.

¹⁸⁸² SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

¹⁸⁸³ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, odhalení pamětní desky Vinařického v Týně n. Vlt. 1871, inv. č. 20 VI/6.

vlastním svěcení praporu došlo na zatloukání hřebů do žerdě s nejrůznějšími průpovídkami. Pisatel záznamu v Pamětní knize týnského děkanství je všechny označil za velmi slušné, až na jednu výjimku, tou byla řeč vůdce chelčický koňáků, který řekl: „Husův duch a Žižkovy činy ať tuží sílu naší Omladiny.“¹⁸⁸⁴ To se prý mezi lidmi přijalo s nelibostí, ale pro pokoj se to přešlo tiše a bez ozvěny. Báł se snad pisatel a potažmo i ostatní týňští katolíci, že tak chelčický koňák mohl povzbudit mladickou nerozvážnost vltavotýnské mládeže?

Po obřadu svěcení praporu¹⁸⁸⁵ se odebral průvod k rodnému domku Antonína Jaroslava Puchmajera.

Při odhalení pamětní desky Antonínu Jaroslavu Puchmajerovi měl slavnostní řeč zemský poslanec a advokát dr. Vendelín Grünwald¹⁸⁸⁶ z Českých Budějovic. Pisatel Pamětní knihy týnského děkanství zdůraznil, že hovořil velmi slušně. Slavnostní řeč u příležitosti odhalení pamětní desky (PŘÍLOHA 62B) Karlu Aloisi Vinařickému, měl i Jan Karel Škoda. Připomněl, že mezi lidem se nachází dvojí bohatství – bohatství hmotné a bohatství ducha. Každé z těchto bohatství se od sebe odlišuje a jen málokdy se snoubí obě v jedné osobě. „Bohatství hmotné jest půjčka kratinkého, nejistého trvání...kdo v osvícení, ošlechtění a vzdělání ducha lidstvu přispívá, vzdělává si památníky nezbouratelné v srdcích vděčného potomstva.“¹⁸⁸⁷ Jedním z těch neúnavných mužů, kteří přispívali ke vzdělání českého ducha, byl Karel Alois Vinařický a právě jeho jméno měla připomínat školní mládeži deska zasazená na týnskou školní budovu. Řečník věděl, že zaobírat se jeho rozmanitou činností v tak krátkém mu určeném čase není ani možné. Proto se zaměřil pouze na dvě oblasti – školství a oblast národní. Bezpochyby to byl právě Týn nad Vltavou, kde se jeho největší dovednost – práce pro českou školu - projevila v celé své kráse. Škoda připomněl Vinařického rané zkušenosti s německým školstvím, jeho snahu porozumět povaze malých dětí, neopomněl na to, jak společně s Josefem Jungmannem napsali v roce 1832 *Pamětní spis* na přání tehdejšího nejvyššího purkrabího Karla Chotka, ve kterém si stěžovali na křivdy páchané ve

---

¹⁸⁸⁴ SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

¹⁸⁸⁵ Řeč měl předseda spolku Jan Hovora, pak došlo na slavnostní kázání, svěcení, zatloukání hřebů do žerdě, pak matka předala prapor předsedovi, ten praporečnickovi, který měl poté taktéž řeč a nakonec zazpívali pěvecké spolky. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, odhalení pamětní desky Vinařické v Týně n. Vlt. 1871, inv. č. 20 VI/6.

¹⁸⁸⁶ 25. listopadu 1871 bylo Vendelínu Grünwaldovi uděleno čestné měšťanství v Týně nad Vltavou. S ním jej obdrželi i takové osobnosti jako František Palacký, František Ladislav Rieger, Josef Jireček či Bohuslav Chotek. Digitalizovaná Kronika obce Týn nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupná dne 13. října 2011).

¹⁸⁸⁷ Řeč J. K. Škody, již měl při odhalení desky K. A. Vinařického v Týně nad Vltavou, Posel z Budče 2, 1871, s. 315.

školách a úřadech na českém národu, nezapomněl ani na jeho zainteresovanost při tvorbě školních čítanek a slabikářů a na další funkce, které v oblasti školství zastával.¹⁸⁸⁸ V tomto směru byl Vinařický neunavitelný.¹⁸⁸⁹

Další oblastí, které se Škoda věnoval, byla oblast vlastenecká a národní. Byly připomenuty okolnosti, které Vinařického získaly pro věc národní, ve své řeči se Škoda zastavil u takových mezníků, jakým pro Vinařického bylo dle jeho slov opisování *Proroctví slepého mládence* pro jeho babičku, setkání s osobou Františka Miltnera, jež Vinařického povzbudil v zájmu o staré památky, setkání s Františkem Palackým ve Vídni v roce 1820, práce pro arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk, setkání s vlastenci na Kování a jejich následné společné debaty atd. „Bohatství ducha dědí jedno pokolení po druhém. Kde přestala jedna generace, dostupující z jeviště světového po odbytém svém úkolu, nastupuje a pokračuje generace druhá, doplňuje, co převzala necelého, zdokonaluje, co méně dokonalého, uhlazuje, co snad drsného.“¹⁸⁹⁰ Každý, kdo tento projev poslouchal, si ještě víc než kdy jindy uvědomoval, že je třeba uctít památku Vinařického zejména tím, oč se on sám snažil. Důležité bylo se postarat o to, aby se český národ, který byl vždy bohatý duchem, stal zase rovnocenným členem ve veliké rodině evropských národů.¹⁸⁹¹

Po každém z projevů následoval zpěv. Puchmír se rozhodl zazpívat následující sbory: *Mše pro mužské hlasy* od Roberta Führera, *Slavnostní sbor* od Ludevíta Procházky, *Chorál národa českého* od Karla Bendla, *Svatý Václave*, dále *My čeští manové* od Aloise Jelena, *Svoji k svému* od Karla Bendla, *Dcerám českým* od Františka Gnera.¹⁸⁹²

Od školní budovy se průvod vydal do kostela, kde zazněl hymnus *Te deum*. Potom následoval společný oběd a na odpoledne už byl od půl třetí naplánován výlet z Malého náměstí. Bylo počítáno i s možností nepříznivého počasí, v tom případě se v některém z týnských sálů měla konat zábava. Počasí bylo pěkně a tak se z výletu jeho účastníci vrátili v šest hodin, pak si na chvilku odpočinuli, převlékli se a od osmi hodin už je čekal společný ples.

---

¹⁸⁸⁸ Blíže v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

¹⁸⁸⁹ *Řeč J. K. Škody, již měl při odhalení desky K. A. Vinařického v Týně nad Vltavou*, Posel z Budče 2, 1871, s. 315 - 316.

¹⁸⁹⁰ Tamtéž., s. 324.

¹⁸⁹¹ Pisatel Pamětní knihy tuto řeč označil za velmi kudrnatou.

¹⁸⁹² Jestliže by ovšem i ostatní pěvecké spolky chtěly něco samy přednést, měly možnost, ale musely o tom dát vědět slavnostnímu výboru do 28. srpna 1871. Národní listy ze dne 20. srpna 1871.

Slavnostní výbor se snažil, aby se do Týna nad Vltavou dostavil opravdu hojný počet deputací, proto se snažil, aby návštěva Týna a s tím spojené výdaje za cestu byly co nejnižší. Podali proto žádost o snížení cen jízdného přímo ředitelství české západní dráhy, jakož i dráhy Františka Josefa.¹⁸⁹³ Ke zlevnění skutečně došlo. Ředitelství české západní dráhy přislíbilo slevu 50 % na jízdném, jestli se na jedné stanici sejde 25 účastníků.¹⁸⁹⁴

Na oslavu byli také pozváni nejbližší příbuzní¹⁸⁹⁵ Vinařického. „Nemohu opomenouti Vás o tom vyrozuměti co nejbližšího příbuzného oslaveného, příkládám zároveň program celé této slavnosti, a zvu Vás i s váženou rodinou k účastnění se tohoto chvalitebného činu, a zároveň co mého vzácného hosta...“¹⁸⁹⁶

Podle Posla z Budče byla slavnost opravdu reprezentativním uctěním památky tak velkého muže, jakým Vinařický byl. „Celé město s velikou okázalostí bylo prapory, věnci, dekoracemi a vhodnými nápisy ozdobeno, tak že nijediného nebylo domu neokrášleného. Účastenství bylo přehojné.“¹⁸⁹⁷ Při této příležitosti nechalo město razit pamětní cínové medaile, které nesly na líci nápis: „Památka odhalení desk Vinařický Puchmajer“ a na rubu: „Svěcení praporu zpěv. spolku Puchmír v Týně n. Vl. 18^{3/9}71“ (PŘÍLOHA 63).

Na osobnost Vinařického si vzpomněl ještě v roce 1883 ve Slaném akademický spolek „Krakovec“¹⁸⁹⁸, když 26. března¹⁸⁹⁹ oslavil v sále hostince U Beránka památku

---

¹⁸⁹³ Městské muzeum Týn nad Vltavou, VIII. sál – významné vltavotýnské osobnosti, pozvánka na slavnosti 2. – 3. září 1871.

¹⁸⁹⁴ Národní listy ze dne 20. srpna 1871. V té době ještě nebyla vyřízena žádost u dráhy Františka Josefa.

¹⁸⁹⁵ V jediném exempláři se nám zachoval dopis z 21. srpna 1871 s pozváním zasláným Janu Krouskému. Ovšem Jan Krouský nebyl jediný nejbližší příbuzný. V té době to mohl být ještě jeden z jeho švagrů - Václav Hála, František Hampeis. Nebo to mohl být jeden z manželů jeho neteří Julie a Johany Hampeisových – Václav Otakar Slavík či František Patočka. Zejména Václav Otakar Slavík byl Vinařickému v posledních letech velmi blízkým a stal se pořadatelem jeho písemné pozůstalosti. Nejpravděpodobnější je, že každý z nich dostal list, který je vyzýval k účasti na slavnosti, jen se nám do dnešních dnů bohužel nedochovaly. SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, odhalení pamětní desky Vinařické v Týně n. Vlt. 1871, dopis Kotrče Janu Krouskému ze dne 21. srpna 1871, inv. č. 20 VI/6.

¹⁸⁹⁶ Tamtéž.

¹⁸⁹⁷ *Dopisy*, Posel z Budče 2, 1871, s. 305.

¹⁸⁹⁸ Spolek akademiků západních (později severozápadních) Čech „Krakovec“ byl založen v roce 1870. Jeho účelem bylo „pod praporem ‚osvěty‘ šířiti vzdělanost na venkově, a zakládáním knihoven působiti ve veřejnosti a v lidu samém, jakož i buditi v něm ruch a vědomí svého národního povolání...“ Provolání! Do Rakovníka, Kladna, Slaného, Loun, Nov. Strašecí, Unhoště a okolí, Svobodný občan 9, 1880, s. 3.

¹⁸⁹⁹ Skutečně narozeniny slavil Karel Alois Vinařický ovšem 24. ledna.

jeho narození před osmdesáti lety. O jeho životě a působení přednášel redaktor *Pokroku* Josef Ladislav Turnovský.¹⁹⁰⁰

V roce 1899 zase okresní školní rada připomněla Mladé Boleslavi, že je třeba se co nejdříve postarat o výstavbu měšťanské školy. A tak bylo na schůzi městského zastupitelstva 1. října 1899 schváleno, že bude vystavěna měšťanská škola. V roce 1900 byla v Mladé Boleslavi v Palackého ulici dostavěna nová budova chlapecké měšťanské školy, dnešní osmileté gymnázium. Jejím stavitelem byl Josef Holeček a náklady na výstavbu se vyšplhaly k částce 280 tisíc korun.¹⁹⁰¹

Do průčelí budovy byly zasazeny sochy tří významných mužů. Jedna z nich patří Karlu Aloisi Vinařickému, zbývající dvě patří Janu Amosi Komenskému a Josefu Jungmannovi (PŘÍLOHA 64). Mladoboleslavsko bylo díky Kováni nerozdílně spojeno s osobou Vinařického, takže když byla škola stavěna, nezapomnělo se na něj, také už jen proto, kolik toho udělal svou činností pro českou školu.

Palackého ulice v Mladé Boleslavi je jedna z novějších ulic, byla postupně budována od počátku 20. století jako ulice reprezentativní. Mezi prvními budovami, které v nově vytvořené ulici vyrostly, byla právě zmiňovaná chlapecká měšťanská škola a reálka, dnešní Gymnázium Dr. J. Pekaře. Obě školní budovy zůstávají i v dnešní době nejvýraznějšími dominantami Palackého ulice¹⁹⁰²

S ještě jednou školní budovou je určitým způsobem spojen Karel Alois Vinařický. Tentokrát se nejedná ale o jeho bustu, nýbrž o jeho jméno. Základní škola v Letohradské ulici 1 v Praze se může pochlubit krásnou budovou, na níž nalezneme jména významných osobností, které se s nemalými zásluhami podílely na rozvoji českého školství. Vinařického jméno se tak vyskytlo v sousedství takových jmen jako Martin Bacháček z Nauměřic, Jan Amos Komenský, František Doucha, Josef Wenzig, Jan Svoboda, Václav Beneš Třebízský, Gustav Adolf Lindner (PŘÍLOHA 65).

V roce 1903 oslavil sté výročí Vinařického narozenin slánský musejní a literární spolek „Palacký“ přednáškou¹⁹⁰³ školního rady Václava Otakara Slavíka z Prahy.

---

¹⁹⁰⁰ Antonín KRECAR, *Paměti královského města Slaného*, Slánský obzor 19, 1911, s. 7. Josef Ladislav Turnovský se narodil 9. února 1838 v Sobotce. Byl to český herec, novinář, spisovatel, překladatel a veřejný činitel. V mládí hrál nepříliš úspěšně divadlo s kočovnými společnostmi. Roku 1860 se oženil s Annou Forchheimovou-Rajskou, švagrovou Josefa Kajetána Tyla, a společně vychovávali Tylovy děti. Od roku 1866 žil v Praze a od 70. let působil jako novinář. V letech 1887 – 1899 vykonával funkci ředitele kanceláře Ústřední matice školské. Byl autorem Tylova Životopisu, divadelních her, povídek a pamětí. Současníci ho oceňovali pro rozsáhlou nezištnou činnost ve prospěch českého školství a kultury. Zemřel 8. února 1901 v Praze.

¹⁹⁰¹ František BAREŠ, *Paměti města Ml. Boleslavě II*, Mladá Boleslav 1920, s. 230.

¹⁹⁰² Sylva MĚSTECKÁ, *Boleslavský uličník*, Mladá Boleslav 2008³, s. 43 – 44.

¹⁹⁰³ Přednáška se nám nezachovala.

Z roku 1903 se nám zachovala ještě jiná přednáška.¹⁹⁰⁴ Jejím autorem je gymnaziální ředitel v Praze Jan Šafránek, manžel Antonie Krouské, dcery Jana a Aloisie Krouských. S přednáškou s názvem *Karel Alois Vinařický Šafránek* vystoupil na schůzi občanů z kováňské farnosti¹⁹⁰⁵ přímo v Kováni 8. září 1903, jehož stou památku tím oslavil. Byl požádán, aby promluvil o jeho zásluhách. Šafránek neváhal, učinil to rád z piety k nezištnému a obětavému vlastenci, stejně tak jako ze zálibení, které našel v kováňské krajině. Ve své přednášce poukázal na špatné jazykové poměry panující v 18. a 19. století ve školách a v úřadech, kdy byl český jazyk utlačován na úkor jazyka německého. Veliké štěstí viděl v tom, že při všech pohromách se osvědčilo jádro českého národa a prokázalo svou nesmírnou houževnatost. Čestné místo v něm náleželo Karlu Aloisi Vinařickému. Zhodnotil veškeré jeho zásluhy o blaho českého národa, všechny nejzásadnější mezníky v jeho životě a stručně připomněl i jeho literární dílo. Svou přednášku zakončil slovy: „Uvažujeme-li ve vážné této chvíli o práci K. Vinařického, najdeme mnohou stránku vzácné jeho povahy, která nám září svým příkladem.“¹⁹⁰⁶

Šafránek si totiž posteskl, že v jeho době se stalo jakýmsi zvykem zlehčovat dobu vlasteneckého snažení minulého století, často že je na ní nahlíženo jako na přežilý nevkus. Přesto život Vinařického učil druhé lásce k vlasti, k rodnému jazyku, k české knize. „Jest to neutuchající nadšení pro čest národa, jest to vytrvalost v práci pro jeho dobro, jest to příkladná kázeň ducha, podřizující zájmy jednotlivcovy zájmům celku, jest to ochota v součinnost a působení na útěše národního statku, která ukládá jednomyslnost vůdců a správců jeho, jest to víra a důvěra v tyto muže, jichž zodpovědné postavení a činorodá láska k vlasti musí zůstatí povýšena nad pochybenstvím, nedůvěrou a lichým podezříváním. Jest to blahodějná obětivost, která nezná mezí, kde běží o zachování statku nejdražšího, naší cti a dobrého jména. To vše

---

¹⁹⁰⁴ Dle všech indicií s touto přednáškou Jan Šafránek vystoupil i v dalších institucích a spolcích. Samozřejmě s jistými úpravami podle toho, kde zrovna přednášel. Například už 24. ledna 1903 na Vinařického vděčně vzpomínaly české učitelky. Na slavnostní schůzi Spolku českých učitelek v Praze pronesl právě Šafránek slavnostní řeč, ve které zdůraznil zejména jeho zásluhy o dívčí školství. Příloha Obnovy ze dne 27. února 1903. To, že zejména v Praze u příležitosti tohoto výročí probíhaly nejrůznější přednášky, jejichž účelem bylo seznámit nejširší veřejnost s Vinařického životem, dokazují slova v Národních listech: „Světlem intensivnějším, než stručný náčrtek biografický, osvítlí zajisté přednášky na paměť stého výročí narozenin Vinařického v Praze pořádané jeho literární profil.“ Národní listy ze dne 24. ledna 1903.

¹⁹⁰⁵ Za organizací této schůzky a zároveň za organizací důstojné oslavy sta let od narození Karla Aloise Vinařického stála Hospodářská beseda z Krásnovsi. Národní politika ze dne 13. září 1903.

¹⁹⁰⁶ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, tištěné práce Vinařického, tisk o něm 1834 – 1912, inv. č. 17 VI/3.

skutky svého života potvrdil Vinařický...“¹⁹⁰⁷ A my mu dáváme za pravdu. Ostatně těmi vřelými slovy, kterými Vinařického vylíčil, zapůsobil na přítomné posluchače hlubokým dojmem. Celá slavnost byla zakončena zdařilou akademií.¹⁹⁰⁸

Víme tedy, že v roce 1903 uplynulo přesně sto let od Vinařického narození, což si zasluhovalo reprezentativní oslavu. Ovšem žádná velká oslava se nekonala. Příznivě se na stranu oslavy sice přiklonila pražská Budeč, ovšem Ústřední spolek jednot učitelských¹⁹⁰⁹ zavrhl pořádání zamýšlené oslavy. „Po bedlivém a všestranném věci uvážení usnesl se výbor Ú. S. J. U. na tom, aby bylo upuštěno od úmyslu pořádati oslavu nar. Vinařického hlavně z toho důvodu, že v učitelství bylo mnoho zasloužilých pracovníků, jež nikdo neoslavuje a kteří v úplné zapomenutí upadli.“¹⁹¹⁰ Oslavu Vinařického přenechávali příslušníkům jeho stavu, tedy českému duchovenstvu.

Nakonec se alespoň malé oslavy ujalo město Slaný. Oslava byla pořádána přesně v den stého výročí Vinařického narození v divadle Občanské záložny.¹⁹¹¹ Při této příležitosti byla vydána pozvánka, ke které byl připojen slavnostní proslov Karla Scheinpfluga, v němž připomněl ty nejdůležitější Vinařického životní milníky. „V jedné staré pohádce podniká slabá dívka celou řadu obtížných úkolů, aby dosáhla několika krůpějí živé vody, jíž by vzkřísila své zakleté bratry. To je pohádka několika našich buditelů, to jest i pohádka Vinařického.“¹⁹¹² Scheinpflug mluvil o Vinařickém zejména jako o člověku s ryzím srdcem a neúporným dělníkovi. „...byl velkým svou láskou a věrností ke svému utlačenému národu, byl silným svou obětavou, sebezapíravou prací pro ideu.“¹⁹¹³ V tento slavný den vlály na většině slánských domů prapory a deska na jeho rodném domě byla taktéž s důstojností hodnou takové akce náležitě ověčena. Slavnostního večera se zúčastnila městská rada v čele se starostou Antonínem Formánkem. Hned na začátku byla zazpívána smíšeným sborem pěveckého spolku Dalibor píseň Bohumila Vendlera *Pod starým praporem* a pak se do celé akce zapojil slavnostní řečník Václav Otakar Slavík. Vyslovil před publikem poměrně obsáhlou řeč, ve které náležitě vylíčil Vinařického život a jeho činnost. Celý večer pak zaplnil svými pěveckými a hudebními produkcemi spolek Dalibor. Čestnými hosty byli: Václav

---

¹⁹⁰⁷ SOKA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, tištěné práce Vinařického, tisk o něm 1834 – 1912, inv. č. 17 VI/3.

¹⁹⁰⁸ Národní politika ze dne 13. září 1903.

¹⁹⁰⁹ Vznikl v roce 1880. Takový spolek byl založen i na Moravě a ve Slezsku.

¹⁹¹⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní - přijatá, dopis Pospíšila Václavu Otakarovi Slavíkovu ze dne 3. ledna 1903.

¹⁹¹¹ V divadelní budově byl zahájen provoz v roce 1883.

¹⁹¹² *Sté výročí narozenin Karla A. Vinařického*, Slánský obzor 11, 1903, s. 99.

¹⁹¹³ Tamtéž.

Otakar Slavík, jeho žena a Vinařického neteř – Julie Slavíková a druhá Vinařického neteř, Johana Patočková.¹⁹¹⁴

V roce 1909 se sice nekonalo žádné slavnostní odhalení pamětní desky nebo nějaká jiná oslava spojená se jménem Karla Aloise Vinařického, ale jeho rodný dům v Soukenické ulici se dočkal již dlouho očekávaných a potřebných oprav. Postarala se o ně slánská *První dělnická jednota potravní*. Ostatně její záměr nebyl jen ukázkou čisté úcty ke slavnému rodákovi. Jeho rodný dům v Soukenické ulici, tehdy už označený číslem 68, což je označení, které se dochovalo do dnešních dnů, jednota opravila zejména proto, že si v něm zřídila své spolkové místnosti. Byly to tedy spíše více pragmatické důvody. Nutno podotknout, že by si rodný dům Vinařického opravu zasloužil i teď, více jak po sto letech od první opravy.¹⁹¹⁵

V roce 1933 uplynulo sto let od nástupu Vinařického na kováňskou faru.¹⁹¹⁶ Působil zde 16 krásných let.¹⁹¹⁷ Proto v neděli 28. května 1933 byla odhalena Vinařickému pamětní deska na farní budově v Kování. Deska byla pořízena z podnětu a nákladem tamního Sdružení katolické mládeže. O zásluhách Karla Aloise Vinařického na poli školním, národním a náboženském promluvil kanovník vyšehradské kapituly a poslanec Bohumil Stašek. Po kázání byl posvěcen prapor okresního Sdružení katolické mládeže a potom celebroidal pontifikální¹⁹¹⁸ mši děkan vyšehradské kapituly, prelát monsignor František Vaněček. V odpoledních hodinách se konal slavnostní průvod a po něm se jeho účastníci shromáždili před farní budovou. Zde o významu Vinařického buditelské činnosti promluvil poslanec Václav Myslivec. Po projevu děkana vyšehradské kapituly byla odhalena pamětní deska (PŘÍLOHA 66) s plastikou Vinařického a nápisem: „Zde žil a pracoval buditel národa Karel Alois Vinařický, farář kováňský“.¹⁹¹⁹

---

¹⁹¹⁴ *Sté výročí narozenin Karla A. Vinařického*, Slánský obzor 11, 1903, s. 100.

¹⁹¹⁵ *Královské město Slaný. Obchod*, Slánský obzor 17, 1909, s. 85 – 86. Rodný dům Vinařického bude v budoucnu v rámci revitalizace historického centra města Slaný skutečně opraven. Fasády budou opraveny a doplněny, bude vyřešena jejich barevnost a dojde k úpravě garážových vrat náležejících k domu.

¹⁹¹⁶ Už 15. května 1833 kázal z kováňské kazatelny.

¹⁹¹⁷ Blíže informace v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí*. Poslední den, který strávil na Kování byl 4. únor 1833.

¹⁹¹⁸ Slavná mše, která je obvyklá při mimořádných slavnostních příležitostech. Předsedá-li jí biskup, hovoříme o pontifikální mši.

¹⁹¹⁹ Jindřich HULINSKÝ, *Přehled významnějších událostí ve Slaném v roce 1933*, Slánský obzor 41, 1933, s. 43; Národní listy ze dne 29. dubna 1933; Národní politika ze dne 30. května 1933 i s obrázkem desky; Našinec ze dne 30. května 1933; Štít ze dne 1. června 1933.

V roce 1969¹⁹²⁰ se v Týně nad Vltavou konaly vzpomínkové oslavy na národní buditele Antonína Jaroslava Puchmajera a Karla Aloise Vinařického. Za organizací těchto oslav stála Školská a kulturní komise v Týně nad Vltavou za spoluúčasti nejrůznějších kulturních zařízení.

Ve čtvrtek 11. prosince 1969 se v přísálí Domu osvěty od osmi hodin večer konala přednáška na téma *Život a dílo Antonína Jaroslava Puchmajera*. Z Ústavu dějin české literatury České akademie věd a umění přijel do Týna přednášet PhDr. Jaroslav Nečas.¹⁹²¹ Jaroslav Nečas přednášel pro 110 zájemců.¹⁹²²

Na sobotu 13. prosince 1969 od osmi hodin byl naplánován slavnostní večer s názvem *Za světly buditelů*. Na večer se podílel svým vystoupením pěvecký kroužek Junáka, členové dramatického souboru Vltavan, Lidová škola umění a střední všeobecně vzdělávací škola. Část věnovanou Puchmajerovi připravil Miroslav Křepelka, druhou část o díle a životě Karla Aloise Vinařického sestavil František Tesař.

V neděli 14. prosince 1969 byly oslavy ukončeny položením věnců k pamětním deskám, které bylo určeno na půl desátou a o hodinu později byla v týnském muzeu slavnostně zpřístupněna výstava *Z odkazu obou buditelů* a to za velké pozornosti více než 100 týnských občanů. Výstava pak sloužila k seznámení s dílem obou buditelů až do konce roku 1969. Zvláště posloužila týnským školám pro doplnění učební látky o národním obrození. Při opatrování materiálu pro tuto výstavu se týnské muzeum obrátilo s žádostí o pomoc na literární archiv Památníku národního písemnictví, který jim s ochotou vybral rukopisný i publikovaný materiál, ze kterého byly pro výstavu pořízeny fotokopie.¹⁹²³

K rehabilitaci neprávem opomíjeného Vinařického odkazu přispěl také svou přednáškou historik a archivář Karol Bílek, dlouholetý pracovník Památníku národního

---

¹⁹²⁰ V roce 1969 uplynulo 200 let, co se narodil Antonín Jaroslav Puchmajer a 100 let uběhlo od smrti Karla Aloise Vinařického.

¹⁹²¹ Jaroslav Nečas se narodil 22. května 1913 ve Valašském Meziříčí. Byl to literární historik, bibliograf, básník, prozaik a autor literatury pro děti. Maturoval v roce 1931 v Brně, do roku 1936 studoval na FF UK češtinu a francouzštinu. V letech 1935 – 1937 učil v Praze na soukromých obchodních školách a na reálce, pak na středních školách – Vysoké Mýto a pak v roce 1938 zase v Praze. Ve válečných letech působil na kulturním oddělení prezidia ministerské rady a na ministerstvu informací. Od roku 1950 se věnoval literární práci, nejprve jako svobodnému povolání, později v letech 1954 – 1976 pracoval jako bibliograf v Ústavu pro českou literaturu ČSAV. Zemřel 24. prosince 1988 v Praze.

¹⁹²² Digitalizovaná Kronika obce Týn nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/227> (přístupná dne 13. října 2011)

¹⁹²³ Tamtéž.

písemnictví. Přednáška¹⁹²⁴ zazněla 7. října 2008 v bývalé kolejní kapli piaristické koleje¹⁹²⁵ a to v rámci *Slánských rozhovorů*¹⁹²⁶ konaných u příležitosti oslav 350. výročí uvedení piaristů do Slaného. Bílek posluchače ve své přednášce seznámil s Vinařického pozůstalostí – jejím zpracováním a obsahem, která je uložena v literárním archivu Památníku národního písemnictví.

Tolik ze zjištěných zpráv o slavnostech a přednáškách spojených s uctěním památky Karla Aloise Vinařického.

7.3. Výstavy

Slavnosti a oslavy památky Karla Aloise Vinařického harmonicky doplňovaly výstavy.

Svým významem předčila všechny výstavy pořádané do roku 1891 právě v tomto roce pořádaná Všeobecná zemská výstava, uspořádaná na oslavu jubilea První průmyslové výstavy z roku 1791. Nakonec se pro bojkot německých podnikatelů v Čechách stala přehlídkou rozvoje a vyspělosti českého průmyslu a české podnikavosti a dnes je známá pod jménem Jubilejní výstava.

V roce 1891 nechtěli naši předkové dokazovat jen minulé prvenství, ale především se snažili předvést své současné úspěchy v hospodářské činnosti. V Čechách už zkrátka zdomácněl duch podnikavosti. Výstava měla ohromný úspěch a všeobecně se návštěvníkům líbila. Byla první velkou výstavou, do jejíž přípravy se zapojily stovky českých umělců, architektů, stavitelů, inženýrů, mecenášů, obchodníků a průmyslových podnikatelů a také zemské instituce, politické osobnosti z řad šlechty, měšťanstva a inteligence. Během několika měsíců se také stihla naplánovat, zorganizovat, postavit a zaplatit netradiční stavba, která Praze slouží dodnes v podobě Průmyslového paláce.¹⁹²⁷

Výstava byla slavnostně zahájena 15. května 1891. Ti, kteří jubilejní výstavu navštívili, měli skvělou příležitost uceleně se seznámit se stavem české průmyslové,

---

¹⁹²⁴ Celá přednáška je uveřejněna zde - Karol BÍLEK, *Osobní archivní fond Karla Aloise Vinařického*, in: Dana a Vladimír PŘIBYLOVI (edd.), *Piaristé: historie, osobnosti, literatura, umění. Slánské rozhovory 2008*, Slaný 2009, s. 69 – 70.

¹⁹²⁵ Jan ČEČRDLE, *Zapomenutý učitel národa Karel Alois Vinařický*, Slánská radnice 4, s. 12.

¹⁹²⁶ Od roku 2004 pořádá vždy na podzim odbor kultury ve Slaném setkání odborníků a laiků nazvaná Slánské rozhovory. Celodenní setkání s příspěvky odborníků z historie, filozofie, architektury, literatury a hudby jsou vždy zaměřena na vztah města Slaného jednak k oblastem Evropy, které formovaly duchovní utváření Slaného a jeho obyvatel a jednak na vztah k okolním regionům a jejich prolínání a spolupráci. Jedná se o vědeckou konferenci, která se pořádá ve Slaném. Podrobnější informace přístupné na internetové stránce <http://www.kultura.slansko.cz/odbor-kultury/publikace/slanske-rozhovory> (přístupné dne 15. října 2011).

¹⁹²⁷ Milan HLAVÁČKA, *Jubilejní výstava 1891*, Praha 1991, s. 15 – 18.

zemědělské a lesnické výroby, s ovocnářstvím, pivovarnictvím, včelařstvím a dalšími odvětvími v českém hospodářství. Výstava obsahovala průmyslové expozice, které se věnovali strojírenství, hornictví, sklářství i průmyslové chemii. Část výstavy potom byla zaměřena i na společenskou stránku života v Čechách – zdravotnictví, zemské korporace a spolky, výtvarné umění či třeba archeologické vykopávky. Brány za výstavou se naposledy zavřely 18. října 1891. Výstava zřetelným způsobem posílila sebevědomí českého národa. Jasně totiž ukázala, jaký potenciál je ukryt v českém národě.¹⁹²⁸

Pro záměr této kapitoly měla Jubilejní výstava podstatný význam, neboť myšlenka pořádat Národopisnou výstavu československou v Praze v roce 1895 uzrála právě v době pořádání Jubilejní výstavy v roce 1891. Ve velkém počtu předmětů průmyslových, uměleckých a zemědělských byla postavena Česká chalupa.¹⁹²⁹ I přesto, že byla navštěvována hojným počtem lidí, v konkurenci všech ostatních předmětů byla ona a jiné národopisné předměty zcela zastíněny. Právě proto se už tady začala rodit myšlenka o budoucí Národopisné výstavě.

28. července 1891 se na Staroměstskou radnici svolala schůze k poradě o Národopisné výstavě. Došlo k dohodě, že se Národopisná výstava československá uskuteční v roce 1893, vytvořil se výbor, pověřený její organizací, a bylo dohodnuto, že z předmětů výstavy bude založeno národopisné muzeum. Myšlenka Národopisné výstavy se dále skvěle rozvíjela, výstavní výbor přikročil ke zřízení ústředních pracovních odborů v Praze a s velikým nadšením byly zřizovány i odbory krajinské, které sbíraly materiály pro výstavu. Dílčími zkouškami na velkou Národopisnou

---

¹⁹²⁸ Srov. *Jubilejní výstava zemská království Českého v Praze 1891*, Praha 1894; Rudolf Jaroslav KRONBAUER, *Naše jubilejní výstava*, Praha 1892; *Hlavní katalog. Všeobecná zemská výstava 1891 v Praze k oslavě jubilea první průmyslové výstavy 1791 v Praze*, Praha 1891; Alois HYNEK, *Hynkův Průvodce po Praze a po zemské jubilejní výstavě v roce 1891*, Praha 1891.

¹⁹²⁹ V sousedství nejmodernějších staveb si své místo našla i Česká chalupa jako příkladná ukázka venkovského dřevěného stavitelství. Při jejím vzniku bylo využito pouze sekery, pily a hoblíku. Po všechny výstavní dny u ní bylo vždy velmi živo. Skupině pražských spisovatelů, publicistů a výtvarníků se za součinnosti regionálních sběratelů podařilo soustředit doklady lidové kultury ze čtyř českých národopisných oblastí – Chodska, Plzeňska, jihočeských Blat a Litomyšlska – a vystavit je ve stylizované chalupě, inspirované lidovou architekturou v Pojizeří. Chalupa s malou zahrádkou a expozicí oživenou figurínami v krojích se stala rychle místem oddechu vyhledávaným mnoha návštěvníky. Jako jediná na výstavě reprezentovala lidové umění. Záměrem její výstavby bylo u návštěvníků výstavy vzbudit zájem a úctu ke starým památkám. Jan PARGAČ a kol., *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*, Praha 1996, s. 39.

výstavu v Praze prošel český venkov v podobě místních, okresních a krajských výstav,¹⁹³⁰ pořádáním národopisných slavností a sjezdů.

Mezi nejdůležitější akce pozorně sledované veřejností patřily místní výstavy. Hned ta první náležela mezi největší a nejlépe provedené. 28. srpna 1892 byla zahájena valašská národopisná výstava ve Vsetíně. V roce 1893 se k tomuto konání připojily i Čechy. Uspořádání národopisné výstavy se stávalo věcí prestiže. Tento rok byl tedy hlavním rokem regionálních výstav a výstavek, na kterých se shromáždilo úctyhodné množství materiálu. Výstavy pokračovaly i v dalších dvou letech, ale bylo jich méně.¹⁹³¹ To se týkalo i města Slaného a Národopisné výstavy okresu slánského, která ve Slaném proběhla. Výstava probíhala v termínu od 2. do 10. září 1894 v čase od 8 – 12 a 14 – 18.

Ve Slaném se tak rok před slavnou Národopisnou výstavou československou konala jedna z mnoha krajských národopisných výstav. Zvláštního místa v ní našla síň významných rodáků slánského okresu. Jejího pořádání se ujal akademický spolek „Kraťovec“. Předcházely tomu i výzvy, ve kterých byli obyvatelé slánského okresu žádáni, aby se i oni podíleli na tvorbě síně vynikajících rodáků okresu slánského, mezi nimiž se vyskytoval i Karel Alois Vinařický.¹⁹³² Ve své výzvě prosili o fotografie, obrazy a podobizny starší i novější, fotografie rodných domů a hrobů, dopisy, rukopisy, zápisky, jejich tištěné spisy a o veškeré jiné památky. Předměty, které jim byly zapůjčeny, putovaly hned po skončení výstavy zpět ke svým majitelům.

Václav Otakar Slavík, určený za dědice Vinařického literární pozůstalosti, byl osloven právníkem Albertem Mayslem za akademický spolek „Kraťovec“, zdali by mohl pro síň slavných rodáků slánského okresu zapůjčit památky na Karla Aloise Vinařického. Maysl se totiž od redaktora *Osvěty*, Václava Vlčka, dozvěděl, že nejbližším Vinařického příbuzným, na kterého se ohledně své žádosti může obrátit, je právě Václav Otakar Slavík. „Předměty, které by se zvláště hodily, jsou zejména: podobizny V-ého ze všech dob jeho života, starší i novější; autografy neb dopisy, pokud možno v největším množství, a pokud nejsou čistě soukromými; spisy jeho, možno-li,

---

¹⁹³⁰ Od roku 1892 do roku 1895 jich uspořádaly skoro 200. V Čechách jich bylo 118, na Moravě 54, ve Slezsku 2, ve Vídni 1. *Hlavní katalog a průvodce*, Praha 1895, s. 4; *Národopisná výstava československá v Praze 1895*, Praha b. d., s. 33.

¹⁹³¹ Jan PARGAČ a kol., *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*, Praha 1996, s. 44 – 45.

¹⁹³² Dále například Václav Beneš Třebízský, Josef Frič, Kašpar Zdeněk Kaplír ze Sulevic, František Karel Miltner, Václav Staněk, Antonín Strádal, František Švestka, Alois Pravoslav Trojan ad.

úplný seznam; konečně veškeré památky všeho druhu, jako vysvědčení, zápisky, atd. atd.¹⁹³³

Slavík souhlasil, vždyť vlastnil mnoho z Vinařického rukopisů,¹⁹³⁴ ale souhlasil jen pod tou podmínkou, že se mu dostane záruky, že se zapůjčené věci k němu bez poškození a bez zneužití obsahu hned po skončení výstavy vrátí. Všichni ze spolku „Kraovec“ se zavázali svou studentskou ctí, že budou se zapůjčenými předměty zacházet s největší opatrností a hned po výstavě je obratem odešlou zpět k němu. Studentská čest je záruka jistě veliká, ale nedůvěřivý Slavík si žádal víc. Chtěl, aby se mu přímo ze Slaného přihlásila morální osoba, která by ručila za všechny zapůjčené památky. Spolek se rozhodl, že v takovém případě požádá o poskytnutí záruky odbor národopisné výstavy pro slánský okres, jehož předsedou byl Josef Hlaváček.¹⁹³⁵ Skutečně se tak stalo, neboť již 25. července 1894 Hlaváček Slavíkovi zopakoval žádost o zapůjčení památek na Karla Aloise Vinařického.¹⁹³⁶

Výběr Vinařického rukopisů, které mohl Slavík zapůjčit, nechali zcela na něm, ostatně jim to jen ulehčilo práci, což sami bez rozpaků přiznávali. Dále chtěli půjčit spisy a zejména podobiznu Vinařického. Spolek totiž vlastnil jen chatrné reprodukce z časopisů. Jelikož se přesvědčili o Slavíkově ochotě, pokusili se ještě získat jeho souhlas k obdarování slánského muzea některou z památek na Vinařického. Ve slánském muzeu¹⁹³⁷ se doposud nacházela jen dosti malá sbírka, která se týkala Karla

---

¹⁹³³ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Alberta Maysla Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 11. dubna 1894.

¹⁹³⁴ Většinu z Vinařického rukopisů, které vlastnil ale nemohl zapůjčit. Týkalo se to zejména rozsáhlé korespondence z let 1824 – 1868. Hodlal tuto korespondenci vydat. Taměž, dopis Václava Otakara Slavíka Albertu Mayslovi ze dne 20. dubna 1894.

¹⁹³⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Alberta Maysla Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 8. července 1894.

¹⁹³⁶ Tamtéž, dopis Josefa Hlaváčka Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 25. července 1894.

¹⁹³⁷ Za prolog založení slánského muzea lze považovat návrh na jeho založení od Václava Štecha, který předložil 15. května 1885 literárnímu odboru Občanské besedy. Tento návrh byl schválen obecním zastupitelstvem 5. února 1886 a na jeho základě byl ustanoven muzejní sbor. Muzeum získalo pro své první sbírky na náměstí v domě č. 143 tři místnosti. Veřejnosti bylo muzeum zpřístupněno 12. září 1886, ale jeho další činnost ustrnula. K aktivitě se probudilo až před Národopisnou výstavou československou. Tehdy se v přípravném období let 1894 – 1895 sešel muzejní sbor čtyřikrát. Od počátku bylo muzeum budováno jako vlastivědné. Základem archeologických sbírek se staly nálezy ze Slánské hory. Základ historických sbírek daly cechovní a církevní památky, národopisné sbírky pro muzeum nejtýpicetější, byly zpracovány zvláště po Národopisné výstavě československé, kde měl okres Slaný svůj vlastní pavilon. Stálé expozice dokreslují historii města a jeho okolí. Ostatní sály jsou věnovány krátkodobým výstavám, především výtvarného umění a výstavám tematickým. Zora DVOŘÁKOVÁ a kol., *Kniha o Slaném*, Slaný 1994, s. 147 – 148.

Aloise Vinařického, proto prosili o jakýkoli předmět, který by se jim rozhodl Slavík po výstavě zanechat pro rozšíření sbírky o jejich slavném rodákovi.¹⁹³⁸

Slavík byl ochoten zapůjčit Vinařického rukopisy, některé jeho tisky, diplom čestného měšťanství z Týna nad Vltavou. Zapůjčení podobizny se zdráhal, vlastnil totiž jedinou Vinařického podobiznu z let jeho působení na Vyšehradě a o tu nechtěl přijít. Nicméně slíbil, že kdyby od nikoho z příbuzných jinou podobiznu nezískal, zapůjčil by tu svou, ovšem jen přes zajištění největší opatrnosti při manipulování s ní. Nakonec k jejímu zapůjčení nedošlo, svědčí o tom dopis zasláný Slavíkem okresnímu výboru, ve kterém vypsál úplný výčet všech zapůjčených památek. Jednalo se o 32 rukopisů, 25 tisků a diplom čestného měšťanství z Týna nad Vltavou.¹⁹³⁹

Za nejlepší způsob odeslání všech památek považoval Maysl vlastní dopravu, kterou slíbil až do Slaného zajistit.¹⁹⁴⁰ Kvůli průtahům ze strany Slavíka byly všechny předměty nakonec zaslány přímo do Slaného. 7. srpna 1894 se Václav Otakar Slavík dočkal vřelého poděkování od okresního výboru ve Slaném za zapůjčení všech upomínkových předmětů na Vinařického. To vše s příslibem, že vše, co jim dle jím sestaveného seznamu zapůjčil, okamžitě po skončení výstavy v pořádku zašlou zpět.¹⁹⁴¹ Na výstavě se rozhodli podílet svými zápůjčkami i manželé Vinařického neteří, Jan Šafránek a František Patočka.¹⁹⁴²

2. září 1894 v devět hodin ráno byla výstava¹⁹⁴³ slavnostně zahájena projevem před výstavní budovou.¹⁹⁴⁴ Úvodní řeč měl předseda výstavního výboru František Duras.¹⁹⁴⁵

---

¹⁹³⁸ Václav Otakar Slavík se rozhodl ponechat slánskému muzeu diplom čestného měšťanství, který byl Vinařickému udělen v Týně nad Vltavou. Dnes se tento diplom nachází s největší pravděpodobností na detašovaném pracovišti LA PNP v Duchcově. Z důvodu pořádání sbírek není sbírka s názvem *Velké formáty*, která obsahuje celek archiválií větších rozměrů, ale doposud zpřístupněna. Z osobního fondu Karla Aloise Vinařického se zde nacházejí 3 diplomy větších rozměrů.

¹⁹³⁹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Václava Otakara Slavíka Okresnímu výboru ve Slaném ze dne 6. srpna 1894. Seznam výpůjček do Slaného viz Tamtéž, dokumentace – Slavík Václav Otakar, rukopisy vlastní, seznamy výpůjček z písemností Karla Vinařického.

¹⁹⁴⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Alberta Maysla Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 24. dubna 1894.

¹⁹⁴¹ Tamtéž, dopis Josefa Hlaváčka Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 7. srpna 1894.

¹⁹⁴² Tamtéž, dopis Alberta Maysla Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 8. července 1894.

¹⁹⁴³ Výstavu tvořilo 13 oddělení: 1) retrospektivní, 2) antropologické, zeměpisné a demografické, 3) literatura a hudba, 4) kroje a vyšívání, 5) domácí náradí, 6) stavby a sídla, 7) selská sednice, 8) měšťanská síň, 9) zemědělství, 10) hornictví 11) cechy a spolky, 12) síň vynikajících rodáků okresu slánského, 13) umělecká výstava prací umělců-krajanů. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Výkonný výbor národopisné výstavy ve Slaném Václavu Otakarovi Slavíkovi b. d.

¹⁹⁴⁴ Výstavní budovou byla slánská dívčí škola, ve které výstava zaplnila 13 místností v přízemí a v prvním a druhém patře. V přízemí se nacházela selská světnice a městská síň s historickým vybavením, oddělení pro domácí náradí a nábytek, oddělení hornické, zeměpis, stavby a sídla a zemědělství. V prvním patře byly umístěny kroje a vyšívky, vzácné historické památky a nacházelo se zde oddělení

Zdůraznil, že ve snaze ochránit čest slánského okresu, který nemohl v nastalých národopisných snahách zůstat pozadu, uspořádali právě tuto krajskou národopisnou výstavu. Návštěvníkům se nabízela výjimečná podívaná. Mohli shlédnout ucelenou sbírku nejrůznějšího domácí nářadí, pěknou řadu krojů a výšivek, taktéž sbírku starých knih a rukopisů. S úplným zařízením byla postavena i selská světnice a městská síň a k vidění byl i model selského statku. „Zvláštního lesku dodává výstavce naší síň rodáků a výstava obrazů našich krajanů počtem ku 200 kusů, vesměs to práce velmi cenné. Vše to stalo se péčí akademického spolku ‚Krakovec‘ a zasluhuje tento vlastenecký čin plného uznání.“¹⁹⁴⁶ Zajímavá byla i hornická expozice, o kterou se zasloužily správy jednotlivých dolů z okolí. Chystaná byla i lesnická expozice, ale nakonec z ní sešlo. Svou úvodní řeč Duras zakončil přáním, aby se příští rok, tedy v roce 1895, setkali s výstavou slánského okresu i na Národopisné výstavě československé v Praze. Pak následovalo poděkování předsedy slánského národopisného odboru Josefa Hlaváčka výkonnému výstavnímu výboru, všem pracovníkům, místní školní radě, která propůjčila za účelem výstavy školní místnosti a všem ostatním spoluobčanům, bez nichž by se výstava jen těžko uskutečnila.

K zahájení výstavy se z Prahy dostavili poslanec za Slánsko hrabě Václav Kounic, za ústřední výbor pražské národopisné výstavy se zahájení zúčastnil František Adolf Šubrt, za pražskou městskou radu zase Václav Frič a ještě následovaly další deputace.

Výstavu mohl dospělý návštěvník shlédnout za 20 krejcarů a děti měly vstupné za 10 krejcarů, ovšem v den zahájení výstavy bylo vstupné 30 krejcarů.¹⁹⁴⁷ Návštěvníci se v hojné míře dostavili již dopoledne a průběžně výstavu navštěvovali v úctyhodném počtu po celé dny, kdy byla výstava zpřístupněna.

Výstava byla ukončena 10. září 1894. Celková statistika národopisné výstavy okresu slánského nakonec její pořadatele zklamala. Pořadatelé očekávali totiž daleko hojnější účast, zejména z venkova. Celkem výstavu navštívilo 5623 osob, z toho 1113 dětí. Za vstupné bylo zapláceno úhrnem 900 zlatých a 26 krejcarů.¹⁹⁴⁸

---

spolkové. Ve druhém patře potom byla vystavena lidová literatura, dále se v něm nacházela síň významných rodáků slánského okresu a dvě místnosti umělecké výstavy prací krajanů. Národní politika ze dne 4. září 1894.

¹⁹⁴⁵ Celý projev Františka Durase je zaznamenán v Národních listech ze dne 7. září 1894.

¹⁹⁴⁶ Národní politika ze dne 4. září 1894.

¹⁹⁴⁷ Národní politika ze dne 4. září 1894.

¹⁹⁴⁸ *Národopisná výstava okresu slánského*, Slánský obzor 3, 1895, s. 93.

Mezitím rychle utekla časová lhůta, která byla stanovena pro zahájení Národopisné výstavy československé. Rok 1893 se ukázal zcela nereálným pro uskutečnění výstavy a tak byl termín jejího konání přesunut na rok 1895.

Hlavní myšlenkou výstavy bylo poskytnout obraz života českého lidu na sklonku 19. století, zejména toho, co je pro český lid osobité, čím se etnograficky odlišují od jiných národů. Schéma výstavy představovaly tyto výstavní skupiny: skupina A přinášela všeobecné znázornění poměrů zemí Koruny české,¹⁹⁴⁹ skupina B se věnovala vesnickému lidu a obrazu české vesnice,¹⁹⁵⁰ skupina C se věnovala jednotlivým krajům Čech, Moravy a Slezska. Těmito třemi odděleními byl z velké části splněn vytýčený cíl výstavy. Další dvě skupiny – skupina D¹⁹⁵¹ a skupina E¹⁹⁵² splnily ještě jiný úkol – podat kulturněhistorický vývoj českého lidu.

A právě díky Národopisné výstavě dnes můžeme obdivovat svědectví o pedagogickém Slavíně, který byl věnován velkým osobnostem českého školství,¹⁹⁵³ tedy i Karlu Aloisi Vinařickému.

Jelikož školství vždy těsně souviselo s národním životem, proto také tvořilo podstatnou část výstavy (PŘÍLOHA 67). Předvést českou školu, výchovu mládeže a vše to, co jen nějak souvisí se školstvím a to od nejstarších dob až po dobu současnou, byl nelehký úkol, kterého se zhostil školský odbor Národopisné výstavy československé. Na výstavu se celé tři roky velmi důkladně připravoval četnými přednáškami, schůzemi nebo třeba cestami po krajinských výstavách.¹⁹⁵⁴

Školský odbor si předsevzal, že vedle tehdejšího stavu obecného školství znázorní také jeho historický vývoj. Vývoj se pokusil veřejnosti ozřejmit výstavou bust, obrazů, podobizen, obrazy jejich rodišť, rodných domů, míst, kde působili, jejich náhrobky, spisy a rukopisy, hudebními skladbami i jinými důležitými pracemi, korespondencí,

---

¹⁹⁴⁹ Odpovídala tomu 4 oddělení: 1) zeměpisné, 2) jazykové, 3) antropologické a 4) statistické. *Hlavní katalog a průvodce*, Praha 1895, s. 6.

¹⁹⁵⁰ V této skupině bylo 6 oddělení: 1) stavby a obydlí, 2) kroje a výšivky, 3) zvyky a obyčeje, 4) co lid čte, píše a vypravuje, 5) lidová píseň, hudba a tanec, 6) zaměstnání lidu (hospodářské výstavní trhy, české, moravské a slezské zemědělství, oddělení včelařské, oddělení zahradnické, oddělení lesnické a honební). Tamtéž.

¹⁹⁵¹ Tato skupina obsahovala největší počet oddělení: 1) starožitnosti pravěké, 2) literatura česká, 3) divadlo, 4) hudba česká, 5) stavitelství a inženýrství, 6) Stará Praha, 7) památky cenné práce výtvarné, 8) obchod, 9) spolky, 10) právnictví, 11) školství, 12) studentstvo a vysoké školy, 13) válečnictví, 14) církevní – katolické a evangelické, 15) Čechové zahraniční, 16) česká žena. Tamtéž, s. 8.

¹⁹⁵² Tato skupina se věnovala novověkému průmyslu. Střediskem byl průmyslový palác a cukrovarnický pavilon. *Hlavní katalog a průvodce*, Praha 1895, s. 8..

¹⁹⁵³ Na Jubilejní výstavě byl českému školství věnován také veliký prostor, ale týkalo se to zejména škol, ne tolik osobností, které v dějinách školství vyčnívaly pro své zásluhy o něj.

¹⁹⁵⁴ Antonín KAMARÝT, *Učitelé a školství na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895*, Praha 1896, s. 39 – 40.

vysvědčeními a jinými památkami na muže, kteří k rozvoji a zdokonalení školství v různých dobách přispěli svou pedagogickou činností.

K uctění památky těch skvělých mužů mělo dojít v pedagogickém Slavíně. (PŘÍLOHA 67B) První místo mezi všemi zaujímala socha Jana Amose Komenského a kolem ní byli seskupeni v chronologickém pořadí všichni znamenitý pedagogové.

Pedagogové byli rozříděni do tří skupin. Hned v té první se nalézal Karel Alois Vinařický.¹⁹⁵⁵ Každý z mužů měl mít své místo, jehož ústředním bodem byla jeho busta¹⁹⁵⁶ či medailon a dále okolo nich následovaly další památky jako fotografické snímky rodiště, rodného domu, jeho rukopisy, veškeré spisy a jiné pozůstalosti.

Ve druhé skupině byla jména jako Smil Flaška z Pardubic, Jan Hasištejnský z Lobkovic, Aleš Pařízek, František Alois Vacek-Kopidlanský, Josef Franta Šumavský, František Sláma Bojenický atd. Ve třetí skupině se potom vyskytovalo 112 pedagogů moderní doby.

S takovým záměrem výstavy o školství seznamoval Václava Otakara Slavíka člen ústředního školského odboru Národopisné výstavy a učitel, Emanuel Lippert. Jeho oznámení bylo spojeno se žádostí o zapůjčení památek vztahujících se k Vinařického životu. Lippert se totiž zavázal, že podklady pro vytvoření prostoru s Vinařickým si na starosti vezme sám. Neobrátil se jen na Slavíka, svou žádost směřoval i na Jana Šafránka a Františka Patočku, kteří oba ochotně svou spoluúčasť přislíbili, jako už v předešlém roce na Národopisné výstavě okresu slánského.¹⁹⁵⁷

Na Národopisné výstavě ovšem došlo k zajímavé situaci, která působila určité problémy. Jednalo se o nebezpečí duplicity vystavovaných exponátů. Na výstavě byla centrální expozice, tematicky rozčleněná, a souběžně s ní tu byly i regionální výstavy, které v některých případech kopírovaly to, co už bylo v hlavní expozici. Náplň těchto výstav byla ponechána zcela na vystavovatelích. K těm zdařilejším patřil i slánský pavilon.¹⁹⁵⁸

---

¹⁹⁵⁵ Byli to vedle Karla Aloise Vinařického Tomáš Štítný ze Štítného, Jan Hus, Martin Bacháček, Karel Slavoj Amerling, František Josef Řezáč, Karel Jan Škoda, Josef Wenzig, František Jan Zoubek, Gustav Adolf Lindner, František Doucha a Štěpán Bačkora. *Hlavní katalog a průvodce*, Praha 1895, s. 404; Antonín KAMARÝT, *Učitelé a školství na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895*, Praha 1896, s. 40.

¹⁹⁵⁶ Vystavena byla busta Jana Husa, Františka Jana Zoubka a Gustava Lindnera, ostatní měli vystaveny jen medailony.

¹⁹⁵⁷ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Emanuela Lipperta Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 3. dubna 1895.

¹⁹⁵⁸ Jan PARGAČ a kol., *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*, Praha 1996, s. 67.

Už na Národopisné výstavě okresu slánského 2. září 1894 bylo ústy Františka Durase vysloveno přání, aby se tato jejich výstava objevila i na Národopisné výstavě československé v roce 1895. Přání se vyplnilo. A slánský okres tak byl na výstavě čestně zastoupen vlastním pavilonem.¹⁹⁵⁹ A s tím se objevila i druhá žádost adresovaná Václavu Otakarovi Slavíkovi, ve které byl žádán o spoluúčast na výstavě, tentokrát slánského okresu. Za odbor národopisné výstavy pro okres slánský jej kontaktoval jemu již známý Albert Maysl a František Duras. Chtěli znovu po roce vzdát čestnou vzpomínku svému rodáku. Brali na sebe i veškerou záruku za navrácení všech předmětů. Ostatně, jejich poškození se vůbec nebáli, neboť všechny vystavované předměty měly být vystaveny v pevně uzavřených skříních.

Slavík se po zkušenostech, které nabyl slánskou národopisnou výstavou, rozhodl pro spoluúčast na jednotlivých expozicích – jak pedagogického Slavína, tak v slánském pavilonu.

Pro spolupráci se školským odborem pro něj bylo důležité, aby se dozvěděl, co již pořadatelé obdrželi pro svou výstavu od Františka Patočky¹⁹⁶⁰ a Jana Šafránka.¹⁹⁶¹

17. dubna 1894 už mohl Lippert oznámit, „že jsem Vaši zásilku dnes v poledne obdržel. Jsme Vašnostem velikým díkem povinnováni, že Jste ráčil tak ochotně a rychle naší prosbě vyhověti, čímž jedna naše starost jest utišena.“¹⁹⁶² Školský odbor obdržel 14 památek tištěných a 28 rukopisných.¹⁹⁶³ Všechny byly přehledně očíslovány a Slavík k nim přiložil i jejich podrobný seznam. Všechny památky se k Slavíkovi zase vrátily a to zcela v pořádku. Lippert je ovšem nevracel s lehkým srdcem. Pochopil, že z toho, jak byly všechny památky pečlivě očíslovány, měl Slavík i ostatní památky na Vinařického pečlivě utříděné, což bylo jen veliké plus pro Vinařického pozůstalost. „Měla-li by však kdysi tato sbírka býti věnována neb prodána někam, prosili bychom, aby přednost dána

---

¹⁹⁵⁹ Měl podobu venkovského lepenicového stavení ze Slánska. V jeho přízemí byla veliká místnost, v níž byla upravena kolektivní výstava slánského okresu. Vystavené předměty zde byly rozříděny v tyto skupiny: přírodní a statistické poměry, předhistorické starožitnosti, retrospektivní památky, literatura, kroje, nádobí a náradí, nábytek, stavby a sídla a vynikající rodáci. V prvním patře pak byly upraveny dvě světnice, napodobující městkou domácnost z 18. století. Srov. Albert MAYSL, *Okres Slánský na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895*, Slaný 1895.

¹⁹⁶⁰ Od Františka Patočky obdrželi – *Vlast'* z roku 1863, *Kytku* z roku 1842, *Bohuslava Hasištějského z Lobkovic spisy vybrané* z roku 1836, *Píseň lidu* z roku 1854, *Sprachenklangmasser der böhmischen Orthographie* z roku 1875 a 8 lístků školním dětem. V rukopisu obdrželi Věštbu Libušinu a Študentskou, dále 2 soukromé dopisy a 1 malou podobiznu v medailonu. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Emanuela Lipperta Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 7. dubna 1895.

¹⁹⁶¹ Jan Šafránek přislíbil, že vybere něco ze soukromých dopisů a kromě toho slíbil, že se přimluví, aby obdrželi velikou podobiznu Vinařického od Neffových. Tamtéž.

¹⁹⁶² Tamtéž, dopis Alberta Maysla Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 17. dubna 1895.

¹⁹⁶³ Tamtéž, dokumentace – Slavík Václav Otakar, rukopisy vlastní, seznamy výpůjček z písemností Karla Vinařického.

byla paedagogickému museu, k jehož zřízení vlastně školská výstava letošní byla pořádána...“¹⁹⁶⁴

Samotní učitelé byli s prací školského odboru velmi spokojeni. Pedagogický Slavín slavil úspěchy. A jak se učitelům líbila vzpomínka věnovaná Vinařickému? „Mile pobavili jsme se i u Vinařického, zejména zajímaly nás vystavené tu rukopisy básní, které druhdy byly a z nich některé dosud jsou přední okrasou našich čítanek.“¹⁹⁶⁵

Do Slaného pro výstavní účely slánského pavilonu putovalo 24. dubna 1895 sedm rukopisů.¹⁹⁶⁶ Stejně jako si Emanuel Lippert uvědomoval důležitost uchování sbírek, uvědomoval si to i Odbor národopisné výstavy pro okres slánský a Muzejní spolek ve Slaném. Za obě tyto instituce nechali jejich představitelé 28. září 1895 vytisknout výzvu *Vlasteneckému občanstvu okresu slánského!*¹⁹⁶⁷ Apelovali na veřejnost, aby i ona pomohla uchovat ucelený obraz českého života, který shromáždila národopisná výstava. Všechny památky měly být vystaveny v Národopisném muzeu českoslovanském¹⁹⁶⁸ a také ve slánském muzeu. V tom viděli jediné řešení. Měli strach, že budou-li jednotlivé předměty navraceny zpět, podlehnou časem zkáze a za mnoho let již po nich nezbyde jediné památky. Předměty tedy měly být darovány nebo alespoň trvale zapůjčeny. Kdo by je nechtěl darovat ani trvale zapůjčit, měl je za symbolickou cenu odprodat.¹⁹⁶⁹

Vinařický se tedy na Národopisné výstavě českoslovanské objevil hned dvakrát, což pro jeho památku znamenalo mnoho. Národopisná výstava byla totiž hojně

---

¹⁹⁶⁴ Učitelé, kteří se sešli na valném sjezdu učitelstva 7. srpna 1895, uznali velikou snahu ústředního školního odboru výstavy národopisné a mnoha jejích obesílatelů, považovali za nutné, aby se předměty na ní vystavené zachovaly ve své úplnosti i do budoucna. Za tím účelem se mělo zřídit ze školních předmětů vystavených v pavilonech Národopisné výstavy, z muzea Komenského a z pražské okresní učitelské knihovny české museum pedagogické v Praze (dnešní Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, dříve Pedagogické muzeum J. A. Komenského). LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Emanuela Lipperta Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 26. října 1895; Karel ADÁMEK, *Upomínky na Národopisnou výstavu českoslovanskou roku 1895*, Praha 1896, s. 59.

¹⁹⁶⁵ Antonín KAMARÝT, *Učitelé a školství na Národopisné výstavě českoslovanské v Praze r. 1895*, Praha 1896, s. 43.

¹⁹⁶⁶ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, rukopisy vlastní, seznamy výpůjček z písemností Karla Vinařického. Všech sedm rukopisů bylo 17. října 1895 darováno slánskému muzeu s tou podmínkou, že kdyby je Václav Otakar Slavík v budoucnu potřeboval, budou mu tyto rukopisy půjčeny.

¹⁹⁶⁷ Tamtéž, dokumentace – Slavík Václav Otakar, rukopisy vlastní, opisy dokladů a korespondence Karla Vinařického.

¹⁹⁶⁸ Národopisné muzeum českoslovanské bylo v Praze otevřeno již v květnu 1895 jako trvalá památka na Národopisnou výstavu. První správce muzea Lubor Niederle se postaral, aby bylo z výstavních sbírek zachráněno pro muzeum vše, co bylo důležité a pečoval také o vhodnou instalaci sbírek, pro něž na deset let propůjčil krásné místnosti majitel Nostického paláce na Příkopě, tehdejší hrabě Arnošt Sylva – Taroucca. Jiří HORÁK, *Národopis československý. Přehledný nástin*, Praha b. d., s. 122.

¹⁹⁶⁹ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, rukopisy vlastní, opisy dokladů a korespondence Karla Vinařického.

navštěvována a tím si veliký počet lidí osvěžil svou povědomost o něm, stejně jako ti mladší si osvojili ve většině případů zcela nové informace o muži, který se velmi zasloužil o rozvoj českého školství.

V roce 1898 se Karel Alois Vinařický objevil i na Národopisné, školní, průmyslové a včelařské výstavě v Soběslavi. Návrh na výstavu padl od Karla Lustiga, který spravoval sbírky nově založeného musea. Výborová schůze se konala 21. prosince 1897 a na ní bylo jednohlasně přijato, aby musejní spolek výstavu uspořádal na počátku školních prázdnin 1898. Výstava se konala v soběslavském pedagogiu a to na oslavu padesátiletého panování císaře Františka Josefa I. a také na oslavu otevření soběslavského musea.

Karel Alois Vinařický se zde objevil opravdu zajímavým způsobem. S jeho podobiznou se totiž mohli účastníci výstavy seznámit na pamětní medaili. Karel Lustig zde totiž v národopisné sekci vystavil výsledky svého patnáctiletého sběratelského snažení. Kromě mincí a pamětních mincí, které se ve velkém počtu razily v 60. a 70. letech 19. století, poskytl pro výstavu i slušný počet pamětních medailí s podobiznami mužů, kteří tělem i duší pracovali pro blaho českého národa.¹⁹⁷⁰ Návštěvníci si tak mohli prohlédnout a připomenout Vinařického na pamětní medaili.¹⁹⁷¹

O 14 let později, tedy v roce 1912, se v Plzni otevřela výstava věnující se tematice českého obrození. V Českém deníku k tomu vyšel v podání Fridolína Macháčka a Otty Dubského¹⁹⁷² průvodce sbírkami a jejich výklad. Jelikož v dubnu toho roku v Plzni probíhala i Národopisná výstava, pořadatelé výstavy zcela z této výstavy vyloučili několik původně zamýšlených typických ukázek nábytku, kroje, umění a řemesel z té doby, kterými chtěli poukázat na to, za jakých vnějších podmínek se rozvíjelo národní obrození. Proto byla výstava čistě literárního rázu. Mimo toho bylo na výstavě upozorněno jen na několik vnějších významnějších událostí, které obrození doprovázely.

Výstava se skládala ze tří oddělení, které se navzájem doplňovaly. V prvním oddílu, v plochých vitrínách, byly vystaveny cenné tisky z doby obrozenské, při výběru se přihlíželo na tisky cenné z literárněhistorického hlediska, stejně tak na ty, jejichž tisková úprava v titulních listech byla ukázkou umělecké knižní výzdoby. Druhý velký

---

¹⁹⁷⁰ Mimo jiné Šebestiána Hněvkovského, Antonína Jaroslava Puchmajera, Františka Jaromíra Rubeše, Karla Havlíčka Borovského, Pavla Josefa Šafaříka, Josefa Jungmanna, Františka Palackého ad.

¹⁹⁷¹ Karel LUSTIG, *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi*, Soběslav 1898, s. 24 – 25.

¹⁹⁷² Profesor Otta Dubský měl v plzeňském muzeu ve dnech 27., 31. ledna a 7. února 1912 vždy v sedm hodin večer přednášky o českém obrození.

oddíl výstavy byl instalován v rámci postavených střeovitě na podstavcích mezi pultovými vitrínami a tvořily ho autografy významných obrozeneckých osobností. Poslední a nejúplnější bylo oddělení portrétů. V takové úplnosti doposud tento materiál ještě vystaven nebyl.

Schéma výstavy bylo následující: 1) literatura vědecká, 2) literatura lidová, 3) poezie, próza, drama, 4) romanticko-vlastenecké nadšení vyvolané nálezy rukopisů zelenohorského a královedvorského, 5) rozvoj časopisectva, 6) výstavka místních památek, 7) ukázka písmácké činnosti, 8) připomínky současných a důležitých událostí s připojenými rytinami s vyobrazením korunovací a význačných osobností dějin naší země a říše, 9) politické obrození spojené s událostmi roku 1848 a 1849. V rámci poezie, prózy a dramatu byl Vinařický představen mezi jinými významnými jmény jako Antonín Jaroslav Puchmajer, Šebestián Hněvkovský, Václav Jaromír Pícek, Jan Kollár, František Ladislav Čelakovský, Jan Nepomuk Štěpánek, Václav Kliment Klicpera. Vinařický byl na této výstavě výstižně představen svými rukopisy, portrétem a obrazem rodného domu.

V současnosti se Karlu Aloisi Vinařickému věnuje stálá expozice muzea v Týně nad Vltavou. V Týně Vinařický působil deset let jako děkan.¹⁹⁷³ Ve srovnání s Týněm je až s podivem, že město Slaný nemá stálou expozici, která by se věnovala svému rodáku Karlu Aloisi Vinařickému. V osmém sále a zároveň posledním sále historické expozice vltavotýnského muzea se nacházejí vitríny (PŘÍLOHA 68), které svým obsahem připomínají významné vltavotýnské rodáky a osobnosti, které se zasloužily o rozkvět Týna nad Vltavou. Karel Alois Vinařický je tu připomínán po boku básníka Antonína Jaroslava Puchmajera, spisovatele Karla Dewettera, historika Josefa Sakaře, dvou týnských ředitelů městského muzea Františka Tesaře a Bedřicha Karáska a akademického malíře Jaroslava Vojny.

7.4. Čestné měšťanství

Čestné měšťanství¹⁹⁷⁴ bylo udělováno osobnostem, které se významnou měrou podílely na rozvoji města nebo k němu měly zvláštní vztah. Stalo se vyjádřením úcty k dané osobnosti za její zásluhy o město, ale v případě Karla Aloise Vinařického třeba i o region. Ovšem čestné měšťanství, stejně jako spousta jiných poct, které má člověk potřebu neustále vymýšlet, podléhalo do jisté míry aktuální politicko-společenské

¹⁹⁷³ Blíže v kapitole s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí.*

¹⁹⁷⁴ Dnes čestné občanství.

situaci. Právě díky tomu některé osoby, které byly ve své době obdařeny čestným titulem, upadly zcela v zapomenutí. Je to bohužel v dnešní době případ i Karla Aloise Vinařického, ovšem v jeho době bylo udělení čestného měšťanství zcela na místě. Vinařický se jeho udělení dočkal od městského zastupitelstva Týna nad Vltavou a Vyšehradu. Jeho vážnost ve společnosti tím byla ještě více posílena, což bylo pro pozdější uchovávaní památky na něj nesporně velmi důležité.

„Dne 28. ledna 1866 zaslán vkusně ozdobený diplom veledůstojnému pánu Páteru Karlovi Vinařickému, bývalému zdejšímu děkanu, nyní však Kanovníku kapitoly Vyšehradské v Praze; nímžto tento veledůstojný kněz, jmenován byl, čestným občanem města Vltavotýna.“¹⁹⁷⁵ Pamětní kniha týnské děkanství upřesňuje, že se tak stalo za zásluhy o výstavbu nové týnské školy.¹⁹⁷⁶

Vinařický byl opravdu překvapen a dojat. Ani nečekal, že by se mu z Týna, kde měl mnohdy zbytečné výstupy a spory s osadníky, dostalo takového ocenění. „Srdce mi tlouklo a oči slzely, čtoucí mne dojemná slova diplomu přeskvostně vypraveného: a však stejně mne dojal přípis vynešený z rady městské v den mých jmenovin, kde jsem poznal vlastnoruční podpisy mi drahých a vážených osobností, ctihodných zástupců Vašeho města,“¹⁹⁷⁷ psal 3. února 1866 Karel Alois Vinařický.

O rok později, 13. července 1867, bylo Vinařickému uděleno čestné občanství od městského zastupitelstva Vyšehradu (PŘÍLOHA 69). Bylo tomu tak za činorodou práci pro Vyšehrad. „Jsa údem obecního zastupitelstva nikdy a nikde neráčili jste vyhýbati se práci, litovati krokův, štítiti se oběti, kde velel prospěch obce, kdy lze bylo přispěti tudy na zdar a zvelebení našeho města. VAŠÍ horlivou péčí u výboru pro záležitosti školní urychlena jest žádoucí stavba školy Vyšehradské; VAŠE rady a snahy všeliké zřejmým a významným jsou svědectvím, kterak náš drahý Vyšehrad milujete a jak upřímně pečujete o rozkvět naší obce – o blaho občanstva.“¹⁹⁷⁸

Vinařický byl váženým občanem ve všech místech, s kterými spojil svůj život. Tam, kde se objevil, byla mu vzdávána čest a úcta. Proto se nemůžeme divit, že mu Týn nad

---

¹⁹⁷⁵ Digitalizovaná Kronika obce Týn nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupna dne 21. října 2011). SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

¹⁹⁷⁶ SOKA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

¹⁹⁷⁷ Městské muzeum v Týně nad Vltavou, *Karel Alois Vinařický*, dopis Karla Aloise Vinařického městskému zastupitelstvu ze dne 3. února 1866.

¹⁹⁷⁸ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, jmenování čestným měšťanem Vyšehradu z roku 1867.

Vltavou¹⁹⁷⁹ a Vyšehrad udělily čestné měšťanství. Svůj pomník si tak Vinařický budoval již za svého života.

7.5. Výročí

Jméno Karla Aloise Vinařického bylo nejčastěji připomínáno v novinách a časopisech s kulatým výročím jeho narození či úmrtí. Při té příležitosti jednotliví autoři zpracovali své jubilejní příspěvky různě obsáhlým podáním jeho života. Ve všech příspěvcích se víceméně připomínala jeho literární tvorba, zásluhy o české školství, nejrůznější vlastenecké podniky či duchovní služba.

Národní listy v den stého výročí jeho narozeniny zcela výstižně napsaly: „Dnešní sté výročí narozenin vlasteneckého kněze Karla Vinařického osvěžuje v paměti vybledající obrazy mužů o národ náš zasloužilých a stále méně vzpomínaných.“¹⁹⁸⁰ Už tehdy se jeho obraz vytrácel z lidského povědomí, pomalu blednul až nakonec k naší škodě úplně vyblednul.

Noviny a časopisy například přinášely zprávy o 100,¹⁹⁸¹ 140,¹⁹⁸² 160,¹⁹⁸³ či 200¹⁹⁸⁴ letech, které uplynuly od jeho narození a o 50¹⁹⁸⁵ či 130¹⁹⁸⁶ letech, před kterými Vinařický zemřel.

S odstupem času můžeme říci, že se jubilejní příspěvky týkající se Karla Aloise Vinařického stávaly v oblasti žurnalistiky spíše vzácnou raritou. Nad všemi těmito příspěvky vynikají vzpomínky Rudolfa Dědiče z roku 1933, tedy z jubilejního 130. roku od Vinařického narození. Jsou to vzpomínky muže z Týna nad Vltavou, který i přes značný časový odstup od Vinařického působení v tomto městě, jako jeden z posledních žijících připomněl své společné zážitky s milovaným děkanem, a tím památku na něj oživil snad tím nejhezčím způsobem.

---

¹⁹⁷⁹ Je třeba si ale uvědomit, že v Týně nad Vltavou získal čestné měšťanství až poté, co se odstěhoval. Vltavotýnští si uvědomili Vinařického zásluhy a velikost jeho osoby až potom, co ho ztratili. Před tím nebylo jeho soužití s vltavotýnskými osadníky vždy bezproblémové. Viz problémy v době konání skočické poutě a komplikace spojené se stavbou vltavotýnské školy. Bližší informace k tomu v kapitolách s názvem *Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí* a *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

¹⁹⁸⁰ Národní listy ze dne 24. ledna 1903.

¹⁹⁸¹ Karel EICHNER, *Karel Vinařický*, Čechie 2, 1903, s. 125 – 126; Národní listy ze dne 24. ledna 1903; Příloha Národních listů ze dne 25. ledna 1903; Příloha Obnovy ze dne 27. února 1903; Plzeňské listy ze dne 24. ledna 1903.

¹⁹⁸² Lidové noviny ze dne 24. ledna 1943.

¹⁹⁸³ Katolické noviny ze dne 20. ledna 1963.

¹⁹⁸⁴ Boleslavský deník ze dne 6. března 2003; Martin REISSNER, *Opomíjený básník a teoretik*, Ladění 8, 2003, s. 38 – 40.

¹⁹⁸⁵ Národní politika ze dne 2. února 1919.

¹⁹⁸⁶ František MORKES, *Karel Alois Vinařický*, Slánský obzor 7, 1999, s. 110 – 114.

Článek Antonína Nečáska *Ministrant K. A. Vinařického* vzbudil rozruch mezi týnskými obyvateli, ale i mezi těmi, kteří znali Týn nad Vltavou jen z doslechu. Právě díky tomuto článku se začali velmi živě zajímat o malebné město Týn nad Vltavou, i když se jejich pozornost soustřeďovala zejména na 87letého Rudolfa Dědiče, bystrého a stále čilého starce, který se jako jediný žijící mohl hrdě chlubit tím, že Karlu Aloisi Vinařickému ministroval a byl jím hoštěn vzácnou čokoládou a také s ním prožil mnoho zajímavých příhod. Byl to dle jeho slov „nobl pán a kavalír“, který jemu a jeho kamarádům osobně naléval čokoládu do krásných starobylých porcelánových šálků.¹⁹⁸⁷

Tento článek zaujal i Aloise Tvrdku, autora článku *Další paměti ministranta K. A. Vinařického*, který se spolu s přítelem vydal do Týna nad Vltavou. Po prohlídce týnských památek se rozhodli vyhledat bydliště Rudolfa Dědiče. „Nemaje již zubů, hezky šišlá, což však není nijak na újmu jeho úžasné výmluvnosti, kterou vykouzluje před pozornými posluchači minulé děje a zvláště vzpomínky na nezapomenutelného ‚jemnostpána‘.“¹⁹⁸⁸ Dědič příchozím vypověděl jednu příhodu, kdy doprovázel v měsíci březnu¹⁹⁸⁹ Vinařického na jeho cestě za zaopatřením umírajícího v nedaleké obci. Kráčeli spolu po kamenitém nábřeží podél Vltavy, které bylo pokryté umrzlým sněhem. Ministrant sešel z nábřeží dolů k vodě, kde se mu šlo po pěšině mnohem lépe. Vinařický ho po nějaké chvilce následoval. Došli spolu ovšem k místu, kde pěšina končila, což je donutilo vystoupat zase na nábřeží. Mrštnému chlapci se to podařilo velmi snadno, hůře na tom byl „korpulentní padesátník“. Když se Vinařický marně pokoušel vystoupat nahoru po kluzkých kamenech, zavolal na ministranta, aby mu pomohl. Ten mu podal ruku, ale u samého okraje Vinařickému uklouzla noha a tak strhl mladého ministranta sebou dolů, takže se oba kutáleli jeden přes druhého, až na pěšinu, kde se naštěstí zastavili a vyhnuli se tak pádu do řeky.

Dědič podle svého vyprávění dokonce pomohl Vinařickému svou výmluvností proti tehdejšímu týnskému starostovi, který horlil pro Němce a proti dvěma radním, kteří se snažili Vinařického z města vyštvat. Při volbách totiž chlapec proti trojici agitoval tak čile, že úplně propadla. Vinařický mu to nikdy nezapomněl a byl mu za to opravdu nesmírně vděčný.

Smutný čas nastal pro týnské občany, když byl Vinařický zvolen za kanovníka vyšehradské kapituly. „Když Vinařický opouštěl Týn po 11letém blahoplodném

---

¹⁹⁸⁷ Národní politika ze dne 18. července 1933.

¹⁹⁸⁸ Národní politika ze dne 11. srpna 1933

¹⁹⁸⁹ Přesný rok nebyl uveden. Ale mluvil o Vinařickém jako o korpulentním padesátníkovi, což ukazuje na možný rok 1853.

působení, byv povolán za kapitulního kanovníka na Vyšehrad, celý kraj želel jeho odchodu, daleko jej doprovodil a děkoval mu ústy svých zástupců za všechna dobrodiní, jím prokázaná. Jediné oko nezůstalo suché, když se pohnutím vzrušený kněz výmluvnými slovy loučil s drahým lidem českým, a mladý Dědič vzlykal, jako by ztrácel s odcházejícím vlastního otce.“¹⁹⁹⁰

Vzpomínky Rudolfa Dědiče jsou výjimečné pro bezprostřední výpověď o Vinařickém. V porovnání s ostatními jubilejními příspěvky sice nepřinášejí, a ani nemohou přinášet, podrobné informace o Vinařického životě, ale jsou naplněny určitým druhem „člověčenství“, které nám Vinařického představuje bez všech tendenčních gloriol.

7.6. Učitelská jednota Vinařický v Týně nad Vltavou

Jednota byla založena 3. května 1879,¹⁹⁹¹ ovšem oficiální povolení ze strany pražského místodržitelství obdržela až 3. července 1879, kdy bylo schváleno založení spolku pod názvem *Učitelská jednota Vinařický v Týně nad Vltavou*. Za svého patrona¹⁹⁹² si zvolila Karla Aloise Vinařického. Nebylo tomu tak náhodou. Důvody, které k tomu členy jednoty vedly, byla především Vinařického příkladná práce v oblasti školství, kterou nemalou měrou prokázal právě v Týně nad Vltavou.

První valná hromada, při níž byl zvolen výbor spolku,¹⁹⁹³ se konala poslední červencový den roku 1879. 7. února 1880 pak jednota přistoupila k ústřednímu spolku jednot učitelských v Čechách¹⁹⁹⁴ a v březnu 1880 si jednota zvolila svého stálého referenta zpráv týkajících se jednoty, které měly být podávány do týdeníku *Posel z Budče*.¹⁹⁹⁵

Hlavním účelem spolku bylo vzájemné vzdělávání členů, hájení školských a učitelských zájmů, opatrování školních potřeb a pomoc při zřizování učitelských a školních knihoven. V době svého založení čítal spolek 21 členů. Počáteční jmění

---

¹⁹⁹⁰ Národní politika ze dne 11. srpna 1933.

¹⁹⁹¹ SOKA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, organizační záležitosti spolku – schůze, inv. č. 5, sign. 1/II.

¹⁹⁹² Z tohoto důvodu byl jednotě také darován obraz Karla Aloise Vinařického od učitele Jana Zelenky, který sám kreslil. Dárce bylo písemně poděkováno a pro obraz měl být vybrán slušný rám. SOKA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, kniha zápisů valných hromad, inv. č. 1. K tomu ale nedošlo, důkazem je toho samotný obraz. (PŘÍLOHA 3)

¹⁹⁹³ Předsedou se stal Václav Hálek, místopředsedou Antonín Mašek, jednatelem Václav Pešta, pokladník František Ernest a knihovníkem Hynek Velek. Za náhradníky byli zvoleni Theodor Klimeš a Adolf Jelínek.

¹⁹⁹⁴ SOKA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, kniha zápisů valných hromad, inv. č. 1.

¹⁹⁹⁵ Tamtéž.

jednoty činilo z příspěvků v období od 31. července do 30. ledna 1880 10 zlatých a 50 krejcarů.

Každá schůze, kterou spolek pořádal, měla pevně stanovený pořádek, který se týkal pedagogického a didaktického obsahu. Se čtyřtýdenním předstihem se se stručným obsahem ohlašovaly přednášky¹⁹⁹⁶ a spolkový výbor rozhodoval, zdali se mohou povolit. Tím se mělo prohlubovat odborné i všeobecné vzdělání členstva. Dále se diskutovalo nad nejrůznějšími návrhy, které se týkaly spolkového účelu.

V roce 1940 došlo ke změně stanov, a tím i ke změně jména jednoty. Nové jméno znělo - *Okresní učitelská odbočka Jednoty učitelstva národních škol* a ke změně došlo na valné hromadě, která se konala 21. dubna 1940.¹⁹⁹⁷

11. dubna 1940 byla všem učitelům rozeslána pozvánka na valnou hromadu, která se měla konat v neděli 21. dubna v půl deváté ráno ve školní budově v Týně nad Vltavou. „Na této valné hromadě provedeme vlastně ustavení Okresní učitelské odbočky, ve které budou po prvé v dějinách vltavotýnské učitelské jednoty členy všichni literní učitelé, učitelky, odborní učitelé a učitelky domácích nauk a mateřských škol i pensisté. Je proto Vaší povinností, abyste se všichni této valné schůze účastnili.“¹⁹⁹⁸ Účastníci tak měli dokázat, že učitelstvo ve vltavotýnském okrese je jeden celek a že mají radost z toho, že dochází k utvoření jednotné učitelské organizace, po níž všichni tak dlouho a marně volali.

Účelem Odbočky bylo sdružovat učitele národních škol v činné službě i ve výslužbě, stejně tak i vdovy po těchto učitelích, dále pracovat pro rozkvět českých národních škol ve vltavotýnském okrese a pro zdokonalení jejich služeb, starat se o

---

¹⁹⁹⁶ Například 6. března 1880 byla ohlášena přednáška na téma Karel Alois Vinařický. SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, kniha zápisů valných hromad, inv. č. 1. Přednáška se uskutečnila 6. listopadu 1880. Její název byl *Působení K. A. Vinařického vůbec a v Týně nad Vltavou zvláště* a přednesl jí řídící učitel Antonín Mašek. Vypočítal hlavní Vinařického zásluhy jako přítele dětí a učitelstva, jako pedagoga vůbec a zejména jeho působení v Týně nad Vltavou. Přednáška sklídila mezi přítomnými veliký ohlas, poté byla Vinařickému coby patronu jednoty vzdána úcta tím, že přítomní povstali. SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, kniha zápisů valných hromad, inv. č. 1.

¹⁹⁹⁷ Předsedou se v novém období jednoty stal Jan Masák, místopředsedkyní byla Julie Havránková, jednatelem Ladislav Kačena, pokladníkem Jaroslav Hrdlička, František Řežáb předsedou správní komise, Adolf Čondl předsedou kulturní a školní komise, Josef Vácha předsedou organizační a tiskové komise. Zároveň s tím vznikly i zájmové odbory učitelů obecných škol, učitelů měšťanských škol, učitelek mateřských škol. SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, organizační záležitosti spolku – stanovy, oběžníky, inv. č. 4, sign. 1/I.

¹⁹⁹⁸ Tamtéž, organizační záležitosti spolku - jednatelská správa, inv. č. 6, sign. 1/III.

mravní, služební, sociální, právní a hmotné zájmy¹⁹⁹⁹ učitelstva národních škol ve vltavotýnském okrese a také přispívat k rozvoji národního života.²⁰⁰⁰

Velmi pravděpodobné je, že jednota zanikla v roce 1942, neboť se zachoval přípis od okresního úřadu České Budějovice týkající se nevyvíjení činnosti jednoty.²⁰⁰¹

Z významnějších událostí jednoty lze na tomto místě jmenovat především vypravení výstavní lodě k zemské jubilejní výstavě. Loď vyplula za zvuků národní hymny 4. srpna 1891 z Týna nad Vltavou ve čtyři hodiny ráno, cestou na zastávkách – Červená, Zvíkov, Orlík, Kamýk, Zbraslav - přijímala výletníky z dalších měst a obcí. Kapacita lodi byla omezená počtem 280 osob, více nedokázala pojmout, proto bylo nutné ještě před vyplutím učinit rezervaci a to do 10. července u pokladníka jednoty Josefa Hanzlíka. Poplatek za lístek byl 1 zlatý a 5 krejcarů.²⁰⁰² Celé toto opatření mělo předejít zklamání těch, kteří by se na loď již pro omezenou kapacitu nedostali. V případě, že by se sešel větší počet uchazečů, byla jednota ochotna vypravit i další loď.

Těsně před jejím vyplutím oznamovala Národní politika, že se na plavbu lodí přihlásilo již minimálně 200 účastníků a to nejen z různých částí Čech, ale i z Moravy. Začaly se také objevovat obavy, že by se loď mohla potýkat s obtížemi jako například s nízkým stavem vody, který by loď mohl zdržet a její cesta by se tak prodloužila na dva dny. Tyto obavy se snažil deník rozehnat ujištěním o kvalitách lodě a lichotivými slovy o jejím tvůrci. „Avšak třeba připomenouti, že loď tuto vypravuje učitelská jednota ‚Vinařický‘ společně s p. Josefem Knihou, proslulým stavitelem lodí, kterýž jest zároveň i dodavatelem lodí Jeho císa. Výsosti arcivévodě Františka Ferdinanda d’Este a Jeho Jasnosti knížete Lobkovic a do roka mnoho lodí zejména do průplavů a řek německých zasílá [sic!].“²⁰⁰³ Sám osobně se Josef Kniha ujal i vedení lodi. Loď byla dokonce pro větší rychlost vepředu tažena dvojitými vesly.²⁰⁰⁴

Na cestě bylo postaráno o příjemnou zábavu. Nechyběla možnost objednat si jídlo a nápoje dle nabídky jídelního lístku. Nicméně, co se objednat nedalo, bylo počasí. Loď, jak již bylo zmíněno výše, vyplula ve čtyři hodiny ráno a to za největšího deště. Podle

---

¹⁹⁹⁹ „Prosím, můžete-li mně vypomoci nějakou peněžitou podporou z nadace pro podporování učitelstva. Jsem učitelským praktikantem při měšťanské škole chlapecké v Týně nad Vltavou s měsíčním platem naprosto nedostačujícím k úhradě i těch nejnnutnějších životních potřeb.“ Tamtéž, hospodářské záležitosti spolku – různé podpory, nadační listiny, seznam vydání, inv. č. 9.

²⁰⁰⁰ Tamtéž, organizační záležitosti spolku – stanovy, oběžníky, inv. č. 4, sign. 1/I.

²⁰⁰¹ Tamtéž, činnost spolku – pořádání kurzů, přednášek, inv. č. 8.

²⁰⁰² Tyto údaje se odlišují od údajů, které poskytl Budivoj 28. června, kdy v něm bylo psáno, že přihlášku je třeba podat do 15. července a cena jízdenky bude 1 zlatý. Budivoj ze dne 28. června 1891.

²⁰⁰³ Národní politika ze dne 29. července 1891.

²⁰⁰⁴ Tamtéž, i Budivoj ze dne 30. července 1891.

toho také na lodi panovala dosti sklíčená nálada, všichni byli zamlklí. V devět hodin se naštěstí objevilo na obloze slunce, tato chvíle byla přivítána bouřlivým jásotem a nálada se všem jako mávnutím kouzelného proutku rázem zlepšila, „ z veliké části též výtečným ležákem z chvalně známého kníž. arcibisk. pivovaru Vltavotýnského podporovaná.“²⁰⁰⁵ Pohoda na lodi vydržela až do deváté hodiny večerní, kdy loď osvětlená lampióny, za zvuků hudby a hřmění ran z hmoždířů připlula do Kamýku. Tam bylo všem účastníkům plavby postaráno o řádné ubytování. Loď pak druhý den pokračovala do svého cíle. Tentokrát vyplula v pět hodin ráno. Počasí bylo po celou dobu plavby proměnlivé, ale už po šesté hodině večer za toho nejkrásnějšího počasí doplula do Prahy. Zde byla davy tisíců lidí bouřlivě uvítána.

Za hojnou účast na vlasteneckém podniku²⁰⁰⁶ účastníkům plavby poděkoval Václav Pešta, řídicí učitel obecné dívčí školy v Týně nad Vltavou, poté se všichni rozešli. Druhého dne se ale účastníci plavby shromáždili se zvláštními odznaky „Výstavní loď“ na Národopisné výstavě a byli u hlavního portálu výstavním výborem čestně uvítáni.²⁰⁰⁷

7.7. Ulice a uličky

Pojmenování ulic jménem některé osobnosti považujeme jistě za výraz uznání takového člověka. A tak se názvy ulic, náměstí a veřejných prostranství stávají prostorem, ve kterém se nám například prezentují svým jménem čeští panovníci, osobnosti národního obrození či politici 20. století. Karel Alois Vinařický se za své zásluhy v době národního obrození objevuje hned v několika názvech českých ulic. Největší zastoupení má jeho jméno v ulicích Jihočeského kraje (4), následuje se stejným početním zastoupením kraj Jihomoravský (1), Moravskoslezský (1), Středočeský (1) a hlavní město Praha (1).

Podívejme se proto do ulic měst v jižních Čechách, kde se se jménem Vinařického můžeme setkat nejčastěji.

V Týně nad Vltavou působil Vinařický jako děkan v letech 1849 – 1859. Místní obyvatelé mu vděčí především za budovu školy (PŘÍLOHA 16), která zde byla díky němu postavena.²⁰⁰⁸ Základní kámen byl položen na Malém náměstí²⁰⁰⁹ 21. března 1859

---

²⁰⁰⁵ Budivoj ze dne 20. srpna 1891.

²⁰⁰⁶ Největší zásluhu na celé výpravě měl Václav Pešta, řídicí učitel obecné dívčí školy v Týně nad Vltavou jako předseda, Karel Karásek, učitel na stejné dívčí škole jako jednatel a Josef Hanzlík, učitel na chlapecké škole v Týně nad Vltavou jako pokladník.

²⁰⁰⁷ Budivoj ze dne 20. srpna 1891.

²⁰⁰⁸ Blíže kapitola *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

²⁰⁰⁹ Nebo jinak též nazývaný Malý rynek.

a o Havelském posvícení 21. října 1860 byla škola slavnostně vysvěcena biskupem Janem Valeriánem Jirsíkem. Prostor původního městského centra, kdysi nazývaný Malé náměstí, byl v roce 1902 přejmenován na Vinařického náměstí (PŘÍLOHA 70).²⁰¹⁰ Leží asi 300 metrů východně od dnešního hlavního Náměstí Míru. Na východní straně Vinařického náměstí se nachází park, kterému dominuje již zmiňovaná Vinařického škola.

Dalším městem s Vinařického ulicí jsou Vodňany (PŘÍLOHA 71). Ulice se zde nachází v jihovýchodní části Vodňan, konkrétně v městské části Vodňany II. Je situována na konci města směrem k Českým Budějovicím. Na ulici Vinařického se napojuje ulice A. Šťastného, připomínající českého politika a publicistu.

V Písku se Vinařického ulice nachází v městské části Pražské předměstí (PŘÍLOHA 72). Svě jméno získala 19. října 1907. Zástavbu tvoří převážně staré neupravované panelákové domy. Zajímavý je tematický okruh ulic, který se v bezprostřední blízkosti Vinařického ulice nachází. Tak se totiž Vinařický ocitá po boku takových osobností, jakými byl Václav Beneš Třebízský, Svatopluk Čech, František Ladislav Čelakovský či Boleslav Jablonský.

I metropole jižních Čech, České Budějovice, má svou ulici Vinařického. (PŘÍLOHA 73) Přesný název této ulice je Karla Vinařického, ale běžně se užívá zkráceného tvaru Vinařického. Ulice se nachází v městské části Suché Vrbné a ke svému jménu nepřišla přímou cestou. Díky návrhu radního Johanna Kaisera se zastupitelstvo obce Mladého 16. listopadu 1910 shodlo na tom, že tato suchovrbenská ulice ponese jméno Rosenauerova²⁰¹¹ (Rosenauergasse). Rozhodnutí z 20. ledna 1919 byla poté přejmenována na Havlíčkovu. Ovšem po připojení Suchého Vrbného k Českým Budějovicím se její označení stalo duplicitním, a bylo proto třeba najít jiné vhodné jméno. V roce 1963 byl název ulice změněn na dodnes platné označení Karla Vinařického.²⁰¹² Zástavba je tvořena rodinnými domy a v neblížeším okolí se vyskytuje

---

²⁰¹⁰ V obecní kronice Týna nad Vltavou se můžeme dočíst v zápise z 13. února 1902: „K návrhu p. Em. Královce, aby Malému náměstí bylo dáno nové pojmenování: „Náměstí Vinařického“, přistoupeno v zasedání obecním jednomyslně. - Přikročeno tedy ihned k novému pojmenování.“ Digitalizovaná kronika obce Týn nad Vltavou - <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupná dne 14. října 2011).

²⁰¹¹ Wenzl Rosenauer byl českobudějovický měšťan a majitel dolů, od roku 1865 člen obchodní a průmyslové komory, člen Vlastenecko-hospodářské společnosti, spolku veteránů, čestný hejtman ostrostřelců, od roku 1862 zakládající člen Spolku pro dějiny Němců v Čechách, od roku 1863 až do smrti první starosta českobudějovického tělocvičného spolu Turnverein a 1865 – 1873 člen městského výboru. V letech 1866 – 1871 byl několikrát poslancem zemského sněmu za město a venkovský okres České Budějovice. Narodil se v roce 1824 a zemřel v roce 1874.

²⁰¹² Daniel KOVÁŘ, Pavel KOBLASA, *Ulicemi města Českých Budějovic. Názvy českobudějovických veřejných prostranství v minulosti a dnes*. České Budějovice 2005, s. 156 – 157.

opět několik ulic se jmény významných osobností – Edvard Beneš, Antonín Jaroslav Puchmajer či Vladislav Vančura.

Není překvapením, že má Vinařický svou ulici (PŘÍLOHA 74) i v rodném městě Slaném. Ulice před pojmenováním jménem Vinařického nesla jméno Kostelní.²⁰¹³ Ač se Vinařický ve Slaném narodil a stal se v průběhu času postavou všemi ctěného slavného rodáka, který si zasloužil i odhalení pamětní desky na rodném domě, ulice, která nese jeho jméno, je omšelá. Situována je do sousedství chrámu sv. Gotharda a budovy bývalé piaristické koleje a ne, jak by se dalo očekávat, do míst, kde stojí jeho rodný dům. Úloha duchovního, kterou po celý život zastával ho přiblížila do míst, která jsou s duchovním životem spjatá. Ulice je jedinou cestou, která umožňuje přístup do historického centra. Na ulici Vinařického se zleva a zprava napojují ulice Štechova a Fričova, tedy ulice dalších dvou významných slánských osobností. V roce 2011 začala kompletní rekonstrukce Vinařického ulice.²⁰¹⁴ Návrh úprav Vinařického ulice vychází z celkově pojaté revitalizace historického jádra města Slaného.²⁰¹⁵ Městu jde o upřednostnění chodců před motorovou dopravou, přesné vymezení funkčních ploch na komunikacích a o opravu poškozených fasád domů. Při úpravách se ve Vinařického ulici objeví zcela nové objekty jako kašna před Modletickým domem, schodiště vedoucí do prostoru zahrady muzea, přístavba komerčních prostorů u zdi zahrady muzea, nový most s Pražskou bránou a prodloužená konstrukce vodní nádrže pod hradbami. Archeologické výzkumy, které již proběhly při revitalizaci Vinařického ulice přinesly řadu nových informací. Došlo k zásadním objevům dokumentujícím především vývoj městského opevnění a značně se rozšířily poznatky o středověkých stavebních dějinách královského města Slaný.

V Praze strávil Vinařický jako vyšehradský kanovník posledních deset let svého života. Snad právě proto, že svou životní pouť zakončil Vinařický na Vyšehradě a že deset let zde konal poctivě svou duchovní službu a staral se o blaho zdejších škol, byla v Praze jeho jménem pojmenována ulice (PŘÍLOHA 75), která je situována do míst pod Vyšehradem a z níž je krásný výhled na vyšehradský kostel sv. Petra a Pavla. Ulice se

---

²⁰¹³ Jan ČEČRDLE, *Zapomenutý učitel národa Karel Alois Vinařický*, Slánská radnice 4, s. 12.

²⁰¹⁴ Architektonická studie k tomu byla uveřejněna v prosinci roku 2006. http://www.meuslany.cz/data/ke_stazeni/revitalizace/komplet_vinarickeho_final.pdf (přístupná dne 20. října 2011).

²⁰¹⁵ Příprava akce začala již v roce 2006. Důvod k ní byl namístě, neboť ulice historického jádra už nebyly dlouhou dobu nijak zásadně rekonstruovány, povrchy komunikací jsou narušeny četnými opravami zastaralé technické infrastruktury, architektonicky je historické centrum v současné době myšlenkově a stylově neutříděné a v ulici Vinařického je staticky narušen mostek, po kterém je vedena komunikace umožňující jediný vstup do centra města.

také nachází v místě, kde stojí Základní škola Botičská, jejíž historie sahá až do roku 1787, kdy může za své založení poděkovat tehdejšímu vyšehradskému proboštu Ferdinandu Kindermannovi von Schulsteinovi.²⁰¹⁶ Lepší místo, pro pojmenování jedné z mnoha pražských ulic jménem Karla Aloise Vinařického, nemohlo být nalezeno.

Ač svou životní dráhu spojil Vinařický zejména s Čechami jsou jeho jménem pojmenovány i dvě moravské ulice. Jedna se nachází v Brně a druhá v Ostravě.

Brněnská ulice Vinařického (PŘÍLOHA 76) se nachází v městské části Brno – Židenice a Vinařického jménem se může chlubit od 28. února 1900. Ke změnám v jejím názvu došlo 17. března 1939, kdy bylo za německé okupace nařízeno dvojjazyčné pojmenování ulic, tehdy ulice Vinařického změnila název na Vinařickýgasse – Vinařického a 10. května 1945 opětovně na ulici Vinařického.²⁰¹⁷

V Ostravě bychom ulici Vinařického (PŘÍLOHA 77) našli v městské části Ostrava – Přívoz.

7.8. Televize

V dnešním světě mají media velikou moc. Mnohdy, co se nemihne televizí nebo nezazní v rádiu, jakoby pro některé ztrácelo punc důležitosti. Jako pozoruhodný se v tomto směru zdá nejnovější pokus České televize seznámit děti s českými básníky, jejichž tvorba spadá do 19. století.

Centrum tvorby pro děti a mládež České televize vytvořilo v roce 2010 cyklus sedmi třiminutových animovaných filmů *Králíkova čítanka* (PŘÍLOHA 78). V každém díle byla uvedena ukázka z díla jednoho z českých básníků 19. století. Jméno Karla Aloise Vinařického se objevilo vedle těchto šesti jmen – František Ladislav Čelakovský, Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, Karel Havlíček Borovský, Jan Neruda a Vítězslav Hálek.²⁰¹⁸

---

²⁰¹⁶ Ferdinand Kindermann von Schulstein se narodil 27. září 1740 ve vsi Království u Šluknova. Od roku 1760 ho nacházíme mezi posluchači pražské filozofické fakulty. Rozhodl se, že se po promoci bude věnovat pedagogice. Mezitím byl vysvěcen na kněze a po krátkém působení v Zahání byl v roce 1772 ustanoven děkanem v jihočeské Kaplici. Během několika let se mu podařilo vytvořit z kaplické školy ústav, který se stal vzorem pro celou habsburskou monarchii. V polovině 70. let byl povolán do Prahy na místo zemského školního dozorce při českém guberniu a téměř současně byl jmenován děkanem kapituly při kostele Všech svatých na Pražském hradě. 29. června byl slavnostně uveden do funkce probošta vyšehradské kapituly. 16. ledna 1790 se stal litoměřickým biskupem. Díky němu a jeho zásahu u císaře Josefa II., byla v čase rušení klášterů vyšehradská kapitula zachována. Zemřel 25. května 1801.

²⁰¹⁷ Milena FLODROVÁ, *Seznam ulic města Brna s vývojem jejich pojmenování*, Praha 1984², s. 193.

²⁰¹⁸ Jejich tvorbu zastupovaly tyto básně: František Ladislav Čelakovský – *Pocestný*, Karel Hynek Mácha – *Máj*, Karel Jaromír Erben – *Štědrý den*, Karel Havlíček Borovský – *Epigramy*, Jan Neruda – *Jak lvové bijem o mříže*, Vítězslav Hálek – *Přilítlo jaro z daleka*, *Žitné pole*.

Tvůrci pořadu se rozhodli představit básně těchto autorů hravou a dynamickou formou, tedy formou animovaného filmu. Doba si toho bohužel žádá. Jejich cílem bylo básníky 19. století umístit i do světa současné nejmladší generace. Vytvořili svět, kde se básně odehrávají pomocí děl výtvarníků z 19. století, tedy současníků jednotlivých básníků. Pro díl věnovaný Vinařického básni *Hra na vojáky* bylo využito lidových loutek a hraček spolu s kresbami Mikoláše Alše. Verše z této básně doslova zlidověly. Málokdo si dnes vzpomene na jméno jejich tvůrce, ale z generace na generaci se tyto verše přednášejí jako lidové říkadlo. V druhém dílu z tohoto cyklu, který se věnoval *Hře na vojáky*, byly kromě hraček využity i staré střelecké terče, masky, perníkové formy v podobě husarů, bubeníků či kejklířů z exponátů Národopisného oddělení a klukovské „vojsko“ z maleb Mikuláše Alše.²⁰¹⁹ V hudebním doprovodu pak byly použity motivy z díla Antonína Dvořáka – 1. věta *Novosvětské symfonie* v úvodních titulcích a *Jiřinková polka* Bedřicha Smetany v závěrečných titulcích, dále *Vesnická svatba* ze Smetanovy *Vltavy* a také jeho skladba *Z českých luhů a hájů* a sbor *Proč bychom se netěšili* ze Smetanovy opery *Prodaná nevěsta*.

Průvodcem celým cyklem se stal malý králík, který básně přednáší a zároveň je i prožívá. Ve Vinařického básni je jedním z party kluků, kteří si hrají na vojáky.

Na přípravě cyklu jeho tvůrci spolupracovali s řadou odborníků a institucí, zejména s Národní galerií v Praze. Reprodukce svých sbírkových předmětů poskytlo rovněž Národopisné muzeum v Praze, Literární památník národního písemnictví, Pedagogické muzeum J. A. Komenského či Muzeum hlavního města Prahy.

Za scénářem, výtvarnou podobou i režii tohoto seriálu stojí autorská dvojice Milada Sukdoláková ml. a Lubomír Dušek. Básně přednesl Jan Vondráček a hudbu na motivy z děl českých skladatelů složil Matěj Kroupa.²⁰²⁰

7.9. Literární pozůstalost

V sychravých ranních hodinách 6. února 1869 se na Vyšehradě ve větru třepotaly černé smuteční prapory a kam jen lidské oko dohlédlo spatřilo mnoho lidí ve smutečním šatu. Přišli se naposledy rozloučit s Karlem Aloisem Vinařickým. Rok 1869 nezačal

---

²⁰¹⁹ Karel Václav RAIS, *Malým pro radost*, Tábor b. d. Mikoláš Aleš doprovodil básně svými ilustracemi.
²⁰²⁰ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10268377650-kralikova-citanka/210552116250002-k-a-vinaricky-hra-na-vojaky/> (přístupné dne 20. října 2011). Na tomto místě je třeba konstatovat, že se jméno Vinařického jistě objevilo i v jiných televizních či rozhlasových pořadech, nicméně zprávy o nich se nepodařilo autorce dohledat. Jen pro příklad – v programu rozhlasového vysílání 15. února 1929 byl od Františka Sekaniny připraven program, který se věnoval literárním jubileím a zde byl připomenut i Vinařický viz Národní noviny ze dne 15. února 1929 nebo rozhlasový pořad *Boty toulavý* se 12. listopadu 2005 věnoval Kování a s ní i Karlu Aloisi Vinařickému viz Boleslavský deník ze dne 12. listopadu 2005.

příliš šťastně, odešel-li těžko nahraditelný Vinařický. Světlym okamžikem v nastalé situaci byla šťastná volba, kterou si ještě v závěru svého života stihl Vinařický vybrat jako dědice²⁰²¹ své literární pozůstalosti toho nevhodnějšího kandidáta, Václava Otakara Slavíka. V posledních letech Vinařického života se oba vzájemně velmi sblížili²⁰²² a Slavík byl zcela oddán Vinařického myšlence vydat jeho paměti a velmi obsáhlou korespondenci s předními českými vlastenci, literáty a dalšími lidmi.²⁰²³ O pomoc kromě Slavíka požádal také jeho švagra Františka Patočku a Emanuela Tonnera.²⁰²⁴ Všichni se scházeli a při společných schůzích jim Vinařický vysvětloval svůj záměr s vydáváním korespondence a způsob, jakým to hodlá učinit. Za jeho života už se mu to bohužel pro jiné povinnosti nepovedlo a ostatně ani jeho zdravotní stav tomu nebyl nakloněn.²⁰²⁵

Velkolepý ediční počín se smrtí Vinařického na několik desítek let zastavil. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že je nesmírná škoda, že nestihl sepsat své paměti, zůstali jsme tak totiž ochuzeni o jedinečné svědectví člověka, který žil výjimečný život.

Když Slavík důkladně nenadále nabytou pozůstalost prostudoval, uvědomil si, že nejvýznamnější částí celé pozůstalosti je Vinařického korespondence zaujímající bezmála padesát let života. Ovšem nedokázal hned začít s nelehkou ediční prací. Slavík byl velmi zaměstnaný muž, většinu času mu zabrala výuka na malostranské střední škole, navíc od roku 1874 práce ještě přibýlo, neboť se stal ředitelem nově zřízeného reálného a vyššího gymnázia v Novém Bydžově, a tak musel jen s omluvami odpovídat na všechny dotazy ohledně edice korespondence a jejího vydání. V roce 1899 začalo

---

²⁰²¹ Poslední vůle mluví zcela jasně. Václav Otakar Slavík měl přijmout všechny Vinařického spisy vydané tiskem, dále jeho rukopisy a taktéž kompletní korespondenci. Protože byl Vinařický svědomitý a zodpovědný a nechtěl po své smrti zůstat nikomu nic dlužen, musel Slavík, jako dědic jeho pozůstalosti, splnit jedinou podmínku - uspořádat všechny jeho záležitosti u knihkupců. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, poslední vůle z roku 1868.

²⁰²² Dokazuje to i dopis, který Slavík adresoval příteli Vinařického, Josefu Jirečkovi, v němž popisuje poslední okamžiky ze života Karla Aloise Vinařického. Kdo jiný by je zachytil s takovou věrností, než ten, který s ním intenzivně prožíval poslední měsíce života? LA PNP, osobní fond Josef Jireček, korespondence přijatá, dopis Václava Otakara Slavíka Josefu Jirečkovi ze dne 7. února 1869.

²⁰²³ V Slavíkově životopisu *Karel Vinařický* se objevuje zmínka, že Vinařický v posledních letech svého života pomýšlel na vydání svých dopisů a pamětí. LA PNP, osobní fond Karel Alois. Vinařický, dokumentace – Václav Otakar Slavík, rukopisy vlastní, Karel Vinařický – životopis.

²⁰²⁴ Emanuel Tonner se narodil 25. prosince 1829 ve Zdíkově. Poté co ukončil vysokoškolská studia, působil v období let 1854 – 1859 jako učitel v Haliči. Když se vrátil z Haliče, byl v Praze jmenován učitelem na právě zřízené obchodní akademii. Pro politické smýšlení byl z tohoto postu odvolán, aby se do něj později zase navrátil, tentokrát jako ředitel. Od roku 1861 byl činný jako politik, kdy byl zvolen za strakonický a horažďovický okres do zemského sněmu. V roce 1879 se stal poslancem říšského sněmu. Tělem i duší byl staroček. Významná byla jeho činnost novinářská a spisovatelská. Vedle Slovanské lípy přispíval do časopisu Čas, do Národních listů a určitou dobu byl redaktorem Světlozoru. Zemřel 4. dubna 1900 v Praze.

²⁰²⁵ *Předmluva Václava Otakara Slavíka k prvnímu dílu korespondence. Václav Otakar SLAVÍK (ed.), Korespondence a spisy pamětní I. Korespondence od roku 1820-1833, Praha 1903.*

svítat na lepší časy. Slavík odešel do penze a přestěhoval se do Prahy.²⁰²⁶ Na konci roku 1899 byl vyzván III. třídou²⁰²⁷ České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění²⁰²⁸ k vydání Vinařického korespondence.²⁰²⁹ Neodmítl, neboť její vydání Vinařickému dlužil a navíc se blížilo jubilejní stoleté výročí od jeho narození, což byla ta nejvhodnější doba k jejímu vydání. Ale ještě než byl samotnou Českou akademií vyzván, byl to právě on, který upozornil na dědictví po zemřelém Vinařickém, kterého se mu dostalo. Do roku 1899 se ve svých volných chvílích snažil korespondenci seřadit podle dopisovatelů a chronologicky a hodlal přistoupit k jejímu vydání. Ovšem tady se vyskytla jediná komplikace, která to Slavíkovi neumožňovala. Byly to finance, kterých se mu na vydávání nedostávalo, právě proto psal předsednictvu III. třídy České akademii. Nabízel jí možnost pod záštitou jejího jména vydávat Vinařického korespondenci. Slavík jí na oplátku za kladné vyřízení žádosti nabízel své cenné služby v redakci. Cenné proto, že v některých běžnému čtenáři nejasných místech v jednotlivých listech jako jediný mohl pomoci s jejich vysvětlením. Jemu samotnému se totiž dostalo patřičného vysvětlení přímo od Vinařického, se kterým se velmi intenzivně scházel těsně před jeho smrtí. „Aby se mohlo přistoupiti k tisku bude však třeba zhotoviti opisy listů těch, psaných dle časů různým pravopisem a tu i tam ne právě čitelně; za kterouž příčinou – bude-li přijata nabídka moje – dovoluji si zároveň prositi o nějakou zálohu peněžitou k jich opatření, jako byla dána i jinde.“²⁰³⁰ Česká akademie jeho požadavkům vyhověla a rozhodla o kladném vyřízení Slavíkovy žádosti.²⁰³¹ Edice Vinařického korespondence byla zařazena do edičního počínu s názvem *Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*.²⁰³²

---

²⁰²⁶ Bydlel v Myslíkově ulici 12A.

²⁰²⁷ Akademie se dělila na třídy, které zahrnovaly určité vědní odvětví. I. třída – vědy filozofické, státní, právní, historie a archeologie, II. Třída – vědy přírodní, matematika, lékařství a zeměpis, III. třída – vědy filologické, IV. třída – obory umělecké činnosti, literatura, výtvarné umění a hudba.

²⁰²⁸ Dále jen Česká akademie.

²⁰²⁹ Tak to napsal Slavík v *Předmluvě* k prvnímu dílu Vinařického korespondence. Ovšem Česká akademie ho k tomu vyzvala až po jeho listu z 31. prosince 1899.

²⁰³⁰ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Václava Otakara Slavíka České akademii ze dne 31. prosince 1899.

²⁰³¹ 10. ledna 1900 informuje Antonín Truhlář Slavíka o konání schůzky delegátů III. třídy České akademie, a to z příčiny vydávání Vinařického korespondence. Schůzka se konala 13. ledna 1900 ve čtyři hodiny odpoledne v místnostech Královské české společnosti NAUK. Žádal Slavíka, aby se schůzky určitě zúčastnil, neboť jim měl vysvětlit způsob, kterým by chtěl, aby se korespondence vydávala. Tamtéž, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Antonína Truhláře Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 10. ledna 1900.

²⁰³² Tak byly vydány i jiné korespondence. Viz František BÍLÝ (ed.), *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského I - IV*, Praha 1907 – 1939 či Vojtěch Jaromír NOVÁČEK, *Františka Palackého Korespondence a zápisky I – III*, Praha 1898 – 1911.

Už od roku 1899 Slavík pilně vyhledával a shromažďoval Vinařického korespondenci, která se nacházela i v dalších literárních pozůstatostech osob, s nimiž si dopisoval. Dokazují to dopisy Františka Daneše, s jehož strýcem stejného jména, peruckým děkanem Františkem Danešem, měl Vinařický udržovat korespondenci. Mladý Daneš měl se svým strýcem velmi dobrý vztah, proto jej strýc také určil za svého univerzálního dědice, proto Daneš neváhal a přislíbil Slavíkovi svou pomoc při vyhledávání vzájemných Danešových a Vinařického dopisů. Žádný dopis nakonec nenalezl.²⁰³³ S větším úspěchem se Slavík setkal u Josefa Jirečka, jmenovce svého otce Josefa Jirečka st.²⁰³⁴ V jeho korespondenci totiž našel mnoho dopisů z let 1851 – 1857 a 1862 – 1868. Všech 69 dopisů z těchto časových období mu zaslal do knihovny Muzea Království českého v dubnu roku 1902, aby je mohl v klidu prostudovat a zařadit do zamýšlené edice.²⁰³⁵

Že se hned u vydání prvního dílu korespondence vyskytly komplikace je jasné z dopisu,²⁰³⁶ který Slavíkovi adresoval Edvard Leschinger.²⁰³⁷ Problémy se týkaly uveřejnění vzájemných dopisů Vinařického a Čelakovského. Bylo totiž nejdříve nutné získat povolení od nakladatele knihy *F. L. Čelakovského Sebrané listy*²⁰³⁸ Eduarda Grégra. Povolení získal, Grégr Slavíkovi nečinil žádné překážky, neboť jeho kniha už byla téměř celá prodaná a hlavně, Slavíkovi se již 19. ledna 1900 dostalo ústního dovození od Ladislava Čelakovského, syna zemřelého Čelakovského, aby Grégrem vydané knihy volně využil ke svému účelu.

---

²⁰³³ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Františka Daneše Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 4. a 24. dubna 1900.

²⁰³⁴ Blíže k jeho osobnosti v kapitole s názvem *Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí*.

²⁰³⁵ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, korespondence Josefa Jirečka s Václavem Otakarovem Slavíkem z let 1900 – 1902.

²⁰³⁶ Tamtéž, dopis Edvarda Leschingera Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 26. ledna 1901.

²⁰³⁷ Edvard Leschinger se narodil v roce 1858 v Rozbělesech. V roce 1877 se vyučil sazečem v pražské knihtiskárně Františka Šimáčka v níž pak byl postupně zaměstnán jako sazeč, metér (ruční sazeč zalamující sloupce do stránek) a korektor. Od roku 1886 byl faktorem (ten, kdo vedl a rozdělával práci) v tiskárně F. B. Bartovce, od roku 1891 ředitelem knihtiskárny firmy J. Otto, v roce 1900 působil krátce v tiskárně Eduarda Grégra. V roce 1901 pak založil v novostavbě Novákova obchodního domu na Novém Městě vlastní tiskárnu se zaměřením na barvotisk. Ovšem v 2. polovině 30. let 20. století po konkurzním řízení zanikla. Osobně se Leschinger výrazně angažoval v tiskařských korporacích. Zemřel v roce 1945 v Mělníku.

²⁰³⁸ Kniha vyšla v roce 1865 a obsahovala vzájemné dopisy Františka Ladislava Čelakovského s Josefem Vlastimilem Kamarýtem, Josefem Krasoslavem Chmelenským, Karlem Aloisem Vinařickým, Janem Vlastislavem Plánkem a jako přídavek ještě listy jeptišky Marie Antonie psané Čelakovskému. Přístupná je v digitalizované formě na internetové stránce http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21073&author=Čelakovský_František_Ladislav (přístupná dne 22. října 2011).

Od České akademie získal požadovaný příspěvek nutný k opisovačským pracím, takže si mohl dovolit zaměstnat i nezbytné pomocníky pro opisování.²⁰³⁹ Veškerou práci mu nesmírně ulehčovala i spolupráce a pomoc Muzea Království českého. 24. února 1900 správní výbor muzea na své schůzi vyhověl Slavíkově žádosti ze dne 27. ledna 1900,²⁰⁴⁰ aby mu byly vyhotoveny a odevzdány opisy listů Vinařického k Václavu Hankovi, Jaroslavu Pospíšilovi, Antonínu Markovi a některých dalších listů, které se v muzeu nacházely. Koneckonců se jeho žádost ani zamítnout nedala. Slavík totiž muzeu přislíbil, že veškeré Vinařického dopisy hodlá věnovat²⁰⁴¹ právě Muzeu Království českého.²⁰⁴²

První díl byl vytištěn k jubilejnímu výročí stých narozenin Vinařického v říjnu 1903²⁰⁴³ a Slavíkovi s ním velmi pomohl Václav Emanuel Mourek²⁰⁴⁴ a Antonín Truhlář.²⁰⁴⁵

Vydání dvoudílného druhého dílu se poněkud zdrželo. Opět se neobešlo bez komplikací²⁰⁴⁶ a tak k jeho vydání došlo až v druhé polovině roku 1909,²⁰⁴⁷ ale nebylo

---

²⁰³⁹ Jedním z nich byl student filozofické fakulty Kašpar Nekut. Na prázdniny roku 1900 mu byl zadán úkol opsat 11 dopisů Františka Slámy a 5 Vinařického odpovědí, dále 1 dopis od vrchního z Orlíku Kittla, 1 list Řehoře Zeithammra, 3 listy hraběte Hanuše Krakovského z Kolovrat a k nim 2 odpovědi Vinařického a nakonec ještě 15 dopisů Josefa Václav Černého. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Kašpara Nekuta Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 27. července 1900.

²⁰⁴⁰ Žádost se nezachovala.

²⁰⁴¹ Slib byl splněn až po osmi letech a to ještě na urgenci samotného Muzea Království českého, které Slavíkovi jeho slib připínalo v dopise z 30. května 1907. 10. ledna 1908 už mu správní výbor děkoval za dar 279 dopisů, které byly otištěny v prvním dílu Vinařického korespondence a které jim odevzdal 20. prosince 1907. Hodlal jim věnovat i všechny ostatní, ale v roce 1908 už to bylo s podmínkou, že kdokoli by chtěl s touto korespondencí pracovat za jeho života, musí k tomu od něj získat písemné svolení. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Muzea Království českého Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 30. května 1907 a 10. ledna 1908. O šest let později, v srpnu 1914, věnoval Muzeu Království českého ještě nejrůznější rukopisy, další dopisy, koncepty, výpisky a jiný materiál. V dopise ze 27. srpna je podán úplný seznam darovaných věcí z Vinařického pozůstalosti. Tamtéž, dopis Muzea Království českého Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 12. a 27. srpna 1914.

²⁰⁴² Tamtéž, dopis Muzea Království českého Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 25. února 1900.

²⁰⁴³ Informovaly o tom ve své příloze Národní listy. Příloha Národních listů ze dne 31. října 1903.

²⁰⁴⁴ Václav Emanuel Mourek se narodil 20. srpna 1846 v Horšicích u Přeštic. Byl to český univerzitní profesor, germanista a anglista, lexikograf, autor cestopisů a překladů z angličtiny. Zemřel 24. října 1911 v Praze. Alena ŠIMEČKOVÁ, *Profil zakladatele české germanistiky*, in: Herald BINDER – Barbora KRÍVOHLAVÁ – Luboš VELEK, *Místo národních jazyků ve výchově, školství a vědě v habsburské monarchii 1867 – 1918*, Praha 2003, s. 481 – 488.

²⁰⁴⁵ Antonín Truhlář se narodil 5. listopadu 1849 v Ličně. Navštěvoval gymnázium v Rychnově nad Kněžnou a v Hradci Králové, poté vystudoval pražskou filozofickou fakultu. V letech 1873 - 1874 suploval na gymnáziu v Litomyšli a když si v roce 1874 doplnil zkoušku z klasické filologie, mohl se stát řádným učitelem. Od roku 1883 byl profesorem pražského akademického gymnázia a v roce 1901 byl jmenován jeho ředitelem. Ve svém volném čase se zaměřil zejména na literární historii. Shromážďoval staré, většinou latinsky psané knihy, získané literární památky pak kriticky zpracovával. Byl známý především v odborných kruzích. Za vědeckou práci byl oceněn mimořádným členstvím v Královské české společnosti nauk v roce 1888 a řádným členstvím v České akademii v roce 1890 a funkcí tajemníka III. třídy České akademie v roce 1898. Zemřel 10. září 1908 v Praze.

to vůbec na škodu celé věci, neboť například v roce 1908 došlo k nalezení vzájemné korespondence Vinařického s Dr. Václavem Staňkem.²⁰⁴⁸ S druhým dílem mu opět velmi pomohl Václav Emanuel Mourek a nově i Robert Novák.²⁰⁴⁹

S třetím dílem měl Václav Otakar Slavík kvůli svému pokročilému věku a onemocněním²⁰⁵⁰ asi nejvíce práce. 12. června 1913 po dlouhých a vážných onemocněních předložil České akademii uspořádaný třetí díl Vinařického korespondence. V tomto díle mu byl velikým pomocníkem Jan Jakubec,²⁰⁵¹ který byl určen za revizora třetího dílu a pro neúplnost Slavíkových poznámek k jednotlivým listům, doplnil chybějící potřebné informace.

Tento díl se od předchozích dvou lišil zejména absencí rejstříku. K tomu došlo z důvodu povolání profesora Dr. Mikuláše Šmoka²⁰⁵² k vojenské službě, neboť on se zavázal, že rejstřík vypracuje. Ovšem hotový díl už bylo třeba vytisknout a nedalo se čekat na ukončení Šmokovy vojenské služby. Další změnou oproti předešlým dvěma

---

²⁰⁴⁶ Jako výmluvná ukázka nám poslouží Slavíkova slova z dopisu Františku Bílému: „Musejní p. bibliotekař nemůže prý bez písemného zmocnění – jehož se mu dosud nedostalo – zapůjčiti mi k revisi, o níž jsme se dohodli, listy Vinařického k Čelak. Tím – a sice nyní pouze tím – jsem já zdržován v žádoucím již při mém věku předložení II. dílu Vinař. Korespondence, jsa nyní s celou ostatní úpravou dílu toho již hotov.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Václava Otakara Slavíka Františku Bílému dne 27. června 1907.

²⁰⁴⁷ I když již 18. října 1907 předložil České akademii druhý díl Vinařického korespondence určený již k tisku, dopis Václava Otakara Slavíka České akademii ze dne 18. října 1907.

²⁰⁴⁸ Ovšem ještě na konci roku 1906 to vypadalo, že nalezení vzájemné korespondence uvízne na mrtvém bodě. Syn Václava Staňka, Jaromír Staněk, si Slavíkovi povzdechl: „Všichni tvrdí, že co zde bylo odevzdali do musea a jestli něco schází, tedy že to snad můj bratr Ladislav (jenž zemřel roku 1884) rozdal, neboť prý ochotně vyhověl, když ho někdo požádal o rukopisy.“ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – přijatá, dopis Jaromíra Staňka Václavu Otakarovi Slavíkovi ze dne 22. prosince 1906.

²⁰⁴⁹ Robert Novák se narodil 1. října 1853 v Ledči nad Sázavou. Byl to univerzitní profesor klasické filologie a publikoval práce z oboru latinské literatury. Zemřel 23. dubna 1915 v Praze.

²⁰⁵⁰ Už 5. června 1913, kdy psal dopis Rudolfu Dvořákovi (narozen 12. listopadu 1860 v Dřítině u Českých Budějovic – byl univerzitním profesorem orientálních jazyků, je považován za zakladatele české orientalistiky, vydal desítky publikací, a to jak překladů, tak vlastních děl a zemřel 1. prosince 1920 v Praze) se žádostí o upřesňující informace ohledně vydání třetího dílu Vinařického korespondence, si na svůj komplikovaný zdravotní stav stěžoval. Nevěděl, jak by se potřebných informací dopátral, neboť pro svou churavost a vysoký věk nemohl stoupat do vyšších pater, aby se mu potřebných informací dostalo. Žádal ho proto o schůzku v Muzeu Království českého, kam by se podle počasí a svého zdravotního stavu dostavil, s tou podmínkou, že se také schůzka nebude konat večer, kdy on už ven nevychází. LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Václava Otakara Slavíka Rudolfu Dvořákovi ze dne 5. června 1913. 12. června 1913 svá onemocnění, která ho trápila, zcela přesně vypsál – záducha, katar plic, zánět hlasivek, kýla. Tamtéž, dopis Václava Otakara Slavíka České akademii ze dne 12. června 1913.

²⁰⁵¹ Jan Jakubec se narodil 11. května 1862 v Libunci u Jičína. Byl to český literární historik a kritik. V letech 1919 – 1932 působil jako profesor dějin české literatury na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Napsal celou řadu knih, statí a článků o české literatuře a jejím vývoji. Zemřel 4. července 1936 v Praze. *Lexikon české literatury H-J*, Praha 1993, s. 589.

²⁰⁵² Mikuláš Šmok se narodil 13. července 1880 v Nekoři u Žamberka. Byl středoškolským profesorem matematiky a fyziky na středních školách v Praze, Plzni a v Rychnově nad Kněžnou. Později byl ředitelem reálky v Praze. Byl také autorem řady prací z metodiky matematiky a fyziky. Zemřel 29. dubna 1949 v Praze. *Lidová demokracie* ze dne 4. května 1949.

dílům bylo vynechání většího množství dopisů. Tak to nařizovala nová pravidla České akademie pro vydávání korespondence²⁰⁵³ u dopisů těch osob, které mají vyjít v plánovaných samostatných sbírkách. U některých listů byly vypuštěny jen nevýznamné části, jejichž obsah byl vypsán v regestu.

Slavík se dočkal ještě vydání třetího dílu korespondence v roce 1914, ale 16. března 1915 zemřel v Praze po krátké nemoci ve věku osmdesáti let. Jeho pohřeb se odehrál o dva dny později v deset hodin dopoledne na posvátném Vyšehradu.²⁰⁵⁴

O vydání čtvrtého dílu Vinařického korespondence se postaral Jan Šafránek, manžel Vinařického neteře Antonie Krouské a výborný znalec Vinařického životních osudů. V *Předmluvě* pak podal podrobnější rozbor materiálu obsaženého v uveřejněných dopisech. Uspořádání čtvrtého dílu věnoval poslední chvílky svého života a jeho vydání už se bohužel nedožil, neboť zemřel 29. prosince 1924 v Praze a čtvrtý díl byl vydán až po jeho smrti v roce 1925.²⁰⁵⁵

A jaká byla celková výstavba edice? Koncepce edice byla určována Vinařického místy pobytu, do kterých ho přivedla duchovní služba. Proto vyšly celkově čtyři díly jeho korespondence, přičemž první díl obsahoval dopisy z let 1820 – 1833, druhý díl z let 1833 – 1849 (vyšel jako dvoudílný), třetí díl z let 1849 – 1859 a čtvrtý díl z let 1859 – 1868. Kromě korespondence byla ještě ve třetím dílu uveřejněna autobiografie K. Vinařického a ve čtvrtém dílu jeho *Pamětní spis* z roku 1832, který popisuje poněmčovací snahy Josefa II. a vypisuje problémy, které vyplývají z nerozumného vyučování dětí v cizím jazyce, dále *Zpráva poslancova voličům v Mladoboleslavsku*, ve které je informoval o dosavadním průběhu zasedání ústavodárného říšského sněmu. Cenný je i připojený soupis všech Vinařického prací.

I když se Václav Otakar Slavík zpozdil s uskutečněním Vinařického přání, které se týkalo vydání jeho korespondence, budiž mu k dobru přičteno, že naopak s vydáním jeho spisů nijak neotálel. První svazek²⁰⁵⁶ *Karla Al. Vinařického Sebrané spisy veršem i prosou* vyšel již v roce 1871 a o čtyři roky později i svazek druhý.²⁰⁵⁷

---

²⁰⁵³ LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar, tisky a výstřižky, texty cizí – Muzeum Království českého: Pravidla pro vydávání pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, tisk z roku 1914.

²⁰⁵⁴ Národní politika ze dne 17. března 1915.

²⁰⁵⁵ O dokončení čtvrtého dílu informují Národní listy. Příloha Národních listů ze dne 30. září 1925.

²⁰⁵⁶ Obsahoval drobné verše – dětské, pro věk dospělý a zpěvy duchovní.

²⁰⁵⁷ Obsahoval díla *Varito a lyru, Pána Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané* a *Jan Slepý*.

Takto rozsáhlé ediční počiny si zaslouhují obdivu. Vždyť nahlédnutí do spisovatelova soukromí prostřednictvím jeho dopisů patří k samozřejmým potřebám literárního historika či dalších badatelů. Bez toho by žádné pojednání o nebylo úplné.

Na tomto místě by bylo třeba ještě vzpomenout dalších studií a pojednání o životě, činech a tvorbě Karla Aloise Vinařického, neboť i to, jakým způsobem a jak často se o Vinařickém psalo, má veliký podíl na tom, do jaké míry se odkaz Vinařického a památka na něj uchovala. Nicméně tato část byla již důkladně zhodnocena v *Úvodu* této práce, proto na ní zde pouze odkazujeme.

7.10. Co dnes víme o Karlu Aloisi Vinařickém

V závěru této kapitoly je namístě zamyslet se, jaká je v dnešní době povědomost o Karlu Aloisi Vinařickém a co z jeho odkazu si vydobylo trvalé místo v znalostech současných generací. Za tímto účelem byl sestaven stručný dotazník, který si kladl za cíl zjistit, jak moc známé je jméno a osobnost Karla Aloise Vinařického mezi dnes žijícími obyvateli České republiky.

V dotazníku byli respondenti tázáni na pohlaví, věk a kraj, ve kterém bydlí. Pak následovala otázka – „Kdo byl Karel Alois Vinařický?“ V případě, že respondent na předešlou otázkou neznal odpověď, měl se v následující položce dotazníku pokusit alespoň o odhad, kdo to byl Karel Alois Vinařický. Tato položka byla do dotazníku zařazena z prostého důvodu. Někdy se totiž domníváme, že odpověď na jakoukoli otázku neznáme, a přesto ji někde hluboko v podvědomí máme zasunutou, třeba jen proto, že jsme na ní odpověď již kdysi znali nebo jsme ji někdy slyšeli.

Dotazníkové šetření probíhalo anonymně a v rámci internetu v období 1. – 21. června 2011. Je třeba podotknout, že výsledky z tohoto průzkumu jsou pouze orientační a ilustrační. Ale máme za to, že i tak zjištěné výsledky podávají alespoň přibližnou ukázkou toho, jaké je povědomí o Karlu Aloisi Vinařickém mezi obyvateli České republiky, byť byly jednotlivá pohlaví, kraje a věkové kategorie zastoupeny nerovnoměrně. Celkově se průzkumu zúčastnilo 333 žen a 139 mužů (PŘÍLOHA 79). Nejpočetněji byla zastoupena věková kategorie do 25 let a to u obou pohlaví (PŘÍLOHA 80).

Kraje byly zahrnuty do statistického zpracování jako měřítko úspěšnosti či neúspěšnosti v rámci celkového počtu krajů České republiky.

Na otázku – Kdo byl Karel Alois Vinařický, byla uznávaná jako správná odpověď taková, která obsahovala tyto odpovědi – spisovatel, kněz, obrozenec, básník, překladatel, autor literatury pro děti, historik,²⁰⁵⁸ jazykovědec,²⁰⁵⁹ práce ve školství a to buď samostatně nebo v jejich vzájemné kombinaci.²⁰⁶⁰ Celkem ve 314 případech (PŘÍLOHA 81) bylo odpovězeno správně, přičemž nejvíce respondenti odpovídali, že se jednalo o spisovatele (95), kněze (92) a básníka (51). Dále následovaly odpovědi – obrozenec (33), překladatel (21), autor literatury pro děti (16), historik (4), jazykovědec (1) a práce ve školství (1).

Naproti tomu bylo v 298 případech odpověděno nevíím. Poté respondenti dále pokračovali svým odhadem, kdo by Karel Alois Vinařický mohl být. Do následného grafického zpracování (PŘÍLOHA 82) bylo zahrnuto těchto deset nejvíce zastoupených odhadů: kněz (116), spisovatel (94), vědec (15), učitel (11), fotograf (9), malíř (7), historik (7), básník (7), obrozenec (5), filozof (4). Ve zbytku odpovědí (23) se jednalo o odpovědi spíše úsměvné a kuriózní.²⁰⁶¹

Dále nás zajímalo, jak jsou na tom ve srovnání znalostí obě pohlaví, jednotlivé věkové kategorie a nakonec i kraje. Jsme si plně vědomi, že výsledná zjištění jsou opravdu jen orientační, ale byla by škoda získaná data nijak nezhodnotit. Následující výsledky berte tedy jako ilustrační. Odpovídají možnostem anonymního internetového výzkumu.

Budeme-li procentuelně srovnávat znalosti žen a mužů, pak ze srovnání vychází vítězně ženské pohlaví, neboť v 52% svých odpovědí odpovědělo správně oproti 45% úspěšných odpovědí u mužského pohlaví (PŘÍLOHA 83). Při srovnávání jednotlivých věkových kategorií zvítězila věková kategorie žen 25 – 50 let, která úspěšně odpověděla v 53% a nejhůře²⁰⁶² dopadla věková kategorie muži do 25 let, neboť počet jejich

---

²⁰⁵⁸ Karel Alois Vinařický se zabýval i historickými studii, proto byla uznána i odpověď historik.

²⁰⁵⁹ Karel Alois Vinařický se zabýval i etymologickými studii, proto byla uznána i odpověď jazykovědec.

²⁰⁶⁰ Tzn. odpověděl-li někdo, že Karel Alois Vinařický byl spisovatel, kněz, básník, byly všechny tři odpovědi zahrnuty do následné statistiky jako správná odpověď. Do tabulky k odpovědi – spisovatel, kněz a básník bylo připočteno po jedné správné odpovědi. V tomto ohledu nám šlo o to, s čím si celkově respondenti nejvíce spojují Karla Aloise Vinařického. Proto to zdánlivě může vypadat, že je více správných odpovědí, než by mohli respondenti vůbec odpovědět vzhledem k počtu nesprávných odpovědí.

²⁰⁶¹ Lékař, archivář, vinař, architekt, skladatel, humanista, lesník, cestovatel, starosta, výběrčí daní, politik, zemědělec, ekonom, obchodník, knihovník, traktorista, vynálezce, novinář, biolog, muzikant a dopravní policista. Dle našeho úsudku tyto odhady odpovídají i věkové kategorie, která byla v dotazníkovém šetření nejvíce zastoupena – věková kategorie do 25 let.

²⁰⁶² Nepočítáme-li pro velmi malý počet zúčastněných respondentů kategorii 50+ u obou pohlaví, neboť obě pohlaví byla v této kategorii zastoupena 2 respondenty a ti odpověděli špatně, takže jejich neúspěšnost je 100%.

neúspěšných odpovědí se rovnal 59% (PŘÍLOHA 84). Podíváme-li se konečně na znalosti v jednotlivých krajích, pak z celého šetření vyplývá, že největší povědomí o Karlu Aloisi Vinařickém mají v Moravskoslezském kraji – 92%, přičemž nejhůře dopadl Ústecký kraj – 34% (PŘÍLOHA 85).

Díky převažující odpovědi neví²⁰⁶³ se nám celkově potvrdilo, že je jméno Karla Aloise Vinařického mezi obyvateli České republiky spíše neznámo.

Již v úvodních slovech této kapitoly jsme se zmínili, že je dnes jméno Karel Alois Vinařický spíše encyklopedickým heslem, na které většina z nás narazí jen čistou náhodou. Přesto přese všechno se u některých zachovala alespoň určitá povědomost o tom, že to byl vlastenecký kněz či autor čítanek a básniček pro děti.

S větším úspěchem se ale setkáme, zeptáme-li se, zdali lidé znají básničky *Tluče bubeníček*²⁰⁶⁴ nebo *Ivánku náš*.²⁰⁶⁵ Všichni je znají, vždyť se dostaly do českých čítanek, které prošly rukama každého dítěte. Jejich čtenáři vyrostli a přesto i dnes si vzpomenu na jejich slova. Ovšem autora neznají, protože je ve většině případů považují za lidová říkadla, jejichž autoři jsou neznámí.

Výmluvný je článek uveřejněný už v roce 1932 v Národní politice: „Před prázdninami potkal jsem pod hradem Karlštejnem školní výlet. Samí hoši. Byli asi ze třetí třídy obecné školy. Vykračovali si statně a do pochodu si vesele zpívali: ‚Tluče bubeníček, tluče na buben...‘ Mně zavoněly vzpomínky z 1. třídy, do níž jsem chodil před lety.“²⁰⁶⁶

Předkládaná práce chtěla autora těchto dvou výše zmíněných básniček, kterými si u většiny společnosti vybudoval pomník, který ani po letech nepodlehł „zubu času“, představit v daleko širším záběru, který by ukázal, jak činorodý a smysluplný byl jeho život.

---

²⁰⁶³ Z celkového počtu respondentů 472, odpovědělo neví²⁰⁶³ 298. Správnou odpověď tedy nabídlo pouhých 162 respondentů.

²⁰⁶⁴ Správný název je *Hra na vojáky*, ale dnes je báseň známá spíše pod názvem *Tluče bubeníček*. Báseň byla poprvé uveřejněna ve sbírce Karel Alois VINAŘICKÝ, *Kytka. Dárek malým čtenářům*, Praha 1842.

²⁰⁶⁵ Správný název je *Píseň o nedbalém žáku*, ale dnes je známa spíše pod názvem *Ivánku náš*. Uveřejněna taktéž ve sbírce *Kytka. Dárek malým čtenářům*.

²⁰⁶⁶ Národní politika ze dne 2. října 1932.

Závěr

V diplomové práci jsem se snažila zachytit životní osudy Karla Aloise Vinařického a jeho odkaz. Zvolila jsem cestu méně tradiční. Cílem mé práce není biografické ztvárnění jeho života, práce o jeho životě má potud smysl, pokud bude zasazena do kontextu doby a jejího společenského obrazu. Na rozdíl od tradiční literárněhistorické interpretace odkazu jeho osobnosti, jsem si vytyčila tento cíl: zasadit jeho osobnost do kulturně historického kontextu doby, ve které žil (1803 – 1869) a to na základě sociálních rolí, které ve společnosti zastával.

Na Vinařického osobnost jsem se tedy pokusila nahlédnout z několika úhlů pohledu: jako na člena rodiny, který by pro svou rodinu dýchal a bojoval za ni do poslední možné chvíle, stejně tak jako jeho rodina za něj. Jako na božího služebníka, oddaného své službě a pokorného, připraveného vždy pomoci slovem útěchy, ale i dobrou radou. Jako na hrdého syna své vlasti, který by ani na vteřinu neváhal obětovat svůj život v její prospěch, což dokázal ve svízelných červnových dnech roku 1848, kdy se nebál s rozhodností a neohrožeností hájit její práva. Na Vinařického jsem také nahlížela jako na člověka zcela oddaného české škole, zejména těm, kteří školu dělají školou – učitelům a žákům. Kdyby si nevybral za své životní poslání dráhu duchovního, bezpochyby by se stal učitelem. V neposlední řadě se mi z bližšího seznamování s jeho osobností vyjevil i v křehkosti svého zdravotního stavu. Za své uzdravení vždy velmi bojoval, věděl totiž, že toho musí ještě pro svou vlast a své nejbližší spoustu udělat. Zažil dvě cholerové epidemie, trápily ho dýchací obtíže a celková slabost, v životě ho potkala nejedna nepříjemná nehoda. Neměl tedy vůbec lehký životní úděl, a přesto neztrácel naději a svou víru.

Bohužel se Vinařickému takto ještě nikdo nevěnoval, což je opravdu nesmírná škoda. V poslední kapitole jsem se snažila upozornit i na to, jak dlouho vlastně trvalo, než se na Vinařického pomalu ale jistě zapomnělo. Dnes už je připomínán spíše náhodou a nejčastěji ve spojení s životními jubilei svého narození či úmrtí. Málokdo také ví, že autorem tak známých básniček *Tluče bubeníček* či *Ivánku náš* je právě Vinařický, a přesto díky nim vlastně nevědomky mnozí z nás uchovávají Vinařického ještě do dnešních dnů, aniž by vůbec tušili, komu vlastně činí takovou službu.

Svým netradičním přístupem k osobnosti Vinařického jsem ho nechtěla ani v nejmenším zbavit jeho zásluh či mu upřít cokoli z toho, co ve svém životě dokázal.

Ale důležité bylo pro mne vykřesat z něho kus člověčenství, které mu bohužel dnešní doba odepřela. Odepřela mu ho tím, že na něj buď zcela zapomněla a nebo tím, že se na něj dívá stále stejným způsobem, opředeným polopravdami a mnohdy jen přejatými klišé. Dnes je Vinařický stavěn zejména po bok svých literárních děl, je na něj pohlíženo jako na netalentovaného básníka či katolického konzervativce.

Věděli jste ale vůbec, že byl Vinařický blondatý a měl modré oči? Že byl také zamilovaný? A že ač sám měl málo, rozdával víc, než kdyby byl doopravdy bohatý? A i když neměl vlastní děti, dokázal se o ně postarat víc, než leckterý rodič? To jsou jen některé otázky, jejichž zodpovězením se mi Vinařický vyjevil v úplně jiném světle, než jak jej připomínají stručná encyklopedická hesla.

Možnosti, jak se z badatelské pozice věnovat Vinařickému je samozřejmě více, než nabízí předkládaná práce. Vinařický mi svou mnohostranností před očima doslova rozkvetl. Ve své práci jsem se pokusila nastínit ty nejzásadnější role, které určovaly jeho životní postoj a místo ve společnosti 19. století. Nabízí se ale stále několik dalších možností, jak se Vinařického osobnosti ještě věnovat. Můžeme o něm bezpochyby říci, že to byl člověk ušlechtilé mysli a ryzího charakteru. Velmi si ve svém životě zakládal na upřímném přátelství. Jako velice perspektivní se mi proto jeví pokus objevit Vinařického jako přítele. Jeho korespondence je k tomu nepřebornou studnicí informací. Vinařický se sice v propadlišti času zcela ztratil, ale nebýt jeho pomoci např. Františku Ladislavu Čelakovskému, Pavlu Josefu Šafaříkovi, Josefu Kajetánu Tylovi a mnohým dalším, jak by se asi odvíjel jejich život?

Dle mého názoru by stálo i za zvážení přehodnocení jeho literárního odkazu.

Vinařický o sobě ještě neřekl všechno. Vhodně položenými otázkami se může ještě budoucím badatelům, kteří projeví zájem o jeho osobnost, projevit v daleko větší pestrosti, než jsem ve své práci měla možnost ukázat.

Soupis pramenů a literatury

I. Prameny

1. Archivní prameny

ANTM, fond 791 – Sběrka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka), Luisa Hálová – Z pamětí rodiny Vinařických, Hálovy a Neffovy, inv. č. 638.

Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského, Slavín: Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869).

LA PNP, osobní fond František Ladislav Čelakovský, korespondence.

LA PNP, osobní fond Karel Jaromír Erben, korespondence.

LA PNP, osobní fond Josef Jireček, korespondence.

LA PNP, osobní fond Antonín Marek, korespondence.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, fond Karel Alois Vinařický.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, sbírky muzea.

NA Praha, Archiv pražského arcibiskupství 1820 - 1876, Arcibiskupský seminář, inv. č. 462, sign. IX, kart. 1323.

NA Praha, Archiv pražského arcibiskupství 1820 - 1876, Záštitosti českého teologického časopisu, inv. č. 1496, sign. XXI, kart. 2926.

NA Praha, Archiv kolegiální kapituly vyšehradské, Scrinus XXVI (Volby a potvrzování děkanů a kanovníků), Volby sídelních kanovníků, inv. č. 315, sign. XXVI fasc. 6a, kart. 48.

SOA Praha, Matrika (1739 – 1755), Smečno 4, matrika narozených, sign. M24 – 10/4.

SOA Praha, Matrika (1802 - 1814), Slaný 9, matrika narozených, sign. M24 – 1/9.

SOA Praha, Matrika (1815 - 1832), Slaný 10, matrika narozených, sign. M24 – 1/10.

SOA Praha, Matrika (1784 - 1814), Slaný 8, matrika oddaných, sign. M24 – 1/8.

SOA Praha, Matrika (1784 - 1814), Slaný 25, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/25.

SOA Praha, Matrika (1815 - 1840), Slaný 26, matrika zemřelých, sign. M24 – 1/26.

SOkA České Budějovice, děkanský úřad Týn nad Vltavou, Pamětní kniha IV. 1836 – 1898.

SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, kniha zápisů valných hromad, inv. č. 1.

SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, organizační záležitosti spolku – stanovy, oběžníky, inv. č. 4, sign. 1/I.

SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, organizační záležitosti spolku – schůze, inv. č. 5, sign. 1/II.

SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, organizační záležitosti spolku - jednatelská správa, inv. č. 6, sign. 1/III.

SOkA České Budějovice, Vinařický, učitelská jednota Týn nad Vltavou, činnost spolku – pořádání kurzů, přednášek, inv. č. 8.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, Politická činnost Jana Krouského, inv. č. 6 III/1.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, inv. č. 15 VI/1.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, tištěné práce Vinařického, tisk o něm 1834 – 1912, inv. č. 17 VI/3.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, slavnost paměť Vinařického v jeho rodišti ve Slaném 1870, pozvánka na slavnost, inv. č. 19 VI/5.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, odhalení pamětní desky Vinařického v Týně n. Vlt. 1871, inv. č. 20 VI/6.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na Vinařického, inv. č. 21/7.

2. Publikované prameny

a) Korespondence

AXMAN, Emil, *Korespondence J. K. Chmelenského K. Vinařickému*, Časopis Musea království Českého 89, 1915, s. 167 – 178, 306 – 315 a 395 – 496.

BÍLÝ, František, *Korrespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského I – IV*, Praha 1907 – 1939.

ČENSKÝ, Ferdinand (ed.), *Z dob našeho probuzení*, Praha 1875.

ČELAKOVSKÝ, František Ladislav, *Sebrané listy*, Praha 1865.

NOVÁČEK, Vojtěch Jaromír, *Františka Palackého Korespondence a zápisky I – III*, Praha 1898 – 1911.

SLAVÍK, Václav Otakar (ed.), *Korespondence a spisy pamětní I - III. Korespondence od roku 1820 - 1859*, Praha 1903 - 1914.

ŠAFRÁNEK, Jan (ed.), *Korespondence a spisy pamětní IV. Korespondence od roku 1859 - 1868*, Praha 1925.

ŠIMÁK, Josef Vítězslav, *Dopisování Jana Krouského a jeho přátel (1840-1876)*, Praha 1932.

ŠIMÁK, Josef Vítězslav, *Šest dopisů z doby vlastenecké*, Zvon 17, 1917, s. 441 – 442 a 454 – 455.

VYCHODIL, Pavel Julius, *Z doby Sušilovy. Sbírnka dopisů*, Praha b.d.

b) Paměti

FRIČ, Josef Václav, *Paměti I – III*, Praha 1957 – 1963.

JUNGSMANN, Josef, *Zápisky*, Praha 1998.

STOKLAS, Václav (ed.), *Dr. B. Bolzano: Autobiografie*, Praha 1913.

TOMEK, Václav Vladivoj, *Paměti z mého života I - II*, Praha 1904 – 1905.

c) Periodika

Beseda učitelská 1870, 1882.

Blahověst 1866, 1869.

Budivoj 1866, 1869, 1891.

Correspondenz, 1869.

ČpKD, 1828 – 1829, 1831 - 1832, 1834 – 1836, 1848, 1852.

ČKD, 1860, 1866, 1869, 1902.

Česká včela 1835.

Časopis Společnosti vlasteneckého museum w Čechách, 1827, 1829 – 1831.

Časopis českého Museum 1833, 1839 – 1840, 1842, 1851.

Časopis Musea království Českého 1858.

Čechie 1903.

Hus 1870.

Jindy a nyní 1833.

Květy 1842.

Lidové noviny 1935, 1943.

Národ 1933.

Noviny Lípy slovanské 1849.

Národní listy 1863, 1864, 1866, 1867, 1870, 1871, 1887, 1894, 1903, 1925, 1933 - 1934.

Národní noviny 1848 - 1849.
Národní politika 1891, 1894, 1896, 1903, 1906, 1911, 1917, 1919, 1932 - 1933, 1937.
Naše listy 1869.
Našinec 1933.
Obnova 1909, 1917.
Plzeňské listy 1903, 1908.
Posel z Budče 1871.
Posel z Prahy 1876.
Poutník 1847.
Pražský denník 1869.
Pražské noviny 1848 - 1849, 1854, 1857, 1859.
Slánský obzor 1895, 1911, 1909, 1933 - 1934.
Světobor 1863, 1880.
Svoboda 1868, 1873.
Svobodný občan 1880.
Školník 1866.
Škola a života 1869.
Zlatá Praha 1903.

d) Vlastní dílo Karla Aloise Vinařického

Pána Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané, Praha 1836.
Taroky, kámen mudrců, Časopis českého Museum 8, 1834, s. 359 – 372.
Česká abeceda aneb Malého čtenáře knížka první, Praha 1839.
Jana Ladislava Pyrkera Perly posvátné, Praha 1840.
Sněmy zvířat. Bájka i pravda, Praha 1841.
Kytka. Dárek malým čtenářům, Praha 1842.
Varito a lyra, Praha 1843.
Hodinky maličkých od sedmého do desátého roku, Praha 1843.
Druhá Kytka básní, bajek, písní a hádanek. Dárek malým čtenářům, Praha 1845.
Jan Slepý, Praha 1847.
Čítanka malých, Praha 1850.
P. Virgilia Maróna Spisy básnické, Praha 1851.
Kytka básniček. Dárek malým čtenářům, Praha 1852.
Slabikář a první čítanka pro katolické školy v císařství Rakouském, Praha 1852.

Čítanka a počátky mluvnice pro první třídu katolických škol v císařství Rakouském, Praha 1853.

Druhá čítanka a mluvnice pro katolické školy v císařství Rakouském, Praha 1855.

Vlast', Praha 1863.

SLAVÍK, Václav Otakar (ed.), *Karla Al. Vinařického Sebrané spisy I-II*, Praha 1871 – 1875.

e) Umělecká literatura

BÍLÝ, František, *Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy IV.*, Praha 1880.

CRHA, Václav Antonín, *Kusy mého srdce*, Brno 1875.

NERUDA, Jan, *Knihy veršů*, Praha 1873.

RAIS, Karel Václav, *Malým pro radost*, Tábor b. d.

SEKANINA, František (ed.), *Sebrané spisy Josefa Kajetána Tyla I*, Praha 1906.

THUMA, Karel Ladislav (ed.), *Drobné verše*, Nové Město nad Metují 1887.

TURNOVSKÝ, Josef L., *Z naší doby. Drobné spisy*, Praha 1884.

f) Dobové dokumenty

ADÁMEK, Karel, *Upomínky na Národopisnou výstavu československou roku 1895*, Praha 1896.

BLOCH, Mořic, *Knížecí Schwarzenberský šematismus I. a II. Majorátu na rok 1894*, České Budějovice 1893.

BOROVÝ, Klement (ed.), *Jenerální rejstřík věcný Časopisu katolického duchovenstva od roku 1828 – 1878*, Praha 1878.

ČIHÁK, Josef, *Jenerální rejstřík Časopisu katolického duchovenstva k ročníkům 1879 – 1928*.

Hlavní katalog. Všeobecná zemská výstava 1891 v Praze k oslavě jubilea první průmyslové výstavy 1791 v Praze, Praha 1891.

Hlavní katalog a průvodce, Praha 1895.

HORČIČKA, Josef - NEŠPOR, Jan, *Rádce učitelův k přípravám na četbu čítankovou. Díl I*, Praha 1897.

HYNEK, Alois, *Hynkův Průvodce po Praze a po zemské jubilejní výstavě v roce 1891*, Praha 1891.

JAVORNICKÝ, Jan, *Katechismus o choleře čili dávné úplavici. V patero pochvilích pro milé krajany české, zvláště pak pro ušlechtilou mládež školní*, Hradec Králové 1832.

Jubilejní výstava zemská království Českého v Praze 1891, Praha 1894.

KRECAR, Antonín, *Jubilejní památník na oslavu dvěstěpadesátiletého trvání c. k. gymnasia v Slaném: 1658 – 1808, 1858 – 1908*, Slaný 1908.

LUSTIG, Karel, *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi*, Soběslav 1898.

MARKALOUS, Václav, *Hospodářská čítanka*, Chrudim 1889.

MAYSL, Albert, *Okres Slánský na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895*, Slaný 1895.

MIKEŠ, Mikuláš, *Naučné přednášení, jak se na cholera nemocný ošetřovati a hlídati má*, Praha 1831.

Národopisná výstava československá v Praze 1895, Praha b. d.

NIKOLAU (ed.), Josef Václav, *Škola deklamování*, Hradec Králové 1861.

PALACKÝ, František, *Radhost III.*, Praha 1873.

PAULITZKY, Heinrich Felix, *Domácí lékař aneb kniha o šetření zdraví, zvláště pro lid venkovský, v níž se ukazuje, jak obyčejné nemoci snadně a lehkými léky, přede vším pak dobrým chováním odvráceny a léčeny býti mohou*, Praha 1833.

PICEK, Václav Jaromír, *Politické zlomky o Čechách co příspěvek k ocenění politického a národního snažení Čecho – Slovanů*, Praha 1850.

RAIS, Karel Václav, *České album*, Praha 1896.

SASKA, Leo František, *Mýthologie Řekův a Římanův pro gymnasia*, Klatovy 1868.

SMILES, Samuel, *Základ blahobytu*, Praha 1877.

STANKOVSKÝ, Josef Jiří, *Proslovy*, Praha 1879.

SZIKSZAI, György, *Křesťanská naučení a modlitby I.*, Kolín 1879.

II. Literatura

1. Encyklopedie, slovníky, příručky

JAKUBEC, Jan, *Dějiny literatury české II. Od osvícenství po družinu Máje*, Praha 1934.

JUNGMANN, Josef, *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1849².

Komenského slovník naučný X., Praha 1938.

Lexikon české literatury H-J, Praha 1993.

Lexikon české literatury U-Ž, Praha 2008.

Malý slovník naučný II, Praha 1926.

Masarykův slovník naučný 7, Praha 1933.
MUKAŘOVSKÝ, Jan (ed.), *Dějiny české literatury II*, Praha 1960.
NOVÁK, Jan Václav - NOVÁK Arne, *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*, Praha 1995⁴.
Ottův slovník naučný 11, Praha 1897.
Ottův slovník naučný 12, Praha 1902.
Ottův slovník naučný 26, Praha 1907.
Průruční slovník všeobecných vědomostí I. (A – J), Praha 1882.
Slovník naučný 3, Praha 1863
Slovník naučný 4, Praha 1865.
Slovník naučný 6, Praha 1867.
Slovník naučný 9, Praha 1872.
VLČEK, Jaroslav, *Z dějin české literatury*, Praha 1960.

2. Ostatní literatura

BAČKOVSKÝ, František, *O básnické činnosti K. A. Vinařického*, *Obzor* 9, 1886, s. 163 – 167 a 178 – 181.
BAČKOVSKÝ, František, *Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové I*, Praha 1886 – 1887.
BAREŠ, František, *Paměti města Ml. Boleslavě II*, Mladá Boleslav 1920.
BARTOCHA, Josef, *O starších překladech velebásní Homerových u nás*, *Listy filologické a paedagogické* 8, 1881, s. 263 – 268.
BASS, Eduard, *Čtení o roce osmačtyřicátém*, Praha 1963.
BEDRNÍČEK, Pavel, *Vyšehrad. Tisíciletá sága*, Praha 2005.
BĚLINA, Pavel - FUČÍK, Josef, *Válka 1866*, Praha 2005
BENEŠ, Josef, *Ač zemřeli ještě mluví. Medailony českých katolických vlasteneckých kněží*, Praha 1964.
BENEŠ, Luděk, *Osobnosti Mladoboleslavska*, Mladá Boleslav 2009.
BENEŠ, Luděk, *Spisovatel Vinařický měl zprvu německé vzdělání. Počeštil se až na fakultě*, *Boleslavský deník* ze dne 6. března 2003.
BENEŠ, Luděk, *V Kování žil významný překladatel a básník*, *Mladá fronta dnes*. Středočeské vydání ze dne 31. ledna 2003.
BERKA, Karel, *Bernard Bolzano*, Praha 1981.

- BÍLEK, Karol, *Karel Alois Vinařický a náš kraj*, Listy starohradské kroniky 1, 2005, s. 139 – 142.
- BÍLEK, Karol, *Osobní archivní fond Karla Aloise Vinařického*, in: Dana PŘIBYLOVÁ – Vladimír PŘIBYL (edd.), *Slánské rozhovory 2008. Piaristé – historie, osobnosti, literatura, umění*, Slaný 2009, s. 69 – 70.
- BLATNÝ, Ladislav – FABIÁNKOVÁ, Bohumíra, *Prvopočáteční čtení a psaní*, Brno 1981.
- BLŮMLOVÁ, Dagmar, *Sto tváří z jihočeské kulturní historie*, Pelhřimov 2000.
- BOROVÝ, Klement, *Sv. Jan Nepomucký, mučovník a hlavní patron království českého*, Praha 1878.
- BOROVÝ, Klement, *Před čtyřiceti lety*, ČKD 9, 1868, s. 81 – 95.
- BROFT, Miroslav - MAHLER, Oldřich, *Události pražské v červnu 1848*, Praha 1989.
- BURIAN, Jan – OLIVA, Pavel, *Civilizace starověkého Středomoří*, Praha 1984.
- ČEČRDLE, Jan, *Zapomenutý učitel národa Karel Alois Vinařický*, Slánská radnice 4, 2008, s. 12.
- DENIS, Arnošt, *Čechy po Bílé hoře II. Revoluce a reakce*, Praha 1931
- DOBNER, Libor, *Obrozenecký kněz Karel Alois Vinařický*, Slánské listy 3, 2003, s. 12.
- DOBSON, Mary J., *Nemoci. Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*, Praha 2009.
- DUDEK, Bohumil, *O Karlu Vinařickém jako vlastenci a pedagogu*, Beseda učitelská 10, 1882, s. 131- 134; Beseda učitelská 11, 1882, s.141-143.
- DVOŘÁKOVÁ, Zora a kol., *Knihy o Slaném*, Slaný 1994.
- EFMERTOVÁ, Marcela – SAVICKÝ, Nikolaj, *České země v letech 1848 – 1918 I. Od březnové revoluce do požáru Národního divadla*, Praha 2009.
- EICHNER, Karel, *Karel Vinařický*, Čechie 2, 1903 s. 125 – 126.
- EYSSELT, Karel, *Dějiny slánského gymnasia*, Slaný 2000.
- FABIÁNKOVÁ, Bohumíra – HAVEL, Jiří –NOVOTNÁ, Miroslava, *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*, Brno 1999.
- FIALOVÁ, Ludmila a kol., *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1998².
- FLODROVÁ, Milena – GALASOVSKÁ, Blažena – VODIČKA, Jaroslav, *Seznam ulic města Brna s vývojem jejich pojmenování*, Brno 1984.
- FRABŠA, František S. – HAVEROCH, Antonín, *Zemské ústavy pro choromyslné v Čechách*, Praha 1926.
- GABRIEL, Václav, *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. století*, Praha 1891.

- HAMAN, Aleš, *Trvání v proměně. Česká literatura devatenáctého století*, Praha 2007.
- HANZAL, Josef, *Jazyková otázka ve vývoji obrozenského školství*, *Československý časopis historický* 16, 1968, s. 317 – 339.
- HALOUZKA, Jan, *Životopis Beneše Methoděje Kuldy, infulovaného sídelního kanovníka staroslavné královské kapituly vyšehradské, muže práce a oběti*, Praha 1895.
- HAVEL, Rudolf – VAŠÁK, Pavel (edd.), *Literární pouť Karla Hynka Máchy. Ohlas Máchova díla v letech 1836 – 1858*, Praha 2004.
- HEJKAL, Jaroslav, *Ač zemřeli – ještě mluví. Myšlenky, hesla a zásady význačných českých mužů a žen*, Praha 1940.
- HENDRICH, Josef, *Vergilius v českých překladech*, *Sborník filologický* 8, 1922, s. 337 – 346.
- HERČÍK, Karel, *Co víme o vlasteneckém knězi Karlu Aloisi Vinařickém*, *Boleslavský deník* ze dne 3. dubna 1995.
- HLAVAČKA, Milan, *Jubilejní výstava 1891*, Praha 1991.
- HLAVÁČKOVÁ, Ludmila, *Česká a německá psychiatrická klinika pražské lékařské fakulty do roku 1918*, in: Karel ČERNÝ – Petr SVOBODNÝ (edd.), *Historia, medicina, cultura. Sborník k dějinám medicíny*, Praha 2006, s. 133 – 164.
- HORÁK, Jiří, *Národopis československý. Přehledný nástin*, Praha b. d.
- HORSKÁ, Pavla a kol., *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*, Praha 1990.
- HULÍNSKÝ, Jindřich, *Přehled význačnějších událostí ve Slaném v roce 1933*, *Slánský obzor* 41, 1933, s. 38 – 47.
- HÝSEK, Miroslav, *Jungmannova škola kritická*, *Listy filologické* 46, 1919, s. 183 – 223.
- CHALOUPKA, Otakar - VORÁČEK Jaroslav, *Kontury české literatury pro děti a mládež*, Praha 1984.
- JELÍNEK, Jaroslav, *Nástin dějin vyučování českému jazyku v letech 1774 – 1918*, Praha 1972.
- JEŽEK, Jan, *Naše hroby. Stručné životopisy spisovatelů a umělců českých, jichž těla na hřbitovech pražských odpočívají*, Praha 1881.
- JEŽEK, Jan, *Zásluhy duchovenstva o řeč a literaturu českou (od r. 1780 – 1880)*, Praha 1880.
- JEŽEK, Jan, *Zásluhy Karla Al. Vinařického o české školství*, *ČKD* 20, 1879, s. 241 – 249.

- JONÁŠOVÁ, Jindřiška, *Cyklus významných osobností Mladoboleslavska: Karel Alois Vinařický*, Kulturní měsíčník města Mladá Boleslav, 2010, s. 14.
- KÁDNER, Otakar, *Vývoj a dnešní soustava školství I*, Praha 1929.
- KÁDNEROVÁ, Jiřina, *Osobnosti středočeského kraje*, Praha 1987.
- KAMARÝT, Antonín, *Učitelé a školství na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895*, Praha 1896.
- KAZBUNDA, Karel, *České hnutí 1848*, Praha 1929.
- KLÍMA, Arnošt, *Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849*, Praha 1994.
- KNEIDL, František, *Dějiny Karlínského školství za první půlstoletí jeho trvání. O roku 1841 o roku 1891*, Praha 1891.
- KOŘALKA, Jiří, *Češi v Habsburské říši a v Evropě 1815 – 1914*, Praha 1996, s. 94.
- KOŘALKA, Jiří, *Pozvání do Frankfurtu*, Praha 1990.
- KOUPIL, Ondřej, *Vznik Vinařického překladů Vergilia*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného. Vysoké Mýto 7. – 8. listopadu 1996, Vysoké Mýto 1997, s. 129 – 137.
- KOVÁŘ, Daniel – KOBLASA, Pavel, *Ulicemi města Českých Budějovic. Názvy českobudějovických veřejných prostranství v minulosti a dnes*, České Budějovice 2005.
- KOVÁŘÍČEK, Josef, *Život a práce Karla Al. Vinařického*, Paedagogium, 1885, s. 469 - 475, 506 - 523, 537 - 556.
- KRÁSL, František, *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu*, Praha 1895.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Eva, *Karel Alois Vinařický (Život a dílo): diplomová práce*, České Budějovice 1983.
- KRECAR, Antonín, *Paměti královského města Slaného. První a druhá numerace domů*, Slánský obzor 16, 1908, 21 – 30.
- KRECAR, Jan Vítězslav, *Ze života Karla Al. Vinařického*, Svobodný občan 16, 1887, s. 1 – 2.
- KREDBA, Václav, *Karel Vinařický*, in: Kytice. Almanach pro mládež československou, Praha 1880, s. 7 – 22.
- KRONBAUER, Rudolf Jaroslav, *Naše jubilejní výstava*, Praha 1892.
- KRUPÍČKA, Krupička, *Historie lidického dvora*, Slánský obzor 48, 1940, s. 21 - 31.
- KRYŠPÍN, Vojtěch, *Fr. L. Čelakovský a K. Vinařický o českém slabikáři*, Beseda učitelská 10, 1878, s. 124 – 126 a 133 – 135.
- KRYŠPÍN, Vojtěch, *Tři upřímní přátelé české mládeže*, Praha 1876.

- KRYŠPÍN, Vojtěch, *Upomínka na K. A. Vinařického*, Posel z Budče 29, 1870, s. 251.
- KŘÍŽEK, Vladimír, *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha 2002.
- KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III.*, Praha 1998.
- KUČERA, Josef, *Plavba v Podolí*, Marginálie 23, 1950, s. 274 – 280.
- KUČEROVÁ, Eva, *Za Vinařickým jezdili do Kováně osobnosti národního obrození: ohrožené a méně známé památky Mladoboleslavska*, Boleslavský deník ze dne 11. prosince 2005.
- LENDEROVÁ, Milena, *Matka, dcera, vnučka (Filippina, Elisa, Tekla) – dny všední i sváteční tří dam schlikovského rodu*, in: Z Českého ráje a Podkrkonoší 16, Semily 2002, s. 43 – 68.
- LENDEROVÁ, Milena - RÝDL, Karel, *Radostné dětství? Dítě v Čechách devatenáctého století*, Praha - Litomyšl 2006.
- LNĚNIČKOVÁ, Jitka, *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*, Praha 1999.
- MALÝ, Jakub, *Naše znovuzrození*, Praha 1883.
- MAYER, Vladimír, *K. A. Vinařický a Fr. L. Čelakovský jako autoři školních čítanek*, Český jazyk a literatura 20, 1969 – 1970, s. 62 – 70.
- MĚSTECKÁ, Sylva, *Boleslavský uličník*, Mladá Boleslav 2008³.
- MORAVCOVÁ, Mirjam, *Národní oděv roku 1848*, Praha 1989.
- MORKES, František, *Karel Alois Vinařický. K 130. výročí úmrtí rodáka ze Slaného*, Slánský obzor, 1999, s. 110 - 114.
- MORKES, František, *Karel Alois Vinařický a česká škola*, in. Sborník konference Učitelé – autoři učebnic a dětské literatury. Muzeum Komenského v Přerově 22. – 23. 7. 2004, Přerov 2004.
- MORKES, František, *Karel Alois Vinařický*, <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/824/karel-alois-vinaricky.html/> (přístupné 18.9. 2010).
- MORKES, František, „*Psáti pro děti je mnohem těžší než pro učené...*“, Informatorium 13, 2006, s. 16.
- NEJDL, Karel – MIESSLER, Jan, *Jean de Carro a jeho Karlovy Vary. Příspěvek k dějinám českého národního obrození*, Karlovy Vary 1958.
- OLEJNÍK, Jan, *Karel Vinařický Čelakovského hmotně podporoval*, Listy strakonické 303, 1999, s. 13.
- PÁLKA, Pavel, *Habsburská monarchie a Kroměříž v letech 1848 – 1849*, Kroměříž 1997.

- PARGAČ, Jan a kol., *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*, Praha 1996.
- PLEŠKOVÁ, Hana, *Karel Alois Vinařický. Ze života venkovského kněze 19. století: diplomová práce*, České Budějovice 1994.
- POLÁK, Josef, *Karla Vinařického (1803-1869) zakladatelská tvorba*, Zlatý máj 9, 1985, s. 544 - 547.
- POTOČEK, Václav, *Vyšehradský hřbitov – Slavín*, Praha 2005.
- PRAVDA, Rudolf, *Z galerie jihočeských vlasteneckých kněží III.*, Setkání 2, 2004, s. 5.
- Průruční slovník všeobecných vědomostí I. (A – J)*, Praha 1882.
- PŘECECHTĚL, Rupert M. , *Československý Plutarch II.*, Praha 1875
- PUTNA, Martin C., *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848 – 1918*, Praha 1998.
- RAVIK, Slavomir, *Tam u Hradce Králové...*, Praha 2001.
- REGAL, Maxmilian, *Karel Alois Vinařický. Mládí a činnost jeho v Praze*, in: Výroční zpráva obecní realky v Lounech za školní rok 1897-98, Louny 1899, s. 3 – 17.
- REISSNER, Martin, *Opomíjený básník a teoretik*, Ladění 1, 2003, s. 38 - 40.
- ROUBÍK, František, *Český rok 1848*, Praha 1931.
- RYBIČKA, Antonín, *Přední křisitelé národa českého. Boje a usilování o právo jazyka českého začátkem přítomného století*, Praha 1883 – 1884.
- ŘEŘICHOVÁ, Vlasta, *K. A. Vinařický a počátky formování české čítankové tradice*, Studia Philologica 2, 1991, s. 107 – 115.
- ŘÍHOVÁ, Milada a kol., *Kapitoly z dějin lékařství*, Praha 2005.
- SAK, Robert, *Josef Jungmann. Život obrozence*, Praha 2007.
- SAKAŘ, Josef, *Dějiny města Týna nad Vltavou a okolí. Díl IV. 1849-1900*, Týn nad Vltavou 1937.
- SEDLÁČEK, K. V., *Kupecký dům ve Slaném před 100 lety*, Slánský obzor 7, 1899, s. 126 - 129.
- SIEGLOVÁ, Naděžda, ZAPLETAL Zdeněk, *Teorie a kritika české literatury pro mládež*, Praha 1985.
- SGALLOVÁ, Květa, *Časoměrné vzorce a metra v českém národním obrození*, Česká literatura 54, 2006, s. 17 – 25.
- SINKULOVÁ, Ludmila, *Dějiny československého lékařství: 2. díl od roku 1740 - 1848*, Praha 1995, s. 50.

- SKALÍČKA, Jiří, *Ideové zápolení předbřeznové satiry. Alegorické skladby K. Vinařického a Fr. M. Klácela*, in: Josef Šimon KVAPIL (ed.), *Sborník prací literárněvědných*, Praha 1964, s. 5 – 19.
- SLAVÍK, Václav Otakar, *Z literární pozůstalosti kan. K. A. Vinařického*, *Časopis Musea Království českého* 46, 1872, s. 343 – 358.
- SPÁČIL, Jinřich, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*, Kroměříž 1933.
- STREJČEK, Ferdinand, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1930.
- STRAKA, Karel, *Karel Alois Vinařický a česká škola*, in: *Vltava. Sborník jihočeského katolického učitelstva 1918-1928*, s. 42 – 49.
- STRNAD, Emanuel, *Didaktika školy národní v 19. století*, Praha 1978.
- SUDOVÁ, Martina - PROCHÁZKA, Lubomír, *Vltavotýnský poutník aneb Týnem nad Vltavou a okolím ze všech stran*, Praha 2007.
- SVOBODA, Karel, *Antika a česká vzdělanost od obrození do první světové války*, Praha 1957.
- ŠAFRÁNEK, Jan, *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, ČKD 62 - 70, 1922 - 1930.
- ŠAFRÁNEK, Jan, *Karel Alois Vinařický. Literární úvaha*, *Osvěta* 4, 1884, s. 289 - 297.
- ŠAFRÁNEK, Jan, *Kapitolky o zapadlých věcech. Řada druhá*, *Osvěta* 48, 1918, s. 92 – 97, 550 – 563.
- ŠAFRÁNEK, Jan, *Památce Karla A. Vinařického*, *Věstník českých spisovatelů* 10, Praha 1903, s. 169 – 172 a 249 – 254.
- ŠAFRÁNEK, Jan, *Vinařický o poselství z krajů Boleslavského a Bydžovského do Prahy v roce 1848*, *Osvěta* 45, 1915, s. 432 – 438.
- ŠAFRÁNEK, Jan, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů I – II*, Praha 1913 – 1918.
- ŠAFRÁNEK, Jan, *Život a působení Jana Krouského*, Kolín 1878.
- ŠKRDLE, Tomáš, *Zásluhy českého, moravského a slezského duchovenstva o zakládání knihoven, o rozšiřování knih a časopisů po dědinách a městech*, Praha 1888.
- ŠPÉT, Jiří, *Sto padesát let od druhého vydání Jungmannovy Historie literatury české*, Národní knihovna: knihovnická revue 5, 1999.
- ŠTULC, Václav, *Karel Al. Vinařický*, ČKD 10, 1869, s. 47- 65.
- TIEFTRUNK, Karel, *Dějiny Matice české*, Praha 1881.
- TIETZE, Zdislav, *Karel Alois Vinařický*, *Kladenský deník* ze dne 20. října 1999.

TIETZE, Zdislav, *Národní buditel Karel Alois Vinařický*, Kladenský deník ze dne 20. června 1997.

TINKOVÁ, Daniela, „Uč se vážit svého zdraví, nemoc tě radosti zbaví“. *Zdravotnická disciplinace a osvěta obyvatelstva českých zemí na prahu 19. století*, in: Dagmar BLÜMLOVÁ, *Čas zdravého ducha v zdravém těle. Kapitoly z kulturních dějin přelomu 19. a 20. st.*, České Budějovice 2009, s. 9 – 32.

TINKOVÁ, Daniela, *Tělo, věda, stát. Zrození porodnice v osvícenské Evropě*, Praha 2010.

TOUŽIMSKÝ, Josef Jakub, *Na úsvitě nové doby. Dějiny roku 1848 v zemích českých*. Praha 1898.

UCHALOVÁ, Eva a kol., *Česká móda 1780 – 1870: pro salon i promenádu*, Praha 1999.

URBAN, Otto, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha 1982.

URBAN, Otto, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849*, Praha 1998.

VESELÁ, Zdenka, *Vývoj českého školství*, Praha 1988.

VLNAS, Vít, *Pražská jubilejní slavnost sv. Jana Nepomuckého v roce 1829*, in: *Národ místo boha v 19. a první polovině 20. století*, Ústí nad Labem 2006, s. 13 – 25.

VOLF, Josef, *Proč se nestal Vinařický kanovníkem v Budějovicích*, *Listy filologické*, 1920, s. 101-105.

VOMÁČKA, Jiří, *Severočeští Bolzanovci*, Liberec – Ústí nad Labem, 2000.

VORÁČEK, Jaroslav, *Teoretický a literárně kritický profil tradice obrozenské. K formování dvou typů obrozenské literatury pro děti*, *Zlatý máj* 11, 1967, s. 325 – 332, 385 – 391.

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla, *Z moci úřední. Úřady a úředníci za vlády Františka Josefa I.*, *Český časopis historický* 92, 1994, s. 460 – 474.

ZAPLETAL, Zdeněk, *Literatura pro mládež a četba české mládeže za obrození*, Brno 1986.

ZÁVODSKÝ, Artur, *František Ladislav Čelakovský*, Praha 1982.

ZELENÝ, Václav, *Život Josefa Jungmanna*, Praha 1881.

III. Internetové zdroje

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10268377650-kralikova-citanka/210552116250002-k-a-vinaricky-hra-na-vojaky/> (přístupné dne 20. října 2011).

<http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226> (přístupné dne 21. října 2011).

<http://digi.ceskearchivy.cz/cs/227> (přístupné dne 13. října 2011).

<http://digi.ceskearchivy.cz/cs/850> (přístupné dne 13. října 2011).

<http://digi.ceskearchivy.cz/cs/944> (přístupné dne 30. ledna 2012) .

<http://digi.ceskearchivy.cz/cs/945> (přístupné dne 30. ledna 2012) .

<http://digi.ceskearchivy.cz/cs/8128/36> (přístupné dne 28. února 2012).

<http://knihovna.nkp.cz/Nkkr9905/9905228.html> (přístupné dne 10. května 2011).

<http://www.kkvys.cz/budovy-cirkevni-br-spravy-kapituly-atd/104/hrbitovni-kaple-a-kapitulni-hrobka-na-vysehradskem-hrbitove.html> (přístupné dne 8. října 2011).

<http://kramerius.mlp.cz/kramerius/MShowMonograph.do;jsessionid=F81E50ACC3AFF724CB422B3414365D0A?lang=en&id=3689>. (přístupné dne 13. října 2011).

http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21073&author=Čelakovský_František_Ladislav (přístupné dne 22. října 2011).

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=24640> – sušil (přístupné dne 24. března 2011).

<http://www.kultura.slansko.cz/odbor-kultury/publikace/slanske-rozhovory> (přístupné dne 15. října 2011).

http://www.meuslany.cz/data/ke_stazeni/revitalizace/komplet_vinarickeho_final.pdf (přístupné dne 20. října 2011).

<http://snem.cz/eknih/1848urrs/stenprot/> (přístupné 13. dubna 2011).

<http://snem.cz/eknih/1848urrs/stenprot/069schuz/s069001.htm> (přístupné dne 13. dubna 2011).

<http://www.tynnadvltavou.cz/default.asp?key=48> (přístupné dne 24. března 2011).

Seznam zkratk

ANTM – Archiv Národního technického muzea

ČKD – Časopis katolického duchovenstva

ČpKD – Časopis pro katolické duchovenstvo

LA PNP – Literární archiv Památníku národního písemnictví

NA – Národní archiv

SOA – Státní oblastní archiv

SOkA – Státní okresní archiv

Seznam příloh

A čím jsem byl, tím jsem byl rád

Příloha 1

Olejomalba zobrazující mladého Karla Aloise Vinařického od Josefa Augusty Bubáka z roku 1844.

Ferdinand STREJČEK, *Jak se probouzela Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1930, s. 77.

Příloha 2

Portrét Karla Aloise Vinařického z *Českého alba. Sbírký podobizen předních spisovatelů a spisovatelek českých, učenců, mužů i žen práce, kteří život svůj zasvětili povznesení národa svého* (kresby vytvořil Jan Vilímek).

Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského, Slavín: Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869), sign. S 309/1.

Příloha 3

Portrét Karla Aloise Vinařického od Jana Zelenky namalovaný v Litovli roku 1884. Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Sbírký muzea, inv. č. 24.960

Příloha 4

Portrét Karla Aloise Vinařického od neznámého autora, b. d. Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Sbírký muzea, inv. č. 24.961.

Příloha 5

Ilustrace zobrazující Karla Aloise Vinařického uveřejněná v knize *Kytka z drobných básní Karla Vinařického*. Autorem je Václav Lípa.

Václav LÍPA, *Kytka z drobných básní Karla Vinařického*, Praha 1903, s. 5.

Příloha 6

Fotografie rodného domu Karla Aloise Vinařického ve Slaném pořízená 25. července 1870, tedy druhý den po slavnostním odhalení pamětní desky připomínající narození slánského rodáka.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, fotografie, snímek rodného domu Karla Vinařického.

Příloha 7

A. Fotografie současného stavu rodného domu Karla Aloise Vinařického ve Slaném.
B. Detail pamětní desky s textem „**Zde se narodil P. Karel A. Vinařický 24. ledna 1803.**“

Fotografie byly pořízeny 21. října 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 8

Křestní list

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, opis křestního listu.

Příloha 9

Kostel sv. Gotharda ve Slaném. Fotografie byla pořízena 21. října 2010.
Soukromý archiv autorky.

Příloha 10

Absolutorium vydané 24. srpna 1821 po skončení filozofických studií. Vydal jej ředitel filozofického studia Michael Gruber.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, vysvědčení ze studií na filozofické fakultě v Praze a ve Vídni.

Příloha 11

Vysvědčení z roku 1825, které potvrzuje působení Karla Aloise Vinařického jako vychovatele v rodině Šliků.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, vysvědčení z roku 1825, jímž spirituál Ignác Mráz potvrzuje vychovatelské působení K. Vinařického v rodině Schliků.

Příloha 12

Absolutorium vydané 26. srpna 1825 po skončení teologických studií. Vydal jej ředitel teologických studií J. B. Pfeiffer.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, vysvědčení ze studií na teologické fakultě.

Příloha 13

Zámek Dolní Břežany, letní sídlo pražských arcibiskupů.

Zdroj: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekdolnibrezany.html>

Příloha 14

A. Kováňská fara s pamětní deskou Karla Aloise Vinařického. Fotografie byla pořízena 15. listopadu 2010.

Soukromý archiv autorky.

B. Boční pohled na farní budovu.

Zdroj: <http://www.obeckovan.estranky.cz/fotoalbum/pamatky-na-kovani-a-v-okoli/fara-a.html>

Příloha 15

A. Budova děkanství v Týně nad Vltavou.

B. Detail arcibiskupského znaku na budově děkanství. Jedná se o znak arcibiskupa hraběte Jana Bedřicha z Waldsteina (1675 – 1694).

Fotografie byly pořízeny 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 16

Budova vltavotýnské školy na dnešním Vinařického náměstí. Fotografie byla pořízena dne 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 17

Rodinné úmrtní oznámení informující o smrti Karla Aloise Vinařického.

LA PNP, fond Václav Staněk, doklady rodinné, úmrtní oznámení přátel rodiny Staňkovy a Šetlíkovy.

Příloha 18

A. Vyšehradské úmrtní oznámení informující o smrti Karla Aloise Vinařického. Latinská verze.

B. Vyšehradské úmrtní oznámení informující o smrti Karla Aloise Vinařického. Česká verze.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, úmrtní oznámení z roku 1869.

Příloha 19

A. Karel Alois Vinařický je pohřben v hrobce vyšehradské kapituly v kryptě hřbitovní kaple. **B.** Detail desky se jmény vyšehradských kanovníků pohřbených v kryptě hřbitovní kaple.

Fotografie byly pořízeny 15. července 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 20

Dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Vladivoji Tomkovi ze dne 4. dubna 1850, jehož součástí byl stručný životopis zaslaný Tomkovi u příležitosti druhého vydání Jungmannovy *Historie literatury české*.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – odeslaná, dopis Karla Aloise Vinařického Václavu Vladivoji Tomkovi ze dne 4. dubna 1850.

Příloha 21

Popis spisovatelů českých v Jungmannově Historii literatury české, heslo Vinařický.

Josef JUNGMANN, *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1849.

Příloha 22

První strana z Vinařického německého životopisu - *Lebens-Skizze* – z 26. května 1859.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, životopis z roku 1859.

Příloha 23

Obálka dopisu adresovanému Čenku Zíbrtovi 9. září 1915 s příloženým životopisem *Vinařický Karel Alois*.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, rukopisy cizí, Slavík Václav Otakar – Vinařický Karel Alois - životopis.

Líbám vás všecky. Váš upřímný švagr, bratr a strýc.

Příloha 24

Pochvala za pilnost a dobré chování ve 2. třídě udělená Barboře Vinařické.
Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského, Slavín:
Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869), sign. S 309 – 3/5.

Příloha 25

A. Vyšehradská hrobka rodiny Slavíkovy a Patočkovy.

B. Detail náhrobku.

Fotografie byly pořízeny 1. prosince 2011.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 26

Úmrtní oznámení Barbory Hampeisové (Vinařické).

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, dokumentace – Slavík Václav Otakar,
doklady rodinné, Hampeisová – Vinařická Barbora – úmrtní oznámení z roku 1881.

Příloha 27

A. Vyšehradská hrobka rodiny Hálovy.

B. Detail náhrobku.

Fotografie byly pořízeny 1. prosince 2011.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 28

Portrét Jana Krouského z *Českého alba. Sbírký podobizen předních spisovatelů a spisovatelek českých, učenců, mužů i žen práce, kteří život svůj zasvětili povznesení národa svého* (kresby vytvořil Jan Vilímek).

Jan VILÍMEK, *České album. Sbírký podobizen předních spisovatelů a spisovatelek českých, učenců, mužů i žen práce, kteří život svůj zasvětili povznesení národa svého*, Praha 1890 - 1891, s. 23.

Příloha 29

Pamětní list Magdaleny Vinařické ze křtu 16. června 1825.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na
Vinařického, křestní pamětní list Magdaleny Vinařické, inv. č. 21/7.

Příloha 30

Pamětní list Magdaleny Vinařické z biřmování 2. července 1842.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, drobné památky na
Vinařického, biřmovací pamětní list Magdaleny Vinařické, inv. č. 21/7.

Příloha 31

Článek *Přes 6000 kilometrů pěšky Evropou* z *Národu* ze dne 24. srpna 1933. Článek pojednává o cestování Františka Vinařického, syna bratrance Karla Aloise Vinařického.

Národ ze dne 24. srpna 1933.

Příloha 32

Jediný dochovaný dopis Johanny Sauchové adresovaný Karlu Aloisi Vinařickému dne 9. listopadu 1830.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence přijatá, dopis Johanny Sauchové Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 9. listopadu 1830.

Však Boha nám žádný nepřesadí ani nesesadí.

Příloha 33

Portrét Bernarda Bolzana.

Václav STOKLAS, *Dr. B. Bolzano: Autobiografie*, Praha 1913, s. 3.

Příloha 34

Seznam nově zapsaných posluchačů arcibiskupského semináře pro školní rok 1821/1822.

NA, Archiv pražského arcibiskupství 1820 - 1876, Arcibiskupský seminář, inv. č. 462, sign. IX, kart. 1323.

Příloha 35

A. Označení obce Kovář v pozadí s kostelem sv. Františka Serafinského.

Zdroj: <http://www.obeckovan.estranky.cz/fotoalbum/pamatky-na-kovani-a-v-okoli/kostel-b.html>

B. Kaplička se svatým Janem Nepomuckým. Fotografie byla pořízena 15. listopadu 2010.

Soukromý archiv autorky.

C. Vjezd do obce od Podkováně. Fotografie byla pořízena 15. listopadu 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 36

A. Pohled na kostel sv. Františka Serafinského z kovářské návsi. Fotografie pořízena 15. listopadu 2010.

Soukromý archiv autorky.

B. Kostel sv. Františka Serafinského s přilehlým hřbitovem.

Zdroj: <http://www.obeckovan.estranky.cz/fotoalbum/pamatky-na-kovani-a-v-okoli/kostel-e.html>

C. Hřbitovní prostor u kostela sv. Františka Serafinského.

Zdroj: <http://www.obeckovan.estranky.cz/fotoalbum/pamatky-na-kovani-a-v-okoli/hrbitov-c.html>

Příloha 37

A. Arcibiskupský zámek v Týně nad Vltavou. Dnes budova Městského muzea v Týně nad Vltavou.

Zdroj: <http://www.tnv.cz/cz/turisticke-informace/turisticke-cile/>

B. Děkaný kostel sv. Jakuba v Týně nad Vltavou. Fotografie byla pořízena 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

C. Detail kostela sv. Jakuba v Týně nad Vltavou. Fotografie byla pořízena 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 38

A. Kříž darovaný loďmistrem Vojtěchem Lannou, svěcený 28. září 1850. Fotografie byla pořízena 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

B. Detail Ježíše Krista na kříži. Fotografie byla pořízena 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

C. Detail desky umístěné na kamenném podstavci s básní Karla Aloise Vinařického. Fotografie byla pořízena dne 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 39

Báseň *Velectěnému a vysoce důstojnému pánu panu Karlu Vinařickému k dosazení Jeho za kanovníka Vyšehradského*. Autorem je Václav Otakar Slavík.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, korespondence K. A. Vinařického s rodinou Krouských, dopis Františka Hampeise Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 21. července 1859, inv. č. 15 VI/1.

Příloha 40

Kolegiátní chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

Zdroj: <http://www.hotelinos.cz/vysehrad.html>

Příloha 41

A. Budova starého děkanství vyšehradské kapituly. Jedná se o barokní stavbu z roku 1754. Zde Vinařický jako vyšehradský kanovník pobýval. Boční pohled.

Zdroj: <http://praga-magica.blog.cz/1011/vysehrad>

B. Budova starého děkanství vyšehradské kapituly. Přední pohled. Fotografie pořízena 1. prosince 2011.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 42

Titulní strana prvního čísla Časopisu pro katolické duchovenstvo z roku 1828.

Zdroj: http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_8574

Příloha 43

Titulní strana prvního čísla Časopisu katolického duchovenstva z roku 1860.

Zdroj: http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_11524

Zavítali nám dnové nového věku!

Příloha 44

A. Litografie znázorňující požár staroměstských mlýnů z 16. června 1848. Litografie vznikla v roce 1848.

Zdroj: <http://www.antikvariatbretschneider.cz/shop/pragensie-do-pol-19-stoleti/293-praha-pozar-staromestskych-mlynu-roku-1848-litografie-1848.html>

B. Staroměstské mlýny po požáru z 16. června 1848. Kresba je z roku 1852 a jejím autorem je Bedřich Havránek.

Zdroj: [http://it.wikipedia.org/wiki/File:Havranek, Bedrich - Staromestske mlyny po pozaru v roce 1848 \(1852\).jpg](http://it.wikipedia.org/wiki/File:Havranek,_Bedrich_-_Staromestske_mlyny_po_pozaru_v_roce_1848_(1852).jpg)

Příloha 45

Povolení k neomezenému pohybu po Praze 18. června 1848, vystavené Karlu Aloisi Vinařickému v době jeho pobytu s deputací z boleslavského a bydžovského kraje v Praze.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, cestovní pas z roku 1848.

Příloha 46

Oznámení. Dokument pojednávající o příčinách pochodu deputace za boleslavský a bydžovský kraj do Prahy a vysvětlující průběh pražského vyjednávání o zastavení bombardování Prahy.

SOkA Mladá Boleslav, *Rodinný archiv Krouských, Katusice*, Politická činnost Jana Krouského. Zde Oznámení deputace z 19. června 1848 v českém i německém jazyce, inv. č. 6 III/1.

Příloha 47

Plán sněmovního sezení v kroměřížském arcibiskupském zámku. Karel Alois Vinařický zasedl na pravici na sedadlo s číslem 48.

Jindřich SPÁČIL, *Kroměřížský sněm 1848 – 1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*, Kroměříž 1933, s. 59.

Kdo do školy nechodí, hloupostí si uškodí.

Příloha 48

Obraz dětí hraběte Františka Jindřicha Šlika. Zleva: Tekla, Albína, Františka, Jindřich. Autorem je Josef Vojtěch Hellich.

Milena LENDEROVÁ, *Matka, dcera, vnučka (Filippina, Elisa, Tekla) – dny všední i sváteční tří dam schlikovského rodu*, in: Z Českého ráje a Podkrkonoší 16, Semily 2002, s. 47.

Příloha 49

Lístky pro vzorné žáky.

Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského, Slavín: Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869), sign. S 309 - 3/1; S 309 – 3/2; S 309 – 3/3.

Příloha 50

Obraz dětské opatrovny v Mladé Boleslavi, tzv. Šámalka.

Zdroj: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/N37101.htm>

Příloha 51

Pamětní list vydaný u příležitosti položení základního kamene školy v Týně nad Vltavou s vyjmenováním všech dárců, kteří přispěli stavbě školy. Základní kámen byl slavnostně posvěcen 28. dubna 1859 vrchním dozorcem národních škol v budějovické diecézi Josefem Kautzem.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Karel Alois Vinařický.

Příloha 52

Dekret, kterým byl Karel Alois Vinařický jmenován 2. března 1863 do vídeňské vyučovací rady.

Příloha 53

Obrázky k *České abecedě, aneb, Malého čtenáře knížky první*.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, korporace, dopis Vyučovací rady Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 2. března 1864.

Příloha 53

Archiv Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského, Slavín: Vinařický – Slánský Karel Alois (1803 – 1869), sign. S 309/4b, S 309S/4c, S 309/4f.

Příloha 54

Kritika Vinařického knihy s názvem *Kytka. Dárek malým čtenářům*, která vyšla v roce 1842. Autorem kritiky je Václav Staněk.

Noviny z oboru literatury, umění a věd. Příloha ke Květům 24, 1842, s. 93 – 94.

Všechno bohatství jest bezcenné, schází-li zdraví.

Příloha 55

Lékařské vysvědčení Karla Aloise Vinařického z 14. července 1857. Vysvědčený vystavil vltavotýnský lékař Jan Svátek.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, lékařské vysvědčení z roku 1857.

Příloha 56

Dopis Josefa Františka Smetany napsaný „po hmatu“ 6. října 1854 v období jeho slepoty.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, korespondence vlastní – přijatá, dopis Josefa Františka Smetany Karlu Aloisi Vinařickému ze dne 6. října 1854.

Příloha 57

Epidemie cholery ve Slaném v roce 1832. Grafické znázornění počtu zemřelých.

Příloha 58

Epidemie cholery v Týně nad Vltavou v roce 1850. Grafické znázornění počtu zemřelých.

Sluší se ctíti a vážit si věčně – Karla Aloisa Vinařického.

Příloha 59

A. Karel Vinařický – nekrolog uveřejněný ve Světozoru 5. února 1869.

Karel Vinařický, Světozor 3, 1869, s. 52.

B. Karel Vinařický – nekrolog uveřejněný v Moravské orlici 5. února 1869.

Karel Vinařický, Moravská orlice 7, 1869, s. 2.

Příloha 60

A. Pozvánka na slavnostní zasazení pamětní desky na rodný domek Karla Aloise Vinařického ve Slaném dne 24. července 1870.

B. Program slavnosti zasazení pamětní desky na rodný domek Karla Aloise Vinařického ve Slaném ve dnech 23. – 24. července 1870.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, slavnost na paměť Vinařického v jeho rodišti ve Slaném 1870, pozvánka na slavnost, inv. č. 19 VI/5.

Příloha 61

Program slavnosti svěcení praporu pěveckého spolku Puchmír spojené s odhalením pamětních desk Antonínu Jaroslavu Puchmajerovi a Karlu Aloisi Vinařickému v Týně nad Vltavou ve dnech 2. – 3. září 1871.

SOkA Mladá Boleslav, Rodinný archiv Krouských, Katusice, odhalení pamětní desky Vinařického v Týně n. Vlt. 1871, inv. č. 20 VI/6.

Příloha 62

A. Průčelí vltavotýnské školy na dnešním Vinařického náměstí.

B. Detail pamětní desky Karla Aloise Vinařického na budově školy.

Fotografie byly pořízeny 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 63

Pamětní medaile na svěcení praporu pěveckého spolku Puchmír a na odhalení pamětní desky Antonínu Jaroslavu Puchmajerovi a Karlu Aloisi Vinařickému v Týně nad Vltavou 3. září 1871.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Sběrka muzea, inv. č. 51579.

Příloha 64

A. Celkový pohled. Gymnázium Palackého v Mladé Boleslavi.

B. Přední pohled na gymnázium.

C. Detail busty Karla Aloise Vinařického v průčelí budovy gymnázia.

Fotografie byly pořízeny 22. listopadu 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 65

A. Základní škola Letohradská v Praze.

B. Detail budovy v ulici Františka Křížíka se jmény – VINAŘICKÝ – LINDNER – TŘEBÍZSKÝ.

Fotografie byly pořízeny 2. února 2012.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 66

Detail pamětní desky Karla Aloise Vinařického umístěné na faře v Kování. Odhalena byla 28. května 1933.

Fotografie pořízena 15. listopadu 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 67

A. Plán pavilonu školství na Národopisné výstavě československé v roce 1895.

B. Pedagogický Slavín.

Antonín KAMARÝT, *Učitelé a školství na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895*, Praha 1896, s. 39, 41.

Příloha 68

Karel Alois Vinařický jako součást stálé expozice muzea v Týně nad Vltavou věnované slavným osobnostem, které se zasloužily o rozkvet města. Expozice se nachází v posledním VIII. sále vltavotýnského muzea.

Fotografie byla pořízena 6. září 2010.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 69

Dekret o jmenování Karla Aloise Vinařického čestným měšťanem Vyšehradu z 13. července 1867.

LA PNP, osobní fond Karel Alois Vinařický, doklady vlastní, jmenování čestným měšťanem Vyšehradu z roku 1867.

Příloha 70

Vinařického náměstí v Týně nad Vltavou.

Fotografie byla pořízena 9. dubna 2011.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 71

Vinařického ulice ve Vodňanech.

Fotografie byla pořízena 9. dubna 2011.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 72

Vinařického ulice v Písku.

Fotografie byla pořízena 8. dubna 2011.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 73

Ulice K. Vinařického v Českých Budějovicích.

Fotografie byla pořízena 15. března 2011.

Soukromý archiv autorky.

Příloha 74

Vinařického ulice ve Slaném.
Fotografie byla pořízena 21. října 2010.
Soukromý archiv autorky.

Příloha 75

Vinařického ulice v Praze 2.
Fotografie byla pořízena 22. listopadu 2011.
Soukromý archiv autorky.

Příloha 76

Vinařického ulice v Brně.
Fotografie byla pořízena 21. dubna 2011.
Zapůjčeno se souhlasem autorky Michaely Nevrtalové.

Příloha 77

Vinařického ulice v Ostravě.
Fotografie byla pořízena 11. prosince 2011.
Zapůjčeno se souhlasem autora Tomáše Krejčíka.

Příloha 78

Ukázka animace z dílu o Karlu Aloisi Vinařickém v televizním cyklu *Králikova čítanka*.

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10268377650-kralikova-citanka/210552116250002-k-a-vinaricky-hra-na-vojaky/>

Příloha 79

Grafické znázornění poměru mužů a žen v dotazníkovém šetření.

Příloha 80

- A.** Grafické znázornění věkového zastoupení u žen v dotazníkovém šetření.
- B.** Grafické znázornění věkového zastoupení u mužů v dotazníkovém šetření.

Příloha 81

Grafické znázornění statistiky správných odpovědí v dotazníkovém šetření.

Příloha 82

Grafické znázornění deseti nejčastějších odhadů respondentů, kteří v dotazníkovém šetření odpověděli nevíím.

Příloha 83

Grafické znázornění poměru znalostí u žen a mužů v dotazníkovém šetření.

Příloha 84

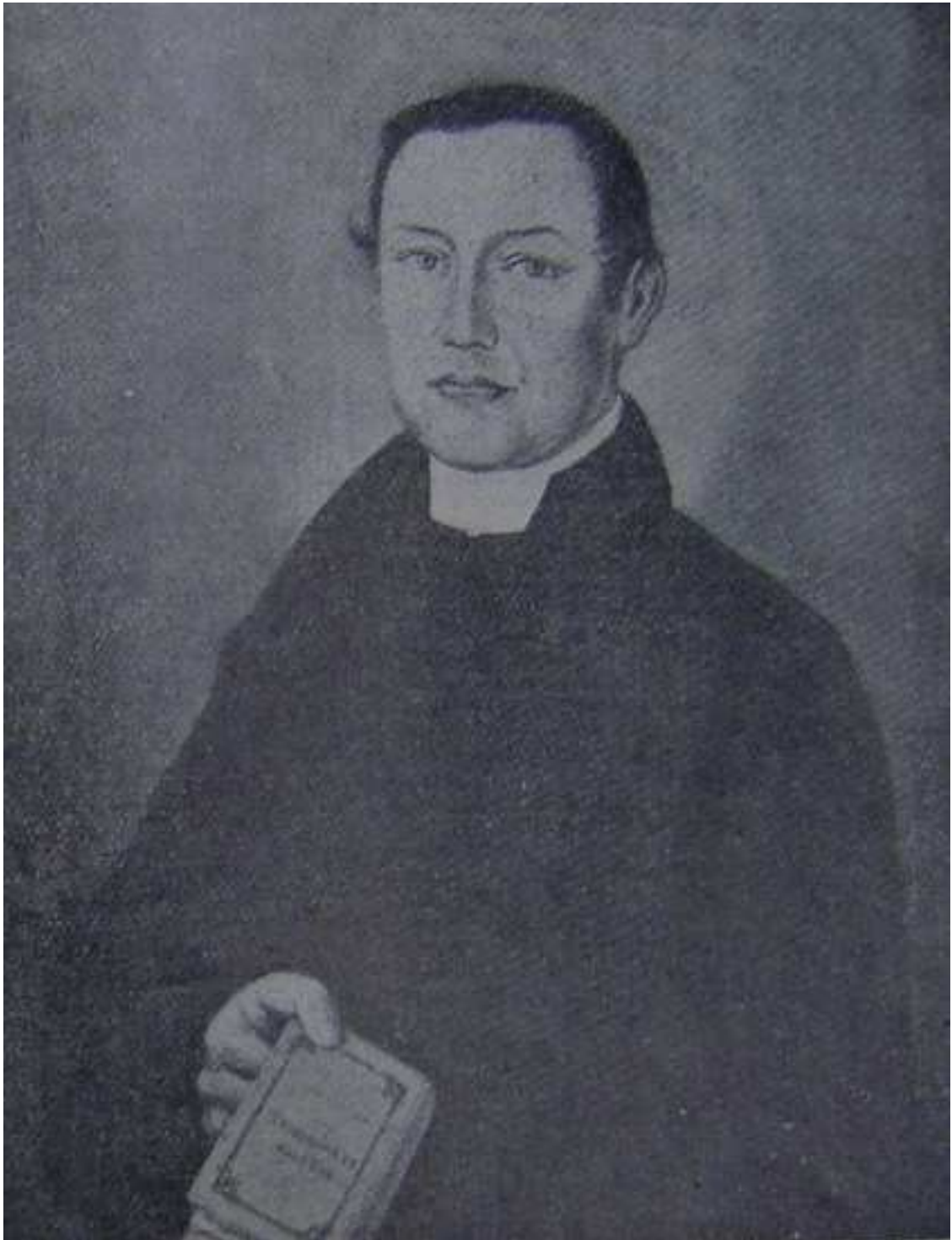

Grafické znázornění poměru znalostí u žen a mužů v jednotlivých věkových kategoriích.

Příloha 85

Grafické znázornění srovnání znalostí v jednotlivých krajích České republiky.

Příloha 1

Příloha 2

Příloha 3

Příloha 4

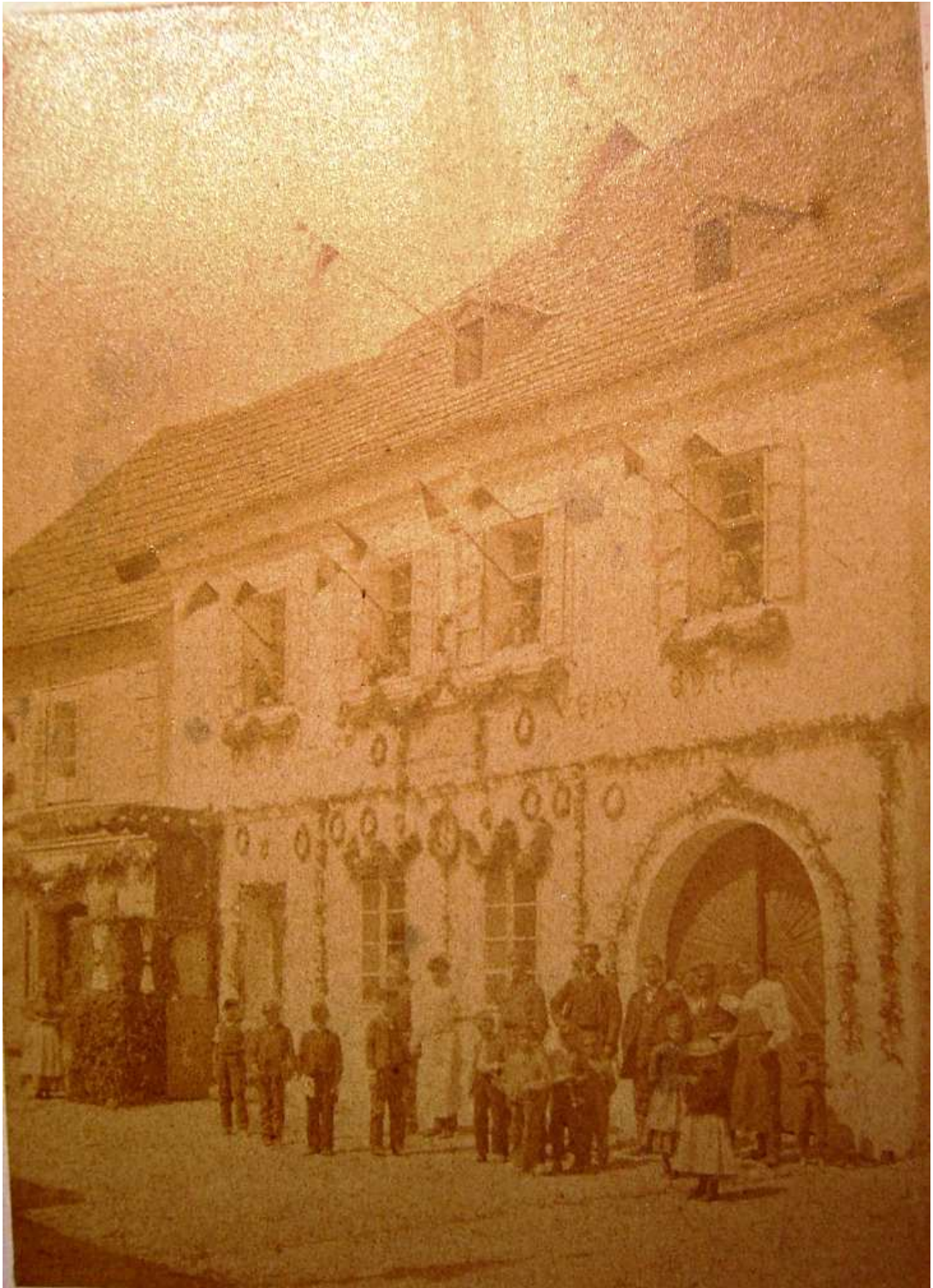

Příloha 5

Karel Vinařický.

Příloha 6

Příloha 7

A

B

Příloha 8

Křestní knihy sv. str.
Libor baptiz. tom. fol. 11 p. 19.
Nro. Exh. _____

Křestní list.
Testimonium baptismale.

Kraj Proseč Okres Poutník
Districtus Starý
Místo narození Starý
Locus natiuitatis Starý č. 129.

Den, měsíc a rok <i>Dies, mensis et annus</i>	J m e n o Nomen		Náboženství <i>Religio</i>	Lože <i>Locus</i>	Otec Pater	Matka Mater	K m o t ř i Patrini	B á b a Obsecatrix
	kněze křtěného <i>baptizantis</i>	dítě infante						
24. 24. Dne 1803 roku 18 anni číslo -	kněz Václav Dědek	dítě Václav	kat. nej.		Vinavický Josef míst. občan byl ve Starém	Antonie	Václav Jana Marie Píle Kamrona Marie Marie- Dová Seem Kysocna ze Starého	Marie Michael J. Jereho.

Dáno od duchovního úřadu v .....
Datum in officio

Tiskem v nakladem kniz. vyd. Knihkárny v Praze.

Příloha 9

Příloha 10

Lecturis Salutem.

Patentibus hisce litteris testor *Jm Winiarczyky*, Carolum Bohemum Slanensem
 prius Pragae studiis philosophicis operam navasse, deinde in C. R. Vindobonensi
 scientiarum universitate praescriptum Studiorum philosophicorum cursum absolvisse,
 aequae in publicis examinibus in sequentes classes relatum esse, & quidem

		Semestrali primo.	Semestrali secundo.
<u>Anno 1819. Praga</u>			
Ex Philosophia theoretica	---	Primam	Primam
-- Aethesi elementari pura	---	Primam	Primam eminenter
-- Historia civili Universali	---	Primam	Primam
-- Doctrina Religionis	---	Primam	Primam
-- Litteris graecis	---	Primam	Primam
<u>Anno 1820. Praga</u>			
Ex Physica	---	Primam eminenter	Primam eminenter
-- Philosophia practica	---	Primam	Primam
-- Historia civili universali	---	Primam	Primam eminenter
-- Doctrina Religionis	---	Primam	Primam
-- Litteris graecis	---	Primam eminenter	Primam eminenter
-- Lingua et Litteratura Bohemica	---	Primam	Primam
<u>Anno 1821. Vienna</u>			
Ex Litteratura classica Latina	---	Primam	Primam
-- Historia Statuum Austriacorum	---	Primam	Primam
-- Doctrina Religionis	---	Primam	Primam
-- Litteris graecis	---	Primam	Primam
-- Arte Diplomatica	---	Primam eminenter	Primam eminenter
-- Heraldica	---	Primam eminenter	Primam eminenter
-- Numismatica et Archaeologia	---	Primam eminenter	Primam eminenter

Mores quod attinet legibus academicis omnino conformes semper exhibuit.

In quorum fidem has ei manu mea subscriptas et sigillo facultatis philosophicae
 munitas dedi. Vindobonae die 24 mensis Augusti 1821

Michael Gruber
 C. R. Studii philosophici Director.

Příloha 12

CÆSAREO-REGIUS IN ALMA CÆSAREA REGIAQUE CAROLO-FERDINANDEA
UNIVERSITATE PRAGENSIS THEOLOGICÆ FACULTATIS PRÆSES ET DIRECTOR.

Lecturis Salutem!

Patentibus hisce litteris testor, *Rev. Dni. Winarjitzkyj Carolum, Boh. Slav. et archidiacon. Pragensis alumnus*
in C. R. Carolo-Ferdinanda Pragensi scientiarum Universitate praescriptum studiorum theologicorum cursum absol-
visse, atque in publicis examinibus in sequentes classes relatum esse; et quidem:

Anno 1822,	In progressu	In diligentia
Ex historia ecclesiastica - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
Ex lingua hebr. et Exegesi V. Foederis - - - - -	<i>primam</i>	<i>Eminentem</i>
Ex lingua chaldaica - - - - -	<i>primam</i>	<i>Eminentem</i>
Ex lingua syriaca et arabica - - - - -	<i>primam</i>	<i>Eminentem</i>
Ex Archaeologia biblica - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
Ex Introductione in libros Sacr. V. Foederis - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
Anno 1823,		
Ex Hermeneutica biblica - - - - -	<i>primam</i>	<i>Eminentem</i>
Ex lingua graeca et Exegesi N. Foederis - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
Ex Introductione in libros Sacros N. Foederis - - - - -	<i>primam</i>	<i>Eminentem</i>
Ex Praelectionibus philologicis - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
Ex iure ecclesiastico publico et privato - - - - -	<i>primam</i>	<i>Eminentem</i>
Ex arte paedagogica universali - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
Anno 1824,		
Ex Theologia Dogmatum - - - - -	<i>primam</i>	<i>primam</i>
Ex Theologia Morum - - - - -	<i>primam</i>	<i>Eminentem</i>
Anno 1825,		
Ex Theologia pastorali - - - - -	<i>primam</i>	<i>primam</i>
Ex elaborato homiletico { lingua bohemica - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
{ lingua germanica - - - - -	<i>Eminentem</i>	<i>Eminentem</i>
Ex arte paedagogica et catechetica - - - - -	<i>primam</i>	<i>primam</i>

In classen

Mores, quod attinet legibus academicis *appuime conformes* exhibuit.

In quorum fidem has ei litteras manu mea subscriptas et officii sigillo munitas dedi

Pragae die 26. mensis Augusti 1825.

Jan. Bened. Gieseler
Abbas Strahov
C. R. studii Theologici Director

Příloha 13

Příloha 14

A

B

Příloha 15

A

B

Příloha 16

S hlubokým žalem dávají nizepsaní svým přátelům a známým truchlivou zprávu, že Prozřetelností Božskou k lepšímu životu na onen svět jest povolán milovaný jich bratr a švagr

P. Karel Alois Vinařický,

státní kanovník a přezit. zástupce velehradské děkanské starobárné kapitoly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, od městské rady tanejší a společen více dčnických, vědeckých a dobročinných spolků.

Zvěčnělý dokonal vezdějši pouť svou, opatřen svátostmi umírajících a klidně do vůle Nejvyššího se odezdav, o půl jedné hodině s poledne dne 3. února 1869 následkem sešlosti věkem, čítaje 66 let stáří svého.

Tělesné pozůstatky jeho budou v sobotu dne 6. t. m. o 9. hodině ráno z kapitolního děkanskího Vyšehradského na tanejším hřbitově pochovány.

V Praze, dne 4. února 1869.

Frant. Hampels,

oděšen předčej a majitel chvalis soudního

věže v kerzane,

Václav Hála,

o. k. omáří ráde na nápeřičku,

Jan Krouský,

nejší soudce,

bratři.

Barbora Hampelsová,

Antonie Hálová,

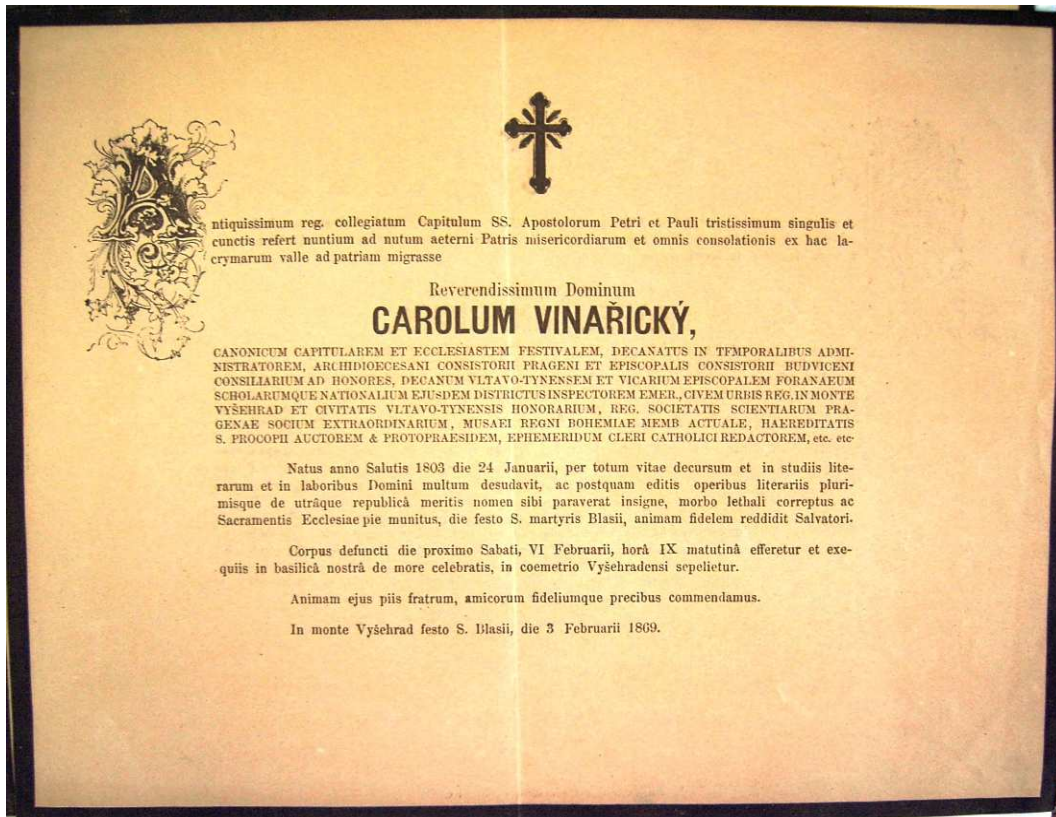
Aloisie Krouská,

Magdalena Vinarických,

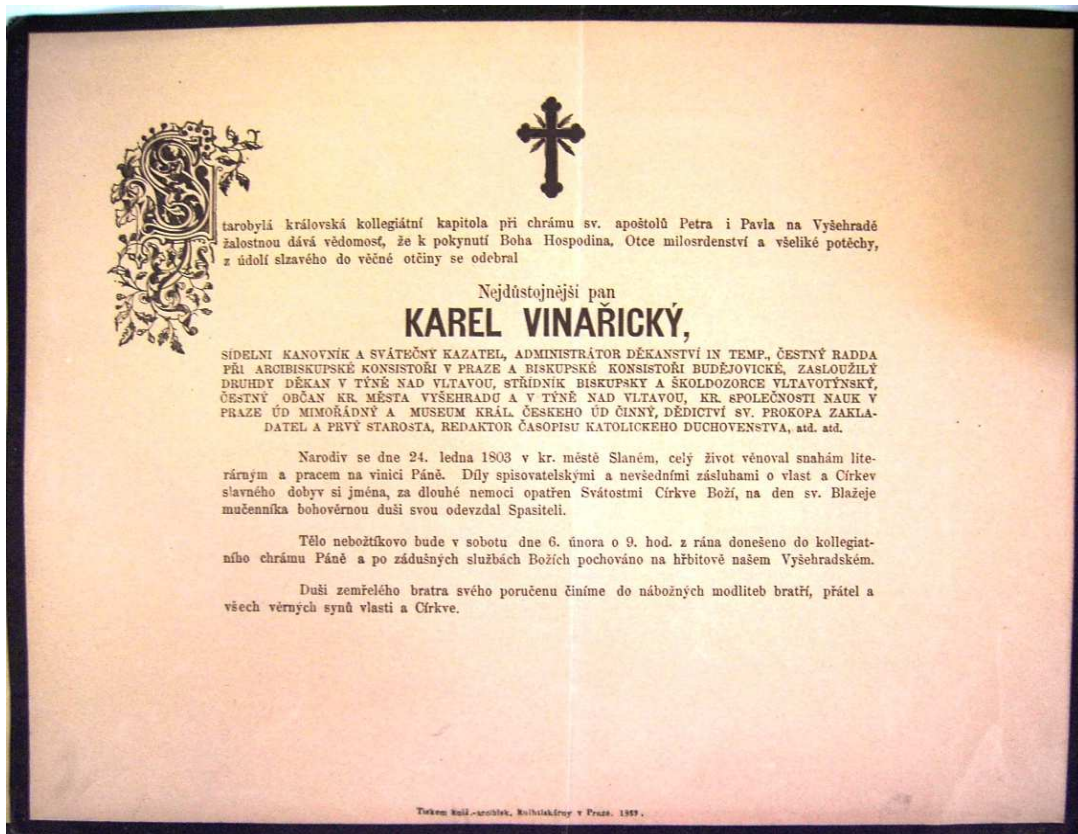
sestry.

Příloha 18

A

B

Příloha 19

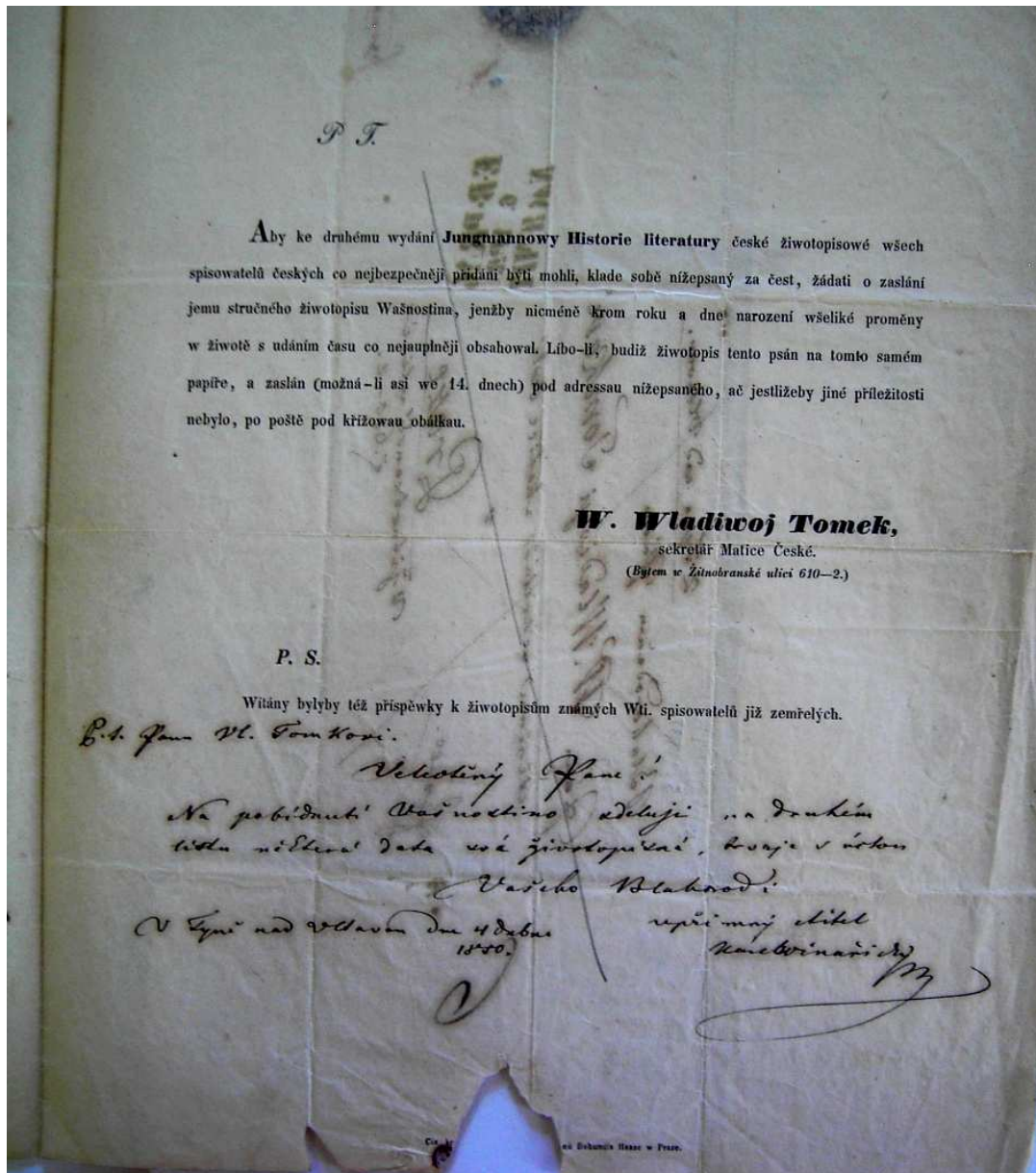

A

B

Příloha 20

We Kwětech VI. 496. k.

Wilínek, Jan. — Bratr předešlého. Narozen w Tyništi 1797, 30. Břez. Stal se knězem 6. Srpna 1820; farář we Štěpánově. Přispěl ku Kwětům.

Winařický, Karel. — Narozen we Slaném dne 24. Ledna 1803. Odbyw cwičení gymnasiální we swém rodišti, wstoupil w Listopadu r. 1818 na vysoké školy Pražské, w Říjnu 1820 na universitu we Widni. Po roce wrátil se do Prahy a přijat do arcib. alumnatu studowal theologii a od jara 1823 až do Září 1825 w prvotinách literních wyužowal ditky hraběte Šlika; ordinowán pak na kněžství 28. Září 1825, wzat byl hned od arcibiskupa Chlumtanského za ceremoniáře; a 1. Ledna 1829 učiněn sekretářem, zůstal w té službě také u arcibiskupa Krakowského z Kolowrat; 24. Dubna 1833 na faru Kowaňskou presentowán a tam 10. Prosince 1846 děkanem byl jmenowán. Co aud deputace z kraje Boleslawského a Bydžowského přimlauwal se w noci 16. Čerwna r. 1848 na Hradě Pražském u knížete Windišgráce a hraběte Lwa Thuna a ráno 19. Čerwna před c. k. dworskau komissí o smír s městy Pražskými; brzy potom wywolen w okrese Mlado-Boleslawském za poslance k říšskému sněmu, pobyl při něm we Widni a Kroměříži až do 31. Ledna 1849, powolán byw 1. Ledna t. r. za děkana do Týna nad Witawau.

1. Česká abeceda VI. 26.
  2. Hlasy vlastenců etc. 1832 (Přispěvek) VI. 313.
  3. Hlasy vlastenců etc. 1835 (Přispěvek) VI. 318.
  4. Hlasy wěrných Čechů etc. 1835 (Přispěvek) VI. 319.
  5. Hlasy duchowenstwa etc. 1836 (Přispěvek) VI. 320.
  6. Pana Bohuslawu Hasišteinského z Lobkowic wěk a spisy sebrané VI. 324.
  7. Kytka VI. 341. a. 1370. a.
  8. Waryto a Lyra VI. 341. b.
  9. Hlasy vlastenců etc. 1832 (Přispěvek) VI. 469.
  10. Ku příchodu J. C. M. Františka I. etc. 1833 (Přispěvek) VI. 477.
  11. Pyrkera: Perly poswátne (z něm. přel.) VI. 557.
  12. Sněmy zwírat VI. 584.
  13. Virgilia: Zpěwy pastýřské (přel.) VI. 923.
  14. Druhá kytka etc. VI. 1370. b.
  15. Modlitby malických VI. 1370. c. 2448.
  16. Listky pilnosti za odměnu VI. 1370. d.
- W časopisech: Časopis mus. VI. 150 a. 496. h. 539. c. 559. d. 597. e. 932. f. 1036. c. 1140. f. — Časop. pro kat. duch. 275. d. — Kwěty 496. k. 1067. q. — Wěsta 496. m. 559. h. 1036. e. — Wěmec 521.

Windyš, Josef Hajslaw. — Narozen 15. Října 1782 w Rychnowě; studowal w Lito-

myšli od první latinské až do druhé humanitní třídy, kteraužto na gymnasium Brněnském absolwowal, potom na vysokých školách Pražských oddal se umění libomudrkému a bohomluveckému. Hned po wyswěcení na kněžství 30. Srpna 1806 dostal se do Bělohradu za wychowatele tamního mladého hraběte Šallgoče, po jehožto brzkém zemění powolán za kaplana na Opočno w prvním čtvrtletí 1807 a w témž roce poslán do Zwole k administraci tamní lokalie až do nastoupení nowého duchowního pastýře, načež opět kaplanowal na Opočně až do půlletí r. 1810, když poslán do Stračowa administrawat lokalii, kterauž také w řádné duchowní pastýřství obdržel. Od Prosince 1816 zastáwal duchowní spráwu w Chotěboři, za tamního faráře, dawšeho se na odpotínutí až do welikonoc 1820, tu obdržew powolání za faráře do Nechánic nad Bystřicí, kde úřad duchowního pastýřství zastává po dnes. R. 1824 byl ustanowen za tajemnika b. vikariálního i školdozorního úřadu w okrese Nowobydžowském (nyni Hořickém) a 1830 k důstojenství biskupského notára powýšen. Řeč w čas cholery VI. 2055.

W časopisech: Přítel ml. VI. 1067. h. 1685. — Widenské listy 1220. a.

Winkler, Jan. — Narodil se 18. Listop. 1794 na Wsetině na Morawě w středisti tak zwaných Walachů. W Trentině nawštěwowal nízké latinské školy od r. 1808. Odtud odebral se r. 1810 na lyceum do Kežmarku, kdež w rhetorice pod prof. Genersichem se slowutným šafárikem 1811 spoluzákem byl. Toho sameho r. 1811 octnul se na pobyt mezi Madary w Sabolci za Tokajem, odkudž r. 1813 na katol. akademii w Košicích přibyl, a 1814 do Prešowa na ew. kollegium se dostal. R. 1815 powolán byl za učitele do německé o Bilska we Slezsku, později na úřad kazatele we swém rodišti Wsetině. Od r. 1826 jest pastýřem cirkwe ewangelické na Návsi we Slezsku u Jablunkowa. O wzkrššení národnosti w těch stranách welice zaslaužilý.

We Kwětech VI. 913. c. 1008. k. 1076. g. 1220. d.

Winoře, Adam. — Uředník Edmunda Campiana Jesuity; kněz, arcijahen Bechynský; farář w Krumlowě; kanownik Pražský; 1573 — 1589.

1. O potupení swětských marností (z lat.) IV. 697.
2. Proti moru etc. IV. 1842. a.
3. Alberta Welikého: knížka pobožná o nebeském na zemi obcowání IV. 1842. b.

Winter, Josef. — 1840.

We Wěsto VI. 496. m.

Wiršink, Leopold Frant. — Narozen 8. Listop.

Příloha 24

Příloha 25

A

B

Příloha 26

lubokým sklíčením jsouc bolem tradnou podáváme zprávu o smrti milované své matky, sestry, tchyně a babičky

Barbory Hampeisové rodem Vinařické.

Zemřela zaopatřena vyšší svátostmi umírajících po delší nemoci sešlosti věkem v úterý dne 28. června r. t. o 1/2 12. hod. ráno a bude pohřbena v rodinnou hrobku na Vyšehradě u Prahy, za kterou příčinou tělesné ostatky její budou ve středu dne 29. června po 4. hod. odpo. zde vykropeny, po dráze do Prahy dopraveny, kde dne 30. června pohřeb se vykoná.

V NOVÉM BYDŽOVĚ dne 28. června 1881.

<p>Antonie Halová, vdova po radovi c. k. krajin. soudu v Praze;</p>	<p>Johanka Patočková, Julie Slavíková, sestry.</p>	<p>Fr. Patočka, c. k. profesor v Praze;</p>
<p>Aloisie Krouská, vdova po statkáři v Kausicích; sestry.</p>	<p>Jaromír a Václav Slavík, vnucci.</p>	<p>Vác. Otak. Slavík, ředit. r. gymnas. v Nov. Bydžově seťové.</p>

Tiskem P. Bakavského v N. Bydžově

Příloha 27

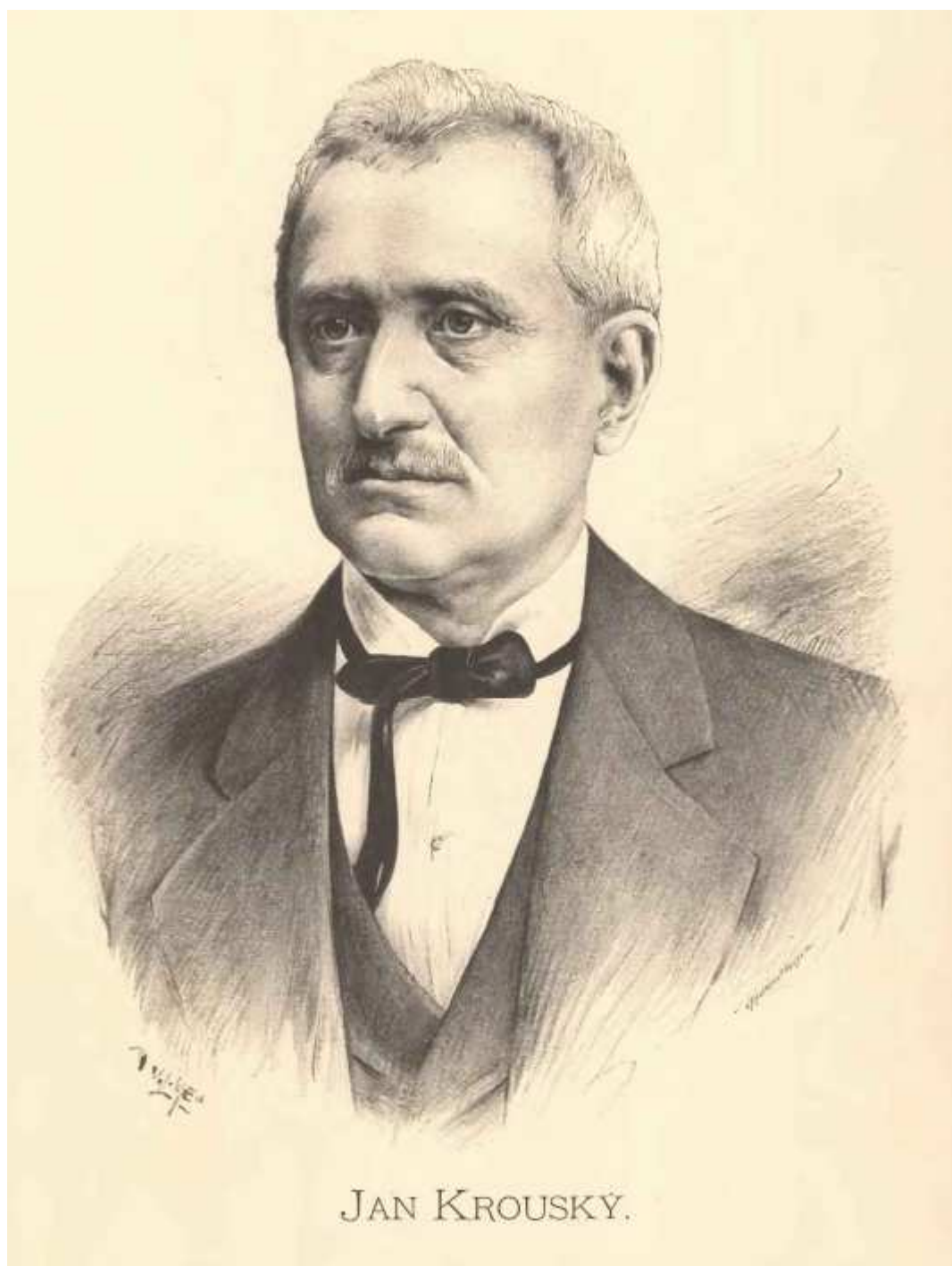
A

B

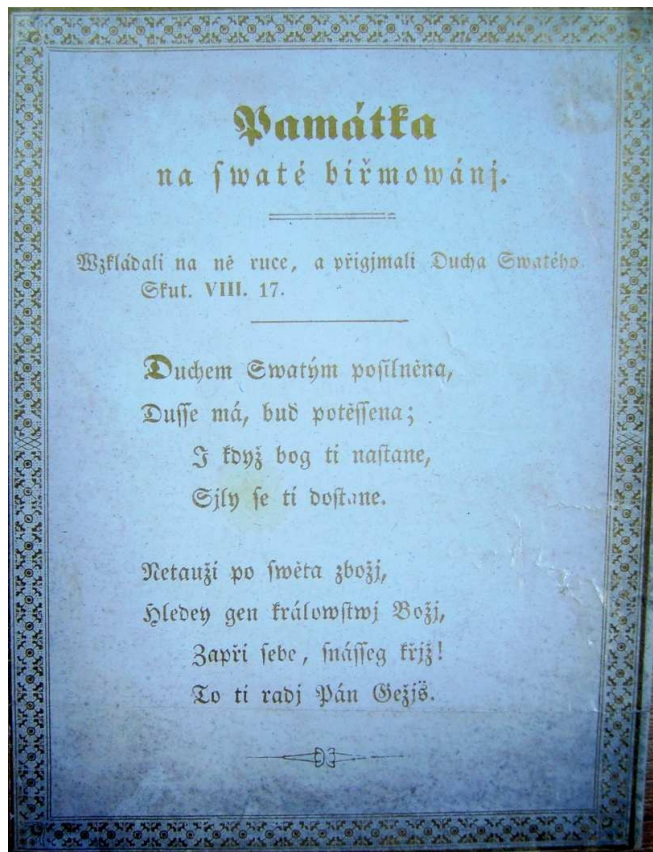
Příloha 28

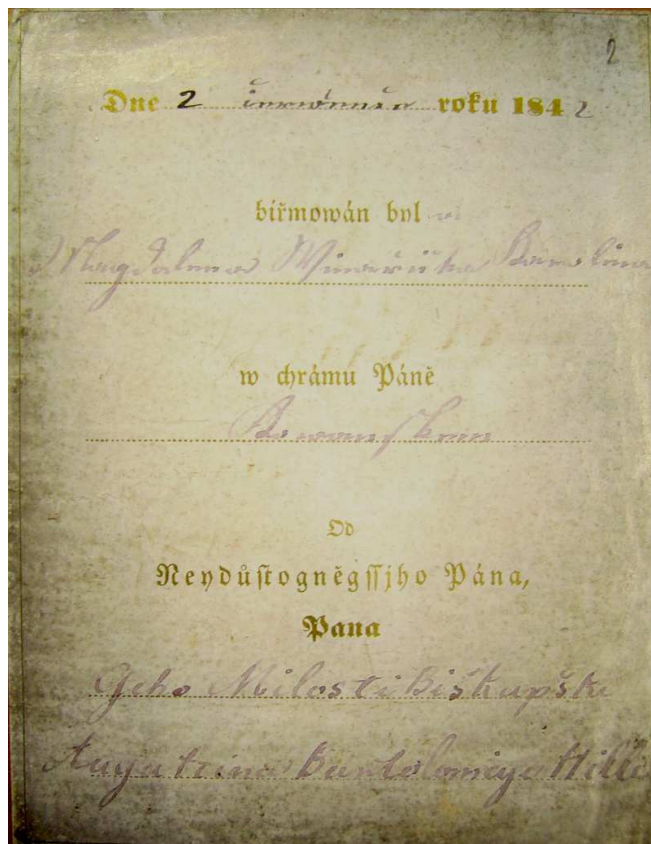

Příloha 30

A

B

Příloha 32

Uctěbný Pane!

Ja jsem Jim měla již dávno za přijetí
odeslaných těch pjsnj děkovati; gsaut již
samý w sobě přikny; o mnoho uzácnějš
gsau mi ale pro ruku, z které pocházegji -
Jenom moze úplná neumělost české řeči
(nebot' toto gsau ty prvny řádky, které
český pjsu) odsuzovala mne k tak slau -
-komei mlienj. Však projistování p. P.
Slamy, že se na Jegich prominutj směle
spolekati mohu - o čmž sem se již také
w ohledu svého zpřevu přesvědčila -
Dobrává mi smelosti, i naděje, že se

Kritikny nemám co bati. Galt přijemně jsem
těmi pjsněmi překvapena byla, toho se
gisté prostředkem p. P. Slamy již
dozvěděl. Kdyžkaliv že přijímám,
a to se stává často - zprominám si
s nelženým patěšenjm na Dobrotivého
Dánce, a radugji se, že buďaučně
onen Duet ze švýcarské rodiny w
naši materiske řeči s Njmi spjevati
bude. Zadržegji se gisté gjednau za
Jegich prominutj, gústavám w
upřimné uctivosti.

Jim oDanci

Na Worlyku 9. listopadu Johanna Sauchowag.
1830.

Příloha 33

Příloha 34

Syllabus
Candidatorum ad Seminarium Archiepiscopale
suscipi humillime supplicantium.

Pro Archidiecepsi.

Boehm Wenceslaw.
Cerman Philippus.
Dielenz Josephus.
Fritz Josephus.
Gebauer Antonius.
Graumann Franciscus.
Manivch Franciscus.
Marwan Joannes.
Molovsky Joannes.
Muzbar Antonius.
Nabola Joannes.
Koepel Andreas.
Kraupa Augustinus.
Megotzin Joannes.
Novotny Josephus.
Panz Mathias.
Pawcher Josephus.
Pebetzer Franciscus.
Schimanell Paulus.
Schwiklyz Antonius.
Sedlaoen Franciscus.
Silber Simon.

Silbermann Joannes.
Slunecsko Jacobus.
Sorgenfrey Bernardus.
Spalenza Franciscus.
Stb Joannes.
Stb Mathias.
Stepanek Josephus.
Vrooda Vitus.
Wania Procopius.
Wenz Mathias.
Winarzewsky Carolus.
Wondrich Franciscus.
Worell Michael.
Wrtiatko Josephus.
Zitt Wenceslaw.

57.

Præsentati ad numerum decem in Seminario Archid.
episcopali complendum.

Pro Diocesi Catomericensi.

Příloha 35

A

B

C

Příloha 36

A

B

C

Příloha 37

A

B

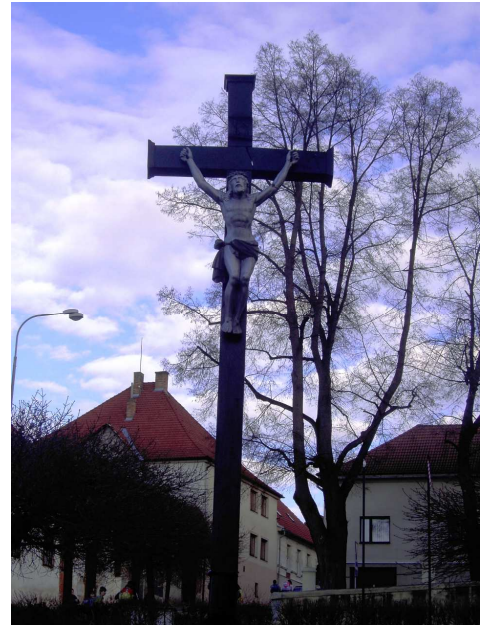
C

Příloha 38

A

B

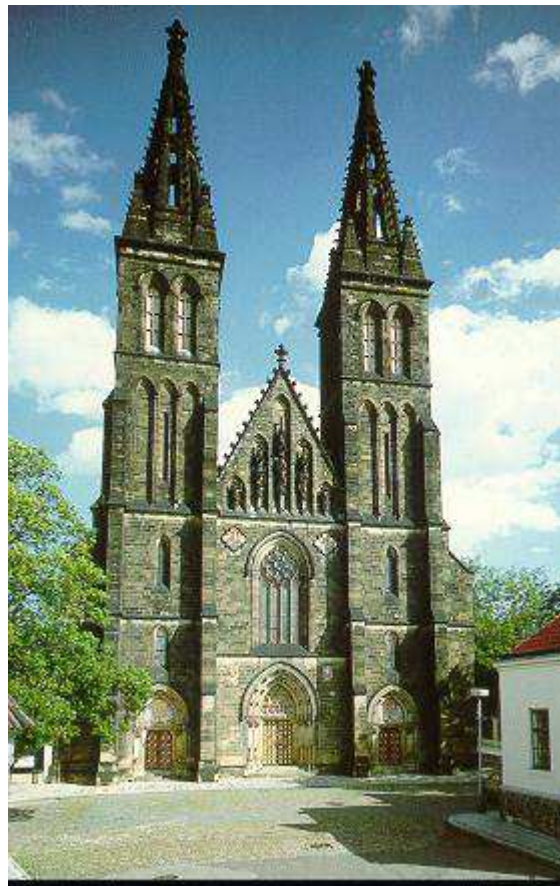
C

Příloha 40

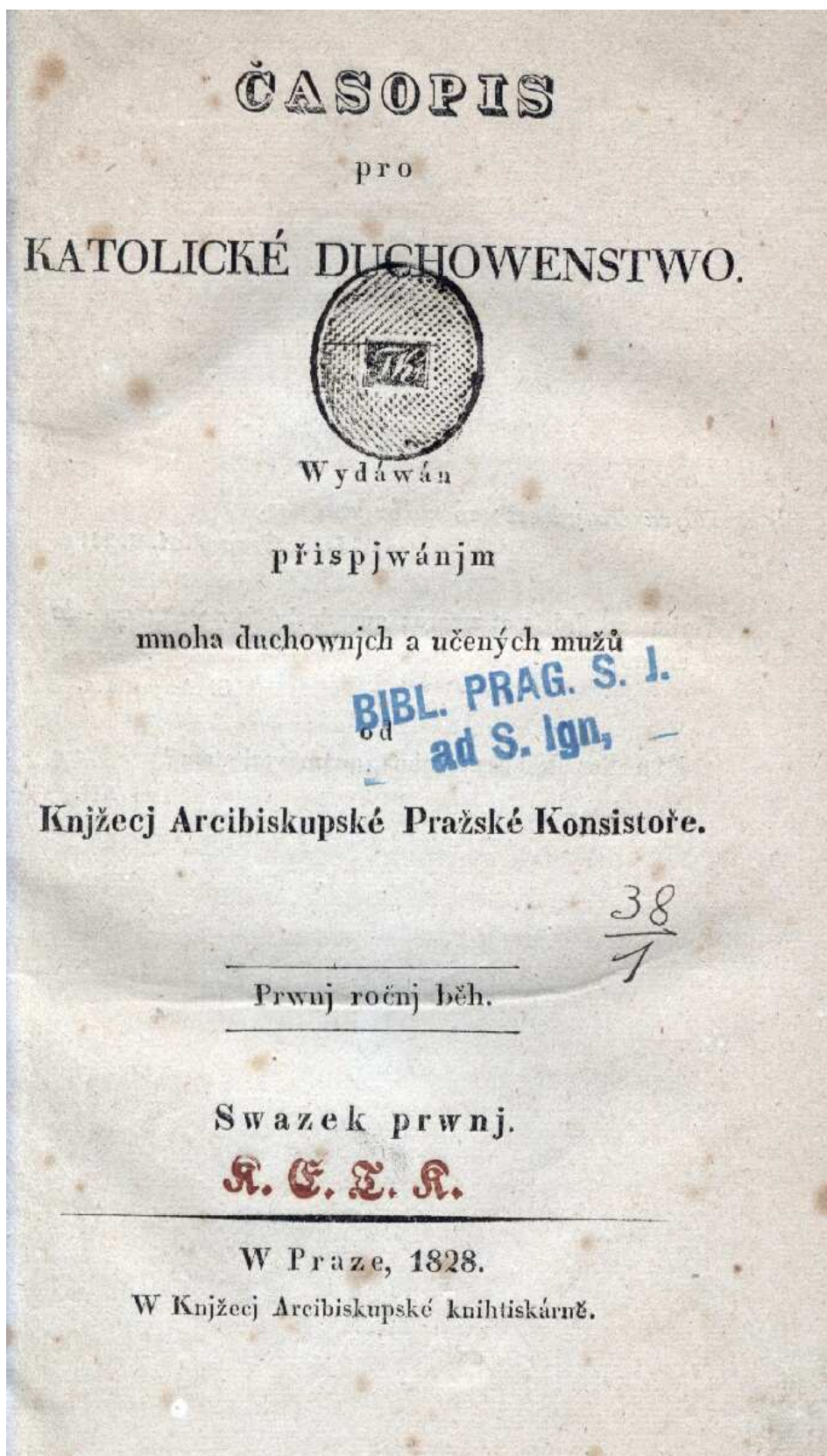
Příloha 41

A

B

5.6
Druhý svazek vyjde 31. března.

ČASOPIS

katolického duchovenstva.

Pomocí mnoha duchovních a učených

vydává

Karel Vinařický,

sidelní kanovník u starobylého kollegiálního chrámu Páně Sv. apoštolů Petra a Pavla na Vyšehradě, budějov. b. konsistorní rada čestný, činný oud musea království českého, mimořádný člen kr. české společnosti nauk, i člen výboru jednoty katolické v Praze.

Ročník první.

Svazek první.

V Praze.

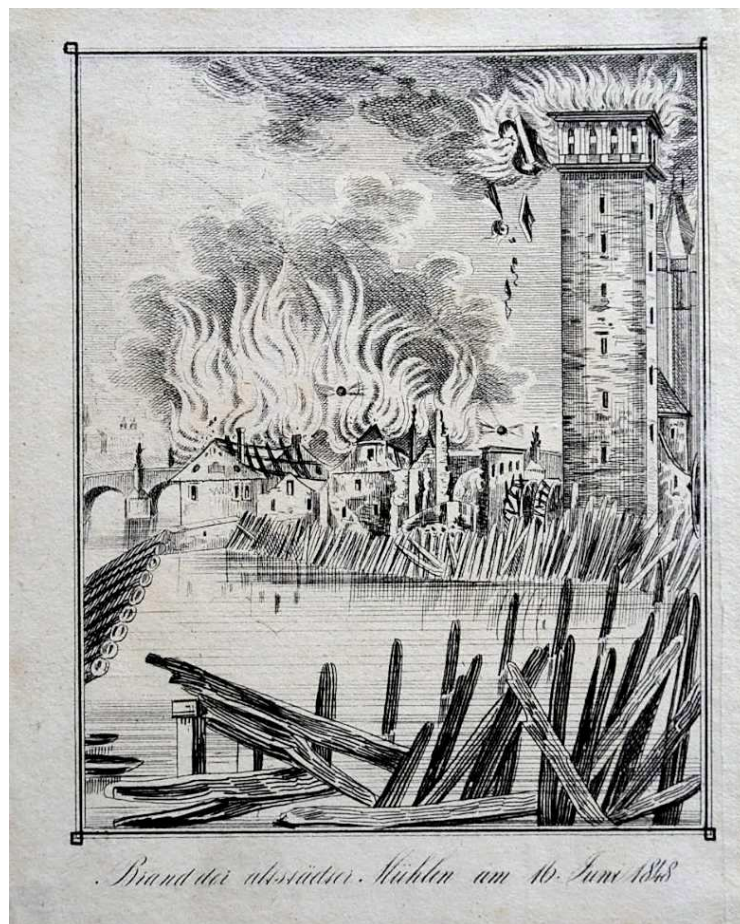
Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v kníž.
arcibisk. knihtiskárně.

1860.

Vydán 15. února.

Příloha 44

A

B

O z n a m e n í.

Žalostné udalosti ve hlavním městě naše vlasti zbudily velikých starostí a velikého obávánj, a ustrášenj a rozjítenj za přjčinu bombardovánj a uzavřenj Prahy bylo w celé zemi velké a všeobecné. Žádný se nedozvěděl přjčin, za kterými ode vysokých autadů zemských tak přísných prostředků zavedeno bylo.

W těchto natřzenjch spatřilo obyvatelstvo prwnjho kroku ke zrušenj swobod nám od našeho milowaného a dobrotiwého krále udělených a zákonné pogistřených, zbory národnjch obran všelikých měst a mst hotowili se za tau přjčinu ku ozbrojenému tazenj do hlavního města, aby se tabdli pomocj a přispěnjm obáwaným návratem ku starému (reakci) téžce sklčeným městánám.

Velitelové všelikých oddělenj národnjch obran, jakož i jinj obyvatelové měst a wentowa sestoupili se dne 16. březjho měsíce w Mladě Bolešlawi ku společnému poraděnj, proto že si na zákonné estě bljžšjho přeswědenj a wyswětenj přjběhů zarmucujících chtěli zaopatřiti, a bylo uzavřeno, wyslati deputaci k Jeho Oswjcenosti Generálů Veliteli knjzeti Windisch-Grázu a k Jeho Excellencj Pánu Presidentu vlády zemské, hraběti Lwu Thunowi s prosbou, by wyslyšeli slusných žádostí Pražánůw, a aby upuštěno bylo od bombardovánj staroslawného města.

Členové poslanstwa byli: Josef Šlakl, měšťan a sněmownj poslanec Mladobolešlawský, Ján Kraufký, rolník w Katušejch a deputowaný sněmownj wškarciátu Mladobolešlawského, P. Karel Winatický, farář na Kowani, Frantisek Zych, měšťan z Turnowa, Tomáš Weber, měšťan z Bičina, Frantisek Beck, práwnj z Hořtjna.

W poledne w 1 hodinu odgela deputaci z Mladě Bolešlawi a byla gestě toho samého dne na večer w Pražském hrade wjšdně a přátelsky přigata od Jeho Oswjcenosti Generálů Veliteli knjzete z Windisch-Grázu a od Jeho Excellencj Pána Presidenta zemské vlády hraběte Lwa Thuna, a na gegj neysnažnějšj prosby bylo gj uděleno ubezpečenj, že Jeho Oswjcenost ani okamženj dšji nebude, zavedených přísných natřzenj zmjrniti a i dofonce od nich upuštiti, gať mile se okáže město nařloněno ku přjgetj stanowených wýmjněk.

Členové poslanstwa, jakož i ostatní členové deputace, Mladě Bolešlawi se gestě k wogisku wyslenta daleká, gaťoby snad austawu čili konstituci našim králem nám udělenau zwrátiti chtělo, že přísných natřzenj ku nawrácenj pokoje, ku pogistřenj pořádku a ku ochraně na wětšim dšle pokogného městánstwa, které geg samo to ně prošlo, newyhnutedně zavedeno býti muselo, též nás dale ubezpečowal, že gest utrhaním na eti twrzenj, že c. k. wogisko beže wšj přjčiny zakročilo a samo že začalo.

Na to deputace opětowně činila předstawenj, by město co neymožněgi štetěno a obywatelstvo dšlšsmu bombardovánj wřazeno nebylo, a obdržela pewného ubezpečenj, že, kdž se wše pokogně zachowá, — že gisté ani gedně štelně rány wje nepadně.

Drubého dne obnovila deputace horliwě swého wynasnaženj a swých prosb spolu s deputowanými král. hlavního města Prahy o wyzdwnženj bombardementu a o smjrliwě wyrownánj u přjtomnosti c. k. dwornjch komisarů, totiž Jeho Excellencj Pána hraběte Mensdorfa, c. k. generála gezdectwa, a Pána dwornjho rady z Klecanských, a konečně byly přigatě ode Pražských deputowaných wýmjnky Jeho Oswjcenosti stanowené a sice u přjtomnosti zdejšj deputace, kapitulace pať brla uzavřena, bombardovánj wyzdwnženo, a aby se neyauplnějšj upokogenj w městě způsobilo, gest též wšestranně šnaženj a namabánj.

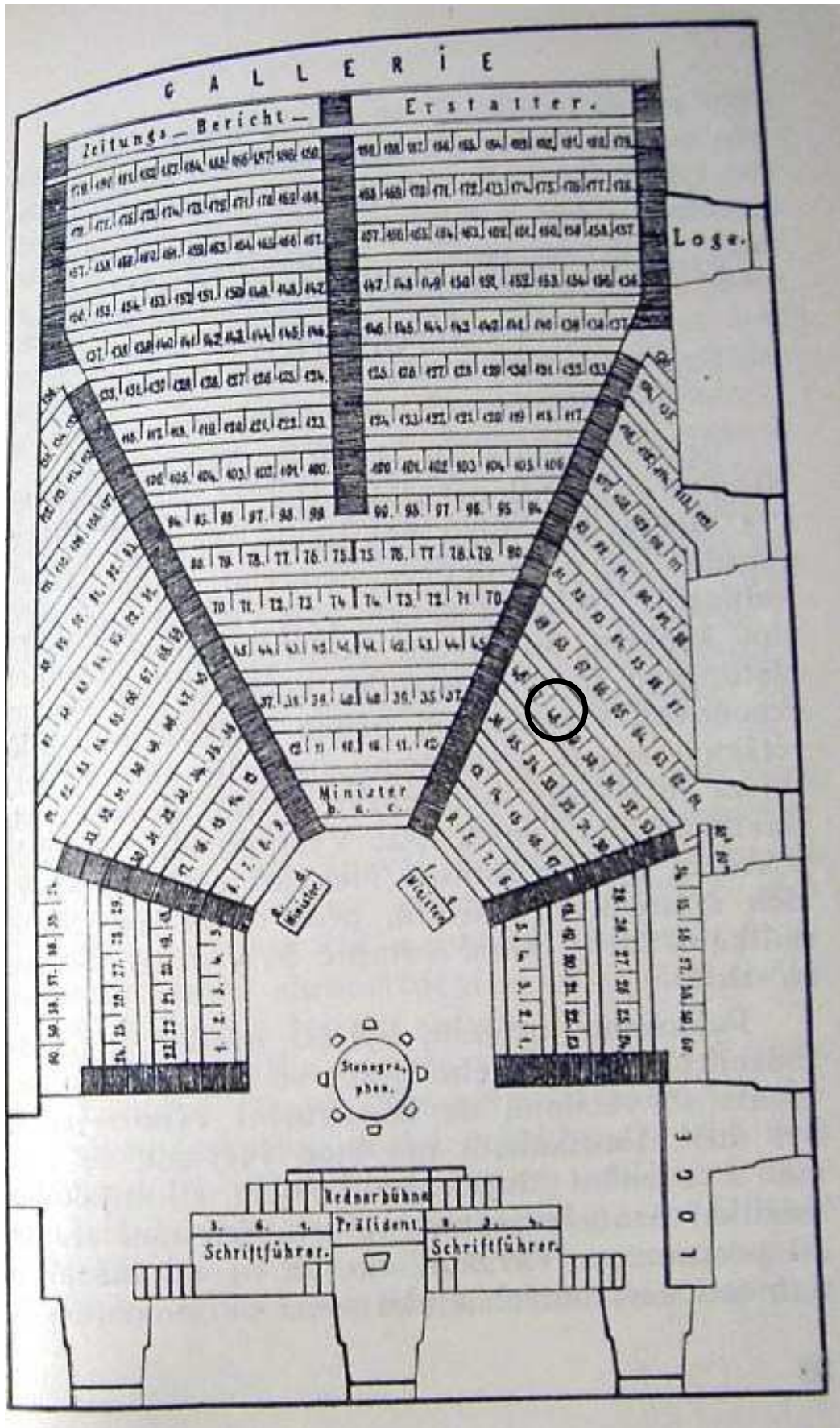
Deputace uznává za potřebné, těchto udalostí wšegně oznámiti, a byt i podšl gegjho wynasnaženj malý byl, tak gest předce gšlého přeswědenj, že dle swých sil wšleho wynaložila, čeho ku nawrácenj pokoje w městě gen co možná učiněno býti mohlo, a daufá, že gegj wynasnaženj bez dobrých následků neostane.

Bůh Wšemohaucj ať wźme naši krásnau wlast pod swau ochranu, on ať zachrání nás od bezwładj čili anarchie a brozných nesčislných následěch gi sprozwážejících, on ať nám zachowá pokoge, zákonnosti čili štetěnj práw, pořádku, naši konstitucenj swobodu a nadewšlecko swornost, on ať nám zachowá gestě dšlubo našeho milowaného mocnátě a konstitučnjho krále!

W Mladě Bolešlawi dne 19. čerwna 1848.

Deputace.

Příloha 47

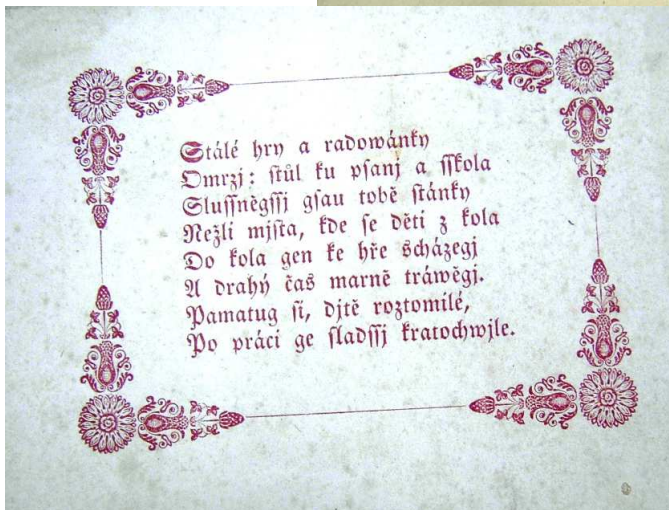

Příloha 48

Příloha 49

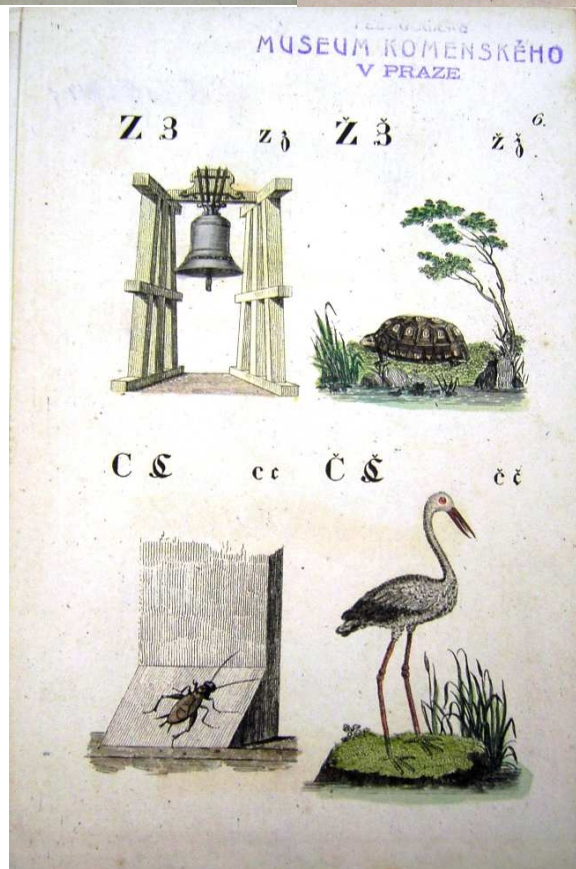
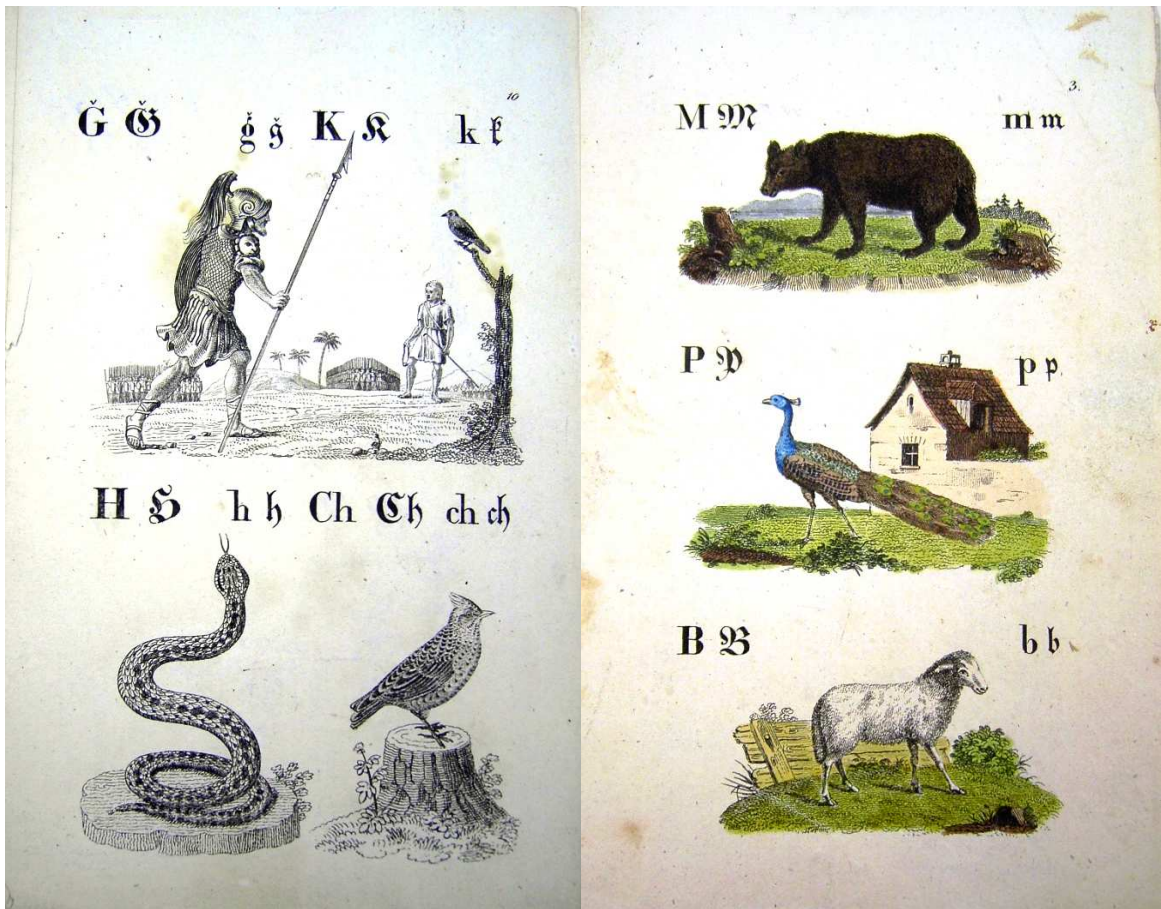
Příloha 50

Příloha 53

NOWINY

Z OBORU LITERATURY, UMĚNÍ A VĚD.

Číslo XXIV.

(Příloha ku Květin.)

30. listopadu 1842.

Literatura.

Kytka. — Dárek malým čtenářům. Skládal Karel Winařík, farář na Kowani u Malé Boleslavi. V Praze, tiskem Jana Spurného 1842. Stránek 73. — Cena 10 kr. stří.

Bez pochyby se nemejlím, za to mage, že každý upřímný milovník náš drahé české mládeže, každý přítel zdravého českého vychování srdčně buď se zaradoval aneb zaraduge tomuto milostnému dárku, gakowýž tuto weleb. pán Winařík dobrým a milým dítčím podal. — Kytka geho gest práwě mistrowskau rukau výborného zahradnjka uwtá; řjm častěgi na nj se djwá oko, tjm wřelegi žádá srdce, aby každé garo nám takowé přinášelo. Posawáde neměly české malé dítky knjžecky gim wýhradně obětowané; p. f. Winaříček, který neyprwé prwnj řjtanečku, s obrázky a utěšenými básničkami okrášlenau, gim wěnowal, nynj též prwnj roztomilým tjmto nowým dárkem na ně pamatowal. A což nám přinesla tato *Kytka*. Pjnsně pro dítky, bágky, hádanky, weselé powjdy, mrawnj a nábožné propowjdy: wšeho wšudy 40 kausků, k nimž wzadu 8 nápěwů přidáno gest. Nynj tedy obraťme se k pjsnjm; gest gich 8 a sice: Holubice, Králjček, Hra na wogáky, Panenka, Pasačka, Pomlaska, Kolibawá, Koleda; každá pak nese na sobě tak wýznačný ráz dětinnosti, newinného weselj a upřímné srdečnosti, každá pohybuje se tak wěrně a nenuceně we světlé dítčejm, že ani newjm, zda-li by u nás kdo byl takowých pj-nj pro dítky dřjwe složil. Neho genom si přežij (lze-li gi čjstj?) u p. Pasačku, Králjčka, Kolibawan, a zdaž mi nepřiswědjš? Hle, tu Pasačka:

Paste se hausata;
Roste wám trawička;
Roste wám přiroste;
Spadněl rosička.
Hudě hej, hej hej,
Hejsa, hej!

Do žita, pšenice
Na škodu nechodte,
Hansátek maličkých,
Husy, tam newodte.
Hudě hej, hej hej,
Hejsa, hej!

Neposlechnete-li,
Pozdwiłnu metličku,
Pošlehám, potrestám
Mlawau hubičku.
Hudě hej, hej hej,
Hejsa, hej!

W louži se nebrouzdey,
Hansátko žluťaučké,
Umeg se w potoce,
A budeš bělaučké.
Hudě hej, hej hej,
Hejsa, hej!

Umytá hezaunká
Budeš pak husička,
A k duhu pğde ti
Zelená trawička.
Hudě hej, hej hej,
Hejsa, hej!

W zimě pochwáljme
Twoje bité peřj,
A ty dáš nám také
Fetenj k wečeři.
Hudě hej, hej hej,
Hejsa, hej!

Paste se hausata;
Až se napasete,
Pořádkem za sebou
K domowu pğdete.
Hudě hej, hej hej,
Hejsa hej!

Hausátka, husičky,
Dělate štěbety,
Nenadělyte ger
Na sebe klewety!
Hudě hej, hej hej,
Hejsa hej!

str. 21.

Ať tedy giž nic wjce nedjím o *Králjčkowi* atd.; z té gedné tuřjm každý nahlédne, gakých pochautek našim maličkým wýtečný nás p. Winařík poskytl. Škoda gen, že gich tak málo — že gich genom 8! — Po pjsnjch následngj bágky, mezi nimž *Boreček* newdělš, a mně neyzanjmawěgš hřti se widj. Při bágkách pro děti gest si co přáti, aby každý toho krásného,

Nuztliches Zeugniß
Der Geseftigte bestatiget hiermit von Urfache zu gesehen, daß
Jes. Carl Winaritzky Heilbrunnent in Moldawien, Erd-
wäiser Kreis in Lojman, bei seinem unterricht anstigen
und abammärdig ausgebildeten Körper, sich besonders
güt entwickelten Geist- und Sprachorganen und eines
völligen Gesundesait erfunden, und in seinem Alter
von 50 Jahren seinen übrigen Sinnesorganen voll-
kommen mächtig sey.
Weil und dessen von Geseftigter kunnstfarligung
und Ergebnisse Zeugniß
Moldawien am 14 Juli 1837
Heinrich Lohwatsch
Heilbrunn

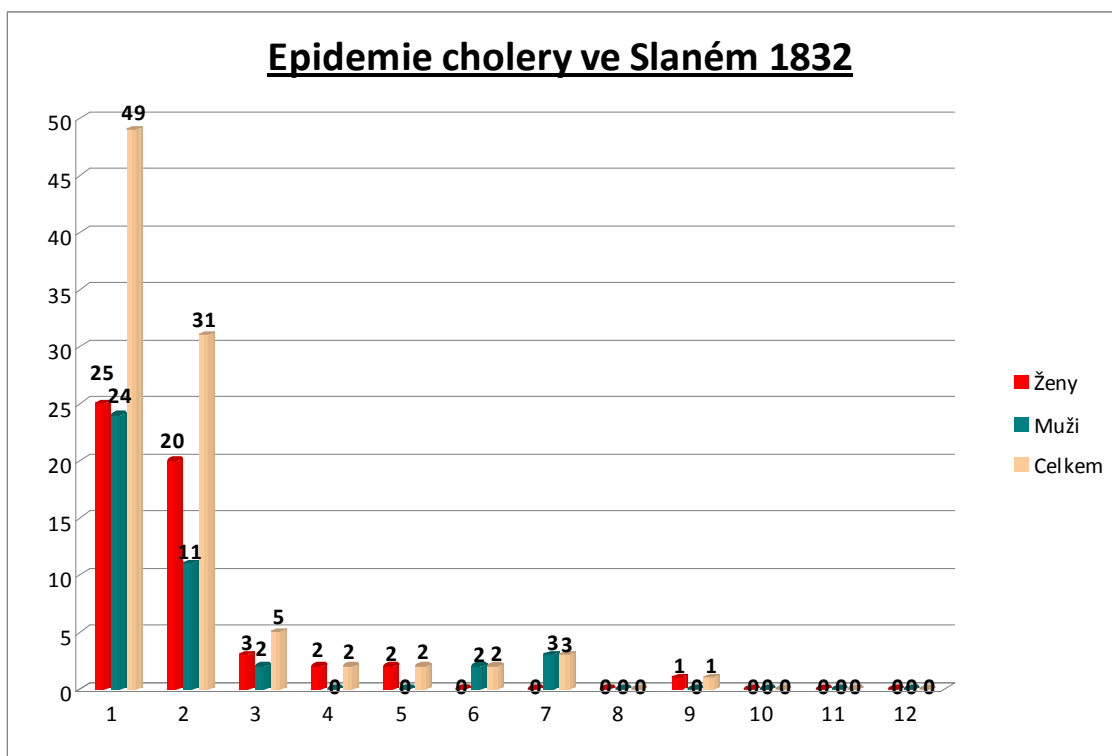

Příloha 57

	Leden	Únor	Březen	Duben	Květen	Červen
Ženy	25	20	3	2	2	0
Muži	24	11	2	0	0	2
Celkem	49	31	5	2	2	2

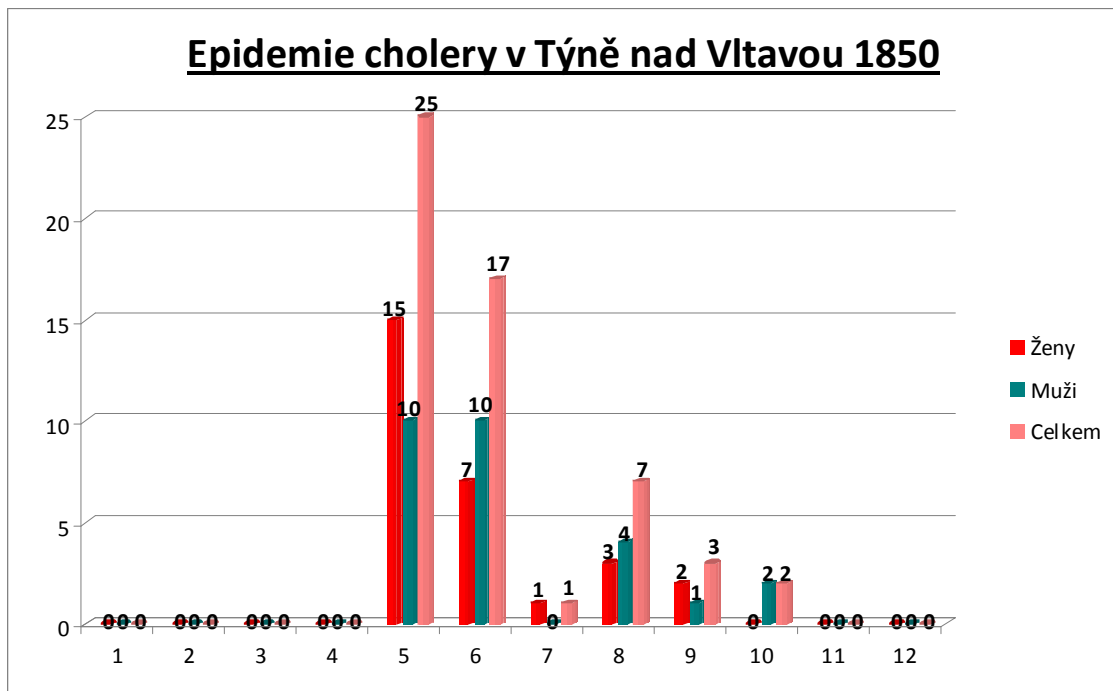
	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Listopad	Prosinec
Ženy	0	0	1	0	0	0
Muži	3	0	0	0	0	0
Celkem	3	0	1	0	0	0

Příloha 58

	leden	únor	březen	duben	květen	červen
Ženy	0	0	0	0	15	7
Muži	0	0	0	0	10	10
Celkem	0	0	0	0	25	17

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
Ženy	1	3	2	0	0	0
Muži	0	4	1	2	0	0
Celkem	1	7	3	2	0	0

A

kanovník starobylé kapitoly Vyšehradské, jeden z nejhorlivějších a nejzasloužilejších pracovníkův na národní roli dědičné. Podavše již v prosinci roku minulého vedle podobizny obšírnější životopis, odkazujeme k tomu laskavého čtenáře, tuto pak zesnulému, jenž i příkladným byl synem vlasti i člověkem zajisté šlechtěným, provoláváme :

SLÁVA PAMÁTCE JEHO!

Pohřeb odbýváti se bude v sobotu o 9. hod. ranní.

B

†

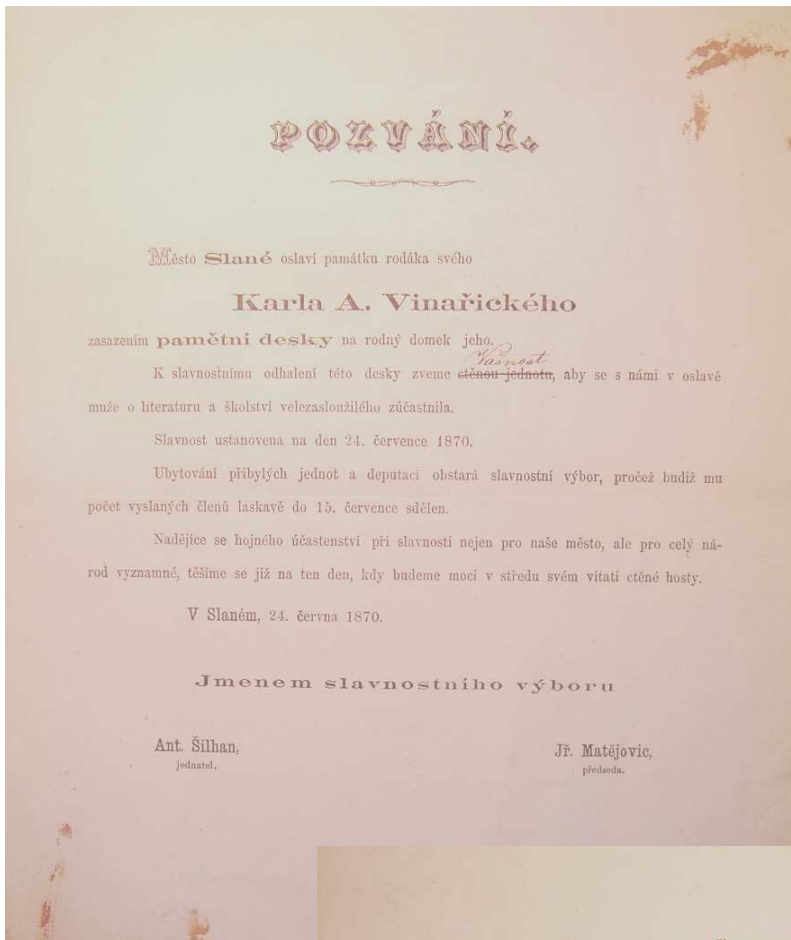
Karel Vinařický.

Včera dne 3. t. m. umřel na Vyšehradě v Praze **Karel Vinařický**, kanovník vys. d. kapitoly Vyšehradské.

K. Vinařický jest rodem ze Slaného (nar. 24. ledna 1803). Studoval v Praze a ve Vídni, vyvolil si stav duchovenský i byl l. 1825 na kněze vysvěcen. Arcibiskup Chlumčanský přijal jej hned po vysvěcení za svého ceremoniáře a od l. 1829 za tajemníka, v kteréžto službě zůstal též u arcibiskupa hr. z Kolovrat. L. 1833 došel se na faráře na Kováři, l. 1849 za děkana do Týna nad Vltavou. L. 1859 vyvolen za kanovníka kapitoly Vyšehradské. První spis Vinařickým vydaný jest překlad eklog Virgiliových (1828). Později přeložil všechna díla tohoto knížete básníkův římských (1851). Kromě toho převedl první zpěvy Iliady a Odyssey epickým rozměrem slovanským, velkou část od Horatiových a Tacitovu Germanii. L. 1836 vydal „Věk a spisy sebrané Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic“, 1840 Pyrkerovy „Perly posvátné“. Aby ukázal libozvučnost češtiny, sepsal několik básní, kde se vždy samobláskz se soubláskou střídá („Varyto a lyra“, l. 1843). Ve „Sněmoch zvířat“ podal (1841, 1863) báseň jinotajitelou. I v básnění dramatickém se pokusiv. sepsal činobru „Jan Lucemburský“ (1850). Rozsáhlá jest Vinařického spisovatelská činnost v oboru vychovatelsva. Články v obecných školách předepsané, jsou dílo jeho. Od l. 1860 vedl správu časopisu katolického duchovenstva a byl s ar. tou „Dědictví sv. Prokopa“ ku vydávání bohovědných spisův. V sobotu o 9. hod. ráno bude pohřeb jeho.

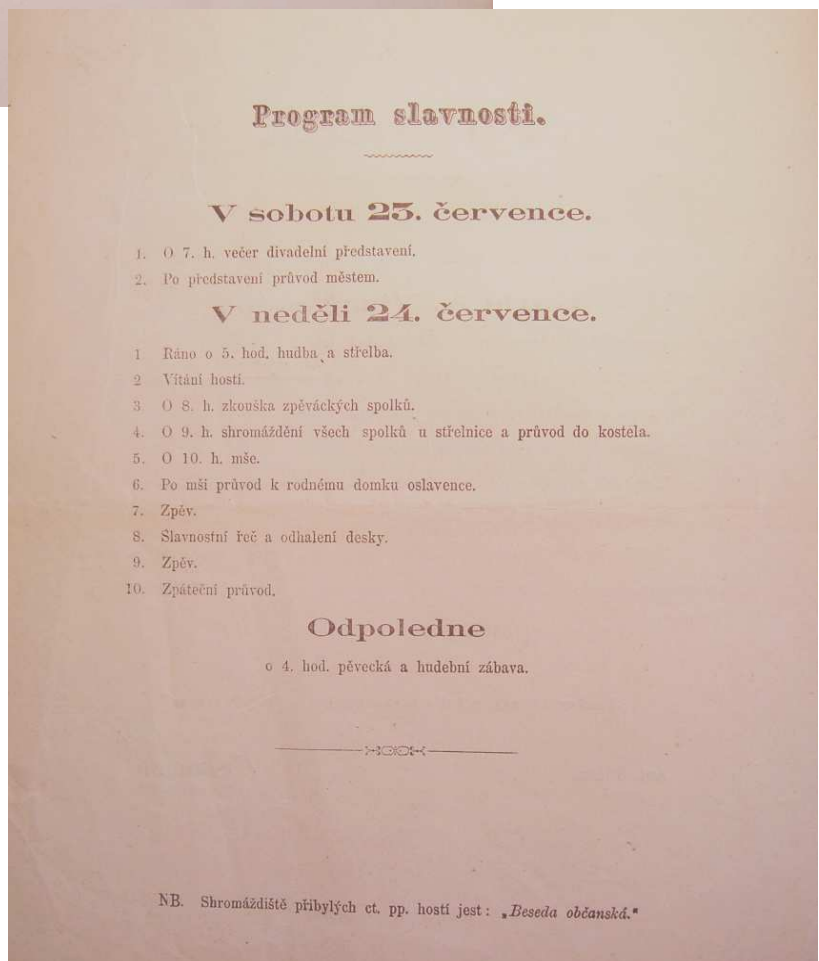
Slavná budiž jeho památka v národu československém!

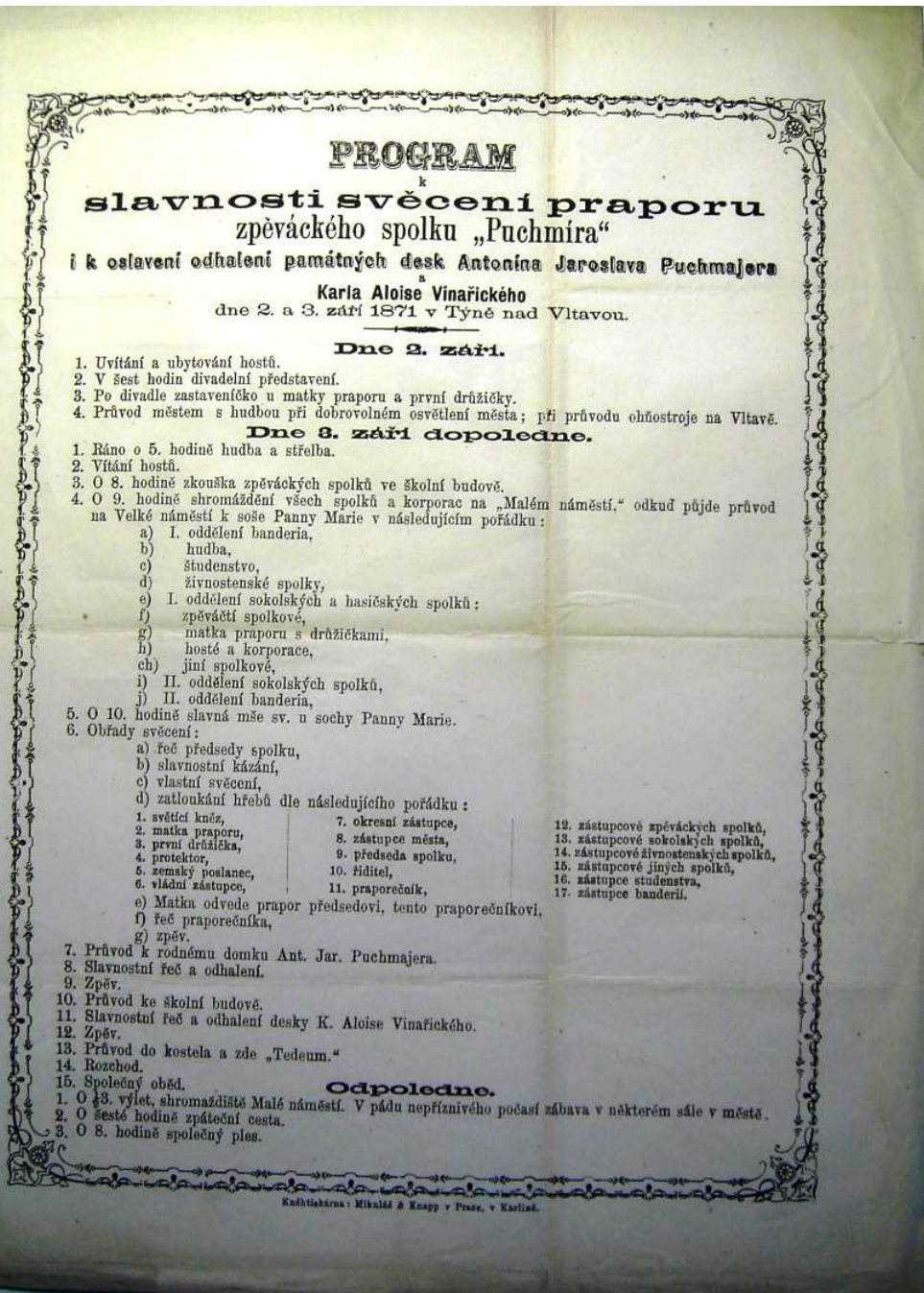
Příloha 60

A

B

Příloha 62

A

B

Příloha 63

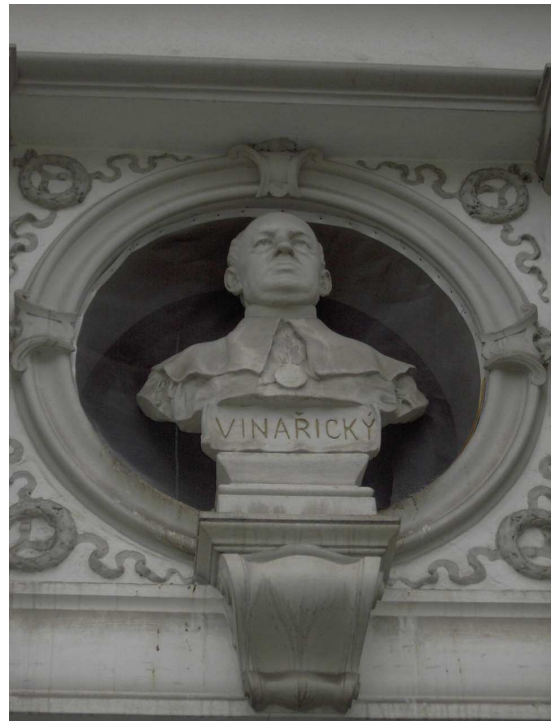

Příloha 64

A

B

C

Příloha 65

A

B

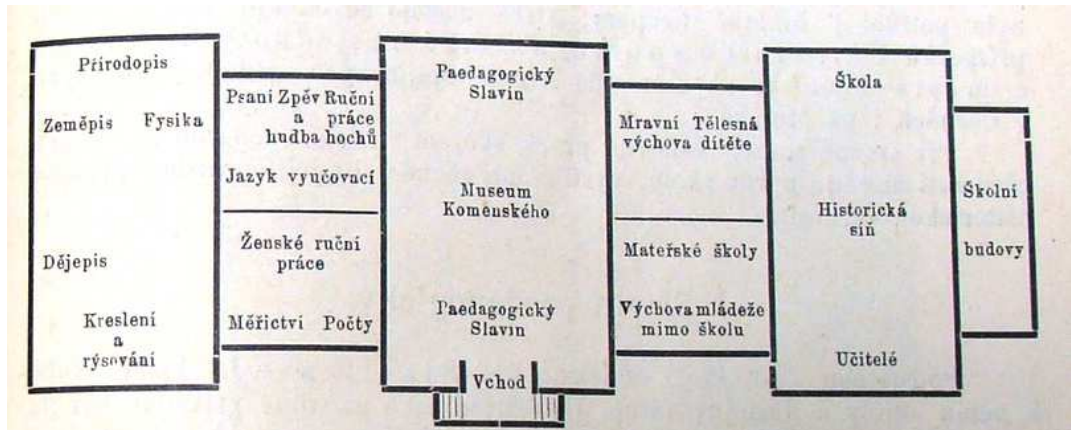

Příloha 66

Příloha 67

A

B

Příloha 70

Příloha 71

Příloha 72

Příloha 73

Příloha 74

Příloha 75

Příloha 76

Příloha 77

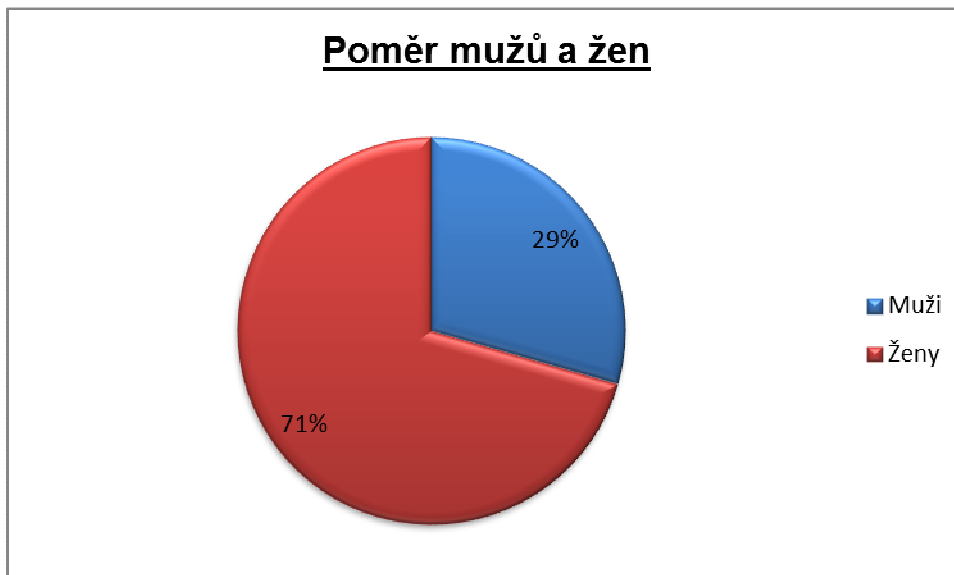

Příloha 78

Příloha 79

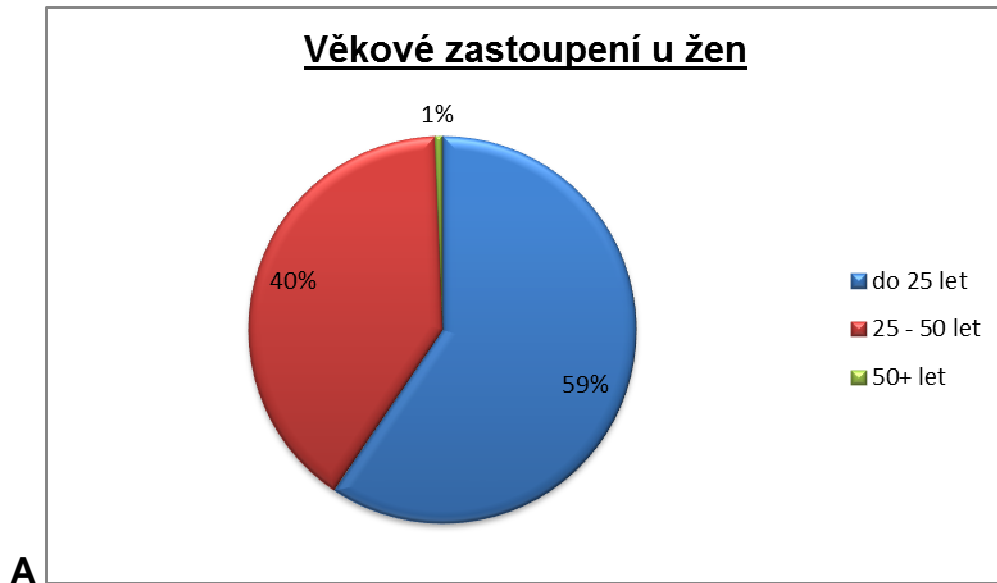
Muži	Ženy	Celkem
139	333	472

Příloha 80

Ženy	do 25 let	25 - 50 let	50+ let	Celkem
Počet	198	133	2	333

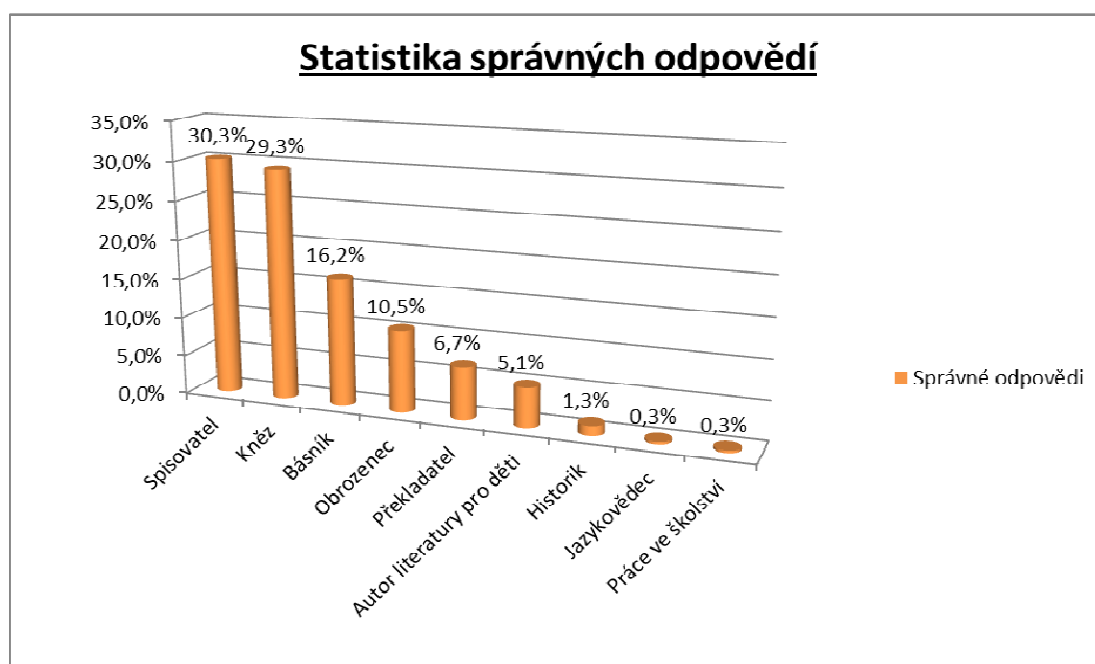

Muži	do 25 let	25 - 50 let	50+ let	Celkem
Počet	70	67	2	139

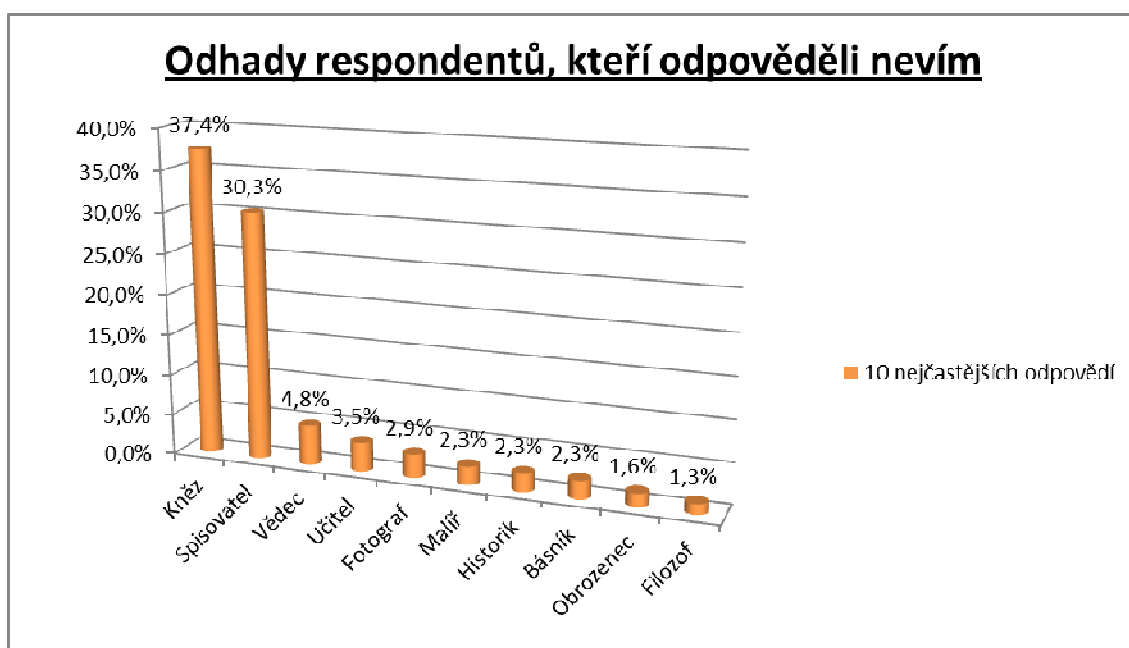
Příloha 81

Odpověď	Počet
Spisovatel	95
Kněz	92
Básník	51
Obrozenec	33
Překladař	21
Autor literatury pro děti	16
Historik	4
Jazykovědec	1
Práce ve školství	1
Celkem	314

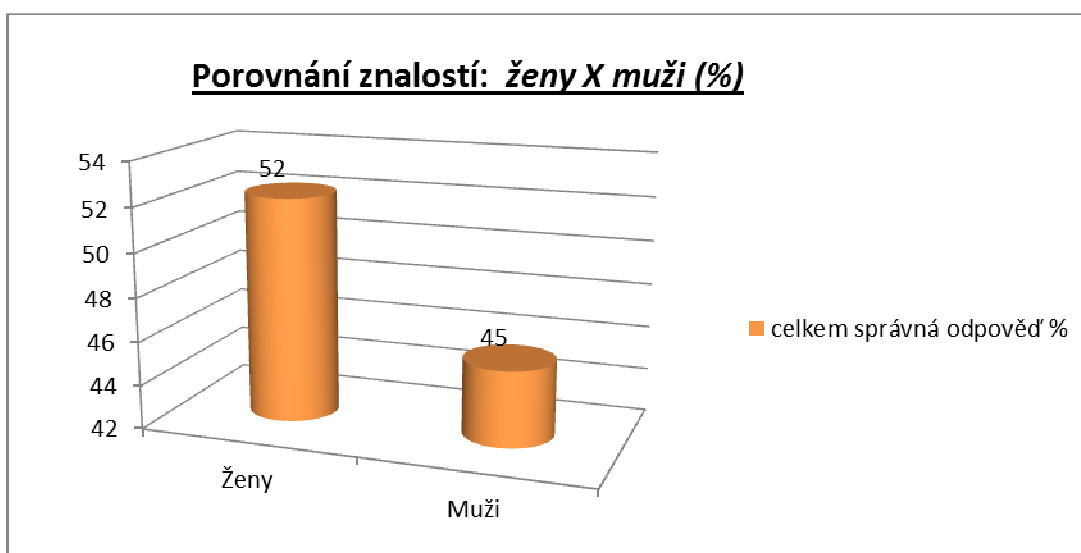
Příloha 82

Odpověď	Počet
Kněz	116
Spisovatel	94
Vědec	15
Učitel	11
Fotograf	9
Malíř	7
Historik	7
Básník	7
Obrozenec	5
Filozof	4
Celkem	275

Příloha 83

Profese	Ženy	Muži	celkem	celkem %
úspěšná odpověď				
Kněz	63	29	92	15
Spisovatel	72	23	95	15
Obrozenec	25	8	33	5
Autor literatury pro děti	14	2	16	3
Básník	35	16	51	8
Historik	1	3	4	1
Překladatel	12	9	21	3
Jazykovědec	1		1	0
Práce ve školství	1		1	0
celkem správná odpověď	224	90	314	50
celkem správná odpověď %	52	45	50	
neúspěšná odpověď				
Nevím	196	102	298	48
Učitel	2	1	3	0
Politik		1	1	0
Vědec	3		3	0
Architekt		1	1	0
Skladatel		1	1	0
Zakladatel internetu		1	1	0
Vinař	2	1	3	0
Filozof	1		1	0
Malíř	1		1	0
celkem špatná odpověď	205	108	313	50
celkem špatná odpověď %	48	55	50	
celkem	429	198	627	100

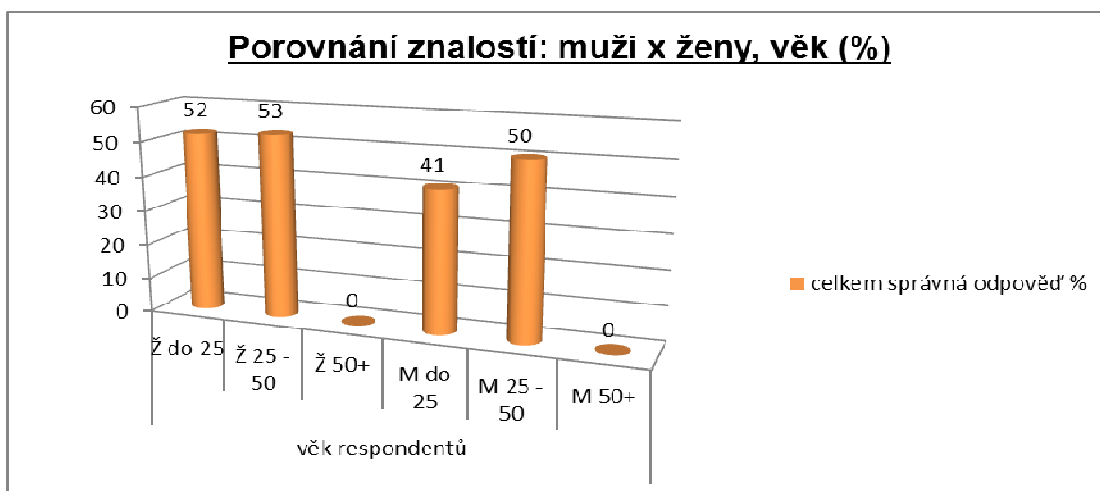

Poznámka:

Ve správných odpovědích byly o 7% úspěšnější ženy.

Příloha 84

Profese	věk					
	Ž do 25	Ž 25 - 50	Ž 50+	M do 25	M 25 - 50	M 50+
úspěšná odpověď						
Kněz	38	25		15	14	
Spisovatel	45	27		8	15	
Obrozenec	15	10			8	
Autor literatury pro děti	7	7		1	1	
Básník	21	14		8	8	
Historik	1			2	1	
Překladatel	8	4		4	5	
Jazykovědec		1				
Práce ve školství	1					
celkem správná odpověď	136	88	0	38	52	0
celkem správná odpověď %	52	53	0	41	50	0
neúspěšná odpověď						
Nevím	119	75	2	53	47	2
Učitel	1	1			1	
Politik					1	
Vědec	2	1				
Architekt					1	
Skladatel				1		
Zakladatel internetu				1		
Vinař	2				1	
Filozof		1				
Malíř	1					
celkem špatná odpověď	125	78	2	55	51	2
celkem špatná odpověď %	48	47	100	59	50	100
celkem	261	166	2	93	103	2

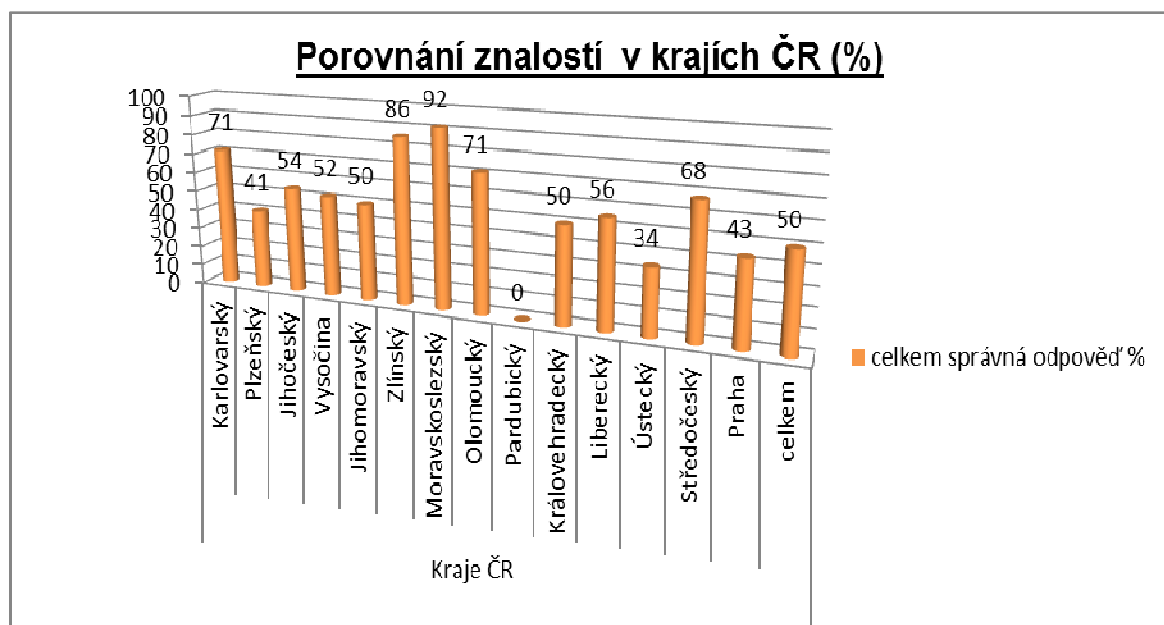
Poznámka:

Největší znalost byla ve věkové kategorii **žena 25 – 50 let: 53%** úspěšných odpovědí. Nejhorší znalosti prokázala muži **do 25 let: 59%** neúspěšných odpovědí.

Příloha 85

Profese	Kraje ČR						
	Karlovarský	Plzeňský	Jihočeský	Vysočina	Jihomoravský	Zlínský	Moravskoslezský
úspěšná odpověď							
Kněz	1	14	16	5	10	2	4
Spisovatel	3	14	11	10	9	2	3
Obrozenec		4	7	1	5	2	
Autor literatury pro děti		2	4	2	1	2	
Básník	1	8	7	2	6	3	2
Historik			3				
Překladatel		4	3	3	1		1
Jazykovědec							1
Obroda školství						1	
celkem správná odpověď	5	46	51	23	32	12	11
celkem správná odpověď %	71	41	54	52	50	86	92

úspěšná odpověď	Olomoucký	Pardubický	Královéhradecký	Liberecký	Ústecký	Středočeský	Praha
	Kněz	1		2	1	1	12
Spisovatel	2		1	2	5	15	18
Obrozenec	1			2		4	7
Autor literatury pro děti			1			1	3
Básník	1		2		4		15
Historik							1
Překladatel					1	2	6
Jazykovědec							
Obroda školství							
celkem správná odpověď	5	0	6	5	11	34	73
celkem správná odpověď %	71	0	50	56	34	68	43

Poznámka:

Největší znalosti prokázal **Moravskoslezský kraj: 92%**.

Nejhorší znalosti prokázal **Ústecký kraj: 34%**.